

KIRKIN YARISI

BASINDA ÇIKMIŞ YAZILAR

R. Yürükoğlu

CİLT II

İŞÇİNİN SESİ YAYINLARI

49

Yaşamda kırk, savaşında yirmi yıl

KIRKIN YARISI

R. Yürükoğlu

CİLT II

İşçinin Sesi Yayınları

Ağustos 1986

Printed by Morning Litho Printers Ltd. (TU)

KIRKIN YARISI

R. Yürükoğlu

İkinci cildini yayınladığımız bu kitap, Yürükoğlu yoldaşımızın 40. yaşgünü nedeniyle, TKP-İşçinin Sesi Merkez Basın Yayın Bürosu çalışanlarınca hazırlanmıştır. Devrimci savaşım içinde geçmiş 20 yıl boyunca yoldaşımızın yazmış olduğu yazılardan, şiirlerden, kitapların bölümlerinden, kitap önsözlerinden, yapmış olduğu konuşmalardan, kendisiyle yapılmış röportajlardan seçmeler içermektedir.

CİLT II

İÇİNDEKİLER

Kutlu olsun	1
5. Yaz Taarruzu	5
Yalandan yardım umanlar	10
<i>Bu Kavga Gelecek Kavgasıdır</i> 'den	25
II. İdeolojik-siyasal yaklaşımlar	27
Polonya'da karşı-devrim ezilmelidir	51
Ölmüş atı kırbaçlayanlar	65
<i>Kankun Konferansı ve Düşündürdükleri</i> 'nden	71
III. Bilimsel teknolojik devrim	73
V. Olanaklardan yararlanmak zorundayız	81
<i>Yaşayan Sosyalizm</i> 'den	85
III. Sovyet toplumunun toplumsal siyasal gelişimi	87
IV. Parti — Sovyet toplumunun öncüsü	143
Sonuç	154
Dönemler ve kadrolar	156
Komünist yayıncılık kadro işidir	162
<i>Yaşadıkça</i> 'ya önsöz	167
Sosyalizm ve Demokrasi'den	171
II. Sosyalizm-demokrasi ilişkisinin evrimi	173
III. Günümüzde sosyalizm-demokrasi ilişkisi	178
IV. Ne yapılmalıdır	180
V. Özle biçim ilişkisi	183
VI. Sosyalist demokrasi anlayışımız	187
<i>Durum ve Görevlerimiz</i> 'den	197
II. Devrimci güçlerin birliği — cephe sorunu	199
III. Parti yaşamı	222
Devrim ve sosyalizm için örgüt seferberliği	251
Bugün gerekli olan cuntaya karşı ciddi bir çekim merkezi yaratmaktır	256
Örgütlülük-özgürlük	261
Sosyalist yığın örgütleri üzerine	268
Papaza kızıp otuğ bozulmaz	275
Bir boş çaba daha	279
Tarihin savaş çağrısı	285
Yetmez	295
Gelecek onun için savaşanlarındır	303
TKP'nin 63. kuruluş yıldönümü konuşması	310
Toptancı siyasete hayır	325
TDHSK Uluslararası Konferansı'nda yapılan konuşma	334
Seçimler sonrası Türkiye	338

FKBDC ve devrimci görev	344
<i>İyi Öncü Değil, Kötü Arıçı Bile Değil</i> den	349
I. Oportünist programın birinci dönemi	351
II. Oportünist programın ikinci dönemi	355
10. Yıl Marşı	365
SODEP demokrat değildir, SODEP'e oy ver	369
Zaman Marksizmin savaşıçı yolundan ilerliyor	378
Alman gazeteci Dieter Falk'ın sorularına yanıtlar	386
<i>Faşizmin Çözülüşü</i> 'nden	397
I. Türkiye'de faşizmin çözülme süreci	399
II. Yeni aşama: Yeni Hedef	433
Yeni aşama, yeni mizah	455
Yeni dönem fabrikalardan gelecektir	468
<i>İşçinin Sesi</i> 'nde kriz olmaz	473
Yaz taarruzu kapanış gecesi konuşması	498
Ş(1). Kongre: Açış konuşması	501
Ş(1). Kongre: Kapanış konuşması	503
VI. Ş(1). KONGRE SONRASI	505
<i>The Leninist</i> dergisinin röportajı	507
65. yıl konuşması	515
Resmi partideki krizin hatırlatılıkları	527
Toptancı siyaset değil, hizmet götürme değil, yerel çalışmaya yapılan devrimci siyaset	532
Yoldaşımızın 40. yaşgününde yaptığı konuşma	538
Kaynakça	539

KUTLU OLSUN

İşçinin Sesi, sayı 151-152

Ülkemizin bu en zor günlerinde komünistler ikinci konferanslarını topladılar. Ne oportünistlerin “gizlilik koşulları”, ne hiçbir baskı ve terör parti kurullarının düzgün çalışmasını önleyemedi.

II. Konferans, ülkenin, sınıf savaşının ve partimizin canalıcı sorunlarına derin, kapsamlı ve duru yanıtlar getiriyor. Şimdi hepimizin en önemli görevi Konferans kararlarını çalışmak, içimize sindirmek ve her yoldan her çevreye yaymaktır.

II. Konferans, işlevsiz-ölü eski tüzüğün yerine yeni parti tüzüğü kabul etti. Bu tüzükle komünistlerin açık sözlülüğünü, demokrathlığını, parti işleyişine gösterdikleri titizliği bir kez daha kanıtladı.

İki konferans arasında çok şey gördük. Provokasyonlar, provokatörler, saldırılar, ideolojik saldırılar.

Hem Türkiye’de, hem uluslararası alanda yoğun bir ideolojik saldırı geldi. Yazılanları okuyan gerçekten şaşkına dönebilir. TKP’nin menşevik fosilleri bize “yüro-komünist”, “anti-Sovyet”, “Troçkist”, “burjuva” diyor. İngiltere Yeni “Komünist” Partisi, “yüro-komünist”, “Troçkist” diyor. Dördüncü Enternasyonal üyesi bir Troçkist örgütün yayın organı “hâlâ Stalinci” olarak değerlendiriyor. Bir başka İngiliz Troçkist yayın organı, “azılı Stalinci” diye ilan ediyor. İnsanın, “bir karar verseniz”, diyeceği geliyor.

Markscı-Leninci hareketimiz bu çok yönlü saldırıların altından, yapını yaptığına pişman ederek kalktı, kalkıyor.

Çeşitli hareketlerin böyle uğraşmalarının gösterdiği bir gerçek vardır: TKP'nin Leninci kanadı son iki yılda giderek artan biçimde etkin bir güç olmuştur. Bu güç kafa sayısından gelmiyor. Bizden çok daha büyük hareketler var, ama eskilerin deyimiyle, "esamesi okunmuyor". Bu güç ideolojimize bağlılıktan, doğruluktan geliyor. Ve hızla nicel güce dönüşüyor.

On iki Eylül faşist darbesiyle gelen ortam da bu gelişimi durduramamıştır. Tüm parti organları düzenli toplantılarını yapıyor, çalışmalarını yürütüyor. Son bir buçuk yıldır geri kalan İstanbul'daki hareketimiz, faşist diktatörlük altında patlama yaşıyor. Hareketimizin en büyük parçası olması artık an meselesidir. Mannheim'dan sonra Köln'de demir gibi ayağa kalkan Leninci hareket tüm Almanya'yı karıştırdı. Hamburg'da İlericiler Birliği kuruluyor.

Bu gelişmeler, faşist diktatörlük altında günün en bulaşıcı hastalığı olan *inançsızlığın* en az sızabildiği hareketlerden olduğumuzu gösteriyor. Bunun bir nedeni kadrolarımızın niteliği, bir nedeni Eşgüdüm Komitemizin yeni dönemin getireceği koşullar hakkında ilk başından gerekli uyarıları yapmış olmasıdır.

Faşist diktatörlük her yönden işçinin, emekçinin üzerine çöküyor. Terör, beyin yıkama, hepsini kullanıyor. Bu durum inançsızlığı besliyor. "Bu iş olmayacak!" "Olmayacak duaya amin demeyelim!" "Kendi gemisini kurtaran kaptandır!"

Türkiye'nin bugünkü ortamında en olmayacak dua, "kendi gemini kurtarmak"tır. Bunalımdan, savaştan kaçış yoktur. Bu öyle derin, öyle keskin bir sınıf savaşı ki, evine kapanan evinde, deliğe tıklanı deliğinde gelip bulacaktır.

Türkiye'nin bugünkü ortamında en olmayacak dua, bu iktidarın uzun sürmesidir. Her çeşit demokratik örtüyü kenara itmiş, her çeşit özgürlüğü yok etmiş bu faşist diktatörlük, derin ekonomik-toplumsal bunalımı çözememiştir, çözemeyecektir. Tersine, durum daha da ağırlaşıyor. Devrimci durum daha büyük bir şiddetle patlayacak ve sosyalizme açılacak ileri demokratik halk devrimiyle faşist diktatörlük yerle bir edilecektir.

Her kötülükte bir iyilik vardır demişler. Faşist darbe gelmeseydi, devrimciler ve halk yığınları bunca acıları çekmeseydi tabii daha iyi idi. Ama geldi. Bugünün ortamı devrimcilere en iyi okul olacak şimdi. İlerlemeyi, gerilemeyi, başarıyı-bozgunu, doğruyu-yanlışını yaşama-yan, her koşul altında devrim savaşını yürütebilmeyi öğrenmeyen kadrolar devrim yapamaz. Yenmeyi öğreniyoruz. TKP II. Leninciler Konferansı bu yolda büyük bir adım oldu.

Bugün bir de *İşçinin Sesi*'nin yayın yaşamınının 8. yılını kutluyoruz. Kolay olmadı diyeceğim. Bu sözcükler, gazeteyi çıkarabilmek için, ideolojik çizgisini geliştirebilmek için tüm yoldaşların gösterdiği büyük özveri-yanı anlatmayacak. Ne yapalım, herşeyi sözcüklere dökmenin olanağı yok.

İşçinin Sesi geri bir yerel gazete olarak başladı. Bugün, yalnız komünistlere değil, geniş bir devrimci çevreye ışık tutuyor. Onu menşevik bataklığa yuvarlanmaktan kurtararak bugünkü işlevine yükselten, Marksizm-Leninizmi her gün daha iyi öğrenme ve ülkemize özgür bir kafayla uygulama azmi oldu. Gazetemizle haklı olarak gurur duyuyoruz.

Ufak ve belki de gereksiz bir hatırlatma yapayım. Faşizm koşulları altında, Türkiye'den katılımın birincisinin iki katı arttığı bir konferans toplayabilmek, 22 oturum yapabilmek ve bu işi kara generallere kadro kaptırmadan bitirebilmek büyük bir başarıdır. Ülke koşullarını ve parti çalışmasını bu denli güzel aydınlatan kararlar çıkarabilmek büyük bir başarıdır. Ama kararları uygulayabilmek, yaşama geçirebilmek hem bin kat daha zordur, hem asil görmek istediğimiz başarıdır.

TKP II. Leninciler Konferansı kararları, faşist tanklara karşı bugünkü tanklarımızdır. Bunları iyi kullanırsak yarın bunların yanına işçi alayları, emekçi halkın tank top dinlemez gücü katılacaktır.

İşçinin Sesi'nin 8. yıldönümü kutlu olsun!

Konferansımız kutlu olsun!

BEŞİNCİ YAZ TAARRUZU

İşçinin Sesi, sayı 160, 3 Haziran 1981

Geçtiğimiz aylar içinde gördük ki adım, adım, cunta yerini sağlamlaştırdı ve ülkede belli bir geçici denge kurdu. Bunun etkisi devrimci harekette hemen görülüyor.

Aslına bakarsanız, devrimci harekette kriz bizim için yeni birşey değildir. Uzun bir süredir varlığından söz ediyoruz.

Şimdi cuntanın gelişiyile beraber, yeni bir durum doğdu. Bu yeni durum, yeni ve doğru bir değerlendirme istiyor. Ona göre daha değişik yöntemlerle çalışmak gerekiyor.

Bir söz vardır: Kuzguna yavrusu anka gözükürmüş. Bunun gibi, kendi hareketimiz diye egoistlik yapmadan söylüyorum. Bu yeni durumu, *İşçinin Sesi* kadar berrak gören ve ne yapılması gerektiğini *İşçinin Sesi* kadar açıkça söyleyebilen başka bir hareket yok. Böyle olunca, yeni duruma ayak uyduramayınca, devrimci cephede üç eğilim beliriyor: Şimdi toplumda, toplumsal psikolojide geriye doğru bir kayış ve yılgınlık var. Bazı hareketler buna teslim oluyorlar. Menşevikler bunun en güzel örneğidir. Dev-Yol da buna örnek verilebilir. Avrupa'da çeşitli Dev-Yol toplantılarında Atatürkçülüğün iyi tarafları üstüne konuşmalar gidiyor. Yolunu bulamayan hareketler için birinci eğilim, toplumsal psikolojideki geri gidişe teslim olmak, iyice sağa kaymaktır.

İkincisi, hâlâ eski yöntemlerde ısrar edip, kendi küçük gurubunu ayakta tutabilmek için intihar uçuşları ya da provokasyonlar diyebileceğimiz yolu sürdüren hareketler var. Üçüncüsü, çeşitli hareketler kendi tıkanıklıklarını

çözebilmek için birleşme yoluna başvuruyorlar. Bu gerçek birlikten çok, bir çeşit zoraki evlilik gibi oluyor. Tıkanıklığı çözebilmenin yolu olarak kendi içindeki sorunu çözmek yerine, bir başka şeyle bütünleşmeyi seçiyorlar. Asıl yaygın olarak gözlenen eğilim budur.

İşçinin Sesi, aslında en şanslı hareket etti. *Ta Sınıf Savaşının Vardığı Aşama ve Komünist Partisi'nin Taktikleri* kitapçığında, o broşürde söylediğimiz (ve bunun defalarca altını çiziyoruz) ana fikir şuydu: Devrimin yenilme olasılığı yenmesinden daha fazladır. Ve getirdiğimiz belge de "Devrim daha yenilmedi" idi, "devrim daha yenmedi" değildi. Vurguyu buraya vurarak, devrim yenilmedi, yenebilmek için elinde bir takım olanaklar vardır, dedik. Bunları kullanırsa akıntıyı tersine çevirebilir diye çırpındık. Belki broşürün Türkiye toplumuna fazla bir yararı olmadı. Dağıtımıyla sınırlı kaldı, komünistlerin gücüyle sınırlı kaldı. Ama örgütümüze büyük yararı oldu. Cuntadan çok önce Türkiye'deki örgüt, bir kere psikolojik olarak buna hazırlanmıştı. Son gelen haberler bu gerçeği doğruluyor. Çeşitli akımlardan insanlar Türkiye'de cuntaya karşı en hazırlıklı hareket *İşçinin Sesi* idi, bunun meyvelerini topluyor, diyorlar. Gerçekten o söylenen yanlış değil. Bugün bu hazırlığın meyvelerini topluyoruz. Örgütümüzde bunalım, kriz, ayrılık, farklı ses yoktur. Örgüt çalışıyor. Türkiye'de çalışıyor.

Birer cümleyle durumu özetleyeceğim. Gene dışarıdan gözlemcilerin, kendi yoldaşlarımızın değil, öteki hareketlerin söyledikleri birşey var: Ege'nin tek örgütü bugün. İstanbul ve Marmara bölgesinde en güçlü örgütler arasına girdik. Nitelikli kadrolar kazanıyoruz. Orta Anadolu'da çeşitli nedenlerle girilen güç durumu çözdük. Aştık. Örgüt orada da ilerliyor. Karadeniz'de kıpırdanmaya başladık. Özellikle Zonguldak ve Samsun bölgelerinde.

Faşist cuntanın zindanlarında çok sayıda yoldaşımız var. Bu salonda da cuntanın işkenesinden geçmiş yoldaşlarımız oturuyor. Ama yoldaşlar hiçbir özveri boşa gitmedi. Örgütümüz çalışıyor. Ve bu gelecek nesiller önünde silinmez bir sayfadır.

Kısa sayılacak bir geçmişi var *İşçinin Sesi* hareketinin. Buna rağmen, Türkiye komünist hareketinde değil, daha geniş söyleyeyim, Türkiye devrimci hareketinde silinmez sayfalar yazdı. Bir kere, bir sürü teorik konuyu tek ve ilk olarak ve doğru olarak söylemesi var. İstiklal Marşı'na karşı ilk çıkış, Enternasyonal'i söylemek, Türkiye'de orak-çekiçli ilk cenaze: İnanç yoldaşın cenazesi... Cuntadan sonra örgütümüzün sarsılmadan çalışması. Bu da silinmez bir sayfadır. Herkesin önünde önemli bir sınavdır. Evet, cuntanın gelişinden bu yana geçen süre içinde Türkiye'de gerçekten çalışan tek örgüt olduk. Bu gerçektir ve elimizden gitmeyecektir bu gerçek.

Yayın dağıtımı sürüyor. Bir parantez açayım, en çok istenen yayın da *Sosyalizm Üstün Gelecektir* oluyor. Özellikle Çek-Al olarak istiyorlar.

Şimdi durumumuza baktığımız zaman, siyasal bir sorunumuz yok, örgütsel bir sorunumuz da yok. Gayet tabii acılar çekiliyor. Gün ne gösterir bilinmez ama bugün böyledir ve bu güne kadar geldiğimiz yer de gene elimizden alınamayacak bir kazançtır. Tek sorunumuz hepimizin gayet iyi bildiği para sorunumuzdur.

Yaz taarruzu da, bu kısa geçmişimiz içinde, Türkiye devrimci hareketine iyi bir gelenek armağanıdır. Şimdi mütevazi boyutlardadır. Yarın milyonları kapsayacaktır.

Bu yıl yaz taarruzu çetin geçecek. Bir kere İngiltere'de, özellikle Türkiyeli işçilerin çalıştığı kesimlerde, kriz var. Bütün yoldaşlarımızın mali durumu bozuk. Fakat bunlar, eskilerin deyimiyle neticeye müessir değil aslında. Çünkü yoldaşlarımız zaten hiçbir zaman para yüzü görmediler. Her zaman onlar için kriz. Asıl mesele orada değil. Asıl mesele, Frenkçe bir söz edeceğim, "konjonktür"de. Yani durumda, ortamda, siyasal ortamda asıl sorun. Rüzgar tersten esiyor.

Bu yıl da, yaz taarruzunda yalpalayan yoldaşlar çıkacak, aksayanlar çıkacak. Yaz taarruzu onlar için bir elek olacak. Fakat bu örgütün tıkanıklığı anlamına gelmeyecek. Çünkü çok büyük çoğunluğuyla bu sınavdan da geçip gideceğiz.

Oyle bir dönem yaşıyoruz ki, dağılan dağılıyor,

dağılmayan kadrolar kalıyor ama *yalnız* kalıyor. Militan daha çıplak bir biçimde ortada kalıyor. Çevresindeki sempatican halkası geri kaçıyor. Kendi gücüyle başbaşa kalıyor. Ve sınırlar çok geriliyor. Eğer bunun bilincindeyse yoldaşlar, daha fazla geriliyor. Bilincinde değilse, günlük yaşantıyla daha kolay idare edilebiliyor. Asıl sorun buradadır bu yıl. Asıl güçlük buradadır. Toplumsal psikolojik değişme, “konjonktür”deki değişme, devrimci bir hareket için elverişsiz bir ortamın oluşu, bu yaz taarruzunun önündeki en büyük handikaptır.

Birşeyi kesin olarak biliyoruz. Büyük ölçekleri ele aldığımız zaman toplumsal psikolojiden kaçmanın olanağı yoktur. Yüzbinleri, ikiyüzbinleri aldığımız zaman sınıf psikolojisinden kaçmanın olanağı yoktur. Ama daha küçük ölçeklere geldiğimiz zaman, eğer bilinçli bir kadroya, inançlı bir kadroya, inatçı bir kadroya, rahatlıkla o tuzağın üzerinden aşır geçebilir. Ve gayet iyi biliyoruz, örgütümüz bu yıl bu tuzağı aşacak. Mutlaka bu yaz taarruzunu başarıyla bitirecek. Herşey insan inancına ve inadına bağlıdır. İnsanın kapasitesi sınırsıza yakın. Bugün kaldırdığımız güçlüklerin çok daha fazlasını kaldırabiliriz ve kaldıracacağız. Ve de uzunca bir süre kaldıracacağız. Türkiye'nin durumu bunu gösteriyor.

Kendimden biliyorum. Gerçekten insanın kapasitesi genişliyor zaman içinde. İlk mitinglere katıldığım zaman önde yürümeye endişe ediyordum. O zamanlar sopa bile yoktu ortalıkta. “Kıbrıs Türk'tür Türk kalacaktır” diye koşturup duruyordu insanlar sokaklarda. İlk bildiri dağıtırken çektiğim heyecanı hatırlıyorum. Yoldaşlarımın gelişmesini de hatırlıyorum. Yıllar içinde insanın kapasitesi genişliyor. Omuzları sertleşiyor. Durumlar her zaman güçtür. Her zaman güç olacaktır, daha da güç olacaktır. Örgütün önündeki asıl güçlük bugün bizlerden sizlerden gelmiyor, dışımızdan geliyor. Devrimci hareketin ilerleyişi durmuştur, geriliyor. Büyük çoğunluğu da panik halinde kaçıyor. Budur sorun. Ama bunun da üstünden geleceğiz.

Provokatörün biri, “Yürükoğlu herkesten özveri istiyor, böyle örgüt olur mu, örgüt dediğin parası olur,

bizim paramız var, böyle özveriyle, mözveriyle olmaz bu iş" demiş. Yorum gerekmecek kadar açık. Onlar o yoldan gitsin, biz bu yoldan gideceğiz.

Bu yıl mali hedef saptamadık. Onu bu toplantıda birlikte belirleyeceğiz. Fakat yaz taarruzunun öteki hedeflerini saptadık.

Bunlardan birincisi, çalışmalarda israfı önlemek. Her alanda çok israfla çalışıyoruz. İkincisi, verimi arttırmak ve günlük yaşantıları daha iyi planlamak. Çok da boş zaman harcıyoruz. Bütün yakınmamıza rağmen, okuyamıyorum, çalışmıyorum dememize rağmen, hepimiz çok daha fazla iş yapabiliriz. Üçüncüsü yığın bağıni arttırmak. Bu devrimci hareketin kilit sorunudur. Bundan başka da hiçbir gerçek yok aslına bakarsanız. Halkın gönlünü kazanmadan hiçbir şey yapılamaz. Sosyalizm kurulacaksa, gene o halkla kurulacak, devrim yapılacaksa gene onunla yapılacak. Biz bu yıl yaz taarruzunu bulduğumuz her yerde, (özellikle Almanya büyük önem kazanıyor) geriye kaçışı değiştirebilmede, yığın bağlarını arttırmada, sempatisan çevreleri geliştirmede mutlaka kullanmalıyız.

Cunta etkili bir ideolojik kampanya yürütüyor, devrimcileri karanlık bir takım adamlar gibi göstermek için. Buna karşı savaşaacağız. Yaz taarruzu bunun önemli bir parçasıdır. Gideceğiz, herkese diyeceğiz: Bizim hedeflerimiz budur, durumumuz da budur, oradan buradan gelirimiz de yoktur.

Şimdi öyle bir durum var ki, yığın işlerinde çalışan yoldaşlar bilirler, bir sürü insan örgütlere gelmiyor. Gelmek istemiyor. Evine gittiğin zaman iyi davranıyor, güzel konuşuyor ama gözükmek istemiyor, bulaşmak istemiyor. Onların daha fazla geriye kaymamaları için de önemli birşeydir bu çalışma. Gideceksin. Komünist bir örgütüz biz. Anlatacaksın. 50 pence verdiği zaman, komünistlere 50 pence vermiş oluyor bu insan. Bu onun daha fazla geriye kaymasını durdurmak için önemli bir psikolojik önlemdir. Bize karşı sempatisinin kalbinin bir tarafında durması için önemli bir yoldur.

Yarın bu ortam değişecek. Çok padişahlar görmüş Anadolu. Hepsi gelip geçecek. İşte o zaman o kıvılcımlar

tekrar parlar.

Yoldaşlar, yaz taarruzunu kısaca özetlersek bu yıl, faşist cuntaya karşı savaşta önemli bir kilometre taşı olarak yaz taarruzu. Üzerimize gelen dalgaya karşı savaşta yaz taarruzu. Psikolojiyi değiştirmek için savaşta yaz taarruzu. Türkiye'deki kahraman yoldaşlarımız için yaz taarruzu. 5. Kongre için yaz taarruzu! Komünistliğimiz için yaz taarruzu, insanlık onurumuz için yaz taarruzu.

YALANDAN YARDIM UMANLAR

İşçinin Sesi, sayı 162-163, 11 Temmuz 1981

İtalyan Komünist Partisi, kendi burjuvazisi ile “*tarihsel uzlaşma*” tezini ortaya sürdüğünde dünya komünist hareketinde gürültü kopmuştu. TKP, İKP gibi bir parti olmadığından pek dünyanın diline düşmüyor ama TKP menşevik kanadının yıllardır uyguladığı *tarihsel uzlaşma* yanında İKP'nin çizgisi zemzemle yıkanmış kalır. Bu iğrenç tutumu dünyaya tanıtmak, ülke içinde paramparça etmek her devrimcinin görevidir.

İKP, Hristiyan Demokratlarla işbirliği yapma peşindedir. TKP, temel insan haklarını, her çeşit demokrasi görünümünü, parlamentoyu, siyasal partileri ortadan kaldıran işkenceci, terörist, faşist çeteyle “anlayışa varmak” için didiniyor.

İşte son zamanlarda menşevik basında iyice yoğunlaşan Atatürk ve Atatürkçülük övgüsü, bu amaca hizmet eden en önemli araç olarak kullanılıyor. Terörist çetenin “gerici-faşist kanadı”na karşı tutuk kaldığı için “Atatürkçü Evren Paşa”ya tatlı sert sitemler yollanıyor. “Gerçek Atatürkçüler”e sesleniliyor. Bu komedinin seyircilere kendini ayakta alkışlattırarak yanı “*Lenin-Atatürk dostluğu*”dur. Menşevik paçavralarda, radyoda, Türkiye’de “pişmanlar koğuşları”nda “Lenin-Atatürk dostluğu” üstüne söylevler gidiyor.

“LENİN-ATATÜRK DOSTLUĞU”,
LENİN’İ KÜÇÜK DÜŞÜREN KOCA BİR YALANDIR

Çinli lider Sun-Yat Sen Lenin’in dostuydu. Çünkü o

emperyalistlerle gerçekten uzlaşmasız bir devrimci demok-rattı. Lenin, Batıda böylelerinin nesli tükenmişken, tarih sahnesine geç varan Doğuda proletarya dışından hâlâ böyle devrimciler çıkabiliyor diyordu. Ama Kemal, Lenin'in gözünde hiçbir zaman dost bir yer tutmadı.

Böyle bir yer tutabilmesi için iki özellik gerekirdi. *Birincisi*, Kemalciliğin gerçek bir anti-emperyalist ideoloji olması, *ikincisi*, Kemal'in gerçek bir devrimci demokrat olması gerekirdi.

Kemalcilik-Atatürkçülük hiçbir zaman gerçek anti-emperyalist, gerçekten ilerici bir ideoloji olmadı. TKP II. Leninciler Konferansı (1981), Kemalciliğin ortaya çıkış dö-nemindeki niteliğini bilimsel bir durulukla şöyle belirle-miştir:

"Kemalciliğin biçimlenişi, Osmanlı İmparatorlu-ğu'nun yapısına ve bu yapının geçirdiği evrime bağlı olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu, merkezi feodal bir imparatorluktu. Osmanlı İmparatorluğu'nda kapitalizm geliştiği kadarıyla, imparatorluğun dağılma sürecine paralel olarak ve ağırlığıyla merkezi otorite aracılığıyla Prusya tipi yoldan gelişti. Bu süreçte ortaya çıkan burju-vaziye ve burjuva ideolojisine damgasını vuran önemli bir faktör, Osmanlı İmparatorluğu'nun *sömürgeci bir yarı-sömürge* olmasıdır. Bu durum, imparatorluk içinde boy veren Türk burjuva ideolojisinin ta başından, devleti korumak ve kopup giden sömürgeleri yeniden elde etmek açılarından statükocu ve yayılmacı bir karaktere sahip olmasına neden oldu.

"Osmanlı İmparatorluğu'nda burjuvazi Prusya tipi kapitalistleşmenin bir sonucu olarak eski egemen sınıf arasında boy verdi ve bu nedenle baştan beri statükoyu koruma doğrultusunda tutucu bir tutum takındı. İmpara-torluğun sömürgelerinde burjuva hareketlerin gelişmesi ve bu sömürgelerin teker teker bağımsızlığa yönelmesi, yani statükoyu bozması da, bu burjuvazinin çok daha tutucu olmasını beraberinde getirdi. ...

"Ziya Gökalplerin, Enverlerin, Talatların, ideolojik ve siyasal önderliğini yaptıkları saldırgan ve yayılmacı burjuva ulusçuluğu, I. Dünya Savaşı sonundaki yenilgiyle,

Kafkasya'da orduların kırdırılmasıyla ve Turan düşünün parçalanmasıyla noktalandı. Böylece 1917-18 yıllarında tamamen Anadolu'ya sıkışan Türk burjuvazisi, Türkiye Türkçülüğünü zorunlu bir dördüncü durak olarak benimsemek ve daha sonra yeniden *yayılmak* umuduyla 'gerçekçilik' sınırlarına çekilmek zorunda kaldı. Kemalcilik-Atatürkçülük, bu durağın adıdır. ...

"Türk burjuvazisinin egemen ideolojisi olan Atatürkçülüğün biçimlenişinde rol oynamış başlıca etkenler ve bunların sonuçları şöylece özetlenebilir. Sömürgeci bir imparatorluğun burjuvazisini yansıttığından yayılmacıdır. Yarı-sömürgeleşen ve çökmekte olan bir ülkenin burjuvazisini yansıttığından statükocudur. Ağırılığıyla Prusya-tipi kapitalistleşmeyle oluşan bir sınıfı yansıttığından hiçbir zaman demokratik olamamıştır. Tarih sahnesine yaşlı doğmuş bir sınıfı yansıttığından karşı-devrimcidir."¹

Kemaliliğin şöven, sömürgeci, anti-komünist *özü* ile Kemalci *hareketin* belirli bir tarihsel anda nesnel olarak gördüğü sınırlı ilerici işlevi de birbirine karıştırmamak gerekir. Kemalcilik, hiçbir zaman gerçek anti-emperyalist, ilerici bir ideoloji olmamıştır.

Öte yanda, kişi olarak Kemal bir devrimci demokrat ya da hatta gerçek bir burjuva demokrat bile değil, yarı-sömürgeleşen ama hâlâ sömürgeci bir devletin kalles ulusçusuydu. Siyasal yaşama İttihat-Terakki'nin adamı olarak başladı. Kısa sürede onların arasında barınamadı ve padişahın has adamları arasına girdi. Halkın başlattığı kurtuluş savaşının başını tutması ve dizginleme için saray tarafından yüklü altın ve yetki belgesiyle "Samsun'a çıkartıldı". Yeterince güçlenene dek saraya saygılı kaldı. Ondan sonra kendisi halkın tepesine diktatör olarak oturdu. Herşeyin doğrusunu bilen, doğrusunu yapan, "halka rağmen halk için"lerden oldu. Emperyalistlerle ta baştan uzlaştı. Zaten ne şanlı Ekim Devrimi'ni gerçekleştirmiş Sovyet Cumhuriyeti, ne emperyalist Avrupa, Türkiye'nin haritadan silinmesinden yana değillerdi. Bu koşullar altında Kurtuluş Savaşı "kazanıldı". Kemal'in tarih

1 TKP II. Leninciler Konferansı Kararları, 1981, s. 46-49.

kitapları bu gerçekleri yazmıyorlar.

STATÜKO SORUNU

Belki konuyu dağıtmak olur ama bir noktaya değinmek, tarihi ve Kurtuluş Savaşı'nı anlamaya yardımcı olacaktır.

Aşağı-yukarı tüm 19. yüzyılda Avrupa siyasal çevrelerini ve basınını en fazla meşgul eden sorun "*statüko sorunu*" olmuştur. Marks'ın ve Engels'in de bu konuda çok sayıda yazıları vardır.

Statüko sorunu nedir? O tarihlerde sınır komşularına orantılı olarak iyice güçlenen Çarlık Rusyası, Boğazlar ve Balkanlar yoluyla Akdeniz'e inmek istiyordu. Böylece petrolle Avrupa'nın arasına girecek, stratejik olarak da tüm Avrupa'yı avucuna alacaktı. Bu amaca ulaşmak için en kestirme yol, çürüten Osmanlı devletinin ortadan kaldırılması ve paylaşılmasıydı. Bunu sağlamak için Çarlık Rusyası bir yandan sürekli olarak Osmanlılarla savaşıyor, bir yandan "Slavların kurtarıcısı" rolüyle Balkanlara sarkıyor, öte yandan da Osmanlı devletinin ortadan kaldırılması isteğiyle ardarda Avrupa devletlerine başvuruyordu. Rusya'nın hesabını iyi gören Avrupa devletleri ve özellikle dünyanın o dönemdeki "sorumlusu" İngiltere ise tam tersine statükonun korunmasını istiyorlardı. Tüm dış siyasetlerini statüko ilkesine dayandırmışlardı. Büyük Slav komşunun etkinliğinde küçük Balkan devletleri de, yeri Rusya tarafından doldurulacak bir Osmanlı boşluğu da Avrupa'nın işine gelmiyordu. Osmanlı devletinin "hasta adam" olarak o denli uzun yaşayabilmesinin sırrı Avrupa'nın bu tutumundadır.

Tabii, statüko ilkesi bir yanıyla da ezilen Balkan halklarının Osmanlı ezgisi altında kalması anlamına geliyordu. Marks ve Engels *bu nedenle* bu ilkeyi gerici olarak nitelemişler ve *Osmanlı sömürgelerine bağımsızlık* istemişlerdir. Ama, Rusya'nın paylaşma isteğine de hiçbir zaman "ile-rici" gözüyle bakmamışlardır.

Ne yazık ki, pekçok Sovyet yazarı (kendi sınıflarının olmayan Çarlık tarihini aklayabilmek, Türkiye ile iyi

komşuluğu geliştirmek amacıyla olsa gerek) bu konuda çok tutarsızdırlar. Konuyla ilgili Sovyet kitaplarında 3 fikir birlikte yer almaktadır:

1. Çarlık Rusyası Slav komşularını bağımsızlığa kavuşturan bir kurtarıcıdır.

2. Statüko ilkesi, Marks ve Engels'in de eleştirdiği gerici bir ilkedir.

3. Rusya'nın Osmanlı topraklarında, boğazlarda gözü olmamıştır.

Bunlara karşı ne denir?

1. Çarlık Rusyası, Akdeniz'e sarmak, toprak kazanmak, Osmanlıyı güçten düşürmek ve yok etmek için savaş yapmıştır. Balkan halklarının bu arada bağımsızlığa kavuşmaları, Çarlığın niyetini değil, doğan sonucu anlatır. Kendisiyle dost küçük ülkelerin varlığı Rusya'nın işine gelmiştir. Halkların bağımsızlığa kavuşmaları çok sevindirici, ilerici bir gelişmedir. Ama bu, Çarlığı ve niyetini de ilerici yapmaz. O, yayılmacı, sömürgeci bir imparatorluktu.

2. Marks ve Engels, statüko ilkesinin sömürgelerin bağımsızlığını önleyiciliğini eleştirmişler, ilkeyi bu nedenle gerici bulmuşlardır. Rusya'nın isteklerini ise hiçbir biçimde kabul etmemişlerdir. Statüko ilkesine karşı çıkışı, Rusya'nın tutumunu onaylamak gibi göstermeye kalkışmak, basit bir demagoji olur.

3. Rusya'nın Osmanlı topraklarında bal gibi gözü olmuştur. Osmanlı devletine karşı eylemleri bir yana defalarca ülkeyi paylaşma isteğiyle Avrupa'ya başvurduğu herkesin bildiği bir sırdır. Başka nasıl olur? Osmanlı'nın da Rusya'da gözü yok muydu? Tüm sömürücü sınıf devletleri için böyle değil midir? Gücü gücü yetene.

Sovyet yazarlarının, çelişkili gerekçelerle Çarlığı aklamaya çalışmalarına gerek yoktur. Tarihin gördüğü en yayılmacı imparatorluklardan biri olan Çarlığın tarihi başka bir sınıfın tarihidir. Rus işçi sınıfını, Sovyet devletini bağlamaz. Türk sömürgeci sınıflarının Ermenilere, Kürtlere, Slav halklarına karşı uyguladıkları soykırımlarının bizi, Türk işçisini, komünistleri bağlamadığı gibi.

Yine konumuza dönelim. 1919'lara gelindiğinde

siyasal sahnede temel bir değişiklik yer alıyor. Rusya'da 1917 devrimi olmuş, dünya işçi sınıfı ilk devletine kavuşmuş. Her konuda açıklıktan yana Sovyet hükümeti, gizli anlaşmaları yayınlıyor, toprak peşinde koşma gibi sınıfına yabancı istemleri bir köşeye atıyor. Osmanlıyı paylaşma isteği de Çarlıkla birlikte gidiyor. Genç Sovyet devleti, ilk gününden Kurtuluş Savaşı'na büyük destek veriyor. Öte yanda Avrupa, Kemal'in Sovyetler'e yakınlaşmasından önce telaşa düşüyor. Sovyetler'e dost bir devlettense, kendisine dost devletçikler daha işine geliyor. Böylece, kısa süre için bir anlamda, 19. yüzyıldaki roller değişiyor. Ama Kemal'in gerçek niyetlerinin anlaşılması için çok zaman geçmesi gerekmiyor. İşte Kurtuluş Savaşı bu koşullar altında, bildiğimiz gibi sonuçlanıyor.

Bunları söylemekle, Kurtuluş Savaşı yıllarında halkımızın çektiği acıları, gösterdiği kahramanlıkları yok saymış olmuyoruz. Yalnızca daha geniş bir uluslararası çerçevenin içine oturtmuş oluyoruz. Kemal'in "Atatürk"lüğünün sınırını çiziyoruz.

Kemal'in ideolojisi, kimliği, yaptığı böyledir. Türkiye işçi ve emekçisine, komünistlerine yaptıklarını da iyi biliyoruz. Böyle bir Kemal hangi temelde Lenin'in dostluğunu kazanacaktır?

BAKALIM LENİN VE KOMİNTERN NE DİYOR?

Lenin, Kemal'in ve Kemalizmin kimliği hakkında hiçbir zaman yanılmadı. Onu Lenin yapan keskin görüşüyle her zaman Kemal'i yerli yerine oturttu. Daha 1920'de, Kemal'in en "keskin anti-emperyalist" olduğu bir sırada Sovyetlerin 8. Tüm-Rusya Kongresi'nde Gürcistan konusuyla ilişkin olarak şöyle diyordu:

"Gürcistan felaketin eşiğindedir. Bize karşı Türk saldırısı planlanmıştı. Müttefikler bize tuzak kurarken, kendileri içine düştüler, çünkü Sovyet Ermenistanı bize geçti.

"Türkiye'de, tepedeki adamlar bizi Müttefiklere

satmaya hazır Kadetler, Oktobristler, milliyetçilerdir. Ancak, bunu yapmaları son derece güçtür. Müttefiklerin azgın baskısına karşı Türkiye halkının kini yükseldikçe yükseliyor ve biz bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti'ne müslüman köylülerin gerçek kurtuluşu için yardım ettikçe, Sovyet Rusya'ya sempatisi aynı oranda artıyor..."¹

Lenin, Kemal'in emperyalistlerle pazarlığını, Sovyetler'e saldırmaya hazırlanışını, Ankara'nın "cibilliyetini" ne güzel anlatıyor. Bu sözlerde "dostluk" var mı?

Komintern, Lenin'in önderliği altında, 1920 Temmuz'unda Kemalistleri Türkiye halkına şöyle tanıttı:

"Bazı efendiler ve beyler kendilerini yabancı kapitalistlere sattılar, ötekiler sizi silahlanmaya çağırdılar ve sizi yabancı işgalcilere karşı savaşmak üzere örgütlüyorlar. Fakat onlar ülkenizin iktidarını elinize almanıza, Sultan'ın asalaklarına sunduğu tarlaları ele geçirmenize, topraklarınızda mısır yetiştirmenize ve kendinizi beslemenize izin vermiyorlar. Eğer yabancı kapitalistler efendilerinize daha iyi koşullarda barış önerirlerse, liderleriniz yabancıların yardımıyla sizi yine zincire vuracaklar. Tıpkı büyük toprak ağaları ve eski memurların, yabancı orduların egemen olduğu yerlerde yaptıkları gibi."

Yine, Lenin'in önderliğinde toplanan Komintern 4. Kongresi 1922 Kasım'ında Türkiye emekçi yığınlarına yayınladığı çağrıda şöyle diyor:

"Angora'daki ulusçu hükümet Türkiye büyük burjuvazisi yararına bir-iki ödün karşılığında emperyalistlerle uzlaşmaya hazırdır. Bu yeni siyasetini komünist partisini dağıtarak, tüm örgütlerini bastırarak, toplu tutuklamalara ve hapisteki yoldaşlarımıza karşı barbar uygulamalara girişerek, son olarak da İstanbul'daki Türk İşçi Sendikası'nı (Amele Teali Cemiyeti — R.Y.) kapatarak uygulamaya koydu..."

İşte Lenin'in Atatürk'e dostluğu bu kadardır!

MENŞEVİKLER NEDEN BU YALANA SARILIYORLAR?

Menşevikler, söylediklerinin yalan olduğunu bile bile neden bu yalana yapışıyorlar? Terörist cuntaya neden faşist demiyorlarsa, hatta ılımlı göstererek “tarihsel uzlaşma”yı “tarihsel satış” düzeyine çıkarıyorlarsa ondan.

İflah olmaz ödlele oportünistlikleri gereği iki nedenle bu yalana sarılıyorlar. *Birincisi* ve asıl önemlisi, onlar için Türkiye’de devrim, dünya devrimi, Sovyetler Birliği’nin gerçek çıkarları gibi kavramlar söz konusu değildir. Onlar devrimi düşünmüyorlar. Cuntaya faşist derlerse, Lenin’in Kemal’e dostluğu diye birşeyin olmadığını söylerlerse, Kemalciliğin kimliğini ve bugün aldığı anlamı açıklarlarsa, Sovyetlerle Türkiye’nin “iyi komşuluk ilişkilerini” bozacaklarını sanıyorlar herhalde. Ne var ki, iyi komşuluk ilişkileri, ekonomik ilişkiler asıl olarak iki taraf için de nesnel zorunluluğa dayanan ilişkilerdir. Bilimsel-tarihsel gerçekleri söylemekle de, söylememekle de çok birşey değişmez. Sonra, TKP turizm bürosu değil, Türkiye Komünist Partisi’dir.

Menşeviklerin Lenin-Atatürk dostluğu yalanına sarılmalarının *ikinci* nedeni de, tüm devrimci ve demokrat örgüt ve kişilere yönelen terörden kurtulma çabası olsa gerek. Böylece terörist cuntanın düşmanlığını daha az çekeceklerini düşünüyorlar. Tabii, sorunlara sınıfsal açıdan bakmadın mı satranç gibi oynadığını sandığın siyaset oyunu birdenbire pişpiriğe dönüyor. Hem bir takım öznel varsayımlar üstüne kurduğun şato çöküyor, istediğin olmuyor, hem devrimciler arasında iyice kimliğin ortaya çıkıyor. Bu iş de böyle oldu. Haziran ayı içinde partinin iki kanadından da geniş sayıda yoldaşımız tutuklandı. Terörist çete, uluslararası tepkisinden çekindiğinden olacak, bu tutuklamaları başına yansıtmadı. İçeride de belli bir fark sürdü. TKP-*İşçinin Sesi*, öteki devrimcilerle birlikte eziyet koşullarında, menşevikler ise, tövbe edenlerle birlikte “pişmanlar koşulları”nda. Ziyaretçileri geliyor, radyo dinliyorlar vb. Önemli olan şu ki, iğrenç taktikleri yanlarına kâr kaldı.

KOMÜNİSTLER GERÇEKLERİ SÖYLÜYORLAR

Ne ilginçtir ki, TKP Kemalciliği 1920-1930 arasında geneliyle doğru değerlendirmiş, Şevket Süreyya çeşidi komünistliğe karşı durmuştur. Komintern'de 1922'de Orhan yoldaş, 1928'de Fahri yoldaş, bazı sallantılı formülasyonlar dışında doğru değerlendirmeler yapmışlardır.

Şimdi, bunlardan ikincisinden bazı bölümler okuyalım. Alıntı yaptığımız yazı 1928'de Komintern Uluslararası Basın Haberleşme Bülteni'nin 76. sayısında yayınlanmıştır. Bu yazıyı seçmemizin bir nedeni, bir tarihte İ.Bilen'in bize, Fahri'nin kendi kullandığı bir ad olduğunu, bu konuşmayı kendisinin yaptığını söylemesidir. Dün inanmıştık. Bugün, belge görmeden birşeye inanmaya olanak yok. O denli yalan söylediler ki. Her neyse, eğer bu konuşma İ.Bilen'in ise, o kişinin bugünkü dramını da iyi sergiler. Okuyalım.

"Emperyalistlere karşı utkudan sonra kendi iktidarlarını kuran Kemalistler, iktidarlarına, Türk olmayan unsurlar, emperyalizmin ajanları komprador burjuvazi pahasına, en azından minimum bir ekonomik taban döşemek amacıyla politik iktidardan yararlandılar. Bu aşamada, yalnızca eski atölye ve fabrikaları yenileştirmek için değil, yenilerini açmak ve rakiplerini ezmek için işe koyuldular. Vergilendirmede olağanüstü bir artış, ekonomik iktidarlarını kurmak ve endüstriyel gelişme için devlet fonlarının artan ölçüde kullanımını gözlüyoruz. Tekelci yöntemlerin uygulanmasını ve ülkede sermayenin mobilizasyonunu görüyoruz. Bu gelişme birkaç yıl sürdü ve Türk ulusal burjuvazisini ezeli rakiplerine, komprador burjuvaziye yaklaştırdı.

"Bu gelişme aşaması, bir buçuk yıl kadar önce sona erdi. Kemalizm, daha çok gelişemeyeceği bir noktaya geldi. Burjuvazi birikimi arttırmak ve hızlandırmak zorundadır. Ama ulusal burjuvazinin, önce kullanılan yöntemlerle bağımsız gelişmeyi güvence altına alma girişimleri başarısız oldu. Şimdi artan ölçüde sermaye ithal etmek zorundalar. Kemalizm, işçi yığınlarının sömürüsünde emperyalist sermayeyi ortaklığa almak zorundadır.

Emperyalizm bu durumdan yararlanmıştır. Kemalîst burjuvaziyi, Musul sorununu ve geçenlerde de kamu borçları sorununu kendi çıkarına çözümlemeye zorlamıştır. Bu çok önemli iki noktada Kemalîzm emperyalizme teslim oldu. Ama hepsi bu kadar değil. Emperyalistlerin iştahını doyumak için, Kemalîzm yabancı sermayeye daha da büyük ödümler vermek zorundadır. Böylece Kemalîzm, ülkenin bağımsızlığına ihanet yoluna itildi.

“Bu durumun bir öteki sonucu da işçi sınıfına uygulanan ağır baskıdır. Kemalîst burjuvazi yalnızca komünist harekete değil, aynı zamanda devrimci sendikalara ve savaşımdan korkmayan tüm işçi örgütlerine baskı yapıyor. Böylece Kemalîst burjuvazi tamamen karşı-devrimci kampa geçmiştir. Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde, utkusal olduğunda bile karşı-devrimin safına geçen ulusal burjuvazinin karakteristik örneğini temsil ediyor. Ayrıca görüyoruz ki, kapitalist gelişme yoluna giren sömürge ve yarı-sömürge ülkeler, kapitalizmin daha çok gelişmesini bağımsız olarak yürütememektedirler. Belli bir süre sonra yabancı sermayenin etkisi karşısında teslim olmak zorunda kalıyorlar. Kurtuluş savaşımını utkuya ulaştırmış ama sosyalist gelişme yoluna girmemiş bu ülkeler, yavaştan yarı-sömürge ülke durumuna geri dönüyorlar. Bu Kemalîst kapitalist Türkiye için de geçerlidir. Kemalîstler daha şimdiden emperyalist burjuvaziyle, örneğin İtalyan kapitalizmiyle anlaşmalar imzalıyorlar. Bu anlaşmalar, Sovyetler Birliği'ne ve uluslararası proletaryanın devrimci cephesine karşı savaşa yöneliktir. Bu, Kemalîzmdeki yeni dönüşümün en karakteristik yanıdır. Bu, ikinci aşamadır. Sömürgeleşme, Türkiye'yi emperyalizme bağlama aşamasıdır. Ulusal burjuvazinin ihaneti ve tamamen karşı-devrime geçişi aşamasıdır.

“Bu durum, doğal olarak, bizim saflarımızda da yankılandı. Kemalîzm ve partinin izlemesi gereken yol üzerinde görüş ayrılıkları çıktı. Partide bir kesim, Türkiye'deki kapitalist gelişmenin anti-militarist bir karakter taşıdığı ve bu dönemde burjuvazinin yalnız kendi sınıf çıkarlarını değil, Türkiye'deki tüm sınıfların çıkarlarını

temsil ettiği görüşündeydi. Buna göre, Kemalizme karşı politik savaş, ya da sınıf savaşı değil, olsa olsa ekonomik savaşım — işçilerin koşullarını iyileştirmek, kesimsel istemler için savaşım — yürütmeliydik. Kapitalist sisteme karşı devrimci saldırı yok. Bu nedenle de öncü yığın partisi değil bir çalışma gurubu olmalıydı.

“Ağır terör karşısında şaşırın, burjuvazinin işçi sınıfına karşı aldığı sert önlemlerden umutsuzluğa kapılan ve ajan provokatörlerin ihanetlerinden acı duyan öteki kesim daha değişik yanıtlar yaptılar. Bireysel kahramanlık eylemlerine başvurdular. Kemalist sendikalardaki işçileri terk ettiler. Sendikal hareketin birliği için savaşımı bırakıp, hareketi bölmeyi savundular. Anarşistçe yanıtlar yaptılar. Güçlü sekterlik belirtileri ve eğilimleri gösterdiler. Çok sola kaydılar, yalnızca gelişmiş kapitalist ülkelerde geçerli olabilecek sloganlar savundular. Türkiye burjuva devrimi geçirdi ama bu devrim, burjuva demokratik devrimin tüm görevlerini yerine getirmedii. Tarım devrimi yapmadı, ulusal sorunu çözmedi, vb. Türkiye’de yarı-feodal kalıntılar var. Türkiye, örneğin Almanya gibi, ileri derecede endüstrileşmiş, gelişmiş bir ülke değil. Nüfusun çoğunluğu köylü küçük üreticilerdir. Bu nedenle, Türkiye proletaryasının görevi, ancak, işçi-köylü diktatörlüğünden proletarya diktatörlüğüne geçmek olabilir. Geçiş dönemi Türkiye’de kısa olacaktır, çünkü endüstri belli ölçüde gelişmiştir. Oldukça büyük ve yeterli bir işçi sınıfı ve yığınlarla bağlı bir komünist partisi vardır. Söylemeye bile gerek yok ki işçi-köylü diktatörlüğü işçi sınıfının doğrudan öncülüğü ve hegemonyası altında olmalıdır. TKP’nin izlemesi gereken doğru çizgi budur. Somut durumun çözümlenmesinden çıkan doğru perspektif budur.

“Bu dönemde Komünist Partisi’nin görevleri: Partiyi örgütsel olarak güçlendirmek ve onu bir yığın partisine dönüştürmek. İşçi yığınlarını, özellikle örgütsüz işçileri sendikalara kazanmak. İşçi sınıfı içinde en başta sağ tehlikeye karşı durmak, solu eleştirerek yok etmek. Türkiye’nin işçi yığınlarına Kemalistleri, ülkenin bağımsızlığına, devrime ihanet edenler olarak sergilemeliyiz ve

Kemalist burjuvaziye karşı işçi ve köylülerin devrimci savaşkan cephesini kuralıyız. Kemalizme, onun Sovyetler Birliği'ne karşı savaş hazırlıklarına karşı durmak için yorulmak bilmez bir kampanya yürütmeliyiz. Bu dönemde TKP'nin görevleri bunlardır.”

Şurasını açıkça görelim ki bugün Türkiye solunda *İşçinin Sesi* dışında Kemalciliği-Atatürkçülüğü bu yazı gibi açık ve cesur belirleyen bir akım yoktur. (Kürt devrimci hareketlerini bu çerçevenin dışında tutuyoruz. Onların büyük çoğunluğu doğru değerlendiriyor. Bir Kürt devrimcisi için ezen ulusun burjuvasını değerlendirmek oldukça kolaydır. Onlar için asıl zor olan kendi tarihlerini kendi kişilerini doğru değerlendirmektir.) Türkiye Komünist Partisi—*İşçinin Sesi* kanadı II. Leninciler Konferansı, “bugün burjuva ideolojisine karşı savaş, Kemalciliğe, Atatürkçülüğe karşı savaş olarak önem kazanmıştır” saptamasını yapmıştır. “Atatürkçülüğe karşı ideolojik savaşın hem yurt içinde, hem de yurt dışında yükseltilmesini” acil görev olarak belirlemiştir.

ANLAŞMAZLIĞIMIZ YALNIZCA DÜNDE DEĞİL, ASIL OLARAK BUGÜNDEDİR

Menşeviklerle Atatürkçülük konusundaki anlaşmazlığımız yalnızca Kemal'in ve ideolojisinin, hareketinin değerlendirmesinde de değildir. Dünü değerlendirmede değildir. Asıl olarak Atatürkçülüğün bugün içeriğini, işlevini değerlendirmededir.

Menşevikler, ideolojinin de yaşayan, canlı bir varlık olduğunu, zaman içinde şu ya da bu yana evrimlendiğini, geliştiğini unuttuyorlar. Ya da öylesi işlerine geliyor. Zamanı mekandan ayrı bir “Atatürkçü” nazar buncuğunu her iyi geçinmek istedikleri kişinin boynuna asıyorlar.

Atatürkçülük ortaya çıkmalı 50 yılı aşmış. Bu süre içinde Türkiye burjuvazisi bambaşka bir sınıf olmuş. Finans-kapitale büyümüş, holdinglerde örgütlenmiş, tekeldışı kesimlerini “aylığa bağlamış”, emperyalistleşme

aşamasına varmış. Böyle gericileşen bir burjuvazinin ideolojisi de, bu gelişimi yansıtacak biçimde iyice gericileşmez mi? Atatürkçülüğün ta başından beri nasıl bir ideoloji olduğuna yukarıda kısaca değinmiştik. Ama 50 yıl sonra, o noktada bile kalabilir mi? Çünkü Atatürkçülüğü menşeviklerin değerlendirmeleri bir suçsa, bugünkü Atatürkçülüğü ayırdetmemeleri çok daha ağır bir suç değil midir?

TKP II. Leninciler Konferansı kararları, günümüzün siyasal sorunlarını anlamada paha biçilmez bir öneme sahiptir. Bu konuda da açık kesin belirleme getirmiştir:

“Faşist cuntanın Kemalciliğe-Atatürkçülüğe sıkıca sarılması hiç de şaşırtıcı değildir. Sömürgeci bir geçmişin mirasçısı olan fakat daha güçlü emperyalist burjuvazilerden tokat yemiş bulunan Türk burjuvazisinin ideolojik evriminin dördüncü durağı olan Atatürkçülük, bugün Türk burjuvazisinin ülkeyi emperyalist bir konuma yükseltmek için kullandığı şövenist-yayılmacı bir ideolojidir. Bugün Kemalcilik Türk burjuvazisinin emperyalistleşme aşamasının ideolojisi olarak yeni bir ivme kazanıyor. Faşist cunta, liberallerin ve oportünistlerin katkılarıyla Kemalciliğe kazandırılan popüleriteden yararlanarak, hem yığınlar üzerinde faşizmin ideolojik etkinliğini arttırmaya, hem de bölgemizde Sovyetler Birliği’ne ve Arap halklarına karşı ciddi bir tehlike oluşturan yayılmacı bir Türkiye dikmeye çalışmaktadır.

“Türk burjuvazisi dışa açılma gereksiniminin bir sonucu olarak Kuzey Kıbrıs’ı işgal etmiştir. Faşist cunta Kuzey Kıbrıs’ın Türkiye’nin ayrılmaz bir parçası olduğunu açıkça söylemektedir. Daralmış ve paylaşılmış bir dünya emperyalist sistemi içinde yayılma gereksinimi duyan finans-kapitalin Kıbrıs’ın dışında öteki Ortadoğu ülkelerine karşı da saldırgan bir tavır alması büyük bir olasılıktır. Basında Kerkük ve Musul üzerine açılan kampanya bunun ciddi bir belirtisidir.

“Askersel olarak daha güçlü, NATO’nun bölgeye dolaysız müdahale etmesinin bir manivelası, Ortadoğu’da ‘öncülüğe’ güreşen bir Türkiye’nin Sovyetler Birliği için de bir tehdit unsuru olduğu açıktır. Atatürkçülüğün özünde

anti-Sovyetik bir ideoloji olmadığını öne sürmenin hiçbir gerçek temeli yoktur. Atatürk-Lenin dostluğu gibi sınıfsal özden yoksun yakıştırmalara dayanmak affedilmez bir bilinç bulandırmadır.

“Geçmişte Kemalci yönetimler İslamcılığı çıkarları gerektiğinde nasıl kullandırsa, bugün de faşist cuntta aynı yöntemi kullanmaktadır. Faşist cuntanın İsrail’le diplomatik ilişkilerini asgari düzeye indirdiği, Ortadoğu’da Türkiye’nin “öncü” olduğundan sık sık söz edilmeye başlandığı bugünlerde kullanılan İslamcılık, Türk finans-kapitalinin Arap ülkeleri üzerindeki etkinliğini arttırmaya çalışmasının bir manivelasıdır.

“Atatürkçülük, tüm bu uygulamaları, özünde varolan ve faşizmin rahatça üreyebileceği özellikleri nedeniyle kolayca kapsayabilmektedir. Atatürkçülük, tarihsel gelişimi içinde faşist bir ideoloji olarak ortaya çıkmadı. Ama, “sınıfsız-ımtiyazsız kaynaşmış toplum”, “tek parti-tek şef”, “merkezi-güçlü devlet” gibi temel önermeleriyle, bugün emperyalistleşmekte olan finans-kapitalin istemlerine güzelce uymaktadır. Faşist iktidarın Atatürkçülüğe sarılması, onun hem bu özelliklere sahip olmasından, hem de burjuvazinin egemen ideolojisi olmasından ileri gelmektedir. Korporatif toplumu, monolitik devlet yapısını oluşturmaya koyulan faşist cuntanın sınıflararası barışı, güçlü devlet anlayışını, toplumda özveriyi ve bürokratik disiplini Atatürkçülükle bağlaması boşuna değildir.”¹

HER KÖPEĞE BİR ISIRMA HAKKI

Geçenlerde bir yoldaşımınla konuşurken bambaşka bir anlamda anlattığımız bir kuralı burada yinelemek istiyorum. Sanırım buraya daha iyi uyacak.

İngiltere’de çok eskilerden gelen, yasa yerine geçen bir yazısız kural varmış. Bugün de uygulanıyor. Bu kurala göre her köpeğin yalnızca bir kez ısırma hakkı vardır.

İkincisinde köpeği yok ediyorlar, sahibine de ağır ceza veriyorlar. Bu kuralın ardında şöyle bir düşünce yatıyor. İnsan, köpeğinin ısırma huyu olduğunu bilmeyebilir ve ilk seferinde gafil avlanabilir. Ama ikinci kez ısırırsa insanın bir özrü kalmamıştır.

1971'in 12 Mart'ında TKP yoktu. O tarihe gelen hesap defterini de, 1973-1980 arası oportünistlerin yaptıklarını da bir yana koyalım. Ama menşevik köpek 1980'in 12 Eylül'ünde fena ısırıldı. Türkiye solunun içine düştüğü durum da, çekilen anlatılmaz acılarda, işçi ve emekçi yığınların kahrında en büyük suç bu köpeğindir. Bu köpek bir daha ısırılmamalıdır! Isırırsa, bu kez suç bizim, hepimizin olacaktır!

BU KAVGA GELECEK KAVGASIDIR'DAN

TKP'nin 61. yıldönümünde yapılan
konuşmayı içeren bu kitabın ikinci bölümünü veriyoruz.

II. İDEOLOJİK-SİYASAL YAKLAŞIMLAR

Yoldaşlar, şimdi partimizin günlük çalışmasına yardımcı olacağını düşündüğüm birkaç konuya değinmek istiyorum.

II.I. OPORTÜNİZMİN SÜREGENLİĞİ

Geçen yıl yapılan kuruluş yıldönümünde şöyle denildiğini anımsıyorum:

“Yoldaşlar, TKP'nin oportünist kanadı yenilecektir. Komünist hareket bunların elinden kurtarılacak ve dolu dizgin bir gelişme içine sokulacaktır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın.

“Yalnız, birşeyi ayırmak gerekir. Oportünizm yok olmayacaktır. Oportünizmle boğuşma bir iki yılın işi değildir. Biri batınca, öteki çıkacak, devrimden sonra da sürecektir. Bunu iyi anlamalıyız” (*Sosyalizm Üstün Gelecektir*)

Son bir yılın gelişmeleri ve merkez organımızda yazılan yazıların ışığında bu gerçeğin altını bir kez daha çizmek gerekiyor.

Son bir yıl içinde çeşitli bölgelerde oportünistler parti örgütünde ve yığın örgütlerinde gerilediler, bazı bölgelerde bozguna uğradılar. Kendi içlerindeki kavga kızıştı, tasfiyeler yeniden başladı. Bu arada çöküntünün ve çürümenin en somut göstergesi olarak, polise düşen üst düzey yöneticiler tüm parti üyelerini ele verdiler.

Bir parantez açalım. Bu konuya hiç girmek istemezdik. Ne olursa olsun, kim konuşmuş olursa olsun

kara bir gündür, yoldaşlarımız derin acılar çekiyor. Ne var ki, menşevik "plenum" açıklaması, bu yıkıntının da suçunu *İşçinin Sesi*'ne yıkmaya çalışmakta ve şöyle demektedir: "Partiye saldıran 'sol' oportünist *İşçinin Sesi*' gurubu da tutuklamalara ortam hazırladı. Bu gurubun başındakiler öteden beri parti gizliliğini açığa vurarak partiye hıyanet etti." Bu söylenenler büyük bir yalandır. Amacı, kendilerine yönelen şiddetli öfkeyi bizim üzerimize çevirmektir. O zaman, bu konuya değinmek zorunlu olur.

Bir kez, *İşçinin Sesi*, hiçbir yerde, hiçbir zaman partimizin hiçbir örgütsel gizliliğini açığa vurmadi. Yapabilirlerse açıklasınlar, kanıtlasınlar. İdeolojik-siyasal konular örgüt sırrı değil, toplumun ortak malıdır ve *İşçinin Sesi* yalnızca bu konuları "açığa vurmuştur". Kendileri ise İGD şubelerinde, "şunlar *İşçinin Sesi*'cidir" diye listeler astılar, özel adları ortalığa yaydılar. Polise yakalanan menşevikler Lenincilerin adlarını verdiler. Bugün çok yoldaşımız yalnızca onların ihbarı nedeniyle hapiste yatıyor.

İkincisi, bizim hareketimiz açıklanacak bilgiye, hele Türkiye'yi ilgilendiren bilgiye zaten sahip değildir. Örgütsel bilgiler eskimiştir. Anlaşıldığı kadarıyla, iki yoldaşımızın haksızca MK'dan çıkarılmasından bu yana MK gerçekten HK olmuş.

Üçüncüsü, partinin cunta öncesinde *yarı-legal* koşullarda çalıştığını menşevik plenum raporunun kendisi yazıyor! Yarı-legal sözleri durumu tam anlatmaz. Çınlıçplak çalıştılar. Konspirasyon diye birşey yoktu. Dışımızdaki herkes eski MK'yı özel adlarıyla sayıyordu. Bunları 1979'dan bu yana eleştiriyoruz, dikkatleri çekiyoruz, teorik kökenini gösteriyoruz. Bu tutumun kökü oportünizmde, "ulusal burjuva" işbirlikçiliğinde, sınıf uzlaşmacılığında yatıyor.

Ne ilginçtir ki, oportünistlerin tabanı polise karşı direndi, sır vermedi de, herşeyi emanet ettikleri yöneticileri konuştu. Düşünen yoldaşların bu olaydan gerekli sonuçları çıkarması kaçınılmazdır.

Konuya dönersek, oportünist saflardaki örgütsel ve

ideolojik çöküntü, “TKP’de oportünizm çöküyor” yargısına bağlandı. “Ördeklerden bir filo, bir de kazdan amiral” dedik. Beş kişi kaldılar, başladıkları yere döndüler dedik. Bunlar yanlış anlaşılmasın. Söylenenler şu anlama gelmektedir: Burjuva kuyrukçusu ilerlemeci çizgi ileri işçiler için iyice deşifre olmakta, partinin ilk kadroları, deneyimli üyeler bu çizgiye giderek artan sayıda ve artan şiddette karşı çıkmakta, yönetim kadrosu kendini yemektedir.

Yoksa yoldaşlar, bir ülkede geniş toplumsal-ekonomik tabanı durdukça oportünizm çökmez. Türkiye’de bu taban fazlasıyla vardır. İşçi sınıfı, köyden-kentten katılmalarla hızla büyüyen, her katılmayla bilincine küçük burjuva duygu ve düşünceler dalan bir sınıftır. İnce bir işçi aristokrasisinden söz edilebilir. Oldukça yaygın bir işçi bürokrasisi vardır. Bunların yanında, işçi sınıfının üstüne kapanmış, onu boğan, nefes almasını engelleyen dev gibi bir küçük burjuvazi vardır. Bu taban varoldukça oportünizm çökmez. Çeşitli tarihsel-kültürel nedenlere de hiç değinmiyoruz.

Hele bugün oportünizmin iyice genişlemesi için oldukça elverişli bir toplumsal-psikolojik ortam vardır. Yenilgi, yılgınlık, küçük burjuvaca teslimiyet, “itidal”, “yapıcılık”... Oportünizm de her zaman pasifliği, korkaklığı, yılgınlığı örgütler.

Toplumsal-ekonomik nedenleri sürdürdükçe oportünizm de sürer. Hem de oldukça kalabalık olarak sürer. Ta devrim anına dek. Sovyet deneyine bakınca, Bolşeviklerin devrim anı dışında her zaman Menşeviklerden ve Sosyalist Devrimciler’den (SR’ler) çok daha küçük olduğunu görürüz. Biri batar, ötekisi çıkar. Bir iflas eder, ortama daha iyi uyan bir başkası doğar.

Bu tahtıravallide bugün herşeye rağmen yine en şanslısı bizim menşeviklerdir. Başkalarında olmayan olanakları var. Torbalarından birkaç tavşan daha çıkaracaklardır. Ama bugünkü gidişle olmaz. Yeni bir boya gerekir. O boyayı da son “plenum”la vurmaya çalışıyorlar.

II.II. DIŞIMIZDAKI AKIMLARA KARŞI TUTUM

Emperyalizme ve tekellere karşı eylem birliği. Faşist diktatörlüğe karşı omuz omuza. Olması gereken yaklaşım budur. Partimiz reklamını yapmadan, gürültü koparmadan üstüne düşeni yapıyor. Ortak çalışmalarda kendine düşen görevleri en iyi biçimde yerine getirmeye çalışıyor. Bu tutumu sürdürüceğiz.

Ancak eylem birliklerini, birleşmeleri, çoktan iflas etmiş örgüt ya da kadrolara (adlarını koruyarak ya da korumayarak, hiç farketmez) kan tazeleme yolunda ele alış reddediyoruz. Hangi düzeyde olursa olsun, gerçek birlikten başka herşeyi amaçlayan ağzı kalabalık "*birlik tüccarları*, devrim hareketi için bugün *en tehlikeli demagoglardır*. İşçi hareketi bu tüccarları, bu yeni türeyen tipi elinin tersiyle bir yana itmeden, bugünkü durumundan ileri gidemez.

Size bir örnek vereceğim. Bu, yalnızca bir örnektir ve yeni türeyen birlik tüccarlığı mesleğinin en düzeysiz örneklerinden biri değildir. TİP'in merkez yayın organı *Çark Başak* dergisinin Mart-Nisan 1981 tarihli 7-8. sayısında yayınlanan, TİP Merkez Komitesi'nin nisan ayında yaptığı toplantıda kabul ettiği raporun "*bilimsel sosyalist hareketin birliği*" bölümü. Okuyalım:

"Cephenin kurulması, eylem birliğinin yükseltilmesi açısından da başta gelen sorun, dün olduğu gibi bugün de, işçi sınıfının *politik birliğinin* gerçekleştirilmesidir. Partimizin içten, ısrarlı, yapıcı ve önerici çalışmalarına karşın, birlik konusunda henüz önemli bir mesafe kaydedebilmiş değiliz. *Hareketlerden biri* açısından, *kimi* olumlu girişim ve sonuçlar görülmekle birlikte, *diğeri* için bunu söylemek olanaklı değildir. *Bu hareket*, birlikçi olmayan, sekter, dar gurupçu bir politikayı sürdürmektedir. Bu politika hem merkezi tutumda, hem de pratik alanda, eylem sırasında her vesilede kendini ortaya koymaktadır. Her ne kadar *bu hareket* içinde *kimi* birlikçi eğilimler de yeşermekte, bunlar *kimi* durumlarda su yüzüne de çıkmaktaysa, genel olumsuzluk sürmektedir.

"Genel olarak eylemlerde dar gurupçuluk ve

sekte, kendi dışındaki hareketlere kara çalma ve eritme politikası, ikili biraraya geliş sırasında oyalayıcı ve erteleyici, buna karşılık üst düzeyde ve dışa yönelik olarak ise birlikten söz açan, hatta kimi övgüler de sıralayan bir tutum söz konusudur.

“Cunta konusundaki değerlendirme farklılığı da *bu hareket* için eylem birliğini zedeleyici bir fırsat yaratmıştır. Aynı *harekette* görülen diğer bir tutum farkıysa *üçüncü harekete* ilişkin olup bu tutum oldukça olumsuzdur.

“*Bu hareket* ile tepede ve tavanda birlik doğrultusundaki çabalar ısrarla sürdürülmeli, eylem birliği olanakları geliştirilmelidir. Olumsuz eğilim ve tutumlarla ideolojik savaşım yoğunlaştırılmalı, tabanda kendini gösteren *kimi* birlikçi eğilimler ise geliştirilmelidir. *Üçüncüye* karşı olumsuz tutumun aşılması sağlanmalı, üçlü çerçevenin gözden kaçırılmayacağı vurgulanmalıdır. Dün olduğu gibi bugün de, politik birlik ile anti-faşist birlik konularındaki yaklaşımların karşı karşıya konması gerektiği açıktır.

“*Diğer hareket* söz konusu edildiğinde ilk söylenecek olan, varolan olumluluğun, kaçamaklara fırsat verilmemesinin mutlaka geliştirilerek sonuçlandırılması gerektiğidir. Ortak girişimler başlatılarak geliştirilmeli, buna *üçüncü hareketin* de katılması sağlanmalıdır. Ortak girişimlerin esasında *üçüncü hareketi* de içermeye yönelik olduğunun gözden kaçırılmasına olanak verilmemelidir.” (abç)

Şimdi bu hokkabazlık değil de nedir? Daha faşizme karşı, cuntaya karşı eylem birliği, cephe birliği *yapamadıklarını* söylediği hareketle ve bu eylem birliğinden önce *siyasal* birlik yapmak, yani tek partileşmek amacını koyuyor... Hareketlerden biri, ötekisi, ikincisi, üçüncüsü, kimi!! Bunların adı yok mudur? Bilmece mi oynanıyor, küçücük fıçı içi dolu turşucuk. İşte bu, ağız kalabalık birlik tüccarlığıdır. Köşeye sıkıştırma, açmaza düşürme, “tabanı önünde deşifre etme” oyunudur. Bugünün *en tehlikeli* demagojisidir. İşçi sınıfının en güzel duygularını sömürmektir.

Yoldaşlar, sınıf siyasetçiliği bu değildir. Açıkça söylemekten çekinmiyoruz. Biz ayrı, bağımsız bir parti

isek, bunun nedeni, dışımızdaki *tüm* örgüt ve hareketleri ideolojik-siyasal yönden yanlış bulmamızdır. Şunun şunu doğru söylemesi, bunu doğru yapması bu gerçeği değiştirmiyor. Yoksa, ülkemizde gördüğümüz pek çok kötü örnek gibi davranmayız. Gider doğru bulduğumuzla birleşiriz. "Birleşmek" istemiyorsa, ona katılırız. Böyle bir durum ortaya çıkmadıkça, siyasal bağımsızlığımızı gözbebeğimiz gibi korumak boynumuzun borcudur. Bunun da yolu, farklılık noktalarını iyi bilmekten, iyi göstermekten geçer.

Dışımızdaki hareketler içinde bize göre az yanlış olanı var, çok yanlış olanı var. Birlikte çalışmayla farklılıkların giderilebileceğini düşündüklerimiz var. Herhangi bir sınırlı ve geçici somut eylem birliğinin bile bugünkü koşullarda akla uzak geldiği hareketler var. Şunun şurasını, bunun burasını takdir ederiz. Ama biz bunların *tümünü* yanlış buluyoruz.

Bu nedenle, saflarımızda hiçbir yanlış akıma, örgüte, kişiye, sempatiye yer yoktur. İşçi sınıfının bilincini bulandıracak, "gardını düşürecek", yanlışla uzlaşmazlığı köreltecek hiçbir tutuma yayınlarımızda, günlük çalışmalarımızda yer yoktur.

II.III. CUNTAYA FAŞİST DEMEYENLERE KARŞI TUTUM

Atılım'ın Temmuz sayısında yayınlanan, "Tartışma ve 'Tartışma' " adlı yazı, cunta faşist mi değil mi sorusu neredeyse devrimciliğin ölçütü yapıyor, herkes yalnızca bu konuyu tartışıyor diye yakınıyor. Bugün devrimci hareket gerçekten cuntaya faşist diyen-demeyen olarak iki kalın hatta ayrılmıştır. Ezici çoğunluk, faşist diyen kesimdedir.

Partimiz açısından "cuntaya faşist demeyenlerle eylem birliği yapılmaz" diye bir görüş yoktur. Bizim eylem birliği anlayışımız I. ve II. Konferanslarda apaçık işlenmiştir.

Ancak, bu çeşit hareketlerle eylem birliği yapma

kararının ya da niyetinin değil ama yapabilmenin günlük yaşam içinde giderek zorlaşabileceğini tahmin edebiliriz. Çünkü bu diktatörlüğe faşist deyip dememenin siyasal anlamı, siyasal sonuçları vardır. Bu tartışma, boş, yapma bir tartışma değildir. Hiçbir örgüt, ne denli güçlü olsa böyle yaygın bir tartışma yaratamaz. Bu tartışma tüm devrimci hareketi sarmışsa nedeni, 12 Eylül hareketinin, cumhuriyet yıllarının en önemli olayı olması, halkımızı her yönüyle en derinden etkilemesidir.

Cuntaya faşist demeyenlerle eylem birliği olanaklarını araştırırken, bu kesimi ikiye ayırmak gerekir. Bunlardan birincisi, açık diktatörlüğe karşı topyekun bir kavgaya girmemek için “cuntada ilerici kanat” bulan bizim menşeviklerdir. Onlar bir çözümlenmeden sonuca gidiyor değiller. Onlar, “dünya barışı” amacını gerçekleştirmek için cuntaya faşist demiyorlar! Dolayısıyla, bırakın “faşist cuntaya” karşı, “askersel cuntaya” karşı bile onlarla iş yapabilmek oldukça zordur. Örnek vereyim. TSİP’in yayın organı *Gerçek* gazetesi, 12 Eylül’ün birinci yıldönümü için bile bunlarla ortak bir bildiri çıkarılmayışını güzel sergiledi.

Cuntaya faşist demeyen öteki hareketler için ne söylenebilir? Yanlış çözümlenme, yanlış savaş hedefine, yanlış taktiklere gider. Çözümlenmelerinde tutarlı olacaklarsa bu kaçınılmazdır. Bu durumda, onlarla da eylem birliğinin zorlaşacağı açıktır. Tutarlı olmayacaklarsa, hedefi, taktiği, zamanlamayı faşist belirlemesini yapanlara uygun seçerler. Bu durumda, savaşkan bir dövüş birliği onlarla da yaratılabilir. Çelişkiyi kendileri düşünsün.

Biz, genel bir yaklaşım olarak, bu açık diktatörlüğe karşı savaş hedefini önüne koşan tüm hareketlerle eylem birliğine hazırız.

II.IV. CUNTANIN FAŞİSTLİĞİNİ AÇIKLAYANLAR VE NEDEN FAŞİST OLMADIĞINI AÇIKLAMAYANLAR

Atılım, aynı yazıda, bu tartışmayı yapanlar, “bugünkü rejimin neden faşist karakter taşıdığını sınıfsal nedenleriyle

açıklamıyorlar” diyor.

Bunlar kadar yalancı bir siyasal hareket herhalde dünyaya gelmemiştir. Hele işçi sınıfı siyasetine hiç gelmemiştir. Bilen'in adı, Türkiye komünist hareketinde boşuna yalancıya çıkmamış.

Faşizm değerlendirmesinin nedenlerini *İşçinin Sesi* açıklamıştır:

— TKPEK Üst Bürosu 14 Eylül 1980 tarihli bildirisi.

— R. Yürükoğlu, “Acil Görevlerimiz”, *İşçinin Sesi*, sayı:141, 5 Kasım 1980.

— TKP Eşgüdüm Komitesi 29 Kasım 1980 tarihli bildirisi.

— Emine Engin, “Devrim İçin Savaşım Acilliğini Koruyor”, *İşçinin Sesi*, sayı:147-148, 24 Ocak 1981.

— 1981 II. Leninciler Konferansı, “Yeni Dönemin Özellikleri ve Parti Taktiğinin Genel Çerçevesi Üstüne Tezler”, *İşçinin Sesi*, 7 Mart 1981, sayı:151-152.

— Hatice Dağlı, Cemile Çakmak, “Gericilik Dönemi Üzerine Lenin”, *İşçinin Sesi*, sayı:158-159, 19 Mayıs 1981.

— Selim Gür, “Faşizm Konusuna Devrimci Yaklaşım”, *İşçinin Sesi*, sayı:161, 23 Haziran 1981.

— Emek Çalışma Gurubu, “OYAK'ı Tanımak, Cuntayı Tanımakla Yakından Bağlıdır”, *İşçinin Sesi*, sayı:164, 27 Temmuz 1981.

— TKP Üst Bürosu 6 Eylül 1981 tarihli bildirisi.

12 Eylül cuntasının neden faşist olduğunun teorik kanıtları bu yazılarda vardır.

Öte yandan kendileri *hiçbir yerde* bu iktidarın neden faşist *olmadığını* açıkça yazmadılar. Kaypakça, korkakça cunta içi kanatlardan, dış siyasette gerçekçi eğilimlerden dem vuruyorlar yalnızca. Bu yavuz hırsızlıktır. Hem cuntanın neden faşist olmadığını *teorik* kanıtlarıyla ortaya sermeden faşist değildir diyorlar, hem faşistliğini teorik kanıtlarıyla gösterenler için, neden açıklamıyorlar diye soruyorlar. İnsanın, Evren bunların babasının oğlu mu diyeceği geliyor. Böyle canla başla uğraşıyorlar. Evet, eskiler boşuna dememişler: Sülük sülüğe yapışmaz!

II.V. CUNTA FAŞİST DEĞİLDİR DIYENLERİN GEREKÇELERİ

Son bir yıl içinde gelişen tartışmalardan süzüle süzüle geriye şu 5 gerekçe kaldı:

I. İçinde kanatlar, kimi gerçekçi dış siyaset eğilimleri vardır.

II. Tabandan değil, askersel darbe yoluyla tepeden gelmiştir. Faşizme tipik yığın hareketliliği yoktur.

III. Ayrı bir faşist ideolojisi yoktur.

IV. Klasik bir Bonapartist darbedir.

V. Devletin biçiminde bir değişme yoktur.

Bu gerekçelerden birincisi menşeviklerindir. Gerisi Avrupalı Troçkistlerin ve şimdi de Troçki'yi keşfeden Türkiyeli küçük burjuvaların onlardan aktararak söyledikleridir. Tek tek kısaca ele alalım.

Cuntanın içinde kanatların ve gerçekçi dış siyaset eğilimlerinin varlığı: *Atılım*, sözünü ettiğimiz yazıda (ve başka çok yazıda) bu gerekçeyi özenle satırların arasına yerleştirmiş. Sonra dönüp, *İşçinin Sesi*'ni ve *Tek Cephe*'yi eleştirmiş.

"Tipik örnek" dediği *İşçinin Sesi*'ne karşı şunları söylüyor:

"Egemen sınıfların politik kampında ayrılıklardan yararlanmayı geçici uzlaşma ve bağlaşıklıkları yadsıyan, açık 'sol' radikal bir temelde karar kıldı. Beklendiği gibi bu gazete, Komintern'in bugün de geçerli olan faşizm tanımını yalnızca cuntayı faşist diye tanımlamaya yaramadığı için bir kalemde yadsıdı. Böylece her rejime faşist deyip, hem de anti-faşist güçlerin tabanını daraltan 'tutarlı' bir sekter çizgiye oturdu".

Tek Cephe'yi de şöyle eleştiriyor:

"O, cunta rejiminin bağrında yer alan dış politikadaki kimi gerçekçi çizgileri dikkate almaya karşı çıkıyor. Bu eğilimlerle, açık Amerikancı, serüvenci eğilimleri faşizm çuvalına bir arada sokmak istiyor".

Atılım'ın bu söylediklerinin hiçbir bilimsel-tarihsel değeri yoktur. Kanatlar varmış. Olmaz mı? Bu neyi gösterir? Hitler, kendisini iktidara getiren vurucu gücü,

SA'ları bir gecede, "uzun bıçaklar gecesi"nde binlercesiyle öldürmedi mi? Bunu yaparken asıl olarak, kendi dışında duran Almanya ordusuna yaslanmadı mı? Öldürülen faşistlerin "yaşasın Hitler" diyerek, Nazi selamı vererek öldüklerini belgeleyen filmler dünya film arşivlerinde duruyor.

Atılım'ın son sayıları cuntayı iyice hedef olmaktan çıkardı. Artık, kendi deyimiyle "cunta içindeki ve dışındaki en gerici, faşizm yanlısı güçler"i hedef alıyor. Ve bu tutumu, "*usta taktik*", "*burjuvazinin iç çelişkilerinden yararlanma*" olarak adlandırıyor.

Bir kez burjuvazinin iç çelişkilerinden yararlanmanın yolu komünistler için başkadır. Lenin'in Karayüzler arasında, Çarlık içinde, Oktobristlerde Bilen'in yaptığı gibi ayrımlar yaptığını kimse bilmiyor. *Atılım*'ın anlayışı, Rusya devrim tarihinde gördüğümüz klasik menşevik anlayışıdır. Onlar bile Karayüzleri, Çarlığı, Oktobristleri değil, ancak Kadetleri ayırabilmişlerdir.

Evren cuntası, finans-kapitalin en azgın kesiminin ta kendisidir. *Hangi kesiminin?* Siyasal partileri, parlamento kaldıran, her çeşit özgürlüğü yok eden, yüz bin emekçiyi zindanlara dolduran, on binlercesini işkenceden geçiren, yüzlercesini hunharca öldüren, DİSK'i kapatan, 52 sendikacıya idam dayatan, komünistlerin üstüne parti tarihinin gördüğü en büyük terörle yürüyen kesiminin.

Cunta, bu yaptıklarından *topluca* sorumludur. Cezasını topluca ödeyecektir. Böyle bir cuntanın da "savaşılacak" bir yarısını bulup çıkartmak gerçekten işkembe ister.

Bir küçük anımsatma yapalım. İ. Bilen'in de üyesi olduğu TKP Merkez Komitesi (zaten o tarihlerde bir-iki kişiydi), 17.5.1971 tarihinde yayınladığı "*Halkımıza Çağrı*" adlı bildiride, 12 Mart darbesini *faşist* olarak niteliyordu. Bu bildiri şöyle diyordu:

"Türk halkı tarihinin en karanlık, en çetin anlarından birini yaşıyor. Memleketimizin ulusal menfaatlerini yabancı emperyalistlere satanlar, halkımızın ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesini, onun en ilkel demokratik haklarını ortadan kaldırarak, yurtsever, yiğit evlatlarını

yığınlar halinde tutuklayarak, işkence kamplarına, zindanlara doldurarak önlemeye kalkışmışlar, *faşizmi, halk düşmanlığının bu en açık ve en barbarca şeklini, Amerikan emperyalizminin ve NATO'nun baskısıyla memleketimizde uygulamaya koyulmuşlardır*

"Silahların gölgesinde getirilen faşizmin amacı, memleketimizi yıllarca kemiren ekonomik ve sosyal bunalımların gerçek etkenlerine karşı mücadeleyi önlemek, halkımızın açtığı savaşı ezmek, emperyalist tekellerin ve devletlerin soygununa memleketimizin güvenliğini ve geleceğini ciddi surette tehlikeye sokan saldırganlık ve sömürü politikasına karşı mücadelesini boğmak ve bu mücadelede işçiler, köylüler, bütün dar gelirli yığınlar ve anti-emperyalist güçler arasında oluşmaya yüz tutan cephe birliğine yol vermemektir.

"Erim hükümeti ve onu iktidara getiren yüksek rütbeli komutanlar, halkımızın uğrunda yıllardan beri savaştığı demokratik ve köklü reformlara susamışlığını sömürerek, maskelenerek ortaya çıktılar. Fakat daha ilk icraatlarında, gerçek yüzlerini, faşist niteliklerini açığa vurdular." (Yeni Çağ, Mayıs 1971) (abç).

1971 cuntasına faşist diyenler, 1980 cuntasına faşist değil diyorlar! Biraz düşünelim, neden bunu yapıyorlar? Bu cuntanın ülke içinde yaptıkları, dayandığı-çıkarını gözettiği kesim, saldırdığı sınıf ve katmanlar ortada. Bunlara bakarak, faşist olmadığı sonucuna varılabilir mi? Varılamayacağı için, sorunun yanıtını başka bir nedende aramalıyız. Böyle bir neden vardır. Amiral ve filosu, cuntanın bir yarısıyla uzlaşma arayan ve tek yönlü olarak *de facto* bunu yapan tutumlarını *astında, özünde* tek bir gerekçeye dayandırıyorlar: *"Dış politikadaki gerçekçi eğilimler."* (Menşevikler dünya barışını koruyorlar!)

Sovyetler Birliği ile iyice geçinme ya da geçinmeme, ne faşistliğe, ne başka birşeye ölçüt değildir. İngiltere hükümetinin başbakanı Thatcher soğuk savaş eğilimli, Sovyetler Birliği'ni kuşatma yanlısıdır. Faşist midir? Hitler, 1939'a, 1940'a dek Sovyetler'le iyi geçindi, hatta saldırmazlık paktı imzaladı. Faşist değil miydi? Her türlü itişmesine karşın Reagan da iyi geçiniyor, daha doğrusu iyi

geçinmek zorunda kalıyor. Bu durum, Reagan'ın kimliğini, niyetini değiştirmiyor. Niyetler, kimlikler başka, belli bir anda ve belli güçler dengesi içinde yapılabilecekler başkadır. Türkiye ortada, Sovyetler Birliği ortada. Ne yapacak bu cunta, Sovyetler'e mi saldıracak? Bugünkü koşullarda tabii "gerçekçi" olacaktır.

Menşeviklerin mantığını izleyerek MHP'ye de faşist demek zordur. Evren cuntası Sovyetler'le iyi geçiniyor, MHP'yi yargılıyor, Atatürkçüyüm diyor diye faşist olmuyorsa, MHP de faşistliği defalarca ve açıkça reddetti.

Tüm söylediklerimizi bir yana bırakalım ve bir an için cuntanın faşist olmadığını kabul edelim. Peki, bu cunta faşist değildir. Ama *eli kanlı açık terörcü diktatörlük* olduğunda herkes anlaşabilir değil mi? Öyleyse, İ. Bilen ve çevresi neden cuntaya karşı böyle bile karşı çıkmıyorlar? Temmuz *Atılım*'ı hâlâ "*faşist, kanlı terörcü MHP*" diye bağıyor. Evren cuntası *daha şimdiden* daha kanlı, daha terörcüdür. Öldürdüğü ve öldüreceğiyle, on binlere yaptığı işkenceyle. Neden, "kanlı-terörcü cunta"ya karşı savaş bayrağını kaldırmıyorlar?

Eskiden bir "ulusal demokratik cephe" vardı. UDC. Beynimizde boza pişirirlerdi, aşağı UDC, yukarı UDC, in UDC, çık UDC. Hele, Ecevit'in iktidar olduğu dönemde ne denli zevkle, hırsıyla isterdik UDC'yi. Şimdi sözü edilmez oldu. Bir-iki seyrek adı yerini bulsun yazısı dışında vurgu UDC'nin üzerinden tümüyle kalktı. Oysa *kendi anlayışları içinde* UDC bugün her zamandan daha gerekli olmalı. Demek ki, UDC'nin *nesnel olarak* burjuvaziden birşeyler dilenmek anlamını taşıdığı dönemlerde UDC baş köşeye koyuluyor. Oysa, burjuvaziye karşı gerçek bir savaş anlamı taşıyabileceği dönemlerde hasıraltı ediliyor. Bugün UDC yok, çünkü bu insanların cuntaya karşı gerçek bir savaşım niyetleri yok. Bunun da altında, cuntanın "gerçekçi dış politikası" yatıyor.

Gerçek gazetesi, menşeviklerin konumunu güzel saptamış, güzel anlatıyor:

"Cunta içinde kanatlar düşünüp, bunlardan birisine hayırhah olmak ve 'bütün gücümüzü bu çelişki, bu çatlağı büyütmeğe harcayalım' demek, cuntaya karşı mücadele

etmemekle özdeştir. Bu gibi 'taktik içinde taktik'ler ve böyle 'ince politikalar' gerçekte kaba bir uzlaşmacılıktır. Böyle 'esnek' yollar gerçekte kaskatı bir hareketsizliktir"¹

Cuntanın tabandan değil, tepeden gelişi. Faşizme tipik yığın hareketliliğinin olmaması: Bu gerekçe, lise mantık sınavında bile sınıfta kalacak bir yöntem hatasıdır. Faşizmin *ne olduğu* iktidara geliş biçimiyle değil, *işleviyle*, ne yaptığıyla belirlenir. Bunun gibi hangi iktidarın faşist olduğu, o iktidara geliş yoluyla değil, ne olduğuyla, ne yapmak için geldiğiyle ve ne yaptığıyla belirlenir.

Sosyalist devrimin barışçı yollardan gerçekleştirilebileceği, proletarya diktatörlüğünün barışçıl yollardan kurulabileceği, teorik bir olasılık olarak Marks, Engels, Lenin tarafından çok kez belirtildi. Bugünkü dünya koşullarında henüz gerçek bir olanak değildir ama teorik bir olasılıktır. Yarın, uluslararası güçler dengesi değiştiğinde gerçek bir olanak olacaktır. Hatta ustalar, belli koşullar altında çeşitli ülkeleri ve toprak parçalarını işçi sınıfının burjuvaziden satın bile alabileceğini söylüyorlar. Böyle değişik yollardan gerçekleşen bir proletarya diktatörlüğü de herhalde proletarya diktatörlüğü olacaktır!

İktidarda faşizmin tanımı, işlevi, yaptığı *devlette* ilgilidir, onun içinden geçerek gerçekleşir. Bu devleti *nasıl* ele geçirdiği, yığın hareketliliği, konuyla ilgisiz bir tartışmadır.

Cuntanın ayrı bir faşist ideolojisinin olmaması: Geçen yıl verdiğimiz bir örnek bence çok çarpıcıdır. Mussolini, yazdığı kitabında, kendilerinin iktidara gelene dek belirgin bir ideolojilerinin *olmadığını* söylüyor. Sistemli bir ideolojiye sahip olmak başka, kapitalizmin o gün kurtulabilmesi için yapılması gerekeni görmek başka şeydir.

Bu gerekçe de, en az yukarıdaki denli komik bir yöntem hatasıdır. Bir olgunun yapısal özellikleriyle, ikincil-üçüncül özelliklerini birbirine karıştırmaktır. Bu mantıktan yola çıkarak kim 1871 Paris Komünü'ne

¹ *Gerçek*, sayı:195, Ağustos 1981.

tarihteki ilk *proletarya diktatörlüğü* diyebilir? Komünarların sistemli, belirgin, ayrı bir ideolojileri yoktu.

İdeoloji denen şeyi, son çözümlemede toplumsal yaşamın nesnel gereksinimleri yaratır. İdeoloji bu gereksinimleri yaratmaz. Demek ki, nesnel gereksinimler ve bunların iyi-kötü, tutarlı-tutarsız yanıtları belirli-sistemli bir ideolojinin oluşmasından önce ortaya çıkarlar. Ama gereksinimler durduğu sürece, bunlar eninde sonunda belirli bir sistemleşmiş anlayışla temsil edileceklerdir. Sorun, en başta zaman sorunudur. İktidara gelindiğinde bu sürecin başında, ortasında, sonunda olunabilir. Yani, sistemleşmiş bir anlayış, belirmiş, beliriyor, belirecek olabilir. Bu birşeyi değiştirmez.

Sonra, faşizmin ideolojisi nedir? Faşizm diye Marksizm ya da Hristiyanlık gibi sistemli-evrensel bir ideoloji yoktur. Ortaya çıktığı ülkenin koşullarına, tarihine vb. göre ve çözmek zorunda olduğu sorunlara göre beliren, belki tam sistemleşmiş belki yarım, bir takım biçimlenmelerden söz edilebilir. Evrensel bir faşist ideolojiden söz edemeyiz.

Faşist ideolojilerin bir takım *ortak özelliklerinden* söz edebiliriz. Bu ortak özelliklerin en önemlileri, irrasyonellik, şövenizm, ırkçılık ve zalimlik. Kendisi faşist bir ideoloji olarak ortaya çıkmamış da olsa, bu özellikleri fazlasıyla barındıran Atatürkçülük bugün cuntanın sistemli anlayış boşluğunu doldurmaktadır. Yeterli bir zaman geçerse, nesnel toplumsal gereksinimler ve bunların en azgın finans-kapital guruplarının bilincinde yansıması Atatürkçülüğü giderek olgun bir faşist ideoloji durumuna getirecektir.

On iki Eylül'ün klasik bir Bonapartist darbe olması: Gereçekler arasında en bilimsel gözükene budur. Bunun nedeni, Bonapartizmin Türkiye devrimci hareketinde az bilinen bir konu olmasıdır.

Devlet, ekonomik yaşamda egemen olan sınıfın, toplumsal-siyasal egemenliğini sürdürme aracıdır. Egemen sınıfın topluma karşı baskı makinasıdır. Ancak sınıf savaşında öyle durumlar doğabilir ki, devlet, *geçici bir süre için* egemen sınıftan ve temel sınıflardan göreceli bir

bağımsızlık kazanabilir. Bu, devletin rolü ve işlevi konusundaki yukarıdaki satırlarda özetlediğimiz genel belirlemeyi değiştirmeyen bir istisna durumudur.

Devlet, geçici ve özel bir durum olarak böyle bir bağımsızlığı hangi koşullarda kazanabilir? Ülkede derin bir toplumsal-siyasal bunalım, keskin bir sınıf savaşının varlığı ve temel sınıflar arasında güçler açısından bir denge durumunun oluşması koşullarında. Egemen sınıf artık yönetemiyor, ezilen sınıfın ise erki ele almaya gücü yetmiyor. Böylesi bir ortamda devlet egemen sınıftan, temel sınıflardan bağımsız bir güç kazanabilir ve temel sınıflar arasında manevra yapabilir. Bu Bonapartist diktatörlüktür.

Tarihte tüm Bonapartist iktidarlar, *ilk çıkışlarında* daima küçük burjuvaziye, köylülüğe sözcü olmuşlar, ya da böyle gözükmüşlerdir. Örneğin, IV. Bonapart köylülüğün temsilcisi olarak ortaya çıktı. Kısa süreli Kerenski iktidarı, menşeviklerin ve SR'ların sözcülüğünü yaptıkları kent ve köy küçük burjuvazilerine yaslandı. (Kerenski SR partisinin yöneticilerindendi. Kerenski örneğini Lenin verdiği için veriyorum, ancak Lenin de Kerenski hükümetini kesin, oluşumunu tamamlamış Bonapartizm olarak değerlendirmiyor. Gerçekten de Kerenski hükümeti klasik bir Bonapartist iktidar olarak değerlendirilemez.)

Bonapartist iktidarın *genel amacı* doğal olarak düzeni sürdürmektir. Kapitalizmde, işçi sınıfından başka olumlu bir alternatif program sahibi bir sınıf yoktur. Öteki tüm sınıf ve katmanların ufku yaşadıkları düzenle sınırlıdır. *Böyle olduğu için* ve kapitalizmde düzeni sürdürebilecek burjuvazinin yolu dışında *gerçek bir yol olmadığı için*, Bonapartist diktatörlük, Bonapartist karşı-devrim, kendi haline bırakıldığında çok kısa sürede devletin göreceli bağımsızlığını bir yana atar. Çünkü göreceli de olsa, egemen sınıftan uzun süre bağımsız bir devlet olamaz.

On iki Eylül cuntası, böyle sınıflar arasında manevra yapan, devleti temel sınıflardan bağımsızlaştıran bir iktidar mıdır?

On iki Eylül cuntası, finans-kapitalin en azgın kolu olan, emperyalizmin saldırgan merkezleriyle en doğrudan

bağlı askersel endüstri kompleksinin ta kendisidir. Üniformalı finans-kapitaldir. Uyguladığı ekonomik siyaset, finans-kapitalin parlamenter sözcüsü olan AP'nin belirlediği programın daha cesur, daha acımasız ve daha oy kaygısız bir uygulamasıdır. Devlet bugün çok daha açık biçimde Koçların istemlerine bağlanmıştır.

On iki Eylül cuntasıyla devletin biçiminde bir değişme olmaması: Buna da gerekçe değil, laf kalabalığı demek zorundayız.

Devlet ekonomide egemen olan sınıfın siyasal örgütlenmesidir, sınıf diktatörlüğünün kurumlaşmasıdır. Bu kurumlaşma, bu diktatörlük *farklı biçimlerde* düzenlenebilir, örgütlenebilir. Ve her biçim, bir başka *devlet biçimine* karşılıktır.

Burjuva diktatörlüğünün devlet örgütlenmesinin bir biçimi olan demokrasiyi ele alalım. Lenin, "demokrasi bir devlet biçimidir, onun çeşitlerinden biridir" diyor. (*Devlet ve Devrim*) Bu devlet biçimini ötekilerden ayıran temel özellikleri kısaca sayalım. Azınlığın çoğunluğa uyması, insanların yasalar karşısında eşitliği ve özgürlüğü, anayasa, parlamento ve öteki temsili organlar, yani yasama-yürütme ayrımı ve yürütmenin yasamaya bağımlılığı, yargının bağımsızlığı, seçme-seçilme hakkı ve siyasal özgürlükler. Bu özellikler ortadan kalktı mı, *devletin biçimi değişmiş demektir*. Ne denli mükemmel olduğu bir yana, parlamenter demokrasiden açık diktatörlüğe geçiş, devletin biçiminin değişmesi demektir.

Bu söylenenler ışığında Türkiye'ye bakınca, devletin biçiminin değişmediğini söylemek ahmaklık olur.

Bu arada devrimci çevreleri oldukça meşgul eden bir soruyu da yanıtlamış oluyoruz: Faşizm bir devlet biçimi mi, hükümet biçimi midir? Tabii, devlet biçimidir.

II.VI. FAŞİZM KONUSUNDA KOMİNTERN'İN TANIMI VE *İŞÇİNİN SESİ*

Atılım, bizim için "Komintern'in bugün de geçerli olan faşizm tanımını — yalnızca cuntayı faşist diye tanımlama-

ya yaramadığı için — bir kalemde yadsıdı” diyor. Nasıl da çarpıtıyor.

Önce, biz ne demişiz, onu okuyalım:

“Önümüzdeki yıllarda faşizm konusu bizleri çok meşgul edecek ve hepimiz bu konuda çalışacağız. İşin başında bir uyarı yapmak istiyorum. Kendime de, faşizm konusunda çalışacak tüm yoldaşlara da. Dünya komünist hareketinde ve genel olarak ilerici güçler arasında somut ülkelerdeki faşizm deneyleri hakkında güzel kitaplar var. Çok güzel araştırmalar, incelemeler var. Fakat faşizmin genel *teorik* ele alınışı açısından, faşizm hakkında genel teorik değerlendirmeler açısından çöle yakın bir durum var. Dimitrof’un 7. Kongre Raporu bile faşizmin genel değerlendirmesi hakkında çok az yer ayırmıştır. Gerisi faşizme karşı yapılacak şeylerdir. Yani, teorik bir anlayış kazanma açısından başvurabileceğimiz kitaplar çok azdır. Klasik bir tanım var: ‘Finans-kapitalin en ... kesiminin, ... çıplak diktatörlüğü’. Çok şey anlatmıyor. Bilimsel birşey değil bu ‘en’. ‘En gerici, en şöven kesimi’. Bu bir tasvir. Bazı finans-kapital kesimlerini ‘en gerici’ yapan özellikler nedir, bunlar için bir genelleme yapılamaz mı? Sonra, ‘en gerici’ sayılmanın ölçütü nedir? Kesinlikle daha ciddi bir tanım gerekiyor. Ve yoktur dünya komünist hareketinde böyle bir tanım”¹

Komintern’in faşizm tanımını *yadsımadığımız* açıkça görülüyor. Yadsımadık, yanlıştı demedik, yalnızca *yetersiz* bulduk.

Bir tanımın yetersizliğini görmek başka, daha iyi bir tanım getirebilmek başka şeylerdir. Yanlış değilse ve daha iyisi ortaya konulmadığı sürece bir tanım alınıp kullanılabilir. Ne var ki, daha iyisi ortada yoktur diye o tanımı *tam* bir tanım olarak kabul etme zorunluluğu yoktur. Güzel yemek pişiremeyen biri de, önüne gelen yemeğin güzel olup olmadığını anlayabilir.

Komintern’in tanımı şöyledir: “İktidarda faşizm, finans-kapitalin en gerici, en şöven, en emperyalist unsurlarının açık terörist diktatörlüğüdür.”

¹ İçinin Sesi. “Acil Görevlerimiz”, sayı:14), 5 Kasım 1980.

TKP II. Leninciler Konferansı faşizmi şöyle tanımlamıştır: “Genel bir yaklaşımla faşizm, emperyalist aşamanın karşı-devrimidir... Finans-kapitalin açık şiddete dayalı diktatörlüğü altında ‘rejimi kurtarma’ çabasıdır”.

Görüldüğü gibi, II. Konferans’ın tanımı Komintern’in tanımını reddetmiyor, hatta ondan kaynaklanıyor. II. Konferans’ın tanımını hiçbir şekilde tam ve mükemmel bir tanım olarak değerlendirmiyoruz. Tam tersine, bu tanım, bir arayışın, bir çabanın anlatımından başka birşey değildir. Hareket noktası, Komintern’in tanımında açık kalan bazı yönleri kapatabilme isteğidir. Ki bu açık yönlere, Dimitrof’un okuduğu raporun çeşitli yerlerinde yanıtlar getirilmiştir. Sorun bu açıkları tanıma katabilme sorunudur. Dünya komünist hareketinde mutlaka yeni ve gerçekten yeterli tanımlar getirilecektir. Ancak, bu yetersiz tanımın bile, Komintern’in tanımındaki bazı eksiklikleri kapattığını düşünüyoruz. Bunlar nelerdir?

1. İkinci Konferans’ın tanımı, faşizmi “*emperyalist aşamanın karşı-devrimi*” diye tanımlayarak onu tarih içindeki yerine, öteki açık diktatörlükler yanındaki özgül yerine oturtuyor. Faşizmin tarihsel anlayışını genişletiyor. II. Konferans şöyle diyor:

“Her toplumsal yapıda olduğu gibi, tekelci kapitalizmin egemenliği koşullarında da üretim ilişkileriyle üretim güçleri arasında, ancak nitel bir sıçramayla aşılacak bir uçurum doğmuşsa ve egemen sınıfın sıçramayı reformcu yoldan gerçekleştirecek manevra alanı yoksa, şiddetin ebelik edeceği bir dönem nesnel bir zorunluluktur. Devrim bunu olumsuzundan, kalıcı olarak çözer. Faşizm ise karşı devrimci şiddetle, finans-kapitalin açık diktatörlüğü altında, geçici olarak olumsuzundan gidermeye çalışır.”

2. Tanımın “*karşı-devrim* belirlemesi, faşizmin derin toplumsal-siyasal krizle, devrimci durumla olan bağıntı ortaya çıkarıyor. Faşizmi rastgele bir anda rastgele bir seçim olarak ele alma yanlısına karşı uyarıyor.

3. Tanımın, faşizmin “*rejimi kurtarma çabası*” olduğunu söylemesi. Komintern’in tanımındaki “*en*”e bir ölçüt getirme anlamını taşıyor. Daha sonra bunu II.

Konferans şöyle açıklıyor:

“Faşizm finans-kapitalin açık şiddete dayalı diktatörlüğü altında ‘rejimi kurtarma’ çabasıdır. Bu bakımdan, *başını kapitalizmi kurtarmanın nesnel gereksinimleriyle, kendi gurupsal çıkarları en iyi üstüste düşen finans-kapital gurubu çeker.* Başka bir deyişle, yığınlar üzerinde en ağır şiddet uygulamasını, şövenizmi kışkırtarak, silahlanarak, gerekirse savaşla dışa açılmayı, vb. kendi somut gereksinimlerinden hareketle savunan finans-kapital gurubu faşist diktatörlüğe ‘öncülük’ eder.” (abç)

4. Faşizmi, *rejimi kurtarma çabası*” olarak belirlemek, Komintern’in tanımından kalkarak yapılabilecek ve tarihsel deneylerin gösterdiği gibi yapılmış bir yanlışa karşı da uyarı taşıyor. Bu yanlış faşizmi *yalnızca* finans-kapitalin en gerici kesiminin bir aracı olarak görmek ve dolayısıyla bu küçük klik dışında kalan orta-büyük, tekeldışı ya da tekeli tüm burjuvaziyi bu diktatörlüğe karşı savaşabilecek bir güç olarak görmektir.

Böyle yanlış anlayış, İ. Bilen’in finans-kapitali 120 aileye indirgemesi gibi, faşizmi de kaçınılmaz olarak birkaç yüz aileye indirgenmiş bir sorun yapar. Böyle bir yaklaşım, ekonomik-toplumsal bir sistem olarak kapitalizmi, emperyalizmi ve faşizmin bunlarla olan karmaşık bağını hiçbir şekilde anlamaya yer bırakmaz. O zaman, bu 200 ya da 120 aileyi ortadan kaldırırsın, sorunlar çözülür!

İşte TKP II. Leninciler Konferansı böyle bir yanlışa karşı uyarı yapıyor. Şöyle diyor:

“Ancak bir gurubun kendi somut istemlerinden çıkarak ‘gereksinimleri’ en iyi görüyor olması, bunların yalnız o gurubu ya da yalnız finans-kapitali değil, tüm kapitalizmi kurtarmanın nesnel gereksinimleri olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz.

“Faşizmin kapitalizmi kurtarmaya yönelişi tüm burjuvazinin desteğini alması için nesnel temeldir. Ülkenin yüksek sınıf savaşları yaşamış olması, burjuvazinin işçi sınıfı korkusuyla dolu olması da onun bu isteğini esirgememesinin güçlü bir öznel dayanağıdır.

“Azınlığa dayalı hiçbir açık diktatörlük, öteki sınıflar üzerinde yalnızca kaba şiddetle ayakta durmaz. Faşist

diktatörlüğün de, çeşitli ekonomik manevralarla ve yoğun propagandayla beslenen bağlaşıklık siyasetleri vardır. Bu nedenle faşist diktatörlüğe şu ya da bu kesimin öncülülük etmesinden kalkarak bundan doğrudan ya da dolaylı çıkarı olanları unutmamak gerekir. Bu gerekçeler dikkate alınmalı, anti-faşist savaş hiçbir zaman finans-kapitalin de yalnızca bir kesimine karşı savaşa indirgenmemelidir.”

Faşizm konusunda Komintern'in tanımı ile bizim yaşamımızı gördükten sonra II. Konferans'ın faşizmi ele alış biçiminin altında yatan anlayışı biraz daha açabiliriz.

Faşizmi “karşı-devrim” olarak belirlemek, onu insanlık tarihinin binlerce yıllık geçmişiyle bağlar, onun bir parçası yapar dedik. Faşizmin gökten düşen bir rastlantı olmadığını anlatır.

Bu yargıyı ve faşizmi anlamak için, “*toplumsal dönüşüm aşamaları*” kavramından işe başlamalıyız. Her toplumda üretimin toplumsal niteliğiyle, mülkiyetin özel niteliği arasındaki çelişki iyice keskinleştiğinde, derin bir ekonomik-toplumsal bunalım temelinde *siyasal kriz* ortaya çıkar. Bu aşamada toplum nitelik değişimi ister.

Bu nitelik değişimi, bir toplumsal-ekonomik yapıdan ötekine geçerek, örneğin kapitalizmden sosyalizme geçerek olabilir. Aynı yapı içinde bir ileri aşamaya geçerek, örneğin tekli-ikili mülkiyetten anonim şirketlere ya da kapitalizmden emperyalizme geçerek olabilir. Toplumların bu nitelik değişimi istediği anlar, devrim isteği anlarıdır.

Tarih, bu aşamada devletin kimin elinde olmasına bakmaksızın iki yol belirlediğini gösteriyor. Ekonomik olanakları geniş ülkelerde *reformcu yol*. (Bu yola bile belli derecede baskı önlemleri eşlik eder.) Klasik örnek İngiltere'dir. Bu ülkede serbest rekabetten anonim şirketlere, kapitalizmden emperyalizme geçiş, göreceli olarak barışçıl oldu. İngiltere, “iç savaşı önlemek istiyorsan emperyalist olacaksın” sözünü başarıyla yerine getirdi... Ekonomik olanakları dar ülkelerde *açık diktatörlük*: 1789 Fransız Devrimi, Almanya'da Bismark dönemi, 1917 Büyük Ekim Devrimi, Almanya ve İtalya'da faşizm.

Teorik olarak, bu iki yol da, a. varolan çelişkiyi nedenleriyle birlikte ortadan kaldırabilir ki, buna devrim

denir, b. ya da varolan çelişkiyi ortadan kaldırmaz ama hafifletir ki, buna da “tersinden çözmeye” diyoruz.

Bugünkü uluslararası güçler dengesi altında reformcu yolla devrimin olanağı yoktur. Ancak bu olasılığın teorik olarak Marks, Engels ve Lenin tarafından kabul edildiğini biliyoruz. Bugüne dek gerçekleşen dönüşümler içinde de reformcu yoldan devrime en yakın örnek olarak İngiltere'nin feodalizmden kapitalizme geçişini gösterebiliriz. Reformcu yoldan “tersinden çözmeye”ye yine İngiltere'nin kapitalizmin emperyalist aşamasına geçişini örnek verebiliriz.

Açık diktatörlük yoluyla varolan çelişkiyi ortadan kaldırmaya, yani devrime örnek, bugüne dek gerçekleşmiş tüm devrimlerdir. 1789, 1917 gibi. Açık diktatörlük yoluyla varolan çelişkiyi ortadan kaldırmamak ama hafifletmek, yani “tersinden çözmek”, *karşı-devrim* adını alır. Bunun da en güzel örneği faşizmdir.

Faşizm işte bu nedenle, bu anlayış içinde, genel olarak emperyalist aşamanın karşı-devrimidir. Gerici sınıfın en açık diktatörlüğüdür. Rejimi kurtarma yolunda, üretimin toplumsal niteliğiyle mülkiyetin özel niteliği arasındaki çelişkiyi “tersinden çözmeye” girişimidir.

Tarihteki *tüm* örneklerinde faşist diktatörlükler, ekonomik olanakları dar ülkelerde ortaya çıkmıştır. Örneğin Almanya ve İtalya o tarihlerde Rusya'nın ardından “ikinci zayıf halkalar” olarak adlandırılıyordu. Bunlar son emperyalistleşen ülkelerdi ve ellerinde sömürgeleri yoktu.

Faşizme, *genel olarak* emperyalist aşamanın karşı devrimidir diyoruz, çünkü bugüne dek gerçekleşmiş *tüm* faşist iktidarlar genel olarak emperyalizm aşamasında ama *özel* olarak finans-kapitalin *emperyalistleşme aşamasında* ortaya çıkmıştır. Almanya, İtalya, İspanya, Brezilya, Şili, Portekiz, Türkiye, hepsi.

II.VII. 12 EYLÜL CUNTASI NEDEN FAŞİSTTİR?

Buraya dek söylediklerimizin ışığında, 12 Eylül cuntasının

neden faşist olduğunu bir kez daha belirtmekte yarar vardır.

— Türkiye, orta gelişmiş bir taban üzerinde tekellerin, finans-kapitalin büyüdüğü ve ekonomiyi de ele geçirdiği, devlet tekelci kapitalizminin olduğu bir ülkedir. Sermaye ihracı ilk adımlarını atıyor. Ancak güçlü emperyalist devlerin varlığı bu kapıyı kolay açtırmıyor. Bunun üstüne, ülkenin kendisi emperyalizmin sömürsü altındadır. Bu koşulların sonucu, ülke içinde sömürünün aşırı yoğunlaşması, ekonomik toplumsal bunalımın derinleşmesi, sınıf savaşının keskinleşmesi oluyor.

— Böyle bir ülkede 10 yıl kadar süren bir devrimci durum yaşanıyor. Burjuvazi, parlamenter yöntemlerle yönetemez oluyor. Ülke inişli-çıkışlı bir yoldan iç savaşa, devrime doğru ilerliyor. Bunalım derinleşip keskinleştikçe, faşizm tehlikesi de artıyor. Ya devrim ya faşizm ikilemi, yaşanan yılların gündemine giriyor.

— Finans-kapital, devrimci durumdan çıkabilmek, derin ekonomik-toplumsal-siyasal krizi “çözebilmek” amacıyla 12 Eylül 1981’de bir karşı-devrimci darbe düzenliyor, açık diktatörlük kuruyor.

— Finans-kapital, bu karşı-devrimci açık diktatörlükle, Türkiye’nin emperyalistleşmesinde ve DTK işleyişinde bir dönüşüm, mülkiyetin tabanını kendine uygun biçimde genişletme amaçlıyor. Tüm pratik önlemleri bu amaçlara yöneliyor.

— Ülkeyi yöneten cunta, Türkiye ekonomisini ele geçirmiş olan finans-kapitalin yalnız üst düzeyde bir aracı değil, finans-kapitalin bir kesiminin ta kendisidir. Üniformalı finans-kapitaldir. Askersel endüstri kompleksinin, OYAK ve benzeri kuruluşların doğrudan yöneticisidir.

— Bu cunta, yıllardır ilerleyen devletin faşistleşmesi sürecinde de nitelik sıçramasıdır. Bir devlet biçiminden bir başkasına geçilmiştir.

— On iki Eylül diktatörlüğünün, anayasayı, parlamentoyu, siyasal partileri kaldırması, hükümeti bile beş kişilik cuntanın altında göstermelikleştirmesi, olağan burjuva yargı işleyişini durdurması, yani yasama, yürütme

ve yargıyı tek elde toplaması, yığın örgütlerini kendi altında örgütlemeye geçmesi, faşist devletin monolitik yapısına ulaşma çabasıdır.

Bu cunta faşist bir cuntadır, bu iktidar, bu devlet faşist bir diktatörlüktür.

Evren cuntasının Hitler gibi, Mussolini gibi tüm ülkeyi ayaklandırmamış oluşu faşist olmadığını değil, *ne güzel ki*, yeterince yığın gücü olmayan bir faşist diktatörlük olduğunu gösterir.

Yalnız, *Atılım*'a bir noktada hak verilebilir. Türkiye devrimci hareketinde ezici çoğunluk cuntaya faşist demektedir ama bunların büyük çoğunluğunun gerekçeleri ya yoktur, ya mantıksal tümlükten uzak kopuk parçalar durumundadır, ya da yanlış gerekçelerdir.

Örneğin, *Tek Cephe*'yi yayınlayan kadronun çıkardığı *Türkiye'de NATO Darbesi* adlı broşür, faşist cuntayı tamamıyla dış etkene, "uluslararası mali sermaye"ye, "dış komplo"ya bağlıyor. Faşizmin ülke ekonomisindeki, ülke toprağındaki kaynağını göremiyor.

Cuntayı faşist olarak niteleyen kesimde düzgün gerekçelerin pek görülmemesinin nedeni, Türkiye'nin ekonomik-toplumsal gelişmesini ciddi biçimde incelemekte yatmaktadır.

TKP Eşgüdüm Komitesi Üst Bürosu ise, *darbeden iki gün sonra*, 14 Eylül'de yayınladığı bildiriye partimizin bugün söylediklerinin tüm çerçevesini koyabildi. İki gün! Çünkü TKP'nin Leninci kesimi ekonomik-toplumsal gelişme aşamasını, bunalımın nedenini, emperyalistleşme isteğini, devrimci durumu, faşizm-devrim ilişkilerini çok önceden doğru değerlendirmiştir. Bunu yapamayan hareketlerin yol boyunca herhangi bir doğruyu yakalamaları da sade suya helvaya benziyor. Pek tadı tuzu olmuyor.

* * *

Yoldaşlar, sorunlar, sorular, konular bir konuşmanın sınırlarına sığacak gibi değildir. Zaten oldukça uzun konuştum.

Bu koca ihtiyaç, bu Anadolu ne krallar, sultanlar,

padişahlar, milli şefler gördü. Bu psikopat sürüsüne de gereken yanıtı vermesi yakındır. Cunta şimdi işçi sınıfına, halka, komünistlere, devrimcilere deli gibi saldırıyor. Akılları durduracak eziyet yapıyor. Olsun, saldırısın. Deli deli çakanı, bura bura tıklarlar. Öfke birikiyor, kin büyüyor, isyan duygusu yükseliyor.

Bu nabızı elimizde tutmalıyız. Bunun için, yığın bağlarımızı geliştirmeliyiz. Partimizi yeni patlamaya her yönden hazırlamalıyız.

Partimizin 61. kuruluş yıldönümü, yeni bir hamlenin başlangıcı olsun!

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Yaşasın komünizm!

Bu kavga gelecek kavgasıdır!

POLONYA'DA KARŞI-DEVİRİM EZİLMELİDİR

İşçinin Sesi, sayı 180, 21 Aralık 1981

Polonya konusunda geçen yıl vardığımız temel yargı, Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin derinden suçlu olduğu yönündeydi. Sosyalist bir ülkede işçiler devlete ve partiye karşı çıkıyorlarsa, bu son çözümlemede tamamıyla partinin suçudur.

O günden bugüne, Polonya toplumu altüst oldu. Siyasal yapıda, yeni doğan sendikalar hareketinde, partinin yapısında büyük değişiklikler yer aldı. Sonunda ordu yönetime el koydu. Yargımız değişti mi?

I. PARTİDEKİ DEĞİŞİM

Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin disiplini parçalandı, belli başlı üç kanat ortaya çıktı. Bunlardan biri (ki buna "yatay hareket" ya da "reform hareketi" deniyor) Dayanışma hareketinin parti içindeki uzantısıdır. Yatay hareket denmesinin nedeni, partinin dikey hiyerarşisini dikkate almayarak, partinin çeşitli bölge örgütlerinin yatay ilişki kurup birlikte iş yapmasını önermeleridir.

İkinci kesim, partinin sol kanadıdır. Kendisi için "partinin Marksist-Leninist cevheriyiz" diyen bu kesim ülkenin her yanında çok sayıda *fikir kulüpleri* kurdu. Kulüplere her kademedeki gelen parti üyeleri bireysel üye oluyorlar. Bu kesim, görüşlerimiz tam uyuşmasa da, bizce partinin en sağlıklı kesimidir. Mutlaka aktif yığın çalışması yapmak gerektiğini söylüyor ve yapıyorlar. Bildiriler basıyor, kentleri afişliyor halk arasında çalışıyorlar. Bu

kesimin başını *Katoviçe Gurubu* çekiyor.

Üçüncü kesim, parti yönetimine egemen olan ortacı kesimdir.

Partinin bu üç kanadı içinde reformistlerin partideki gücü giderek azalıyor. Çünkü sınıf savaşımı giderek keskinleşiyor ve buna paralel olarak kutuplaşma artıyor. Hem Dayanışma'nın, hem Komünist Partisi'nin üyesi olmak olanaksızlaşıyor. Aynı kutuplaşma nedeniyle sağlıklı kanadın gücü artıyor.

Partinin son bir yıl içinde yaptıklarında belirleyici olan ortacıların görüşleridir. Ortacılık sağ ve solu bağdaştırma eğiliminin ürünü olarak ortaya çıkmadı. Dünya komünist hareketi bugün bir bütün olarak ortacı bir konumda yer aldığı için, baştan beri partiye egemen olan ortacı kanattı. İşler kızıştıkça, ortacılığın dışında sağ ve sol güçlendi.

Ortacıların tüm tutumu emperyalizme yaradı. Bunu söylemekten çekinmeyelim. Düşünün, bir Politbüro üyesi televizyona çıkıyor ve şöyle diyor: "Grevi kaldırın, yoksa Sovyetler Birliği gelecek." Bir Politbüro üyesi halkını Ruslar geliyor diye korkutuyor! Bu ulusçuluğun ta kendisidir. Emperyalizme ve Polonya içinde cirit atan ajanlarına yarayacak bundan daha güzel bir davranış zor bulunur. Partinin hattını çizen ortacılar, karşı-devrimci gelişmeye anti-Sovyet, ulusçu bir konumdan karşı çıkıyorlar ve karşı çıkışları da inandırıcı değildir.

Kimi olgular iyi, kimi olgular kötü, kimisinin içinde iyisi de kötüsü de var. Örneğin son bir yılda Polonya Partisi, sosyalist ülkelerin hiçbirinde olmadığı kadar memur, bürokrat havasından sıyrıldı. Partinin sürekli çalışan aygıtının (sekreterlerden vb. oluşan) fosilleşmişliği parçalandı. Son kongre öncesinde bölge parti örgütü sekreterlerinin 25'i MK üyesiymiş. Bu sayı son olağanüstü kongrede 8'e düştü. Son kongrede seçilen MK büyük çoğunluğuyla taban üyelerinden oluşuyor. Öte yanda olayların zorlamasıyla son bir yılda parti içinde *açık tartışma* önlenemez bir gerçek oldu. Parti yönetimiyle parti tabanı arasında varolan derin uçurumun böylece kapanmaya başlaması, keskinleşen sınıf savaşımının *yararlı* bir yan

ürünü oldu.

II. DAYANIŞMA HAREKETİNDE DEĞİŞİM VE EMPERYALİZMİN STRATEJİSİ

Aşağı yukarı 18 ay önce bir grevden doğan ve bu süre içinde 9 milyonun üzerinde üye kazanan, “resmi” sendikayı çökerten Dayanışma Sendikası, bugün bir sendika olmaktan çıkmıştır. İktidara yürüyen anti-komünist bir harekettir.

Dayanışma dış bağlaşıklarını oldukça iyi ördü. Örneğin Amerikan AFL-CIO gansgter sendikasıyla ilişki kurdu. Bu sendika Dayanışma’ya 600.000 dolar ve bir matbaa verdi. AFL-CIO’nun Herman adlı bir yöneticisi (CIA ajanı olduğu tüm dünyada açıklandı) Dayanışma’nın kongresine katıldı. Bu kongreye komünistleri, devlet basınını, televizyonu ise almadılar. Emperyalizmle işbirliğini açıklayan böyle daha birçok somut örnek verilebilir.

Dayanışma bu bir yıl içinde nasıl bir istekler eğrisi çizdi?

Dayanışma önce bağlaşıklarının örgütlenmesini sağladı. İlk genel grev tehdidini bu konuda getirdi. Onu aldıktan sonra, fabrikaları oralarda çalışan işçilerin mülkiyetine vermek gerektiği görüşüyle ortaya çıktı. Bu tutmayınca bu kez, fabrikalarda tüm konularda karar alma yetkisine sahip yönetim komiteleri kurulması ve bu komiteleri başka bir karışma olmadan işçilerin seçmesi isteğini öne sürdü. Böylece ilk öneri biraz biçim değiştirdi ama Dayanışma yönetiminin sosyalist üretim ilişkilerine olan düşmanlığı hiç değişmedi.

Daha sonra Dayanışma, ülke çapında ekonomik konularda parti karar vermemeli, tam yetkili bir toplumsal-ekonomik konsey bu görevi devralmalı görüşünü öne sürdü. Partiyi “ruhani liderliğe”, yalnızca ideolojik konulara sınırlamaya kalkıştı.

Son olarak parlamentonun feshini, bir geçici hükümet kurulmasını ve özgür-genel seçimlere gidilmesini istedi. Sıkıyönetim de bu son noktada ilan edildi.

Emperyalizmin stratejisi ile Dayanışma'nın çizdiği istekler eğrisinin ilişkisi hakkında ne denebilir?

Polonya sosyalist ülkelerle sarılı bir ülkedir. Bugün Polonya'yı ani bir iç ya da dış saldırıyla sosyalist sistemden kopartmanın olanağı yoktur. Böyle bir girişim sonucunda yalnızca dünya savaşı çıkar. Tutulabilecek en gerçekçi yol, adım, adım, yavaş yavaş, insanlara sosyalizm elden gidiyor dedirtmeden Polonya'nın sosyalist yapısını değiştirmektir. Dayanışma'nın yönetiminde bulunan ve hükümetle uzlaşma yanlısı görünen ılımlı kanat, emperyalizmin bu stratejisini eksiksiz uygulamıştır.

Dayanışma yönetiminin bugün ne söylediğine değil de, işin başından beri yaptığına, nasıl taktiklerle çalıştığına baktığımız zaman, kuşkuya yer kalmıyor. Bunlar emperyalizmin stratejisini uygulayanlardır. Başından beri bir adım ileri atıyorlar, partiden yarım adım koparıp geri çekiliyorlar. Parti içindeki güçler dengesine göre bir yerde ayak direme ağır bastığında hemen isteklerini yutuyorlar. Sonra yine geliyorlar, yine istiyorlar, yarısını alıp gidiyorlar. Emperyalizmin stratejisi adım adım ilerleme olduğundan Batı basını da Dayanışma'ya sürekli soğukkanlılık tavsiye ediyor, aşırılıklardan uzak durun diyor. Valesa'ya tam destek veriyor.

Kilisenin stratejisi de Valesa'nın stratejisinin aynısıdır. Amaç, kopuşu uzun bir zamana sündürmek, yavaş bir *metamorfoz* yaratmaktır. Koza örülüyor, örülüyor, bir gün bakacaksınız kelebek çıkmış!

Yaşam entelijans servislerinin planlarını izlemedi. Emperyalizmin stratejisi bir yere dek sürdü. Bu arada ülke ekonomisi iyice kötüledi, üretim yüzde 15-30 arasında yeniden düştü. Sınıf savaşı görülmedik derecede keskinleşti. Bu temel üzerinde partide sol kanat güçlenirken, Dayanışma'da aşırılık yanlısı akım ve guruplar güçlendi. İşler "ılımlı" kesimin elinden çıkmaya başladı.

Tabandan gelen ve Valesa'nın yardımcılığını kapam militan sağcı kanat, kör bir öfkenin patlamasını temsil ediyordu. Dizginlerden boşalmış bu militanlık deli deli akıyordu. O aşırılığı içinde gelişmeleri iyice hızlandırdı, parti içinde sol kanadın güçlenmesine yardım etti. Anti-

Sovyet bildiri dağıtarak, parlamentoyu feshedelim diyerek vb. aslında sosyalizme karşı olmayan, ama haksızlıklara karşı çıkan yığınların gözünü açtı. Böylece Dayanışma bir yandan toplumda bulduğu eski geniş desteği yitirmeye başlarken, öte yanda genel tutumu aşırılaştı.

Bu gelişmeler içinde sistemi yavaş yavaş değiştirme planı altüst oldu. Keskinleşen sınıf kavgası hesapları bozdu. Dayanışma hareketi herşeyiyle açık bir karşı-devrim rayına oturdu. Toplum çapında çatışma hızla yaklaşmaya başladı.

III. SİYASAL YAPIDAKİ DEĞİŞİM

Son bir yıl içinde toplumda girişim, Dayanışma'nın, onun bağlaştığı Kır Dayanışması'nın (Köylü Birliği'nin) ve öteki yanda öğrenci örgütünün eline geçti.

Dayanışma sendikasının 9 küsur milyon üyesi, bilinci çorba gibi, yıllardır süren haksızlıklarla çileden çıkarılmış bir yığındır. Onlar bilinçli ya da bilinçsiz daha demokratik, daha hakçı, daha adaletli bir düzen istiyorlar. Sosyalizme karşı kanalize ediliyorlar, ama işçidirler.

Köylü Birliği özel mülk sahibi, pazar için üretim yapan insanlardır. Bir CIA raporu "Kardinal şapkasını çıkardığı anda bunlar silaha sarılır" diyor. Köylü Birliği koyu katolik, aşırı gerici, sosyalizm düşmanı, gerçekten tehlikeli bir güçtür. Kuşkusuz köylünün böyle kalmasında yine partinin suçu büyüktür.

Sonra, Polonya'da partiler vardır. Demokratik Parti, Birleşik Köylü Partisi, Birleşik İşçi Partisi (Komünist Partisi). Bir de çeşitli katolik guruplar vardır. Bunlar *Ulusal Birlik Cephesi* denen bir cephe içindedirler. Polonya'nın kurtuluşundan bu yana, ülkeyi en azından kağıt üstünde yöneten bu cephenin yöneticisi Birleşik İşçi Partisi'dir. Parlamento, UBC'nin platformudur. (PBİP işçi sınıfını, Demokratik Parti aydınları, Birleşik Köylü Partisi köylüleri temsil ediyor.) Cephe içinde ve parlamentoda yer alan katolik guruplardan birincisi Pax komünizm yanlısı bir harekettir. İkinci olarak Hıristiyan-Toplumsal Birliği

diye bir ekip vardır. Bu, Pax'dan ayrılan, daha bağımsızlıkçı bir guruptur. Bir de Znak diye bir gurup var ki, bu kilisenin siyasal koludur.

Bu yılın ortalarına dek, Ulusal Birlik Cephesi ve partiler göstermelikti. Komünist Partisi'nin en kaba anlamıyla "transmisyon kayışları"ydı, ama yığınlarla Komünist Partisi arasında gerçek bir iletişim görevi de görmüyorlardı.

Son bir yıl içinde, partinin toplumdaki otoritesinin dağılmasına paralel olarak bunlarda gerçek bir partileşme ortaya çıktı. Hatta Pax bile, "böyle parlamento olmaz, biz parlamento isek yasa getirmekten, bakanları seçmeye kadar yetkimiz olması gerekir" diyor. İlk kez parlamento-da bir saylav soru soruyor! Bunun ilk uygulandığı oturumda 16 kişi konuşmuş, soru sormuş. Tabii bunlar eski haksızlıkların hesabının sorulması oluyor.

Köylü Partisi, ilk başta tarım birlikleri kurulması isteğine karşı çıkmıştı. Bunun üzerine, kırsal alanlarda köylüler bu partinin merkezlerini işgal ettiler. Genel sekreteri ve merkez komitesini kaldırıp attılar, yerine yenilerini getirdiler. Birleşik Köylü Partisi'nin bugün şöyle bir isteği var: Devletin elindeki topraklar özel çiftlikçilere devredilsin.

Oysa tarım özel mülkiyette olduğundan yıkıntı içindedir. Polonya daha sosyalist üretim ilişkilerini tam olarak kurmuş, üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini tam olarak getirmiş değildir. Daha tarımın yüzde 80'i özel ellerdedir. Durum böyleyken Köylü Partisi tarımdaki azıcık sosyalist "çıkartmayı" bile geri devşirmek için böyle bir öneriyle geliyor.

Parti bunu *kabul* ediyor. Üstelik toprakların bir kısmını da özel ellere devrediyor. Ama kimseyi doyuramıyor. Devlet topraklarının özel ellere geçişi yavaş işlemektedir, hızlandırılmalı ve kapsamını genişletelim diye gürültü kopuyor. Köylü Partisi açıkça restorasyon istiyor. Ve bu tartışma bitmiş değil, sürüyor.

Toplumdaki kalkış, her tarafta organları tek tek düşürüyor. Kaleler tek tek düşüyor. Aynı şey Polonya Demokratik Partisi'nde oluyor. Genel sekreter atılıyor ve

yeni genel sekreter geliyor. Parti kongre kararıyla ideolojik otonomi istiyor. Ve yine kongre kararı olarak UBC partileri arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesini istiyor. Komünist Partisi'nin yönetici rolünü, Dayanışma sendikası dışarıdan, bunlar içeriden tartışmaya başlıyorlar. Yöneticiliğin tüzüğün birinci maddesine yazarak sağlanamayacağını biliyoruz. O bürokratik yoldur. Ancak bugün partinin yanında duranları anlamak için de bu istek iyi bir ölçüttür.

Polonya öyle bir ülke ki, durum öyle karmaşık ki, tüm süreçler içinde iki eğriyi sürekli seçebilmeliyiz. Eğrinin biri gerçekten nesnel bir gereksinime yanıt vermektedir. Yığın kabarması eski köhnemiş bürokratik yapıları, yolsuzlukları, hastalıkları, adaletsizlikleri kıran *yeni, temiz, tabandan* bir hareket getiriyor. *Ülkeyi demokratikleştiriyor*. Bu işin iyi yanısıdır. Ötekisi, adım adım karşı-devrim yaklaşıyor. Bu da kötü yanısıdır.

IV. ULUSAL SELAMET KONSEYİ'NİN ÜLKEYE EL KOYMASINDAN ÖNCEKİ ORTAM

Ordunun yönetimi ele almasından önce ülkede yaşam gerçek anlamıyla çıkmaza girmişti. Yıllardır yapılan yanlışlar ve durmayan grevler sonucunda ekonomi felç olmuştu. İşleyecek hammadde bulamamaktan endüstrinin üçte biri atıl durumdaydı.

Dayanışma hareketi giderek sabırsız bir karşı-devrim gücüne dönüşüyordu. Tüm eylemleri, istemlerinin aldığı içerik, dünyada bağlaşıklıklarının niteliği, bu gerçeği gözler önüne seriyordu. Muhalif guruplar tüm ülke çapında beş yüz yayın organı çıkarıyordu. İrili ufaklık tam beş yüz yayın organı! Ayrıca Dayanışma'nın ana gazetesi de haftada 500 bin adet basıyordu.

Gelen karşı-devrim dalgasıdır ama unutmayalım kullandığı somut istemlerin çoğu özünde haklıdır, alet edildikleri yön haksızdır. Sosyalist bir ülkede şöyle bir yasa olur mu? "Devletin ve partinin yüksek memurlarının alacağı emekli maaşı, hem normalin çok üstünde olacak,

hem de birkaç kuşak boyu gidecektir.” (Bu yıl içinde bu yasayı kaldırdılar.) Bir takım partilere “izin ver” ama işlemezler. Gerçekten aşırı boyutlarda olan yolsuzluğu, karaborsayı, hepsini örgütleyen ne yazık ki komünist partisi üyeleri. Muazzam bir emperyalist borçlanma, parti üyelerinin eğitimi yok, toplumun yeni ideolojiyle eğitimi yok.

Azgınca gelen saldırı karşısında parti ve devlet oıganları çaresiz biçimde zaman öldürmekten başka birşey yapmadılar. Bürokratik anlayışlar içinde debelenip durdular. Bu durumda toplumda *hegemonya krizi* doğdu. Partinin yönetemezliği gün geçtikçe iyice açığa çıktı.

Doğan hegemonya krizini önlemek, toplumdaki yönetim boşluğunu doldurmak için parti, kilise ve Dayanışma'nın da katılımıyla UBC'nin yeniden örgütlenmesini önerdi. Ortacılar bu öneriyi yaparken herhalde Dayanışma'yı iktidar çarkı içinde zamanla eritebileceklerini düşünüyorlardı. Oysa bu yolun başarı şansı çoktan kapanmıştı. Muhalefet hareketi çoktan karşı-devrim rayına oturmuştu.

Ordu yönetimi ele aldı.

V. NE YAPMALIYDI?

Partinin bu ölü doğmuş önerisi yerine ne yapılmalıydı ki, sıkıyönetimlere, orduyu emekçi halkın üstüne sürmeye gerek kalmadan *halk çoğunluğunun iradesi* yeniden sosyalizm bayrağı altında toplanabilsin?

Bunu yanıtlamadan önce, partinin elindeki olanaklara bir bakalım.

Tabii ilk akla gelen, kendi başına kullanıldığında sorunu çözmeyecek, belki daha güçleştirecek, ama öteki olanaklara önemli bir destek verebilecek olanaktır: Ordu.

Polonya'daki ordunun ideolojik yapısıyla partinin ideolojik yapısı arasında bir fark olacağını sanmıyorum. Ama her ordunun ordu olmaktan gelen bir özelliği vardır. Hiçbir ülkede orduyu halkın içine tam olarak çıkarmazlar. Ordu daima kışlada yaşar. Gerçekte sosyalizmde böyle

olmaması gerekir. Ama hem çağın özgül koşullarda ilerlemesi, hem de yöneticilerin yanışı nedeniyle, bu böyledir. Ve bunun sonucunda Polonya ordusu toplumu etkileyen akımlardan, eğilimlerden en çok kaçınabilmiş guruptur. İdeolojik sağlamlığından değil, bugün toplumda moda olan akımlarla yüzyüze gelmediği için, Polonya'da ordu sosyalizmin elindeki en önemli güçlerden biridir. Ancak halka karşı kullanılmasında çok ciddi tehlikeler taşıyan bir güçtür.

Partinin elindeki ikinci ve temel olanak, yığınların hareketliliğidir. Bu, paradoks gibi görünse de, değildir. Yığın hareketliliği partiyi tehdit ediyor ama *partiyi* ve *sosyalizmi* değil, Polonya'daki işçi sınıfından kopmuş, bürokratik deformasyonun en uç noktasına varmış partiyi ve sosyalizmi tehdit ediyor. *Yığın hareketi, partinin çürümüşlüğünü, bürokratik yapısını parçalamada kullanılabilir.* *Yığın hareketliliğinden işçi sınıfının desteğini yeniden kazanma yolunda yararlanılabilir.*

Emperyalist basın işçi sınıfının yüzde 80'i grevlere katıldı diyor. O öyle diyorsa, gerçek oran yüzde 60 da, yüzde 50 de olabilir. Demek ki en kötümser bir yanışıyla, Dayanışma'nın grev çağrısına katılmayan yüzde 30 kadar bir işçi vardır. Bunların bilinçli olarak Dayanışma'ya karşı olduklarını düşünebiliriz, çünkü üstlerindeki toplumsal baskıyı reddediyorlar ve greve katılmıyorlar. Bu sağlam bir göstergedir. En kötümser tahminle partinin işçi sınıfı içinde yüzde 30'luk bir gücü vardır. Ayrıca öteki taraf da homojen değildir. Onların hepsi de sosyalizme düşman değildir. Baskı altında greve çıkamı var vb. Yalnız öbür taraf ayakta, parti oturuyor. İşte burada fark var. Basın elinde, ordu elinde, güvenlik güçleri elinde ve en zor koşullarda işçi sınıfının en az yüzde 30'u partinin yanında! O zaman, tankları çağırmadan önce yapılacak çok şey vardı demektir. Bu olanaklara rağmen tanklar çağrılıyorsa bu, on yıl sonra çıkacak yeni bir ayaklanmanın daha sağlam temellerini hazırlamak da olabilir.

Polonya'nın sorunu Marksizmi düzgün uygulamaktır. Ekonominin, üretim ile tüketim arasında denge içinde yükselmesi gerekir. Bunun günlük yaşamda

yansımaları, piyasaya sürülen mallarla piyasadaki gelirin, harcanacak paranın belli oranda yükselmesidir. Bu yapılmadı. Sosyalizm nesnel yasallıklara sahip bir sistem olmaktan çıktı, plancıların masa başında düzenledikleri birşey haline geldi. O zaman işin dengesi altüst oldu. Partinin suçuyla bu duruma gelindi. Marksizm-Leninizmi düzgün uygulayan bir partiyle bu noktaya gelinmezdi.

Sovyetler Birliği böyle mi savunulur? Polonya'yı kurtarmak için altı yüz bin Sovyet askeri ölmüş. Orayı kendi toprağı yapıp oturmamış. Polonya'ya bağımsızlık vermiş. Tüm bunları birlikte düşünmek gerekiyor. Sovyetler Birliği, Polonya ve öteki sosyalist ülkeler için büyük özveri yaptı, yapıyor. Kendi işçisinin sırtından kesiyor, bu ülkelere veriyor. Onlara hiçbir yerden alamayacakları fiyata hammadde, gaz, petrol sağlıyor. Polonya'nın tüm petrolü Sovyetler'den geliyor. Bugünkü fiyatlarla dışarıdan petrol alamaz. Sovyetler'den Polonya'ya yiyecek vb. normal fiyatların çok altında, pekçok kez de parasız gidiyor. Sovyet işçisi bunları biliyor. Bu yüzden Polonya'da Dayanışma ortaya çıktığı zaman, Sovyet işçisi onu kolayca şövenist, ulusçu bir hareket olarak değerlendirdi.

İstedikimiz tankların gelmemesiydi. Partinin elinde kullanacağı olanak vardı. Bunları kullansa, komünizme bağlı kadroları ayaklandırırsa, sınıf savaşıysa sınıf savaşı yapsalardı. İki de bir de, "keskin bir sınıf savaşı gidiyor, karşı-devrimdir bu" diye konuşuyorlar. Öyleyse, ona göre çalışmak gerekir. Polonya'da 1 Mayıs'ı komünistler kutladılar. Çok büyük bir kalabalıktı, fakat yavaş adımlarla yürüyordu, kızıl bayrak, flama yoktu. Neden kızıl bayraklarla çıkmaz? Neden işgal etmez sokakları, alanları? Kendi devleti bu. Polonya Partisi şimdi daha suçludur. Çünkü bir yıl önce gireceği açık savaş ortamını bir yıl bekletti. Bu bekleme sürecinde büyük güçler türedi.

Evet, partinin kendine çeki düzen vermek, toplumun demokratikleştirilmesinde başı çekmek ve sosyalist yenilemeyi sağlamak için kullanabileceği, kullanması gereken önemli kozları vardı. Bu kozlar kullanılmadı. En kolayından ordu yönetimi eline aldı, sıkıyönetim ilan etti.

Polonya'da sosyalizmin üstünde asılı duran soru işareti henüz kalkmadı.

TUTUMUMUZ

Komünist Partisi kapıya dayanan karşı-devrime karşı halka yaslanmaya korktu. Çünkü bu yeni başlangıcı yapabilmek için önce kendi içinde hesaplaşması gerekiyordu. Yapamadı. Sıkıyönetim ilanı ile elindeki en kolay, ama çözücü olup olmayacağı belirsiz yolu seçti.

Gelişmeler bir toplumu devrim-karşı devrim noktasına getirdiğinde sorunların çözümünü artık zor belirler. Herşey bu zoru *doğru örgütleyebilme* ve *doğru kullanabilme*ye bağlanır. Bunu böyle koyduktan sonra asıl tartışılması gereken noktaya gelelim.

Polonya'nın sosyalist kalması proletaryanın çıkarına mıdır? Böyle koyunca, sorun basitleşiyor. Her türlü kötülüğüyle, rüşvetiyle, yolsuzluğuyla, bürokrasisiyle, karaborsasıyla, herşeyiyle, herşeye rağmen yararınadır.

Polonya'nın düşmesi en başta Alman Demokratik Cumhuriyeti'ne önemli bir darbe olur. Dünya, tüm ülkelerde karşı-devrim dalgasının kabarcığı, dünya emperyalizminin sosyalist sistemi geriye devşirme planlarının yeniden hızlanacağı korkunç bir gericilik dönemine girer. Müthiş bir emperyalist saldırganlık dönemi başlar. Böyle bir dünyada, zaten üretim güçlerinin gelişme düzeyi geri bir sosyalizmin ayakta durması zordur. Termonükleer bir dünya savaşı kaçınılmaz olur. Tarih artık yön değiştirir. Başka bir yönden ve çok sonra sosyalizme gider. Polonya'nın sosyalist sistemde kalması, hem dünya işçi sınıfının, hem dünya insanının çıkarınadır.

Zararlı gelişmeler olacak. En başta ileri kapitalist ülkelerde sosyalizm iyice gözden düşecek. Anti-komünizm histerisi artacak, "biz demedik mi", "Sovyet emperyalistleri" lafları ortalığı saracak. Komünist partilerinin üye sayıları düşecek. Tüm dünya halklarının bilincinde demokrasi ve sosyalizm kavramları bir kez daha çatışacak. Bunların hepsi olacak ama düşünülmesi gereken, bunu

kabul etmezsek ne olacağıdır.

Polonya'da gerçekten Marksist-Leninist bir parti olsaydı, işler bu duruma gelmezdi. Yanlışları şiddetle eleştirmek zorundayız. Bugüne niçin geldiğini anlamak çözümün başlangıcıdır. Komünist Partisi, ortacı oportünizmin elinde, sürekli olarak Marksizme ters işler yaptı, hâlâ da yapıyor. Polonya'da sosyalizm ve demokrasi kara gün yaşıyor. Gdansk'da tersane işçilerine, Silezya'da madencilere tanklarla saldırmak bürokratik-ortacı oportünizmin iflasıdır.

Şimdi Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin önünde tarihsel bir görev duruyor. Bugün yaşanan kara günün içinden temiz bir silkiniş çıkartabilmek için son bir yılın demokratik kazanımlarını korumak. Gelen karşı-devrimdi ama haksızlıklara karşı doğruları kullanıyordu. Bu doğruları gericielerin elinden almak gereklidir. Yalnızca sosyalizm düşmanlarını güçten düşürmek için değil. Asıl olarak *doğrular devrimci olduğu için*. Partinin bu kader belirleyici görevi yerine getirmesinde bugünkü yönetime değil partinin Marksist-Leninist cevherine ve işçi sınıfının sağduyusuna güveniyoruz. Tüm dünya komünistlerinin de partiyi bu yola zorlamada önemli bir katkısı olabilir. Bu zorlamayı örgütlemek tüm komünist partilerinin enter-nasyonalist görevidir.

Bir daha altını çizeyim. En sonunda soru, bütün eksiğine, aksağına rağmen, bu dünya sosyalist sisteminin dünyada varolması, dünya devriminin yararına mıdır, zararına mıdır sorusudur.

Böyle bir soru sormak herhalde okuyucuyu köşeye sıkıştırmak olmuyor. Bu yaşamda gerçekten varolan bir sorudur. Herşey buna göre belirleniyor. Ordunun işleri ele almasına karşı çıkıp çıkmamanın altında bu sorunun yanıtı yatar. Çünkü biz hayallerden, niyetlerden konuşmuyoruz. Sovyetler Birliği'nin çizgisini de ne yazık ki değiştiremiyoruz. Şimdilik bunu veri alıp oradan düşünmeye başlamak gerekiyor. Ortacılık kolay gitmeyecektir. Ortacıların yönetimde olduğu, bu eksikliklere sahip sosyalizmin herşeye rağmen varolması daha iyidir diyorsak, o zaman kabul edeceğiz. Ancak, bu *eleştirisel bir*

kabul olacaktır.

Polonya'daki gelişmelere *eleştirisel kabul* göstermemiz, bir başka fikrimizle daha bağlıdır. Biz, sosyalist sistem bu sınırlar içinde kendi çabasıyla emperyalist sistemi geçemez diyoruz. Bugünkü koşullarda sosyalizmin emperyalizmi geçmesini ve çağın böylece değişmesini beklemek revizyonizmdir. Bizim menşeviklerin de yaptığı budur. Tek kurtuluş yolu vardır. Devrimler yoluyla sosyalist sistemi desteklemek. Sosyalizmin başarısı için, likidasyon olmaması için (likidasyon tehlikesi vardır), devrimler gerekiyor. *Bugün sosyalist sistemin varlığı, dünya devrimine zaman kazandırıyor, destek veriyor.* Dünya değişiyor, her gün komünizm ordusuna yeni katılmalar oluyor. Sosyalist ülkelerin dayandığı her gün, dünyanın öteki taraflarında devrim olanakları artıyor ve böyle karmaşık bir biçimde dünya sosyalizme doğru ilerliyor.

“Tarih bizimle beraberdir.” Bu genel bir doğrudur. Genel doğrulara soyut olarak yapışılırsa, mantık döner, yapışanı vurur. Savaşlar, muharebelerle kazanılıyor, her bir muharebeyi kendi içinde değerlendirip, genelle bağını düşünüp, ona göre tutum almak gerekiyor. Ötekisi kaderci bir anlayış olur. Tarih eninde sonunda tüm dünyaya komünizmi getirecektir. Fakat bu süre elli yıl da olur, üç yüz yıl da. Bu bizlerin, tüm insanlığın bilinçli tutumuna bağlı birşeydir.

SONUÇ

Görüşümüzü özetlersek, Polonya'da karşı-devrim ezilmelidir. Bunda, görevi iç ve dış düşmana karşı ülkesini, sosyalizmi korumak olan ordunun önemli rolü olacaktır. Ancak bu, *başrol* değil, *yardımcı* bir rol olabilir. Çünkü, “işçi sınıfına karşı şiddet uygulamak, ya da çeşitli yöntemlerle istekleri eritmek ve eski yolu sürdürmek çıkar yol değildir. Komünistleri Polonya'da bir dış güç yapmaktan başka sonuç vermez.” (*Sosyalizm Üstün Gelecektir*)

Karşı-devrimi ezmenin *tek geçerli* yolu vardır: *İşçi*

sınıfının ve emekçi halkın gönlünü kazanarak toplumun aktif çoğunluğuna başrolü vermek. Açık, aktif yığın savaşımlı!

Açık, aktif yığın savaşımını örgütleyebilmek için partiden başlayarak her düzeyde *demokratikleşmek*, yığın demokrasisini yaşama geçirmek gerekir. Demokrasi sınıf kavgasının en açık, en geniş, en verimli örgütlenmesinden başka birşey değildir. Ancak yığın demokrasisi Polonya'da uç noktalara varan "işçi sınıfı, devlet, parti" yabancılaşmasını ortadan kaldırabilir. Sosyalizmi ancak yığınlar kalıcı olarak savunabilir. Polonya'da karşı karşıya düşen sosyalizmle demokrasiyi yanyana, elele getirmeden bir adım ileri gidilemez.

"Ne olursa olsun, Polonya olayları dünya komünist hareketinde ve dünya sosyalist sisteminde yeni bir dönem açacaktır. (Bugün açmıştır — R.Y.) Dünya sosyalizminin... geride kalan demokratik yönü gelişecektir. Gelişmek zorundadır." (*Sosyalizm Üstün Gelecektir*, Eylül 1980)

Polonya'da karşı-devrim yığın savaşımlıyla ezilmelidir!

Demokratikleşme ve sosyalist yenilenme sürmelidir!

ÖLMÜŞ ATI KIRBAÇLAYANLAR

İşçinin Sesi, sayı 180, 21 Aralık 1981

Faşist cunta, 12 Eylül 1980'den bu yana her alanda bir dizi gerici yasa getirdi. Şimdi, hepsi monolitik toplum ve devlete ulaşma amacını güden bu yasaları sistemleştirecek bir gerici anayasa hazırlığı başladı. Batı basınında, yeni anayasanın 1982 sonbaharında referandumla sunulacağı haberi çıktı.

Anayasa, devletin örgütlenme biçiminin belgesidir. Bu nedenle, çıkartılmak istenen gerici anayasaya karşı savaş, faşist diktatörlüğe karşı savaşın bugünkü aşamasında *ana halkalardan* birisi olmuştur. Önemi giderek artacaktır, çünkü gerici anayasa girişimine karşı savaş, cuntanın bugüne dek yaptıklarına ve bundan sonra yapmak istediklerine karşı, onun tüm sistemine karşı savaş demektir. Faşizmin kurumlaşmasını önlemek, emekçi halkın cuntaya karşı savaş cephesini kurabilmek ve işçi sınıfının hem kendinin hem tüm emekçilerin haklarını savunduğu bir demokrasi kavgasında eğitmek için bu savaş başarıyla örgütlemek gerekiyor.

Bu savaşımın önümüzde üç pratik hedefi duruyor. Birincisi referandumla sunulacağı söylenen anayasanın reddi için şimdiden kolları sıvamak, somut hedef olarak referandumdan "*anayasaya hayır*" sonucunun çıkması için uğraşmaktır. "Anayasaya hayır" tutumunu halka ulaştırmak için her yolu arayıp bulmak zorundayız. Bu sonuç için yalnız bizler değil, birçok güç çalışacaktır. İstense de istenmese de elbirliğiyle çalışılacaktır.

İkincisi, aynı çalışmanın bir parçası olarak referandumda gerici anayasaya "evet" dedirtmek isteyen

tutumlarla savaşmak gerekiyor. Yalnız cunta ve yandaşlarına karşı değil. Bir takım iğrenç liberal yazarlar, “gerici yönler de taşısa, anayasalı bir sivil yönetim, anayasasız bir askersel yönetimden iyidir” diyerek, şimdiden “evet”çiliğin hazırlığını yapıyorlar. Halka referandumda “hayır” dedirtmek için bu tutumu sergilemek gerekiyor.

Üçüncüsü, ve işin “püf noktası”, tek başına gerici anayasaya hayır demek yetmez. *Neden reddetmek zorunda olduğumuzu da anlatmalıyız. Demokratik bir anayasanın propagandasını yapmalıyız.*

Öyleyse, günün görevi, *gerici anayasaya karşı demokratik anayasa kavgasıdır.* Çünkü demokratik anayasa, demokratik devlet demektir.

Bu kimsenin kaçamayağı bir ana savaşım odağıdır. Şimdiden tarafımızı almak, konumumuzu hiçbir bulanıklığa yer bırakmayacak biçimde belirlemek zorundayız. Propagandanın başarısı, alınan konumun açık seçik, net olmasına bağlıdır.

Anti-demokratik uygulamalarla şu ya da bu düzeyde uyuşmayan çeşitli sınıf ve katmanlar, bu gerici anayasaya ve tüm anti-demokratik yasa ve uygulamalara karşı çıkmak gereğini görüyor. Bu sınıf ve katmanların siyasal sözcüleri yavaş yavaş verecekleri savaşımın çerçevesini belirliyorlar.

Tekeldışı burjuvazi, bugünkü koşullarda, cuntanın hazırlayacağı anayasadan *daha* demokratik bir anayasadan yanadır, çünkü burjuva demokrasisinden yanadır. Çeşitli burjuva ve küçük burjuva kesimlere de sözcülük yaparak, ama asıl olarak kendi konumunun sözcülüğünü yaparak, siyasal temsilcisi CHP'nin ve onun eski genel başkanının ağzından bir çerçeve öne sürüyor. Vereceği anayasa ve demokratik haklar savaşımının çerçevesini çok açık bir biçimde *1961 Anayasası* olarak belirliyor.

Küçük burjuvazinin devrimci kesiminin sözcüleri henüz olumlu bir program öne sürmediler. Somut anti-demokratik uygulamalara karşı savaşımaları gelişmekle birlikte, ne yapılmasını istedikleri anayasayı reddedecekler mi gibi sorunlarda görüş belirtmediler. Büyük olasılıkla onlar da anayasaya red isteyeceklerdir, mantıkları o yöne

gidiyor. Ancak şu ana dek ne söyleyeceklerini belirtmemiş olmakla olayların ardından geliyorlar.

Küçük-burjuvazinin reformist kesimine gelince, bu kesimi aslına bakarsanız, işçi sınıfı reformizminin sahibi olan TKP resmi kanadı temsil ediyor. Bunlar işçi sınıfının içindeki çeşitli geri kesimlerle birlikte, bugün asıl olarak küçük burjuvazinin uzlaşmacı kesimine sözcülük ediyorlar. Küçük burjuvazinin devrimci kesiminin sözcülerinden farkları, olumlu bir program ortaya koyuyor olmalarıdır.

Atılım'ın Aralık sayısında, "1961 Anayasası'nın yırtılmasına karşı demokratik bir anayasa için" başlıklı, Hüseyin Kadir imzasını taşıyan bir yazı yer aldı. Yazının başlığı bile Türkiye'de işçi sınıfının devrimci siyaseti dışında kalan sol kesim içinde siyasal açıdan en gelişmiş hareketin menşevikler olduğunu gösteriyor. Tüm devrimciliklerine, enerjilerine karşın, öteki hareketlerin hepsi siyasal ustalıkta bunların yanında cüce kalıyor. Menşevikler, ana halkayı burnundan yakalayarak bir *program* getiriyorlar.

Ancak ne söylediklerine bakınca, küçük burjuva reformist konuları çok güzel görülüyor. Getirdikleri programın fikirleri üç noktada özetlenebilir: 1. "1961 Anayasası demokratik özlü bir anayasadır" diyorlar. Öyle midir? 1961 Anayasası kesinlikle demokratik özlü bir anayasa değildir. "Adalet mülkün temelidir" anlayışına göre yazılmış, özel mülkiyeti savunan, işçi sınıfına örgütlenme hakkı tanımayan, ama bir takım demokratik yanları olan güdük bir anayasadır. 1961 Anayasası, 1924 Anayasası'dan *daha* demokratik bir anayasadır, o kadar. 2. 1961 Anayasası için savaş çağırıyorlar. O kadar da "geri" gitmiyorlar. Onun yerine *demokratik* bir anayasa için savaş çağırıyorlar. Ne güzel! 3. Ama yazıda sıralanan maddeler *demokratik* bir anayasayı değil 1961 Anayasası'ndan *daha* demokratik bir anayasayı anlatıyor!

Yazının demokratik bir anayasanın özü olarak getirdiği beş maddenin çoğu, hele menşevikler açısından tekeldışı burjuvazinin de kabul edebileceği maddelerdir. Üstelik bu maddelerin çoğu 1961 Anayasası'nda da vardır.

Demek ki hem 1961 Anayasası'yla sınırlı kalmayalım diyorlar, hem de 1961 Anayasası'nın yırtılmasına karşı ondan *biraz daha* demokratik bir anayasa için kavga öneriyorlar. Amaçları belli, her zamanki gibi tekeldışı burjuvaziyi "ilerletmek"tir. Onun da kabul edebileceğini düşündükleri *biraz daha* demokratik bir anayasa önerisiyle geliyorlar. Ancak, menşevizmin bu tutumu bir yandan tekeldışı burjuvaziyi "ilerletme" işlevi görürken, öte yandan o bildiğimiz hain işlevini, işçi sınıfını geri çekme işlevini görüyor. İşçi sınıfını ve küçük burjuvaziyi tekeldışı burjuvazinin kuyruğuna takmaya varıyor. Menşeviklerin bu konumu, evet, tekeldışı burjuvazinin konumundan bir adım ileridir, ama *özünde* tekeldışı burjuvazinin anayasacı konumunun ta kendisidir.

Özetlersek, CHP'nin ve menşeviklerin, demokrasi savaşımındaki konumu: 1. İçerik olarak geridir. 2. Nasıl elde edileceği belirsizdir. Önerdikleri anayasalara nasıl ulaşılacağı bile değildir. 3. Cuntayı devrim yoluyla yıkma hedefine bağlanmamaktadır. Hem böyle bir hedef öne koymadıkları için, hem getirdikleri anayasa çerçevesi nesnel olarak devrimi zorunlu kılmadığı için bağlanmamaktadır.

İşçi sınıfının demokrasi kavgasının boyutları ise bambaşkadır. İşçi sınıfı kıran kırana bir demokrasi kavgası vermek zorundadır. Ama bu, *gerçekten* demokratik bir anayasa, *gerçekten* demokratik bir cumhuriyet, *gerçekten* demokratik bir devlet kavgası olmak zorundadır.

Böyle bir demokrasi kavgası, tekeldışı burjuvaziyle küçük-burjuvazinin ve en başta onların siyasal temsilcilerinin nefessizliğini, demokrasiden ne anladıklarını deşifre edecektir. Demokrasi anlayışlarının sınırlarının tarihsel olarak işçi sınıfınıninkinden çok geride kaldığını, bunların ölmüş atı kırbaçladıklarını gösterecektir. Halkın gerçek sözcüsünün işçi sınıfı olduğunu tartışmasız biçimde kanıtlayacaktır.

Gerçekten demokratik bir programın propagandası, zorunlu olarak cuntayı yıkma sorununa, devrim sorununa bağlanır. Hiçbir şey ilkokul çocuklarının ezberlemesi gibi,

şunu devrime bağlamak, bunu devrime bağlamak gerekir demekle bağlanmaz. İşçi sınıfına ve emekçilere, referandumda dayatılacak gerici anayasanın *neden* demokratik olmadığını, demokratik olanının *ne* olması gerektiğini anlatabilsek, *böyle* bir bilinçle “hayır” dedirtebilirsek, gerici anayasaya hayır süreci, devrim sürecine dönüşür. Demokrasi çoğunluğun yönetimi ise, görelim çoğunluğun yönetimini diyeceğiz.

Demokrasi sosyalizmle özdeş değildir. Ancak gerçek demokrasi, sosyalizme açılacak bir devrimsiz elde edilemez. Demokrasi sorunu, en başta devrim sorunudur. Böyle bir bilinçle referandumda “hayır” denirse, halk bizim önerdiğimiz gibi bir anayasa istiyor demektir ki, bunun önünde hiçbir güç duramaz. Böylece, gerçekten demokratik bir anayasanın hedeflerini halka benimsetmek, bunun kavgasını vermek cuntayı yıkmak ve devrimi yapmakla *doğrudan* bağlıdır.

Liberal burjuvaların ya da İ. Bilen kuyrukçuluğunun kırılmış demokrasisini değil, gerçek demokrasiyi Türkiye’de *işçi sınıfının devrimi* dışında hiçbir güç getiremez.

Türkiye’de halkın gerçekten demokratik bir anayasaya, yani gerçekten demokratik bir devlete sahip olabilmesi için, kendini cuntadan, yalnız ondan da değil, tüm burjuvaziden kurtarması gerekiyor.

Haydi, gerici anayasa dayatmasına karşı gerçekten demokratik anayasa kavgasına!

KANKUN KONFERANSI VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

**Bilimsel değeri büyük olan bu kitapçığın
üçüncü ve beşinci bölümlerini veriyoruz.**

III. BİLİMSEL-TEKNOLOJİK DEVRİM

Marks'ın *Kapital*'de sözünü ettiği bilimsel-teknolojik devrim bugün bir gerçektir. Bu devrimle başlıca üç çeşit yenilik ortaya çıkıyor. Birincisi, yeni *araçlar* bulunuyor. İkincisi, yeni *enerji kaynakları* bulunuyor. Üçüncüsü, yeni *otomasyon ve kompütasyon teknikleri* bulunuyor.

Bilimsel-teknolojik devrimin toplumsal gelişme açısından belli başlı sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi, toplumsal üretimde insanların harcaması gereken zaman azalıyor. Eskiden 8 saatte yapılan iş, bugün 4 saatte yapılabilir oluyor.

Ancak kapitalizm özel mülkiyete, sömürüye ve kâr güdüsüne dayalı bir sistem olduğu için bunun pratik sonucu işgününün kısaltılması değil, tam tersine artık-değer kitlesinin büyümesi oluyor. Ortada bir paradoks var. Makinaların gelişmesi sonucunda sekiz saatte yaptığım işi dört saatte yapabiliyorsam, dört saat çalışıp evime gideyim. Ama öyle olmuyor. Yine sekiz saat çalışmaya devam ediyorum, belki ücretimi biraz arttırıyorlar, ama kapitalistin eline kâr diye transfer olan artık-değer kitlesi büyüyor.

Burada bir noktayı unutmamak gerekir. Bu hep böyle olmasına karşın, tarihsel bir eğilim olarak *sınıf kavgasıyla* işgünü de yavaş yavaş kısaltıyor. Ama teknolojik ilerlemenin anında elverdiği hızda değil, arkadan gelerek, yavaş yavaş. İşgünü 16 saatten başlamış, şimdi 7 saate iniyor. İngiltere'de madencilerin 5,5 saatlik işgünü için bu kış greve çıkmaları bekleniyor.

Bilimsel-teknolojik devrimin *ikinci* sonucu, toplumsal üretimde kullanılan yaşayan emeğe olan gereksinimin azalmasıdır. İşçiye olan gereksinim azalıyor, ölü emeğe,

yani makinalara artıyor. Bunun da mantıksal sonucunun şöyle olması gerekirdi: On kişinin yaptığı işi beş kişi yapabilecekse, ve çıkacak sonuç yine en az on kişiyi besleyecek bir sonuç olacaksa, işgünü yine bu oranda kısılmalıdır. Bu olmuyor. Yine kapitalizmin, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin getirdiği bir açmaz olarak, işgücü gereksinimi azaldıkça, *işsizlik* büyüyor. Mutluluğu arttıran bir gelişme olması gerekirken, işsiz kuyrukları artıyor. Eziyet, cefa artıyor.

Burada bir parantez açalım. Yeni teknik, yeni makina işsizlik yaratıyorsa, sendikaların bu durumda tutumu ne olmalıdır?

Gerçekte sendikaların yeni teknolojiye karşı çıkması gerekirken, ne yazık ki karşı çıkıyorlar. Bu gerici bir tutum oluyor. Geçen yıl İngiltere'de *Times* gazetesinde yeni, kompüterli makinalar konacak diye yapılan grevi hatırlarsınız. *Times* el değiştirdi, yeni makinalar yine konamadı.

İleri makina insanların mutluluğu için olması gerekirken, kapitalizmde insana karşı işliyor. Üretim güçlerinin bir bölümünün gelişmesi, en önemli üretim gücü olan insana karşı çalışıyor! Tarihin en ilerici sınıfı olan işçi sınıfı, işsizliğe karşı savaşım adına yeni makinalara karşı çıkıyor. Endüstri devriminin başlarında makinaları kırmışlar. Ama aradan yüzlerce yıl geçti. Bugün başka şeyler yapmak gerekiyor. İşçiye bu yanlış tutumu nedeniyle kızmak da olmaz, çünkü o makina kendisini açlığa mahkum ediyor. Bu durumun nedenlerini göstermeliyiz ki, makinaya değil, kapitaliste kızsın. Kapitalisti ortadan kaldırınca, o makina yaşamı cennete çevirir. Sendikaların kesinlikle teknolojik gelişmenin önünde durmayan bir program geliştirmeleri gerekir. Tersine, teknik gelişmeyi *hızlandırıcı* bir programla çıkmalıdırlar. En başta *işgününün kısılması* olmak üzere, yeni meslek alanlarına kaydırma vb. olanaklar için savaşım yürütmelidirler.

Bilimsel-teknolojik devrimin sonuçlarına dönersek, *üçüncü* sonucu, emek sürecinde kafa emeğinin oranının yükselmesidir. Bu iki yönden oluyor. Bir yandan işçi sını-

finin içinde kafa emeğiyle çalışanların oranı artıyor. Bir yandan eskiden üretim süreci dışında duran bir takım entelektüel uğraşlar bugün “üretken emek” kavramı içine giriyor, üretim sürecinin bir parçası oluyor.

Bu saydığımız üç sonuç, harcanması gereken emek zamanının azalması, harcanması gereken emek miktarının azalması ve emeğin niteliğinin değişmesi, tarihsel bir gidiş olarak çok iyi bildiğimiz bazı kavramlara işaret ediyor:

Marks'ın *Gotha Programı'nın Eleştirisi* yapıtında komünizmi tanımlarken söylediği “*üretimin en az enerji harcamasıyla yapılması*”. Yine *Gotha Programı'nda* Marks'ın söylediği “*insan yapısına layık koşullarda üretim*”. Ve *Gotha Programı'nda, Alman İdeolojisi'nde, Kapital'de* temel bir fikir olarak gelen “*gerçek özgürlük dönemi*”. Bilimsel-teknolojik devrimin üç sonucu da gelişmenin nesnel olarak o yöne olduğunu gösteriyor. Üretim güçlerinin gelişmesinin önündeki boyunduruk, üretim araçlarının özel mülkiyeti kalksa, işgünü bir anda düşecek, bir anda çok insan tüm yeteneklerini istediği gibi geliştirebilecek ve kafa ile kol emeği arasındaki çelişki çok daha hızlı bir biçimde yok olacaktır.

Üretim güçlerinin zorladığı yön, bizim komünizm diye tanımladığımız yöndür. Zorladığı ve her türlü itiraza karşı götürdüğü yön...

Bilimsel-teknolojik devrimin *dördüncü* sonucu, çok yerde devlet kapitalizminin genel gelişmesinin mantığı olarak değindiğimiz birşeydir. Üretimin toplumsal niteliğinin artması, *mülkiyetin toplumsal temelinin genişlemesini* zorluyor. Bilimsel-teknolojik devrim, mülkiyetin toplumsal tabanının genişlemesini ve giderek tüm topluma yayılmasını istiyor. Bu isteğe devrim yoluyla temiz, tutarlı, kesin, tam bir yanıt verilmediği sürece kapitalizm bu isteği kendi sınırları içinde, kendi yapabildiği ölçüde karşılamaya çalışıyor. “Tersinden çözme” dediğimiz kavram bunu anlatıyor.

Üretim güçlerinin her yeni gelişme aşamasında, ona uygun bir mülkiyet genişlemesi gerekir. Kapitalizmin tüm tarihi buna örnektir. Marks *Kapital'de* anonim şirketlerin doğuşunu buna örnek veriyor. Daha sonra tekellerin

ortaya çıkışı buna örnektir. Devlet tekel kapitalizmi, mülkiyetin tabanının çok daha da fazla genişlemesine işarettir.

Tarih bu yönde işliyor. Devrimlerle çözülmüyorsa, kapitalizmin mülkiyetin tabanını mutlaka genişletmesi gerekir. Bunu kendine en uygun biçimde yapıyor. Ve öyle bir yapıyor ki, bugün ileri kapitalist ülkelerde artık "özel mülkiyet" deyimini kullanmak bile zorlaşıyor. Onun yerine, "kollektif kapitalist mülkiyet" ya da yalnızca "kapitalist mülkiyet" demek belki daha doğru olur. Özünde kollektif kapitalist mülkiyet de özeldir. Fakat artık şirketlerin binlerce, onbinlerce hissedarı var. Aile şirketleri artık çok azdır. Bu gelişme burada da durmayacaktır. Mülkiyetin tabanı daha da genişleyecektir. Mülkiyetin tabanını, üretim güçlerinin isteği doğrultusunda genişletmenin olanağı kapitalizmin varlık sınırına dayandığı an, devrimin önünde hiçbir başka kurtuluşun kalmadığı bir an demek olacaktır. Çünkü bu an, mülkiyet ilişkilerinin üretim güçlerinin gelişmesini *mutlak* olarak engellediği an olacaktır.

Bilimsel-teknolojik devrimin *beşinci* büyük sonucu şu oluyor: Üretim güçleri o denli büyüyor ki kıtasal çapta bir iki ülke dışında (ki onlar da Sovyetler Birliği, ABD, Avustralya, Kanada ve Brezilya'dır), hiçbir ülkenin bugünkü üretim güçleri düzeyinde yapılması gereken üretime kaynakları yetmiyor.

Bunun sonucunda, artık ülke çapında da değil, *dünya çapında üretim ve dağıtım planlaması gerekiyor*. Üretim güçlerinin gelişmesi — ki bilimsel-teknolojik devrim 15-20 yılda tüm insanlık tarihinde sağlanan gelişmeden daha büyük bir gelişme sağlamıştır — dünya çapında, hammadde, enerji kaynağı ve pazarı birlikte ele alan bir üretim ve dağıtım planlamasını zorunlu kılıyor.

Lenin, tekelci kapitalizm, devlet-tekelci kapitalizmi plansız bir ekonomi değildir, diyor. Sık sık söylediğimiz birşey var. Kapitalizm plansız ekonomidir, sosyalizm planlı. Bu temelden yanlış birşeydir. Devlet tekelci kapitalizmi de planlı bir ekonomidir, ama özel mülkiyet altında uygulanabileceği kadar planlıdır.

Bu beşinci sonuca bağlı olarak, *sınırlar bugün iyice gericileşiyor*. İşgününün azalmasının önünde özel mülkiyet nasıl bir engelse, sınırlar da aynı biçimde üretim güçlerinin önünde engel oluşturuyor. Sınırları düşünmeyen bir planlama gerekiyor. Hem üretim, hem dağıtım açısından, hem hammadde ve enerji, hem de pazar açısından sınırların gericiliği iyice ortaya çıkıyor.

III.I. KOMÜNİZM — GERÇEK BİR ZORUNLULUK

Bilimsel-teknolojik devrimin kısaca değindiğimiz en önemli beş sonucundan şöyle genel bir sonuca varabiliriz: *Dünya ve özellikle ileri kapitalist ülkeler sosyalizm istiyor*. Bu beş sonucun gösterdiği ana fikir budur. Sosyalizmi, *üretim güçlerinin engelsiz gelişebilmesi için üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyet ve üretimin toplumsal planlanması* olarak tanımladığımıza göre, dünya ve özellikle ileri kapitalist ülkeler sosyalizm istiyor.

Modern üretim teknikleri gelişip yayıldıkça, üretim güçleri bu tempoda büyüdükçe, bunların özel mülkiyet tarafından denetimi *giderek* verimsizleşiyor, uygunsuzlaşıyor. Gereksinime giderek yanıt veremez oluyor. Bu bildiğimiz, üretimin toplumsal niteliğiyle ürünlere el koymanın özel niteliği arasındaki çelişki büyüdükçe, üretim güçlerindeki gelişmenin engellenmeye başlamasıdır.

Pekçok yoldaşın kafasına bu noktada şöyle bir soru takılıyor. Öyleyse ileri kapitalist ülkeler nasıl hâlâ geliyor ve sosyalist ülkelerden önde gidiyor? Bu soruda bir yöntem hatası söz konusudur. Emperyalist sistemin gelişmesini az gelişmiş ülkelerde kurulan sosyalizmle kıyaslamamak gerekir. Kıyaslayabileceğimiz tek doğru ölçüt, yine bu ülkelerin *kendi* olanaklarıdır. Sormamız gereken soru şudur: İleri kapitalist ülkelerde, kapitalizm olmasaydı, bugünkü üretim güçleriyle ulaşılabilecek düzey ne olurdu? Bu soruyu sordüğümüz zaman, üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin gelişmeyi nasıl engelleyici bir rol oynadığını görürüz. Üretim güçleri her zaman belirleyici olanıdır,

üretim ilişkileri hiçbir zaman onları kalıcı biçimde durduramaz. Kalıcı olarak durdurabilecek noktaya gelindiği zaman o sistem tüm olanaklarını tüketmiş demektir ve sistem olarak çöker. Bugün söz konusu olan bu değildir. Üretim güçleri kendi özgür gelişmesine bırakılsa çok daha hızlı gelişebilecekken, önünde özel mülkiyet engeli durduğu için onunla sürekli kavga içinde, onu sürekli iteleyerek, mülkiyeti genişleterek, yani zaman kaybederek ilerliyor.

Buraya dek söylediklerimizden çıkan genel sonucu bir başka biçimde şöyle belirtebiliriz: Bilimsel-teknolojik devrimin hızının kesilmesi, engellenmesi istenmiyorsa, giderek hızlanarak sürmesi isteniyorsa, üretim sürecinin, Marks'ın deyimiyle, *kollektif üreticilerin ortak denetimi* altına sokulması gerekiyor.

Bilimsel-teknolojik devrimin ortaya çıkardığı büyük toplumsal değişiklikler yukarıda söylediklerimizden anlaşılacağı gibi, komünizm açısından çok önemli sonuçlar doğuruyor.

Bir yanda komünizm eskisine oranla çok daha kolay kavranabilir, *pratik bir olasılık* oluyor. Eskiden komünistler için hep, "idealist", "ütopyacı", "cennet hayal ediyorlar", "hayalperest", vb. denebilirken, şimdi, "yahu gelişme bu adamların söylediği yöne gidiyor" deniyor. Çünkü üretimin gelişmesi, ekonominin gelişmesi komünizmi pratik bir olasılık olarak kavranabilir duruma getiriyor.

Aynı madalyonun bir de öteki yüzü var: Komünizm bir yandan da üretim güçlerinin duraksamadan gelişebilmesi için *pratik bir zorunluluk* durumuna geliyor. Bu zorunluluk eninde sonunda yığınlar, hatta komünizme en çok karşı olanlar tarafından bile kabul edilecektir. Çünkü ekonomik zorunluluklar eninde sonunda kendilerini dayatır, insan bilincine yolunu bulur girer.

III.II. İLERİ KAPİTALİST ÜLKELER İÇİN TEK GEÇERLİ STRATEJİ

Buraya dek söylediklerimizden, biraz konu dışına çıkmayı da göze alarak, ileri kapitalist ülkeler işçi sınıfı için bir

strateji formüle edebilir miyiz?

İleri kapitalist ülkeler işçi sınıfı için tek geçerli strateji bilimsel-teknolojik devrimin üzerine kurulu bir stratejidir. Detant koşullarının da varlığı dikkate alırsa, Avrupa ve Kuzey Amerika işçi sınıfları için gündemin baş sorunu, *bilimsel-teknolojik devrimin olabildiğince yayılmasını sağlayacak, kapitalist sistemin kendi açmazlarını savaşla önlemesine karşı duracak ve halkları bilimsel-teknolojik devrimden sosyalist devrime ulaştıracak bir strateji çizmektir.*

Bu ülkelerdeki komünist partilerinin programlarını bu açıdan değerlendirmek, bu sonuca yarıyorsa doğru, yaramıyorsa yanlış demek gerekiyor. Şunu da unutmayalım ki, önerilen stratejik çerçevenin de mutlaka revizyonist, sosyal demokrat, ya da devrimci yorumları olacaktır.

Bilimsel-teknolojik devrimin olabildiğince yayılması üzerine kurulu bir stratejinin ne gibi perspektifleri olabilir?

Bir kez, dünyanın geneline ileri kapitalist bir gelişme daha hızla yayılacaktır. Emperyalist ülkelerdeki ileri kapitalist gelişme, dünyanın geneline yayılmak zorundadır. Sınırlar gericileşiyor. Üretim güçleri zorunlu olarak sınırları zorluyor, zorunlu olarak az gelişmiş ülkelere doğru açılmak istiyor.

Ancak bu, bugünden yarıya olup bitecek birşey değildir, yavaş işleyen bir süreçtir. Biraz ileride somut rakamlarıyla da göreceğiz, az gelişmiş ülkelerde gerçekten korkunç bir durum vardır. En basit gereksinimlerin sağlanması için büyük miktarda paralara gereksinim vardır.

İkincisi, bu olamadığı kadarıyla yani bilimsel-teknolojik devrimin ileri kapitalist gelişmenin yayılması ve pazarı derinleştirilmesi isteği yerine getirilemediği kadarıyla, gelişmiş ülkelerde sınıf savaşının kızışması sonucu doğacaktır. Çünkü bu istek tatmin edilemediği oranda gelişmiş ülkelerde işsizlik, enflasyon artıyor, işçi sınıfının koşulları zorlaşıyor.

Bilimsel-teknolojik devrimin yayılmasının *üçüncü* bir sonucu da şu olacaktır: Hangi yönden giderse gitsin, nasıl yaparsa yapsın, eninde sonunda varacağı yer, mülkiyetin

tabanının daha da genişlemesi, komünizmin *tüm dünya için* pratik bir zorunluluk durumuna gelmesi olacaktır.

Ne yandan bakarsanız bakın, bilimsel-teknolojik devrim bundan sonra dünyadaki tüm gelişmelerin anahtarıdır. Herşeyi o eksene oturtmamız gerekiyor. Öyle bir eksen ki, yararlanılabildiği zaman devrimi yapma olanaklarını içinde taşıyor. Yararlanılamadığı zaman bile devrimi daha erken gündeme sokmaktan başka bir sonuç vermiyor.

V. OLANAKLARDAN YARARLANMAK ZORUNDAYIZ

Çeşitli parçalarda sık sık çıkacak olan olanaklardan devrimci bir yolda yararlanılmazsa, gidilecek olan yol mutlaka bu rezervden yararlanma yolu olacaktır. Reagan gider, Meagan gelir, eninde sonunda, şöyle ya da böyle, gideceği yer orasıdır. Çünkü ekonomik zorunluluklar eninde sonunda kafalara kendisini dayatır.

Tabii bu da kapitalizmi sonsuza dek kurtarmayacaktır. Yeni bir gelişme dönemi başlayacak, kapitalizmin ömrü uzamış olacak, ama temel çelişkisi çözülmeyecek. Yalnızca geçici bir süre için söndürülmüş olacak. Bir üst aşamada, yeni bir dengede tekrar ortaya çıkacak. Tarihin bilinçli gelişmesi, insanların sömürü altında yaşamayı açısından zaman kaybedilmiş olacağına da, sonunda yine devrim ve komünizm utkuya ulaşacaktır.

Dünya emperyalist sisteminin sonu bugün gelmemiştir ama çeşitli parçalarda doğacak olanaklardan, sistemin zaman zaman girdiği darboğazlardan yararlanarak parçalar koparılabilir. Bunun iki önemli sonucu olur.

Birincisi, dünya emperyalist sisteminin kendi ömrünü tamamlama süresi kısılır. Sömürüden, zorbalıktan uzak bir gelişme daha yakınlaşır.

İkincisi en az bunun kadar önemli bir sonuçtur. Dünya sosyalist sistemini ve tüm insanlığı tehlikeli bir olasılıktan giderek uzaklaştırır. Bu olasılık da ikilidir. Bir tanesi dünya savaşıdır. Ötekisi, dünya sosyalist sisteminin likidasyonu, içeriden çözülmesidir. Bu iki olasılık birbiriyle yakından bağlıdır.

Önce ikinci tehlikeden başlayalım. Dünya sosyalist sisteminin başka ülkelerde devrimlerle beslenmeden, kendi

başına, bu varolan ülkelerle kapitalizmi geçmesi koca bir tarih gerektirir. İki tane beş yıllık planın, ya da üç tanesinin işi değildir. Sosyalizmin güçsüzlüğünden değil, sosyalist ülkelerin kendi geri kalmışlık tarihleri yüzünden. Kendi ülke halklarına ileri kapitalist ülkelerin olanaklarını sağlayamadıkları için ve sağlayamadıkları sürece sosyalizm ciddi bir likidasyon tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Yukarıda sözlünü ettiğimiz, Çin'in entegrasyonu, bu noktaya da bağlanıyor. Çin'in kapitalizme tam olarak entegre olması, savaşa gerek kalmadan sosyalist sistemin likidasyonu demek olabilir. Böyle bir durum oluştuğunda dünyadaki tüm güçler dengesi altüst olur. Lenin, Sovyetler'le Çin'in birleşmesi çağı değiştirir, diyordu. Terside doğrudur. Çağı değiştirmez belki ama gelişmeyi birkaç yüzyıl geri atabilir.

Dünya savaşı tehlikesine gelince, dünya devrimi süreci yeni devrimlerle beslenmezse, dünya savaşı hiç kimsenin küçümsemeyeceği gerçek bir tehlikedir.

Parçalar koparılması bu tehlikeyi nasıl önleyecektir? Uzun bir süredir dünya savaşının çıkmamasının nedeni zaten işçi devletlerinin varlığında yatıyor. Dünya sosyalist sisteminin varlığı, burjuvaziye kendi iç çelişkilerini başka yollardan çözmeye itiyor.

Somut örneğini geçenlerde BBC televizyonunun bir Japon işadamlarıyla yaptığı röportajda dinledik. Japon işadamları, Japon mallarına uygulanan gümrük duvarlarına ilişkin olarak, "Siz gayet iyi biliyorsunuz, dünya savaşları bu gümrük duvarları, yani isteyen malını istediği yere satabilme ilkesine karşı durma yüzünden çıktı. Bu yol çok tehlikelidir, savaşa giden yoldur" diyordu. Ama ikisinin de karşısında Sovyetler Birliği durduğu için, bu çelişkiyi ikinci plana atmak zorunda kalıyorlar. Bunu da Japon işadamları açıkça söylüyordu.

Ne var ki, sosyalist sistemin savaşa karşı bugün oluşturabildiği denge, çok hassas ve emperyalist gücün gerisinden gelen bir dengedir. Savaşı önleyebilmenin en kalıcı garantisi, dünya güçler dengesini sosyalizm lehine çevirmenin gerçek yolu, dünya sosyalist sisteminin yeni devrimlerle beslenmesidir.

Dünya emperyalist sisteminden parçalar koparmak hem zorunludur, hem bunun olasılığı vardır. Burjuvazi doğası gereği egoisttir, bencildir. Bunlar öznel, psikolojik tanımlamalar değil, üretim araçlarının özel mülkiyetinden gelen nesnel gerçeklerdir. Burjuvazi uzun erimli çıkarı için günlük çıkarını kolay kolay feda etmekten yana değildir. Bu fedekarlık gereğini görüyor. Fakat hepsi de yükü ötekilerin üstüne atmaya çalışıyor. Hiçbir kahraman çıkıp, bunu ben yapayım demiyor.

Ayrıca gelişmiş ülkelerde de derin sorunlar vardır. Yapılması gerekeni görmekle, hatta samimi olarak istemekle de sorunlar kolay kolay çözülmüyor. Gereken miktarı karşılamaları çok güçtür. Toplantının sonuçları da bunu kanıtıyor. “Yılanlar yuvası” adı çok uygun düştü. Birbirlerini soktular geldiler.

Ama diyelim anlaşular, Reagan’ı da dize getirdiler, yoksul ülkelerin istediği alt yapıları kurmaya başladılar. Buna bugün başlansa sonuçları yıllar sonra ortaya çıkar. Bir liman 5-6 yılda yapılıyor. Sonra onu ekonomiye entegre edeceksin, sorun limanı inşa etmekle bitmiyor. Limanın yolu, demiryolu döşenecek. Bunlar da zaman alacak. Bu temelde “özel mülkiyete dayalı” işletmeler kurulacak, bunlardan yararlanacak endüstri ve ticaret devreye girecek, işçi çalıştıracak, ücret verecek, ithal kapasitesini arttıracak, en sonunda Avrupa fabrikalarından mallar satın alınmaya başlanacak. Bu, uzun bir zaman işidir. Oysa yoksul ülkelerin sorunları acildir, bugün çözüm bekliyor. Demek ki hepsi anlaşıp istenen miktarları vermeye başlasalar, geri kalmış ülkeler barut fıçısı olmaktan yine kolay kolay kurtulamayacaktır.

İkincisi, yine az gelişmiş ülkelerin istediği yardımın ilk ağızda verildiğini varsayalım. Yardımı alan ülkede bunun sonuçları belki yirmi yıl sonra çıkacak, ama veren ülkede sorun anında çıkıyor. Burjuvazi bu yardımı kendi işçi sınıfından kesecektir. Yardım için verilen her para, ileri kapitalist ülkelerdeki sınıf kavgasını azdıracaktır. Çok acil, hemen ortaya çıkacak bir sonucu bu olacaktır. (Bu arada önemli bir nokta, ileri ülkeler işçi sınıfı kuşkusuz bu yardıma karşı çıkma eğilimi gösterecektir. Komünist

partileri buna karşı ciddi ideolojik savaşım vermek zorundadır).

Böylece yardım verilmesi hem zaten barut fıçısı olan az gelişmiş ülkelerde sorunları hemen çözmeyecektir, hem de yardımı veren gelişmiş ülkelerde anında sorun çıkaracaktır. Yardım perspektifi içinde parçalar koparabilme olasılığı bu şekilde vardır.

Dünya emperyalist sisteminden devrimler yoluyla parçalar koparılamazsa, emperyalizmin isteyerek ya da istemeyerek gideceği yol, dünya pazarını alabildiğine derinleştirmek, komünizmi alabildiğine yakınlaştırmak olacaktır. Son 25-30 yıla baktığımız zaman, Kankun toplantısının yapılabilmesi bile nasıl istemeye istemeye bu ülkelerin bu yöne itildiğini gösteriyor. Hem kendi olanaklarının daralması, hem de az gelişmiş ülkelerin sosyalizme doğru yönelmeleri nedeniyle, 25-30 yıldır Güneyin isteklerine karşı durduktan sonra bugün pekçok emperyalist ülke bu toplantıya katılarak az gelişmiş ülkelerin isteklerinin haklı olduğunu söylüyor. Bu da herhalde emperyalistlerin "iyi insan" olmaya başladıklarını göstermiyor. Yalnızca bir ekonomik zorunluluğun kafalara çakılmakta olduğunu anlatıyor. Dünya gelişme istiyor, komünizm giderek daha çok pencereden bakıyor.

Tarihin gideceği yön budur. Devrimci güçlerin görevi, bu sarhoş gidişi, bilinçli bir gidişe çevirmektir.

YAŞAYAN SOSYALİZM'DEN

Sovyetler Birliği'nin ekonomik,
toplumsal, siyasal yapısı ve sorunları hakkında
çok önemli değerlendirmeler taşıyan ve bugün Sovyetler'de yapılmakta olan bazı
değişikliklerin gerekliliğini
önceden vurgulamış olan bu kitaptan üç bölüm veriyoruz.

III. SOVYET TOPLUMUNUN TOPLUMSAL-SİYASAL GELİŞİMİ

SBKP'nin 26.Kongresi'ne sunulan MK raporunun üçüncü bölümü, "*Sovyet Toplumunun Toplumsal-Siyasal ve Kültürel Gelişimi ve Partinin Görevleri*" başlığını taşıyor ve çeşitli alt bölümlerden oluşuyor.

Bu bölümü değerlendirirken, ilk bölümlerdeki uygulamamızın dışına çıkacak ve asıl olarak raporda geçen iki fikir üzerinde duracağız. Bunun nedeni, söz konusu fikirlerin, tüm ülkelerin komünistleri için yaşayan sosyalizmi ve kendi devrimlerini, dünya devrimini anlamada önem taşımasıdır. Bu fikirlerin birincisi, "sınıfsız topluma sosyalizmde ulaşma", ikincisi "tüm halkın devleti"dir.

Yalnız önce bölümün tümünde dikkate değer bazı noktalara kısaca değinelim.

III.1. KISA DEĞİNMELER

Raporun bütününe egemen olan çelişkisiz-çatışmasız-uyumlu sosyalizm anlayışı bu bölümde iyice belirginleşmiştir.

* Rapor, çok haklı olarak, Sovyet toplumunda sınıfların ve toplumsal gurupların giderek birbirlerine yaklaştığını ve bunun nesnel ama kendiliğinden işlemeyen, izlenen siyasete bağlı bir süreç olduğunu belirtmektedir.

* Raporun verdiği sayılara göre bugün Sovyetler Birliği'nde 120 milyon çalışan nüfus vardır. Bunun 80 milyonunu işçiler (çalışan nüfusun üçte ikisi) oluşturuyor. Aydınlar denen kesim, "çalışan nüfusun dörtte biri"

olarak veriliyor, ki bu 30 milyon eder. Kooperatif çiftçinin ise ne sayısı, ne oranından söz edilmiyor ama yukarıdaki rakamlardan 10 milyon kadar olduğu anlaşılıyor. Bu oran, yani onikide bir, oldukça küçük gözüküyor! Bunun yanı sıra, raporda çeşitli konularda verilen öteki rakamlar da çok sağlıklı değildir.

* Rapor, Sovyetler Birliği'ndeki sınıf ve katmanlar arasında antagonizm ya da çelişki değil yalnızca *önemli farklılıkların* (essential distinctions) varlığını kabul etmektedir.

* İşçi sınıfı ile kolektif çiftçi arasındaki "önemli farklılıklar"ın ortadan kalkma süreci raporda şöyle anlatılmaktadır:

"Tarımın endüstrileşmesiyle birlikte, *kolektif-çiftlik köylülüğünün* yaşamında köklü değişiklikler oluyor. Bunların emeği adım adım fabrika işçilerinininkine yakınlaşıyor. Makina kullananların ve ileri teknoloji işleten işçilerin sayısı kırsal alanda artıyor. Bu yüzden, orta öğrenim (tamamlamış ya da tamamlamamış) ve yüksek öğrenim görmüş kolektif çiftçilerin oranının on yılda yüzde 39'dan yüzde 60'ın üstüne çıkmış olmasına şaşmamak gerek.

"Kırsal alanın toplumsal yapısı, sosyalist mülkiyetin iki biçiminin birbirlerine yakınlaşmasından ve kolektif çiftlikler ile devlet işletmelerinin bir arada bulunduğu karma ekonomik örgütlerin gelişmesinden önemli biçimde etkileniyor."

* Raporda, "sınıflar arasındaki farklılıkların silinmesi, toplumsal siyasete yeni görevler yüklüyor" dendiğinden sonra bu görevler şöyle sıralanmaktadır: Coğrafyasal düzeyde varolan toplumsal farklılıkları ortadan kaldırmak, son yıllarda iyice keskinleşen nüfus sorunlarını çözmek için etkin bir demografik (nüfus) siyaseti izlemek, Sovyet ülkesinde yaşayan ulusların kardeşliğini ve kaynaşmasını geliştirerek ulusal farklılıkları gidermek.

* Raporda şöyle bir paragraf yer alıyor:

"Bizde işsizlik yoktur. Çalışma hakkı anayasamızda yazılı olup, gerçekte de sağlanmıştır. Ancak, toplumsal olarak yararlı işten kaytarmanın sosyalizmin ilkeleriyle

bağdaşmadığı da, pekçok kişinin önerisi üstüne anayasamıza yazılmıştır. Bu, asalaklığa, rüşvete, vurgunculuğa, çalışmadan kazanılmış gelire ve sosyalist mülkiyete tecavüze açık kalmış tüm kapıları bir daha açılmamak üzere kapamak için her türlü örgütsel, parasal ve yasal kaldırıcın kullanılması gerektiğini anlatır.”

Sosyalizmde işsizlik olup olamayacağı ayrı bir konudur ama Sovyetler Birliği’nde, işgücü azlığından, nüfusun yeterli hızda artmadığından şikayet edilen bir toplumda açık işsizlik olmayacaktır. Ancak, gizli işsizliğin yaygınlığı bilinen bir gerçektir.

Sosyalizmde herkes toplumsal olarak yararlı bir işte çalışmak zorundadır. Asalaklığa sosyalizmde yer yoktur. Marks’ın, sosyalizmin belgisini, “herkesten yeteneği kadar, herkese çalışması kadar” diye belirtmesi bu zorunluluğu anlatır. Nedense rapor bu gerçeği özür diler gibi öne sürüyor.

III.II. SOSYALİZM DÖNEMİ İÇİNDE “SINIFSIZ TOPLUM”

Brejniyef yoldaş, okuduğu raporda sınıfların birbirlerine yaklaştığını, kırla kent arasındaki “önemli ayrımlar”ın hızla kalkmakta olduğunu, kafa ve kol emeğinin hızla kaynaştığını, bir cümleyle sınıfsız toplumun yaklaşmakta olduğunu anlattıktan sonra şöyle diyor:

“Toplumumuzun gelişmesinin geçtiğimiz birkaç on yıldaki deneyimlerini değerlendirirsek, sanıyorum, sınıfsız toplumun ağırlığıyla olgun sosyalizmin tarihsel çerçevesi içinde biçimleneceğini varsayabiliriz.”

Stalin’den bu yana böyle fikirler sürekli yinelenildiğinden artık dünya komünist hareketinde görmesi gerekli, hatta zorunlu tepkiyi görmüyor. Alışmışlık doğruluğa ölçü olmayacağı ve bu fikri hem teorik, hem pratik açıdan yanlış bulduğumuz için bu konuda görüşlerimizi biraz uzunca belirteceğiz.

Bunun için önce sınıfsız toplumun ne olduğuna bakmak, sonra geri dönüp sosyalist toplumu ele almak ve

sonra da sosyalizmden sınıfsız topluma geçişin ne anlama geldiğini ve bunun nasıl gerçekleşeceğini görmek gerekir.

SINIFSIZ TOPLUM – KOMÜNİZM

SINIFSIZ TOPLUM-TÜRDEŞ TOPLUM FARKI

“Sovyetler Birliği’nde sınıfsız toplum doğuyor” ya da “sınıfsız topluma sosyalizm döneminde ulaşacağız” gibi savlara pekçok Sovyet ekonomi kitabında rastlanıyor. Bunlar şöyle bir görüşe dayanıyor: “Sınıfsız toplum” ile “türdeş toplum” (homojen toplum) aynı şeyler değildir.

Bu anlayışa göre sınıflar esas olarak üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin kalkmasıyla kalkar. Sınıfsız toplum olabilmesi için kafa ve kol emeği arasındaki çelişkinin yok olması gerekmez. Türdeş topluma ise işbölümünün kalkmasıyla varılır.

Böyle bir görüş çarpıtma olur. Tarihsel olarak işbölümünün, artık-ürünün ve üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin belirmesiyle ortaya çıkan sınıfların tanımında mülkiyet doğal olarak çok önemli bir yer tutar. Ama tek ölçüt değildir. Lenin, *Büyük Başlangıç* adlı makalesinde, sınıfı tanımlamada şu dört unsuru belirtmiştir: Bir, üretim sisteminde tuttuğu yer. İki, üretim araçlarına olan ilişki. Üç, emeğin toplumsal örgütlenmesinde oynanan rol. Dört, toplumsal zenginlikten alınan payın miktarı ve alış yöntemi. Bu dört ölçütü birlikte değerlendirmeyen, sınıfın tanımını tek bir mülkiyet unsuruna indirgeyen düşünce, bu anlamda legal-hukuksal bir çerçeveye hapsolmuş demektir. Tek başına ele alındığında mülkiyet hukuksal bir sorundur.

Üretim aracına sahipliği toplumsal işbölümünden kopararak sınıfı anlayamayız. Tarihsel olarak ve her yaşanan an olarak özel mülkiyeti de, sınıfı da durmaksızın üreten toplumsal işbölümüdür.

Kır ve kent arasındaki çelişki, en önemlisi kafa ve kol emeği arasındaki çelişki yok olmadan, devlet ve bürokrasisi ortadan kalkmadan, toplumsal işbölümü yok

olamaz. Bu aşama *gelmeden*, üretim araçları üzerinde tam olarak kurulmuş toplumsal mülkiyete bakıp sınıflar kalktı demek keyfilik olur. Toplumsal işbölümünün yok olması aşaması gelmeden üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyetin kurulması, yalnızca sömürücü sınıfların yok edilmesi, sınıfsız toplum aşaması gelene dek yeni sınıflaşmaların doğmaması ve varolan sınıfların da ilerleyen üretim güçleri temelinde giderek kaynaşması için bir önlemdir. "*Sınıfsız toplum*", *komünist toplumdur*.

Bu söyleneni doğru kabul etmezsek, şunu sormak gerekir: Bugün Sovyetler Birliği'nde kooperatif mülkiyeti sahipleri çalışan nüfusun yüzde 15-20 kadarını kapsamaktadır. Bu denli küçülmüş kolhoz mülkiyeti bir kararnameyle kaldırılırsa, sınıfsız topluma mı ulaşılmış olacaktır?

Marks, Engels ve Lenin "sınıfsız toplum" derken, her zaman "türdeş toplum"u anladılar. *Büyük Başlangıç* makalesinde Lenin, sınıfların ortadan kalkmasına, kafa ve kol emeği arasındaki farkın ortadan kalkmasını ölçüt olarak getiriyor. Okuyalım:

"'Sınıfların kaldırılması' ne demektir? Kendine sosyalist diyen herkes, bunu sosyalizmin sonul hedefi olarak görüyor. Ama bunun anlamına kafa yoranlar hiç de herkes değildir. Sınıflar, tarihsel olarak belirlenmiş bir toplumsal üretim sisteminde tuttıkları yerle, üretim araçlarına olan ilişkileriyle (ki bu çoğu durumlarda yasalarla saptanmış ve formüle edilmiştir), emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rolleriyle ve dolayısıyla toplumsal zenginliğin kendilerine düşen payının miktarıyla ve bunu elde ediş biçimiyle birbirlerinden ayrılan büyük insan topluluklarıdır. Sınıflar, belirli bir toplumsal ekonomide tuttıkları farklı yerler sayesinde, birinin ötekinin emeğine el koyabildiği insan topluluklarıdır.

"Açıktır ki, sınıfları tam olarak ortadan kaldırmak için sömürücüleri, toprak sahipleri ile kapitalistleri alaşağı etmek yetmez. *Onların* mülkiyet haklarını ortadan kaldırmak yetmez. Ayrıca üretim araçları üzerindeki *tüm* özel mülkiyeti kaldırmak, *kent ile kırsal arasındaki ayrımı ve kol emekçileri ile kafa emekçileri arasındaki ayrımı da*

kaldırmak gerekir. Bu çok uzun bir zaman süresi ister.”¹
(abç)

SBKP 26. Kongre Raporu, “sınıfsız toplumun ağırlıkla olgun sosyalizmin tarihsel çerçevesi içinde biçimleneceğini varsayabiliriz” derken, acaba sınıfsız toplum ile türdeş toplum “ayrımından” mı yola çıkıyor? Hayır, raporun anlayışı doğru olarak sınıfsız toplum ile türdeş toplumun aynı olduğu yönündedir. Bir kez, raporda bu cümlelerin geçtiği yerin öncesinde kafa ve kol emeği arasındaki ve kırla kent arasındaki farkların giderek yok olduğundan söz ediliyor. Biraz ileride “sınıf farklarını yok etmede yeni görevler” altında sayılan görevler de yine sınıfsız toplumla türdeş toplumun aynı kavramlar olarak ele alındığını kanıtlamaktadır. Bu “doğru” anlayışın ne anlama geldiğine ise ileride değineceğiz.

SINIFSIZ TOPLUM NE DEMEKTİR?

Az gelişmiş bir ülkede, Çarlık toprakları üzerinde kurulan sosyalizm tüm aksak ve eksik yanlarına karşın, bir kez, varolabilmesiyle büyük başarıdır. Sonra, en çetin koşullarla boğuşarak Sovyetler Birliği’ni dünyada bugünkü yerine ulaştırmasıyla büyük başarıdır. Sosyalizmin orada neler yaptığını göstermek herhalde sosyalizme de, Sovyet işçisine de en gerçek övgüdür. Sovyetlerin gelişmesini abartmak ise ona yarar değil zarar veriyor. Bu zarar en iyi ileri kapitalist ülkeler işçi sınıfı üzerinde görüyoruz. Sovyetler Birliği’ni, eksikliğiyle-akşağıyla ama *nereden* başladığını koyarak az gelişmiş bir ülkede kurulan *somut* bir sosyalizm olarak ele almak yerine teorideki model olarak göstermek, hele sınıfsız topluma (yani “dünyadaki cennete”) iyice yaklaştığından dem vurmamak, bu ülkeler işçi sınıflarını komünizmden soğutuyor. Varılacak yer buysa istemem dedirtiyor. Bu nedenle, sınıfsız toplum-komünizmin nasıl bir gelişme aşaması olduğunu anlamak önemlidir.

¹ Lenin, *agy.* c.29, s.241.

Sınıfsız toplum-komünizmin tanımlanmasında üç kaynağa başvuracağız.

Marks, *Kapital*'de komünizmi şöyle anlatıyor:

“Kapitalizm, bir yandan baskının ve toplumsal gelişmenin (maddi ve entellektüel avantajları dahil) toplumun bir bölümünün sırtından öteki bölümünce tekel altına alınmasının kalktığı bir aşamaya yol açar. Öte yandan daha yüksek bir toplum biçiminde bu artık-emeğin genel olarak maddi emeğe daha az zaman harcanmasını sağlayıcı biçimde yürütülmesini olanaklı kılacak maddi araçları ve embriyonik koşulları yaratır. Çünkü emek üretkenliğinin gelişmesine bağlı olarak, artık-emek, kısa bir toplam işgününde büyük, uzun bir toplam işgününde göreceli olarak az olabilir. Gerekli emek zamanı üç ise ve artık emek de 3 ise, toplam işgünü altı demektir ve artık-emek oranı yüzde 100'dür. Gerekli emek dokuz ise ve artık-emek de 3 ise, toplam işgünü altı demektir ve artık-artık-emek oranı sadece yüzde 33.5 kadardır. Demek ki belirli bir zaman içinde, dolayısıyla belirli bir artık-emek zamanı içinde de, ne kadar kullanım değeri üretileceği emek üretkenliğine bağlıdır. Toplumun gerçek zenginliği ve yeniden üretim sürecinin sürekli genişlemesi olanağı, artık-emek süresine değil, onun üretkenliğine ve içinde yürütüldüğü az çok bereketli üretim koşullarına bağlı birşeydir. *Aslında, özgürlük alanı zorunluluğun ve basit hesapların belirlediği emeğin bittiği yerde başlar. Böylelikle eşyanın doğası gereği, fiili maddi üretim alanının dışında yatar.* Vahşi insan, gereksinimlerini karşılamak, yaşamı sürdürmek ve yeniden üretmek için doğa ile nasıl boğuşuyordusa, uygar insan da bunu yapmak zorundadır. Hem de her toplumsal formasyonda, olabilecek her üretim biçiminde. Kendi gelişmesiyle birlikte, genişleyen gereksinimleri sonucunda bu fiziksel zorunluk alanı da genişler. Ama aynı zamanda gereksinimlerini karşılayan üretim güçleri de artar. Bu alanda özgürlük ancak toplumsallaşmış insanın, birleşik üreticilerin doğa ile karşılıklı alışverişlerini rasyonel bir biçimde düzenlemelerinden, doğanın kör güçlerince hükmedilmeleri yerine, onu ortak denetimleri altına sokmalarından, bunu da en az

enerjiyi harcayarak ve insanın doğasına en uygun, en layık koşullarda sağlamalarından ibarettir. Ancak bu yine de bir zorunluluk alanıdır. *İşte bunun ötesinde, kendi içinde bir amaç olarak insan enerjisinin gelişmesi, gerçek özgürlük alanı başlar. Bu ise ancak zorunluluk alanı temelinde yeşerebilir. İşgününün kısaltılması bunun temel ön koşuludur.*"¹ (abç)

Marks ve Engels *Komünist Manifesto*'da (2. bölüm) şunları söylüyorlar:

"Gelişme süreci içinde sınıf farklılıkları yok olduğu ve tüm üretim bütün halkın dev birliğinin elinde yoğunlaştığı zaman, kamu iktidarı siyasal niteliğini yitirecektir. Gerçek anlamıyla siyasal iktidar, bir sınıfın bir ötekini ezmek için örgütlü gücünden başka birşey değildir. Burjuvaziyle olan kapışması içinde proletarya, koşulların zorlamasıyla kendini sınıf olarak örgütlemek, devrim yoluyla kendini egemen sınıf haline getirmek ve böylelikle eski üretim koşullarını zor yoluyla silip atmak zorunda kalmışsa, bu demektir ki eski koşullarla birlikte sınıf antagonizmalarının ve genel olarak sınıfların varolmasının koşullarını da silip atmış, böylelikle bir sınıf olarak kendi üstünlüğünü de kaldırmış olacaktır.

"Sınıflarıyla, sınıf antagonizmalarıyla, eski burjuva toplumunun yerini, *tek tek herkesin özgür gelişmesinin, tüm toplumun özgür gelişmesinin koşulu olduğu bir birlik almış olacaktır.*" (abç)

Yine Marks, *Gotha Programının Eleştirisi*'ndeki ünlü cümlelerde şöyle söylüyor:

"Komünist toplumun yüksek aşamasında, bireylerin *işbölümü* altında köleleştirilmesinin ve dolayısıyla *kafa ile kol emeği* arasındaki çelişkinin de yok olmasından sonra, emeğin salt bir yaşam aracı olmaktan çıkıp yaşamın *temel gerekliliği* olmasından sonra, bireyin çok yönlü gelişmesiyle üretici güçler de arttıktan ve kollektif zenginliğin pınarları daha bol akar olduktan sonra — ancak o zaman burjuva hakkın dar çevreni tam olarak geride bırakılabilecek ve toplum flamalarına şu sözleri yazabilecektir: Herkesten yeteneği kadar, herkese gereksinimi kadar!"

1. Marks, *Kapital*, c.3, böt.48.

(abç)

Komünizmin ilk aşamasında (ki buna sosyalizm diyoruz) “herkese çalışması kadar”, yüksek aşamasında (ki buna da komünizm diyoruz) “herkese gereksinimi kadar”. Bunlar, bu iki gelişme aşamasının egemen işleyiş ilkelerinin belgilemiş biçimidir. Komünizmi “herkese gereksinimi kadar” belgisinin *sözcük anlamları* içinde anlamaya ve tanımlamaya kalkışmak ise çok yanlış olur. Herhalde, Stalin’den bu yana tüm Sovyet liderleri derece derece bu yanlış yapıyorlar ki, ülkenin komünizme iyice yaklaştığından söz edebiliyorlar. Tabii, düne oranla yaklaşmışlardır ama durdukları yerle komünizm arasında çok geniş bir alan vardır.

Komünizmde herkes gereksinimi kadarını alacaktır ve bu gereksinimler ekonomik-toplumsal gelişmeye bağlı olarak durmaksızın artacaktır. Ancak bu gelişme işgününün giderek azalmasıyla birlikte yürüyecektir. Bunun olabilmesi için teknolojik gelişme temelinde emek verimliliğinde olağanüstü bir artış gerekir. Bu artış, şu ya da bu kapitalist ülkenin şu ya da bu anda ulaştığı düzeyle ölçülemez. Bu artış, kapitalizmin ulaştırabileceği *en yüksek* aşamadan sonra ulaşılabilecek bir artıştır. Kapitalizmin bu en yüksek düzeyindeki emek üretkenliğini, üretim araçlarını ortak mülkiyete sokarak o noktadan alıp ilerleten komünizme geçiş dönemi bu ilerlemeyi sağlayacaktır.

Sözünü ettiğimiz olağanüstü üretim güçleri gelişmesine yakınlaşan, komünizmin nasıl bir ilerleme düzeyi olduğuna biraz ışık tutabilen bir örnek vermek istiyoruz. Üretim ilişkileri açısından sosyalist ülkeler tarihsel olarak daha ileri bir aşamayı temsil etmektedirler. Ancak üretim güçlerinin ve genel ekonomik gelişmenin düzeyi açısından hâlâ emperyalist ülkeler daha ileridedir. Bu nedenle örnek de böyle bir emperyalist ülkeden olacaktır.

Geçtiğimiz Ekim ayında Japon “Yamazaki Demir İşleri” firması, her işin bilgisayarlar ve robotlarla yapıldığı bir fabrikayı işletmeye açtı. Torna tezgahları ve çeşitli makinalar üreten fabrika sekiz saatlik vardiyalar halinde üç vardiya çalışıyor. Normal olarak 250’şer işçi çalışması gereken her vardiyada yalnızca altı teknisyen çalışıyor, o

da ancak iki vardiyada. Sabah saat sekizde başlayan vardiyaya altı teknisyen, ondan sonrakine yine altı teknisyen geliyor. Gece onikide başlayan vardiyaya kimse gelmiyor. Fabrika kendi başına üretimi sürdürüyor. Makinalardan biri bozulursa, bilgisayarlar robotları gönderip tamir ettiriyor. Tamir edilemezse, makinalar sabah insan yardımı gelene dek "iş" tatil ediyor. Robotlar karanlıkta da çalıştığı için gece fabrikada ışıklar da yakılmıyor.

Üretim araçlarının özel mülkiyet altında olduğu Japonya'da bu fabrika 738 işçinin işsiz kalması demektir. Ne var ki bu düzey, komünizme ilerleyebilmeye *zorunlu* bir temeldir. Tabii gelişme burada da durmayacaktır. Mutlaka hiç işçiye gerek duymayan, her çeşit bozukluğu kendi düzelteren fabrikalar yapılacaktır. Buradan düşünmeye başlayın ve bu gelişmeyi toplumsal yaşamın *her alanına* uzatın, işte şimdi komünizmi düşünmeye başlıyoruz.

Böylece varılacak olağanüstü teknolojik gelişme temelinde "bolluk" ortaya çıkacak, herkes gereksinimi kadar alabilecektir. Bu olağanüstü teknolojik gelişmenin öteki sonuçlarını da kısaca özetleyebiliriz: Herkes gereksinimi kadar aldığına göre meta üretimi, para dolaşımı, ticaret, değer yasasının işleyişi son bulacaktır. Kafa ve kol emeği arasındaki ayırım ve insanı belirli bir işe mahkum eden işbölümü ortadan kalkacaktır. Bunun sonunda sınıflar ortadan kalkacak, kadın ve çocuk tam olarak kurtulacak, bireyle toplum arasındaki çelişki yok olacaktır. Herkesin tüm yeteneklerini kısıntısızca geliştirebileceği koşullar, *tam özgürlük* ortamı doğacaktır. Devlet ve devletler ve sınırlar, hepsi yok olacaktır.

"...Kimsenin tek bir eylem alanıyla sınırlı olmadığı, herkesin istediği dalda başarılı olabileceği komünist toplumda, toplum, genel üretimi düzenler ve böylelikle bugün birşey, yarın başka birşey yapmamı, hiçbir zaman avcı, balıkçı, çoban ya da eleştirilen olmadan, aklıma estiği gibi, sabah avlanmamı, öğleden sonra balık tutmamı, akşamüstü sığır beslememi, yemekten sonra da

eleştiri yazmamı olanaklı kılar.” (Marks-Engels, *Alman İdeolojisi*)

TEK ÜLKEDE KOMÜNİZM

Önce 26. Kongre Raporu'nun “sınıfsız toplum”dan “türdeş toplum”u anladığını söyledik. Sonra sınıfsız toplumun ne olduğunu gördük. Şimdi “sınıfsız topluma gelişmiş sosyalizm içinde ulaşacağız” anlayışının ne anlama geldiğine bakabiliriz.

Sınıfsız toplum komünist toplum demekse, “sosyallizm döneminde sınıfsız topluma ulaşacağız” görüşü Stalin'in formüle ettiği, Hruşçof'un iyice karikatürleştirdiği anlayışı *değişik* biçimde söylemek demektir.

Stalin'in görüşü şöyleydi: Dünyada emperyalizmin varlığı koşullarında tek ülke içinde komünizme geçilebilir. Bu durumda, ülke içinde hiçbir işlevi olmadığı halde, emperyalist saldırganlığa karşı devletin varlığı sürer. Yani komünist toplumun bu üst evresinde devlet de varolacaktır.

Stalin bu görüşünü 1939'da toplanan 18. Parti Kongresi'ne okuduğu raporda ortaya atmış ve şöyle demiştir:

“İleriye, komünizme doğru gidiyoruz. Devletimiz komünizm döneminde de kalacak mıdır?

“Eğer kapitalist kuşatma eritilmemişse ve yabancı askersel saldırı tehlikesi yok olmamışsa, evet, kalacaktır.”

Tek ülkede komünizmin olabileceği, hem de devletin ortadan kalkmayacağı görüşü ekonomik-toplumsal-tarihsel bir aşama olarak komünizmin neleri gerektirdiğini yeterince anlamamış ve dolayısıyla enternasyonalist olmayan bir görüştür. Stalin'in son yıllarında, “Sovyetler Birliği'nin hızla komünizme yaklaştığı” (ve kısa süre sonra varacağı) propagandası iyice ortalığı sarmıştır. Ardından gelen Hruşçof dönemi, Stalin'i iyisiyle-kötüsüyle, doğru-suyla-yanlışıyla “reddederken” hatta tarihten silerken bu görüşü almış, bu yoldaki propagandayı görülmedik

boyutlara çıkarmıştır. "Yirmi yıl içinde komünizme varacağız" görüşü propagandada kalmamış, 1961'de kabul edilen yeni *parti programına* yazılmıştır. Bugün de yürürlükte olan, dolayısıyla tüm Sovyet komünistlerini bağlayan(!) bu programdan bir iki örnek okumakta büyük yarar vardır:

"İçinde bulunduğumuz on yıl (1961-1970) zarfında Sovyetler Birliği, komünizmin maddi teknik temelini yaratarak adam başına istihsal bakımından kapitalizmin en kuvvetli ve en zengin memleketi Amerika Birleşik Devletleri'ni geçecek, emekçilerin maddi refahı ve kültürel-teknik seviyesi önemli derecede yükselecek, herkesin maddi ihtiyaçları giderilecek, bütün kolhoz ve sovhozlar yüksek verimli ve yüksek gelirli işletmelere çevrilecek, Sovyet insanların elverişli mesken ihtiyaçları genel olarak tatmin edilecek, ağır beden emeği ortadan kalkacak, SSCB en kısa işgünü uygulayan memleket olacaktır.

"İkinci on yıllığın (1971-1980) sonlarında komünizmin bütün halka maddi kültürel nimetler bolluğu sağlayacak maddi-teknik temeli atılmış olacak, Sovyet cemiyeti ihtiyaçlarına göre paylaşırma prensibinin hayata geçirilmesine tamamen yaklaşacak ve tek genel halk mülkiyetine tedricen geçiş sağlanacaktır. Böylelikle *Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde komünist cemiyet genel hatlarıyla kurulmuş olacaktır*. Komünist cemiyetin tamamen kurulması işi daha sonraki devrede sona erdirilecektir." (*SBKP Programı*, 1961, s.56-57)

"Önümüzdeki 10 yıl zarfında (endüstri ürünlerinin hacmi—R.Y.) aşağı yukarı iki buçuk defa arttırılacak ve ABD'nin sanayi istihsal seviyesi geçilecektir.

"20 yıl zarfında en az altı defa arttırılacak ve ABD'nin sanayi istihsalinin şimdiki genel hacmi çok geride bırakılacaktır.

"Bu amaçla, 10 yılda sanayide emek verimliliği iki defadan fazla, 20 yılda ise dört-dört buçuk defa arttırılmalıdır. 20 yıl sonra, Sovyet sanayiinde emek verimliliği, Amerika'daki emek verimliliğinin şimdiki seviyesini iki defa geçecek, SSCB'de işgününün kısaltıl-

ması sebebiyle de, saat başına istihsal bakımından, Amerika çok daha geride bırakılacaktır.” (agy, s.59)

“...Köy ahalisi kültür ve yaşayış şartları bakımından şehir ahalisiyle denkleşecektir.

“*Şehir ile köy arasındaki sosyal-ekonomik ve kültürel yaşayış farklarının ortadan kaldırılması, komünizmin kurulmasının en büyük sonuçlarından biri olacaktır.*” (agy, s.74)

“*Parti resmen ilan eder. Sovyet insanların şimdiki nesli komünizmde yaşayacaktır.*” (agy, s.123)

Dünya devrimci merkezi olan bir ülkenin partisinin, enternasyonal işçi ve komünist hareketinin öncü gücü olan bir partinin programına böyle bilim dışı keyfilikleri yazdırmaya kimin hakkı vardır? Marksizmi en iyi bilen kadrolar yine SBKP’de olduğu halde programa böyle basitliklerin girebilmesi, parti-içi yaşamda bir bozukluk olduğunu göstermez mi? ...

Biz, *Sosyalizm Üstün Gelecektir*’de, “...komünist partilerinin, sosyalist bir ülkenin partisinin bile derin yanlışlara düşebileceği”ni belirtmiş ve şöyle demiştik:

“Tarihte çok oldu, bugün oluyor, yarın da olacaktır. Yanılmaz bir kişi, yanılmaz bir örgüt, yanılmaz bir yer yoktur. Böyle olunca, görevlerimizin katıyla arttığı ortadadır. Hangi düzeyde olursa olsun, ‘bizim için düşünürler’ rahatlığı, yapılaşacak değnek değildir.”

“Komünizm aşamasında da belli bir süre emperyalizmin varlığı nedeniyle devlet olabilir” görüşü ile “sosyalizm aşamasında sınıfsız toplum olabilir” görüşü aynı görüştür. Ancak bu ikinci formülasyonda, çok itiraz getiren “komünist” kavramı bırakılmış, yerine “sınıfsız toplum” denmiş. Böylece bir başağrısı çözümlenmiş.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu görüşleri doğru bulmuyoruz. *Birincisi*, devletin varlığı koşullarında sınıfsız toplumun olabileceğini varsayıyor. Devletin yaşadığı sürece hem dışta, hem içte baskıyı temsil ettiğini unutuyor. Birinci anlayışın doğal sonucu olarak *ikincisi*, tek ülkede komünizmin olabildiğini varsayıyor. Dolayısıyla, ülke ne denli büyük olursa olsun, komünizme *dar* bir çerçevede bakıyor. *Üçüncüsü*, sosyalizm aşamasında sınıfsız topluma ulaşacağını söylüyor. Birinci itiraz noktamıza ve kısmen

ikinciye aşağıda değineceğiz. Üçüncüsü ise asıl bu bölümün hedefi olan iki konudan biridir, onu daha geniş ele alacağız.

DEVLETİN ORTADAN KALKMASININ
ULUSLARARASI ÇERÇEVESİ VE SINIFSIZ TOPLUM

Dünyanın bir bölümünde kurulmuş proletarya diktatörlükleri, ekonomik üstünlük temelinde yükselen dünya güç dengesi sosyalizm lehine kesin olarak değişmeden tek başlarına başarılı olamazlar. Bugünkü koşullarda başarının en önemli garantisi, en başta varolan proleter diktatörlüklerinin kendi aralarında ve öteki ülkelerin işçi sınıflarıyla kaynaşmış-sarsılmaz bir blok oluşturmalarıdır. Çünkü kurulan proletarya diktatörlükleri yalnızca *kesimsel başarılardır*. Ne zaman ki, dünyanın ekonomik-toplumsal ve siyasal ilişkiler ağı sosyalist ülkelerin ve onların dünya çapındaki bağlaşıklıklarının *lehine* bir ağırlığa dönüşür, işte o zaman bu kesimsel değil kesin, bütünsel sonuç olacaktır. Bu noktaya, büyük bir olasılıkla, emperyalizmin birden ve topluca çökmesiyle değil, tek tek ülkelerde devrimlerle gelinecektir. İşte bu süreç, *dünya proletarya diktatörlüğünün* giderek oluşması sürecidir. Dünya proletarya diktatörlüğünün oluşması, *sosyalizmin sonul zaferi* anlamına gelecektir.

Dünya proletarya diktatörlüğü, şimdiki ve yeni katılan sosyalist ülkelerin her alanda emperyalizme üstün geldiği, geri dönüşsüz egemenlik anıdır. Tam da bu nedenle, dünya proletarya diktatörlüğü, genel olarak proletarya diktatörlüğünün (tarihsel olarak devletin bu en son biçiminin) giderek kendini yadsıması, yok olup gitmesi sürecinin de *başlangıcı* olacaktır. Bu aşamadan önce hiçbir ülkede devletin kalkmasından söz edilemez. Tersine, bu ana dek tüm işçi devletleri dünya çapındaki düşman burjuvaziye karşı giderek güçlenmek zorundadır. Sosyalizm aşamasında devletin (proletarya diktatörlüğünün) varlığının *dış* nedeni burada yatmaktadır.

Dünya proletarya diktatörlüğünün kurulması yeni bir

tarihsel çağ açacaktır. Kapitalizmin-emperyalizmin bir sistem olarak çöktüğü, savaş tehlikesinin ekonomik kaynağının ortadan kalktığı, insanlığın bayrağına “herkese gereksinimi kadar” ilkesinin yazılmaya başlanacağı bir çağ. Kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı kapanacak ve *komünizm çağı* açılacaktır. Ordular, silahlar, baskı aygıtları, emeğin zorunlu yapısı, sınırlar bu çağda kalkacaktır. Üretim güçleri, kapitalizm altında kimsenin düşünemeyeceği boyutlarda gelişmeye başlayacaktır. Çünkü üretim güçlerinin değerlendirilmesinde devlet sınırlarının egoist, kör engeli ortadan kalkacak, dünya ölçüsünde ekonomik yarar belirleyici olacaktır. Sınıflar da ancak *bu aşamada*, bu görülmemiş üretim güçleri temelinde ortadan kalkacaktır.

Marks ve Engels, *Alman İdeolojisi*'nde, komünizmin nesnel temeli olarak üretim güçlerinin gelişmesinin nasıl dünya çapında bir gelişme istediğini, dolayısıyla komünizmin ancak nasıl dünya çapında gerçekleşebileceğini çok güzel açıklamışlardır:

“Bu ‘yabancılaşma’ (*Entfremdung*)’ (filozofların anlayacağı bir terim kullanırsak) ancak iki *pratik* koşul varsa kaldırılabilir. ‘Dayanılmaz’ bir güç, yani insanların ona karşı devrim yaptıkları bir güç olabilmesi için, bir yandan insanlığın büyük yığını ‘mülksüz’ kılmış olması, öte yandan, bunu varolan bir zenginlik ve kültür dünyasına çelişik olarak yapmış olması gerekir. Her iki koşul da, üretim güçlerinde büyük bir artışı, yüksek bir gelişme derecesini varsayar. Öte yandan, üretici güçlerin bu gelişmesi (ki bu aynı zamanda insanların yerel varoluşları yerine, *dünya-tarihsel* varoluşlarında ortaya çıkan gerçek ampirik varoluşlarını anlatır) kesinlikle zorunlu bir pratik koşuldur. Çünkü bu olmadan, yoksunluk, *yoksulluk* sırf genelleşmiş olur ve de yoksullukla birlikte gereksinimler için savaşım tekrar başlar, bütün kirli işleyiş zorunlu olarak geri gelir. Daha da öte, bu böyledir çünkü bir yandan *tüm* uluslarda aynı anda ‘mülksüz’ yığınlar olgusunu (evrensel rekabet) yaratan, böylece her ulusu öteki ulusların devrimlerine bağımlı yapan ve öte yanda sonunda *dünya-tarihsel*, ampi-

rik olarak evrensel bireyleri yerel bireylerin yerine koyan insanlar arasındaki *evrensel ilişki*, ancak üretim güçlerinin bu evrensel gelişmesiyle kurulabilir. Bu olmasa, bir, komünizm ancak yerel bir olgu olarak varolabilir; iki, ilişki *güçlerinin* kendisi *evrensel*, dolayısıyla dayanılmaz güçler olarak gelişmiş olmazlar, batıl inançlarla çevrili yerli-malı 'koşullar' olarak kalırlar; üç, ilişkinin her genişlemesi, yerel komünizmi ortadan kaldırır. Ampirik olarak, komünizm ancak egemen halkların 'hep birlikte' ve aynı anda bir eylemi olarak olanaklıdır, ki bu üretim güçlerinin evrensel gelişmesini ve onlarla bağlı olarak dünya ilişkisini varsayar.

"Üstelik *işçiden başka hiçbir şey* olmayan işçiler yığını ... *dünya pazarını* varsayar. Bu yüzden proletarya, ancak *dünya-tarihsel* olarak varolabilir. Aynen onun eylemi, komünizmin ancak 'dünya-tarihsel' bir varoluşa sahip olabileceği gibi. Bireylerin dünya-tarihsel varoluşu, yani bireylerin varoluşunun dünya tarihiyle doğrudan bağlı olması."

Dolayısıyla, komünizm aşamasının bir ülkenin sınırları içinde ele alınmasıyla en azından yöntemsel (metodolojik) yanlış yapılmış olur. *Tek ülkede komünizm olmaz.* (Tek ülkede "sınıfsız toplum" da olmaz!)

Devletin ortadan kalkışının iç ve dış koşullarından söz edilebilir. Asıl olarak komünizmin üst aşamasına geçişin iç ve dış koşulları vardır. Ancak bu "iç ve dış koşullar" birbirlerinden ayrı olarak değil, komünizme geçilip geçilmemesini (ve devletin kalkıp kalkmamasını) *birlikte* belirler. Dünya ölçeğinde bir gelişme olan komünizmi "iç ve dış" koşullar ayrı ayrı değil, *bir bütün olarak* belirler. "İç ve dış" ayrımı yalnızca anlayış kolaylığı içindir. "Dış" ve "iç" koşullar *birlikte* çalışarak ülke içinde sınıfsız topluma geçişi sağlayacak koşulları yaratırlar.

SOSYALİZM — KOMÜNİZME GEÇİŞ DÖNEMİ

SOSYALİZM NEDİR?

Sosyalizm genel olarak, "işçi sınıfının iktidarı, üretim

araçlarının toplumsal mülkiyeti ve planlı ekonomi” diye tanımlanır. Bu, sosyalizmi kendisinden önceki sömürücü sistemlerden ayıran belli başlı özellikleriyle belirlemektir ve yanlış değildir. Ancak, hepsi bu kadar değildir, hatta sosyalizmin özünü veren asıl bunlar değildir. Çünkü, bunlar sosyalizmin, sınıf kavgası tarihi içindeki özgül yerini açıklamamaktadır.

Komünist toplumun ilk aşaması (sosyalizm) hakkında en güzel anlatımı Marks’ın *Gotha Programının Eleştirisi*’nde buluruz. Önce onu okuyalım:

“Burada karşı karşıya olduğumuz, kendi temelleri üstünde *gelişmiş* biçimiyle değil, tam tersine, kapitalist toplumdaki *çıktığı* biçimiyle bir komünist toplumdur. Dolayısıyla bu toplum, her açıdan — ekonomik, moral ve entellektüel — hâlâ rahminden *çıktığı* eski toplumun doğum izlerini taşır. Buna uygun olarak, bireysel üretici — kesintilerden sonra — topluma ne veriyorsa, o kadarını geri alır. Topluma vermiş olduğu, kendi bireysel emek miktarıdır. Örneğin, toplumsal işgünü, bireysel emek saatlerinin toplamından oluşur. Bireysel üreticinin bireysel emek zamanı, toplumsal işgününe kendi katkısı olan bölümdür, bundaki payıdır. Toplumdan, (ortak fon için harcadığı *emeği* ayırdıktan sonra) şu kadar emek harcamıştır diye bir sertifika alır ve bu sertifikayla tüketim araçlarının toplumsal stokundan emeğinin maliyeti kadar bir miktar çeker. Topluma belli bir biçimde verdiği emek miktarını, bir başka biçimde geri alır.

“Açıktır ki, burada söz konusu olan eşdeğerlilerin değişimi olduğu için, meta değişimini düzenleyen ilkenin aynısı geçerlidir. İçerik ve biçim değişmiştir, çünkü yeni koşullarda birincisi, kimse emeğinden başka birşey veremediği gibi, ikincisi, bireylerin mülkiyetine de bireysel geçim araçlarından başka hiçbir şey geçememektedir. Ama bu ikincisinin tek tek üreticilere dağıtımını söz konusu olduğu kadarıyla, meta-eşdeğerlilerinin değişiminde geçerli ilkenin aynısı yürürlüktedir. Bir biçim altındaki şu kadar emek, bir başka biçim altındaki eşit miktarda emekle değiştirilir.

“Dolayısıyla, buradaki *eşit hak*, ilke düzeyinde hâlâ

burjuva haktır. Ancak ilke ile pratik artık çatışma halinde değildir. Meta değişiminde ise eşdeğerlilerin değişimi yalnızca *ortalama* olarak vardır, tekil durumlarda yoktur.

“Bu ileri adıma karşın, bu *eşit hak* hâlâ bir burjuva kısıtlamayla damgalanmıştır. Üreticilerin hakkı, harcadıkları emeğe *orantılıdır*. Eşitlik, ölçmenin *eşit bir ölçü* (yani emek) kullanılarak yapılmasından ibarettir.

“Oysa bir kişi bir başkasından fiziksel ya da zihinsel olarak üstün olabilir ve aynı zaman içinde daha çok emek harcayabilir ya da daha uzun zaman emek harcayabilir. Oysa emeğin bir ölçü olabilmesi için, yoğunluğuyla ya da süresiyle tanımlanması gerekir, yoksa ölçü olmaktan çıkar. Bu *eşit hak*, eşitsiz emek için eşit olmayan bir haktır. Sınıf ayrımları gözetmemektedir, çünkü herkes herkes gibi işçidir. Ama eşit olmayan bireysel yetenekleri ve dolayısıyla üretici kapasiteyi doğal ayrıcalıklar olarak sessizce gözetmektedir. *Bu yüzden, her hak gibi, bu da içeriğinde bir eşitsizlik hakkıdır.* Doğası gereği hak, ancak eşit bir ölçünün uygulanmasından ibaret olabilir. Fakat eşit olmayan bireyler (ki eşitsiz olmasalar, farklı bireyler olmazlar) ancak eşit bir ölçüye vurularak ölçülebilirler. Eşit bir görüş açısına sokarak, yalnız *belli* bir yanlarından, örneğin bu durumda *yalnızca* işçi sayılmalarından kalkarak, başka hiçbir özelliklerine bakmadan, başka herşeyi gözardı ederek ölçülebilirler. Dahası, bir işçi evlidir, ötekisi değildir. Birinin ötekinden daha çok çocuğu vardır, vb. Dolayısıyla eşit bir emek harcayarak ve böylece toplumsal tüketim fonunda eşit bir paya sahip olarak, biri ötekenden gerçekte daha fazla alıyor olacaktır, daha zengin olacaktır vb. Bütün bu kusurlu yönlerin aşılabilmesi için, hakkın eşit olacağına eşitsiz olması gerekir.

“Ne var ki bu kusurlu yönler, kapitalist toplumdan uzun doğum sancıları sonucunda çıkar çıkmazki biçimiyle komünist toplumun ilk aşamasında kaçınılmazdır. Hak, toplumun ekonomik yapısından ve bunun belirlediği kültürel gelişmeden asla yüksek olamaz.”

Görüldüğü gibi, sosyalizm, kapitalizmden komünizme geçiş toplumu, geçiş aşamasıdır. “Sosyalizm” diye, tarihte kendine özgü bağımsız yer tutan bir toplumsal-

ekonomik yapı, bir üretim biçimi yoktur. Dolayısıyla sosyalizm ancak bir *geçiş aşaması* olarak, *komünizme referans verilerek* tanımlanabilir. Lenin de “teorik olarak, kuşkusuz kapitalizm ile komünizm arasında, toplumsal ekonominin bu her iki biçiminin özelliklerini ve unsurlarını barındırmak zorunda olan belirli bir geçiş dönemi yatar”¹ diyerek bu gerçeği anlatmaktadır.

Sosyalizmde Marks’ın “burjuva hak” dediği kavram, insanların neyi yapmaya, neyi istemeye ve neyi elde etmeye hakları olduğu anlayışı (kapitalizmde bunu burjuvazi belirlediğinden “burjuva hak”kı olarak kullanılmıştır), ekonomik gelişmenin yetersiz düzeyi nedeniyle sürmektedir. Herkesin ancak topluma verdiği kadar almaya *hak*ı vardır. Ve ancak o kadarına (daha fazlasına değil) hakkı olacağı için de, bu kısıtlayıcı bir haktır. *Hak, katkıya bağlanmıştır*. Bu kısıtlamanın aşılması emek üretkenliğinin yükselmesine, dolayısıyla üretimin daha az zamanda daha iyi ve daha çok yapılmasına bağlıdır. Hak ve hukuk sosyalizmde işçinin üretim araçlarıyla ve emeğinin sonuçlarıyla ilişkisini düzenlemektedir.

Sosyalizm, her çeşit koşuluyla yaşanacak, “bitirilecek” ve bir sonraki aşamaya geçilecek cinsten bir “aşama” *değildir*. Sosyalizmden komünizme geçiş, sürekli ilerleyen ve genişleyen bir *dönüşümdür*. Birinin ardından öteki gelmez, sosyalist üretim tarzı diye birşey yoktur. *Sosyalizm, içinde kapitalist toplumun kalıntılarını taşıyan komünizmdir*. Bu kalıntılar, *meta üretiminde ve devletin varlığında* somut olarak varolan ilişkilerdir.

Sosyalizm, meta üretiminin ortadan kalkışına gidiş süreci içinde, ama meta üretimi üzerine oturmuş bir dönemdir. Meta ilişkilerinin varlığı, sömürü ilişkilerinin yeniden kurulması yönünde sistemin içindeki sürekli bir eğilimin varlığını anlatır. Bu eğilim aynı zamanda hâlâ yaşayan sınıf farklarının gelişmesi yönünde etki yapar.

Komünizmin ilk aşamasının, devletin varlığında temsil olan kapitalist toplumdan devraldığı kalıntıyı ise üç yönde ele alabiliriz.

1. Lenin, a.g.y. c.30. s.107.

Birincisi, her zaman bir *baskı aracı* olan devletin varlığının kendisi kapitalist toplumdan bir kalıntıdır. Bu gerçeği Lenin şu sözlerle anlatıyor:

“İlk döneminde ya da ilk aşamasında komünizm henüz tam bir ekonomik olgunluğa erişmiş, kapitalizmin geleneklerinden ve kalıntılarında tamamen kurtulmuş *olamaz*. Bundan dolayı, komünizmin, ilk aşamasında ‘*burjuva hukukunun dar çevrenini*’ koruması yönündeki ilginç olguyla karşılaşırız. Tabii, *tüketim* mallarının dağıtımına ilişkin burjuva hukuku, kaçınılmaz olarak *burjuva devletin* varlığını öngörür. Çünkü hukukun kurallarını *uygulatacak* bir aygıt olmaksızın, hukuk hiçbir şey değildir.

“Dolayısıyla, *komünizmde belli bir süre yalnız burjuva hukuku değil, burjuvazisiz burjuva devleti de kalacaktır!*”

“Bu bir paradoks, hatta Marksizmin olağanüstü derin içeriğini çalışmaya en ufak bir çaba harcamamış insanların onu suçladığı türden diyalektik bir kelime oyunu gibi görünebilir.

“Oysa, yeninin içinde eskinin kalıntılarının varlığını koruması, hem doğada, hem de toplumda, yaşamın her adımında karşımıza çıkar. Ve de Marks, keyfi olarak komünizme bir küçücük ‘burjuva hukuku’ sokmamış, yalnızca kapitalizmin rahminden çıkan bir toplumda ekonomik ve siyasal olarak kaçınılmaz olana işaret etmiştir.” (*Devlet ve Devrim*) (abç)

İkincisi, kapitalist toplumun kalıntılan bir de, devletin temsil ettiği kafa-kol emeği ayrımıyla belirlenir. Aydınlar, siyasal kadrolar, yöneticiler vb. Bu kesimlerin komünizme dek kalkmayacağını Lenin söylüyor. Sorunun bugünlerde unutulmuş yanı, bu kesimlerin işçi sınıfı ile ilişkilerinin doğurduğu ekonomik-siyasal ilişkiler biçimlenmesidir. Ve bu biçimlenme, mülkiyet ilişkilerinde olduğu gibi “kaldırılır” cinsten değildir, tüm bir eğitim ve “meslek” sistemidir.

Üçüncü olarak, üretim araçları üzerindeki devlet mülkiyeti bile sosyalizmde kapitalizmle komünizmin unsurlarının birlikte varolduğunu anlatır. Devlet mülkiyeti, proletarya diktatörlüğü aşamasının belirleyici, en tutarlı, en hızlı gelişmeyi, komünizme en hızlı dönüşümü sağlayan mülkiyet biçimidir. Ancak kendisi komünizmin

değil, *kapitalizmin* bir unsurudur. Komünizmin kapitalizmden devraldığı, kendi amacına en uygun gelen bir unsurdur. Komünizmin “mülkiyet” biçimi (tırnak içinde yazıyorum çünkü o aşamada bu kavram da anlamsızlaşacaktır) devlet mülkiyeti değil, tüm bireylerinin üretken emek içine girdiği, toplu üreticilerin ortak mülkiyetidir.

Yaklaşan Felaket'te Lenin'in yazdıklarını hatırlayalım: “Sosyalizm, devlet-kapitalist tekelciliğin bir adım ötesinden başka birşey değildir. Bir başka deyişle, sosyalizm, *tüm halkın çıkarlarına hizmet etmesi sağlanan ve o ölçüde kapitalist tekelcilik olmaktan çıkmış devlet-kapitalist tekelcilikten başka birşey değildir.*”

Görüldüğü gibi Lenin bu küçük alıntıda herşeyi söylemektedir. Ne var ki 1920'lerden bu yana komünistler bu sözlerin anlamını hep bir yanıyla vurguladılar. Devlet-tekelci kapitalizminin, sosyalizmin nesnel önkoşullarının tamamıyla olgunlaştığı anlamına geldiğini söylediler. “Bundan böyle pencereden sosyalizm bakar” vb. Ancak öteki yanını, *kurulan* sosyalizmin ne olduğunu, komünizme geçişte nasıl kapitalizmin unsurları üstüne oturan bir dönüşüm aşaması olduğunu anlatan yanını unuttular. Lenin bu sözlerle şunu söylüyor: Proletarya diktatörlüğü altında devlet mülkiyeti, tüm halka hizmet etmesi nedeniyle, ama o ölçüde kapitalist olmaktan çıkmıştır. “O ölçüde” sözleri devlet mülkiyetinin kapitalist karakteri *tam olarak* yitirmedikten başka birşey anlatmaz. Mülkiyetin kapitalist karakterini *tamamıyla* yitirmesi ancak işbölümünün ortadan kalkması, yani tüm insanların üretken emek içine girmesi ile, komünizme geçişle, devletin ortadan kalkmasıyla tamamlanacaktır.

Devlet mülkiyeti, kendi içinde bir amaç değildir. Tüm halkın gerçek ortak mülkiyetine, komünizme geçişte proletaryanın kapitalizmden alarak kullandığı, kendi amaçlarına hizmet ettirdiği, geçiş aşamasının en tutarlı mülkiyet biçimidir. Ancak, tam da bu nedenle, sosyalizm aşamasında gerileyen kapitalizmle ilerleyen komünizmin *kavgasını* temsil eder.

Bu kavga'nın uçları ya da tarafları nelerdir? Bilindiği gibi devlet mülkiyeti sosyalizmde tüm halkın mülkiyetini

temsil eder. Ama *temsil eder*, kendisi değildir. Bu nedenle, işgücü ile üretim araçları arasındaki ayrılığı tam anlamıyla ortadan kaldırmamıştır. İşçi, üretim araçlarının mülkiyetini, kendi adına kullanması için kendi devletine vermiştir.

Zaten toplumun üzerinde bir kurum olan devlet bürokratikleşirse, işçi sınıfından uzaklaşırsa, o ölçüde işgücü ile üretim araçlarının bütünleşmesi *nominalleşebilir*, kağıt üzerinde kalabilir. Bu, kavganın eskiye dönük ucudur. Önlemi, *rıza* demokrasisi değil, yığınların *aktif* demokrasisi yoluyla, işçi sınıfıyla devletin bütünleşmesini giderek derinleştirmektir.

Sosyalizmde bu bütünleşmenin nesnel temeli vardır. Üretim araçlarının proletarya diktatörlüğünün mülkiyetine girmesi tarihte ilk kez yığınlarla devlet arasındaki uçurumu kapatma olanağı sağlamıştır. Emek alanıyla siyaset alanını birbirine bağlamıştır. Daha da öte, devletin yok olup gitmesi siyasal sorunuyla işbölümünün kaldırılması ekonomik sorununu birbirine bağlamıştır. Bu da kavganın ileriye, komünizme dönük yanısıdır.

Söylediklerimizden bir sonuç çıkar: Toplumsal yaşamın demokratikleşmesi, halkın *demokratik pratiğinin genişlemesi*, sosyalizmin, yani proletarya diktatörlüğünün komünizme, yani sınıfsız ve devletsiz topluma geçebilmesinin *koşullarından* biridir.

Sonuç olarak sosyalizm, kapitalizmle komünizm arasındaki, içinde kendi çelişkilerini taşıyan bir *geçiş* dönemidir. *Sosyalizm, proletarya diktatörlüğüdür*. Sınıfların varolduğu, dolayısıyla sınıf kavgasının *sürdüğü* bir dönemdir. Ancak bu sınıf kavgasını, kapitalizmin sınıf kavgasına bakarak anlayamayız. Bu, komünizme gidiş sürecinde kişilikleri değişmekte olan sınıfların sosyalizm dönemine özgü kavgasıdır. Lenin, bu gerçeği şu sözlerle anlatıyor:

“Sınıflar sürmektedir ama proletarya diktatörlüğü çağında *her* sınıf değişime uğramıştır ve sınıflar arasındaki ilişkiler de değişmiştir. Proletarya diktatörlüğünde sınıf savaşımı ortadan kalkmaz, yalnızca değişik biçimlere bürünür.”¹

1. Lenin, *agy.* c.30, s.115.

Sosyalizm döneminde yaşanan bu kendine özgü sınıf kavgasında uluslararası ve ülke içi güçler dengesine ve *izlenen sınıf siyasetine* göre, kapitalizme geri dönmek, yerinde saymak ve komünizme yürümek olasılıkları vardır. Komünizmin ilk aşaması sosyalizmden komünizme yürüyüş kendiliğinden bir gelişme olmayıp, izlenen siyasal çizgiye ve geliştirilen *aktif* yığın demokrasisine doğrudan bağlıdır. Çünkü proletarya diktatörlüğü altında üretim araçlarının devlet mülkiyeti, tarihte ilk kez emek alanı ile siyasal alanı doğrudan birbirine bağlamıştır. Birinde gelişmeden, ötekinde gelişme artık olanaksızlaşmıştır.

Tüm Sovyet kitapları ve 26. Kongre raporu, sosyalizmin bu çelişkili geçiş dönemi olma özelliğini yok sayıyor. Bunun yerine, çelişkisiz çatışmasız, herşeyin uyum içinde olduğu bir dönem anlayışı getiriyor.

SOSYALİZMDE DEĞER YASASI

Sosyalizmde tüm üretim ilişkileri sistemi değişmiştir. Üretim araçları üzerinde özel mülkiyet değil, toplumsal mülkiyet vardır. Ama sosyalizmde meta üretimi yok olmamıştır. Eşyalar, merkezi plana göre meta olarak üretilir ve para karşılığı değişim yoluyla tüketime girer.

Ekonomik özendiriciler, ekonomik muhasebe, para, kredi, ticaret gibi unsurlar meta üretiminin unsurlarıdır.

Sosyalizmde meta üretiminin varlık nedenleri nelerdir?

Bir ara, örneğin Stalin'in yaptığı gibi, bu tamamıyla sosyalist mülkiyetin iki biçiminin (devlet-kooperatif) varlığına ve *bu nedenle* ortaya çıkan toplumsal işbölümüne bağlandı. Bu gerçekten önemli bir nedendir. İki değişik mülkiyet biçimi varoldukça, bunlar arasındaki ekonomik bağlantının doğal yolu meta ilişkileridir. Ama yalnızca bu değildir. Sosyalizmin üretim güçlerini hızla geliştirme ve onu komünizme yaklaştırma görevi, meta ilişkilerinden devlet sektörü içinde de yararlanmayı zorunlu kılar. Devlet işletmelerinin kâr-zarar ilkesine göre çalışması bu demektir.

Sosyalist toplumun üretim güçleri, "herkese gereksinimine göre" ilkesinin uygulanamayacağı bir düzeyi temsil eder. Emegın içeriğindeki farklılaşmalar ortadan kalkmamıştır. Emegın farklılaşmışlığı (kafa ve kol emegi vb.) sürdüğünden, toplumsal emek toplumsal olarak zorunlu iş zamanı birimleri içinde ölçülemez.

Değişik emek biçimleri, ancak belirli bir ölçütle denetlenebilir: *Toplumsal olarak zorunlu emek*. İşte, bir malın değeri, onun üretimine katılan toplumsal olarak zorunlu ortalama emek miktarı ile belirlenir. Bu da, toplumun ulaşılmış ortalama emek üretkenliği ile belirlenir.

Demek ki, sosyalist toplumda *değer yasası* işler. Sosyalizmin belgisi, "herkese çalışması kadar"dır. Bu çalışma ancak değer yasası yoluyla ölçülebilir. Diyelim bir ayakkabı fabrikasıyla bir otomobil fabrikası, birbirlerinden mal alacaklar. Hangi ölçütle? Sovyetler Birliği'nde çoğu kez yapıldığı gibi, sosyalizmde işleyen ekonomik yasaların nesnellliğini unutarak, öznel biçimde 200 ayakkabı bir otomobil eder diyebilirsiniz. Ama belki 2000 ayakkabı bir oto ediyordur. Değer yasası olmasa, sosyalizmde mallar arasındaki değişim oranı bulunmaz.

Sosyalizmde meta üretiminin zorunluluğu, paranın zorunluluğunu belirler. Meta ilişkileri, genel bir aracı gerektirir. Para da bir metadır. Sosyalist toplumda para en başta *değer ölçüsü*, yani mallarını içindeki toplumsal olarak zorunlu emek ölçüsü görevini görür.

Değer yasası, tüm takım taklavatıyla birlikte, toplumsal emek doğrudan harcanan *emek zamanı* ile ölçüldüğü zaman, yani komünizmde ortadan kalkacaktır. Meta-para ilişkileri, komünizme geçilmesiyle ortadan kalkacaktır. Üretilen şeyler, komünizme geçilmesiyle meta özelliğini yitirecektir. O zaman, üretim yalnızca toplumsal tüketim için üretilen bir emek ürünü olacaktır, alınıp satılan mal olmaktan çıkacaktır. Şunu da ekleyelim ki, sosyalizmdeki meta ilişkileri toplumsal mülkiyete dayalı özel bir durum gösterir, planlı ekonomi içinde işler ve kendiliğindenlik özelliği göstermez.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE SINIF FARKLARI

Lenin'in *Büyük Başlangıç* adlı makalesinde belirttiği ölçütler sosyalist toplumdaki sınıflar için de büyük ölçüde geçerlidir. Sosyalizmin sınıfları, tarihsel olarak belirlenmiş bir toplumsal üretim sisteminde tuttukları yerle, üretim araçları karşısındaki konumlarıyla, emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rolleriyle ve gelir dağılımı biçimleriyle farklılık taşıdıkları için farklı sınıfturlar.

Sosyalizmde sınıflar, üretim araçlarının mülkiyetinin proletarya devletine geçmesiyle birlikte değişime girerler. Sınıfların değişmeye başlamasıyla, onları belirleyen ölçütlerin de görünümü değişmeye, aşınıklar törpülenmeye başlar. Bu durum, Sovyetler Birliği'nde pek çok yazarın yaptığı gibi sınıfların varlığını reddetmeye ya da sınıf farklarının önemini küçümsemeye götürmez, götürmemelidir. Götürebileceği ve götürmesi gerekli yer, sosyalizm ve komünizm açısından kilit önemde, yepyeni bir teorik sorundur: Komünizme geçiş döneminde sınıfların varoluş biçimlerindeki değişimin derinliğine incelenmesi. Bu sorun, dünyanın bugünkü gelişmesi açısından, dün Marks'ın, Engels'in ve Lenin'in önlerine koydukları sorunlardan daha az önemli, daha az kapsamlı, daha kolay değildir. Ne yazık ki, yanıtlama bir yana, bu sorun önemli bir sorun olarak "beş yıllık plana" bile alınmış görünmüyor.

Sovyetler Birliği'nde sınıf farklarını önemsiz farklılıklar olarak görmek yanlıştır. Örneğin, işçi ve kollektif çiftçi arasındaki fark yalnızca endüstri ve tarım emeğinin içeriğinin farklılığından gelmiyor. Üretim araçlarıyla olan ilişkilerinin farklılığından geliyor. Bu da, farklı sınıfların varlığının temel bir yönüdür.

Sovyetler Birliği'nin bugün ulaştığı gelişme düzeyinde tüm toplumun üretim araçları karşısında tümüyle eşit bir konumda olduğu an daha gelmemiştir. *Birincisi*, iki değişik mülkiyet biçimi vardır: Devlet mülkiyeti ve kooperatif (gurup) mülkiyeti. Kooperatif mülkiyeti, içinde yer aldığı ekonomik-toplumsal sistemden soyutlayıp ele alındığında toplumsal mülkiyet değil, tabanı genişlemiş özel mülkiyet-

tir. Sovyetler Birliği'nde onu, sosyalist mülkiyetin bir biçimi (daha geri bir biçimi de olsa) yapan, içinde yer aldığı ekonomik-toplumsal koşullardır. *İkincisi*, devlet mülkiyeti de, tüm toplumca sahip olunduğu halde, eşit bir kullanım görmemektedir, eşit kullanılmamaktadır. Ekonomiye ve toplumsal yaşama yatırımlar, gelir dağılımı, toplumsal fonlar vb. önemli farklılıklar taşımaktadır.

De ki, sosyalist toplumda farklı sınıfların varlığı, bir kez üretim araçlarına sahiplik farkında yatıyor. Sonra emeğin toplumsal örgütlenmesindeki farklı rollerinde ve sonra (giderek azalmakla birlikte) gelir elde edişlerindeki farklarda yatıyor.

Ve de, en önemlisi, tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal üretim sistemindeki tuttukları yerlerin farklılığında yatıyor. Söylediğimizin doğruluğunu en iyi *işçi-aydın ilişkisinde* görebiliriz. [Bir noktayı hatırlatalım. Sovyet istatistiklerinde "aydınlar" diye geçen kesim "aydınlar"ı ve devlet bürokrasisini (asker ve sivil) kapsamaktadır.]

Sovyetler Birliği'nde aydınlar göreceli ve mutlak olarak hızla büyüyor. Bu ancak doğaldır. Öte yanda işçi sınıfının da genel kültür ve eğitim düzeyi yükseliyor. Ancak toplumun ve üretimin örgütlenmesi ve yönetimi hâlâ *uzmanlık* işidir. Dolayısıyla aydınlar, işçi sınıfı adına, onun bir aracı olarak yönetimi yürütüyorlar. Tüm toplum, tüm görevleri yapabilir olana dek, böyle özel bir katmanın varlığı kaçınılmazdır. Bunun anlamı, komünizme dek *üreten-yöneten ayrımının* süreceğidir. Bu da, tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal üretim sisteminde farklı yerler demektir.

Sınıf farklarının ortadan kalkması ancak üretim güçlerinde muazzam bir gelişmeyle sağlanabilir. 1961 yılında Hruşçof, 1980'de emek üretkenliğinde ABD'yi kat kat geçeceğiz ve komünist aşamaya ulaşacağız demişti. Bu denli kısa sürede ABD'yi emek üretkenliğinde "kat kat" geçmeyi varsaymak bir yana, diyelim istek gerçekleşti, geçtiler, sınıflar kalkacak mıydı? Komünist aşama gelecek miydi? 1960'lardan bu yana ABD de boş durmadı, onun emek üretkenliği de arttı. Komünizme varabilmek için ABD'nin 1960'lardaki emek üretkenliğini geçmek gibi bir

“ölçüt” getirilişine, o milyonlarca üyeli SBKP, o binlerce bilim adamı neden sesini yükseltmedi? Sorun, emperyalizmin dün ya da bugün, somut bir zaman kesitinde ulaştığı en ileri düzeyi geçmek değil, kapitalizmin *ulaşabileceği en yüksek düzeyi* geçmektir.

Sosyalist dönem, kapitalizmden komünizme geçiş dönemidir. İçinden çıktığı kapitalist aşamanın çeşitli özelliklerini taşır. Sovyetler Birliği’nde kentle kır, kafa emeğiyle kol emeği arasındaki çelişkilerde kendisini dış vuran *işbölümü* hâlâ sürmekte, bu temel üzerinde sınıflar ve katmanlar sürmekte, bölgeler arası farklılıklar sürmekte, ulusal farklılıklar sürmektedir. Tüm bunlar, toplumda çeşitli *çıkır* farklarının varlığı anlamına gelir. Çıkır farkları, *çelişki* demektir. Ancak sosyalizmde bu çelişkiler uzlaşmaz (antagonist) çelişkiler değildir. Sovyetler Birliği’nde sınıfların varlığını kabul edenler, örneğin rapor, nedense sınıflar arasında çelişkilerin varlığını kabul etmiyorlar. “Artık çelişki yoktur, *önemli farklılıklar* vardır” diyorlar. Oysa Buharin’in *Dönüşüm Aşamasının Ekonomisi* adlı kitabına yazdığı kenar notlarda Lenin, “antagonizm ve çelişki kesinlikle aynı şeyler değildir, sosyalizmde birincisi yok olur, ikincisi kalır” diyor.

Sosyalizmde farklı çıkarlar temelinde sınıflar arasında çelişkiler vardır. Sosyalist sistem bu çelişkilerin gelişmeyi hızlandıracak biçimde çözümlenebilmesinin nesnel temelini de yaratmıştır. Ne var ki, bu nesnel temel kendiliğinden işlemez. Zaman zaman öne çıkacak çelişkilerin zamanında görülüp *doğru bir siyasetle* çözülmesi gerekir.

Şimdi, Sovyetler Birliği’nde sınıflar arası çıkar farklarına daha yakından bakabilmek için işçi sınıfıyla kolektif çiftçi ilişkisini ele alalım.

Sovyetler Birliği’nde işçi sınıfı ile kolektif çiftçi (nedense köylü diyorlar) arasındaki çıkar farkları, mülkiyet biçimlerindeki farklardan ve kentle kır arasındaki ekonomik ve kültürel gelişme farklarından kaynaklanmaktadır. Bu çıkar farklarını, yaşamın her alanında, ekonomik ilişkilerde, toplumsal ve kültürel alanda, hatta siyasal düzeyde yakalayabilmek olanaklıdır.

Sosyalizmde işçi sınıfı ile kooperatifçiler arasında

çıklarının uyduğu genel yönlerden burada söz etmeye gerek görmüyoruz. Bunlar hem bildiğimiz şeylerdir, hem de buradaki amacımız nedense unutulmuş yönleri hatırlatmaktır.

Üretim araçları üzerindeki devlet mülkiyetinin tüm ekonomi çapında egemenliği, işçi sınıfıyla kolektif çiftçinin çıkarlarını geneliyle uyumlu kılan en önemli unsurdur. Ancak, ne ilginçtir ki, bu unsur aynı zamanda belirli çıkar farklılaşmasının da kaynağıdır. Devlet mülkiyeti, yalnız işçi sınıfının değil, tüm toplumun mülkiyetidir. Tüm üretken emeğin ortak katkısıyla oluşmaktadır. Toplumun gereksinimlerini karşılamak için devlet, yalnız işçi sınıfının değil, kolektif çiftçinin de yarattığı artık ürünün bir miktarını kullanır. İşte, devletin alım fiyatı aracılığıyla belirlenen bu miktarın ne kadar olacağı çok önemlidir. Sovyet ekonomisinde uzun yıllar pek çok tarım ürünlerinin fiyatları, üretim maliyetlerinin altında tutulmuştur. Tabii, tarımdan endüstriye *kaynak aktarma* demek olan bu yolun sonunda biriken kaynakların bir kısmı tarımın alt yapısını geliştirmede kullanılmıştır. Yine de, uzun yıllar tarıma sermaye yatırımı yetersiz kalmıştır.

Öte yandan, işçi sınıfı ile kooperatif köylü arasındaki gelir dağılımı, endüstri ürünlerinin satım fiyatıyla, tarım ürünlerinin alım fiyatı arasındaki ilişkiye de bağlıdır.

Kolhozunun ekonomik çıkan açısından bir de özel yan topraklar vardır. Buralarda üretilenler, kolhoz pazarlarında satılır. Bu pazarda kolhozcu satıcı, işçi alıcıdır.

Bugün Sovyetler'de işçi ve kolhozunun gelir düzeyleri, tarımın göreceli geriliğine ve emek üretkenliğinin düşüklüğüne bağlı olarak hâlâ oldukça farklıdır.

Kırla kent arasındaki çelişkiler toplumsal-kültürel yaşantı farklarında görülebilir. Yaşantı biçimi, kültürel olanaklar, sağlık hizmetleri, konut durumu, eğlence yerleri, lokantalar vb. Tüm bu alanlarda kırla kent arasında farkların ortadan kalkabilmesi çok uzun zaman işidir.

Kafa ve kol emeğiyle çalışanlar arasındaki eşitsizlikler de aynı şekilde, üretim güçlerinin gelişmesi temelinde

yavaş yavaş ortadan kalkabilir.

Sosyalist toplumda da, aynen kapitalizmde olduğu gibi, sınıfların ve katmanların çıkarları en yoğunlaşmış biçimiyle siyaset alanında belirir. Ama sosyalizmin özellikleri çerçevesinde.

Bugün Sovyetler Birliği'nde devlet (yani proletarya diktatoryası), toplumda varolan çeşitli sınıf ve katmanların özel çıkarlarını siyasal alanda da mutlaka dikkate almak zorundadır. Bu da ancak merkezi işleyişle, her düzeyde (bölgesel, örgütsel ya da toplumsal) *yoğun girişimini* düzgün birleştirebilmekten geçer. Merkezilik hipertropisine ve yerel otarşiye düşmeden. Çeşitli sınıf ve katmanların özel çıkarları ancak toplumda *sosyalist demokrasiyi* geliştirerek sağlanabilir.

Görüldüğü gibi, bu açıdan da yine sosyalizmin komünizme büyüyebilmesinde zorunlu bir koşul olan demokrasiyi genişletme sorununa ulaşıyor.

GELİŞMİŞ SOSYALİST TOPLUM

Gelişmiş sosyalist toplumun içinde sınıfsız topluma ulaşılabileceği görüşünü değerlendirirken, son yıllarda sosyalist ülkelerde tam bir kabul gören "gelişmiş sosyalist toplum aşaması" anlayışını da ele almalıyız.

Önce şunu belirtelim ki, uzun bir tarihsel dönemi kapsayacak olan sosyalizmin ve komünizmin kendi içlerinde çeşitli olgunlaşma aşamaları geçirebileceklerini, hatta geçireceklerini kabul ediyoruz. Yalnız burada söz konusu olan, soyut olarak kabul edilen aşamalar değil, Sovyetler Birliği'nde *bugün* varolduğu söylenen somut bir aşamadır. Böyle bir "aşama"nın varlığını reddetmek, genel olarak çıkabilecek gelişme aşamalarını reddetmek olmayacaktır.

Teorik modelde sosyalist üretim ilişkisi, kendisine uygun üretim güçleri üzerinde kurulur. Sosyalist üretim ilişkilerinin nasıl bir ekonomik taban varsaydığını en iyi *Kapital*'in ünlü bölümünde görebiliriz.

"O andan itibaren (Marks feodal toplumun çözülme-

siyle anlatmaya başlıyor — R.Y.) toplumun bağrında yeni güçler ve yeni ihtiraslar doğar. Ancak eski toplumsal örgütlenme onları engeller ve aşağı çeker. Yok edilmesi gerekir ve yok edilir. Yok edilmesi, bireyselleşmiş ve dağınık üretim araçlarının toplumsal olarak yoğunlaşmış araçlara, çoğun çüce mülkiyetinin azın dev mülkiyetine dönüşmesi, halkın büyük yığınının topraktan, geçim araçlarından ve emek araçlarından mülksüzleştirilmesi, halk yığınının bu korkunç ve ıstıraplı mülksüzleştirilişi, sermaye tarihinin önsözünü oluşturur. Bu, burada yalnız çağ açıcı nitelikte olan sermayenin ilkel birikim yöntemlerini gözden geçirdiğimiz bir dizi zora dayalı yöntemi kapsar. Dolaysız üreticilerin mülksüzleştirilmesi, acımasız bir vandallıkla ve en melun, en alçak, en bayağı ve en adi derecede iğrenç ihtirasların dürtüsüyle sağlanmıştır. Tekil ve bağımsız olarak emek harcayan bireyin, bir anlamda emeğinin koşullarıyla kaynaşmasına dayalı olarak kazandığı mülkiyetin yerini, başkalarının görünürde özgür emeğinin sömürüsüne, yani ücretli emeğe dayalı kapitalist özel mülkiyet alır.

“Bu dönüşüm süreci eski toplumu tepeden tırnağa yeterince çözdüğü anda, emekçiler proleterleştiği, onların emek araçları da sermayeleştiği anda, kapitalist üretim biçimi kendi ayakları üstünde durduğu anda, emeğin daha fazla toplumsallaştırılması, toprağın ve öteki üretim araçlarının toplumsal olarak sömürülen, dolayısıyla ortak nitelikteki üretim araçlarına daha fazla dönüştürülmesi, özel mülk sahiplerinin de daha fazla mülksüzleştirilmesi, yeni bir biçime bürünür. Artık mülksüzleştirilecek olan, kendisi için çalışan emekçi değil, birçok emekçiyi sömüren kapitalisttir. Bu mülksüzleştirme, kapitalist üretimin kendi iç yasalarının işleyişi, sermayenin merkezileşmesi sonucunda gerçekleşir. Bir kapitalist daima çok kapitalisti öldürür. Bu merkezileşmeyle, yani çok sayıda kapitalistin az sayıda kapitalist tarafından mülksüzleştirilmesiyle elele, emek sürecinin kooperatif biçimi, bilimin bilinçli teknik uygulanması, toprağın yöntemli işlenmesi, emek gereçlerinin ancak ortaklaşa kullanılabilen emek gereçlerine dönüşmesi, tüm üretim araçlarının birleşik, toplumsal-

laşmış emeğin araçları olarak kullanılarak ekonomi yapılması, tüm halkların dünya pazarının ağına alınması ve bununla birlikte kapitalist düzenin uluslararası niteliği de, giderek artan ölçüde gelişir. Bu dönüşüm sürecinin tüm yararlarına konan ve onları tekeline alan sermaye babalarının sayısının giderek azalmasıyla birlikte, sefalet, ezgi, kölelik, aşağılama ve sömürü büyür. Ama aynı zamanda, sayısal olarak sürekli büyüyen ve kapitalist üretim sürecinin kendi mekanizmasının disiplinli, birleşik ve örgütlü kıldığı bir sınıf olan işçi sınıfının isyanı da büyür. *Sermayenin tekeli, onunla birlikte ve onun altında doğan ve yeşeren üretim biçimine ayakbağı olur. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve emeğin toplumsallaşması artık kapitalist kabuklarıyla uyumsuz bir noktaya ulaşır. Bu kabuk kırılıp parçalanır. Kapitalist özel mülkiyetin ölüm çantaları çalar. Mülksüzleştiriciler mülksüzleştirilir.*¹ (abç)

Üretim araçlarının üzerinden özel mülkiyetin kaldırılmasıyla kurulan üretim ilişkisi, bir *biçimdir*. Bu biçime uygun üretim güçleri düzeyi, makinalı üretimdir.

Somuta gelince, üretim güçlerinin çok değişik gelişme düzeyleriyle karşılaşırız. Üretim güçlerinin belirli bir *minimum*'u üzerinde, sözünü ettiğimiz "*biçim*" yani sosyalist üretim ilişkileri kurulabilir. Kendisine uygun bir "*alt yapı*" tam anlamıyla varılmadan da uygulanabilir. Böylece, içi çok az dolu bir çadır kurulmuş olur. Doğru yöntemlerle bu çadırın içinin uygun kalabalıkla, hem de daha çabuk dolması sağlanabilir.

Model ile pratik arasında çıkabilecek bu fark, teorik modelin öngördüğü sosyalizmi ayırdedebilmeye her çeşit toplumsallaştırmaya değil, *gerçek toplumsallaştırmaya* bakmayı gerektirir. Bu "*gerçek*"i belirleyen ölçüt ülkenin gelişme düzeyidir: Endüstrileşme düzeyi, bilimsel ve teknolojik düzey, makinalı emeğin kol emeğine üstünlüğü.

1917 öncesi Rusya'sı, endüstrinin gelişme düzeyi açısından orta gelişmiş, ülkenin tümü düşünüldüğünde geri bir ülkedydi. Böyle az gelişmiş bir ülkede proletarya diktatörlüğünün kurulması, Sovyet halkını Marks'ın, Engels'in

1. Marks, *Kapital*, c.1.

öngörmediği bir durumla karşı karşıya bırakmıştır. Sosyalizm aşamasının istediği üretim güçleri düzeyini sağlama.

Sovyetler Birliği'nin karşılaştığı bu özel görevi gözden kaçırmak en kestirme yoldan öznelciliğe (sübjektivizm) ve iradeciliğe (voluntarizm) gider. Devrimden sonra bir kararname ve biraz itiş kakışla özel mülkiyet tüm toplumda kaldırılıp toplumsal mülkiyet, "sosyalist üretim ilişkileri" getirilebilir. Ama sosyalist üretim ilişkileri, sosyalizme uygun üretim güçleri ile *birlikte* bir anlam taşır. Tersine, Maocuların köy komünleriyle komünizme geçmeleri anlayışı gibi olur. Ya da örneğin, köyün tek bakkalı da "tekel"dir, çünkü tektir, yüksek fiyat dayatabilir, ama tekel midir?

Bu nedenle, Sovyet yetkililerinden 1930'lardan bu yana dinlediğimiz şu yaklaşım pek birşey anlatmaz: Mülkiyet açısından sosyalist değişim tamamlandı, kolhoz mülkiyeti de kalkınca *sınıfsız topluma* varacağız. Bugün, nüfusun ancak beşte birini kapsayan kollektif çiftlikleri "kaldırmak" bir kararname işidir. Ama bu yoldan "kalkan" sınıflar kalkmış olmaz. Sınıfları kaldırabilecek tek güç, bunu sağlayacak üretim güçleri düzeyidir.

Sovyet toplumunun gelişmesine bakarsak, özel mülkiyetin ortadan kaldırılması, toplumsal mülkiyetin kurulması, üretim ilişkilerini toplumda varolan üretim güçlerinin ancak bir *bölümüyle* uyumlu duruma getirmiştir. O bölüm de, kapitalist makinalı üretimin varolduğu alandır. Kent ekonomisinin geri kalan bölümü ve kırsal alanlar için toplumsal mülkiyetin kurulması, üretim güçleriyle üretim ilişkilerinin uyumlu duruma gelmesi anlamına gelmemiştir. Tersine, üretim ilişkilerinin, üretim güçleri düzeyinden öne geçmesi anlamına gelmiştir. Ve Sovyetler Birliği için tarihsel sorun üretim ilişkilerini kurmak değil, onun gerçekten varolabileceği üretim güçlerini geliştirmek olmuştur. Toplumsal mülkiyete geçiş, ülke içindeki üretim güçlerinin gelişme düzeyinin — burada konuştuğumuz anlamıyla — bir *sonucu* değil, onları geliştirmenin *önkoşulu* olmuştur.

Bu *biçimsel* toplumsallaşmanın endüstrileşme yoluyla *gerçek* toplumsallaşma durumunu alması (ki buna rapor nedense "gelişmiş sosyalist toplum" diyor) zaman işidir.

Bu alanda "tarih yapıcı", "aşamalar katedici" öznelliklerden sakınmak gerekir.

Rapora egemen anlayışta da, tüm öteki Sovyet ekonomi kitaplarında da Sovyetler Birliği'nde gelişmiş sosyalist toplumun *göstergeleri* olarak şunlar sayılmaktadır: Verimli bir endüstri, büyük-ölçekli tarım, bilimin giderek daha fazla üretim faktörü olmaya dönüşmesi, nitelikli işgücü, nitelik uzmanlar ve menajerler, toplumsal gereksinimlerin çeşitlenmesi, teknolojik yatırıma ve bilim ve eğitime daha çok kaynak ayrılması, sınıflararası farkların giderek azalması. Açıkça görülüyor ki, bu sayılanlar "gelişmiş sosyalist toplum aşaması"nın değil, teorik modeldeki *sosyalizmin* göstergeleridir. Tüm göstergeler, özünde emeğin biçimsel değil, *gerçek sosyalizasyonunu* anlatıyor.

Ülkenin geriliği nedeniyle Sovyetler Birliği proletarya diktatörlüğü altında teoride öngörülmemiş bir aşama yaşadı. Biz buna ülkenin bütünü açısından "*biçimsel sosyalizm aşaması*"* diyebiliriz. Bu aşama, sosyalizmin koşulu olan üretim güçlerini yaratma kavgasıyla geçti. Şimdi, Sovyetler Birliği yavaş yavaş istenen üretim güçleri düzeyine çıkıyor, çadırın içi kalabalıklaşıyor, buna da "gelişmiş sosyalizm aşaması" dediler. Sosyalizmin ta kendisi olmaya başlayan** bu aşamaya, SBKP tarihinde

* Bizim "biçimsel sosyalizm aşaması" dediğimizle, Sovyetler'in "sosyalizme geçiş aşaması" dedikleri aşamalar aynı şey değildir. İkisi de aynı anda, proleter devrimiyle birlikte başlamakta ama biri ötekinden çok sonra bitmektedir. "Sosyalizme geçiş aşaması" denen aşama, devrimden tüm toplum çapında üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasına, dolayısıyla kapitalist sınıfın ortadan kaldırılmasına dek süren, buna belirli bir endüstrileşmenin eşlik ettiği aşamadır. Dolayısıyla "sosyalizme geçiş aşamasının" gözettiği temel ölçü, *legal mülkiyet ilişkilerindeki* değişimdir.

"Biçimsel sosyalizm aşaması" ise, yine devrimle başlıyor ve bugünlere, hatta yıllara uzanıyor. Bu aşamanın gözettiği temel ölçüt, *üretim güçlerinin* sosyalizme uygun gelişme düzeyidir.

** Bugün "biçimsel sosyalizm aşaması" yerini büyük ölçüde "*gerçek sosyalizm*" olmaya bırakmaktadır. Ancak bu sürecin sonu yine de tam gelmemiştir. Önceki bölümlerden küçük bir hatırlatma yapalım. Sovyetler Birliği henüz emek üretkenliğinde emperyalist ülkelerin *bugünkü* (yarınki de değil) düzeyinden geridedir. Tanımsal üretimin önemli miktarı yan özel topraklarda üretilmektedir. Ve de en çarpıcısı, daha "1970'lerin ikinci yarısında endüstri işçilerinin yüzde 40'ı, tarım ve inşaat sektörlerinde çalışanların ise çok daha büyük bir yüzdesi *hâlâ kol emeği* ile çalışmaktadır".

sık görülen bir keyfilikle gelişmiş sosyalizm denmesini doğru bulmuyoruz.

SOSYALİZMDEN KOMÜNİZME GEÇİŞ

Marks ve Engels, toplumsal üretimin gelişmesi temelinde ulaşılabilecek komünizmin üst aşamasını bir *genel özgürlük* ortamı olarak tanımladılar. Bu geçiş asıl olarak emek üretkenliğini artıracak teknolojik gelişmeye bağlıyordu. "Bolluk" ancak böyle bir gelişmenin sonunda gelecek ve ürünü artık herkese çalışması karşılığında üleştirme zorunluluğu ortadan kalkacaktı.

"Bolluk" kavramının yalnızca üretimin niceliksel artışı olarak anlaşılması gerekir. Bilimsel-teknolojik gelişmenin sonucu ortaya çıkacak bu bolluk "en az enerji harcanarak", en insana layık koşullarda sağlanacaktır. Bolluğa *işgününün kısalmasının* eşlik etmesi komünizmin temel ön koşuludur.

Sosyalizmden komünizme geçiş, örneğin feodalizmden kapitalizme geçiş gibi bir ekonomik-toplumsal yapıdan daha yüksek bir başka yapıya geçiş değildir. Tersine, sosyalizmin ekonomik temelleri kuruldu mu sorun bu yapı içinde kapitalist kalıntıları giderek terkedecek bir ekonomik gelişmeyi sağlayabilmektir. Bu "geçiş", insanların gerçekten insanca koşullarda gerçek bir özgürlük içinde yaşamayı henüz tadamadıkları bir ortamdan böyle bir ortama geçiştir. Sosyalizm de, komünizm de aynı üretim biçimidir, komünist üretim biçimidir.

Bugün Sovyetler Birliği'nde işçilerin çoğunluğu, mühendislerden ve memurlardan daha düşük kültürel ve teknik düzeydedirler. Bir yandan da ekonominin genel ilerleyişi, makinalaşma ve otomasyon düzeyinin yükselmesi, hem işçilerin, hem mühendis ve memurların eğitim-bilgi-kültür düzeylerinde yükselmeyi zorlamaktadır. Komünizme geçiş için gerekli olan emek üretkenliğinde ortaya çıkacak olağanüstü artış bu zorlamayla sağlanacaktır. Kafa ve kol emeği arasındaki farkların yok olmasının

nesnel zorunluluğu da bu zorlamada yatmaktadır.

Kafa ve kol emeği arasındaki ayırım azaldıkça emek üretkenliği artacak, emek üretkenliği arttıkça kafa ve kol emeği arasındaki ayırım azalacaktır. Toplumsal emeğin üretkenliğinin artması, işgününün giderek kısalmasının ekonomik koşullarını yaratacaktır. Sovyetler Birliği'nde devrimden bu yana endüstrideki ortalama çalışma haftası 58.5 saatten 40.7 saate inmiş, yani yaklaşık 18 saat azaltılmıştır. Böylece dünya standartlarına ulaşılmıştır. Komünizme geçebilmek ise temelden farklı oranlar gerektirir.

İşgününün kısalması, bireylerin tüm yeteneklerini çok yönlü geliştirebilmelerinin ortamını hazırlayacaktır. İşçilerin yaşam boyu bir mesleğe esir olmalarını getiren eski işbölümü yok olacaktır. Böylece komünizmin üst aşamasına geçilecektir.

Komünizmin bu üst aşamasında meta üretiminin kalkmasıyla birlikte, değer çeşitli biçimleri ile değer yasası da kalkacaktır. Bir ürünün yapılması için harcanan emeğin miktarı, meta üretiminde olduğu gibi, değer aracılığıyla dolaylı yoldan değil, dolaysız ve doğrudan üretimde harcanan emek zamanının miktarına göre ölçülecektir.

“Değişim değeri kalktığı zaman bile, emek zamanı *her zaman* zenginliğin yaratıcı özü ve onu üretmenin *masrafının ölçütü olacaktır.*”¹

Bu aşamada emek kavramı da temelden değişecektir:

“Daha dar ve kesin anlamıyla komünist emek, toplum yaranna harcanmış bedava emektir. Belirli bir görev olarak değil, belli ürünlere hak kazanmak amacıyla değil, önceden ve yasalarla saptanmış oranlara göre değil, ödül beklentisi olmadan, ödül koşulu olmadan harcanan emek, ortak yarar için çalışma alışkanlığı olarak ve ortak yarar için çalışmanın zorunluluğunun alışkanlık haline gelmiş bilinçli anlayışından çıkarak harcanmış emektir. Sağlıklı bir organizmanın gerekliliği olarak emektir.”²

1. Marks, *Artık Değer Teorileri*, İng. basım, c.3, s.257.

2. Lenin, *Seçme Yapılar*, İng. basım, c.2, s.339.

Komünizmin içinde kapitalist toplumdaki kalıntılar taşıyan geçiş döneminin nasıl adım adım komünizmin üst aşamasına ilerleyeceğini (ya da ilerlemeyeceğini) anlamak bizi Marks ve Engels'in şu çok önemli fikrine getirir:

"Bizim için komünizm yerleştirilecek bir düzen, gerçeğin kendisini uyarlaması gereken bir *ideal* değildir. Biz komünizm diye bugünkü durumu kaldırıp atan *gerçek* harekete diyoruz. Bu hareketin koşulları, bugün varolan temelden çıkar." (*Alman İdeolojisi*)

Buraya dek sosyalizmi, sınıfsız toplum-komünizmi ve komünizmin bu iki aşaması arasındaki geçişin özelliklerini gördük. Bunların ışığında, "gelişmiş" ya da az gelişmiş, "olgun" ya da toy sosyalizmde sınıfsız toplumun olamayacağı ortaya çıkmaktadır. Bu, sorunun teorik yönüdür.

Sorunun pratik yönüne gelince, bunun için, sınıfsız toplumun ayırıcı özellikleriyle 26. Kongre hakkında buraya dek *tüm* yazdıklarımızı birlikte düşünmek, Sovyetler Birliği'nin sınıfsız topluma olan uzaklığını anlatmaya yeter. Bir de 13 Ekim 1981 tarihli *Financial Times* gazetesinde yayınlanan David Satter'in Moskova'dan gönderdiği, "İnsanın en iyi yoldaşına vergi tehdidi" adlı yazıyı okuyalım:

"Sovyet hükümeti, azalmakta olan et stoklarını korumak, ekmek, gazdan ve banyo suyundan tasarruf etmek, devlet gelirlerini arttırmak amacıyla, köpeklere vergi koymayı tasarlıyor.

"Önerilen vergi o denli yüksektir ki, et yiyen yüzbinlerce ev hayvanının yok edilmesi beklenmektedir.

" 'Üretici olmayan ev hayvanlarının nüfus tarafından beslenmesine ilişkin düzenleme' başlığını taşıyan yeni yasa tasarısı, ev başına bir köpek ya da bir kedi beslenmesine izin vermekte, büyük köpeklere yılda 200 ruble (154 sterlin), kucak köpeklerine ise 120 ruble vergi öngörmektedir.

"Yasanın önümüzdeki yılın başlarında yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

"Ortalama aylık maaşın 140 ruble olduğu ve emeklilik maaşlarının 40 ruble yöresinde başladığı bir ülkede, bu tür bir düzenlemenin, yüzbinlerce ev hayvanının yok

edilmesine yol açması beklenmektedir.

“Resmî açıklamalar bu yasanın, ev hayvanlarının yeterince denetlenmediği yönünde bir şikayet dalgasının gelmesi sonucunda çıktığı yönündedir.

“Oysa gerçek hareket noktasının, insan tüketimine daha çok et sağlamak, hükümete et stoklarının neden azalmakta olduğu konusunda yeni bir açıklama sağlamak ve siyasal olarak duyarlı sayılabilecek bir önlem olan et fiyatlarını arttırmaya gerek kalmadan, devlet gelirlerini arttırmak olduğu anlaşılıyor.

“Komünist Partisi gazetesi *Pravda* geçenlerde okurlarına devlet mağazalarında etin gerçek fiyatının yansına satılmakta olduğunu hatırlatmış, araştırmaların köpeklerin her yıl 1.5 milyar rublelik et tükettiğini gösterdiğini söylemişti.

“Gazete ayrıca ev hayvanlarının sübvansiyon gören ekmek ve süt ürünlerini yediklerini, yıkamak gerektiği için de devletin sağladığı gaz ve su üzerinde yük olduklarını belirtmişti.”

Doğruluğu ya da yanlışlığı vardığımız sonuçları *değiştirmeyecek* de olsa umalım ki bu yazı bir “burjuva propaganda yalanı” olsun.

III.III. TÜM HALKIN DEVLETİ VE MUAZZAM DEMOKRATİK NİTELİĞİ

Raporda, SSCB’de bugün varolan “*tüm halkın devletinin muazzam demokratik niteliği*”nden söz ediliyor. Bu sözler bizi raporun bu bölümünde üzerinde durduğumuz ikinci temel fikre getiriyor.

Demokratiklik konusuna gelmeden önce devlet, diktatörlük, tüm halkın devleti gibi kavramları kısaca ele almamız gereklidir.

DEVLET-PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

Devlet konusu gerçekten zor, karmaşık bir konudur. En

doğrusu, yazının amaçları dışına da çıkmadan, tarihte sınanmışla sınırlı kalmak ve bir ölçüde basitlemeyi gözde almaktır.

Devletin ne olduğunu, nasıl ortaya çıktığını anımsamak, nasıl ve ne zaman ortadan kalkacağını anlamaya yardım eder. Bu nedenle, önce devletin ortaya çıkışına bir göz atalım.

İnsanın ortaya çıkmasıyla birlikte *en önce bilinç* ve onun somut aracı dil ortaya çıkıyor. İlk başlarda bu bir çeşit "koyun bilinci", kabile bilincidir. Daha sonraları, *üretkenliğin, gereksinimlerin* ve temel olarak *nüfusun* artmasıyla gelişiyor. Bu gelişmelerle birlikte *işbölümü* beliriyor. Bu işbölümü başlangıçta seksteki işbölümünden, sonra güçlü-gücsüz gibi "doğal" işbölümlerinden başka birşey değildir. Ancak daha sonraları emek üretkenliğinin artması temelinde *kafa ve kol emeği* ayrımının belirmesiyle gerçek işbölümü durumuna gelmiştir. Özel mülkiyet, sınıflar ve devlet toplumsal işbölümünün sonuçları olarak ortaya çıkmıştır. (Nasıl işbölümü ilk önce ailedeki "doğal işbölümü" olarak belirmişse, kadın ve çocuklar da ailede erkeğin esiri olarak belirmişlerdir. Dolayısıyla tarihteki ilk özel mülk ailedeki kadın ve çocuklar olmuştur denebilir.)

Toplumsal işbölümü ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasında yakın bir bağ vardır. İşbölümü mülkiyeti yaratan insanlar arası ilişki, mülkiyet işbölümünün yarattığı sonuçtur.

Toplumsal işbölümünün belirmesiyle, tekil bireylerin ya da tekil ailelerin çıkarlarıyla tüm bireylerin *ortak çıkarları* arasında çelişki belirir. Çünkü işbölümü, belli bireyler için belli işleri yapmayı *zorunlu* kılar ve ortak çıkar belli bireyler için zorunlu olan belli işlerle ilgilenmese de işbölümünün sürmesini ister. Ortak çıkar, artık emek sürecini aralarında bölüşmüş insanların, birbirleriyle karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde, gerçek yaşamda vardır.

Alman İdeolojisi ortak çıkarla birey çıkarı arasındaki çelişkiyi ve bunun ardından geleni şöyle anlatıyor:

"Sırf bireyler *yalnızca* özgül çıkarları peşinde koştukları için ve bu özgül çıkarlar onlar açısından kendi

ortak çıkarlarıyla üst üste düşmediği için, bu ortak çıkar, onlara 'yabancı' ve onlardan 'bağımsız', o da özgül ve ayrı bir 'genel' çıkar olarak dayatılır. Ya da, demokraside olduğu gibi, kendileri bu uyumsuzluğun içinde kalmak zorundadırlar. Öte yandan, ortak ve hayali ortak çıkarlara *gerçekten* sürekli olarak ters düşen bu özgül çıkarlar arasındaki *pratikteki* savaşım, hayali 'genel' çıkarın, devlet biçiminde pratikte araya girmesini ve gemlemesini gerektirir."

Toplumsal işbölümünün, kafa-kol emeği ayrımının, devletin ortaya çıkışı açısından en önemli biçimi kent-kır ayrımı olmuş, kentlerin gelişmeye başlaması yönetim, polis, vergi gibi belediye unsurlarını gerektirmiştir. Bunlar toplumda siyasetin belirmesi, devletin ortaya çıkması anlamına gelir.

Görüldüğü gibi devlet, tarihte tekil çıkarlarla ortak çıkarın çelişkiye girdiği anda belirmiştir. Marks ve Engels bu gelişmeyi de şöyle belirtiyorlar:

"Özgül ile ortak çıkarlar arasındaki bu çelişkinin içinden ortak çıkar, gerçek bireysel ve kollektif çıkarlardan kopuk ve hayali bir topluluk olarak *devlet* diye bağımsız bir biçime bürünür. Ne var ki, bu hayali topluluk her zaman her aile kümesinde, her kabile kümesinde varolan gerçek bağlara — kan bağı, dil, daha büyük çapta işbölümü, vb. çıkarlara — ve daha ileride göreceğimiz gibi, özellikle de işbölümünün şimdiden ima ettiği ve bu tür insan yığınlarının hepsinde ayrışarak, birinin tüm ötekilerin üzerinde egemenlik kurduğu sınıflara dayanır. Dolayısıyla devlet içindeki tüm savaşım, demokrasi, aristokrasi ve monarşi arasındaki savaşım, oy hakkı için savaşım, vb. vb., gerçekte değişik sınıfların birbiriyle gerçek savaşlarının hayali biçimlerinden — ki genel çıkar ortak çıkarların hayali biçimidir — başka birşey değildir." (*Alman İdeolojisi*)

Toplumsal işbölümü içinde çalışan toplumda varolan ortak çıkarın çarpık-hayali bir yansıması olan "genel çıkar"ı temsil eden devlet, varolan işbölümünü ve onun sonucu olan mülkiyet ilişkisini yani egemen sınıfın üstünlüklerini korur. Dolayısıyla devlet, *Anti-Dühring*'de-

ki anlatımıyla “toplumun bir bütün olarak resmi temsilcisidir, görülebilir bir örgütlenmede somutlanmıştır.” Ancak, yine aynı nedenle ve yine *Anti-Dühring*’in anlatımıyla devlet “her dönemde *üretimin dış koşullarının korunması için sömürücü sınıfın bir örgütüdür.*” (abç)

Bu nedenle *devlet demek, diktatörlük demektir.* Sınıfların varlığını ve sınıf kavgasını kabul eden, bu gerçeği de kabul etmek zorundadır, çünkü biri ötekinin mantuksal sonucudur.

Dolayısıyla devlet biçimi olarak her demokrasi de diktatörlüktür. Burjuva demokrasisi burjuvazinin diktatörlüğü, proletarya demokrasisi proletaryanın diktatörlüğüdür. Biri azınlığın çoğunluk üzerindeki diktatörlüğü, ötekisi çoğunluğun azınlık üzerindeki diktatörlüğüdür. Proleter devriminin başarıya ulaşmasıyla kurulan proletarya diktatörlüğü, iktidarı ele alış yollarının dayattığı bir sorun *değildir.* İhtilal, iç savaş yoluyla gelen işçi devleti diktatörlük olmak zorundadır ama barışçı yollarla kurulacak iktidarın diktatörlük olması gerekmez yollu revizyonist görüşler anlamsız gevezeliklerdir.

Lenin şöyle bir tanım yapıyor: “Diktatörlük, doğrudan zora dayanan ve hiçbir yasayla sınırlanmayan yönetimdir.” Revizyonistler bu “yasayla sınırlanmayan” sözlerine çok kızıyorlar ama işin doğrusu budur. Tabii yasalar vardır. Tabii örgütlü yasal sistemler vardır. Her devlet toplum üstündeki egemenliğini belirli bir hukuk sistemi ile *korur.* Ancak tam da bunu söyleyerek hukuk, yasa, vb. egemenliğin *kaynağı değildir* demiş oluyoruz. Devlet erkinin kaynağı toplumda varolan *sınıflar arası güçler ilişkisidir.*

Sınıflar arası güç dengesi ancak kurumlaşmış baskı yoluyla korunabilir. Ama yalnız onunla da korunamaz. Bunun için sınıf savaşımının her alanını (ve bu alanlara uygun kurumlaşmaları) kullanmak gerekir.

Tüm söylediklerimiz, proletaryanın devleti olan proletarya diktatörlükleri için de geçerlidir.

TÜM HALKIN DEVLETİ

Raporun proletarya diktatörlüğünden *farklı* bir devlet

biçimi olarak ele aldığı “tüm halkın devleti” ile anlatılmak isteneni daha iyi anlayabilmek için önce SBKP Programı'na bakalım:

“Proletarya diktatoryası, komünizmin birinci safhası olan sosyalizmin tam ve kesin zaferini ve cemiyetin enine boyuna komünizm kuruculuğuna geçmesini sağlamak suretiyle tarihi ödevini yerine getirdi ve iç gelişme ödevleri bakımından SSCB'de lüzumlu olmaktan çıktı. Proletarya diktatoryası devleti olarak doğan devlet, yeni çağdaş safhada genel halk devleti haline, bütün halkın menfaatlerini ve iradesini ifade organı haline geldi...”

“Partinin görüşü, devletin yok olmasından evvel, işçi sınıfının diktatoryasına lüzum kalmayacağı merkezindedir. Devlet, genel halk teşkilatı olarak, komünizmin tam zaferine kadar muhafaza edilecektir. Halkın iradesini ifade ederek, devlet, komünizmin maddi-teknik temelini yaratma, sosyalist münasebetleri komünist münasebetlerle değiştirme işlerini teşkilatlandırmak, emek ve tüketim ölçülerini kontrol etmek, refahın artırılmasını sağlamak, Sovyet vatandaşlarının hak ve hürriyetlerini sosyalist hukuk düzenini ve sosyalist mülkiyeti korumak, halk kitlelerini şuurlu disiplin ve emeğe komünistçe yaşamak ruhunda terbiye etmek, memleketin güçlü savunmasını ve güvenliği garantilemek, sosyalist memleketlerin kardeşçe işbirliğini geliştirmek, genel barış davasına dört elle sarılmak ve bütün memleketlerle normal münasebetler kurmak ödevleriyle yükümlüdür.”

Yukarıdaki alıntının sosyalizm-komünizm konularında taşıdığı çeşitli yanlışlar üzerinde durmayacağız. Ancak görüldüğü gibi alıntıya göre Sovyetler Birliği'nde artık proletarya diktatörlüğü *yoktur*. Marksist devlet teorisine göre *her* devlet özünde bir sınıfın diktatörlüğüdür, ama Sovyetler Birliği'nde hem de sınıflar da varolduğu halde bu devlet bir diktatörlük değildir.

Önce Lenin'in proletarya diktatörlüğünün ortadan kalkışına ilişkin görüşlerini iki kısa alıntıyla gördükten sonra, “tüm halkın devleti” anlayışının nereden kaynaklandığına bakalım.

Birinci alıntı *Büyük Başlangıç* adlı makaleden:

“Latince bilimsel-tarihsel-felsefi bir terim olan ‘proletarya diktatörlüğü’nü daha basit bir dile çevirirsek, aynen şu anlama gelir:

“Sermayenin boyunduruğunu kırıp atma savaşımında, bunu fiilen gerçekleştirmede, utkuyu koruma ve güçlendirme savaşımında, yeni sosyalist toplum sistemini yaratma çalışmasında ve *sınıfların tümünden kaldırılması için yürütülen* bütün savaşımında, yalnız belli bir sınıf, yani kent işçileri ve genel olarak fabrika, endüstri işçileri, tüm emekçi ve sömürülen halk yığınına öncülük etme yeteneğine sahiptir. ...

“...*Proletarya diktatörlüğü de sınıf savaşımının sürdüğü bir dönemdir. Sınıflar varolduğu sürece kaçınılmaz olan sınıf savaşımı bu dönemde biçim değiştirir* ve sermayenin yıkılmasından hemen sonraki dönemde özellikle keskindir ve özellikle özgüdür. Proletarya siyasal erki ele geçirdikten sonra sınıf savaşımını durdurmaz. Sınıflar kaldırılana dek sürdürür. Tabii değişik koşullar altında, değişik biçimde ve değişik araçlarla.” (abç)

İkinci alıntı *Devlet ve Devrim*’den:

“Devlet varolduğu sürece, özgürlük yoktur. Özgürlük olduğu zaman devlet olmayacaktır.

“Devletin tamamen eriyip gitmesinin ekonomik temeli, komünizmin, kafa ile kol emeği arasındaki anti-tezin yok olduğu, dolayısıyla çağdaş *toplumsal* eşitsizliğin ana kaynaklarından birinin yok olduğu denli yüksek bir gelişme aşamasına ulaşmasıdır. Üstelik bu kaynak, hiçbir biçimde sırf üretim araçlarının kamu mülkiyetine dönüştürülmesiyle, sırf kapitalistlerin mülksüzleştirilmesiyle anında kaldırılabilir bir kaynak değildir.”

Lenin’in söylediklerinden çok iyi anlaşıldığı gibi, proletarya diktatörlüğü kapitalizmden komünizme geçiş döneminin *tümünü* kapsar. Bu dönemde, şimdiki anlayışın tersine, sınıf kavgası vardır ancak sınıfların *varoluş biçiminde* değişiklikler gelişmektedir. Lenin, çok yazısında bu değişmeye dikkat çekmiştir. Sovyetler Birliği’nde sınıf ve katmanların bugünkü ekonomik gelişme düzeyinde gösterdiği yeni varoluş biçimleri ve karşılıklı ilişkileri üzerinde yeterince durulmaması raslantı ya da unutkanlık

sonucu değildir. Stalin'in "tüm halkın devleti" anlayışını ilk kez formüle ettiği 18. Kongre Raporu'ndaki çerçeveye bağlılığın sonucudur. Bu anlayışa göre, sömürücü sınıflar ortadan kalktığı için sınıf kavgası bitmiş, devletin ülke içinde baskı rolü yok olmuştur. İşte bu anlayış, "tüm halkın devleti" fikrinin kaynağıdır.

Stalin'in 18. Kongre konuşması şöyle demektedir:

"Lenin şu sözleri söylediğinde kesinlikle haklıydı:

'Burjuva devletlerinin biçimleri son derece çeşitlilik gösterir, ama özünde hepsi aynıdır: Şu ya da bu biçimde ama son çözümlemede tüm bu devletler, kaçınılmaz olarak burjuva diktatörlüğüdürler. Kapitalizmden komünizme geçiş de mutlaka çok çeşitli ve zengin biçimler yaratacaktır. Ama bunların özü kaçınılmaz olarak aynı olacaktır: Proletarya diktatörlüğü!'

"Ekim Devrimi'nden bu yana, sosyalist devletimiz belli başlı iki gelişme aşamasından geçmiştir.

"Birinci aşama, Ekim Devrimi'nden sömürücü sınıfların ortadan kaldırılmasına kadarki dönemdir. Bu dönemde ana görev, alaşağı edilen sınıfların direnişini bastırmak, saldırganların saldırılarına karşı ülkenin savunmasını örgütlemek, endüstri ile tarımı yeniden canlandırmak ve kapitalist öğelerin ortadan kaldırılmasının koşullarını hazırlamaktı. Buna uygun olarak, devletimiz bu dönemde belli başlı iki işlev görüyordu. Birinci işlevi, ülke içinde alaşağı edilen sınıfları bastırmaktı. Bu yönüyle devletimiz, ondan önceki devletlerle yüzeysel bir benzerlik taşıyordu. Onların da işlevleri başkaldırıları bastırmaktı. Ancak ikisi arasında temel bir fark vardı. Bizim devletimiz emekçi çoğunluğun çıkarları doğrultusunda sömürücü azınlığı bastırırken, önceki devletler sömürücü azınlığın çıkarları doğrultusunda sömürülen çoğunluğu bastırıyorlardı. Devletimizin ikinci işlevi, ülkeyi yabancı saldırıya karşı savunmaktı. Bu yönüyle de devletimiz önceki devletlerle yüzeysel bir benzerlik taşıyordu. Onlar da ülkelerinin silahlı savunusunu üstlenmişlerdi. Ancak ikisi arasında temel bir fark vardı. Bizim devletimiz, emekçi çoğunluğun kazanımlarını yabancı saldırıya karşı korurken, önceki devletler bu gibi

durumlarda sömürücü azınlığın zenginliğini ve ayrıcalıklarını koruyorlardı. Devletimizin bir de üçüncü bir işlevi vardı: O da devlet organlarımızın yeni sosyalist ekonomik sistemin yavru filizlerini geliştirmek ve halkı sosyalizm ruhunda yeniden eğitmek için yürüttükleri ekonomik örgütlenme ve kültürel eğitim çalışmasıydı. Ancak söz konusu dönemde bu yeni işlev sözü edilir bir gelişme gösteremedi.

“İkinci aşama, kentte ve kırdaki kapitalist ögelerin ortadan kaldırılmasından sosyalist ekonomik sistemin tam utkusuna ve yeni anayasanın kabulüne kadarki dönemdi. Bu dönemin başlıca görevi, sosyalist ekonomik sistemi ülke çapında yerleştirmek, kapitalist ögelerin son kalıntılarını ortadan kaldırmak, bir kültür devrimi gerçekleştirmek ve ülkenin savunması için baştan aşağı modern bir ordu oluşturmaktı. Sosyalist devletlerimizin işlevleri de buna uygun bir biçimde değişti. Ülke içinde askersel baskı işlevi kalktı, öldü gitti. Çünkü sömürü kaldırılmıştı, ortada sömürücüler kalmamıştı, böylece bastırılacak kimse de yoktu. Bu baskı işlevinin yerini, sosyalist mülkiyeti, halkın mülkiyetini çalıp çırpanlara karşı koruma işlevi aldı. Ülkeyi yabancı saldırıya karşı savunma işlevi olduğu gibi kaldı. Dolayısıyla Kızıl Ordu ve Deniz Kuvvetleri, bunların yanısıra, yabancı casusluk servislerinin ülkemize gönderdiği casusları, suikastçıları ve bozguncuları ortaya çıkarıp cezalandırmada yeri doldurulamayacak bir görev gören ceza organları ve istihbarat servisi de olduğu gibi kaldı. Devlet organlarının yürüttükleri ekonomik örgütlenme ve kültürel eğitim işlevi de kaldı ve sonuna dek geliştirildi. Şimdi devletimizin ülke içindeki temel görevi, barışçı ekonomik örgütlenme ve kültürel eğitim çalışmasıdır. Ordu, ceza organları ve istihbarat servisimize gelince, bunların sivri ucu artık ülke içine değil, dışarıya, dış düşmanlara yönelmiştir.

“Gördüğünüz gibi, bugün tarihte örneği olmayan ve birinci aşamadaki sosyalist devletten biçim ve işlevleri yönünden oldukça farklı, yepyeni bir sosyalist devletimiz vardır.” (abç)

Stalin'in, alıntının başında Lenin'den yaptığı aktarma

bir an için şöyle düşündürüyor: Acaba Stalin, bu yeni devletin, proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olduğunu mu söylüyor? Ancak alıntı dikkatli okunduğunda bunun böyle olmadığı, Stalin'in yeni devleti Lenin gibi anlamadığı ve Lenin aktarmasını da yalnızca söylediğinden geri kaçabilmeye bir taktik köprü olarak kullandığı ortaya çıkıyor. Çünkü Stalin, ülke içinde bu devletin *baskı rolü bitmiş*, hırsızları-dolandırıcıları cezalandırma düzeyine düşmüştür demektir. Devletin baskıcı rolünü *sınıfların varlığıyla* değil, kapitalist sınıfın varlığıyla bağlamaktadır.

Devletin, proletarya diktatörlüğünün ülke içindeki baskıcı rolünü burjuvazinin varlığıyla bağlayabilmek için ya bilinçli çarpıtma ya da Marksizmi hiç anla mamış olmak gerekir.

Bireyler arası ilişkilerin toplumsal işbölümü yoluyla maddeleşmiş ilişkiler durumunu alması ve bunların "düzenleme", baskı gerektirmesi hiçbir istekçi buluşla ortadan kaldırılamaz. Bunlar ancak bireylerin yeniden maddesel güçleri ve ilişkileri kendi egemenlikleri altına almaları ve *işbölümünü ortadan kaldırmalarıyla* gerçekleşecektir.

Sovyetler Birliği'nde toplumsal işbölümü, meta dolaşımı, ücret, sınıflar, kafa-kol emeği ayrımı sürdükçe, çalışma yaşamın başta gelen zevki durumuna gelmedikçe, devlete (yani baskı rolüne) gereksinme vardır. Hukuk, iş yasaları, mahkemeler, çalışma disiplini vb., hep bu baskının, zorlamanın göstergeleridir. "Herkes çalışması kadar" demek, "çalışmayan aç kalır" demek, çalışma zorunluluğu, *zora dayalı emek* değil midir? Hak kavramının sürmesi bu zoru anlatmaz mı?

Sonra, devleti yalnızca karşı sınıflara karşı baskı olarak ele almak da ilkel bir anlayıştır. Bu, özünde ve son çözümlemede böyledir. Öte yanda devlet, tüm topluma, toplumun bireylerine karşı bir soyutlamadır. Tüm bireylerin ve sınıfların üzerinde duran, hayali bir "ortak rıza"dır. Dolayısıyla, devlet kendine egemen olan sınıfın bireylerine karşı da zorlamayı temsil eder.

Burada biraz duralım ve belki devleti ele aldığımız alt

başlık altında değinmemiz gereken bir noktaya değinelim. Üretim güçlerinin gelişmesi, emek üretkenliğinin artmasıyla beliren toplumsal işbölümü beraberinde nasıl çelişkiler getirmiştir? Hiç açıklamaya girmeden sınıflamaya çalışalım: toplum X sınıf, toplum X aile, toplum X birey çelişkileri. Sonra, sınıf X sınıf, sınıf X aile, sınıf X birey çelişkileri. Sonra aile X aile, aile X birey, birey X birey çelişkileri. Her bir çelişkinin ekonomi-toplum-siyaset düzeylerinde, hem de birden fazla yansımaları vardır. Devlet, en başta sınıfsal çelişkiler olmak üzere tüm bu çelişkileri "düzenlemek", baskı altında tutmak için vardır.

Sonuç olarak, proletarya diktatörlüğü kalktı, "tüm halkın devleti" geldi görüşü, Marksizmin devlet teorisini çarpıtmaktadır. Sosyalizmin gerçek sorunlarını kağıt üzerinde kaldırarak yaşamda "ilerleme" sağlamak olabilsydi, bu belki bir işe yarayabilirdi. Oysa, diktatörlüğün "kalktığı" üzerine binlerce kongre kararı alınsın, birşey değişmeyecektir. Marks'ın ünlü cümlelerini anımsayalım:

"O zaman şu soru çıkar: Devlet komünist toplumda ne gibi bir dönüşüm geçirecektir? Bir başka deyişle, orada devletin bugünkü işlevlerinin benzeri olan ne gibi toplumsal işlevler varlıklarını sürdürecektir? Bu soruya ancak bilimsel bir yanıt verilebilir. Halk sözcüğü ile devlet sözcüğünü bin türlü birleştirerek soruna bir pirc zıplaması kadar yaklaşılamaz.

"Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinin diğerine devrimci dönüşümü dönemi yatar. Ayrıca bunun karşılığı olan bir siyasal geçiş dönemi de vardır ki, bunda devlet, *proletaryanın devrimci diktatörlüğünden* başka hiçbir şey olamaz." (*Gotha Programı*)

* * *

Bu noktada bir özeleştiri yapmak gerekiyor. Sosyalizm döneminde devleti yanlış tanımlamadan çok, Sovyet yetkililerinin getirdikleri formülasyonları, *söylemedikleri* biçimde ele almaktan ve bu nedenle belli bir bulanıklığa düşmekten dolayı.

İşçinin Sesi'nde "tüm halkın devleti" ile ilgili ilk yazı 2

Temmuz 1977 tarihli 71. sayıda yayımlandı. Bu yazıda şöyle deniyordu: “Sosyalizmin her alanda tek başına egemenliği ve nüfusun tüm kesimlerinin işçi sınıfının ideolojik ve politik konumlarını benimsemesiyle, *proletaryaya diktatörlüğü, ‘bütün halkın devleti’ne büyüdü, açıldı.*”

Konuyla ilişkin ikinci yazı, 7 Temmuz 1980 tarihli 132. sayıda yayımlandı. Bu yazıda da şöyle deniyordu: “*Proletaryaya diktatörlüğü, üretim araçlarına tüm toplum adına el konmasından komünizme dek uzanan süreyi kapsar.* Ve bu sürede, kendi içinde değişimlere uğrar. Sovyetler Birliği bu sürenin canlı anlatımıdır. *Sovyetler Birliği’nin devlet biçimi bugün de proletaryaya diktatörlüğüdür* ve bu komünizm kuruluncaya dek sürecektir. Ancak bu süreç içinde, ülke içi ve dışında sınıf savaşının gelişmesine bağlı olarak proletaryaya diktatörlüğünün işlevi de değişir, sosyalist devlet değişimlere uğrar. ... ‘Bütün halkın devleti’, devletin kuruyup gitme sürecinde bir aşamadır. *Dünya ölçüsünde emperyalizmin çökmesiyle yeni aşamalara büyüyecektir.*”

Örneklerden görüldüğü gibi, *İşçinin Sesi*’nde “tüm halkın devleti”ni proletaryaya diktatörlüğünün dışında, ondan farklı birşey olarak ele alma yerine, onu, burjuvazinin ortadan kalktığı dönemde aldığı daha demokratik bir biçim olarak değerlendirme söz konusudur. Proletaryaya diktatörlüğü komünizme dek sürecektir, kalkınca devlet ortadan kalkmış olacaktır. Ve ortadan kalkması “dünya ölçüsünde emperyalizmin çökmesiyle” söz konusudur. *İşçinin Sesi*’nin anlayışı doğrudur.

Ne var ki, Sovyetler’in anlayışı bu değildir. Ne “tüm halkın devleti”ni ilk kez 18. Kongre’de tanımlayan Stalin’in ne de ondan sonra gelen tüm yönetimlerin, ne SBKP programının, ne 26. Kongre Raporu’nun anlayışı bu değildir. Onlara göre proletaryaya diktatörlüğü *kalkmış*, yerine “tüm halkın devleti” *gelmiştir*.

İşçinin Sesi’nin bu konuda yaptığı yanlış, parti içinde kavga açığa çıkana dek TKP’nin oportünist kanadına karşı yaklaşımındaki aynı yanlıştır. Yanlış söylenenleri doğruya doğru yorumlamak, yanlışın içini doğruyla doldurmak. ‘Eşit’ güçler söz konusu olduğunda, ya da

doğru yorumlayanlar daha güçlü olduğunda belki yararlı sonuçlar doğurabilecek bu tutum özünde farklılıkları gizleyen, kadroların ve yığınların gözünde kimin nerede durduğunu gizleyen yanlış bir tutum olmuştur.

“TÜM HALKIN DEVLETİ”NİN MUZZAM DEMOKRATİK YAPISI

“Tüm halkın devletinin muazzam demokratik yapısı”na gelince, bu konuda da çok dikkatli olmak gerekir. (Sosyalizm döneminde devlet proletarya diktatörlüğü olduğu için biz bu bölümde de “tüm halkın devleti” yerine bu kavramı kullanacağız.)

Demokrasi nedir? Demokrasi, azınlığın çoğunluğa uyması yoluyla yönetilen bir devlet biçimidir.

“Demokrasi çoğunluğun yönetimidir. Yalnızca genel, doğrudan ve eşit seçimlere demokratik denebilir. Yalnızca tüm nüfusun genel oy hakkı temelinde seçtiği komiteler demokratik komitelerdir”.¹

“Demokrasinin *tam* gelişmesi, yani *tüm* nüfus yığınının bütün *devlet* işlerine ve kapitalizmi kaldırmanın bütün karmaşık sorunlarına gerçekten eşit ve gerçekten evrensel katılımı”dır.²

Yukarıdaki tanımlardan proletarya diktatörlüğü ile demokrasinin *aynı* şeyler olmadığı ama mantıksal gelişmeleri içinde birbirini çağıran kavramlar olduğu ortaya çıkıyor. Tutarlı bir demokrasi yani çoğunluğun yönetimi, ezilen çoğunluğun devleti olan proletarya diktatörlüğünü gerektirir. Aynı biçimde, ezilen çoğunluğun devleti olan proletarya diktatörlüğü, çoğunluğun yönetimi demek olan demokrasiyi gerektirir. Bu nedenle, proletarya diktatörlüğünün en uygun siyasal biçimi *yığınsal demokrasidir*. Demokrasinin giderek artık kendisinin ortadan kalkacağı en uç sınıra genişletilerek uygulanmasıdır. Çoğunluk devleti olarak proletarya

1 Lenin, *Toplu Yapılar*, İng. basım, c.18, s.282.

2 Lenin, *agy*, c.23, s.25.

diktatörlüğü özünde, en demokratik burjuva diktatörlüğünden bin kat daha demokratiktir.

Ancak proletarya diktatörlüğünün özündeki demokratikle yetinilemez. Mutlaka yaşamın her alanında çoğunluğun gerçekten yönetimini, demokrasiyi kurup geliştirmek de gerekir.

Sosyalizmde demokrasi neden gereklidir? Bir kez, sosyalizm sınıflı ve sınıf çatışmalı bir toplumdur. Demokrasi ise sınıf savaşımının daha özgür, daha açık, daha geniş örgütlenmesi demektir. Sosyalizmde varolan çeşitli sınıf ve katmanların özel çıkarları ancak sosyalist demokrasi yoluyla sağlanabilir.

İkincisi, sosyalizmde devlet mülkiyeti emekle üretim araçları arasındaki ayrımı tam olarak yok etmemiştir. Devlet bürokratikleştiği, işçi sınıfının aktif denetiminden çıktığı ölçüde, işgücü-üretim aracı bütünleşmesi nominalleşebilir. Bunun önlemi, emekçi halkın devlet işlerine gerçekten sahip olmasıdır.

Üçüncüsü, üretim araçlarının proleter devlet mülkiyetine geçmesi tarihte ilk kez emek alanıyla siyaset alanını birbirine bağlamıştır. Emek alanında, ekonomide gelişme de, siyaset alanında gelişme de artık birbirlerine doğrudan bağlanmıştır. Ve ikisi de gelişebilmek için artık halkın aktif katılımına bakmaktadır.

Dördüncüsü, sosyalizmde toplumun ve üretimin örgütlenmesi ve yönetimi hâlâ uzmanlık işidir. Dolayısıyla üreten-yöneten ayrımı giderek azalsa da sürmektedir. Bürokrasinin imtiyazlı bir kesim durumunu almaması, devletin işçi yığınlarından soyutlanmaması için de sosyalist demokrasinin aktif uygulanması gerekir.

Görüldüğü gibi, komünizmin ilk aşamasında demokrasinin tam anlamıyla, giderek genişleyen biçimde uygulanması, toplumun bu aşamadan *ileriye*, komünizmin üst aşamasına yürüebilmesi için *zorunlu* bir koşuldur.

Lenin bunun için şöyle demektedir:

“Sovyet devleti *aracılığıyla*, giderek artan sayıda vatandaşı ve sonunda *tek tek her* vatandaşı devleti yönetmenin yükünden kendi paylarına düşeni doğrudan ve *her gün* sırtlamaya çekerek, devletin yavaş yavaş

kaldırılmasına geçiş...”¹

Sosyalizmde demokrasi, *çoğunluğun yönetimi nasıl sağlanır?* Kısaca söylemeye çalışırsak, en başta, emekçiye çeşitli oyunlarla yönetimden uzak tutan ve onu ezmede araç olan burjuva devletini dağıtıp yerine proletarya devletini kurarak sağlanır. Çoğunluğun devletini kurmak başlıbaşına dünyanın en demokratik kazanımıdır.

Ancak iş bununla bitmez. Amaç çoğunluk adına bir gurubun (bürokrasi) değil, çoğunluğun kendi yönetimi olduğu için eski devlet bürokrasisine karşı savaş açıtır. Her cephede. Yalnız eskisini yok etmek için değil, yenisinin de halka karşı dönmesini engellemek için. Bu amaçla, Paris Komünü'nün ve ilk yıllarında Sovyet iktidarının uyguladığı iki önlem alınır: 1. Tüm görevlilerin (yönetici, hukuksal ve eğitimsel) istendiği zaman seçmenler tarafından geri çekilebilmeleri koşuluyla ilgili herkesin genel oy hakkına dayalı seçimi. 2. Görevlilerin öteki işçilerle aynı ücreti alması. Böylece devlet bürokrasisi, “toplumun efendisi” olmaktan çıkıp, “toplumun hizmetkârı” olabilir.

Yargı sisteminde demokratikleşme, 1. halk temsilcilerinin (jüri vb. yollarla) mahkemelere katılması, 2. yargıların halk tarafından seçilmesiyle sağlanır.

Orduda demokratikleşme, eski ordunun dağıtılması ve halkın ordusunun örgütlenmesiyle ve bu ordunun halkın dışında bir güç olmamasının önlemlerini almayla sağlanır.

Devlet organlarına *tek dereceli* seçim de demokrasi-nin önemli bir unsurudur.

Bunlar yanında, insanlık tarihinin kazanımları olan *tüm* demokratik haklar, örneğin basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü vb. hiçbir burjuva devletinin sağlayamayacağı ölçüde emekçi halkın yararlanmasına verilir. Böylece, çoğunluğun yönetimi olan demokrasi, her alanda *azınlık görüşlerin de çoğunluk haline gelebilmesinin* olanaklarını yaratır. Bu olanağa yer vermeyen, farklı görüşlerin ortaya getirilebileceği platformları olmayan,

1. Lenin, *agy.* c.27 s.156.

açık tartışmayı kurumlaştırmamış bir demokrasi, en azından güdük bir demokrasi olur.

Proletarya diktatörlüğü, hem çoğunluğun çıkarlarını temsil ettiği için, hem tüm kapsamiyle demokrasiyi varsaydığı için en demokratik burjuva devletinden bin kat daha demokratiktir.

Ancak, her alanda olduğu gibi, bu alanda da teori-pratik farklarını dikkate almak ve aceleci olmamak gerekiyor. “Rusya’da, ülkenin çok geri ve küçük burjuva karakterinden dolayı, proletarya diktatörlüğünün bazı özellikleri kaçınılmaz olarak gelişmiş ülkelerde olacağından farklı olacaktır”¹ diyor Lenin. İşte bu konu da böyle farklılıklardan birisidir.

Soyyetler Birliği’nde demokratik yan çeşitli tarihsel-kültürel-ekonomik-toplumsal-uluslararası nedenlerle geride kalmıştır. Bu geri kalışın önemli bir göstergesi olarak *sivil (civic) toplum* çok cılızdır.

Çok çeşitli örgütlenmeleri içinde sivil toplumu, dolayısıyla toplumsal denetimi geliştirme çabaları da cılızdır. Ve böyle yorumlanabilecek çabaların çoğunluğu aslında sivil toplumu, toplumsal denetimi geliştirmeden çok devlet işleyişini geliştirme çabasıdır. Bu da çok gereklidir, çok doğrudur ama bizim söylediğimizden farklıdır.

Raporda, devleti yetkinleştirme anlayışı içinde Halk Denetim Örgütü’nden, Adalet Bakanlığı’ndan, mahkemelerden, milisten, devlet güvenlik aygıtlarından söz ediliyor.

Ancak bunlardan sonra, dikkate değer olarak *iki* yığın örgütünden söz ediliyor: Sendikalar ve Genç Komünistler Birliği (Komsomol).

Sendikalar için raporda şöyle deniyor:

“Yoldaşlar, SSCB Anayasası demokrasimizin geliştirilmesinde kamu örgütlerinin rolünü büyük ölçüde zenginleştirmiştir. Bunların en büyüğü *sendikalar*dır. Bugün milyonlarca kollektif çiftçiyi de kaydetmiş bulunan sendikalar, artık hemen hemen tüm emekçi halkı

1. Lenin, *agy.* c.30 s.108.

kapsamaktadırlar. Son derece geniş görev ve hakları vardır. Emekçi halkın çıkarlarını koruyorlar, ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunların çözülmesine katılıyorlar ve sosyalist yarışmayı, buluşları ve yenilikleri körüklemekte çok şey yapıyorlar.

“Yine de, sendikalarımızın bazen geniş haklarını kullanmada girişim eksikliği gösterdiklerini söylersem, sanırım yanlış olmam. Toplu sözleşmelerin uygulanmasında ve iş güvenliğine ilişkin sorunlarda her zaman ardıcıl davranmıyorlar ve iş yasalarının çiğnenmesi durumları, bürokratik uygulamalar ve kırtasiyecilik karşısında hâlâ zayıf bir tepki gösteriyorlar.

“Bu demektir ki, sendikalar ve iş kolektifleri, insanların çalışmasını ve yaşamını ilgilendiren tüm sorunlara ilişkin karar almalar üzerinde denetimlerini sıkılaştırmalı ve üretimin planlanmasında ve yönetilmesinde, personel seçimi ve yerleştirilmesinde, işletmelerin ve örgütlerin hizmetindeki fonların etkin kullanımında daha büyük bir rol oynamalıdır.”

Görüldüğü gibi, sendikalar konusunda raporda doğru bir yaklaşım vardır. Bu yaklaşım bizim açımızdan da *Sosyalizm Üstün Gelecektir*'i aklamaktadır. “Sendikalar işçi sınıfının çıkarlarını korur.” (Kime karşı? Yanlış yapabilecek devlete, ekonomik karar organlarına, partiye karşı.)

Genç Komünistler Birliği için de bazı güzel şeyler söyleniyor (üye sayısının 40 milyon olduğunu öğreniyoruz) ve konu böylece bitiyor. Polonya olaylarının karşı koyulmaz biçimde gözümüze soktuğu yönde sendikalar konusunda doğru saptamalar var. Gerisi genel sözler. Kadın örgütünden bile söz edilmiyor.

Bu tutum, sivil toplumun örgütlenmesinin aslında pek düşünülmediğinin göstergesidir. Oysa onbinlerce, yüzbinlerce örgütlenme gerekir. Ve bu sivil toplum örgütlenmelerinin, devlet işleyişinde ve toplumsal yaşamın *her alanında* giderek daha fazla yer tutması gerekir. Sosyalist demokrasi ancak böyle sağlanır ve geliştirilir. Ancak böyle, kağıt üzerindeki güzel maddeler, haklar, yığınların aktif katılımı-denetimiyle yaşama geçebilir.

Sivil toplum, ekonomik gelişme ve kültürel gelişme, bu üçü birlikte ancak Sovyetler Birliği'ndeki proleter demok-rasisini teorik modelde öngörülen düzeye ulaştırabilir.

Alalım kadın sorununu. Raporda, bu sorunla ilgili bölüm şöyledir:

“Son zamanlarda keskinleşen nüfus sorunları karşı-sında etkin bir *demografik siyaset*. Bu sorunları çözmenin başlıca yolu, aileye, yeni evlilere ve en başta kadınlara daha çok önem vermektir. Birçok durumda bir annenin görevleriyle üretimde çalışmanın ve kamu yaşamına aktif katılmanın birleştirilmesinin kolay olmayacağını herkes kabul eder.”

Raporda *kadın sorunu* bu çerçevede geliyor. Sınıfsız topluma gidişin koşullarından biri olan kadının öz gürlüğü sorunu, kadın sorunu olarak ele alınmıyor, *nüfus* sorunu olarak, nüfusu arttırma sorunu çerçevesinde ele alınıyor. Yalnızca bu ele alış bile, kadın sorununun *çözülmediğinin* göstergesidir. Ayrıca bırakın az gelişmiş bir ülkede kurulan sosyalizmi, teorik modelinde bile kadın sorunu sosyalizmde tamamıyla çözümlenemez. Bu sorun, tam anlamıyla komünizmde çözülecektir. Bu sorunun bilin-cinde davranmak, erkek şövenizmiyle sürekli savaşmak zorunludur.

Oysa rapor, kadın sorununu ele alış çerçevesi yanında, söyledikleriyle de bunun bilincinde gözüküyor. “Komünizme varmadan sınıfların da kalkacağı” bu toplumda, çocuk doğurma, çocuk büyütme ile kadının toplum hayatına karışmasını “birleştirmenin kolay olmadığını herkes kabul eder” diyor.

“Tüm halkın devletinin muazzam demokratik niteliği” konusunda başladığımız yere dönersek, proletar-ya diktatörlüğü, genel ve soyut olarak burjuva diktatörlü-ğünden bin kat daha demokratiktir. Çünkü biri emekçi çoğunluğun, ötekisi sömürücü azınlığın diktatörlüğüdür. Bütün bunlar çok doğrudur ama söz konusu olan iki sınıfın devletleri arasındaki genel — soyut bir karşılaştır-ma değil, somut bir anda — somut bir ülkede varolan devletin durumudur.

Lenin'in, devrimin ilk yıllarında burjuva diktatörlü-

güyle, Sovyet Rusya' daki proleter diktatörlüğü arasında yaptığı somut karşılaştırmalar da ayrı bir konudur. O dönem devrimin ateşi-kaosu içinde bir dönemdi. *Devrim* yapılmıştı, yığınlar ayaktaydı. Bir kez bu en demokratik ortamı yaratıyordu. Sonra yıkılan devletin yerine yenisini kurma gereği, demokratikliğin sürmesinin en önemli nesnel gereği oluyordu. Koca bir devlet, yüzbinlerce insanın *aktif* girişimiyle kurulabilirdi. Sonra, Lenin yaşıyordu. Ayaklanan toplum oturmaya, yeni bir düzen içinde günlük yaşantıya dönmeye başlayınca, kurumlaştıkça, az gelişmişliğin, kültür eksikliğinin, emperyalist kuşatmanın ağır etkileri kendini göstermeye başladı. Bürokrasi yeniden dirildi. Lenin bu gelişmeyi *Az Olsun, İyi Olsun* adlı makalesinde (ki son yazılarından biridir) acımasızca eleştirdi.

Zor koşullar altında *her* devlet, demokratik yönleri azaltır, otoriter yönünü artırır. Koşullar normale döndüğünde çıplak baskıyı tekrar geri çeker, demokratik yönü artırır. Koşullar daha kötüye giderse, tüm demokrasiyi kaldırır, geride çıplak diktatörlük kalır. Ancak hangi durum olursa olsun, her devlet bir diktatörlüktür.

Somut bir sosyalist ülkedeki devletin demokratikliğini değerlendirirken, yukarıda değindiğimiz *dönem farkları* (ki bunlar kısa ve orta dönemlerdi) yanında bir de *uzun dönem farklarını* dikkate almak gerekir. Uzun dönem farkları, ancak kuşaklar boyu çalışma içinde kapatılabilecek farklardır. Bunlar azgelişmişlik-gelişmişlik farklarıdır. Az gelişmiş bir ülkede sosyalizm kurulabilir ve gelişmişlik farkı nedeniyle bu ülkedeki devlet, olması gerekenden çok daha *nominal* bir demokratik işleyişe sahip olabilir.

SSCB'de kurulan sosyalizm, az gelişmiş bir ülkede kurulmuş sosyalizmdir. Anayasasında, yasalarda çok sayıda demokratik haklar ve güvencelerin varlığına karşın, bunların hakkıyla yaşama geçebilmesi için bunları uygulayabilecek bir gelişme düzeyi gerekir: Ekonomik gelişme, kültürel gelişme, sivil toplum. Ve bunların karşılıklı etkileşmesi.

SSCB'de demokratik yan geri kalmıştır. Ancak bu

durum, sosyalizmin bir özelliği değil, o ülkenin *gerçeğidir*. Biz bu konuda daha önce şöyle demiştik:

“Sovyetler Birliği’nde kurulan sosyalizm, her somut uygulamada olacağı gibi, iki ayrı özellikler bütünü bütünü birlikte barındırır. Bir yanıla sosyalizmin evrensel özelliklerini, nerede kurulursa kurulsun taşıması gereken özelliklerini, teoriyi tam yansıtan özelliklerini barındırır. Öteki yanıla Sovyet toplumunun kendi gelişme özelliklerinden kaynaklanan *geçici* özellikleri içinde barındırır. İşte bu özgül yanların bir başka sosyalizmde olması gerekmez. Çünkü onlar o toplumun gerçeğinde beliren özelliklerdir.

“(…)”

“Kısaca değindiğim bu eksik ve bozuk yanlar yönetim kadrolarının ya da genel sekreterlerin tutumuna indirgenemez. Kişisel hatalar ya da üstünlükler doğal olarak yapının belirlenmesinde rol oynamıştır. Yalnız bir nokta tartışılmaz. Sovyetler Birliği’nde sosyalizm Marks’ın yönetiminde kurulup bugünlere gelseydi, yine bu çerçevenin çok dışına çıkamazdı. Sovyetler Birliği’ndeki sosyalizm, hem o ülkenin somut özelliklerinin, hem de sosyalizmin evrensel özelliklerinin kaynaşmasından doğmuştur. Sovyet toplumu için *gerçek* (bizim menşeviklerin deyimiyle “reel”) bir sistemdir. Tarihsel olarak çizilmiş bir çerçevedir. Üretim güçlerinin gelişmesine, üretim biçiminin olgunlaşmasına, kültürel düzeyin yükselmesine paralel olarak ve partinin bilinçli-aktif çabasıyla her geçen gün gelişiyor, gelişecektir.” (*Sosyalizm Üstün Gelecektir*)

Sovyet toplumunun demokratik düzeyi, demokratik anlayışı sosyalizmin, hele komünizme ilerlemenin zorunlu tuttuğu ölçüde yüksek değildir. Gelişime bağlı olarak düzelecek, yükselecektir. Partinin, bu gelişmenin önünde bilinçle yürümesi gerekir. Çünkü, *demokrasinin kendini yadsıyacağı sınıra dek genişletilmesi, komünizme geçişin vazgeçilmez koşuludur*.

Sosyalizm öncesi toplumlarda şu ya da bu düzeyde uygulanabilen demokrasi, hep *rıza demokrasisi* olmuştur. Çeşitli oyunlarla emekçi halkın şu ya da bu egemen sömürücü sınıf temsilcisine desteği sağlanmış, ama kendisi devlet yönetiminden uzak tutulmuştur. Sosyalizmin

demokrasisi bu değil, *eylem demokrasisi* (aktif demokrasi) olmak zorundadır. Çünkü:

“Tabanda yaratıcı hareketlilik yeni kamu yaşamının temel ögesidir... Sosyalizm tepeden buyurulamaz. Onun ruhu, mekanik bürokratik yaşanımları reddeder. Yaşanan, yaratıcı sosyalizm yığınların kendi ürünüdür.”¹

Yirmialtıncı Kongre Raporu bu konularda sistemli bir atılım geliştirmemiştir.

1. Lenin, *agy*, c.26, s.288.

IV. PARTİ — SOVYET TOPLUMUNUN ÖNCÜSÜ

SBKP 26. Kongre Raporu'nun dördüncü ve son bölümü, "*Parti — Sovyet Toplumunun Öncüsü*" başlığını taşımaktadır.

IV.I. ARTIK TÜM HALKIN PARTİSİ OLAN KOMÜNİST PARTİSİ'NİN ROLÜ GİDEREK ARTIYOR

Raporun parti bölümündeki temel fikir, "gelişmiş sosyalizmde partinin rolünün arttığı"dır. Rapor fikri şöyle dile getirmektedir:

"Yoldaşlar, 25. Kongre'de, *gelişmiş sosyalizmde partinin toplumdaki rolünün büyüdüğü* sonucuna varılmıştır. Son beş yıl bunu doğrulamıştır."

Bu fikrin bir gerekçesi olarak da şunlar öne sürülmektedir: "Gelişmiş sosyalizm"de varolan sınıf ve katmanlar arasında çelişkiler ortadan kalkmış, yerini "önemli ayrılıklar"a bırakmıştır. Bu sınıf ve katmanlar artık elbirliğiyle, dostça komünizm kuruculuğunda ilerliyorlar. Bu nedenle, kooperatif çiftçiler ve aydınlar işçi sınıfının ideolojik ve siyasal konumlarını artık iyice benimsemişlerdir. Böylece, Komünist Partisi, "*tüm halkın partisi*" olmuştur. Ancak, "tüm halkın partisi" olmayı, işçi sınıfının partisi olmanın karşısına koymamak gerekir. Çünkü işçi sınıfı hâlâ en iyi örgütlü ve gelişkin güç olarak toplumun öncüsüdür. Tüm halkın işçi sınıfının konumlarını kabul etmesiyle, partinin toplumdaki rolü daha da artmıştır!

Gerekçedeki kelime oyunlarını, mantık hatalarını bir yana bırakalım. Ana fikir şudur: Sınıf farkları ortadan

kalktıkça, partinin toplumdaki rolü de artmaktadır.

SBKP Programı bu fikri şöyle anlatmaktadır:

“Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin zaferi ve Sovyet cemiyeti birliğinin sağlanması sonucunda, *işçi sınıfının Komünist Partisi*, Sovyet halkının öncüsü haline geldi. *Bütün halkın partisi oldu*. Sosyal hayatın bütün alanlarında yön verici etkisini genişletti.” (abç)

Bu akıl yürütme, aynen “tüm halkın devleti” konusunda olduğu gibi, başlıbaşına bir çelişkidir. Bir yanda, partinin rolünün arttığını görüyorlar, öte yanda sosyalizm, proletarya diktatörlüğü ve sınıfların kalkması konularında yanlış bir çerçeveye bağlıdırlar. Yapılacak tek şey elmayla armudu birleştirmek ve *sınıf farkları kalktıkça partinin rolü artıyor* demek oluyor. “Tüm halkın devleti” de öyle değil miydi? Bir yanda diktatörlük kalkıyor (!), öte yanda geriye kalan bu tuhaf devlet giderek güçleniyordu.

Sınıflar birbirine yaklaştıkça partinin rolü büyüyorsa, partinin rolünün en yüksek olacağı dönem, sınıfların kalktığı komünizmin üst aşaması olmalıdır! Oysa devletin ve onun bir ögesi olan partinin varlığı da, rolü de sınıfların varlığıyla bağlıdır. Sınıf farkları kalktıkça, toplum kendini yönetme yolunda ilerledikçe devlet ve partiye olan gereksinim de azalır ve sonunda ortadan kalkar.

Sovyetler Birliği’nde bugün partinin rolünün giderek arttığı doğrudur ama öne sürülen gerekçe ve “tüm halkın partisi” kavramı yanlıştır. Sovyetler Birliği’nde devlet ve proletarya partisi güçleniyor, güçlenmek zorundadır. *Dünya proletarya diktatörlüğü* kurulana dek kesimsel başarı kazanmış parçalarda proletarya devleti ve partisi güçlenmek zorundadır. Çünkü emperyalizmin üstünlüğü kırılmamış ve sınıfların ortadan kalkmasının nesnel koşulları sağlanmamıştır.

Komünist partisi işçi sınıfının partisidir ve tüm emekçi halkın da çıkarlarını savunur. Tüm toplumun partisi olacağı an, tüm toplumun işçi sınıfına katıldığı, işçi sınıfının tüm toplumu içine aldığı an olacaktır. Ne var ki o aşamada siyasal partiler de ortadan kalkacaktır çünkü o aşama komünizmdir.

IV.II. PARTİ ÜYELİĞİ

Raporda parti üyeliği hakkında şu sayılar verilmektedir:

“Geçtiğimiz dönemde SBKP'nin üye sayısı 1.8 milyon kadar artmıştır. Bugün 17 milyon 480 bin üyesi vardır. Bunların yüzde 43,4'ü fabrika işçisi, yüzde 12,8'i kolektif çiftçi ve yüzde 43,8'i teknik, bilimsel ve yaratıcı aydınlar, eğitim, tıp ve kültür işçileri, yönetim aparatında çalışanlar ve Silahlı Kuvvetler üyeleridir.

“Son beş yılda işçi sınıfının en iyi 1.5 milyondan fazla üyesi SBKP'ye katılmıştır. Bu, yeni alınan üyelerin yüzde 59'unu oluşturmaktadır. Yeni üyelerin yüzde 10'un üzerinde bir oranı kolektif çiftçilerdir. Sovyet aydınlarının akını sürmüştür.”

Sayıların içinden çıkmak güç. Üye sayısındaki net artış 1.8 milyondur. Raporun birkaç paragraf ötesinde aday üyelikleri reddedilenler 91 bin ve partiden çıkartılanlar 300 bin olarak gösterildiğine göre, son beş yılda yeni alınan üye sayısı 2.2 milyon kadardır. Bunun 1.5 milyonun (yüzde 59) işçi olduğu söyleniyor. Oysa, alınan işçi sayısı, kendi verdikleri sayılarla yüzde 68 gözüküyor.

Yeni alınan üyeler, işçi sayısı çıkarılınca 700 bin kişi kalıyor. Yeni üyelerin yüzde 10 kadarının kolektif çiftçi olduğu söyleniyor. Bu 220 bin eder. Geri kalan 480 bin ise aydınlardır, ki bu da yüzde 22 eder.

Bunlar bir yana, parti üyeliğinin sınıfsal bileşiminin şöyle olduğunu öğreniyoruz: İşçiler yüzde 43.4, kolektif çiftçiler yüzde 12.8, aydınlar ve bürokrasi yüzde 43.8. Çalışan nüfusun ise yüzde 67'si işçi, yüzde 25'i aydınlar olarak verilmişti. Bu durumda, işçilerin parti üyeliğinde tuttukları yer, toplumda tuttukları yerden oldukça geridedir. Bu da, “tüm halkın partisi” olmayla bağlı olsa gerek.

PARTİDEN ATILANLAR VE MONOLİTLİK

Raporda söylendiğine göre 25. Kongre'den bu yana 300 bin kişi parti üyeliğinden çıkartılmış. Aday üyelik süresi

içinde üyeliği reddedilenler ise 91 bin kişi imiş.

Bu sayıların ardından raporda şöyle söyleniyor:

"Kategorik olarak belirtmek gerekir ki, yakışıksız bir biçimde davranan, parti tüzüğünü ve parti normlarını çiğneyenlere karşı tutumumuz, uzlaşmaz olmuştur, öyle oluyor ve olacaktır. Hiç kimse partimizin onuru ve saygınlığı, sıralarının arılığı söz konusu olduğu zaman hoşgörü beklemesin.

"*SBKP'nin monolitik birliğini, Sovyet toplumuna önderlik etme ve Sovyet halkını komünizm yolunda kendine güvenle yönetme yeteneğini sağlayan işte bu kesin yansımadır.*" (abç)

Komünist Partisi'nin monolitikliğini sağlamada bu da bir yoldur. Parti normlarına uymayanları üyelikten çıkartmak gerekir. Ancak sorunu böyle koymak, "monolitik birliği sağlayan bu kesin yansımadır" demek, bürokratik bir yansıma yansıtır. Parti birliğini asıl garanti altına alan bunlar değildir.

IV.III. PARTİ LİDERLİĞİ

"*Parti Liderliği Yöntemlerinin Geliştirilmesi*" adlı bölümde, parti üst kurullarının beş yıl içindeki toplantı sayıları veriliyor. Buna göre, son kongreden bu yana onbir MK Plenumu (aşağı yukarı altı ayda bir), 236 Politik Büro toplantısı, 250 MK sekretaryası toplantısı yapılmış. MK toplantılarıyla Politbüro toplantıları arasındaki büyük fark genel demokratik işleyiş açısından bir fikir verebilir.

Rapor, parti liderliğinin yapısı hakkında sayı vermemektedir. Ancak ilginç şeyler de söylüyor:

"25. Kongre'nin direktifleri uyarınca, ekonomide çalışan birçok uzman parti çalışmasında görevlendirildi. Şu anda Birlik Cumhuriyetleri Komünist Partileri *Merkez Komiteleri ve yöre ve bölge komiteleri sekreterlerinin dörtte üçü ve kent ve semt parti komiteleri sekreterlerinin üçte ikisi* teknik, ekonomik ya da tarımsal eğitim görmüşlerdir. Bu sevindiricidir. Ancak şunu da dikkate almak gerekir ki, endüstriden parti aygıtına gelmiş olan uzmanların bir

kesimi yeterli siyasal deneyimden yoksundur ve bazı durumlarda parti organlarına ekonomik yönetim yöntemlerini taşımaktadırlar.” (abç)

Söylenenler, parti liderliğinde aydınların büyük bir ağırlık taşıdığını gösteriyor. Bu aydınlar, işçi sınıfından geliyor olabilirler, babaları ya da kendileri bir zamanlar işçilik yapmış olabilirler. Fakat bugün toplumsal işbölümünde tuttıkları yerle, “...komünist toplumun yüksek gelişme aşamasına ulaşana dek, ayrı bir toplumsal katman olarak varlıklarını sürdürecektir olan uzmanlar...” içindedirler.¹

Doğal olarak bunlar partiye, parti yönetimine kendi toplumsal özelliklerini, bakış açılarını ve çalışma stillerini taşırlar. Rapor bu tehlikeye karşı uyarı yapıyor. Bu gönülden katıldığımız bir uyarıdır.

Parti liderliğinde kadının katılımına gelince burada durum tek sözcükle çok ciddidir. Rapor şöyle diyor:

“Kadınların yürütme işine, parti, yerel yönetim, ekonomik, vb. çalışmalara katılımına özel olarak değinmek gerektiği kanısındayım. Kabul edilmelidir ki, bugüne dek kadınları yürütme konularına getirmek için varolan olanaklar yeterince değerlendirilmemektedir. Bu düzeltilmelidir.”

Küçücük, tek bir paragraf. Ne sayı, ne oran var. “Adetten” konuşulduğu çok açık. Oysa propaganda kitaplarında kadının Sovyetler Birliği’nde toplumsal yaşama, toplum yönetimine nasıl katıldığı anlatılır da anlatılır. Ekim Devrimi’nin ve sosyalizmin kadının konumuna ilişkin kazanımlarını kimse yadsıyamaz. Çeşitli mesleklerdeki oranlar bunu gösterir. Ancak sorun bununla bitmiyor. Kadınla erkeğin *kendilerine ve öteki* cinsle biçtikleri rollerin değişmesi söz konusudur. Bunun için, fiziksel gücün ayrımlarını yok edecek çok yüksek bir teknolojik gelişme, yüksek bir kültür oluşumu ve sürekli ideolojik savaşım gereklidir. Uzun zaman isteyen bu koşullar karşısında ve kadın sorununun *tam* olarak komünizmde çözüleceğini bildiğimiz için, hiç kimse kadın sorununun Sovyetler’de bugün çözümlenmesini beklemiyor.

1. Lenin, *agy*, c.42, s.384.

Ne var ki, burada tartışılan Sovyet toplumu değil, komünistlerdir, komünist partisidir. Yönetimi 65 yıldır *erkeklerle sınırlı bir parti* affedilir bir yanlış değildir. Sovyetler'de kadın delegeler var, yerel komitelerde de mutlaka vardır. Merkez Komitesi'nde yüzlerce üye içinde daima bir-iki kadın komünist de oluyor. Tereşkova yoldaş gibi. Oysa, belki yanılıyorum ama asıl yetkin organ olan Politik Büro'da 1917'den bu yana tek bir kadın komünistin görev aldığını bilmiyorum. Raporun öteki bölümlerinde kadın konusunun ele alınışıyla birlikte düşünersek, bu durum erkek şövenizminden başka neyle açıklanabilir?

IV.IV. PARTİ YAŞAMININ SORUNLARI

Raporun bu bölümünde, gerçek tartışma, açıklık ve eleştiri-özeleştirilme konuları üzerinde duruluyor.

Parti toplantılarının göstermelik olmaktan, sıkıcı-liktan kurtarılması için gerçek tartışma sağlanmasını isteyen rapor şöyle diyor:

“Üyeler toplantılara sırf katılmış olmak ve önceden saptanmış konuşmacıları dinlemek için katılıyorsa, parti örgütlerinin çalışmaları gerçekten etkin olmayacaktır.”

İkinci güzel ve katıldığımız görüş açıklık konusunda biraz çekingen bir biçimde geliyor:

“Çok önemli bir nokta, tüm Sovyet yurttaşlarını parti sorunları üstüne bilgilendirmektir. Parti örgütlerinin çalışmalarında *açıklık*, partinin yığın bağlarını güçlendirmede etkin bir araçtır. Bu yönde çok şey yapıyoruz, ancak herhalde iyileştirilebilecek olan belli şeyler de vardır.”

Eleştiri-özeleştirilme konusunda ise şöyle deniyor:

“SBKP 25. Kongresi'nin direktifleri partide *eleştiri ve özeleştirinin* yaygınlaştırılmasını körükledi. Bu olumlu eğilimi beslemeyi sürdürmek, tüm parti örgütlerinde bir özeleştirilme ruhu ve eksikliklere karşı bir uzlaşmazlık yerleştirmek için herşey yapılmalıdır.

“Eleştiriye karşı herhangi bir baskı girişimi kararlı-

lıkla durdurulmalıdır. Bu konudaki tutumumuz Parti Tüzüğü'nde açıkça belirtilmiştir. SSCB Anayasası'nda da yansımaktadır. Eleştiriyi gemleyenlere karşı asla hoşgörü olamaz — hem parti hem de devlet yasası böyle diyor.”

Bunlar gerçekten doğru fikirlerdir. Toplumun ve partinin demokratik işleyişi sorununun parçalarıdır. Ne var ki, birbirini denetleme ve durdurma gücüyle donatılmış güç merkezlerinin gelişmediği organizmalarda söylenenlerin uygulanabilmesini sağlayacak somut mekanizmalar da o denli güçsüzdür. Çünkü söyleyen de, yapması gereken de aynı yerdir.

IV.V. İDEOLOJİ VE SİYASAL EĞİTİM ALANLARINDA PARTİ ÇALIŞMASI

Raporun en açık, en sert eleştiri taşıyan kesimi, partinin ideolojik bölümünün çalışmalarının gözden geçirildiği yerdir. Şöyle denmektedir:

“Bütün bu yeni gelişmeler ve koşullar tümüyle hesaba katılıyor mu? Propagandamızın muazzam olanakları sonuna kadar değerlendiriliyor mu? Buna tek yanıt vardır, o da şudur: Henüz hayır.

“Bu durumda Parti Merkez Komitesi *ideolojik çalışmayı ve siyasal eğitimi iyileştirmede görevlerini formüle etmiştir*. Bunlar SBKP Merkez Komitesi'nin 26 Nisan 1979 tarihli kararında belirlenmiştir. Bu uzun erimli bir belgedir.

“*Aslında sorun, ideolojik çalışmanın birçok bölümünün ve alanının yeniden kurulması — evet, bu bir dil sürçmesi değildi, yeniden kurulması dedim — sorunudur. İçeriği daha güncel kılınmalı ve biçimleri Sovyet halkının günümüzdeki isteklerine ve gereksinimlerine uygun olmalıdır.*

“Propagandanın hassas konulardan yan çizmemesi ve zor sorunlar olarak nitelenen sorunları ele almaktan korkmaması çok önemlidir. Partimizin siyaseti açıktır. Sovyet insanların sormak istediği her soruyu yanıtlamaya hazırız. Bunda daha fazla girişim gösterilmelidir. Unutmayalım ki, biz bunları yanıtlamazsak, ülkemizin düşmanları sosyalizmi kötölemek için bundan yararlan-

maya kalkışacaklardır.

“Bir başka nokta. İdeolojik eğitim canlı ve ilgi çekici bir biçimde yürütülmelidir. Basmakalıp laflardan ve klişeleşmiş bir takım hazır formüllerden uzak olmalıdır. Sovyet yurttaşı eğitim görmüş zeki bir insandır. Ona düşüncesiz, bürokratik bir dilde konuşulduğu zaman, somut yaşanan gerçekler ve gerçek olgular yerine genel lafazanlıkla karşılaştığı zaman, televizyonunu ya da radyosunu kapıyor, gazetesini kenara koyuyor.” (abç)

Yukarıdaki alıntıda çok ilginç bir cümle var: İdeolojik çalışmanın pekçok alanını *yeniden kurmak!* Silip yeniden yapmak. Kesinlikle katılıyoruz. Propaganda hassas konulardan kaçmamalı, bilimsel çalışma özgür kafalı, cesur olmalı, basmakalıp tekerlemelerden uzak durmalıdır. Son yıllarda yayınlanan hepsi birbirinin aynı Sovyet kitaplarını okumaktan çok zevk alınmadığını hepimiz biliyoruz.

Ancak, tüm öteki güzel istekler, iyi niyetler gibi bu da bir örgütlenme, mekanizmaların kurulması, demokratikleşme sorunudur. Mayakovski, “Devlet Planlama Komitesi hangi konuda şiir yazacağımı kararlaştırmak için terlesin(!)” demiş. Sonra? Sonra intihar etmiş. O günkü koşulları ya da Mayakovski’yi yargılama işimiz değil. Ama böyle olmaz. Yazarlar, araştırmacılar, bilim adamları, beş yıllık planların yıllara bölünmüş konuları içinde, bu mekanizmayla çok zor yaratıcı çalışma yapabilirler. Tabii, *genel* bir yön çizmek, düşmanın saldırdığı ya da yaşamın dayattığı alanlarda yoğunlaşmak gerekir. Konu başlıklarına dek belirlemek ise başka birşeydir. İdeolojik çalışmalardaki tıkanıklığın önemli bir nedeni budur.

Bir araştırmacının, yazarın istediği konuyu üstlenebilecek denli şanslı olduğunu düşünelim. Bu kez de ne yazılacağı, daha doğrusu ne *yazılabileceği* o günkü siyasal tutumla belirlenmiştir. Böyle bir ortamda yaratıcı, dinamik, özgür düşünceli çalışmalar insanüstü çaba ister ve büyük bir olasılıkla da gün ışığını görmez. İdeolojik çalışmalardaki tıkanıklığın bir önemli nedeni de budur.

Rapor, aynı konuda devamla şöyle diyor:

“Yığınsal siyasal çalışmamızın biçimleri fazla *fosilleşmiş* değil midir? Yetersiz eğitime sahip, öğrenim düzeyi düşük insanlara hitap etmek başkaydı, günümüz Sovyet yurttaşına seslenmek başkadır.

“Bugün hâlâ, parti okullarında ve seminerlerinde yürütülen teorik eğitim, insanları kaygılandıran yakıcı toplumsal ve üretime ilişkin sorunlarla yeterince bağlı değildir, insanları teorik çalışmadan soğutan formalizm ve skolastik, tamamen kazanmış değildir.” (abç)

Bunların da nedeni yukarıda söylediklerimizden farklı değildir. Fosilleşme, formalizm (biçimcilik), tıkanıklık. Bunlar, hep toplumun her alanında olduğu gibi partide de demokratikleşme hızının artırılması gereğine işaret etmektedir. Sosyalist demokrasinin geliştirilmesi, yönetim kadrolarının iyi niyetinden kurtarılmış nesnel mekanizmalara dönüştürülmesi gereklidir. Bu, Sovyetler Birliği'nin bugün bulunduğu yerden ileri gidebilmesinde giderek *ana halka* olacaktır.

Rapor ideolojik çalışma, propaganda, ajitasyon ve eğitim alanlarında bu eleştirileri yaptıktan sonra öküzü boynundan yakalıyor mu? Eksiklerin, yanlışların gerçek nedenine iniyor mu? Hayır. Şimdi ne dediğine bakalım.

Rapor, teorik çalışma ile propaganda-ajitasyon-eğitim arasında eleştiriye hak kazanma açısından belli belirsiz bir ayırım yapıyor.

Teorik çalışmanın daha iyi durumda olduğunu düşündüklerini aşağıdaki alıntıdan çıkarabiliyoruz:

“Yoldaşlar, Marksist-Leninist parti olup biten herşeyi düzgün perspektifine koymaya, yeni olguları genellemeye, *Marksist-Leninist teoriyi yaratıcı bir biçimde geliştirmeye* gereken dikkati göstermeden, görevini yerine getiremez. Bunu her zaman en büyük öneme sahip bir görev olarak gördük ve geçtiğimiz dönemde de buna büyük dikkat gösterdik.

“Yirmibeşinci Kongre'den bu yana partinin teorik cephaneliği bir sıra önemli genelleme ve sonuçlarla zenginleştirilmiştir. Teori alanında başarılanların en başında, gelişmiş sosyalizm anlayışının geliştirilmesini saymak gerekir. ...

"Kısacası, geniş bir çalışma başarılmıştır ve bunu takdir etmek gerekir. Ancak toplum bilimi alanında herşey tatmin edici olmaktan uzaktır. Yirmibeşinci Kongre'de de sözü edilen skolastik teorikleme eğilimi tümüyle aşılmış değildir. Pekçok felsefeci, yeni gelişmelerin köküne inmeye çalışacaklarına, zaten kanıtlanmış olan şeyleri kanıtlamaya uğraşıyorlar. Sosyalizmin siyasal ekonomisine ilişkin birçok çözüme kavuşmamış sorun birikmiştir. Bilimsel teknolojik devrimin topluma etkilerine daha büyük dikkatle eğilinmelidir. Toplumun *siyasal yaşamındaki gelişmeler daha derin ve daha cesur* bir biçimde incelenmelidir. Kamuoyunu inceleme konusunda hâlâ az şey yapılmaktadır." (abç)

Doğru, çözülmemiş çok sorun vardır. Hele toplumun siyasal yaşamı çok daha cesaretle incelenmelidir. Ancak, görüldüğü gibi, teorik çalışma alanında varolan eksiklerin ve hataların nedenleri üstüne hiçbir şey söylenmemektedir. Bir-iki yanlış saptanıyor, birkaç öneri yapılıyor.

Öte yanda, ajitatörlere, propagandistlere, eğitimcilerle gelince şunlar söyleniyor:

"...Propagandistlerimizin *seçiminde, eğitilmesinde ve zamanında bilgilendirilmesinde* daha iyi düşünülmüş bir yaklaşım.

"Çünkü propagandist, en sonunda, parti eğitimi sisteminde baş rolü oynayan kişidir. Seminerlerin, siyasal okulların, üniversitelerin nasıl olacağı pekçok yönüyle ona bağlıdır. Bunlar çoğu zaman sıkıcılığın hüküm sürdüğü ve insanların sırf önceden saptanmış saatleri geçiştirmek için oturdukları yerler mi olacaklar, yoksa tersine, her yerde canlı parti düşüncesinin ve sözünün etkin merkezleri mi olacaklar. *İnsanların parti eğitimine karşı tutumu her şeyden önce partinin ideoloji ve propaganda aktivistlerine bağlıdır.*" (abç)

Görüldüğü gibi, propagandistlere gelince hataların kaynağı bulunuyor: Uygun insanları seçmemek, düzgün eğitmek ve siyasal tutumlar hakkında çabuk bilgi iletmemek! Bu anlayış, öküzü boynuzundan yakalamayı bırakın, henüz öküzün varlığından habersiz olmayı gerektirir. Ya da sorunların üstüne gitmedeki isteksizliği anlatır.

IV.VII. PROGRAM DEĞİŞİKLİĞİ ÖNERİSİ

Yirmialtıncı Kongre Raporu, usta genellemeler içinde yeni program yazılması hedefini belirliyor. Böylece 1961'de Hruşçof yönetiminde kabul edilen programın utanç kaynağı olan yönlerinden kurtulmak öngörülüyor. Rapor, yeni program isteğini şu sözlerle dile getiriyor:

“Geçtiğimiz dönemde ülkemizdeki tüm değişiklikler ve dünya arenasındaki tüm eylemlerimiz parti programının belirlemelerine uygun olarak yaşama geçirilmiştir. SBKP'nin bugünkü programı geneliyle toplumsal gelişmenin yasallıklarını doğru yansıtmaktadır. Ancak kabul edildiğinden bu yana 20 yıl geçmiştir.

“Bu süre içinde SSCB'de sosyalist ve komünist kuruculuk konusunda geniş deneyim biriktirilmiştir. Bu deneyim tartışmasız bir biçimde göstermektedir ki, komünizme ilerleyişimiz, bir gelişmiş sosyalist toplum aşamasından geçilerek gerçekleştirilmektedir. Bu, daha önce belirtildiği gibi, komünist sistemin oluşumunun zorunlu, doğal ve tarihsel olarak uzun bir dönemidir. Bu sonuç parti tarafından son yıllarda çıkarılmış ve geliştirilmiştir ve kuşkusuz parti programına geçirilmedir.”

Gelişmiş sosyalizm, komünizm, “1980'de komünizm” konularını bir önceki bölümde genişçe ele aldığımız için burada yinelemeyi gerekli görmüyoruz. Ancak şu kadarını söyleyelim ki, 1980'lerde Sovyetler Birliği'nin komünizme ulaşamayacağını herkes biliyordu. Onun için “yaşamın, bilimsel çalışmaların gösterdiği gibi, komünizme uzun bir süreçte varılacaktır” gibi büyük sözlere pek gerek yoktu.

Yirmialtıncı Kongre Raporu böylece bitiyor.

SONUÇ

Yirmialtıncı Kongre Raporu, iyi ya da kötü yanıyla olgun bir rapordur. Çiğ savlardan uzaklaşmış bir dili vardır. Ancak "resmi iyimserlik"i de terketmiş değildir. Çoğu konuda büyük bir deneyim birikimini yansıtan sağ duyulu pragmatizmi vardır. Çoğu kez sorunların belirtilerini göstermede anlaşıyoruz. Sorunların kaynaklarını belirleme ve iyileştirmede ise bizim görüşlerimiz farklıdır. Bize doğru gelen çözümleri yazı içinde yeri geldikçe belirttik.

Yirmialtıncı Kongre Raporu'nu değerlendirmemizin sonunda, bu bölüme dek söylediklerimiz arasından en önemlilerini özetleyen ve birbirine bağlayan bir sonuç yazmayacağız. Çünkü, değerlendirmenin başından sonuna dek bir kızıl şerit gibi uzanan ve eleştirdiğimiz her yönü, her eksiği giderebilmede temel taşı olan böyle bir sonuç vardır: *Proleter demokrasisi geliştirilmelidir.*

SSCB'de kurulan sosyalizm az gelişmiş bir ülkede kurulmuş sosyalizmdir. Çeşitli tarihsel-kültürel-ekonomik-toplumsal-uluslararası nedenlerle aktif yığın demokrasisinin işleyişleri geri kalmıştır. Anayasasında, yasalarında varolan çok sayıdaki demokratik haklar ve güvenceler hakkıyla uygulanamamaktadır. Bunun gerektirdiği ekonomik gelişme, kültürel gelişme ve sivil toplum ve bunların karşılıklı etkileşmesi çünkü yeni yeni oluşmaktadır.

Bir örnek verelim: Yeni Sovyet Anayasası'nın 5. maddesi şöyle diyor: "Önemli devlet konuları ulus çapında tartışmaya açılacak ve halk oylamasına (referandum) sunulacaktır." Kızıl Ordu'nun Afganistan'a yollanması "önemli devlet konuları" arasında en önemlilerinden olduğu halde, Anayasa'nın zorunlu kıldığı tartışma ve

referandum yapılmamıştır. *SSCB'de anayasa suçu işlenmiştir.* Bunun bu denli kolay yapılabilmesi, siyasal örgütlenme düzeyinde denetim mekanizmalarının, güç merkezlerinin yokluğunu gösterir. Toplumsal düzeyde demokratik hakların alışkanlık durumunu almamış olduğunu, kültürel gelişmedeki geriliği gösterir.

Ne var ki, bir yandan da toplumun her yönüyle gelişmesi ilerlemektedir. Eski anlayışlar, eski örgütlenmeler, eski işleyişler giderek dar gelmektedir. Kısa bir zaman içinde demokratikleşme Sovyetler Birliği'nin *ana sorunu* olacaktır. Daha bugünden, karşılaşılan pekçok güçlük bu yönü göstermektedir.

Sovyet toplumunun demokratik kurumlaşması, demokratik anlayışı toplumun gelişimine paralel olarak mutlaka ama mutlaka yükselecektir. Partinin bu gidişin önünde yürümesi, bu gelişmeden korkmaması zorunludur. Çünkü *aktif yığın demokrasisi demek olan proleter demokrasisi, sosyalizmden komünizme doğru ilerleyebilmenin zorunlu koşuludur.*

Sovyetler Birliği'nin geleceğini temsil eden bu konuda hiçbir açılım getirmeyen 26. Kongre bu yönüyle tutucu ve tıkanıktır. Konulara genel yaklaşımıyla da (özellikle uluslararası konular, barış ve sosyalist ekonomi konularında) 25. Kongre'den daha sağdadır.

Yirmialtıncı Kongre Raporu'nu değerlendirirken, her komünist partisinin öteki bir komünist partisinde gördüğü yanlışları, eksikleri (hele bunlar tüm komünist partilerin çalışmalarını etkileyecek yönlerse) açıkça, yoldaşça eleştirmesinin hakkı ve görevi olduğu anlayışıyla davrandık. Bu tutum bizce *proletarya enternasyonalizminin gereğidir.*

Sovyetler Birliği dünya devriminin güçlü kurtarılmış bölgesi, dünya devrimci merkezidir. SBKP dünya işçi ve komünist hareketinin lider partisidir. Ondaki eksiklikler, yanlışlar dünya devrimini *doğrudan* olumsuz yönde etkiler. Bu eksiklerin, yanlışların giderilmesi dünya devrimine büyük bir ivme kazandıracaktır.

Yaşasın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği!

Yaşasın şanlı Sovyetler Birliği Komünist Partisi!

Gelecek komünizmindir!

DÖNEMLER VE KADROLAR

İşçinin Sesi, sayı 200, 7 Haziran 1982

Partimiz, Türkiye Komünist Partisi içinde her verilen görevi tam tamına yerine getirerek ve parti organlarının işlemesi, organlarda tartışma üzerinde sürekli ısrar ederek on kadar yıl geçirdikten sonra 30 Temmuz 1979'da *İşçinin Sesi*'nin 100. sayısı ile açık savaşıma geçtik. Hemen ardından gelen 101. sayıda, "*Herşeyin Sonunu Kadrolar Belirleyecektir*" adlı yazı yayınlandı. Üç yıl sonra, *İşçinin Sesi*'nin 200. sayısını kutladığımız şu günlerde bir başka yönüyle kadro sorununa değinmek uygun olur.

Komünistlerin, sürekli olarak kendilerini yaşadıkları ortamdaki soyutlayarak "neredeyiz, nasıl bir zamandayız, ne yapıyoruz" sorularını yanıtlamaları gerekir. 1979'da ülkede devrimci durum vardı, her yerden devrimci fişkiriyordu. Partimiz, birkaç yılın olumlu-olumsuz gitgellerinden sonra tümüyle oportünist, liberal burjuva kuyrukçusu bir çizgiye oturmuştu. Partiyi yanlışlardan kurtarabilmenin yolu olan organ çalışması yapılmıyordu. Organlarda görüşme, tartışma, fikrini söyleme engellenmişti. TKP'de ihtilalci komünizm teslim alınmak isteniyordu. Böyle bir ortamda TKP'nin Leninci kadroları açık savaş bayrağını kaldırdılar.

Bugün, 1982, koyu bir gericilik dönemi terörü altında yaşıyoruz. Yığınlarda yılgınlık, siyaset dışı konumlara kayma sürüyor. Yığınların psikolojik durumu devrimci hareketin kadrolarını da derinden etkiliyor. Gericilik dönemi basıncını şimdi iyice duyuruyor. Bölünmeyen hareket kalmadı gibi. Ortamdaki bu olumsuzluklara karşın, TKP Leninci kadroları üç yıl içinde partileşti,

Türkiye Komünist Partisi-İşçinin Sesi oldu. Bugün de, gelişmesini sürdüren bir-iki örgütten biridir. Türkiye’de ve Avrupa’da parti örgütleri ve organları sürekli ve düzenli çalışıyor. Ortamın dayatmasıyla, gençlik kesiminden gelen (ve gerçekten her açıdan genç olan) yoldaşlar arasında zaman zaman sorunlar doğuyor. Haberleşme güçlüklerinin de azdırmasıyla zaman zaman yurt içi örgütleri arasında uyum kopmaları oluyor. Ancak parti örgütlerinin *tümü* parti hattında inatla, ardıcıl savaşıyor. Gelişme eğrimiz hızından hiç yitirmeden ilerliyor.

Söylenmeden geçilmemesi gereken bir nokta bu dönemde işçi yoldaşlarımızın ve işçiye dayalı parti örgütlerinin genel ortalamasının çok üzerinde bir çalışma gösterdikleridir. Merkez organın son sayılarında ısrarla yinelediğimiz belgi boşuna söylenmemiştir. “Devrimin de, partinin de güvencesi işçilerdir.”

Gericilik dönemlerinin örgütsel açıdan, kadrolar açısından baş köşeye oturttuğu konu parti disiplini konusudur.

Şunu en başta koymak gerekir ki, Türkiye Komünist Partisi illegal bir partidir. İlegal bir partide disiplin *her zaman* legal bir partide olduğundan çok daha katı olmalıdır. Çünkü her zaman bir *seferberlik* durumu vardır. Hatta, illegal partinin yaşamına sürekli askersel durum da denebilir.

Parti bir bütündür. İstanbul’u, Konya’sıyla bir bütündür. Partili tutumu her yerde aynı olmak zorundadır. İlegal bir partinin legal ortamlarda çalışan parçaları için bu durum mutlaka çeşitli uyum zorlukları taşıyordur. Böyle koşullarda liberalizme kaymak sürekli bir dürtüdür. Bunu bilincimize yerleştirmek, komünist partisi demokrasisi ve disiplini arasındaki o diyalektik ilişkiyi iyi yakalamak gerekiyor.

İlegal partilerde disiplin her zaman olağandan yukarıdadır ama bunun ötesinde disiplinin daha da öne çıkmasını gerektiren dönemler vardır. Kılıcımız yalnız bu yana kesmiyor. Demokrasiyi sonuna dek savunan biziz ama disiplini de sonuna dek savunan biziz. Sorun, neredeyiz, nasıl bir zamandayız, ne yapıyoruz doğru

değerlendirme sorunudur.

Disiplinin iyice öne çıkması gereken dönemler, bir kez hepimizin bildiği gibi devrimci durum dönemidir. Lenin'in dedikleri açıktır. Devrimci durumda partinin çevresel (periferal) örgütlerinin kapısını açacaksınız, geniş tutacaksınız. Fakat *parti çekirdeği* dediğimiz, partinin gerçek kadroları için disiplin, olağan barışçıl dönemden çok daha yüksek olacaktır.

Disiplinin iyice öne çıkması gereken bir dönem devrimci durumsa, ikinci dönem de gericilik dönemidir.

Demek ki iki dönem vardır ki, her partide disiplinin olağandan çok daha fazla öne çıkması gerekiyor. Bunun da nedeni var. İkisi de olağanüstü dönemlerdir, göreceli barışçıl dönemlerden farklıdır. İkisinde de parti sorunlarla karşı karşıyadır. Biri ileri atılabilmenin sorunlarıdır, ötekisi geriye çekilebilmenin sorunlarıdır. Ama ikisi de büyük sorunların olduğu dönemlerdir. İkisinde de disiplin o dönemleri başarıyla atlama çabasıdır. İki dönemde de liberalizm komünist hareketin baş düşmanıdır. Nasıl bir durumdan geçtiğimizi tüm yoldaşlar değerlendirmelidirler. Gericilik dönemindeyiz. Geri çekiliş dönemindeyiz. Bu dönemde disiplin gerçekten utkunun anahtarıdır. Lenin hatta şöyle diyor: Böyle dönemlerde en ufak bir sallantı gösteren iyi komünistleri bile görevden uzaklaştırmalısınız.

İllegal bir harekette disiplin legal bir harekette olduğundan çok daha önde gelmek zorundadır. Olağanüstü dönemlerde disiplin daha da öne çıkmak zorundadır. Bunları iyice içermemiz gerekir, çünkü olağanüstü dönemlerde, sıkıntılı, sıkışık dönemlerde disiplinin azalması yönünde *nesnel bir dürtü* vardır. İnsanlar aynı insanlar. Fakat sıkıntı dönemlerinde günün yirmi dört saati, yaşamın her parçası insanları disiplini ufulamaya itiyor. Yapmamız gereken, almamız gereken tutuma karşı yaşamın sürekli bir eğilim taşıdığını bilmeliyiz. Sıkıntı dönemlerinde disiplin azalır. Tüm liberal hastalıklar öne çıkar. Bu nesnel bir gelişmedir. Dışına çıkıp bakabilmek gerekir. Ahmet yoldaşın, Rüştü kardeşten ayırmak gerekir, çünkü toplumsal bir olaydır. Bunun

ancak bilgiyle, bilinçle, inançla üstesinden gelinebilir. Onun ötesinde yaşam gevşeyenleri eskitir, onları posası çıkmış gibi kenara atar.

Özetlersem, birincisi, disiplin illegal bir partide öndedir. İkincisi, zor dönemlerde daha da öndedir. Üçüncüsü, ama, zor dönemlerde disiplinin azalması yönünde nesnel bir eğilim sürekli işlemektedir.

Onun için bu dönemde *komünistliğin ölçütü* partinin örgütsel ve taktik kararlarını harfiyle uygulamaktır. Her insan istediğini yapmakta özgürdür. Ancak her örgüt kendi niteliğini korumakta özgürdür. Her örgüt, ben bu yoldan gideceğim demektedir özgürdür. Gitmeyenlere karşı gereken tavrı almakta da özgürdür. Burada iktidarsızlık gösteren örgütler zaten siyasal sahnede yaşayamazlar. Buraya dek fazla bir sorun yoktur. Parti disiplinine uyan ve uymayan hemen ayrılır. Bu dönemin asıl sıkıntısı bu noktadan sonra başlıyor.

Bu dönemin asıl korkulacak ve bilinçle uyanık olunacak yönü şudur: Partinin taktik ve siyasal tutumlarını, örgütsel kararlarını uygularken kendi istediği yönlerde doğru çekiştirmek. Uygulamak, ama çekiştirerek uygulamak. Çünkü bu dönem nesnel olarak disiplinin azalması yönünde çalışıyor. Günlük çalışmada taktikleri, siyasi uygulamaları kendi istediğine doğru çekiştirmek daha kötüdür. Ötekisi ben elmayım, sen armutsun diyor. Git o zaman elmaların yanına dersin biter. Ama bu *kendi dokumuzu* zayıflatır. Liberal eğilimler buralarda sızar.

Olabilir ki bir karar yanlış olmuştur. O zaman onun yolu vardır. Organlarımızda tartışırız, öneri götürürüz. Bu değişsin deriz. Daha yukarı gideriz. Konunun peşinden koşarız, bırakmayız, medeni cesaretsizlik göstermeyiz. Öte yanda hiç çekiştirmeden uygularız partinin dediklerini. İçinde bulunduğumuz dönem bu tutuma karşı çalışıyor. Bunun bilincinde olarak davranmamız gerekir. Bu dönemde gerçekten komünistliğin ölçütü budur. Parti hattını, parti kararlarını çekiştirmeden tam olarak uygulamak.

Alt organlar üst organlara kesinlikle uyar. Bilinçli, gönüllü bir biçimde. Yoksa tüm komünist partisi teorisini

atmak gerekir camdan dışarıya. Alt üste her zaman uyar. Bu dönemde çok daha fazla uyar.

Azınlık çoğunluğa kesinlikle uyar. Azınlıkların “platform”larda birleşmeleri, ayrı “platform”ları sürdürmeleri gibi birşey Troçkizmde var. Marksizm-Leninizmin parti anlayışında yoktur. Tartışılır, çoğunluk görüşünü koyar, ondan sonra azınlık bu dünya yüzünden yok olur. Yok olmazsa bu hareket içinde yok olur. Azınlık çoğunluğa uyar, alt organlar üst organlara uyar. Komünist partisinin merkezi anlayışında dükalıklar yoktur. Komünist partisi monolitik bir partidir.

Bunların dışında, bir de dönemlerle kadroların ilişkisi sorunu var. Her partinin bir kalıcı kadrosu, çekirdeği vardır. Bu çekirdek bir yılda, iki yılda ortaya çıkmaz. On yıllar içinde, kavganın içinde ortaya çıkıyor. Bir de çekirdeğin çevresinde yine parti kadrosu (çevresel partilileri de kastetmiyorum — yine parti militanı kadrolar) var. Fakat işte bu kadrolarda bir farklı durum var.

Her değişik dönem, kendi kadrosunu beraberinde getirir. Sanki cebinde taşır. Nereden çıktı bu adamlar? Çıkar. Her dönem, gereksindiği insan tipini doğurur, üretir. O dönem değiştiğinde, bir bakarsın, o dönemin ürünü olan kadro da beraber gitmiş. Nereye gider? Evine gider, okumaya gider, kendini “yenilemeye”, sonraki devrim savaşına “hazırlamaya” gider. Dönemler bu tür kalıcı olmayan kendi ürettiği kadrolarıyla beraber gelir, beraber gider. Devrimci durum da öyledir. Bir sürü insan üretti. Onlar şimdi gidiyor. Gericilik dönemi bambaşka bir ortam. Az parlak. Çok nankör. Kağıt katlayacaksın sürekli. Ne yapalım, böyle. Gösterişsiz. Sabır işi. Nankör bir dönem. Bu da kendine uygun kadroları beraberinde getirecek.

Tüm hareketler neden bölünüyor? “Doğruyu mu buluyorlar”? Dönem değişti. Basıncı şimdi biniyor. Kadrolar yer değiştirecek. Bu döneme uygun kadrolar öne gelecek. Görüşmeye gelen bir yoldaş anlatı. Bir sürü hareket yeniden bölünmüş. Oysa yoldaşı son görelî bir ay oldu en fazla. Neden? Bırakın bu bölünmelerin rastlantısal

nedenlerini. Çarşaf çarşaf yazıyorlar, insanın midesi kalkıyor okurken. Altında yatana bakın. Dönem değişti, tüm örgütlerde dönemlerin kadroları değişiyor. Olan budur, nesnel olarak olan budur. Yani her dönem kendi kadrosunu beraberinde getiriyor, beraberinde götürüyor. Ama *kalıcı kadrolar* bunu anlayabilen kadrolardır. *Kalıcı komünist kadrolar*, her dönemde ne gerekiyorsa onu yapan kadrolardır. Bugün böyle, 24 saat kağıt katlarız. Yarın dün ne yaptıksa onu yaparız, öbür gün tetik boşaltırız. Komünist partisini yaşatacak kadro dönemlere bağlı olmayan kadrodur. Tüm değişiklikleri iyi anlayacak, kavrayacak. Dönem ne istiyorsa ona göre davranacak. *Kadro asıl budur.*

Bu yaz dönemini, 6. Yaz Taarruzu'nu partimizdeki gönüllü komünist disiplini katıyla arttırarak bitirmek ana hedefimizdir. Elbirliğiyle disiplini yükselteceğiz. İdeolojik, siyasal, örgütsel açıdan hiçbir sallantıyı ve sallantılıyı örgütümüze bulaştırmayacağız. Yine Lenin'in bir sözü kulağımıza küpedir. Sıkıntılı dönemlerde, parti rotasını tek birşeye göre çizer. *Tüm sallantılardan arınmak.* Tek tek komünistler olarak kendimizi tüm sallantılardan arındırmak. Hareket olarak tüm sallantılı görüşlerden ve unsurlardan arınmak. Bu dönemin hedefi budur. Leninizmin bize öğrettiği budur.

İşçinin Sesi'nin 200. sayısı hepimize kutlu olsun!

Haydi 6. Yaz Taarruzu'na!

Herşeyin sonunu kadrolar belirleyecektir!

KOMÜNİST YAYINCILIK KADRO İŞİDİR

İşçinin Sesi, sayı 200, 7 Haziran 1982

Soru: Merkez organımız *İşçinin Sesi* komünist gazetecilik açısından yıllar içinde sürekli gelişti. Gazetemizin editörü olarak bu sonuca ulaşmada işlere nasıl bir yaklaşımın rol oynadığını bize anlatır mısınız?

Yanıt: Geniş bir soru. Komünist basın alanında da Marks'ın, Engels'in, Lenin'in dediklerini ve yaptıklarını öğrenme ve kendi koşullarımıza uygulama çabası içindeyiz. Komünist gazetecilik konusunun değişik yönleri var. Örneğin, gazetenin işlevi, seslenmek istediği kesimler, konu ölçütleri, seslendiği kesim ile arasındaki bilgi alışverişi, tüm bunlar komünist gazetecilik içinde ayrı ayrı ele alınıp işlenmesi gereken yönlerdir. Ancak bunları bir yana bırakmak ve asıl olarak sorunun bir yönünü, bunların dışında kalan bir yönünü ele almak istiyorum. Çünkü *İşçinin Sesi*'nin yayın yaşamına girmesinden ve özellikle de TKP içinde ihtilalci komünizmin savunucusu görevinin omuzlarına düşmesinden sonra boğuştuğumuz en çetin sorun bu olmuştur.

Komünist yayıncılık kadro işidir. Karşılaştığımız en çetin sorun da bu olmuştur. En başından bu yana öyle bir yayın kadrosu amaçlıyoruz ki, entellektüelizm hastalığına tutulmamış olacak ve tutulmayacak, proleter tutumlu, çok yoğun, ağır bir çalışmayı sonuna dek götürebilecek, burnu büyük olmayan ve burnu büyümeyecek, çağdaş bilginin en son ulaştığı noktaları içermiş, gelişmeleri sürekli izleyen, kalıpsız kafalı ve cesur düşünceli ama Marksizmin temellerine, Marksizmin devrimci ruhuna tüm varlığıyla kendisini adanmış. Birbirini insan olarak, arkadaş olarak,

yoldaş olarak seven, birbirine karşı sadakat ve vefa duygularını hor görmeyen, duygudan ve insanlıktan utanmayan bir yayın kadrosu yaratabilmek.

Bu alanda da geçmişten birşey devralmadık. Ancak açık savaşıma başladığımızdan bu yana üç yıl geçti ve bugün dönüp arkamıza baktığımızda şunu gönül rahatlığıyla söyleyebiliyoruz ki Türkiye devrimci hareketine teorik çalışmasıyla, yazısıyla, çizgisiyle, resmiyle, dizgisiyle, mizampajıyla, baskısıyla gerçekten değerli komünistler verdik. Bir benzetme yaparsam, *İşçinin Sesi* Türkiye devrimci hareketinin Trabzonspor'udur diyebilirim. Başından beri, en başından beri yıldız adlardan kaçındık, korktuk, ürktük. Bir türlü sevemedik. İstedik ki kendisine ayrıcalık tanımayan, özgül yerler istemeyen, örgüt içinde bir vida olabilen, örgüt yaşamı içinde yer alabilen bir yayın kadromuz olsun. Üç yıl içinde *İşçinin Sesi*'nin ürettiği değerler ortadadır.

Yayın kadrosunu oluşturma, üretme, geliştirme yönünde nelere dikkat ettik ve nasıl çalışıyoruz? Birincisi, örgütlerin kahrını çekmemiş, yıllarca örgütlerde yontulmamış yoldaşları yazı çizi işlerine koymuyoruz. Ya da zaman içinde aramıza katılmakta olan, derin burjuva bilgisine sahip örgüt deneyimsiz yoldaşları örgüt anlayışı kazanmaları için uzun bir dönem örgütlerin öğreticü çarklarına teslim ediyoruz. Çünkü komünist yayın kadrosu pratik örgütsel çalışmayı bilmeyen, anlamayan, en az öteki yoldaşları gibi başaramayan bir entellektüeller gurubu değildir.

İkincisi, araştırma-geliştirme yoluyla hareketimizin teorik ve siyasal konumunu yazılarıyla belirleyen yoldaşlarımızı da içeren ama ondan daha geniş bir yazı kurulumuz var. Kadrolarımızın bugünkü gelişme aşamasında yazı kurulunu bağlayıcı karar alan, oylayıcı bir organ olarak değil, sıkı çalışma, yoğun öğrenme forumu olarak ele alıyoruz. Marksizm bilimse önce derinden öğrenilecek. Kitaptan okumak da yetmez, yaşamla birleştirilecek. Diyebilirim ki, hareketimiz içinde en yüksek disipline sahip birim basın-yayın örgütüdür. Toplantılarda bilgiye dayanmayan akıl yürütme, geveze-

lik, ukalalık, laf yetiştirme, bilgiçlik kesinlikle yasaktır. Ve zaten yapan da yoktur.

Üçüncüsü, konular yazı kurulunda gerektiğince tartışılır. Bazen bu tartışmalar haftalar sürer. Örneğin faşizm, Polonya, sosyalizm ve demokrasi tartışmalarında böyle olmuştur. Ancak karar yetkisine yalnız editör sahiptir. Editörün katılmadığı toplantılarda yetkili yardımcı editördür. TKP 1980, 1981 Konferansları, pratiğimizde varolan bu işleyişi yasalastırmıştır.

Gördüğünüz gibi sorunun ancak küçük bir bölümünü ama bizim için en büyük zorluk yaratan ve sanıyorum ki başarıyla çözmekte olduğumuz yönünü anlattım. Komünist gazetecilik üzerine her yönüyle geniş bilgi edinmek isteyen yoldaşlarımıza bir kitabı öğütleyebilirim. Çekoslovakların sanıyorum ya 1969 ya da 1970'de bastıkları *Basın Üzerine Lenin* adlı bir derleme var, iyi sistemleştirilmiş, bölümlenmiş bir kitaptır.

Soru: Parti merkez organının editörü olarak, örgütlere ne iletmek isterdiniz?

Yanıt: Sanıyorum Türkiye komünist ve devrimci hareketinde gazetesinin işlevini en iyi yerine oturtabilmiş, örgütleriyle gazetesini arasında doğru bir anlayışı yerleştirebilmiş olan hareket *İşçinin Sesi*'dir. Buna karşın örgütlerden dün istediğimiz, yarın yine isteyeceğimiz şeyler de eksilmemiştir. Örneğin en başta, tüm yoldaşlarımız, tüm örgütlerimiz çevrelerinde gelişen siyasal tartışmaları, insanları meşgul eden konuları sığı sığına gazetemize bildirmelidirler. Bazı örgütlerimiz bunu çok başarılı yürütüyor, bazı örgütlerimiz yeterince önem vermiyor.

İkincisi, gazeteye bölgelerden haber, yazı, resim mutlaka düzenli bir işbölümü içinde yollanmalı, organ toplantılarında mutlaka sürekli gündem maddesi olarak yer almalıdır. Yeni kurulmakta olan örgütlerde bazı yoldaşlarımızın şöyle endişesi olabiliyor: Gazetemizin teorik düzeyi çok yüksek, bizim yazdıklarımızı istemezler, basmazlar, vb. *İşçinin Sesi*'nin başarısının bir sırrı da burada. Hem yüksek düzey, hem de militanıyla bağlı. Her geçen sayı bunun kanıtıdır.

Üçüncüsü, mutlaka yayın satış paraları daha muntazam bir biçimde gazeteye iletilmelidir.

Soru: Dünya komünist basınının bugünkü durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yanıt: Bunu da konunun teorik ve siyasal yönlerini dışarıda bırakarak yanıtlamak istiyorum. Çünkü teorik ve siyasal açıdan dünya komünist partilerini ve dolayısıyla basınını nasıl değerlendirdiğimiz gazetemizin yazılarında vardır. Daha çok gazete mizampajı ve teknik düzeyi olarak ele almak istiyorum.

Gazetecilik tekniği, yöntemleri açısından dünya komünist basınında ilginç bir görünüm, bir paradoks var. Geneliyle sağa kaymış olarak değerlendirdiğimiz dünya komünist hareketi içinde göreceli olarak daha solda duran partilere, en azından Marksizmin temel direkleri olan proletarya diktatörlüğü, proletarya enternasyonalizmi gibi konularda sağlam duran partilere bakalım. Bu partilerin basınları gazetecilik tekniği açısından, resim kullanışından başlık seçimine, harf karakterinden sayfa düzenlemesine dek 1920'ler, 1930'lardaki ölçütlerle, ya da genel geçerli zevk ile davranıyorlar. Özellikle sosyalist ülke basını. Öte yandan Marksizm-Leninizmin, komünizmin temel önermelerini reddeden iyice oportünist ve revizyonist partilerin basınına baktığımız zaman bunların çoğunluğu gazete tekniği alanında, redaksiyon, editörlük ve mizampaj alanlarında modern bir anlayışla çalışıyorlar. Yalnız teknik açıdan söylüyorum, gerçekten kendini zorla okutan, güzel yayın örnekleri veriyorlar.

Türkiye komünist hareketi olarak yapmamız gereken, Marksizmin özünü her saldırıya karşı savunurken öte yandan her güzel uygulamayı, her zevkli uygulamayı, modern tekniğin gazetecilik alanına getirdiği her ilerlemeyi, her başarılı örneği alıp kendi koşullarımıza uygulamaya çalışmaktır. Doğru devrimci görüşlerin güzel sunulduğunda, insan psikolojisini dikkate alan, bu konuda yapılmış çalışmaları bilen bir kadro elinde çok daha geniş kesimlere ulaşabileceğini, çok daha yankı uyandırabileceğini iyi bilmeliyiz. Gazeteciliğin teknik ve mizampaj yönlerini küçümsemiyoruz. Tersine, üzerinde

özenle duruyoruz. Gazeteyi eline alan insan ne için gazetenin şu sayfasına eğilim gösterdiğini, ne için bu gazeteyi değil de, şu gazeteyi aldığını belki farketmiyordur, belki bilincine çıkarmıyordur ama bilinçaltı seçtiği gazetede ötekilerde olmayan birşeyi yakalamıştır. Dünya komünist basınında güzel gazetecilik örnekleri veren revizyonist kesimle bayat gazetecilik tekniğini sürdüren ama daha doğru şeyleri savunan gazetecilik arasında bir seçim yapmak zorunda değiliz. Her alanda en iyisini seçip Türkiye komünist hareketine taşımak görevimizdir.

YAŞADIKÇA'YA ÖNSÖZ

İşçinin Sesi yayınlarının Temmuz 1982 tarihli ve 27 nolu kitabına önsöz.

Genel olarak her sınıflı toplumda sanatçının işi zordur. Ya yaratıcısını, üretkenliğini egemen sınıfların sofrasına katık edecek, iyi yiyen, iyi yaşayan palyaço olacak ya da acı çekecek, itişlenecektir. Hatta tarafını tuttuklarınca bile. Tarihinin bağınaz, barbar, çaresiz hayaletinden bir türlü kurtulamamış Türkiye'de bu daha da böyledir. Cuntanın koyduğu sansüre ne gerek var. Uzun tarihsel yaşayışın buruk deneyleri sansürü sanatın, sanatçının içine yerleştirmiş. Son yıllarda yaşanan keskin sınıf savaşımları, doğruya, haklıya (bu arada sanata da) uzanan yığınların desteği bile bu gerçeği ortadan silemedi. Tarihin biçimlendirdiği kalımların yok olabilmesi uzun zaman ve bilinçli çaba istiyor.

Yurdumuzda özellikle son yirmi yıldır hava bir açıyor, bir bozuyor. Açtığı da beklenen, özlenen güneşli hava değildir ama savaşıma bağlı olarak açığında emekten-güzelden yana herkesin yanağına biraz renk geliyor. Yaratıcı çabalar yoğunlaşıyor. Sanatın her dalı şöyle bir silkiniyor, daha geniş çevreye açılıyor. Gerçekten yetenekli, pırıl pırıl ozanlar, yazarlar, ressam, besteciler, halk konuşmacıları, proleter siyasetçileri, örgütçüler, tek sözcükle yaratıcılar öne fırlıyor. Ardından hava bozduğunda, bunların çoğu yitip gidiyor. Kimi korkudan, kimi dayanıksızlıktan, kimi rahat yaşamaya, kimi "mevki"ye acıkmaktan, kimi umutsuzluktan. Havanın bozduğu dönemlerde egemen güçler tüm yaratıcıların üstüne bir yanda terör, bir yanda vaatlerle çöküyor. Bu

sürece, gelecektekine yana o pırıl pırıl umutların bir çoğu ne yazık ki ya "tarafsızlaşıyor", ya karanlığın yanına geçiyor. Tabii, bunların arasında Dostoyevski gibi, karanlığın yanına geçtikten sonra bile büyüklüğünü koruyabilen dehalar da çıkıyor. Ama haksızı, geriyi, yanlış kalıcı güzellikte sunabilmek zor zanaat olduğundan, Tanzimat döneminin pekçok sanatçısı gibi, ya da daha yakın bir ad, Attila İlhan gibi, yaşarken fosilleşiyorlar.

Bugün ülkemizde hava yine bozdu. Türkiye'yi faşist-terörist bir generaller çetesi yönetiyor. Ozanlık, "Atam, sen kalk da ben yatam"a, ressamlık boy boy "gözlerine bakılamaz" Ata tablolarına, Ata halılarına, Ata tabaklarına zorlanıyor. Yine pekçok yetenek yok olup gidecek.

Son on yılın yoğun çarpışmaları, sanatın her dalından siyasetçiye, örgütçüye, ajitatöre dek geniş bir yaratıcılar kadrosu yaratmıştı. Bunlar şimdi sınavdadır. Aşağılanma, horlanma, eziyet belki en yakınlarınca yadsınma, ihanet. Öte yanda, pişmanlara çeşitli olanaklar. Bunlar gündelik oldu. Ne var ki bu kadro da, Türkiye'nin bugüne dek görmediği bir kadrodur. Türkiye, tarihinin hiçbir döneminde, bu kuşağın eline verdiği güzel yarınları yaratma olanaklarına sahip olmadı. Toplumsal gelişmenin göbeğine oturmuş koskoca bir proletarya. Komünizm gönül vermiş binlerce öncü işçi. 1960'lardan bu yana yükselen sınıf savaşımının zengin deneyimi. Geniş bir çağdaş halkçı-aydın gücü. Sosyalizmin dünyada durmaksızın ilerleyen etkisi. Ülkenin çılgın gidişine son vermek, Sosyalist Türkiye'yi kurmak, sanatçısıyla-örgütçüsüyle, tüm çalışanıyla bu kuşağın boynunun borcudur.

S. Ereğ işte bu savaşkan kuşağın genç bir üyesidir. Asıl mesleği heykeltraşlık olan ve devrimci kavgada daha bu genç yaşında başına çok iş gelen Ereğ yoldaşı devrimci hareket *İşçinin Sesi*'ndeki çizgileriyle yakından tanıyor. Önümüzdeki yıllar içinde en geniş çevreler yoldaşı ve sanatını tanıyacak ve değerlendirecektir.

Böyle iddialı konuşabilmek, yoldaşın dağlardaki pınarlar gibi gürül gürül akan yeteneğini bilmekten değildir. Dünyada, hele burjuvazinin yanında yetenekli çok insan var. Ya da kuyruklu yıldız gibi parlayıp sönen

yetenekler çok. Kalıcı bir yaratıcı olabilmek, yeteneğin yanısıra bazı şeyler daha istiyor. Çalışkanlık ve öğrenme tutkusu. İnatçılık. Yaptığı işe karşı sorumluluk ve alçakgönüllülük. Ezeni-ezileni seçen bir toplumsal anlayış. İnsan sevgisi. Bu özellikler Erek yoldaşa fazlasıyla var.

Pekçok ukala entellektüel Erek yoldaşın çalışmalarını “tarafli”, “siyasal eğilimli” bulacaklardır. Evet, eğilimlidir. Bu yönüyle özellikle gurur duyuyoruz. Eğilimi sömürünün yok edilmesi, sömürülenlerin kurtulması yönündedir. Yaşamın hiçbir alanı siyasetin, yani sınıf kavgasının dışında değildir. Sanatın da hiçbir dalı siyasetin dışında değildir, olamaz. Yoldaşımızın sanatı taraftır, yararlıdan yanadır. Bizler için sanat, *yararlıyı güzel yapma* ustalığıdır.

Bizler dayatmacı, sansürcü değiliz. “Doğrusunu biz yapıyoruz, yanlışla yaşam hakkı tanımamız” diyenlerden, yasakçılardan değiliz. Bugün değiliz, yarın iktidar olunca yine olmayacağız. Her yanlışla karşı halkın önünde *o alanın araçlarıyla* çarpışacağız.

Eski uyutucu romantizme, yeni dejenere burjuva “okul”larına da, sanatı yararlılık adına pedagoji düzeyine indiren çirkinliğe, vulgarlığa da karşıyız. Bunlarla, inandığımız yolun güzel örneklerini vererek savaşıcağız. Düşüncemizi dağıtmadan kendi yolumuzda yürümemiz, zararlıyla da, çirkinle de kavgamız anlamına gelecek. İşte Erek yoldaşın elinizdeki kitabını bu yolda ileri bir adım olarak değerlendiriyoruz.

Yararlıyı güzel yapabilmek, yani insan ruhunun başarılı bir işçisi olabilmek ancak *gerçek yaşama* iki ayakla sağlam basmakla olabilir. Bu, seyirciyi, okuyucuyu, dinleyiciyi gerçek yaşamın koşullarından koparıp varolmayan yaşantıların, varolmayan “kahramanlar”ın hayal dünyasına çeken eski çeşit romantizmden kopuş demektir. Üzüntüsüyle, sevinciyle insan, toplumun ürünüdür, toplumun parçasıdır. Bunun dışında bir gerçeklik yoktur. Aristo’nun *Siyaset* adlı yapıtında dediği gibi, “toplumun dışındaki insan ya allahdır, ya canavardır”. Öte yanda, ne Erek yoldaşın fırçası, ne bizim sanat anlayışımız

romantizme düşman değildir. Ancak, bizim için varolan, yeni çeşit romantizmdir, *devrimci romantizmdir*. Devrimci romantizm, sanat anlayışımız olan *sosyalist gerçekçiliğin* zorunlu-ayrılmaz bir parçasıdır.

Sanatın binlerce yıl içinde biriktirdiği bilgiye, tekniğe, vardığı sonuçlara iyice egemen olmadan da insan ruhunun başarılı bir işçisi olunamaz. Proletarya, her alanda olduğu gibi sanat alanında da insanlık tarihinin biriktirdiği hazinenin tek mirasçısıdır. Bu hazineyi özenle çalışmak, eleştirel bir yaklaşım ile değerlendirmek, sömürücü sınıfların çıkarlarını simgeleyen yanlarını ayıklayarak ve daha da zenginleştirmek proletarya sanatçısının görevidir. Bu hazine, "feodal" ya da "burjuva" diyerek bir yana itildi mi, ya "proletkült" saçmalığına, ya da bürokrat-memur vaazlarına, kaba, bıktırıcı propagandaya varılır. Sanat, hiçbir basitlemeye sokulmaması gereken yaratıcılıktır. Genel olarak (*o da en genel olarak ve son çözümlemede*) çalışan insandan, doyumlu-haklı güzel bir dünyadan yanalık dışında bir çerçeveye sokulmamalıdır.

S. Ereğ, sanatın çağdaş boyutlarını içermiş ülkemizin yarınki egemen sanat anlayışının bugünkü habercilerinden proleter bir sanatçıdır. Sosyalist gerçekçiliğin ilkeleri üstüne aklievvelik ederek ressama resim yapabilmesi, ozana şiir yazabilmesi, müzisyene beste yapabilmesi için bir dizi kural dayatmaya çalışınlar! Ereğ'in tabloları, işte sosyalist gerçekçilik!

Yoldaşımızın yapıtlarının bir bölümünü kitap olarak sunmakla haklı bir sevinç duyuyoruz.

SOSYALİZM VE DEMOKRASİ'DEN

Partimizin sosyalizm ve demokrasi
anlayışını çok güzel açıklayan
bu kitabın beş bölümünü veriyoruz.

II. SOSYALİZM-DEMOKRASİ İLİŞKİSİNİN EVRİMİ

Düşünme kolaylığı için bu ilişkinin tarihini birkaç döneme ayıracağım. Ancak bu dönemleri “örgüt emri” gibi anlamamak gerekir, başka çeşit bölümlenmeler de yapılabilir.

Birinci aşama, Marks ve Engels’in de yaşadıkları, işçi hareketinin doğuş dönemidir. En basit demokratik haklar kavgasının verildiği dönemdir. Bu nedenle, daha sonra doğacak bir dizi sorun henüz doğmamıştır. Sosyalizm-demokrasi ilişkisi, herkesin gayet kolay anladığı bir ilişki durumundadır.

Böyle bir dönemde yaşamış olan Marks ve Engels, asıl olarak bilimsel sosyalizmi kurma, bilim olarak ortaya çıkarma görevini üstlendiler. İnsan ömrü 50-60 yıldan fazla değil, önlerine koydukları görevler de dev gibi görevlerdi. Bu nedenlerle Marks ve Engels devlet, demokrasi, sosyalist demokrasi konusunda kapsamlı bir çerçeveden çok, sorunun özüyle ilgilendiler. Fakat bu sorunların özüyle ilgilenebilmiş olmaları bile bugün yolumuzu aydınlatan ışıktır. *Kapital*'e devlet üzerine bir dördüncü bölüm koymayı düşünmüş olmaları da eksik kalan yönü gördüklerini ama ömürlerinin yetmediğini gösteriyor.

İkinci aşama, Avrupa kapitalizminin emperyalizme büyüdüğü aşamadır. Marks-Engels sonrası bu dönemde hem işçi sınıfının savaşımlı sonucunda, hem emperyalistleşmenin sağladığı olanaklarla Avrupa’da demokratik uygulamalar belli ölçüde genişledi. Bu genişleyen demokratik haklar üzerinde işçi hareketinde belli başlı iki eğilim belirdi. Birincisi, II. Enternasyonal partilerinin temsil ettiği eğilimdir. Bunların demokrasiye bağlılığı

giderek varolan düzene bağlılığa dönüştü ve sosyalizmin önüne fren oldu.

İkinci eğilimi temsil eden Lenin ve Bolşevikler, devlet, demokrasi ve proletarya diktatörlüğü kavramlarını yeniden Marks'a uygun, daha doğrusu bilime uygun, yaşama uygun bir biçimde yerine oturtular.

Lenin de bu sorunla asıl olarak siyasal kavganın içinde, onun gerektirdiği kadarıyla ilgilenmek durumundaydı. Yaşamının sonunda *Devlet ve Devrim*'i yeniden ve genişleterek yazmayı istedi ve kitabın planı üzerinde de çalıştı ama yine ölüm bu görevin yerine getirilmesine engel oldu.

Yaşamlarının son yıllarında Marks ve Lenin'in devlet konusunu kapsamlı ele almak istemeleri, bunun gerekliliğine işaret etmeleri daha sonra yaşayacak Marksist düşünürlerle üstlenilmesi gereken görevi gösteriyordu: Marksizmin devlet teorisini işleyip geliştirmek. Bugüne dek bu görev Marksizme yaraşır biçimde yerine getirilmedi. Devlet konusunda herşey söylenmiş gibi davranıldı. Komünist harekette bu konuda sık sık rastlanan geneciliği, klişeciliği besleyen en önemli unsur bu tutum oldu.

Üçüncü aşama, Komintern partileri dönemi diyebileceğimiz, bir önceki dönemde başlayan demokrasi ve sosyalizm arasındaki açıklığın büyüdüğü bir aşamadır. Bu dönem, Lenin'in ölümünden, faşizmin yükselişine kadarki dönemi kapsar. Batıda demokratik kazanımlarda, yükselen işçi devrimi karşısında gerileme ortaya çıkmaya başlıyor. Fakat artık bir de sosyalist devlet vardır ve bu sosyalist devlette giderek otoriter bir yapı kurulmaktadır.

Bu gelişmeler karşısında Komintern yanlış bir tutuma kayıyor. Bir yanda demokrasi konusunda iyice genel doğrularla yetiniyor: "Burjuva demokrasisi aldatmacadır." Öte yanda Sovyetler Birliği'nde giderek otoriterleşen sistemin özürücü savunusunu yapıyor. O zor koşullar altında Sovyetler Birliği'nin durumu aslında anormal bir durum değildi, dünya işçilerine güzelce açıklanabilirdi. Komintern'in, Sovyetler Birliği'nde demokrasinin kısılmasının zorunlu yönlerini ve o gün ve ertesi gün düzeltilmesi

gereken uygulamaları göstermeyişinin, her yapılıcı onaylayışının, Sovyetler Birliği'ndeki sistemin yerleşmesinde ve donuklaşmasında önemli payı olmuştur.

Komintern'in genelci ve klişeci tutumu nedeniyle, sosyalizmle demokrasi arasında iyice açılan ayrımı kimse ele alıp düşünme yönüne gitmedi. "Burjuva demokrasisi uydurmadır, proletarya diktatörlüğü çok iyidir." Ama bu yetmiyor. Açılan arayı insanlar görüyorlar. Böyle olunca ciddi sorunlar çıkıyor ve komünist partilerinin bunlarla yeterince boğuşamamaları gelişmemelerinin altında yatan en önemli nedenlerden biri oluyor. (Tabii çeşitli başka etkenler de var, ama öteki gelişmeleri bir anlamda dondurup yalnızca bu açıdan anlatmaya çalışıyorum.) İşçi sınıfının partileri olarak gerçek bir güç olamıyorlar. Eski sosyal demokrat işçi partileri, işçi sınıfını toparlayan partiler olmaya devam ediyor. Bu tarihin gerçeğidir, hiç değıştiremeyiz.

Dördüncü aşama, büyük bir belanın içinden güzel birşeyin çıkma şansına sahip olduğu faşizm dönemidir. Yaşam, sosyalizmle demokrasi arasında açılan arayı bu dönemde kendisi kapattı. Demokratik görevler birdenbire herşeyi o denli kapsadı ki, aynen Marks'ın dönemindeki gibi, komünist partileri en temel haklar için savaşmaya başladı. Dolayısıyla işçi sınıfının bilincinde sosyalizmle demokrasi yeniden yakınlaşmaya başladı.

Bunu yaşam sağladı ama komünist partileri buna amatörce uydu. Kısa bir süre öncesine dek "burjuva demokrasisi aldatmadır" derken, birdenbire faşizme karşı burjuva demokrasisini savunmaya başladı. Komintern büyük bir alabora geçirdi. Dur, ne oluyor demeye kalmadan iyice hat kaydı. Yapılması gereken tabii ki demokratik savaşım yürütmekti, ama demokrasiyi savunmak ayrı, burjuva demokrasisini savunmak ayrı bir konudur.

Komintern, burjuva demokrasisini savunmak gerekir diye sağ bir yanlışı yaptı ama bunun nesnel sonucu sosyalizmle demokrasi arasında açılan uçurumu kapamaya yardımcı oldu. Sonuç olarak, bu dönemde partilerin izledikleri somut yanlışılar bir yana, özel koşullara sahip birkaç komünist partisi de bir yana, komünist partileri ilk

kez gerçek yığınsal partiler oldular. Bu da *işçi sınıfının kalbini kazanmada demokrasi savaşının önemini* tarihsel olarak vurgulayan, altı çizilecek bir noktadır. Buraya dek anlattıklarımızın tümü, her aşamanın özelliği bu sonucu getiriyor, ama bu aşama çok çıplak olarak gözler önüne seriyor.

Beşinci aşama, soğuk savaş dönemidir. Bu dönem hem demokrasi, hem sosyalizm için çok kötü bir dönem oldu. Doğudaki sosyalist ülkeler işçi sınıfıyla Batıdaki işçi sınıfı arasında duvar örüldü.

Soğuk savaş sosyalist sistemi geri devşirme stratejisi izlediği, sosyalist sisteme şiddetle saldırdığı için sosyalist sistem savunmaya geçti. Savunmaya geçmesi, devletlerin kendilerini konsolide etmeleri, sert önlemlerin her gün birbirini izlemesi demektir. Bu çok nesnel, çok haklı bir nedenden ortaya çıkıyordu, ama yine bir başka nesnel sonucu, Doğu Avrupa ülkelerinin demokratikleşmesinin önünü kesmesi oldu. Böyle bir ortamda demokratiklik sürecinin gelişmesi olanaksızdı.

Batıda da komünist partileri soğuk savaş döneminde büyük güç yitirdiler. Bunun önemli bir nedeni burjuvazi için önemli bir sömürü konusu olan demokrasi ve sosyalizm arasındaki *günlük çelişkiler* konusunda tutarlı bir yanıtı sahip olmamalarıydı. Çeşitli tarihsel faktörlerle birlikte ekonomik olarak daha güçlü durumda olan dünya burjuvazisi, dünya işçi sınıfına dönüp “bu ne biçim şey” diyerek sosyalizmle demokrasi arasında çeşitli nedenlerle ortaya çıkmış ayrımın içine bıçağı sokup iyice çevirmeye başladı. Komünist partileri bunun karşısında tutarlı bir tez geliştiremedi.

Öte yanda, tüm olumsuzlukları yanında, o dönemin şöyle bir nesnel gerçeği de vardı: Dünya sosyalist sistemi ortaya çıkmıştı. Sovyetler Birliği'nin yanında dev gibi bir Çin duruyordu. Araları daha açılmamıştı. Bu iki gücün emperyalizme karşı birlikte oluşları ve sosyalist ülkelerin tüm güçlülere ve ablukaya karşın görülmemiş üretim artışlarına ulaşabilmesi, soğuk savaş dönemini zorunlu olarak kapattı. Soğuk savaşın, emperyalistleri varmak istedikleri noktaya vardırmadığını herkes görmeye

başladı. Sosyalizmi Moskova'ya itme, oradan da kaldırma hedefinin gerçekleşemeyeceği ortaya çıktı. Bu koşullar altında soğuk savaş dönemi yavaş yavaş eridi, kalktı.

Altıncı aşama, soğuk savaş sonrası bugünkü dönemdir. Bu dönemin en büyük gerçeği bilimsel teknolojik devrimdir. Bilimsel teknolojik devrim sayesinde, ihtiyar dünyanın emperyalizmi yeni olanaklara kavuştu. Bu olanaklar temelinde ve işçi sınıfının savaşımları ve bilimsel teknolojik devrimin zorlamasıyla Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde demokrasi uygulaması genişledi, sosyalist ülkelerde ise en başta kendi ekonomik zorunlulukları nedeniyle donuk bir yapı ortaya çıktı.

III. GÜNÜMÜZDE SOSYALİZM-DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

Günümüz, işçi hareketi tarihinde ilk kez sosyalizm-demokrasi ilişkisinin gerçekten tartışılmaya başlandığı dönemdir. İlk kez ciddi bir tartışma başladı. Bunun, çeşitli nedenlerin birleşmesiyle ortaya çıkan nedeni şudur: Batıda demokrasi uygulamasında genişleme var, sosyalist ülkelerde demokrasi uygulamasında sosyalizmin istediği oranda genişleme yok. Bu çelişki, dünyada komünistleri demokrasiye karşı göstermede, Doğu-Batı işçi sınıflarının arasını açmada, işçi sınıfının dünya çapındaki birliğini bozmada en önemli ideolojik silah olarak kullanılıyor.

Bunun sonucunda Avrupa komünist partileri öyle bir noktaya geldiler ki, demokrasiyle sosyalizm ilişkisini ele alıp çözmezlerse değil gelişmeleri, *yaşamaları* tehlikeye girmiştir. *Avrupa'da komünizm tehlikeye girmiştir*. Kimse-nin reddedemeyeceği biçimde varolan çelişkiyi açıklayamazlarsa, gelişmiş kapitalist ülkelerde komünizmin yaşama şansı yoktur. Bu o denli güçlü bir ideolojik silahtır.

Bu nedenle işçi sınıfı tarihinde ilk kez demokrasi-sosyalizm konusu Batı Avrupa'nın Yüro-komünist partileri eliyle gündeme geldi. Bunu da söylemekten hiç gocunmayız. İtalyan, İspanyol, Fransız partileri eliyle dünya işçi sınıfı bu tartışmanın içine girmeye zorunlu tutuldu. Tarihsel olarak bu partilerin katkısı budur.

Ve ilk kez demokrasi-sosyalizm ilişkileri konusunda öne sürülen tezler, hem burjuvaziye, hem sosyalist ülkelere karşı söylenmeye başlandı. Sosyalist ülkelere de eleştiri getirilmeye başlandı.

Yüro-komünist partilerin dünya komünist hareketi tarihinde ilk kez bu denli yığınsal partiler olabilmelerinde

demokrasi kavgasını göndeme getirmelerinin büyük payı vardır. Her aşamada demokratik savaşımın komünist partilerine büyük canlılık kazandırdığı tarihsel gelişmelere baktığımızda herhalde reddedilir bir gerçek değildir.

Gelişmenin şu yanını da unutmuyoruz: Yüro-komünist partiler kaç yapayım derken göz çıkartıyorlar. II. Enternasyonal partilerine benzediler. Bu yanışı görelim, onunla da savaşalım. Ancak demokrasi tartışmasının getirdiği nesnel yararı unutmayalım. Lenin'in ölümünden bu yana ilk kez dünya komünist hareketinde "afarozsuz" bir tartışma yürüyor. Afaroz etmek isteyenler yok değil. Ama edilemiyor, güçler dengesi izin vermiyor.

Bizim görüşümüz, tarafların ikisinin de yanlış olduğudur. Fakat böyle bir tartışmanın yürümesi çok hayırlıdır. Batıdaki partilerin bir gerçeği iyi görmesi gerekir. Böyle tartışabiliyorlarsa, hem kendi içlerinde hem de toplumlarında demokratikleşmeyi şu ya da bu derecede sürdürüyorlarsa, bu çeşitli nedenlerin yanında başta dünya sosyalist sisteminin, Sovyetler Birliği'nin varlığına ve onun izlediği detant siyasetine bağlıdır. Sovyetler Birliği'nin kalktığı bir dünya bambaşka bir dünya olurdu. Tarih gerçekten kendine özgü garip yollardan ilerliyor! Sovyetler Birliği'nin sağladığı şemsiye altında Sovyetler Birliği'ni eleştiriyoruz. Batılı komünistler o şemsiyenin varlığını görmezlerse tarihsel bir nankörlük yapmış olurlar. Sovyetler Birliği dünya devrimci merkezidir. Burada Sovyetler Birliği'ne sevgi yine işin içine giriyor.

Dünya işçi ve komünist hareketinde bu konuda ilk kez böyle geniş bir tartışma oluyor. Herhangi bir konuda "yasak" kalktığı zaman aşırıya kaçmamak zordur. Mutlaka aşırılıklar olacaktır, ama mutlaka dengeye gelecektir. Aşırılıklardan kaçınan hareketler de çıkacaktır. Demokrasi ile sosyalizm arasındaki ilişkilerin ciddi olarak düşünölmeye başlandığı bu dönem komünizmin gelişmiş ölkeler işçilerinin kalbini kazanma şansını yakaladığı bir döneme açılabilir. Bu soru hipokrasiden, aldatmacalardan uzak çözüldürse önümüze gerçek bir şans açılır.

IV. NE YAPILMALIDIR?

Marks'ın zamanında, bugün ve yarın, insan haklarını, en basitinden en yükseğine insan haklarını savunan komünistlerdir. Oysa bir bakıyoruz Saharof denen kişi kızını Amerika'ya evlendirmeye göndermek için açlık grevi yapıyor. Ne var, kız gidecekmiş, Amerika'da oturacakmış. Gitsin. Ne yaparsa yapsın. Koca Sovyetler Birliği bununla mı uğraşacak? Hayır diyor, gidemez. Ardından Batıda bir iki ses yükselince bırakıveriyor. Bunun gibi binlerce örnek çıktığı zaman, büyük bir engel olur. Komünizmin işçilerin, emekçilerin kalbini kazanması için belki de en büyük engel buradadır. Bu engeli aşmadan, komünist partilerinin dünya çapında başarı kazanmasının şansı yoktur. Yürokomünistler eliyle gelen ve çok saçma yerlere de götürülen kavga, sorunu çözmenin şansını yaratmıştır.

Bugünkü gelişme koşullarında, telekomünikasyonun, insanlar arasındaki ilişkilerin bugünkü düzeyinde, demokrasi bayrağını kaldırmak için yalnızca demokrasi diye bağırarak yetmez. Mutlaka anladığımız demokrasinin *olumlu programını* geliştirip ortaya koymak da gerekir. Artık yığınlar eskisi gibi değil. "Sen şimdi böyle diyorsun, ama gelince ne yapacaksın?" diyorlar. Gelince ne yapacağımızın programını mutlaka geliştirmemiz gerekiyor. Sosyalist ülkelerdeki demokrasi uygulamasını eleştirmek, "bizimki öyle olmayacak" demek bir başlangıçtır. İlk adım böyle başlayacaktır. Ama bununla çok birşey çözülmez, çünkü bu bir *yadsımadır*.

Mutlaka proletarya diktatörlüğünün en uygun devlet biçimi olan aktif yığın demokrasisi konusunda ne anladığımızı ortaya koymalıyız. Bunu, açık yürekli bir biçimde, "*bu programın ilk anda ne derece uygulanabileceği*

devrim sırası ve sonrası koşullara bağlıdır" diyerek yapmalıyız. İstedığımızı yapıp yapamayacağımız yalnızca bize değil, karşıımızdakilere de bağlıdır. Bu programı başlangıçta uygulayıp, uygulayamayacağımız ya da ne denli uygulayabileceğimiz iktidara geliş süreci içinde gelişecek olaylara, geldikten sonraki ortama, sınıf kavgasının durumuna bakar. Belki getirdiğimiz programı hiç uygulayamayacağız, ama o zaman yığınların önüne çıkıp, bizim programımız buydu, biz bunu bugün uygulayamıyoruz demek zorunda kalacağız. Halka bu programı neden uygulayamadığımızı anlatmak ve onu inandırmak zorunda kalacağız. Bu bile *çok önemli* bir kazanımdır. Böylece en azından demokrasi ve toplumun liderliği anlayışımızda büyük bir adım atmış olacağız. Bu tutum kendi başına istediğimiz programa ulaşmada köşe taşıdır. Geriye kaymaması için arabanın tekerleğinin altına koyulmuş takozdur. Fazla geriye kayamazsın, çünkü programı yayınlamışsın. Evet ortamı yoktu, ama ortamı olduğu zaman sorarlar.

Sosyalist ülkelerde uygulanan demokrasiyi eleştirmek, sosyalizm-demokrasi ilişkisini somut işleyişler alanında geliştirmek için zorunludur, yararlıdır, üstelik *kolaydır*. Örneğin Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin "dissident"lara yaptıkları doğru değildir. Psikiyatri klinikleri vb., bunlar bırakın sosyalizme, insanlığa yakışmayan şeylerdir. Aklı başında adamı, "sen sosyalizmde yaşayıp böyle bir fikri savunabiliyorsan delisin" deyip tımarhaneye atmak. Tartışma ortamının olmaması, farklı görüşlere olanak tanınmaması, hatta seçimlerin anlamsızlığı, çok şey sayılabilir.

Sosyalist ülkelerdeki demokrasi uygulamasının sınırlılığını göstermek yararlıdır, zorunludur, kolaydır. Asıl *zor olan*, birincisi bu gelişmelerin nesnel temelini unutmamaktır. Evet çok hatalar var, Sovyetler Birliği'nde partinin hataları çok, ama bunların bir de nesnel temeli var. Sovyetler Birliği'nin nereden nereye geldiğini herkes biliyor. Bunları unutmamak gerekir. Zor olan birinci nokta, düşmanlığa kaymamaktır.

İkinci zor olan, kendi açımızdan sosyalizmle

demokrasi ilişkisinin somut işleyişlerini ortaya koymak, bunu yaparken de bilimsel sosyalizmin devrimci özünü boşaltmamaktır. Yüro-komünistler bu ikisini de yapamıyorlar.

V. ÖZLE BİÇİM İLİŞKİSİ

Proletarya diktatörlüğü altında somut demokrasi programına geçmeden önce, bir noktayı daha kısaca görelim. O da biçimle öz arasındaki ilişkidir.

Diktatörlük devletin özüdür, demokrasi devletin biçimidir. Her devlet bir diktatörlüktür ama her diktatörlük demokrasi olmayabilir. Burjuva devletinin özü burjuva diktatörlüğüdür. Bu, demokrasi olarak da biçimlenebilir, çıplak diktatörlük olarak da biçimlenebilir. Proletarya devletinde de aynı şey geçerlidir. Proletarya devleti de özünde proleter diktatörlüğüdür ama demokrasi de, çıplak diktatörlük de olabilir. Polonya'daki devlet proletarya diktatörlüğüdür ama sıkıyönetimin ilan edildiği Polonya'da bugün demokrasi yoktur, çıplak diktatörlük vardır.

Yaşanan ortama, partinin izleyeceği hattın yanlışlıklarına vb. bağlı olarak özle biçimin arası derece derece açılabilir. Sosyalizmde bu açılma *bürokratik deformasyonu* anlatır.

Sosyalizm dönemi, devrimin yapılmasından komünizme uzanan bir devrimci dönüşüm dönemidir. Bu dönemin belirleyici özelliği sömürünün, üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kaldırılmış olması, fakat kafayla kol emeği arasındaki ayrımın kalkmamış oluşudur. Dolayısıyla devlet bürokrasisi hâlâ bir *uzmanlık* dalıdır. Böyle olduğu için sosyalizm dediğimiz bu devrimci dönüşüm döneminin önemli kavgası, hâlâ bir uzmanlık dalı olan, devleti yönetmenin halktan soyutlanması ya da soyutlanmaması, halkın iradesine bağlı kılınması ya da kılınmaması kavgasıdır. Komünizmin ilk aşaması denen dönemin önemli bir çelişkisi budur. Hâlâ bir yöneten

kesim, bir bürokrasi kesimi varolmak zorundadır. Ama bu devlet işçi sınıfının devletidir. Sorun, o uzman kesimi, devleti işçi sınıfının çoğunluğunun iradesine bağlı kılmak ya da kılmamak ve ne denli kılmaktır.

Öz olarak proletarya diktatörlüğü ile biçim olarak demokrasinin uygulanması arasında bu alanda bir açıklığın ortaya çıkması demek, devletin proletaryanın girişimi dışına çıkması demektir. Uzmanlık dalı olmaya devam eden devlet işleyişinin proletaryanın yeterince ağırlığını koymadığı bir biçimde yürümesi demektir. Proletarya diktatörlüğü özünde çoğunluğun çıkarlarını temsil eder, demokrasi de çoğunluğun yönetimidir. Çoğunluğun devlet işlerine aktif katılımı olmadığı zaman, devlet çoğunluğun elinden yukarıya doğru süzölmüş olur. Bunun adı *bürokratik deformasyondur*.

Bürokratik deformasyonu mantıksal sonucuna götürdüğümüz zaman, tarihin kendine özgü garip yollarından kapitalizme geri dönülür. Sosyalizmden kapitalizme geri dönülmez diye birşey yoktur. Komünizme dek kapitalizme geri dönülebilir. Üretim araçlarının toplumsal mülkiyet altında olması yeni bir kapitalist sınıfın ortaya çıkmasına engel olmaz.

Devlet işleyişinde proletarya denetiminin giderek azaldığı bir proletarya diktatörlüğü düşünelim. Devlet yönetmek hâlâ uzmanlık işi olduğundan işçilerden ayrı olarak varolan yönetici kesim iyice kopuyor. Bu kesim kağıt üstünde üretim araçlarının mülkiyetine sahip değildir. Yani *hukuksal* bir ilişki olarak mülkiyet hakkına sahip değildir, fakat *kullanım hakkı* fiilen onların elindedir. Bu koşullar altında yönetici kesim giderek kapitalist sınıfa dönüşebilir.

Tarihsel bir paralel kurarak Osmanlı toplumunu hatırlarsak, kağıt üstünde köylünün ya da tımarlı sipahinin toprakta mülkiyet hakkı yoktu, kullanım hakkına (zilyetlik) sahipti. Bu zilyetlik, yeniden üretim süreci içinde giderek mülkiyet hakkına yaklaştı ve sonunda mülkiyet hakkı olarak yasaya girdi.

Bürokratik deformasyonu mantıksal sonucuna götürürsek benzer bir gelişme sosyalizmde de olabilir. "Üretim

araçlarının mülkiyetine kimse sahip değil, buradan sömürücü bir sınıf çıkmaz” gibi kaba sonuçlardan kaçınmak gerekir. İşçi sınıfından kopmuş, onu yöneten bir kesimin varolması demek, üretim araçlarının mülkiyeti hukuksal olarak nerede olursa olsun, zilliyetliğinin bir başka tarafa gitmiş olması demektir. Buradan kapitalist sınıf doğabilir.

Böyle birşey olası olduğu için *yalnızca öze bakarak*, proletarya diktatörlüğü çoğunluğun çıkarlarını savunur diyerek, *biçimi arama gereği* duymadan “proletarya diktatörlüğü en demokratik burjuva devletinden bin kez daha demokratiktir” demek, yeterince doğru olmaz. Bu ikisini mutlaka *birlikte* düşünmek gerekir. Lenin proletarya diktatörlüğü en demokratik burjuva devletinden bin kere daha demokratiktir dediği her yerde bu ikisini birlikte düşünerek konuşmaktadır. O tarihlerde proleter devletin iki alanda da burjuva devletinden daha demokratik olduğunu göstermektedir. Yalnızca özüyle sonuca varılamaz, çünkü çoğunluğun yönetimi yaşama geçmiyorsa çoğunluğun çıkarlarını güden proletarya diktatörlüğünün özü zedeleniyor demektir. Bunu mantıksal sonucuna ulaştırdığımız zaman, proletarya diktatörlüğü kalmıyor demektir. Lenin bunu öğretiyor.

Biçimle özü düşünce kolaylığı açısından ayırırız, fakat çok da fazla ayıramayız. “Bu, proletarya diktatörlüğüdür, ne yaparsa zaten çoğunluğun çıkarıdır, çoğunluğun çıkarına olan da daha demokratiktir” mantığı ancak bir karikatür yaratır. Mutlaka demokratik işleyişler, demokratik biçime sahiplik gerekiyor. Mutlaka, devleti ortadan kaldırma aşaması gelmediği için kendi üstünde bir yönetici kesim tutmak zorunda olduğu bu tarihsel dönemde işçi sınıfının bu yönetim kadrosunu çepeçevre sarabilmesinin koşullarını yaratmak gerekiyor.

O zaman şöyle bir soru soralım: *Biçimin olmadığı yerde öz ne anlama gelir?* Demokratik işleyişlerin olmadığı yerde proletarya diktatörlüğü, ne anlama gelir? Çeşitli anlamlara gelebilir. Her somut durumda sınıf güçlerinin yarattığı dengeye bakmak gerekiyor. Bunun en alt sınırı çoğunluğun yararına çalışan, ama otoriter bir devlettir. En

üst sınırı, "proletarya diktatörlüğü vardır" dediğimiz en üst sınırı, bürokratik deformasyondur. (Bunun ilerisine gittiğimiz zaman proletarya diktatörlüğü kalmamış demektir.) İkisi de proletarya diktatörlüğüdür, ikisi de özünde belli bir bürokratik deformasyonu anlatır. Ama birisi hâlâ halkın çıkarlarının sözcüsüdür ve gönüllü desteğini alabilmektedir.

Demokratik işleyişlerin olmadığı ama çoğunluğun yararına çalışan bir devlet, istenen birşey olmasa da yararlı olabilir, tarihsel olarak zorunlu olabilir. Örneğin Sovyetler Birliği'nin savaş komünizmi dönemi.

Özle biçim arasındaki ilişki bir yaklaşım olarak böyle bir özellik taşıyor. İkisini birbirinden *uzun süreli* koparmak olanaksızdır.

VI. SOSYALİST DEMOKRASİ ANLAYIŞIMIZ

Demokrasi yalnızca oy verme vb. gibi anlaşılabilir. Hele sosyalizmde. *Demokrasi sürekli bir fikir oluşturma ve karar verme sürecidir.* Sürekli bir süreçtir. Altı yılda, beş yılda bir değil. Böyle olduğu için her alanda, her düzeyde *geniş tartışma olanağı* ister. Tartışma olmadan neye karar vereceksin? Bunsuz demokrasi en iyi biçimiyle olsa olsa burjuvazinin en iyi demokrasisi olan rıza demokrasisi olur. Oysa sosyalizmin gereği yığın demokrasisidir. Aktif demokrasidir.

Bunları akılda tutarak proletarya demokrasisinin nasıl bir demokrasi olması gerekir? Devrimden sonra nasıl bir yapı kurmak istiyoruz?

Bunun programını burada somut olarak saptamaya olanak yoktur, ama mutlaka belirli bir çerçeveye koyabiliriz. Zaten konmuş. Üstündeki kül-leri temizlemek, o mirası yeniden ortaya çıkarmak yeter.

Demokrasi programını dört alanda düşünebiliriz. Ayıracağım dört alan her devlette birbirinin içindedir. Sosyalizmde özellikle daha fazla içiçedir, çünkü üretim araçlarının devlet mülkiyetine geçmesiyle tarihte ilk kez emek alanıyla siyaset alanı tam olarak birbirine geçmiştir. Fakat düşünce kolaylığı olsun diye dört alana ayırabiliriz: 1. Devlet aygıtının örgütlenişinde demokrasi. 2. Siyasal sistemin örgütlenişinde demokrasi. (Ne denli ayrılmaz olduğu zaten adlarından belli) 3. Ekonominin örgütlenişinde demokrasi. 4. Uluslararası ilişkilerin düzenlenişinde demokrasi.

VI.I. DEVLET AYGITININ ÖRGÜTLENİŞİNDE DEMOKRASİ

Devlet aygıtının örgütlenişinde proletarya diktatörlüğünün kendi yapısına en uygun olan yığın demokrasisi için şunlara sahip olması gerekir.

a. Lenin'in sözleriyle "merkezde proletarya diktatörlüğü, yörelerde özerklik". Bu, şu anlama gelir: Ülkenin her yanına söz geçirebilen yetkin merkezi otorite. Yerel organlarda, örneğin belediyelerde vb. ise geniş bir özerklik ve bu özerkliği güvence altına alacak mali kaynak, personel, ekonomik olanak vb. Yoksa özerklik sözde kalır.

Böyle bir mekanizma kurulması bürokratizme karşı en güçlü savaşım araçlarından biridir. Çünkü en küçük bir konuda bile karar almak için yukarıya başvurmak zorunluluğu ortadan kalkar. Yerel organ kendi kararını verir, geneli ilgilendirir biçimde uygun gelmediği zaman merkezin o kararı değiştirme yetkisi vardır. Fakat bu yukarıdan aşağıya doğru birşeydir. Aşağıdan yukarı danışmayı kaldırıncı bürokrasiyi önleyen en önemli önlemlerden birini almış olursun. Yığınların devlet çalışmasına, yönetime katılmasına kapıyı açan en büyük olanaklardan biri budur. Bu aynı zamanda proletarya diktatörlüğünün hedefi olan *ucuz, basit, çabuk devleti* sağlamanın yollarından biridir.

b. Tüm devlet görevlilerinin — yalnızca sayıların değil, tüm devlet görevlilerinin (yönetim, yargı, eğitim) — seçimle gelmeleri ve seçmenlerin bunları *her an* geri çağırma hakkına sahip olması. (İki yılda bir geri çağırma hakkı vb. değil, sürekli bir hak olarak.)

Paris Komünü'nün uyguladığı bu önlem, Lenin'in, Marks'ın proletarya diktatörlüğünün vazgeçilmez unsuru olarak saydıkları özelliklerden biridir. Gerçek demokrasi-nin de vazgeçilmez bir özelliğidir. Belli derecelerde ve rahat dönemlerde emperyalist ülkelerde de buna benzer şeyler uygulanıyor. Ancak hiçbir zaman yukarıda belirttiğimiz tamlık içinde uygulanamamıştır, uygulanamaz.

c. Yine Paris Komünü'nde uygulanan ve Lenin'in, Marks'ın ölçü olarak getirdikleri birşey: En yüksek devlet memurunun aylığı nitelikli bir işçinin aylığını geçemez. Hâlâ bir uzmanlık dalı olan devlet işlerini yapanların yaşam düzeylerinin işçiden kopmaması, devletin işçiden kopmamasının önemli koşullarından biridir. Ayrıca, "aylık" konusunu sözcük anlamı içinde de anlamamalıyız. Örneğin, Polonya'da radyo ve televizyonun başındaki kişinin devlet parasıyla satın aldığı bir uçağı, bir helikopteri, 4-5 milyon marklık bir yatı ve birkaç özel villası varmış! Paris Komünü'nün bu ilkesini tüm önlemleriyle birlikte düşünmeliyiz. (İlginç bir nokta: Partimizin menşevik programı, "en yüksek memurun aylığı, kalifiye işçinin aylığının iki katından fazla olamaz" demektedir. Nasıl bir çiftlik düşledikleri ortada.)

d. Yargı alanında iki değişiklik yapmak gerekiyor. Birincisi, mahkemelerde halk temsilcilerinin yer alması. Buna *jüri* deniyor. Jürinin görevi suçu ve suçluyu saptamak, yargıcın görevi cezayı kesmek. İkincisi, tüm yargıçların ve savcılarının seçimle işbaşına gelmesi ve seçmenlerin her an geri çağırma hakkının olmasıdır. Bunun çeşitli ülkelerde uygulandığını ama savcılar için değil, yargıçlar için varolduğunu sanıyorum.

e. Ordu dağıtılıp yeni halk ordusu kurulduktan sonra, halktan soyutlanmasını, halkın dışında bir güç olmasını önleyecek bir dizi önlem almak gerekiyor. Bunları da komünist hareketin iktidarı almadan önce kaba hatlarıyla geliştirmesinde büyük yarar vardır. Elini bağlayacak somut "planlarla" değil ama teorik çerçevesiyle geliştirmesek, devrimi yaptıktan sonra ordunun sosyalist toplumdaki konumunu düzenlemede büyük sorunlar doğabilir.

Silah üretimi ve dağıtımı kesinlikle proletaryanın bilgisi ve denetimi altında olmalıdır. Ordu cephaneliklerinin tümü işçi kolektiflerinin bekçiliğine devredilmelidir.

f. Toplumu ilgilendiren önemli konuların, çıkartılan önemli yasaların halk oylamasına (referanduma) sunulması.

g. Devlet işleyişinde açıklık ilkesi. Görüşülecek yasa

tasarılarının yayınlanması. Yasama organı oturumlarının radyo, televizyon, gazete yoluyla halka açılması. Her düzeyde devlet organlarının mali hesaplarının halk tarafından ulaşılabilir olması.

VI.II. SIYASAL SİSTEMİN ÖRGÜTLENİŞİNDE DEMOKRASI

a. *Çok partili sistemi kabul. Neden? Bir kez, çeşitli sınıf ve katmanlar olduğundan. Çeşitli sınıf ve katmanlar varsa bunların komünist partisi içine sızarak, onun işçi sınıfı partisi olma özelliğini bozarak, bir takım organları ele geçirerek, niyet ne olursa olsun nesnel olarak yıkıcı bir biçimde istekleri ortaya koymaları yerine kendi çıkarlarını ayrı siyasal bir partide ortaya sürmeleri en uygundur. Lenin, "demokrasi sınıf kavgasını ortadan kaldırmaz, tam tersine demokrasi sınıf kavgasını daha açık, daha geniş, daha kolay hale getirir" diyor. Sınıflar, katmanlar varsa, partilerini kursunlar, komünist partisine sızmasınlar. SBKP'nin yönetimine, hatta üye bileşimine baktığımız zaman çoğunluğu işçi sınıfı oluşturmuyor. Böyle olmasın. Çeşitli sınıf ve katmanlar var olduğu için çok partili sistemi kabul etmede büyük yarar vardır.*

İkincisi, aynı sınıf içinde de mutlaka farklı yaklaşımlar olacaktır. Aynı sınıftanım diye bir başkasıyla aynı düşünmek zorunda değilim. Evet, her durumda doğru tektir. Ama o doğruyu herkes bulmayabilir. Farklı görüşler aynı parti içinde kalmayı engelleyecek denli derin bir ayrılığa gidebilir. Hepsi de sosyalizmi kurmak için olabilir. Örneğin, Fransız komünistleri komünizmi istemiyor mu? SBKP komünizmi istemiyor mu? Aynı parti içinde, iki programdan biri temelinde kalmalarına olanak yoktur. Fransız komünistleri Fransız değil de Sovyet olsalardı onlara o hak neden tanınmasın. O yol yanlıştır, ama öteki de yanlış olabilir.

Üçüncüsü, işçi sınıfının ve emekçi halkın çıkarlarını en tutarlı biçimde komünist partisinin savunduğunu bildiğimize göre başka partilerin varlığından neden korkacağız?

Daha da sayabiliriz. Hepsi çok partililiği kabul noktasına bağlanıyor. Çok partililiği kabul, sınıf savaşını daha açık, daha namuslu, daha geniş bir biçime sokar. Yığınları daha fazla bu savaşa katar. Ve komünist partisini deforme etme yönündeki köylü ve aydın etkisini kaldırır.

Sovyetler Birliği'ndeki tek parti sistemi sosyalizmin zorunlu bir özelliği *değildir*. Bunu kimse iddia etmiyor, edemez. O sisteme koşulların dayatmasıyla varıldı. Oysa Lenin, ilkesel düzeyde çok partililiği kabul etmiştir. 1917-18 yılları arasında yazdığı çok yazı buna örnek gösterilebilir.

b. *Çok partililiğin doğal sonuçları*: Devletimizin anayasası şunları garanti altına almak zorundadır.

I. Komünist partisinin programını kabul etme gereği olmadan, parti kurabilme özgürlüğü. Sosyalist ülkelerde, komünist partisinin programını kabul zorunluluğu koşuyor. Sonra da farklı partiler var deniyor. Öylesi, farklı parti değil, komünist partisinin transmisyon kayışı olur. Çok partililiği kabul ediyorsan, komünist partisinin programını kabul koşulu koyamazsın.

II. Dolayısıyla, proletarya devletinin *demokratik düzenine karşı çıkmayan* tüm partilere özgürlük. Başka partilerden korkacak neyimiz var. İşçilerin ve emekçilerin çıkarını en iyi komünizm savunur diyorsak ve bunları *sağlama* yoluna girmişsek, insanların yanlışın peşinden gideceğini düşünmek için onları çok hor görmek gerekir. Proletarya devletinin demokratik düzenine karşı çıkmadıkça isteyen istediğini kursun. Bunlar komünist partisinin halkın gönlünü kazanma zorunluluğunu canlı tutar. Bir tehdit varsa o parti hayallerle uğraşmaz, pisliklere dalıp gidemez. Sürekli olarak işçi sınıfının nabzını elinde tutmak, çoğunluğunu korumak zorundadır. Bu da onun halktan kopmasını önleyen en önemli birşey olacaktır.

III. Her partiye toplumda sağladığı destek oranında basında, televizyonda yer. Bunlarsız da parti kurma özgürlüğünün anlamı yoktur.

IV. Halkın iradesine tam saygı. Bu şu anlama gelir: Seçimler yapılacak. Farklı programları olan farklı partiler olacak. Seçimleri kaybettiğimizde gideceğiz. Başka

türlüsü mantıksızdır. Temsilcisi olduğu sınıf devlete sahip olduğu, üretim araçlarını toplumsallaştırdığı, sömürüyü ortadan kaldırdığı, sürekli olarak ilerlediği halde, halkın çoğunluğunun desteğini kaybetmiş bir parti çok beceriksiz bir partidir. Böyle bir parti, İnönü'nün deyişiyle, çadır bile kuramaz. Öyleyse seçimi kaybedince çekilsin daha iyi. Başkacası hipokrazi (ikiyüzlülük) olur. Halkın iradesine saygı zorunluluktur. Devrime dek halkın gönlünü kazanmak için tüm çabanı harca, devrimi yaptıktan sonra halk ne isterse istesin yerinden oynama. Böyle şey olmaz. Lenin böyle öğretmiyor.

Çeşitli partilerin işçi-köylü ve asker sovyetlerinde temsil edildiği 1918 yılı başında bu *çok partili sovyet sisteminin* üstünlüğünü savunurken Lenin şöyle demektedir: "Emekçi halk partisinden hoşnut olmazsa başka delegeler seçebilir, *iktidarı bir başka partiye devredebilir* ve hükümeti devrimsiz değiştirebilir."¹ (abç)

c. *Seçim sistemi*: Seçim sistemi nasıl olmalıdır? Lenin'in "bu olmazsa demokrasi olmaz" dediği birşey var. Tek dereceli seçim. Lenin, "tek dereceli seçimle seçilmemiş komiteler demokratik komiteler değildir" diyor.

Eşit ve genel oy hakkı (mahpuslar dahil) ve parti sistemine dayalı nisbi temsil.

Seçim sisteminde mutlaka olması gereken bir başka şey de gizli oylama, açık sayımdır.

Seçim sisteminde *tüm* kişi ve örgütler mutlaka doğrudan aday gösterme hakkına sahip olmalıdır. Hatta, liste dışı insanlara oy verilebilmeli, herkes istediği adayı hiçbir şey demeden, hiçbir yerde de adı olmadan gidip kutuya atabilmelidir.

Seçim sisteminin mutlaka olması gereken bir başka yönü de geri çağırma hakkıdır. Seçimler dört yılda bir yapılıyorsa, iki yılda bir gözden geçirip, kimler iyi çalışmamışsa bunları geri çekme biçiminde değil, seçmen çoğunluğunun belli bir yüzdesi ne zaman geri çekmek isterse, o zaman geri çekme hakkına sahip olması gerekir.

d. Sivil (*civic*) toplumun (bunun tam karşılığı,

1. Lenin, *agy.* c.26, s.498.

“vatandaşa ait”, “halka ait” demek) gelişmesi için somut özendiriciler. Örneğin, derneklere devletin mali yardım yapması, toplantı yeri, yayın olanağı sağlaması vb. vb.

e. Demokrasi sürekli bir karar alma demekse, toplumda her konuda serbest tartışmaya olanak tanımak, azınlık görüşlerin çoğunluk haline gelebilmesinin de olanaklarını yaratmak için, belli oranda destekçi bulmuş her görüşe devlet basımevlerinde görüşlerini basma ve yayma hakkı tanınmalıdır.

Diyelim birisi bir kitap yazdı. Beş yıllık planda yok. Belki kimsenin de hoşuna gitmeyecek. Ama adam geceleri uyumadı, yazdı. Şimdi bunu nerede bastırısın? Hele “ters” görüşler taşıyorsa sosyalist ülkede hiçbir yerde bastıramaz. Böyle olursa herşey donuklaşır, hiçbir şey ilerleyemez. Kimsenin birşey yapmaya isteği kalmaz. O zaman, diyelim ki onbin kişi bu kitabın basılmasını uygun görüyorsa, kitap devlet basımevinde basılacak. O onbin kişinin kitabın içindeki görüşlerle uyuşması da gerekmez. Fikirleri benimsendiği için ya da yalnızca tartışılın diye belli bir destek sağlayabilmiş her görüşe devlet basımevlerinde görüşlerini basma ve yayma hakkı sağlanmalıdır. Bunu Lenin söylüyor.

f. Toplumsal ve siyasal yaşamda, *açıklık* ilkesinin garanti altına alınması. Açıklık ilkesinin uygulanması bürokrasiyi dizginler. Bürokrasi daima karanlıklarda, kapı arkalarında iş görür. Açıklık, halkın sorumluluk üstlenmesinin, girişimini arttırmasının yolunu açar. Halk sorunları, dertleri bilmezse, bunların çözümü için seferber olmaz.

g. Kişi ve konut dokunulmazlığı, özel yaşamın özelliği güvence altına alınmalıdır.

h. Ölüm cezasının ve insan onuruyla bağdaşmayan tüm cezaların kaldırılması, işkencenin yasaklanması. (Psikiyatrik hastane cezası vb.) Lenin çok yerde söylüyor, “biz karşı-devrimciyi öldürürüz ama işkence etmeyiz”. Üstelik çıplak diktatörlük dönemi için konuşuyor. Öyle bir dönem ki, beyazlar yakaladığı işçiyi kızıl yıldızından çiviyle çakıyor. Böyle bir dönemde Lenin “biz cezasını verimiz ama işkence yapmayız” diyor. Bu çok önemli

birşeydir. Biz ise zaten o çıplak diktatörlük dönemi dışında konuşuyoruz. Proletarya diktatörlüğünün demokrasisini konuşuyoruz. İdam, işkence, eziyet insanlık onuruna yakışmaz, yaparı küçültür.

Saharof, hidrojen bombasını yapmış, dünyanın en büyük bilim adamlarından biri. Bu insanı Gorki'ye sürmek olacak iş değil. Haydi oldu. Saharof sürgünde de çalışıyor. Yalan yanlış yazıyor, ne yazarsa yazsın. Gezmeye gidiyor karısıyla, dönünce bakıyor KGB tüm çalışmalarını götürmüş. Bunlar olur mu? Bunlar da işkencedir. Saharof yazsa ne olur, yazmasa ne olur? Bunlar komünist sistemi bozuyor. Bunların kaldırılması gerekiyor.

i. *Düşünce ve söz özgürlüğü*: Düşünce özgürlüğü deyince menşeviklerin demokratik dediği 1961 Anayasası'ndaki gibi düşünmeyin. Düşündüğünü söyleyemedikten sonra bu nasıl bir düşünce özgürlüğüdür? Biz düşünce, söz ve toplanma özgürlüğünü birlikte savunuyoruz.

Bunlarla bağlı olarak kişisel ve kurumsal dinsel inanç ve ibadet özgürlüğünü savunuyoruz. Kişi olarak herhangi biri dine inanabilir ve ibadet edebilir. Kurum olarak din cemiyeti de kurar, kilise de kurar. Bu taktik bir gerekçeyle böyle değildir. Bunun altında derin bir felsefi neden yatıyor. Engels'in deyimiyle "ateizm zorunlu bir inanç maddesi yapılamaz". Kendisi inançsızlıktır.

Allaha inanmamayı bir yere yazmak, "inanmak gerekir" diye yazmak gibi birşey olur. Ancak komünist partisi dinlerle savaşacaktır. Burada menşeviklerden ayrılıyor. Hayır, komünistler yalnızca "kötü" din adamlarıyla değil, *dinle* de savaşmak zorundadırlar. Din halkın afyonudur. Ama şimdi komünist partisini konuşmuyoruz, devleti konuşuyoruz. Devlet dine karşı bir kısıtlama getiremez.

j. Ülke içinde gezi ve yerleşme özgürlüğü ve yurt dışına gezi özgürlüğü.

k. Ulusların kendi yazgılarını belirleme hakkına saygı: Bu da toplumun demokratikleşmesi için zorunlu maddelerden biridir.

l. Herkese silah taşıma hakkı. Bu hakkın, halkın

toplumdaki örgütlü silahlı güçlerle başedebilecek biçimde ve çağdaş teknoloji dikkate alınarak örgütlenmesi. Örneğin, *işçi kolektiflerinin* tahrip gücü yüksek modern silahlara sahip olması.

VI.III. EKONOMİNİN ÖRGÜTLENİŞİNDE DEMOKRASİ

a. İşyeri demokrasisi: Tüm işyerlerinde işçilerin ve işçi kolektiflerinin yönetime ve denetime katılması. Tabii bu fikri günü geldiğinde geliştirmek gerekecek. Menajerleri kim seçecek? Mutlaka iki taraflı işleyişler koymak gerekiyor. Merkezin haklarını güvence altında tutmak, öte yanda menajerin altında çalışacak insanların iradesini genişletmek gerekiyor. İşyeri demokrasisi, sosyalizmin demokratikliğinin önemli kaynaklarından biridir. Fabrikada ya da işyerinde fiilen çalışanların alınan kararlar üzerinde denetimi yoksa, devlette de demokrasiden söz etmeye olanak yoktur.

b. Sendikaların, ekonominin örgütlenmesi ve denetimindeki yetki ve sorumluluklarının giderek artmasını güvence altına almak. Bunun da somut yollarının geliştirilmesi gerekecek. Sosyalizm komünizmin üst aşamasına uzanan sürekli bir devrimci *dönüşüm* dönemidir. Durağan bir aşama değil, daima akışkan bir süreçtir. Ekonominin gelişmesine göre üst yapısını bilinçli olarak değiştirmek zorunda olduğumuz, işçi sınıfının, çoğunluğun iradesini, sendikaların, yığın örgütlerinin, sivil toplumun yetkilerini her dakika geliştirmek zorunda olduğumuz bir aşamadır.

c. Toplu sözleşme, grev ve genel grev haklarının güvence altına alınması. Sosyalizmde işçi sınıfının kendi devletine karşı grev yapması ters bir durumdur. Ama böyle durumlar çıkabilir. Öyle dönemler ya da durumlar olabilir ki, grev proletarya diktatörlüğünü kurtarabilir. Yine öyle durumlar olabilir ki, Polonya'da olduğu gibi, zararlı sonuçlara gitmeye başlayabilir. Ne var ki, işçi sınıfının bu en doğal hakkını hiçbir zaman elinden

alamayız.

d. Ekonominin durumu hakkında kapsamlı istatistiklerin yayınlanması.

VI.IV. ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN DÜZENLENMESİNDE DEMOKRASİ

a. Halkın egemenliğini, iradesini yok eden ya da sınırlandıran tüm uluslararası anlaşmaların yırtılması, bu nitelikteki örgütlerden çıkılması.

b. Devrimden sonra, işçi sınıfının ve halkın yararına imzalanacak anlaşmaların, girilecek örgütlenmelerin halk oyuna sunulmasıyla bağlayıcılık kazanması ve belli aralarla yeniden halk oyuna sunulması. Dolayısıyla "gizli" anlaşmaların olmaması.

Bu hakkı verdiğin zaman halkın enternasyonalizmini de geliştirmek zorundasın. Halkı enternasyonalist bir ruhta eğitmiyorsan, herşeye dar ulusçu sınırlar içinde bakacaktır. "Bu anlaşma bana ne kazandırdı? İşte kerestemi aldı, bana ne verdi?" diye bakmaması için enternasyonalist anlayışını geliştirmek zorundasın.

DURUM VE GÖREVLERİMİZ'DEN

TKP'nin 62. yıldönümünde yapılan konuşmayı içeren ve partimizin özellikle cephe sorununa ilişkin görüşlerini çok güzel yansıtan bu kitabın iki bölümünü veriyoruz

II. DEVRİMCİ GÜÇLERİN BİRLİĞİ — CEPHE SORUNU

Devrimci güçlerin birliği — cephe sorunu, Türkiye devrimci hareketi için güncel bir konudur. Aşırı bölünmüş durumda olan devrimci hareket, faşist cunta karşısında ciddi bir çekim merkezi yaratmak zorundadır. Cuntayı devirmek ve sonra da toplumsal hareketi sosyal demokrat deniz analarına kaptırmamak zorundadır. Bu nedenle, devrimci güçlerin birliği konusu adeta kendiliğinden gündeme geliyor.

Bu konuda sorunun her yanına değinen bir yanaşımın olmayacaktır. Dünya devrimci deneylerinden çıkan sonuçlar karşısında cephe kavramının nasıl bir düzey tuttuğuna da değinmeyeceğim. Yalnızca sorunu bugün bir zorunluluk olarak ele alacağım.

12 Eylül'den sonra tüm hareketlerin derece derece yaşadıkları bir olgunlaşma ve birbirlerine karşı daha iyi davranma tutumu var. Yarın herkes kendi sokağında kovboy olduğu zaman belki yine değişebilir ama o yannın işi. Bugün böyle olumlu bir rüzgar esiyor. Ve bir cephe hareketi var. Bunun içinde biz de yer aldık, görev görüyoruz.

Söyleyeceklerim apolitik ve zamansız gelebilir. Ancak birinci görevimiz yoldaşlarımıza ve işçi sınıfına doğruları söylemektir. Onun için bazen zamansız oluyor ama söylemeye zorunluyum. Gerisi geçici çıkarlardır, olmaz ise canı sağolsun.

Bir de dünya komünist hareketini sosyal demokratlaştırma eğilimi ilerliyor. Türkiye komünist hareketi de bunun içinde çok payını aldı. Yalnızca biz ya da menşevikler değil, tüm Türkiye devrimci hareketinde bu

sosyal demokratlaşmanın izleri vardır. En “solcu”sunda bile cephe konusunda oportünist bir anlayışın izleri vardır. Örneğin, “cephe anlayışı”nda, “komünistler öncülük peşinde koşmaz”, “cephede en iyi çalışan öncü olur” denir. Hegemonya diye bir fikir yoktur. Komünist partisinin cephedeki yeri yoktur. İşbirliği laflarından başka birşey yoktur. Çevremize bir bakarsak, bu görüşlerin yalnızca menşeviklerce savunulmadığı açıktır.

Bu nedenle, biz hataların yapıldığı yanlara vurgu vuracağız. Ve bu, devrimci güçlerin birliği ve cephe sorununu küçümseme anlamına gelmeyecek. Yarın başka çeşit görüşler çıkarsa, onlar üzerinde dururuz.

II.1. İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ

Önce işçi sınıfının birliği konusundan başlayalım, ki bazıları buna “işçi sınıfı cephesi” diyorlar.

Kime, neye işçi sınıfının partisi denir? Bu soru özellikle Avrupa’da işçi sınıfının önemli kesimlerinin sosyal demokrat partilerde toplanmaları sonucu ortaya çıkıyor. Bunlara işçi sınıfının partisi diyenlerin bakukları bir nokta var: Üyelik. İşçi sınıfının çoğunluğunu örgütlemişler, onun için bunlar işçi sınıfının partisidir. Acaba öyle midir? İşçi sınıfının önemli bir kesimini örgütlemiş diye bir partiye işçi sınıfının partisi diyebilir miyiz? Bakın Lenin neler söylüyor:

“McLaine yoldaş, ... İşçi Partisi’nin, sendikal hareketin siyasal örgütü olduğunu söyledi... (İngiliz İşçi Partisi için — R.Y.) Bu yanlıştır ve bir bakıma, Britanyalı devrimci işçilerden... gelen muhalefetin de nedenidir. Gerçekten, ‘sendikaların siyasal bölümü’, ya da sendikal hareketin ‘siyasal anlatımı’ kavramları yanlıştır. Tabii ki İşçi Partisi üyelerinin çoğu işçidir. Ne var ki, bir partinin gerçekten işçilerin siyasal partisi olup olmadığı *yalnızca* işçilerin üyeliğine değil, aynı zamanda onu yöneten kişilere, *eylemlerinin ve siyasal taktiklerinin içeriğine* bağlıdır. *Yalnızca bu sonuncusu önümüzde duranın gerçekten proletaryanın siyasal partisi olup olmadığını*

belirler. Bu tek doğru bakış açısından, İşçi Partisi tamamen bir burjuva partisidir, çünkü işçilerden oluştuğu halde, ... gericiler, hem de en kötüsünden gericiler tarafından yönetilmektedir. İngiliz Noskelerin ve Şayde-manlarının yardımıyla işçileri sistematik olarak uyutmak amacıyla olan burjuvazinin bir örgütüdür.”¹ (abç)

Sosyal demokrat partilerinin ideolojileri burjuva ideolojisidir. İşçi sınıfının ideolojisi Marksizm-Leninizm ve proleter enternasyonalizmidir. Siyasetleri devrimci değil, reformisttir. Programları burjuva reformculuğudur. Sonuç olarak, *işçi sınıfının burjuva partileridir* bunlar.

Bize gelince, CHP’yi daha farklı değerlendirmek gerekir. CHP klasik sosyal demokrat partilerden başka birşeydir. Sosyal demokrat partiler işçi sınıfı hareketinden doğdular. CHP öyle değildir. Tek parti döneminde, tüm burjuva kesiminin içinde bulunduğu partiydi. Sonra yavaş yavaş ayrışmalar, toplumdaki kapitalist gelişmeye uyan bir şekilde bu parti içinden çeşitli partiler fırlattı. İleride daha da artacaktır. Burjuva partisi.

Bir de sosyalist partiler var. TİP var örneğin. İdeolojisi küçük burjuva sosyalizmidir. Siyasal taktikleri oportünist, pasifist. Biz buna da gerçek anlamda işçi sınıfının partisi demiyoruz. “Bunlar *işçi hareketi içindeki gerçek burjuva ajanları*, kapitalist sınıfın mülazımları, reformizmin ve şövenizmin gerçek kanallarıdır.”²

İşçi sınıfının tek gerçek siyasal partisi komünist partisidir. Öteki hiçbir parti işçi sınıfının gerçek partisi değildir. “Komünist partisi işçi sınıfının en yüksek siyasal örgütü, genel kurmaylığı, öncü koludur.” Parti, proleter diktatörlüğünün aracıdır. Biz böyle bir partinin Türkiye’de yalnızca Türkiye Komünist Partisi olduğunu kanıtlayacağız.

İşçi sınıfının *birliğinden* ne anlamalıyız?

a. İşçi sınıfının birliğinden sayısal birlik anlaşıl-mamalıdır. İki milyon işçi var, iki milyonu da aynı

1. Lenin agy. c.31, s.257-258

2. Lenin, *Seçme Yapıtlar*, İng. basım, c.5, s.12

tutumunda olacak. Kapitalizm koşullarında işçi sınıfının sayısal birliğini kurmak olanaksızdır.

b. İşçi sınıfının birliğinden, komünist partilerinin, sosyalist ve sosyal demokrat partilerle işbirliği de anlaşılabilir. İşçi sınıfının birliği için komünist ve sosyal demokrat, sosyalist partilerin işbirliğini koşul koymanın bir tek anlamı olur. İşçi sınıfını ve komünist partisini burjuva düzenine bütünlemek.

İşçi sınıfının birliğinden, onun Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi temelinde çalışan partisinin güçlenmesini anlıyoruz. Kimilerine fazla sekte gelecektir ama bizim işçi sınıfının birliğinden anladığımız budur. İşçi sınıfının gerçek birliği, onun kendi partisi olan komünist partisi içinde ve çevresinde örgütlenmesi ile söz konusu olur.

Tarihsel deneylere baktığımız zaman, örneğin Doğu Avrupa'da görüyoruz ki, İkinci Dünya Savaşı sonrasında komünist partileri, oradaki bazı sosyalist ve sosyal demokrat partilerle birleşiyorlar. Ya Sosyalist Birlik Partisi adını, ya da İşçi Partisi adını alıyorlar. ADC'de, Polonya'da, Macaristan'da böyle. Buradan soru gelebilir, işte birleşmiş denebilir. Bu deneyleri anlamaya çalışırken tarihsel koşulları unutmamak gerekir. Ancak baştan söyleyelim, böyle birliklere biz her zaman varız. Çünkü bu birlik Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi temeli üstündedir. İki taraf da birer adım atıp ortada birleşmiş, ya da komünist partisi ötekilerin platformunu kabul etmiş değildir. Ötekiler onun konumunu kabul etmiştir. Bunu yaptıktan sonra bir ayrılığımız kalmıyor.

Tarihsel koşullar dedim. Kolay olabileceğini hiç düşünmeyin diye. O gelişme çok kendine özgü koşullar altında ortaya çıktı. Kızıl Ordu'nun faşizmin belini kırmasıyla Doğu Avrupa'da ilerici hareketin önünde duracak bir gücün o an için olmayışı, Kızıl Ordu'nun o ülkelerdeki somut varlığı... Ne yapacak sosyal demokrat parti? Buna rağmen o partilerde de ayrılık çıktı. Sol kanat kaldı. Sağ kanat kaçtı Batıya. Bugün Radio Free Europe'ü vb., yönetenler işte o kaçanlardır. Bugün Sosyalist Enternasyonal'in yarısına yakını işte bu Doğu Avrupa

ülkelerinin sosyal demokrat partileridir. Entelijans servislerinin, üniversitelerin Doğu Avrupa bölümlerinin başlarına geçmişlerdir.

Komünist partisi ile, özünde işçi sınıfının burjuva partileri olan bu işçi partileri arasında kurulacak birliğin devrim kavgasında yararlı olacağı durumlar ortaya çıkabilir. O zaman bu yönde ısrarlı çaba harcanır. Ancak bir kez bu birlik işçi sınıfının gerçek siyasal birliği anlamına gelmez. İkincisi, hiç değişmez koşul, komünist partisi ile ötekiler arasında bu birlik, komünist partisi güçlü olduğu oranda gerçekleşir ve daha doğru-devrimci bir çizgide olur. Herşeyin altında komünist partisinin gücü yatar.

II.I. LENİN'DEN İKİ YAZI VE CEPHE ANLAYIŞIMIZIN ÖZETİ

Önce Lenin'den iki yazı okuyalım. Cephe ile doğrudan bağlı değil ama konunun mantığı bu yazılarda çok güzel görülebilir.

Yazıların birincisi, "*Çok Fazla Ödedik*" başlıklı yazı. 1922'de yazılmış. İkinci yazı, "*Kolçak'a Karşı Kazanılan Utkuya İlişkin Mektup*". Cephe konusunun mantığını anlamada bu iki yazı çok yararlı olabilir. Farklı ortamlarda farklı tutum fakat altında her zaman aynı anlayış duruyor. Şimdi okuyalım:

"Düşünün ki bir komünistin, oldukça büyük bir işçi toplantısında burjuva ajanlarının kendi propagandalarını yürüttükleri binaya girmesi gerekiyor. Binaya giriş için burjuvazinin bizden yüksek bir fiyat istediğini varsayalım. Eğer fiyat üzerinde önceden anlaşmaya varılmamışsa, tabii ki parti kasasına çok ağır yük olmaması için pazarlık etmeliyiz. Binaya girmek için çok para ödersek, kuşkusuz yanlış yapacağız. Ama yüksek bir fiyat ödemek, hiç olmazsa doğru dürüst pazarlık etmeyi öğrenene dek, önceleri hep tümüyle burjuvazinin en sadık dostları reformistlerin, söz gelimi, özel 'malı' olmuş işçilere konuşma yapma fırsatını reddetmekten daha iyidir.

“Bu benzetme, bugünkü Pravda’da Berlin’den gelen bir telgrafı okuyunca aklıma geldi. Telgraf, üç Enternasyonal temsilcileri arasında ulaşılan anlaşmanın koşullarını bildiriyordu.

“Kanımca bizim temsilcilerimiz şu iki koşulu kabul etmekle yanlış yaptılar: Birincisi, Sovyet hükümetinin kırkyedi Sosyalist Devrimcinin yargılanmasında ölüm cezasını uygulamaması; ikincisi, Sovyet hükümetinin üç Enternasyonal’in temsilcilerine mahkemede bulunma izni vermesi. Bu iki koşul, devrimci proletaryanın gerici burjuvaziye verdiği siyasal bir ödünden başka birşey değildir. Bu tanımın doğruluğundan kuşkusu olan varsa, o zaman, bu kimsenin siyasal toyluğunu açık etmek için ona şu soruları sormak yeterlidir. Britanya hükümeti ya da bugünün bir başka hükümeti, üç Enternasyonal’in temsilcilerinin, ayaklanma suçuyla yargılanan İrlandalı işçilerin mahkemesine gitmelerine izin verir miydi? Ya da kısa bir süre önce Güney Afrika’da ayaklanmaya karışmış işçilerin mahkemesine? Britanya hükümeti veya aynı ya da benzer durumdaki başka bir hükümet, kendi siyasal karşıtlarını ölüm cezasına çarptırmamaya söz vermeyi kabul eder miydi? Bu sorular üzerinde biraz düşünmek, insanın şu basit gerçeği anlamasını olanaklı kılmaya yeterli olacaktır. Dünyanın her yerinde gerici burjuvazi ile devrimci proletarya arasında savaşım sürüyor. Bu olayda, bir tarafın temsilcisi Komünist Enternasyonal, öteki tarafa, yani gerici burjuvaziye politik bir ödün veriyor. Zira dünyada herkes (bu apaçık gerçeği saklamak isteyenlerin dışında) Sosyalist Devrimcilerin Komünistlere ateş ettiğini, onlara karşı isyan örgütlediğini ve bunu, uluslararası gerici burjuvazinin tümüyle fiilen, kimi zaman da resmen, birleşik cephe içinde yaptıklarını biliyor.

“Sorulması gereken, karşılığında uluslararası burjuvazi bize ne ödün verdi? Bu soruya yalnızca tek bir yanıt olabilir ve o da bize hiçbir ödün verilmediğidir.

“Bu apaçık gerçeği, ancak sınıf savaşımının bu basit ve açık doğrusunun önüne sis perdesi çeken, emekçi yığınların gözlerini buğulandıran savlar örtbas edebilir. Üçüncü Enternasyonal temsilcilerinin Berlin’de imzala-

dıkları anlaşmayla biz uluslararası burjuvaziye iki siyasal ödün verdik. Karşılığında hiçbir ödün almadık.

“İkinci ve İkibuçuğuncu Enternasyonallerin temsilcileri, uluslararası burjuvaziye devrimci proletaryaya bazı siyasal ödümler vermeye zorlamayı kesinlikle reddederek, ya da en azından hiçbir girişimde bulunmayarak, proletaryadan burjuvazinin yararına ödün koparabilmek için şantajcılık yaptılar. Tabii ki, bu yadsınmaz siyasal gerçek kurnaz burjuva diplomatları (burjuvazi sınıfının üyelerini iyi diplomat olmaları için yüzyıllardır eğitiyor) tarafından örtbas edildi; ama bu girişimleri, gerçeği zerre kadar değiştirmez. İkinci ve İkibuçuğuncu Enternasyonel temsilcilerinin burjuvaziye doğrudan ya da dolaylı bir danışıklı döğüş içinde olup olmadıkları bu olay için onuncu dereceden önemde bir sorundur. Onları doğrudan danışıklı döğüş içinde olmakla suçlamıyoruz. Doğrudan mı yoksa oldukça karışık, dolaylı bir bağ mı olduğu sorusunun olayla hiçbir ilgisi yoktur. İlgisi olan tek nokta, İkinci ve İkibuçuğuncu Enternasyonel temsilcilerinin baskısı ile Komünist Enternasyonel’in uluslararası burjuvaziye siyasal bir ödün vermiş ve karşılığında hiçbir ödün koparmamış olmasıdır.

“Bundan ne sonuç çıkarılmalıdır?

“Birincisi, Komünist Enternasyonel’i temsil eden Radek, Buharin ve öteki yoldaşlar yanlış hareket ettiler.

“Sonra, buradan çıkarak onların imzaladıkları anlaşmayı yırtıp atmamız mı gerekmektedir? Hayır, sınırim böyle bir sonuç çıkarmak yalınış olur. Anlaşmayı yırtıp atmamalıyız. Yapmamız gereken, bu seferinde burjuva diplomatlarının bizimkilerden daha hünerli çıktıklarını ve gelecek sefere, eğer giriş ücreti önceden saptanmamışsa, daha ustaca pazarlık ve manevra yapmamız gerektiğini anlamamızdır. Karşılığında uluslararası burjuvaziden, Sovyet Rusya’ya ya da uluslararası proletaryanın kapitalizme karşı savaşılan öteki bölüklerine aşağı yukarı eşit miktarda ödün almadan, uluslararası burjuvaziye ödün (bu ödümleri araçlar ne denli ustaca gizlemiş ve ne türden olursa olsun) vermemeyi kural olarak koymalıyız.

“Birleşik cephe taktiklerine karşı olan İtalyan Komünistleri ve Fransız Komünistlerinin bir bölümü ve Sendikalistler, yukarıdaki tartışmadan belki birleşik cephe taktiklerinin yanlış olduğunu çıkaracaklardır. Ama açıktır ki, böyle bir sonuca varmak yanlış olur. Eğer komünist temsilciler binaya girişte, çok az da olsa konuşma yapmak fırsatını buldukları, şimdiye dek reformistlerin özel ‘malı’ olmuş işçiler için çok para ödediyseler böyle bir yanlış gelecek sefere düzeltilmelidir. Ama bu oldukça iyi korunan, parmaklıklı binaya giriş için tüm koşulları ya da ödemeyi reddetselerdi, bu kıyaslanmayacak denli daha büyük bir yanlış olurdu. Yoldaş Radek, Buharin ve ötekilerin yaptıkları yanlış ciddi bir yanlış değildir. Bizim tek riskimiz Sovyet Rusya’nın düşmanlarının bazı kişileri öldürmeye yönelik, başarılı olabilecek birkaç girişimde bulunmak için Berlin Konferansı’nın sonucundan cesaretlenmeleri ve bu gibi konferansların komünistlerin geri ateş etmelerini engelleyeceği hesabıyla komünistlere ateş edebileceklerini önceden bilebilmeleridir.

“Olaylar ne olursa olsun, bize kapalı olan binada bir gedik açık. Hiç olmazsa Radek yoldaş en azından Versay anlaşmasını kaldırma istemini gösterinin belgeleri arasına katmayı İkinci Enternasyonal’in nasıl reddettiğini işçilerin bir kesimine göstermeyi başardı. İtalyan komünistlerinin ve Fransız komünist ve sendikalistlerinin bir bölümünün düştüğü büyük yanlış, kendilerinin öğrendiği bilgiyle kendilerinin tatmin olmalarıdır. Onlar, İkinci ve İkibuçuncu Enternasyonal temsilcilerinin ve aynı zamanda Paul Levi, Serati ve ötekilerinin burjuvazinin çok kurnaz ajanları ve etki araçları olduklarını yeterlice bildikleri için kendilerinden memnundurlar. Ama bunu gerçekten bilen ve önemini gerçekten anlayan halk ve işçilerin sayısı İtalya’da, Britanya’da, ABD’de ve Fransa’da kuşkusuz azınlıktadır. Komünistler kendi yağlarında kavrulmamalıdır, burjuva temsilcilerinin işçileri etki alanında tuttuğu yasak binalara sızmayı öğrenmeli, fedakarlık yapmaktan çekinmemeli ve yanlış yapmaktan korkmamalıdır. Her yeni ve güç girişimde yanlışlar yapmak kaçınılmazdır. Bunu anlamayı reddeden, bunun nasıl

yapıldığını öğrenmeyi istemeyen komünistler işçilerin çoğunluğunu kazanmayı umamazlar. En azından çoğunluğu kazanma işine engel oluyor, onu yavaşlatıyorlardır. Komünistler ve işçi devriminin gerçek savunucuları için bu kesinlikle affedilemez.

“Bir kez daha yineleyelim. Diplomatların şahsında burjuvazi, Komünist Enternasyonal temsilcilerinden daha akıllı çıktı. Berlin Konferansı’ndan çıkan ders budur. Bu dersi unutmayacağız. Bundan gerekli tüm sonuçları çıkaracağız. İkinci ve İkibuçuguncu Enternasyonallerin temsilcileri birleşik cephe gereği duyuyorlar çünkü bizi aşırı ödünler vermeye iterek zayıflatmayı umuyorlar. Hiçbir ödeme yapmadan bizim komünist binamıza girmeyi umuyorlar. İşçileri, reformist taktiklerin doğru, devrimci taktiklerin yanlış olduğuna inandırmak amacıyla birleşik cephe taktiklerinden yararlanmayı umuyorlar. Biz de işçileri bunun tam tersine inandırmak için birleşik cepheye gerek duyuyoruz. Kusuru, yanlışları yapmış olan komünist temsilcilerimizde ve partilerde bulurken, aynı zamanda bu yanlışlardan ders çıkarmaya ve ileride bunların yinelenmesini önlemeye çalışacağız. Ama hiçbir koşul altında, bizim komünistlerimizin yaptıkları yanlışın sorumluluğunu, tüm dünyada ilerleyen sermayenin saldırısıyla karşı karşıya olan proleter yığınlarına atmayacağız. Bu yığınlara kapitalizme karşı savaşımalarında yardımcı olmak, onların uluslararası ekonomide ve siyasetteki iki cephenin ‘şeytanca mekanizmasını’ anlamasına yardım etmek için birleşik cephe taktiklerini benimsedik. Ve bu taktikleri sonuna dek izleyeceğiz.”¹

İkinci yazı olan “*Kolçak’a Karşı Kazanılan Utkuya İlişkin Mektup*”ta bizi asıl olarak dördüncü ders ilgilendiriyor ama tümünü okuyalım.

“Yoldaşlar, Kızıl Birlikler Urallar bölgesinin tümünü Kolçak’tan kurtardı ve Sibirya’yı kurtarmaya girişti.

“Uralların kurtuluşuna ve Kızıl Birliklerin Sibirya’ya girişine hepimiz sevindiğimiz halde, güven duygusunun verdiği uyusukluğa kendimizi kaptırmamalıyız. Düşman

1. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İng. basım, c.33, s.330-334

daha yıkılmış olmaktan uzaktır. Kesin olarak kırılmış bile değildir.

“Kolçak’ı, Japonları ve öteki yabancı haydutları Sibiryaya’dan sürmek için her çaba sarfedilmelidir. Düşmanı yok etmek, onun tekrar haydutluğa başlamasını önlemek için daha çok çaba gerekmektedir.

“Bu nasıl elde edilecek? Uralların ve Sibiryaya’nın üzücü deneyiminden ve aynı zamanda dört yıllık emperyalist savaşın yıkımından geçmiş tüm ülkelerin deneyiminden bizim için çıkarılacak ders yok değildir.

“İşte, bu deneyimden tüm işçilerin ve köylülerin, tüm emekçi halkın çıkarılması gereken... *beş ana ders*.

“*Birinci ders*, işçi ve köylülerin iktidarını haydutlardan, yani kapitalist ve toprak ağalarından korumak için güçlü bir Kızıl Ordu gerekiyor...

“Dolayısıyla, kendini Kolçak yönetiminden kurtarmayı ciddi olarak isteyen herkes tüm enerjisini, araçlarını ve yeteneğini hiç kısmadan Kızıl Ordu’yu kurma ve güçlendirme görevlerine adanmalıdır...

“*İkinci ders*, devletin büyük tahıl stokları olmadan Kızıl Ordu güçlü olamaz, çünkü bu olmadan orduyu özgürce hareket ettirebilmek ya da doğru dürüst eğitmek olanaksızdır. Bunsuz, ordu için üretim yapan işçilere bakamayız.

“(…)

“*Üçüncü ders*, eğer Kolçak ve Denikin tamamen yok edilecekse, en sıkı devrimci düzen sağlanmalı, Sovyet hükümetinin yasa ve emirlerine sadakatla uyulmalı ve herkes tarafından uyulması için de özen gösterilmelidir.

“(…)

“*Dördüncü ders*. Değil yalnızca Kolçak hareketinin önemsiz şeylerle başladığını unutmak, aynı zamanda Menşeviklerin (‘Sosyal Demokratlar’) ve SR’lerin (‘Sosyalist Devrimciler’) onun doğuşuna yardım ettiklerini ve onu doğrudan desteklediklerini unutmak da suçtur. Siyasal partileri sözleriyle değil, işleriyle yargılamayı öğrenmenin artık zamanı geldi.

“Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler kendilerine sosyalist diyorlar ama gerçekte karşı devrimcilerin suç

ortağıdırlar. Toprak ağalarının ve kapitalistlerin suç ortağıdırlar. Bu, yalnızca tek tük olaylarla değil, Rus devrim tarihinde iki büyük dönemde, pratikte kanıtlanmıştır: 1. Kerenski dönemi, 2. Kolçak dönemi. Her iki keresinde de Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler bir yandan 'sosyalistlik', 'demokratik' taslarken, gerçekte beyaz muhafızların suç ortağı rolünü oynadılar. Şimdi 'yeniden denemelerine' izin vermemizi öneriyorlar. Ama biz onlara inanacak ve verdiğimiz izne de 'birleşik sosyalist (ya da demokratik) cephe' adını takacak kadar aptal mı olacağız? Menşeviklerle ve Sosyalist Devrimcilerle bir 'birleşik cephe'nin, Kolçak'ın suç ortaklarıyla birlik demek olduğunu anlamayan, soyutlanmış birkaç kişi dışında, köylüler hâlâ var mı?

"Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler yanlışlarını anlamışlar ve burjuvaziyle tüm bağlaşıklıklarını inkar etmişlerdir diye karşı çıkılabilir. Ama bu doğru değil. Öncelikle, sağ Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler böyle bir bağlaşıklığı inkar etmiş değildir ve bu 'sağları' ayıran belli bir çizgi de yoktur. Böyle bir çizgi 'sol' Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler yüzünden yoktur; çünkü 'sağlarını' lafla 'lanetledikleri' halde, Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin en iyileri bile, tüm dediklerine rağmen, gerçekte ötekilerle kıyaslanınca çok güçsüzdürler. İkincisi, Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin en iyilerinin bile savundukları, gerçekte, burjuvaziye, Kolçak'a ve Denikin'e yardımcı olan ve onların kirli ve kanlı kapitalist işlerini maskeleyen yarayan *Kolçak* fikirleridir. ... Kendi ülkemizde de görüyoruz ki Kolçak, Denikin, Yudenic ya da herhangi bir başka general, kolayca 'demokratik' vaatlerde bulunuyor. Sözlü vaatlere dayanarak bilinen bir hayduta yardım eden bir adama güvenebilir miyiz? Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler, istisnasız hepsi, bilinen haydutlara, dünya emperyalistlerine yardım ediyorlar. *Onların* devlet erkini, *onların* Rusya'ya karşı kampanyalarını, *onların* egemenliğini ve *onların* siyasetini parlak renklerle boyamak için sahte demokratik belgiler kullanıyorlar. Tüm Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler, kapitalistlere ve onların önderleri Kolçak'a ve Denikin'e

ödün vermemiz koşuluyla bize 'bağlaşıklık' öneriyorlar. Örneğin, (tüm Antant'ın, bağlaşıklık içindeki tüm en zengin ülkelerin, Rusya'da entrikalar düzenleyen mülti milyonerlerin terörüyle yüzyüze olduğumuz bir zamanda) 'terörden vazgeçmemiz' için ya da tahıl ticaretine özgürlük yolunu açmamız için vb. Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin bu 'koşulları' sonunda şuna varır: 'Biz, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler, kapitalistlere doğru yatıyoruz ve kapitalistlerin her ödünden yararlanarak savaşıkları Bolşeviklerle de 'birleşik cephe' istiyoruz.' Hayır, sevgili Menşevik ve Sosyalist Devrimci baylar, artık Rusya'da size inanabilecek adam aramayın. Rusya'da, sınıf bilinçli işçiler ve köylüler artık anladılar ki Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler beyaz muhafızların suç ortağıdır — kimileri bilerek ve art niyetle, kimileri aptalca ve eski yanlışlarda direndikleri için, ama yine de beyaz muhafızların suç ortağıdır.

"Beşinci ders. Eğer Kolçak ve onun yönetimi yok edilecekse ve geri dönmelerine izin verilmeyecekse, tüm köylüler ve işçi devletinden yana seçimlerini tereddütsüz yapmalıdırlar...

"Ya toprak ağalarının ve kapitalistlerin diktatörlüğü (yani, demir yönetimi) ya da işçi sınıfının diktatörlüğü.

"Orta yol yoktur... Dünyanın hiçbir yerinde orta yol yoktur, olamaz da. Ya burjuva diktatörlüğü ... ya proletarya diktatörlüğü. Bunu tüm 19. yüzyılın tarihinden öğrenmemiş kimse umutsuz bir sersemdir."¹

Lenin'den okuduğumuz bu iki yazı cephe konusunun mantığını çok güzel vermektedir. Bize düşen, bu mantığı çıkarmaktır: *İşçi sınıfının hegemonyasına destek olacak cephe!* Çünkü proleter hegemonyası gerçekleşmeden toplum kurtuluşa gitmeyecektir: İşte bizim cephe anlayışımız!

II.III. CEPHE VE PROLETARYA HEGEMONYASI

Kökenine bakarsak, hegemonya Yunanca bir sözcüktür.

Antik çağda kent devletleri konfederasyonu içinde bir kent devletine *hegemon* denirmiş. Otoritesine ötekiler tarafından etkili bir biçimde meydan okunmayan kent devleti hegemon olurmuş.

Bunu genellersek, sınıf siyasetinde sözcük anlamıyla hegemonya, yöneticiliğini, liderliğini az ya da çok muhalefetle, ama etkili bir meydan okuma olmadan öteki sınıflara kabul ettirme demektir. *Toplumsal anlamda hegemonya, halkın aktif çoğunluğu arasında benimsemek demektir.*

Felsefi anlamda hegemonya *zorun örgütlenmesi* demektir. Siyasal anlamda ise halkın aktif çoğunluğunun benimsemesi sağlanarak zorun örgütlenmesi demektir.

Proletarya açısından hegemonya gereksinimini doğuran şey, kendi dışında başka ezilen sınıfların da varlığıdır. Bunlarla birlikte ortak düşmanın üstüne yürüme gereğidir.

II. III. I. HEGEMONYAYI SAĞLAMA VE DEVİRİMİ İLERLETME SORUNU

Devrimde, devrimci hareket içinde işçi sınıfının hegemonyası nasıl sağlanır? Geliyor herşey buna bağlıyor.

Oportünist cephe programı şöyle diyor: "Ortak cephe programı uğrunda en iyi savaşılan öncü olur." Cephe içinde ortak çıkarlar uğrunda, ortak ilkeler üstünde en iyi savaşılan öncü olur demek doğru değildir. Neden böyle olacak? Bir yanda diyelim CHP, yanında komünist partisi var. Bir konuda anlaşular. Eğer aynı hedef üstünde en iyi çalışılacaksa sen insanüstü çalışmışsın, ama ötekisi zaten büyük bir güç. Onun üyeleri günde iki saatini verse, yapacağı şey çok büyük. Demek ki hegemonyayı sağlamanın başka bir yolu, başka bir mantığı olması gerekir. Bir masaya oturacaksın, ortak kağıtlar imzalayacaksın ve bu ortak kağıtlar için en iyi çalışmayı koyarak öncü olacaksın. Bu bizi uyutmak içindir yalnızca. Komünistleri uyutmak içindir böyle şeyler. Burjuvazinin kuyruğuna takmak içindir. Böyle olmaz. Bunun başka bir

mantığı olması gerekir. Ve de vardır. *İki Taktik*'i dikkatli okumalıyız. Hep okuyoruz ama bu gözle bir daha okumalıyız.

Hegemonya herşeyden önce siyasal bir kavramdır. Güç sorunudur, ama siyasal bir kavramdır. Özü yığınların seni izlemesi, senin koyduğun yoldan yürümesi demektir. Dolayısıyla, *özü ideolojiktir*. Böyle olunca, işçi sınıfının, komünist partisi eliyle hegemonyayı sağlaması için, yani yığınların onun peşinden yürümesi için, birlikte iş yaptığı ya da yapmadığı, o alanda varolan güçlerin *tutarlılığını* yığınlara gösterebilmesi gereklidir. Aynı şeyler için daha iyi çalışmak değil, *kendisini ayırabilmek*. Cephe içinde renk farklarını ortadan kaldırmak değil, tersine kendi rengini daima öbür renklerden ayırmak. Her konuda.

Buradan devrimi ilerletmeye geleceğim. Bağlaşıklarının nefessizliğini emekçi yığınlara göstererek onların gerçek sınıf kavgasına yönelmelerini, yani hegemonyayı sağlamak, aynı zamanda devrimi ilerletmek demektir. İki başlı güreştir bu.

Bir örnek alalım. İş saatlerinin düzenlenmesi istemi. Diyelim ki on iki saat çalışılıyor bir ülkede. Komünist partisi, sekiz saat olmalı diyor. Somut durumlara bağlı olarak sosyal demokrat parti anında kabul edebilir. Fakat genel olarak, tarihsel deneyimlerden çıkan sonuç, işçiler bu haklı istemi benimsemeye başlayınca kabul edecektir. Onlar sekiz saati kabul edince oportünist cephe anlayışı gibi, "geriye kalıyor ortak hedef için onlardan daha iyi çalışmak" dedik mi yandık. Koskoca bir gücün içinde eriyiveririz. "Yedi saat" diyeceğiz. Yedi saati bu kez daha zor kabul ederler. Ama bağlaştığımız da pragmatiktir. Baktı ki yığınlar yedi saat belgisini tutuyor, yürüyüşler, grevler başlıyor, büyük olasılıkla kabul edecektir yedi saati.

Yine orada durmak yoktur. (Tabii bu örnekle işin mantığını vermeye çalışıyorum. Yoksa örneğimiz pek şanslı bir örnek değil.) Adım adım bağlaşıklarını ilerletmek (ya da ilerletmemek ama hedefleri yığınlara benimsetmek) aynı zamanda devrimi derinleştirmek olmuyor mu? İlk başta dursaydın, sekiz saat devrimci

istemlerinden biri olacaktı. Sonra, o ilerleyiş sürecinin kargaşası, kararsızlığı içinde halkı temsil ettiğini söyleyen güçlerin nefessizliğini gösteriyorsun, her seferinde daha fazla emekçiyi aydınlatıyorsun. Lenin'in üstün dehası burada yatıyor. Lenin bu tutumu şöyle anlatıyor: "Devrimi *ilerletmek*, devrimi monarşist burjuvazinin uygun gördüğü sınırlardan öteye götürebilmek için, burjuva demokrasisinin 'tutarsızlığını' kıracak belgileri aktif olarak ortaya atmak, kesinlikle belirtmek ve öne çıkarmak gerekir."¹

Demek ki hegemonyayı sağlamanın anahtarı en başta izlenen siyasettedir, tutumdadır. Çeşitli partiler, çeşitli siyasal hareketler var. Bunların hepsi hegemonya için çarpışıyor. Siyasal hareket o demektir. Her adımda bu "kurtarıcı"ların nefessizliğini gösterecek belgilerle çıkmak gerekir.

Yalnız, Lenin'in bu yaklaşımı hangi anlamda kullandığını iyi anlamalıyız. Yoksa şu mantığa gideriz: Hegemonya yalnızca böyle öteki hareketlerden daha ileri hedefler öne sürerek sağlanır. Burada kalırsa unutmayalım ki bir sürü küçük burjuva, kökleriyle, kafalarıyla üretimden kopuk gurup var. Bunlar için "en ileri" belgileri atmak oyuncaktır.

Lazın hikayesini biliriz. Mahkemeye çıkmış, "şu adam tavuğumu çaldı" demiş. Adam ise, "yargıç bey, ben bu kişiyi tanımıyorum" demiş. "Sen beni tanımaysun". "Tanımıyorum". "Sen beni tanımaysun?" "Tanımıyorum". "Ben de seni tanımayrum".

Onun gibi birşey. Adam iki saat dedi, ben bir saat dedim. Kırk beş dakika dedi. Daha ileri hedef? Hiç çalışmayacağız! Daha ileri belgiyi öyle anlamıyoruz. *Ortama en uygun, en doğru belgi* olarak en ileri belgi.

Yığınlar düzeyinde baş silahımız, en önemli silahımız, bilimimizdir. Bununla doğruları görmek ve *kendi deneyimleri* üzerinden onlara ulaştırmak görevimizdir. Ancak tek başına bu da yetmez. Bu noktada kalan bir anlayış da Gandhi'nin pasifist hareketine benzer. Yalnızca

1. Lenin, *agy.* c.9, s.45.

doğruları söyleyerek başarı kazanılamaz. Çünkü onun karşısında da güçler vardır. Her zaman akıl yürütmeye yetecek denli argüman vardır.

Ayrıca tüm dünya deneyleri birşeyi tartışmasız gösteriyor: Doğruları söylemeyen hareketler de hegemon olabiliyor. Hegemonya sağlamak için doğruları savunmak zorunlu değildir. Yanlırları savunanlar da görüyorsunuz ki hegemondur. Ve ne yazık ki, dünyanın her yanında büyük çoğunluğuyla yanlış görüşleri savunanlar hegemon durumdadır. (Öyle bir hegemonyayı ne için isteyeceğiz? Doğru görüşlerden koparılmış hegemonya yalnızca enerjiyi boşa tüketmeye yarar. Doğru görüşler ile hegemonya, aslında iki ayrı unsurdur ama *komünistler için birleşmiştir*. Ancak ikisi birlikte komünistler için anlamlıdır. Ve de komünistlerin elinde doğru görüşler hegemonyanın sağlanmasında en önemli, *en temel* silahtır.)

Sınıflar düzeyinde kafa karıştıracak bir sorun yoktur. Proletarya hegemonyası işçi sınıfının kendi iradesini ötekilere kabul ettirmesidir, benimsetmesidir. Fakat bu soyut bir sözdür. Yaşamda nasıl oluyor? En başta işçi sınıfı partisinin ve onun çevresini sarmış yan örgütlerinin aracılığıyla oluyor. Komünist partisi hegemonyayı sağlayana dek hegemonya ortada mı duruyor? Siyaset boşluk tanımaz demek, hegemonya boşluk tanımaz demektir. Demek ki geçici durumlar dışında asıl sahibi gelene dek hegemonya başkasındadır. Öyleyse kimdedir? En doğruyu söyleyende midir? Hayır, en güçlü olandadır.

Her araçla, her silahla boğuşmak gerekiyor. Bizim öteki hareketlerden farkımız, bu kavgayı doğruyu söyleyerek, doğruyu egemen kılmak için ve ulaşabildiğimiz oranda bu doğrunun insan kafasında yol açacağını bilerek yürütmemizdir.

İlahi bir gücün varolduğunu düşünsek. Dese ki: "Çocuklarım bu oyun şöyle oynanacak: Kimse kimseye dokunmayacak, herkes herkesin söylediğini dinleyecek, olaylar hangisinin doğru olduğunu gösterecek, kim doğru söylemişse onun sözü üç kez geçecek." Böyle bir ilahi güç olsa o zaman siyasetin tüm rengi değişirdi. Ama yok!

Proletarya diktatörlüğünü, proletarya hegemon-

yasını kağıtlarda, kitaplarda gördüğümüz zaman alıp kabul ediyoruz. Yaşamın içinde nasıl uygulandığına geldiğimiz zaman, hele proletarya diktatörlüğüne geldiğimiz zaman o çirkin tarafı içinde göreceğiz. Canlar yanıyor, haklı gidiyor, haksız gidiyor. Bununla birlikte gördüğümüz zaman, Lenin'in dediği gibi pekçok entellektüelin midesi bulanacak, kusacak. Bu uğrağa geldiğimiz zaman mideler pek kaldırmayacak. (Daha şimdiden kaldıramayanlar çıkıyor.) Hiçbir hayalle kendimizi aldatmayalım. Oyunun kurallarını biz çizmiyoruz, binlerce yıldır çizilmiş. Sınıflı toplumun gerçeği olarak çizilmiş. Ancak bunun içinde yürüyerek bu pislği kaldırabiliriz.

İdeolojiyi en başa almadan yalnız zoru örgütlemeye çalışanlar sokak kabadayısıdır, bizim için söz konusu değildir. (Aramızda ideolojik görüşü yeterli olmayan yoldaşlar az değildir, ama bütün olarak baktığımızda bizim kadar ideolojik anlayışı derinleşmiş bir başka örgüt yoktur.) Fakat sorun bu kadarla bitmiyor. Lenin, oportünistlerle tartışmasında, "halkın sempatisini kazanırsan güçlüsün değil, güçlü isen halkın sempatisini kazanırsın" diyor. Bu deyişi, Lenin güçten yola çıkıyor sempatiye ulaşıyor, oportünist sempatiden yola çıkıyor güce ulaşıyor gibi mekanik anlamıyoruz.

Bugün de, dün de, evvelki gün de hegemonya zor sorunudur ama üstünde örtüler vardır. İşler kızıştıkça örtüler lüks olur. Örtüyü çekince altından kılıç ortaya çıkar.

Hegemonya her zaman vardır. Ele geçiriliş biçimi, uygulanış biçimi ve amaçları ortama göre değişir. Sınıf savaşımlı kızıştıkça, hegemonyayı ele geçiriş ve hegemonyayı ne için kullandığın sorunlarında şiddet daha açık ortaya çıkar. İşler kızıştıkça hegemonyanın zorun örgütlenmesi olduğu daha açık ortaya çıkar.

Zoru örgütlemenin somutta gerçekleşmesi çeşitli biçimlerde olabilir. Örneğin, komünist partisi, emekçilerin öteki partileriyle uzlaşmasa bile onların tabanlarını kazanıp gidebilir. Örneğin köylü partisi belge atıyor tutmuyor, miting yapıyor kimse gelmiyor. Komünist partisi toprakları işgal edin diyor, köylü toprağı işgal

ediyor. İşçi sınıfı hegemonyası sağlanmış demektir. Bu en kestirme yoldur. Çoğu zaman öyle olmuyor. Ancak hangi biçimde gerçekleşirse gerçekleşsin hegemonya çeşitli sınıf ve katmanlar adına siyasette varolan örgütler arasındaki boğuşma içinde ortaya çıkıyor. Bunun ise militanlar açısından tek bir anlamı vardır: Hele bizimki gibi bir ülkede, hegemonya kıran kırana kavga demektir. Bunun başka yolu yoktur.

Özetlersek, *hegemonya zorun örgütlenmesi demektir. İşçi sınıfı açısından halkın aktif çoğunluğunun işçi sınıfının, onun partisinin iradesine kazanılması demektir. Bu, en doğru hedeflerle yürüyerek ve her türlü silahla savaşarak ve tüm öteki örgütlerden farklılığını, bağımsızlığını koruyarak sağlanır.*

Zor kullanımına teorik kılıflarla, teorik gerekçelerle karşı duran hiçbir hareket işçi sınıfını yönetmeye layık değildir. Devrimin kendisi şiddettir. Ancak bundan korkmayanlar tarafından kazanılır.

II. III. II. ÜÇ SORU

Hegemonyayı sağlayamadın mı (yani devrimi de ilerletmedin mi) ne olur? Sosyal demokrasinin reformizmi, oportünizmin kapitalizmle uzlaşan tutarsız siyaseti karşısında ellerin kolların bağlı kalırsın. Olayların gidişini değiştiremezsin. Kuyrukçu olursun. Yaşam insanın üzerine sürekli açmazlarla geliyor. Burada da açmaz. Ya hegemonyayı sağlayacak, başta yürüyeceksin ya da kuyrukta yürüyeceksin. Ya devrimi ilerleteceksin ya da burjuva demokrasisi içinde eriyeceksin. Başka alması yok. Daha kısaltırsak, ya hegemonya ya kuyrukçuluk. Başka nasıl olabilir, ya öndesin ya arkadasın. Toplumsal savaşında mutlaka bir hegemon olacaktır.

Doğal olarak, bu sözünü ettiğimiz “kuyrukçuluk”, oportünist parti ve akımların *bilinçli olarak* uyguladıkları kuyrukçuluktan farklıdır. Buradaki kuyrukçuluk, bilinçli seçim, izlenen siyasal taktik olarak değil, toplumsal gelişmelerin getirdiği *nesnel* bir sonuç olarak ortaya

çıkmaktadır.

Aslında doğrular her zaman basittir. Soruyu doğru sorabilmek. Soruyu sordun mu yanıtı açılır. Siyasal yaşamda ustalık doğru soruları sorabilmektedir. Şimdi Lenin'den bu mantığı okuyalım:

“Şimdi bir soru çıkıyor: sosyal demokrasi, olabilecek bu iki yoldan hangisinde tutarsız ve bencil burjuvazinin karşısında eli kolu bağlı kalacaktır? Hangisinde burjuva demokrasisi içinde büsbütün ya da hemen hemen erimiş olacaktır?

“Soruya hiçbir güçlük çekmeden karşılık verebilmek için bunun açıkça sorulması yeter.

“Burjuvazi çarlıkla uzlaşır, Rus devrimini çıkmaza sokarsa, o zaman tutarsız burjuvazi karşısında sosyal demokrasi, gerçekten eli kolu bağlı kalacak, o zaman sosyal demokrasi, ‘burjuva demokrasisi’ içinde erimiş olacaktır. Şu anlamda ki, proletarya devrime kendi damgasını vuramayacak ve çarla proleterce, ya da Marks’ın bir zamanlar dediği gibi ‘plebçe’ hesaplaşamayacaktır.

“Proletarya ancak demokratik devrim tam zafere ulaşırsa ardıcısız burjuvaziyle savaşta eli kolu bağlı kalmayacak, ancak o zaman burjuva demokrasisi içinde ‘erimeyecek’ ve tüm devrime proleter damgasını ya da daha doğrusu, proleter-köylü damgasını vuracaktır.

“Kısacası, proletaryanın ardıcısız burjuva demokrasisi ile savaşta eli kolu bağlı kalmaması için, köylüleri devrimci bilince yükseltebilecek, onların baskısını yönetebilecek ve böylelikle de ardıcıl proleter demokrasisini kendi başına uygulayabilecek kadar güçlü ve bilinçli olması gerekir.”¹

Bunların olabilmesi için devrim hareketi içinde öncülüğün, *hegemonyanın*, kendi partisi olan *komünist partisi* eliyle işçi sınıfına geçmesi ve onun tarafından uygulanması gerekir. Herşeyin altında işçi sınıfı partisinin gücü ve doğru siyaseti yatmaktadır.

İkinci soru: Ana soru hegemonyayı sağlamak

1- Lenin, *agy.* c.9, s.58-60.

olduğuna göre, açıkça azınlıkta kalacağımız bir cepheye girebilir miyiz? Böyle bir soru kliki, gurupçu, dar bir anlayışı yansıtır. Sorunu böyle koymak doğru değildir. Biz hegemonyayı "bizim" hegemonyamız olsun diye istemiyoruz. Toplumunu ileriye götürecek tek anahtar olduğu için istiyoruz. Fakat yle durumlar olabilir ki, güçsüz kalabileceğin halde, bunu bilerek cepheye girebilirsin. Lenin, toplumsal gelişmenin çıkarları hem partinin çıkarlarından, hem de hatta sınıfın tümünün çıkarından daha nde gelir diyor. Güçsüz de girebilirsin. Bunu güce dönüştürmek, hem nesnel ortamın, hem de öznel yeteneğinin sonucunda belirlenir.

nc soru: Şimdi bir temel soru daha var. Emperyalizme, tekellere ve faşizme karşı, başta işçi sınıfı olmak üzere, halkın en geniş birliğinin sağlandığı bir cephe içinde, aynı zamanda nasıl hem işçi sınıfının hegemonyası, hem de cephenin dağılmaması sağlanacaktır? Cephe ile hegemonyayı uzlaşmaz kabul eden görüş. Bu da çok yanlıştır. Bir kez Şunu söylemek gerekiyor ki, hegemonya biz istiyoruz diye ortaya çıkmış birşey değildir. Biz hegemonyayı hiç istemiyoruz desek, yine aynı soru durmaktadır.

Bakın Lenin bu konuda ne diyor:

"Bizim partimiz, öteki siyasal partiler gibi, *kendisi için* siyasal egemenliği amaçlıyor. Amacımız devrimci proletaryanın diktatörlüğüdür."¹

İŞçi sınıfı ben hegemonya istemiyorum dedi. Onun yerine bir başkası başa gececek. O zaman sormak gerekir, bu hegemonyayla cephe nasıl bađdaŐacak? Hiçbir siyasal birlik hegemonyasız olmaz. Hegemonyayla cephe ya da birlik fikirleri hiçbir zaman çelişmez. Tam tersine, işçi sınıfının güçlü olması, bađlaŐık olabilecek güçlerin başını çekebilecek güçte olması, baŐanlı bir cephe için başlıca koşuldur. Hegemonyayı gerçekten sağlayacak bir g olmadan kalıcı cephele, birlikler kurulamaz. Cephele kurulur. Toplumsal gelişme öyle getirir ki işçi sınıfının partisi de içine girer. Ama güçsüzlüğünü güce çevirmedi-

1. Lenin, *agy.* c.25, s.310.

çe o cepheden hayır gelmez.

II.IV. TÜRKİYE DEVRİMCİ GÜÇLERİ ARASINDA SOMUT DURUM: FAŞİZME KARŞI BİRLEŞİK DİRENİŞ CEPHESİ (FKBDC)

Türkiye devrimci güçleri arasında birlik-cephe konusundaki somut duruma geçmeden önce bir noktaya değinmek gerekir. Türkiye devrimci hareketine baktığımızda sınıf savaşının hegemonu bir örgüt görmüyoruz. Belki üç-dört tane, birbirine alternatif hegemonya odağından söz edilebilir. Devrim hareketinde, *siyasal düzeyde*, 1960'tan bu yana gerçek bir hegemonun çıkamayışının çeşitli nedenleri ve çeşitli sonuçları vardır. Burada yalnızca bu durumun devrimci harekette dağınıklığı, parçalanmayı arttıran bir rol oynadığına değinelim.

Türkiye'de 1960'larda cuntacılarla, Avcioğullarla MDD'cilerin bir-iki kez oynadıkları "güçbirliği" oyunu ve son yıllarda TİP-TSİP-TKP ("resmi")lerin sonuçsuz itişmeleri dışında ilk kez son dönemde ciddi bir cephe girişimi oldu. Dev-Yol ve PKK'nın girişimleriyle *Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi* (FKBDC) kuruldu. Bu cepheye çeşitli örgütler katıldı.

Geçen yılki konuşmamda şöyle demiştim:

"... Eylem birliklerini, birleşmeleri, çoktan iflas etmiş örgüt ya da kadrolara (adlarını koruyarak ya da korumayarak, hiç farketmez) kan tazeleme yolunda ele alışı reddediyoruz. Hangi düzeyde olursa olsun, gerçek birlikten başka herşeyi amaçlayan ağız kalabalık '*birlik tüccarları*', devrim hareketi için bugün *en tehlikeli demagoglardır*. İşçi hareketi bu tüccarları, bu yeni türeyen tipi elinin tersiyle bir yana itmeden, bugünkü durumundan ileri gidemez."¹

Özellikle Dev-Yol ve PKK'nın davranışlarını dikkatle gözden geçiren ve sözü edilen yaklaşımı görmeyen yetkili kurullarımız oybirliğiyle FKBDC'ye katılma kararı aldı.

1. R. Yürükoğlu, *Bu Kavga Gelecek Kavgasıdır*, s.30-31.

Cephe platformunda katılmadığımız pekçok nokta olmasına karşın bunları "münazara" gereci yapmadık. Bugün gerekli olan cuntaya karşı ciddi bir çekim merkezi yaratmaktır, birlik hareketi geliştikçe yanlışlar zaman içinde temizlenir dedik. İngiltere'de, devrimci güçlere karşı tutumumuzu dostane(!) bulmayan, cephe konusuna önem vermediğimizi söyleyen beş insan, Fransa'da Dev-Yol ve PKK'nın, özellikle PKK'nın katıldığı bir cepheye katılmayı reddeden beş insan dışında tüm parti örgütleri karara tam bir destek verdiler. Bugün FKBDC içinde aktif olarak çalışıyor, üstümüze düşen görevleri yerine getiriyoruz.

FKBDC bugün ilk adımlarını atıyor. Henüz tam ayakları üstüne dikilmiş değildir. Gelişmesinin önünde çeşitli güçlükler varolması da ancak doğaldır.

Bir kez, cepheye katılan güçlerin lider kadrolarının tanışma-kaynaşma süreci çok başlardadır. Nesnel nedenleri var, uzaklık vb. Bu durum, karşılıklı güvenin gelişmesinde geciktirici bir etki yapıyor.

Sonra, cepheye katılan güçlerin değişik bölgelerdeki kolları arasında cepheye ve cephedeki öteki güçlere karşı tutumlarında farklılıklar henüz giderilemedi.

Üçüncüsü, hegemonya fikrini dayatmacılıkla karıştıran tutumlar sürüyor. Bu tutumlar, cepheye katılan güçler arasında özellikle temsil gücü sınırlı örgütler açısından "şerhler", "duyurular", cepheyi kendi parti programlarıyla karıştıran çıkışlar olarak ortaya çıkıyor.

Bu sıkıntılar var. Ancak bunlar bir dereceye dek kaçınılmazdır. Geçmişimiz böyle deneyler taşıyor. Yine de FKBDC'nin başarısı küçümsenemez. Daha şimdiden önemli işler yaptı. Önemli bir çekim odağı oldu.

Bugün cepheye katılmış örgütlerin yapması gereken en önemli şey, cephenin dışında duran temsil gücüne sahip örgütlerin de cepheye katılmasını sağlamaktır. Biz de, öteki örgütler de bu konuda üzerimize düşeni yapmalıyız. En başta TKSP, Kurtuluş, Partizan gibi örgütlerin FKBDC'ye katılması için çaba harcamalıyız.

Bu bölümü, FKBDC'ye karşı tutumumuz nasıl oldu, nasıl olacaktır sorusunu yanıtlayarak bitirmek istiyorum.

FKBDC'ye katılma kararı alındığı anda TKPEK Üst Bürosu tüm parti örgütlerine şu direktifi yolladı: Uyumlu çalışılacak, hırçın-dayatmacı tutumlardan kaçınılacak, "hegemonya" adına fırsatçı davranılmayacak, kısa erimli çıkarlar peşinde gidilmeyecek. Birlikte savaş yürüttüğümüz yandaşlarımıza güven vereceğiz. Sözünde duran, ciddi, birleştirici (çok önemlidir, Türkiye devrimci hareketinde üç kişiyi bir araya oturtmak bile bazan güç oluyor), mutlaka birleştirici bir hareketiz. Geçimli bir hareketiz. İdeolojik konularda her zaman geçimsiziz.

FKBDC'ye yanaşımımız başından böyle oldu, bundan sonra da böyle olacaktır.

FKBDC'nin bugünkü varlığı ve *atacağı adımlarla* başarı şansı vardır. Bu şansı olguya dönüştürmek kendi elindedir. Gerçek bir başarı için doğal olarak köprülerin altından çok sular akması gerekir.

III. PARTİ YAŞAMI

III. I. ÖRGÜTLERİMİZ

Son 10 Eylül toplantısından bu yana geçen bir yıl içindeki gelişme grafiğine çok kısaca değineceğim. Türkiye örgütleri üzerinde konuşurken ortamı dikkate alarak vereceğim sınırlı bilgiyi anlayışla karşılayacağınıza eminim. Yalnız bazı şeyleri *kesin* olarak belirtebilirim.

İlişki kurmada belirli bir güçlüğümler olan tek bir bölge dışında tüm bölgelerle sürekli örgüt bağı vardır. Tüm bölgelerde İl Komiteleri görevlerinin başındadır. Hepsi de iyi bir çalışma içindedir. Siyaseti ya da partisini bırakma olgusu Türkiye'deki örgütlerimizin yapısal şemasını bozmayacak denli düşüktür. Dün ve bugün Türkiye'de düzenli ve yaygın dağıtılan tek devrimci yayın organı *İşçinin Sesi*'dir.

Avrupa örgütlerine gelince, bu yıl Avrupa'da hareketimiz gerçekten önemli bir başarı gösterdi. En sevindirici gelişme Almanya'dadır. Almanya gerçekten bir *köprübaşı* olmaya başladı. Her yönden tüm *ölçütleriyle* alıştıığımız bir örgüt olarak geliyor. Ve her halde gelecek yılın yaz taarruzu da gösterecektir ki, Avrupa'daki hareketin fiili öncülüğünü Almanya gelecek yıl eline alacaktır. Alması için de hepimiz elimizden geleni yapacağız. Disipliniyle, özverisiyle, bilinciyle ve siyasal ustalığıyla hızla geliyor. Bu yıl yaz taarruzunun %40'ına yakını sağlamış oluşu bu gelişmenin bir somut göstergesidir.

Fransa örgütü, örgüt yaşamında işçi yoldaşların girişimi ele almasıyla, Üst Büro'nun da yakın ilgisi içinde

kalıcı sonuçlara doğru giden canlı bir atılım içindedir.

Avusturya'daki örgütümüz, etkinliğini çevreye hızla yayan, sağlam bir komünist çekirdektir. Sevindirici gelişmelerini kısa süre içinde birlikte izleyeceğiz.

Geçtiğimiz yıl içinde Norveç'te, İsviçre'de ve Almanya'nın çeşitli yerlerinde yeni parti örgütleri doğdu. Norveç'teki yoldaşlarımız, düzenli çalışmalarıyla daha bugünden sıvrıldılar.

Her yönden basıncı, saldırıyı göğüsleyen İngiltere örgütü, bu yılı da şeceresine, geçmişine layık biçimde bitirdi. Profesyonelliği, ardıcılığı ile büyük bir yükü sırtlamış götürüyor.

Tüm olarak baktığımızda, Avrupa parti örgütümüz geçen yılı daha olgunlaşmış, daha partisine sarılmış ve daha *büyümüş* olarak kapattı. Bu gericilik döneminde üye sayımız arttı.

Avrupa'da ya da Türkiye'de şu ya da bu gerekçeyle siyaseti ya da partisini bırakanların tümü, tümü diyeceğim, *tümü*, öğrencidir ya da aydındır. Bu hem sallantılardan arınma, hem parti üye bileşiminde işçilerin ağırlığının artması açılarından çok sevindiricidir. Devrimin de partinin de güvencesi ve gerçek sahibi işçilerdir.

III.II. PARTİNİN YIĞINLARI SARMASI VE SOVYET DENEYİMİ

Zor bir dönem yaşıyoruz. Buna karşın çeşitli etkenlerin yardımıyla üye sayımız arttı, büyüdük. Aslına bakarsanız, yığınların partinin görüşlerine gelmesi çok zikzaklı bir çizgidir. Asıl olarak içinde yaşanan döneme göre belirlenir. Elverişli koşullar altında, önemli hatalar yapmazlarsa, hareketler hızla büyür. Elverişsiz koşullar altında ne denli hatasız olursa olsun örgütler mutlaka büzülür. Geçtiğimiz iki yıl bu kuralın dışında kaldık. Belki sonraki yıl da, belki ondan sonra da hep öyle olur. İşçi sınıfımızın önemli bir bölümünün faşizm koşulları dışında yaşıyor ve savaşıyor olması bunda büyük rol oynuyor. Ancak dünyaya baktığımızda, istisnalar kuralları bozmu-

yor ve binbir siyasal hareketin gelişmesi asıl olarak ülkenin içinde bulunduğu genel siyasal ortama bağlı oluyor. Ortama uygun davranıyorsan, küçülme döneminde az küçülüyorsun, ortama uygun davranıyorsan, atılım döneminde çok büyüyorsun.

İkincisi, (kendimizden beklememiz gereken şeyleri doğru değerlendirelim diye söylüyorum) militan ideolojisinden ödün vermeyen, partili ölçütlerini düşürmeyen bir parti, reformist, oportünist partilerden, en son devrime el uzatma dönemine dek her zaman daha küçük olacaktır. Rastlantısal durumlarda bakıyoruz, bir sürü oportünist hareketten daha büyük bir hareketiz. Ama bunlar birşey değil. Büyüklük için büyüklüğü amaçlamayan, gerçekten militan bir ideolojiye sahip bir hareket ülke devrime doğru giderken kısa bir süre içinde patlar, milyonları sarar. O anlar gelene dek, bir hareket direnebiliyorsa, inatla tuttuğu ideolojik-örgütsel-siyasal konumları bırakmıyorsa, o zaman üstlendiği görevlere layık olduğunu kanıtlıyor ve bunları yerine getiriyor. O anlar gelene dek sınav yıllarını başarısız geçiriyorsa, o zaman tarih zaten hükümünü veriyor, bu örgüt dünyanın en ileri sınıfını yönetmeye layık değilmiş diyor.

Şimdi böyle bir durumda yız, tüm devrimci hareketler gibi biz de zor bir dönem yaşıyoruz. Doğruları söylemeyi, her tarafta düzgün çalışan örgüt mekanizmalarımızın olmasını amaçlıyoruz. Şunu gayet iyi biliyoruz ki, bir partinin yığınları sarması, geçen yıl 1000 kişiydin, ertesini yıl 1500, sonra 2000 oldun, şu tarihte de iktidara gelirsin gibi yürümüyor. Zıplamalı bir gelişimi vardır ve asıl olarak ortama bağlıdır. Şunu da biliyoruz. Sağlam bir mekanizma, sağlam bir örgüt, doğruları söylüyorsa, fırsatları değerlendirebiliyorsa siyasetini düzgün uyguluyorsa, durum değiştiği zaman kısa sürede milyonları kucaklıyor, küçük yeraltı hücreleri gerçek birer halk kürsüsü oluyor. İşin o kısmı en sonunda geliyor ve çok da zor gelmiyor aslına bakarsanız. Lenin de bunu böyle söylüyor. Asıl zorlu olan, gemiyi o noktaya getirecek bir kadro olabilmektir.

Lenin'in şöyle bir sözü var: "1905 ilkbaharında

partimiz bir yeraltı hücreleri birliğiydi. Sonbaharında proletaryanın milyonlarının partisi oldu.”¹

Bizim de anlatmaya çalıştığımız budur.

Şimdi Sovyet deneyini görelim. 1905 Devrimi’ne dek Bolşevikler işçi hareketi içinde etkisi sınırlı, asıl olarak yeraltı okuma guruplarından oluşmuş, yukarıdan aşağıya doğru kurulmakta olan küçük bir partiydi.

1905’deki devrimci kabarma, parti yapısında ve örgütsel çalışmada değişiklik gerektirdi. Lenin “*Partinin Yeniden Örgütlenmesi*” adlı yazısında bu değişiklikleri işledi. Tüm legal olanaklardan yararlanma, legal ve yarı-legal yapılar oluşturma, yan örgütler ağı yaratma ama partinin il-legal aygıtını saklı tutma, partiye çok sayıda yeni üye alma, *olabilen yerde yönetici parti organlarını seçimle oluşturma*, bu değişiklikler arasındaydı.

Parti bu öneriler ışığında çalışma biçimini değiştirdi: *İlk kez parti bütününde demokratik merkezîyetçilik* (yine de tam olarak değil) uygulanmaya başladı.

Devrim süreci içinde parti, en ileri işçilerin katılmasıyla büyüdü. 1905 sonlarına doğru Petersburg örgütünün yaklaşık 3000, Moskova örgütünün 2500, İvanova-Voznesensk örgütünün yaklaşık 900, Bakü ve Harkof örgütlerinin 1000’er üyesi oldu.

1905 yenilgisinden sonra, *1907’de 245.000’i bulan sendika üyeliği 1909 sonlarında 13.000’e düştü.*

Devrimin yenilgisinden, karşı-devrimin utkusundan sonra yığın savaşımı kesildi, işçi sınıfı hareketi geri çekilmeye başladı. Grevlerde büyük bir düşme oldu. 1907’de grevci işçilerin sayısı 740.000’i bulurken, 1910’da bu sayı 46.500’e düştü. Kırdaki keskin savaşım da aynı biçimde durdu. Yılların birikmiş yorgunluğunu atmak için zaman geçmesi gerekiyordu.

Kara Yüzler hükümeti en azgın saldırıyı Bolşevik partisine yöneltti. Toplu tutuklamalar başladı, birkaç Merkez Komitesi üyesi hapse düştü. İşçi basını susturuldu. Parti merkez organı olan *Sosyal Demokrat* ancak 1909 yılında yeniden yayına başlayabildi. Tek bir

1 Lenin, *agy.* c.15, s.132.

yerel parti komitesi bile polisin baskısından kayıp vermeden kurtulamadı. Petersburg Komitesi bu yıllar arasında en az 10 kez tutuklandı. Birçok önde gelen parti yöneticisi kendini hapiste ya da sürgünde buldu. *Küçük burjuva entellektüelleri partiyi hızla terkettiler.* Üyelikte önemli bir düşme oldu: 1907'de 8000 üyesi olan Petersburg örgütünün, 1908'de ancak 3000 üyesi vardı. Yekaterinburg'da 1070'den 250'ye, İvanova-Voznesensk'de 2000'den 600'e düştü. Parti örgütleri arasında ilişkiler zayıfladı.

1910 yazında Moskova'da grevler düzenlendi. Bunlar harekete yeni bir ivme kazandırdılar ve yıl sonuna doğru Moskova, Petersburg ve başka kentlerde önemli siyasal gösteriler oldu. Bu gelişme 1911'de de sürdü.

5-17 Ocak 1912'de Prag'da toplanan 6. Tüm Rusya Konferansı'na 21 parti örgütünü temsil eden delegeler katıldı.

1912'de protesto grevlerine 300.000, 1 Mayıs grevlerine ise 400.000 işçi katıldı. Lenin 1912'de patlayan grev hareketini büyüklüğü açısından 1905'le kıyaslıyordu.

Gelişmekte olan elverişli ortam Bolşevik partisini de hızla olumlu yönde etkilemeye başladı. *Pravda* işçiler arasında büyük saygınlığı olan bir gazete oldu. Rusya'nın her tarafından mektup yağıyordu. *Pravda*'nın tirajı 40.000'e yükselirken, likidatörlerin gazetesi olan *Luch* ancak 16.000 adet satabiliyordu. İşçi basınına bağış yapan gurupların %80'i *Pravda*'ya bağış yapıyordu. *Pravda*'nın 1914'de 924 yerleşim merkezinde abonesi vardı.

İşçi hareketi kabarmaya devam etti.

Grevlerin sayısında ağır polis baskısına rağmen büyük bir artış oldu. 1914'de 35.000 işçiyi ilgilendiren 70 kadar grev olurken, 1915'de 500.000 işçiyi kapsayan 1000 kadar grev çıktı. 1916'da ise 1 milyon işçiyi kapsayan 1500 grev oldu.

Lenin'in *Nisan Tezleri*'ni okuduğu Yedinci Tüm-Rusya Konferansı 24-29 Nisan 1917 tarihleri arasında Petrograd'da toplandı. Konferans'a 80.000 parti üyesini temsilen 78 parti örgütünden 151 delege katıldı. Bu yine Rusya koşulları için çok sayılmaz.

RSDİP 6. Kongresi 26 Temmuz-3 Ağustos 1917

tarihleri arasında yarı-illegal koşullarda Petrograd'da toplandı. Nisan Konferansı'ndan bu yana *geçen üç ay içinde parti üç misli büyümüştü*. Nisan Konferansı'na 80.000 üyeyi temsilen 78 parti üyesi katılmıştı. 6. Kongre'ye 240.000 üyeyi temsilen 162 parti örgütü katıldı. Aynı tarihlerde Petrograd'da toplanan Üçüncü Şehir Konferansı 50.000 üyeyi temsil ediyordu. Moskova örgütü 70.000 üyeye sahipti.

Her yerde büyük bir hızla işçi muhafız birlikleri kuruluyordu. Oktobr'da bunlar, yaşamını devrim için feda etmeye hazır ve emekçi yığınları arkalarından sürükleyebilecek olan 200.000 ileri işçiyi kapsıyordu.

Devrim dalgasının başlangıcında, 3 Haziran 1917'de toplanan Birinci Tüm Rusya Sovyet Kongresi'ne katılan 1000 delegenin ancak 105'i Bolşevikti. Delegelerin ezici çoğunluğu SR'lerden ve Menşeviklerden oluşuyordu.

1905 DEVRİMİ VE SONRASI YILLARDA BAZI BOLŞEVİK ÖRGÜTLERİN ÜYELİK DURUMLARI

	1905*	1907	1908**
St Petersburg	2500	8000	3000
Ivanova-Voznesenk	900	2000	600
Bakü ve Harkof	1000	—	—
Yekaterinburg	—	1070	250

*1905 sonuna doğru, yani hızla büyüdüğü bir ortamda.

**1908 — artık gerici dönemine girilmiş.

RSDİP 5. KONGRESİ'NDE ÖRGÜTSEL GÜÇ DENGELERİ: (30 NİSAN-19 MAYIS 1907)

Bolşevik	46000
Menşevik	38000
Bundist	25000
Polonya Sos. Dem.	25.000
Let. Sos. Dem.	13.000
TOPLAM	147000

1917 EKİM DEVRİMİ ÖNCESİNDEKİ AYLARDA BOLŞEVİKLERİN ÜYELİK DURUMLARI:

Nisan 1917 Konferansı:	78 örgütü temsilen, 80.000 üye
Temmuz-Ağustos 6. Kongre:	162 örgütü temsilen, 240.000 üye

25 Ekim akşamı İkinci Sovyet Kongresi açıldı. Ülkenin 400 sovyetini temsil ediyordu. 650 delegenin 400 kadarı Bolşeviklerdendi. Geri kalan delegelerin çoğu Sol Sosyalist Devrimci partisindendi. O güne dek sovyetlerde egemen olmuş olan Sağ SR'ler ile Menşevikler ancak 70-80 kişilik küçük bir gurup oluşturuyordu.

Bolşevikleri destekleyenlerin sayısı şöyle bir artış gösteriyor:

Mart 1917 (Çarlık yıkıldığı sırada) 1 milyon.

Haziran 1917 (Silahlı gösterilerden sonra) 5 milyon.

Kasım 1917 (Kurucu Meclis seçimleri) 9 milyon.

Ocak 1918 (3. Sovyet Kongresi) 13 milyon.¹

Hem ortamları, hem ortama göre davranmayla bağlı olarak partinin nasıl bir sıçramalı gelişme izleyeceğini Bolşeviklerin deneyi çok güzel gösteriyor. Bütün bunlar, Lenin'in defalarca işaret ettiği bir zorunlulukla bağlantılıdır. Zor dönemlerde — ki bunlar ya ileri atılma dönemleridir ya da geri çekilme dönemleridir — disiplin ve merkezîyetçilik, partiyi ileriye götürebilecek tek anahtardır.

III.III. DISİPLİN VE DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK

Bolşeviklerin dillere destan demir disiplini, o merkezîyetçilik nasıl sağlanmış, nasıl geliştirilmiş ve ne demektir? Bunları görmek için Lenin'den iki alıntı okumak istiyorum:

“Kapitalizme karşı utku sağlamak, öncü (komünist) parti, devrimci sınıf (proletarya) ve yığınlar, yani emekçilerin ve sömürülenlerin tümü arasında düzgün ilişkiler gerektirir. Ancak komünist partisi, eğer gerçekten devrimci sınıfın öncüsü ise, eğer gerçekten o sınıfın *en iyi temsilcilerini kapsıyorsa*, eğer ardıcıl bir devrimci savaşımında *eğitilmiş ve çelikleşmiş*, tam bilinçli ve sağlam komünistlerden oluşuyorsa ve eğer sınıfının, onun

1 Albert R. Williams, *Through the Russian Revolution*.

aracılığıyla da tüm sömürülen yığınların yaşamıyla kendisini kopmazcasına bağlamayı, bu sınıfın ve bu yığınların güvenini kazanmayı başarmışsa — ancak böyle bir parti proletaryayı kapitalizmin tüm güçlerine karşı bitirici, en acımasız ve sonuç belirleyici bir savaşta yönetmeye yeteneklidir. Öte yanda, proletarya da ancak böyle bir partinin yöneticiliğinde devrimci saldırısının tüm gücünü göstermeye ve kapitalizmin, eski sendika ve kooperatif yöneticilerinin vb. yozlaştırdığı işçi aristokrasi-si denilen küçük azınlığın kaçınılmaz apatisini ve bazen karşılaşılan karşı koyuşunu yenmeye yeteneklidir. Ancak o zaman kapitalist toplumun ekonomik yapısı nedeniyle nüfustaki oranına göre sonsuz derecede fazla olan tüm gücünü gösterebilir.”¹ (abç)

Şunu kesin bir ilke, kesin bir kural olarak koyup, sonra ikinci alıntıyı okuyacağım. Zor dönemlerde, sıkışık dönemlerde, gericilik ya da saldırı dönemlerinde, *mutlak merkezîyetçilik ve demir disiplin*, utkunun zorunlu koşuludur. Küçük burjuvaziye hiç hoş gelmez bu sözler, disiplin onun en korktuğu şeydir. Tam da böyle olduğu için bu ilke canalıcı bir ilkedir. Zor dönemlerde küçük burjuva duygu ve düşüncelere karşı panzehirdir.

Şimdi ikinci alıntıyı okuyalım:

“Yineliyorum: Rusya’da utkan proletarya diktatörlüğünün deneyimi, düşünmeyi beceremeyenlere ya da bu konuda kafa yormamış olanlara bile, mutlak merkezîyetçiliğin ve proletaryanın sıkı disiplininin burjuvaziye karşı utkunun zorunlu koşulu olduğunu göstermiştir.

“Buna çok yerde değinilmektedir. Ne var ki, bunun ne anlama geldiği ve hangi koşullarda olanaklı olduğu konusunda hiç de yeterince kafa yorulmamaktadır. Sovyetlere ve Bolşeviklere yönelik selamlamalar yanında, Bolşeviklerin devrimci proletaryanın gereksindiği disiplini nasıl oluşturabildiklerinin nedenlerine inen *derin bir analiz de olsa* daha iyi olmaz mı?

“Bir siyasal düşünce akımı ve bir siyasal parti olarak Bolşevizm, 1903’den bu yana vardır. Bolşevizmin ancak

1 Lenin, *agy*, c.31, s.187-188.

tüm geçmişinin tarihi onun proletaryanın utkusu için gerekli olan demir disiplini en güç koşullarda nasıl oluşturabilmiş ve sürdürmüş olduğunu doyurucu biçimde açıklayabilir.

“İlk akla gelen sorular şunlardır: Proletaryanın devrimci partisinin disiplini nasıl sağlanır? Nasıl sınılanır? Nasıl güçlendirilir? Birincisi, proleter öncünün sınıf bilinciyle, devrime adanmışlığıyla, tutkusu, özverisi ve yiğitliğiyle. İkincisi, bu öncünün emekçi halkın en geniş yığınlarıyla, başta proletarya olmak üzere, *ama aynı zamanda proleter olmayan emekçi yığınlarıyla da* bağlanma, en sıkı ilişkiyi sürdürme ve — nasıl diyeyim — belli ölçüde kaynaşma yeteneğiyle. Üçüncüsü, bu öncünün siyasal yöneticiliğinin doğruluğuyla. Yeter ki geniş yığınlar *kendi deneyimleriyle* bunların doğruluğunu anlamış olsun. Bu koşullar olmadan, misyonu burjuvaziyi devirip tüm toplumu dönüşüme uğratmak olan ileri sınıfın partisi olmaya gerçekten yetenekli bir devrimci partide disiplin sağlanamaz. Bu koşullar olmadan, disiplin sağlamaya yönelik tüm çabalar boşa çıkar ve laf ebeliği ve şarlatanlıkla sonuçlanır. Öte yandan, bu koşullar bir anda çıkamaz. Bunlar ancak *uzun çabalar* ve savaşarak kazanılmış *deneyimle* yaratılır. Devrimci teori bunların yaratılmasını kolaylaştırır. Devrimci teori ise dogma değildir, ancak gerçekten yığinsal ve gerçekten devrimci bir hareketin pratik eylemiyle yakın bağ içinde son biçimini alır.

“Bolşevizmin 1917-20 arasında, görülmemiş denli zor koşullarda, en sıkı merkeziyetçiliği ve demir disiplini oluşturmuş ve başarıyla sürdürebilmiş olması, Rusya'nın birtakım tarihsel özgülüklerinden kaynaklanmaktadır.

“Bir kez, Bolşevizm 1903'de Marksist teorisinin çok sağlam temeli üstüne oturdu. Bu, ve yalnızca bu devrimci teorisinin doğruluğu, yalnız ondokuzuncu yüzyıl boyunca dünya çapındaki deneyimle değil, özellikle de Rusya'da devrimci düşüncenin geçirdiği arayışların ve sallantıların, hata ve hayal kırıklıklarının deneyimiyle kanıtlanmıştır. Vahşi ve gerici bir çarlığın baskısı altındaki Rusya ilerici düşüncesi, aşağı yukarı yarım yüzyıl — yaklaşık geçen

yüzyılın 40'lı yıllarından 90'lı yıllarına kadar — ısrarla doğru bir devrimci teori aradı ve bu alanda Avrupa ve Amerika'daki tek tek tüm 'son gelişmeleri' en büyük bir ilgi ve dikkatle izledi. Rusya Marksizme — tek doğru devrimci teoriye — yarım yüzyıl boyu geçirdiği *ıstıraplar* sonucunda vardı. Yarım yüzyıl boyunca eşi görülmemiş eziyet ve özveri, eşi görülmemiş devrimci yiğitlik, inanılmaz bir enerji, tutkulu bir arayış, çalışma, pratik deneyim, hayal kırıklığı, doğrulama ve Avrupa deneyimiyle karşılaştırma sonucunda ulaştı. Çarlığın yol açtığı siyasal emigrasyon sayesinde devrimci Rusya, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında başka hiçbir ülkenin sahip olmadığı düzeyde zengin uluslararası ilişkiler ve dünya devrimci hareketinin biçimleri ve teorileri üstüne son derece iyi bilgiler edindi.

“İkincisi, teorinin bu granit temeli üstünde yükselen Bolşevizm, elde ettiği deneyimin zenginliği açısından dünyada eşi görülmemiş bir onbeş yıllık pratik tarihten (1903-17) geçti. O onbeş yıl boyunca, başka hiçbir ülke o devrimci deneyime, hareketin değişik biçimlerinde — legal-illegal, barışçıl-fırtınalı, gizli-açık, yerel hücreler-yığınsal hareketler, parlamenter-terörist — bu denli hızlı ve değişken bir deneyime yaklaşık olsun tanık olmadı. Başka hiçbir ülkede, bu kadar kısa zaman içinde, çağdaş toplumun *tüm* sınıflarının savaşımının bu kadar zengin biçimleri, tonları ve yöntemleri yoğunlaşmamıştır. Bu savaşım ülkenin geriliği ve çarlık boyunduruğunun ağırlığı nedeniyle olağanüstü bir hızla olgunlaştı ve Amerikan ve Avrupa siyasal deneyimindeki uygun 'son gelişmeleri' istekle ve başarıyla özümsemi.” (abç)

Bolşevik disiplin ve merkeziyetçilik nasıl sağlandı, nasıl korundu, nasıl geliştirildi, bundan güzel anlatılamaz. Alıntuların gösterdiği sonuçları kısaca özetlersek:

1. Mutlak merkeziyetçilik ve demir disiplin utkunun zorunlu koşuludur.

2. Bolşeviklerde bu disiplin,

a. öncünün sınıf bilinci, devrime adanmışlığı, özveri-

si, kahramanlığıyla,

b. yığınlarla bağlanma yeteneğiyle,

c. siyasal strateji ve taktiklerinin doğruluğu ve yığınların *kendi deneylerinden* bunun doğruluğunu görmeleriyle sağlandı ve güçlendirildi.

3. Bu koşullar bir anda oluşmaz. Uzun süreli çaba ve deneyim kazanmayla olur. Doğru devrimci teori de yardımcı olur.

4. Bolşevikler böyle bir disiplin sağlamayı nasıl başarabildi?

a. Bolşevik parti, Marksizmin sağlam tabanına oturdu. Rusya'nın zengin deneyiminin büyük payı oldu. Avrupa'ya sürgünler yeni fikir akımlarını, yeni gelişmeleri taşıdı.

b. Onbeş yıllık savaşında kadrolar pişti.

Ve böylece Bolşevizmin dünyaya destan disiplini doğdu.

Peki bizim partimizde demokratik merkeziyetçilik ve disiplin nasıldır?

III.IV. TKP—İŞÇİNİN SESİNDE

DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK VE DISİPLİN

Komünist partisi tek disipline bağlı monolitik bir örgüttür. Bu, bizim tüzüğümüzün de başta gelen anlayışıdır. Ama uzun süre, kolayca yerine oturabileceğimiz bir konu değildir. Böyle oluşunu bilgi ve deneyim eksikliğimiz ve yaşadığımız somut gelişimin özelliği belirliyor.

Biz menşeviklere karşı savaşım vererek çıktık. O savaşımın mantığı içinde doğal olarak tartışma yönüne vurgu vurmak gerekiyordu. Tarihe mektup yazan insanlar değiliz. Yanlış söylememek koşuluyla, o günün sorunu neyse onu konuşmak gerekiyordu. Bu durum bilinçlerde kaçınılmaz olarak parti işleyişinin öteki yanını, merkeziyetçilik ve disiplin yanını biraz geriye kaydırды.

Sonra, biz TKP içinde uzun yıllar bir klik çalışması yürüterek, Türkiye'nin çeşitli illerine *İşçinin Sesi*'nin sınıf

terbiyesiyle yıllar içinde yetişmiş yoldaşlarımızı yerleştirerek bu kavgaya girmedik. Aynı bir parti kurma amacıyla başlamadık. Tüzükteki haklarımızı kullanarak ideolojik-siyasal görüşlerimizi dile getirdik. Bunun sonunda birdenbire tüzük dışı tasfiyelerle, partiyi özü ve sözüyle savunma zorunluluğu ile karşı karşıya geldik. Savaş örgütsüz yürümez, komünist örgütsüz hiç olmaz. Partide oportünizmle örgütlü savaş gerekiyordu. Ancak örgüt kuracak denli *İşçinin Sesi* görüşlerini benimsemiş insan yoktu. Öte yanda ülkede devrimci durum yaşanıyor. Dolayısıyla bir yanda parti içi, öte yanda ülke içi koşullar nedeniyle hızla örgütlenmek gerekiyordu.

Bu arada *İşçinin Sesi*'nin Leninci görüşleri tüm devrimci hareket çapında yankılanmaya başlamıştı. Her yerde *İşçinin Sesi*'ni savunan devrimciler çıkmaya başlamıştı. Bunlar arasında bir gün önce kahvede masaya çıkarak *İşçinin Sesi*'ni eleştirip, ertesi gün ona katılanlar gibi örnekler de oluyordu. Ne var ki, örgütlenilecekse, bu *İşçinin Sesi*'ni yeni savunmaya başlayan kesimle örgütlenilecekti. Leninizmin bize öğrettiği gibi, devrimci durum da kapıları olağan dönemden fazla açmayı gerektiriyordu. Yalnız bizim durumumuz, olağan parti örgütlenmesinden de bir farklılık taşıyordu. Olağan modelde, sağlam, birbirini kavga içinde yıllarca sınımış bir çekirdek yanında kapılar taban üyesi için açıktır. Bizim anlamlı bir genişlikte böyle bir çekirdeğimiz de yoktu. Yönetim kademeleri de en dikkatli bir seçimle ama yeni katılanlar arasından oluşturuldu. Dolayısıyla bu seçimde o günkü verim baş ölçüt oldu.

Böyle çok kendine özgü bir gelişme yoluna sahip parti örgütlenmemizin taşıdığı tuzakların, olasılıkların, ne yapılmak istendiğinin, ne yapılması gerektiğinin parti üst yönetimi kesin olarak bilincindeydi. Hem ülke içi, hem parti içi koşullar Lenin'in bir yaklaşımını izlememizi öğütüyordu. Akbulut yoldaşımızın I. Konferans'ta belirttiği gibi, 6.000 kişilik bir ordu kuracaksın 12.000 kişi alırsın, 6.000'i dökülür, geri kalanla orduyu kurarsın. Gericilik dönemi gelince, yeterli sınavdan geçmeden partiye girmiş, hatta yönetici olmuş yoldaşlar arasından

dökülenlerin olacağı açıktı. *Ancak*, biz Lenin'in örneğinden çok şanslı çıktık. O koşullar altında partilenmiş yoldaşların yarısı değil, 25'te 1 kadarı döküldü. Gerisi yoluna devam ediyor, bolşevikleşme sürecini sürdürüyor.

Bu söylediklerim ışığında *I. Leninciler Konferansı Tutanakları'nın* 62-63, 79-80, 86 ve 195-222 sayfalar arasını bir kez daha okumanız yararlı sonuçlara ulaşmanıza yardımcı olur.

Bugün hem Türkiye'nin ortamı disiplin ve merkeziyetçilik konusunu ele almamızı zorunlu tutuyor, hem örgütlerimizin *genel olarak* ulaştıkları olgunluk düzeyi buna olanak veriyor.

Komünist partisinde kanatlara yer var mıdır? Kanat yalnızca farklı görüşler değil, farklı görüşlerin kendi disiplinine sahip olarak örgütlenmesi demektir. Partinin tek ve bölünmez disiplini yanında kendi disiplinine sahip hiziplere, kliklere, guruplara yer var mıdır? Herhalde hiç kimse yer vardır demez. Fakat geçirdiğimiz deneylerden gelen sorular vardır.

Mutlaka farklı düşüncelere, farklı görüşlere olanak tanıyan bir yapı gerekir. Farklı görüşlere ortaya çıkmaları için olanak tanımak başka birşey, farklı görüşlerin guruplar, hizipler, klikler olarak örgütlenmesi başka birşeydir. Farklı görüşlerin ortaya çıkmasına izin veren bir yapı sağlayabilmek başka birşey, farklı görüşlerdeki gurupların birlikte yaşamasını kabul etmek başka birşeydir. Farklı görüşler varsa çıkar ve tartışılır. Hangi görüş egemen olursa o yoldan yürünür. Burada ölçü azınlığın çoğunluğa uymasındır. Başka bir ölçü olamaz.

Biz menşeviklerle kavgamızda da böyle söyledik. "Sizin kongre toplamanız gerekiyor. O zamana dek *tüzük çerçevesi içinde* ve kongrede görüşlerimizi savunma hakkımız vardır. Kongrede çoğunluk bunların dışında karar alırsa o zaman takkeyi çıkartır düşünürüz" dedik. Başkacası anarşizmdir, küçük burjuvazinin disiplinden deli gömleğinden korkar gibi korkmasıdır. Farklı görüşlere belirtilme olanağı tanıyan bir yapı olmak başka şey, küçük derebeyliklerin, dükahlıkların, şefliklerin parti içinde varolmasına izin vermek başka birşeydir.

Burada güçlüklerimiz olduğunu kabul ediyorum. Az gelişmiş ülkenin insanlarıyız, zorluklar içinde yaşıyoruz, hoşgörümüz eksiktir. Kendini en hoşgörülü sanan da roller değişik olduğu için öyledir. O ayakkabıdan çıksın, bu ayakkabının içine otursun, bu görevlerin başına geçsin, belki kendisinin çok daha hoşgörüsüz olduğu görülür. Genel olarak hoşgörümüz az, gençliğimiz de üstüne vuruyor.

Yaşam çelişkilerin çözümü ile ilerliyor. Gönül ister ki, çelişkiler yoldaşça tartışmaların içinde çözülsün. O görüş çıkacak, bu görüş çıkacak, organlarında bunlar tartışılacak, gerekirse tüzüğümüzün 15. maddesi uyarınca parti içi tartışma açılacak (bu da çeşitli yollardan olabilir: tüm parti hücrelerinde konunun zorunlu gündem maddesi yapılmasıyla, parti içi tartışma sirkülerleri yayınlanmasıyla, merkez organda tartışmanın yayınlanmasıyla vb.) çoğunluğun görüşü egemen olacak, kervan yoluna devam edecek. Kervanın yoluna *yine* karşı duranlar başka tarafa gidecek.

Biz her türlü hizbe karşı mıyız? Burada çok dikkatli olmak gerekir. Öyle durumlar oluyor ki, farklı görüşleri savunma olanağı tanınmıyor. Tanınmadığı zaman insanlar kendilerine bir disiplin kuruyorlar, yani hizip oluşturuyorlar. Kendilerine platform tanınmadığı için, o noktaya dek bir hak iddia edebilirler. Ama yanlış birşey içinse yine cehennemde yandılar. Yanlış karşı doğruyu savunup kendilerine doğruları (düzgün) ortaya sermek yolu tanınmadığı için hizip kurmak zorunda kalanlar ise ayrıdır.

Biz her türlü hizbe karşı mıyız derken, demagojik bir yokuştan aşağıya yuvarlanmayalım. Biz doğruları savunan hiziplere değil, yanlışları savunan hiziplere karşıyız. Bu çok keskin, kıl gibi bir noktadır. Herkes bunu istediğince ele almakta serbesttir. Kimse, ben yanlış savunuyorum diye hizip kurmaz. Herkes istediğini yapmakta özgürdür. Partinin ortak iradesi de istediğine karar vermekte özgürdür.

Bizim durumumuz bu iki olasılıktan da farklı oldu. Biz hizip olarak başlamadık. *İşçinin Sesi*'ni ilk çıkışıta da,

ikinci çıkarışta da nasıl davrandığımızı herkes iyi bilir. Türkiye'deki yoldaşların hiçbiriyle haberleşmedik. Partinin genel disiplinini hiçbir zaman bozmadık. Partinin disiplini çerçevesinde hakkımızı kullandık. Bu başka bir şeydir. Bize başka bir olanak tanınmadığı için ve en son noktada hizip kavgasına girdik.

Gerçekten görüşlerini savunma olanağı tanınmıyorsa, organında görüşlerini savununca tüzük işletiliyorsa olanakların kısılmış demektir. Organları da bırakın, Avrupa'nın koşullarından yararlanıp böyle kocaman toplantılar yapıyoruz. Bu toplantılarda farklı görüşler disipline aykırı kabul ediliyorsa, platform sağlanmıyorsa (ama platform sağlanmadı diyenlerin kendi medeni cesaretsizliklerinden değil, gerçekten yapısal, örgütsel olarak farklı görüşlere platform tanınmıyorsa) ve o zaman da yine doğruyu savunmak koşuluyla, ancak o zaman parti disiplinini bozmanın moral ve pratik bir geçerliliği olabilir.

İdeolojik tartışma, yanlış yanıtı, yanlış teorik olarak çöktürme, "konuşmaya izin verilmiyor" çerçevesi içine girmez. Elbette ki her türlü yanlış görüşe karşı partili bilincine varmışlar savaşacaklardır. O görüşlerin yanlışlığı çerçevesi içinde ve bunları savunanların tutumlarına bağlı olarak mücadelenin tonu iner çıkar. Mutlaka hareketli bir tartışma olur. Mutlaka birliği sağlamak için partililer harekete geçer. Bu ayrı bir şeydir.

Günün görevleri çerçevesinde çalışan yoldaşlar o günün sorunlarını doğrudan ilgilendirmeyen şu ya da bu konuda anlayamayabilirler. Hiçbir önemi yok. Beraber çalışılır. Fakat ne zaman ki partinin tüzüğüne, programına ve MK tarafından çizilen o günkü siyasal hattına karşı *tüzük dışı* bir gidiş vardır, buna tüm örgüt tek vücut olarak karşıdır. Tartıştığımız da zaten odur. Yoksa kimse kimsenin ikiz kardeşini aramıyor. Sorun hangi durumda farklılık, hangi durumda ayrılma ve hangi durumda birlikte olma sorunudur.

Hiziplere komünist partisinde yer yoktur. Parti monolitik bir partidir. Bu, komünist olmanın içinde vardır. Ters, eşyanın yapısından ayrılan birşey olur.

Komünisti sosyal demokrattan, Troçkistten, öğrenci devrimcisinden ayıran noktalardan biri budur. Fakat asıl sorun burada değil, bundan sonra başlar.

Bir ölçüt olmazsa herkes istediği yana çekiştirir. Eşyanın yapısı gereği yönetim daraltmaya, tabandaki aydın üyeler genişletmeye doğru çeker. Tabandaki işçi üyeler de genişletmeye doğru çekiştirmez. Onun için sağlam bir ölçü olması gerekir.

Bu sağlam ölçü *tüzüktür*. Tüzüğün özünün ve sözünün düzgün uygulanıp uygulanmadığı çok sağlam bir ölçüttür.

Geçen yıl söylediklerimizi burada bir kez daha hep birlikte yineleyelim: “Bir kişinin ya da bir örgütün kendi koyduğu kurallara (tüzüğe) kendisinin uymaması en büyük siyasal ahlaksızlıktır. Buna sesini çıkartmayan örgüt de, işte o sözünü ettiğimiz hasta ruhlar yığınının başka birşey olmaz.”¹

Tüzüğümüzde farklı görüşlerin ortaya çıkmasının olanakları sağlanmıştır. Hem de bugün, merkeziyetçiliğin *kesinlikle* ağır bastığı bir dönemde. Bu tüzük, en demokratik olduğunu iddia eden Yüro-komünist partilerin tüzüklerinden pekçok yönüyle daha demokratiktir. Yalnızki tüzüğümüz, koşullar değiştiğinde çok daha başka olacaktır. Ama parti içi demokrasinin çok sınırlı işleyeceği bir dönemde yapılan tüzüğün tanıdığı haklar ortadadır.

Peki bu tüzük kağıt üstünde mi kalıyor? Bu tüzük kağıt üstünde kalıyor da farklı görüşlere ceza mı veriliyor?

Farklı görüşlere platform tanımada ölçü nedir? Organlarda görüşlerimizi söyleyebiliyor muyuz? Organımızda bize doğru gelen yönde bir düşünce oluşmuyorsa, üstümüzdeki organa sorunu iletebiliyor muyuz? Bu süreç içinde bize tüzük işletiliyor mu? Partinin içinde çalıştığı olanaklara bağlı olarak (legalse legal, yan legalse yan legal) daha genel toplantılarda konu açılıp görüşülüyor mu? Farklı görüşler öne sürme olanağı tanınıyor mu? Bu olanaklar tanınmıyorsa, işte olanaklar tanınmıyor denir.

Bir toplantıda, bir hücrede, bir gurupta azınlıkta

kalacağı için farklı görüşlerini gizlemek doğru birşey değildir. Azınlıkta kalır ya da kalmaz. Farklı görüşlere otomatik olarak çoğunluğa geçme hakkını kimse bahsetmiyor. Farklı düşüncesi olan yoldaş, mutlaka getirecek. Bunların doğruları arasında güme gidene olabiliyor, yakalanıp uygulananı oluyor. Örgütün böyle bir yaşamı var. Ama sen görüşünü söyleyeceksin. Hem görüşlerini gizlesinler, hem sonra kalkıp manevi baskı yapılar desinler, bunlar küçük burjuvazinin küçük oyunları olur.

Hem tüzük gereği, hem de uygulamada bugünkü koşulları göz önüne alırsak ve komünist partisi olduğumuzu düşünürsek, bugün partide disiplini ve merkeziyetçiliği yükseltmek zorundayız. Disiplin ve merkeziyetçilik, gerici dönemlerinin örgütsel açıdan, kadrolar açısından baş köşeye oturttuğu konudur.

TKP illegal bir partidir. Illegal partide disiplin *her zaman* legal bir partiden daha katıdır. Çünkü illegal bir partinin yaşamı sürekli askersel duruma benzer bir durumdur.

Bunun ötesinde illegal partideki disiplinin de daha öne çıkmasını gerektiren dönemler vardır. Bunlar, devrimci durum, gerici dönem gibi olağanüstü dönemlerdir.

Olağanüstü dönemler göreceli barışçıl dönemlerden farklıdır. Böyle dönemlerde parti çetin ateş altında büyük sorunlarla boğuşur. Disiplin ve merkeziyetçilik bu dönemleri başarıyla atlatmada ana halkalardır. Liberalizm ise baş düşmandır.

Öte yanda, olağanüstü dönemlerde, disiplinin azalması yönünde *nesnel bir dürtü* vardır. Sıkıntılı dönemlerde disiplin azalır. Tüm liberal hastalıklar sırtır. Kıpkırmızı turpların asıl rengi, beyaz görünür. Bu nesnel bir gelişmedir, toplumsal bir olaydır. Bunun ancak bilgiyle, inançla üstesinden gelinebilir.

Olağanüstü dönemlerde *komünistliğin ölçütü* partinin örgütsel ve taktik kararlarını harfiyen uygulamaktır.

Buraya dek fazla bir sorun yoktur. Parti disiplinine uyan ve uymayan ayrılır.

Bu dönemin asıl korkulacak ve bilinçle uyanık olunacak yönü, partinin taktik ve siyasal tutumlarını, örgütsel kararlarını uygularken kendi istediği yönlere doğru çekiktirmektir. Uygulamak, ama çekiktirerek uygulamak. Günlük çalışmada taktikleri, siyaseti uygularken kendi istediğine doğru çekiktirmek daha kötüdür. Parti disiplinini bozanların ayıklanması arınmadır, genel olarak örgüt yaşamı üstünde olumlu etki yapar. Ama kararları çekiktirerek uygulama *kendi dokumuzu zayıflatır*. Liberal eğilimler buralarda sızar.

Azınlık çoğunluğa uyar, alt organlar üst organlara uyar. Bu dönemde çok daha fazla uyar. Bilinçli, gönüllü bir biçimde.

Bu noktada *tüzüğümüzde* işlenen anlayışı bir kez daha değerlendirmekte yarar vardır:

“Partimiz illegal çalışan bir partidir. İlegalite koşullarında demokratik yan geride, merkezilik öndedir. Ayrıca *kritik dönemlerde* parti işleyişinde merkezilik daha öne çıkar. Devrim anına doğru gidiş, devrimin hemen sonrası, karşı-devrim dönemi, böyle kritik dönemlerdir. Ülkemiz 12 Eylül faşist darbesiyle böyle bir döneme girmiştir. Siyasal polisin parti aygıtını çökertme çabaları iyice azgınlaşacaktır. Bu saldırı parti tabanına yönelen baskı-tutuklama ve kıyımın yanısıra, hareketin sürekliliğini sağlayan yönetim kadrolarına yönelik, bilinçli ve daha karmaşık bir çabadır.

“Bu koşullar merkezi yönün öne çıkmasını gerektirir. Gerçek bir demokratik işleyişin, her düzeyde parti örgütlerinin kongre toplaması, geniş tartışma gibi yönlerini gerçekleştirme olanağı sınırlıdır. Bu nedenle, TKP Tüzüğü, gerçek demokratik işleyişi, Genel Kongre, Merkez Komitesi ve onun organları için öngörmüş, aşağıya doğru kademe kademe sınırlamıştır. Demokratik işleyişi her koşul altında kongrelerini toplamak zorunda olan il komitelerinin altı için durdurmuştur. Bugün partimizde durum budur. Tüm parti üyelerinin eylem ve davranış birliğine daha çok önem vermeleri gerekmektedir. *Esas olan merkeziliktir*. Bu işleyiş, alt örgütlerin ve üyelerin çeşitli demokratik haklarını, partinin moral otoritesine

tam bir güvenle Merkez Komitesine ve yöre ve il komitelerine devretmeleriyle işler, o anlama gelir. Hakların bu devri geçicidir, bilinçlidir, gönüllüdür. Lenincilerle oportünistler arasındaki bir fark da buradadır. Onlar, hem her koşulda, durum gerektirse gerektirmese anti-demokratik ve bürokratik merkezîyetçidirler, hem de bunu demokratik merkezîyetçilik olarak gösterirler. Leninciler korkusuzca bugünkü işleyişin, ortamın dayattığı merkezîyetçi bir işleyiş olduğunu, geçici bir rızaya dayalı olduğunu söylüyorlar.

“Bu dönemde, bu biçimde çalışacak olan Türkiye Komünist Partisi, parti yönetiminin otoritesini ve moral etkinliğini artırmaya en büyük önemi verecektir.”¹

Tüzüğümüzün şu okuduğum bölümüyle Lenin'den okuduğum alıntı ne denli birbirine denk düşüyor. Ne denli Lenincidir bu görüşler. Ancak, uygulamaya geldiğimizde böyle başarıyla uygulayabiliyor muyuz? Daha değil. Tabii yapamıyoruz. Çünkü aynı başarıyla uygulamanın Lenin'den okuduğum gibi, başka koşulları da gerekiyor. Bir alt yapısının oluşması gerekiyor. Bu olmadan en iyi isteklerle kalkalım, o bolşevik demir disiplini kuramayız. Öyleyse tüzüğümüz ne anlama geliyor? Bolşevik demir disiplini kurma yolunda Lenin'in söylediği o *ısrarlı çabayı göstermemiz* anlamına geliyor. Koşullar oluşmadı, öyleyse yapmayalım demiyoruz. Koşulların oluşması yönünde ısrarla çaba harcıyoruz. İsrarla harcayacağız, elbirliğiyle harcayacağız. Bu arada bazı şeyler de başımızdan geçiyor. Neler geldi, neler gelecek. Daha neler görürüz.

“Elbirliğiyle disiplini yükselteceğiz. İdeolojik, siyasal, örgütsel açıdan hiçbir sallantıyı ve sallantılıyı örgütümüzü bulaştırmayacağız. Yine Lenin'in bir sözü kulağımıza küpedir. Sıkıntılı dönemlerde parti rotasını tek birşeye göre çizer. *Tüm sallantılardan arınmak*. Tek tek komünistler olarak kendimizi tüm sallantılardan arındırmak, hareket olarak tüm sallantılı görüşlerden ve öğelerden arınmak. Bu dönemin hedefi budur. Leninizmin

1. *TKP Tüzüğü*, s.19-20.

bize öğrettiği budur.”¹

Lenin’in bir sözü var. Siyaset devlete yöneliktir, sınıfları ilgilendirir, kişilere yöneldi mi çirkinleşir, diyor. Kişilere yönelmiş “siyaseti”, kişilerle uğraşan, kişileri kullanan girişimleri çok gördük ve elbirliğiyle bunlara karşı dikildik. Bundan sonra da bu özelliğimizi körletmeyeceğiz. Kişilerle uğraşma, kişileri kullanma, kişilere yönelme küçük burjuvazinin vazgeçemeyeceği hastalığıdır. Mezara dek götüreceği hastalığıdır.® Örgütümüze bunları bulaştırmayacağız. Tek tek insanlar düzeyinde her türlü her örgüte girer. Gidenlerle tamamıyla arındık demiyorum. Daha çok arınıyoruz. Geleni var, gideni var. Böyle dört yol kavşağı gibi bir şeydir bu. Ben şunu söylüyorum. Örgüt olarak, bir kollektif davranış biçimi olarak kişileri kullanan, kişilerle uğraşan eğilimlere bugüne dek karşı durduk, bundan sonra da karşı duracağız. Neler söylüyor elin oğlu değil mi? Böyle konuşanların ise kendileri genellikle en çirkin şeyleri yapıyorlar. *İşçinin Sesi*’nden duyulur mu kişiliklerle ilgili, kişiliklere yönelik, özel yaşantıya ilişkin bir eleştiri? Siyaset güzel birşey, kutsal birşey ama devlete ve sınıflara yönelik olursa. Kişilere yöneldi mi aşağılık birşeyler oluyor.

Burjuvaziye karşı savaşta utkunun zorunlu koşulu olan mutlak merkezizetçilik ve demir disiplin açısından ve de parti çalışmasının her alanında eksiklerimiz, güçlüklerimiz vardır. Böyle oluşunu başta da söylediğim gibi bilgi ve deneyim eksikliğimiz ve yaşadığımız somut gelişimin özelliği belirliyor. Bunların bazılarına değindim. Bazı başkalarını da burada ekleyebiliriz:

a. Türkiye solunda en ileri devrimci teoriye sahip örgüt olmamıza karşın, üye bileşiminde ideolojik düzey hâlâ düşüktür. Lenin’in sözünü ettiği düzeyde değildir. Teorik anlayış, “anlayış”dan çok, kalıp olarak adlandırılmaya belki daha uygundur.

b. Devraldığımız parti anlayışı, parti çalışması mirası çok incedir. Öyle ki, birim toplantılarını aksatma öyle ender rastlanan bir olay değildir. Toplantılara geç gelen

1. R. Yürükoğlu, “Dönemler ve Kadrolar”, *İşçinin Sesi*, sayı 200.

yoldaşlar da az değildir. Oysa bunlar parti terbiyesinin ABC'si bile değildir. Toplantıya zamanında başlamak, toplantısına gecikmemek, çiçek gibi her işini düzgün yapmak. Bunlar parti disiplininin daha ABC'si değildir. Ama devraldığımız miras incedir. Komünistin anlayışına göre hücre toplantısı iki eli kanda olsa yürüyecektir. Hücre toplantıları aksarsa ortada parti yaşamı kalmıyor. Hücre toplantıları aksayan bir parti yoktur, çünkü parti hücre toplantıları amaçlılığıyla yürür. Ve toplantılara geç gelme bir komünist disiplin sorunudur. Aynı zamanda bir komünist ahlak sorunudur. Bu konularda daha çok yol almamız gerekiyor.

c. Komünist partilerinde en değerli kadro yaşı olan 30-50 yaş arası bizde yoktur. Devralmadık. Ashına bakarsanız kimsede yok. Herkes çok genç, herkes çok deneyimsiz. Herkes de, gençliğin zorunlu bir yan özelliği olarak, bildiğini tam doğru sanıyor. Böyle bir durum var. Oysa düzgün bir yaş bileşimi düşünemeyeceğimiz denli önemlidir. Lenin'in çok yazısı vardır bu konuda. Hücreler nasıl kurulmalıdır? Mutlaka coşkulu birinin yanına sakinini koyacaksınız, gencin yanına yaşlıyı koyacaksınız. Ne demişler, gençler bilse yaşlılar yapabilse. Bu ikisinin birleşmesi gerekiyor. Bu da ancak zamanla olacak.

d. İşçi sınıfıyla kaynaşma düzeyimiz düşüktür. Bunda yığın çalışmasını bereketsizleştiren ortamın olduğu kadar yukarıda değindiğim eksikliklerin de payı vardır. Öte yanda durumun iyiye gittiğini söyleyebilirim. Bu yıl yaz taarruzuna katılım oranının geçen yıla göre üç kat artması mütevazı ölçüde bunu kanıtlar.

e. (Geçen yılki konuşmada söylenen:) *Yetişkin kadro darlığı*: Örgütün teorisini geliştiren kim? Bizler. *İşçinin Sesi*'ni çıkararak, postalayan, satan kim? Bizler. Gün 24 saat kağıt katlayan, yaz taarruzu hesaplarını tutan, damı aktaran, pencereyi onaran? Bizler. Örgütleri yöneten, koroda, folklorda yer alan? Bunları yaparken yaşamını sürdürmek için fabrikada çalışan. Yaz taarruzu için ikinci işe giren. İşçinin hasta çocuğunu doktora götüren, ev sahibiyle kavgasını çözümleyen, Türkiye'deki yoldaşlarımızın tüm isteklerini insanüstü çabayla yerine getiren.

Eğitim yapan, seminer veren, öğrenen-öğreten kim? Örgüt kuran, örgüt yaşatan kim? Bizler.

Yapılması zorunlu işler, işbölümünün kapsayabileceği sınırları aşıyor, darmadağın ediyor.

Ama geçmişimize bakın. Biz her an taş üstüne taş koymuş bir hareketiz. “Keskin” devrimcilerin ama iş yapmaktan kaçanların, aramızda kendilerini gerçekten Mamak’ta hissettikleri, iş yapan ve de iş yaptıran bir hareketiz. Fazla iş yapmadan şuna buna, arkadaşlığımıza, dostluğumuza güvenerek kenarda durmak isteyen oluyor. Bazen öylesi çıkıyor, bazen böylesi çıkıyor. Ama örgüt sonunda şamanı vuruyor. Bu örgüt iş yapmayana yer tanımaz. Bu örgütte iş yapan var. Bu örgüt iş yapıyor. Taşı taşın üstüne koyuyor. Bu, örgütün tüm üyelerini kapsayan önemli bir özelliğidir.

Yukarıda sözünü ettiğim çelişki nedeniyle tabii ki bazı işler gönlün istediğince yürümüyor. İstedığımız hızla ilerlemiyor. Ancak şunu biliyoruz ki hep de *bitiyor*. Bu örgüt söz verdiği herşeyi yerine getiriyor. Sonra, bu süreç içinde her yanda kadrolar gelişiyor, örgütün eli ferahlıyor. Tüm bunları görmek gerekir. İşler ne yana gidiyor? Her konuda sonuç belirleyici eğilimleri yakalamak gerekir. Parti yaşamında da öyle.

Tüm işlere istediğimiz gibi yetişemiyoruz ama şunu kesinlikle söyleyeyim, yeni aramıza katılmış yoldaşlarla konuşurken onlarda da aynı misyonu görüyorum, bu hareket yaptığını en iyisiyle yapar. Yapamayabilir, gecikebilir ama yaptığını en iyi yapar. Bizi burnu büyük olmakla suçluyorlar. Hiç öyle değil. Burjuvaziyi yıkacağız demişiz. Burjuvazinin arkasında da emperyalizm duruyor. Onları yıkacağız demişiz. Yaptığıyla en iyisini yapamayan bir hareket hiçbir şeyi yapamaz. Yaptığımızın en iyisini yapacağız, yapmadı mı kabul değildir. Tüm yoldaşlarımız böyle bir bilinçle yetişiyor. Her bölgede. Buna burnu büyüklük diyorlar, desinler. Bu burnu büyüklük değildir. Burjuvaziyi yenmek istiyorsan en iyisini yapmak zorundasın. Biz de ölçümüzü böyle koymuşuz.

f. Yukarıda sözünü ettiğim çelişkiyi bugünkü olanaklarımızla tam çözmek belki olmaz ama hafifletmenin yolu

vardır. O da, yönetim kadrolarının her düzeyde yönetim ve çalışma biçimlerini daha modernleştirmeleri. Böylece yine geldik geçen yıl söylediğimiz *amatörce, artizanca çalışmanın yaygınlığına*. Sürüyor.

Size Lenin'den bir alıntı okuyacağım. Lenin aşağıdaki alıntıyı devlette çalışan yoldaşları için yazmış. Parti için de geçerlidir:

"Komünistlerimizin gerçek yöneticilik görevlerine ilişkin anlayışları hâlâ yetersizdir: Kendilerini tüketip hiçbirşeyle başedemeyerek, yirmi iş üstlenip hiçbirini bitiremeyerek, 'herşeyi kendileri' yapmaya çalışmamalıdırlar. Onlarca, yüzlerce yardımcının çalışmasını denetlemeli, çalışmalarının aşağıdan, yani gerçek yığınlar tarafından denetlenmesini sağlamalıdırlar."¹

Sorun asıl olarak budur. Her düzeydeki yönetici yoldaşlarımız kendilerini tüketip hiçbir şeyle başedemeyerek, yirmi iş üstlenip hiçbirini bitiremeyerek, herşeyi kendileri yapmaya çalışmamalıdırlar. Yöneticilik bir *sanattır*. Okulunda öğretilmiyor. Harında pişerek öğreniliyor. Gözünü boyadığı insanları neye hizmet ettiğini ancak kendilerinin bileceği amaçlar uğruna ateşlere atan "şefler" olmak, kısa süreli yıkıcılığı (!) bile örgütleyemeyen (!) örgütçüler olmak kolaydır. Komünist yöneticilik öyle değil. Bu açıdan da zaman bugün belki biraz bize karşı ama kesinlikle bizden yana çalışıyor. Hedeflerimizi doğru koymuşuz. Ne olması gerektiğini iyi biliyoruz. Nereye gitmek istediğimizi biliyoruz. O kararlılığa da sahibiz.

Yöneticilik gerçekten bir sanattır. Yapararak, deneylerden, değişik durumlardan geçerek, pişerek öğreniliyor ama *bilim* olan yönü de var. Hem de bilim olan yönü giderek genişliyor. Yönetim biçimini ve yöntemlerini ilgilendiren yönetim bilimi en başta büyük tekellerin gereksinimleri nedeniyle geliyor. Çok ilginç, güzel araştırmalar yapılıyor. Örneğin, "lider nasıl olunur" üzerine bir sürü ıvır zıvır şeyler var ama çok öğreneceğimiz şeyler de var. Düşünürseniz, tekellerin üretim yapabilmesi için, gerçekten büyük liderlere sahip olması gerekiyor. Kolay iş değil.

1. Lenin, *agy.* c.32, s.363.

Küçük bir azınlık olarak dünyaya egemen olmak hiç kolay iş değil. Ve bunu yapıyorlar. Yüzyıllar içinde gelmiş deneylerinin ortak noktalarını yavaş yavaş bilim haline getiriyorlar ve yönetim bilimi diye ortaya çıkartıyorlar. Bunlardan da öğrenmemiz gerekir. Şimdi bu tekellere baktığın zaman yöneticinin masasında bir tane kağıt bulamıyorsun. Dev gibi bir masa bomboş duruyor. Hiç çalışmıyor mu bu adam? Öyle değil. Bunun bir mantığı var. O, çalışmayı örgütlüyor. Ben kendimden biliyorum, masamda ne zaman kağıtlar yığılıyor, dosyalar birikiyor, biliyorum ki işlerin gerisinde kalıyorum. Ne zaman gelen birşey bırakıyor, giden birşey bırakıyor, o gösteriyor ki işler beni altına almış. Ne zaman masamın üstünde kağıtlar, dosyalar temizlenmeye başlıyor, işlerin önünde yürüyorum demektir. Çok açık. Herkes için de böyle. Ne zaman bir yoldaş, binlerce kağıtla geliyor, ne zaman önce kağıtları görüyorum sonra kim olduğunu fark ediyorum, “yoldaş dağıtmış” diyorum.

Sonra bu dönemde iyice önem kazanan bir başka sorun daha var. Deneyim eksikliği nedeniyle yeterli yapamadığımız, *genelle özel arasındaki ilişkiyi parti yaşamı içinde doğru oturtmak*. Sıkıntılı, kuruntu yayan bir bereketsiz dönem geçiriyoruz. Ağaçlardan ormanı gözden yitirmemek gerekiyor. Sık sık karşılaşıyoruz. Hepimiz de karşılaşmışızdır. Bir yoldaşın bir eksiği, bir örgütün bir eksik yanı, hatta gazetede çıkan bir yazının bir paragrafında çıkan birkaç cümle bazan yoldaşların kafasına takılıyor. Al bakalım sorun! Halbuki şunu geneliyle bir değerlendiresek. Genel olarak bu yoldaşın eksisi artısı nedir? Şu yoldaş işin şu tarafını yapamıyor, bildiriye basıyor, yanlış basıyor. Peki ama bu örgüt genel olarak nasıl bir yer tutuyor, genel olarak yaptığı olumlu mudur, olumsuz mudur? Ya da gazetede bu yazı genel olarak ne anlatıyor? Hatta bazen bir yöneticinin konuşma biçimi bile sorun olabiliyor. Olmalı mı? Olmamalı. Onun ne yaptığına bakmalıyız. Kimisi soğuk konuşur, kimisi candan konuşur, kimisi güzel konuşur, kimisi kötü konuşmacıdır. Ama oluyor böyle şeyler. Genelle özel arasındaki ilişkiyi doğru değerlendirmeli ve özellikleri

genelin içinde tuttukları yer kadar ele almalı, o kadar ağırlık tanımalıyız. Öteki çeşidi kaçışın da gerekçesi olabilir. Çünkü, şurası yanlış, tamam yanlış, orası eksik, tamam eksik. Ne yapacağız şimdi? Elbirliğiyle geliştireceğiz. Başka ne yapalım? Gidelim mi? Nereye gidelim? Bu dönemde önemli bir sorun.

Saydığımız güçlüklerimiz vardır. Ama bunun yanında güçlü kozlarımız da vardır. Nedir? Lenin'in söylediği üç kozumuz da vardır.

1. Devrime adanmışlığı, özverisi ve yiğitliğiyle kendini kanıtlamış ve kanıtlamakta olan bir kadromuz vardır. Dönemler gelir yarın herşey yazılabilir, o zaman herkes kimin ne yiğitlikler gösterdiğini daha iyi görür.

2. Yaşamın her beklenmedik dönemeci, siyasal taktiklerimizin doğruluğunu kanıtlamaktadır. Nerede yanlış söylemişiz? Hangi olay söylediklerimizin tersini göstermişiz? Ya da nerede, hangi dönemde, *İşçinin Sesi*'nin görüşlerini doğrulamamış?

3. Hareketimiz Marksizmin sağlam zeminine oturmuştur. Öte yanda, Türkiye'nin dünyada başka çok az ülkenin yaşadığı son on yılını yaşıyoruz yavaş yavaş. Değişik dönemler geliyor gidiyor. Her birisinin bilinçlerde bıraktığı dersler birikiyor. Ve yaşanan son on yıl Marksizmin dışında başka bir anahtar olmadığını herkese iyice gösteriyor. Sonra, Avrupa'da geniş bir Türkiyeli işçi kesimi var. 12 Eylül'le birlikte Avrupa'ya emigrasyona çıkan çok sayıda yoldaş var. Tüm bunlar da Avrupa işçi hareketinin yeni gelişmelerini içermeye bizi şanslı kılıyor ve kıldığını zaten ürünlerimiz gösteriyor.

Demek ki Lenin'in demir gibi bir disiplin ve mutlak merkezilik kurmak için gereklidir dediği koşullar bizde var ve zamanla daha artarak vardır. Şunu da biliyoruz ki, bu iş zamanla oluyor. Zaman işi, hem de doğru kullanılmış bir zaman işidir. Biz de zamanımızı doğru kullanıyoruz, nereye gitmek istediğimizi söylüyoruz. Kim ne derse desin biz oraya doğru gidiyoruz. Doğru devrimci teorimiz bu gidişe yardımcı oluyor. Zaman bizden yanadır. Bolşeviklerin kurduğunu biz de kuracağız.

III.V. İKİ ÖNEMLİ GÖREV

Buraya dek söylediklerim bizleri çok sayıda görevin beklediğini gösteriyor. Ancak bu görevlerden iki tanesine özel bir vurgu gerekir.

III.V.I. YIĞIN ÇALIŞMASI

Şanssız bir dönem olmasına rağmen, *yığınlarla bağlanma* yeteneğini arttırmamız gerekiyor. Bunun çeşitli yollarını aramak, oradan gitmek, olmuyorsa buradan gitmek, yine olmuyorsa başka şey denemek gerekiyor.

Uсталığımız oranında yığın çalışmasını daha başarılı götürüyoruz. Ve geneliyle bu alanda da iyiye doğru gidiyoruz. Yalnız, bugün için gerekli bir noktaya değinmek istiyorum. Biliyorsunuz bugün tüm hareketlerden, örgütlerden çok sayıda devrimci ya "yanlısları eleştirerek" ya "doğrular bularak" ayrılıyor. Geniş bir örgütsüz devrimci yığını doğdu. Öte yanda, aşağı yukarı her örgütün tabanında da hoşnutsuz bir kesim var. Yığın çalışması diye gözlerinizi bu iki kümeye dikmeyin. Bir kez, bunlar geneliyle hastalıklı, dönemin zaafalarını en çok üstlerinde taşıyanlar olmasalardı bugünkü konumlarında olmazlardı. İkincisi, böyle oradan oraya dolaşan öğelerden bizim istediğimiz örgütlenme çıkmaz. Üçüncüsü, dikkatleri bunlara yoğunlaştırmak gerçek yığını unutturur.

Özellikle Almanya'da çok örneğini görüyoruz. Herkes birbirinin derneğine gidip çay içerek "tabanını kazanmaya" uğraşiyor. Bu tutum, partimizin üyelerine kesinlikle *yasaktır!* İdeolojimize inanarak gelen zaten gelir. Ve asıl olarak bu kümeler, pervanelerin ışığa gelmesi gibi, örgütün gücünü görünce gelir. Bakacağımız yer fabrikalardır, işyerleridir, işçi evleridir, olağan-sağlıklı insanlardır. Bizim yığın çalışmamız fabrika içinde, fabrika kapısında, vardiya önlerindedir. Yapın cetvellerinizi, saptayın çevrenizdeki fabrikaları, buralara nasıl dalacağınız onu düşünün. Kim bu hafta hangi işçi evlerine gitti, kim kaç yeni işçi tanıdı. Yığın çalışması budur.

Bu dönemde tutmamız gereken ikinci yol da kadrolarımızın teorik anlayışını derinleştirmektir.

III.V.II. KOMÜNİST PARTİSİ VE BİLİMSEL TEORİ

Komünist partisi mutlaka en bilimsel teoriyi götürən, onu sürekli üreten bir parti olmalıdır.

TKP Leninci kanadında olduğu kadar başka hiçbir parti ve harekette ideolojik anlayış kadroları ve yöneticileri belirlemiyor. Ancak yine de KP ve bilimsel teori ilişkisinde çeşitli yanlış anlamalarımız olabilir. Kısaca değinmekte yarar vardır.

Örneğin bu ilişki şöyle anlaşılabilir: Merkez Komitesi'nin yanına bir "bilim kurulu", uzmanlar kadrosu devşirmek. Uzmanlar kadrosu her konuda bilimsel olarak yapılması gereken şeyleri belirleyecek. Ve işte bu, "bizim partimiz bilimle yönetiliyor" olacak. Bu çok vahşi, büyük belalara gebe bir anlayıştır. Parti üyesinin dışında, parti organlarının dışında bir ayrıcalıklı uzmanlar kadrosu ve bunların reçetelerini uygulayan bir parti. Böyle elitist bir anlayış katiyen olmaz.

Partide bilim, tüm bilim alanlarının sürekli devşirilmesiyle sürekli ilerletilmelidir. Parti yönetimi bu işte sürekli rol almalıdır. Bilimin gösterdiği, *maddeler* biçiminde değil, *genel anlayış* olarak, sorunlara *yanaşım* olarak parti yönetimi tarafından aşağıya doğru indirilmedir. Bilimin partide egemen olması, bir takım uzmanların, entellektüellerin reçeteler sunması değildir. Partinin kolektif olarak ve yönetiminin de bunda ağırlık taşınmasıyla teoriyi üretmesi ve üretilen teoriyi *bir anlayış olarak* tabana yaymasıdır. Bilimin, ideolojik anlayışın partiyeye egemen olması, arama, araştırma, düşünme ve *anlayışın kadrolara süzülerek inmesi* olarak anlaşılmalıdır.

* * *

Hapisteki yoldaşlarımıza seslenerek konuşmamı bitirmek istiyorum. Aslına bakarsanız, saldırı durmuş değildir. Yakalananın, düşenin ardı kesilmiyor. Fakat düşenin yeri doluyor. Parti şeması boşalmıyor. *Hiçbir*

özveri boşa gitmiyor.

Şunu rahatlıkla söyleyebilirim yoldaşlarımız çok güzel bir sınav veriyor. Hapisten yeni çıkmış bir yoldaştan gelen mektubu okuyacağım size:

“İsteseler cezaevinden beni askere alabilirlerdi, fakat almadılar. Aradan bir müddet geçtikten sonra beni tekrar şubeye aldılar. Bir gün sabahladıktan sonra beni tekrar serbest bıraktılar. Şubede kaldığım gün içerisinde siyasi olarak dört kişi vardı. Biriyle az bir konuşma olanağım oldu. Yanılmıyorsam adı... *İşçinin Sesi*'nden olduğunu söyledi!

“Benim askerlik durumuma gelince ailem sürekli zorluyor. Ben ise atlatıyorum. Özünde gitmek taraftarı değilim. Askere gittiğimi düşünelim. Ezilmesi bir yana benim yıllarca kaybım söz konusu oluyor. Yargıtay büyük ihtimalle cezayı onaylayacak. Bu demektir ki benim elli ayım partimden kopuk olmamı getirir. Bunun ne demek olduğunu partisinden ayrı kalanlar bilir. Yine de bütün bunlara rağmen karar partimindir.

“Cezaevi: İçeride yoldaşlarımızın morali son derece iyidir. Cezaevi koşullarında ve faşist idare karşısında her zaman olduğu gibi Bolşevik tavırlarını sürdürdüler. Biz Lenincileri soyutlamaya çalışan Halkın Kurtuluşu ve Halkın Yolu gibi örgütlere karşı, oportünizmin her türüne karşı ideolojik olarak mücadelesini verdi ve *İşçinin Sesi* ideolojisini cezaevi geneline yayıyor. Kendi kadroları içerisinde, Leninci ideoloji, Leninci disiplin çerçevesi içerisinde haberleşmesini, örgüt çalışmasını yapıyor. Cezaevi genelinde olan eylemlere Leninci ilkemizden taviz vermeden *İşçinin Sesi* imzasını atıyor. Dışarıdan gelen yayınları herkes gerektiği şekilde okudu, dağıtımını yapıyor.

“Polisin tutumu kişilere ve kişinin bağlı bulunduğu örgütün yapısına göre değişiyor. Bazı insanı yakaladıkları gibi sorguya alıyorlar. Bazılarının onlarca günün üzerinde beklediği oluyor. *İşçinin Sesi*'nden yakalananları anında sorguya alıyorlar. Yoldaşlar, rapor yazmak konusunda çok deneyimsizim. Bu konuda şimdiden eleştirilerinize açığım. Yazımın bozuk olması tahsil derecem ilkokul

mezunu olmasıdır.”

Gerçekten güzel bir sınav veriyorlar. Burada birşey söyleyeyim. Son gelen haberlere göre üst yönetici yoldaşımızın çıldırdığı üstüne bir söylenti varmış. Avukatlardan gelmiyor, nereden çıktığı da belli değil, fakat yayılıyor. O yoldaşa akıl almaz işkence yapılıyor. Çeşitli bölgelerden gelen hapishane haberleri gösteriyor ki tüm bölgeleri dolaştırıyorlar. Her gittiği yerde büyük işkence görüyor. Ama ben böyle birşeye kesinlikle inanmıyorum. Benim bildiğim o yoldaş o köpeklerin hepsini çıldırtır da gelir. Tüm yoldaşlarımız için de aynı şeyi söyleyebilirim.

İlk söylediğimiz pırıl pırıl ortada duruyor. Buna dil uzatmaya çalışanlar kendi günahlarıyla başbaşadırlar.

Hapisteki yoldaşlar, sizler partimizin onurusunuz!

Yoldaşlar, söyleyeceklerim bu kadar. Bu yıl örgüt yapımızı, kurumlarımızı geliştirmede bir atılım yılı olmalıdır. Elbirliğiyle yeni görevlere hazırlanalım.

Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

Yaşasın komünizm!

DEVİRİM VE SOSYALİZM İÇİN ÖRGÜT SEFERBERLİĞİ

İşçinin Sesi, sayı 214-215, 1 Kasım 1982

İşçinin Sesi'nin bu sayısında yayınlanan TKP Eşgüdüm Komitesi duyurusuyla partimiz örgüt seferberliğine giriyor.

Siyasal ortamın ilerlemekte olduğu geçitte bundan daha yerinde bir karar olamazdı.

Gerçekten, Türkiye son yılların en kritik, en beklenmedik dönüşümlere gebe, en tehlikeli ama olanakları da buna yakın ölçüde artmış kışına giriyor. Bunları nereden çıkarıyoruz?

Bir kez, toplumsal psikolojide elle tutulur bir değişiklik izlenmektedir. Çıplak faşist zorbalığa karşı içten içe birikmekte olan tepki yavaş yavaş kendini dışa vuruyor. Suskunluk bitiyor. Dolmuşta, otobüste, aile sohbetlerinde sıkıntılar yüksek sesle dile getiriliyor. Küfür düzeyinde karşı çıkış yayılıyor. Özellikle işçi sınıfında ve tarım emekçilerinde tepki iyice yükseliyor.

Son referandum sahtekarlığı ve anayasa "tartışması" cuntanın siyasetten uzak tutmak için ölesiye çırpındığı yığınlarda siyasete ilgiyi birdenbire canlandırdı. Öyle bir tartışma ki, anayasayı eleştirmek yasak! Öyle bir referandum ki, "hayır" propagandası yasak! Öyle bir cumhurbaşkanlığı seçimi ki, seçimsiz ve karşı aday yasak! Bu çelişkiler faşist itlere karşı öfkeyi birdenbire yükseltti. İşçi sınıfının bunalıcı baskısı altında Türk-İş anayasaya "hayır" diyeceğini belli etti. Küçük burjuvazinin yoğun baskısı altında CHP "hayır" diyeceğini dışarıya sızdırdı. En büyük 6 gazetenin 5'i anayasanın "karşısında" yer aldı,

sonuncusu da açık destek veremedi. Her türlü faşist zorbalık ve hile altında yapılacak referandumdan "hayır" çıkma olasılığı yüksek değildir. Ne var ki, halkın büyük çoğunluğunun anayasaya "hayır" dediği de bugünden aydınlığa çıkmıştır.

İkincisi, faşist cuntanın tutumunda bir değişiklik izlenmektedir. İşler kızıştıkça, durum zorlaştıkça cunta faşist kimliğini daha fazla açığa çıkarıyor. "Faşistleşmiyor", miyop siyasetçilerin gerçeği görmesini "zorlaşturan" örtüleri üzerinden atıyor.

Faşist cunta referandumdan sonra iki derin açmaz karşındadır. 12 Eylül'den bu yana devlet denen çarkı döndüren ordu kadroları büyük ölçüde kışlaya dönmek zorundadır. Ve bugüne dek cunta, devleti yönetecek sayıda kendi kadrosunu yaratamamıştır. Bu birinci açmazdır. İkincisi, her ülkede, her dönemde her yönetim ne denli zorba, ne denli gayrimeşru olursa olsun sivil bir tabana yaslanmak zorundadır. Faşist cuntanın halkta böyle bir taban bulamadığı bugün ortadadır. Bu da ikinci açmazdır.

Bu açmazlar karşısında cunta nerede durduğunu, ne olduğunu daha açık gösteriyor. Bir yandan şövenizmi ve savaş kışkırtıcılığını görülmedik biçimde artırıyor. "Ermeni yatağı Güney Kıbrıs", "Ermeni sorunu", "tüm dünya Türklere düşman" tezleri zorunlu olarak günlük basın baş sayfalarına sokuluyor. Öte yandan, devleti yönetme gereklerini MHP kadrolarıyla çözmeye, MHP tabanına yaslanma yoluna gidiyor.

Üniversite rektörlüklerine atananların beşi, MHP dergilerine yazı yazmış sicilli faşist MHP üyeleridir. Gerisi, MHP ile işbirliğini zorlayan AP'nin sağ kanadındandır. Bu rektörlerin atadıkları dekanlar da ya yine sicilli faşist, ya da AP sağ kanat üyesidir. Orduda yapılan atamalar sivil yönetime çabuk geçme, daha "liberal" anayasa ve MHP'ye karşı tutum isteyen çevrelerin temizlenmesi için kullanılmıştır. Açık faşist görüş belirten sıkıyönetim kumandanları yerlerinde kalmışlardır. Göstergelerin en ilginç de, Türkeş hapiste ama başbakan Ulusu'nun MHP'nin ikinci adamıyla herkesin gözü önünde yemek yemesidir.

Tüm bu göstergeler 1983 kışının olağanüstü bir kış

olacağını gösteriyor. Saatin rakkası iki yöne de gidebilir. Ancak şurası açık ki, referandumla birlikte 12 Eylül'den bu yana yaşanan dönem yerini belki daha zor ama daha hareketli bir döneme bırakacaktır.

Partimiz yeni dönemin getireceği görevlere hızla hazırlanmak zorundadır. İşte *örgüt seferberliğinin* anlamı buradadır.

VE ALLAH MENŞEVİKLERİ YARATTI

Allah bir gün çevresine bakındı. İşsizlik, enflasyon, sömürü, zulüm, uğraşan didinen yığınlar, gülmeyi unutmuş yüzler "Böyle olmaz" dedi, "insanların gülmeleri de gerekir". Ve işe dünyanın Anadolu'sundan başladı. TKP'nin menşevik "teorisyen"lerini yarattı.

İyi mi etti? Bilmem, allahın işine karışılmaz.

Menşevizmin halkımızın kaderinde oynadığı rol acıdır, kahredicidir. Ancak arada bir de güldürmüyor diyemeyiz. Bakın *Atılım*'ın "*İşçinin Sesi* uzmanı" N. Gürel, eylül sayısında yer alan "*Oportünizme Vura Vura*" adlı yazısında neler diyor:

"Politik savaşımın yeni bir evreye girdiği günümüzde, oportünizmin her türüne karşı savaşım daha büyük bir önem kazanıyor. Bu, oportünist akımların etkisi altındaki iyi niyetli savaşkan kadroları yığınların savaşımına kazanmak için de zorunludur. Bugün 'cunta koşullarında yığın eylemi yapılamaz' biçimindeki sağ akımlarla, yığınların gündemlerine aldıkları her yakıcı sorun karşısında 'Bu ancak devrimle çözülür' şablonuyla somut devrimci savaşımından yan çizen 'sol' akımlar, yığınları anayasa savaşımından uzak tutmada birleşiyorlar.

"Örneğin, *İşçinin Sesi*'ne bakalım. Bu derginin 204. sayısında E. Engin yoldaşlarına 'Hazır olalım!' diye sesleniyor. 'Değişmeler bir anda başlayabilir ve olaylar çığ gibi büyüyebilir.'

"Bu üç dört kelimedede oportünizmin tüm enginliği yatıyor. E. Engin'in kısa süre önce 'uykuya yattığını' 'bayıldığını' yazdığı 'devrimci durum'u, ilk protesto sesleri

ile 'diriltme' tutkusuyla kullandığı abartmalı üslubunu hoş görelim. Ve onun önümüzdeki dönemde kendiliğinden yığın eylemlerinin gündeme gelebileceğini doğru bir biçimde öngördüğünü kabul edelim. Asıl oportünizm, 'hazırlanalım' sözünde ve bunun pratik işlevinde yatıyor. Gerçek bir devrimci hiçbir zaman yığınların kendiliğinden eyleme geçmesini beklemes. Komünistin görevi yığınları bilinçli eyleme yönlendirmektir. E. Engin ise '*İşçinin Sesi*' yandaşlarını, bugün 'hazırlanmaya' çağırıyor. Yığınları hazırlamaya değil!"

Espirisi yazının içindedir, belirtmek gerekmez ama yine de bir iki yönüne değinelim.

İşçinin Sesi, onlara göre yıllardır "gurupçuk" idi. Şimdi görüyoruz ki, Komünist Partisi'nin, savaşkan kadrolarını kazanmaya çalıştığı belirleyici bir hareket olmuş.

İşçinin Sesi, "yığınların gündemlerine aldıkları her yakıcı sorun karşısında 'bu ancak devrimle çözülür!' şablonuyla somut devrimci savaşımdan yan çizen 'sol' " akımmış. Bunu da Emine yoldaşın "hazır olalım" sözleriyle yapıyormuş. Kaçınılmaz olarak gelecek devrimci kabarışa hazır olmak başka, her "yakıcı" sorunla boğuşmak başka değil mi? Birini yapmak ötekini yapmamayı mı getirir? *İşçinin Sesi*, "yığınları anayasa savaşımından uzak tutmaya" mı çalıştı, yoksa bu savaştan kendisi mi uzak durdu? Bunların hiçbirini yapmadı. Tersine en tutarlı demokrasi kavgasını veriyor. Kendileri ise yığınları yalnızca anayasa tartışmasına *hapsetmek*, demokratik bir anayasa kavgası verirken bunun ne anlama geldiğini göstermemek, *gerçekten demokratik* bir anayasanın bizi *devrim* gereğine çıkardığını gizlemek için çırpınıyorlar.

Komünist tutum, demokratik anayasa kavgasını aktif yürütmek ve bunu devrime bağlamaktır. "Bu devrimin işidir, şimdi uğraşmaya değmez!" diyenler de, demokratik anayasadan söz ederken devrim dendi mi "işte somut yakıcı görevi boşluyor" diyenler de aslında aynı anlayışın tersyüz edilmişidir. O anlayış da *parçayı bütünü*, parça savaşlarını sonul savaşım amacının *karşısına koymak*,

bunları birbiriyle çelişir saymak anlayışdır. Görünüşte biri “sol”, öteki sağdır ama aynı anlayıştır.

En hoşu da, *İşçinin Sesi* “hazırlama” görevinden yan çiziyormuş! Hiç böyle “yakıcı” mantık gördünüz mü? Hazırlanmak ve hazırlamak, hazırlanırsan hazırlayamazsın, hazırlayan hazırlanmaz! Bu bana yavrukurt yeminini hatırlatıyor: “Yavrukurt daima hazır!”

Şimdi iğrenç menşeviklerin neden halkımızı yarı yolda bıraktıkları daha iyi anlaşılıyor. Halkı hazırladıkları için kendileri hazırlanamamışlardı!

Bu N. Gürel’i nereden, hangi tozlu raftan bulup çıkardılar bilmem ama “ideolojik savaşımıyla” kendi işlerini bayağı zorlaştırıyor.

Biz bu saçmalıkları bir yana bırakalım. Komünist partisinin görevi emekçi halkın ideolojik-siyasal-örgütsel öncüsü olmaktır, yığınları bilinçli-örgütlü savaşa yöneltmektir. Parti halkın kolektif savaş ruhudur. Komünist adını takınca bu görevleri yerine getirir olunsaydı menşevikler olurdu. Bu görevlere uzun ve çetin bir savaş süreci içinde *hazırlanılır*. Komünist partisinin tüm yaşamı bu kutsal görevlere hakkıyla layık olabilmek, bu görevleri hakkıyla yerine getirebilmek için bir *hazırlıktır*. En küçüğünden, en büyüğüne her çalışması bir provadır, *hazırlıktır*.

Bugün Türkiye çok kritik bir döneme başlıyor. Kendimize yeni bir çeki-düzen vereceğiz. Öncü müfrezeyi yeni ve daha üst bir düzene sokacağız. Safları sıklaştıracacağız. Yeni döneme hırsla, tutkuyla, çıldırısıya *hazırlanacağız!*

Tüm sapıklara en güzel yanıt da bu olacaktır: Daha iyi çalışma daha iyi işler başarma. Yığın bağlarını geliştirmek. Demir disiplini ve merkezîyetçiliği yükseltme.

Haydi komünistler! Haydi yoldaşlar! Hep birlikte devrim ve sosyalizm için örgüt seferberliğine!

BUGÜN GEREKLİ OLAN CUNTAYA KARŞI CİDDİ BİR ÇEKİM MERKEZİ YARATMAKTIR

Avrupa'da yayınlanmış olan *Demokrat Türkiye* dergisinin sorularına verilen yanıtlar. *Demokrat Türkiye*, sayı 12, Aralık 1982.

Soru: 12 Eylül 1980 darbesine nasıl gelindi?

Ülkemiz uzun yıllardır derin bir ekonomik-toplumsal-siyasal bunalım içindeydi. Orta derecede gelişmiş ve emperyalizme bağımlı bir ekonomik taban üzerinde finans-kapitalin, devlet tekeli kapitalizminin oluşması sonucunda tüm çelişkiler olağanüstü keskinleşmişti. Devrimci durum ve faşizm tehlikesi bu temelde doğmuştu. Bunalım ya devrimle olumsuzundan çözülecek, ya da emperyalizm ve yerli finans-kapital faşizmle tersinden çözmeye girişecekti.

1980'e doğru ekonomik-toplumsal bunalım iyice derinleşti. Sınıf savaşımı yükseldi. Devrim-karşı devrim boğuşması herşeyi belirleyen ana olgu olmaya başladı. Bir yandan burjuva devlet aygıtı işlemez duruma gelirken, öte yandan devletin faşistleşmesi süreci yol aldı.

1980 yılında, ya devrim ya faşizm ikilemi yol ağzına geldi. On iki Eylül faşist darbesi böyle bir ortamda yapıldı. Faşist darbe burjuva devletin dağılıp parçalanmış yanlarını ayıklayarak, faşistleşmesi sürecinde nitelik dönüşümü sağlayarak ve buna dayanarak bunalımı emperyalizm ve yerli finans-kapital yararına, tersinden çözebilmek amacıyla geldi.

Soru: Darbenin başarılı olmasında sol güçlerin izlediği politikaların da rolü olmuş mudur? Olmuşsa bunu nasıl

açıklarsınız?

Darbe öncesinde devrimci durum hızla olgunlaşıyordu ama devrim güçlerinin bilinç ve örgütlülük düzeyi, öznel öge, nesnel ortamın gerisinde kalıyordu.

Bu geri kalışın *başlıca* siyasal nedeni, sosyal-demokrasi ve oportünizmin devrim hareketi üzerindeki etkileriydi. Bu etkiler, olgunlaşan devrimci durumun biriktirdiği enerjiyi yanlış bilinçle, yanlış hedeflerle ve geçersiz savaş biçimleriyle tüketti. Devrim hareketini yordu ve böldü. Türkiye proletaryasıyla, Kürt ulusal hareketinin eylem birliğini engelledi.

1980'de, olgunlaşan nesnel koşullarla öznel öge arasındaki fark daha da açıldı. İzmir ayaklanmasıyla sınıf savaşının sıçradığı yeni aşamanın gerekleri yerine getirilemeyince, 1 Mayıs 1980 burjuvazinin taktik başırsıyla sonuçlandı.

Halk sınıflarını faşist çeteler yenmedi. Yenemezlerdi. Bizi yenen içimizdeki düşman — oportünizm ve onun bağlaştığı sosyal demokrasi oldu.

Soru: 12 Eylül öncesinde işçi sınıfının ve anti-faşist halk güçlerinin birliği sizce hangi nedenlerle sağlanamamıştır?

İkinci sorunun yanıtı bu soruyu önemli ölçüde yanıtlıyor. Bunun yanısıra bir dizi başka neden de sayılabilir. Küçük burjuva duygu ve düşüncelerin devrimci hareketteki yaygınlığı ve bunun sonucu olan yanlış örgüt-örgütlenme anlayışları, yanlış eylem anlayışları, haksız rekabetçilik ve dükkancılık vb.

Bir önemli neden olarak da şu gösterilebilir. Hiçbir siyasal birlik hegemonyasız olmaz. Türkiye'de sınıf savaşımının hegemonu bir örgüt olmayışı devrimci harekette dağınıklığı ve parçalanmışlığı artırıcı rol oynamıştır. Üç-dört tane, birbirine alternatif hegemonya odağı söz konusudur.

Türkiye gibi kapitalistleşmiş bir ülkede işçi sınıfının hegemonu olmadığı bir siyasal birlik de kalıcı olamaz.

İşçi sınıfının *gerçek* siyasal birliğinden biz onun komünist partisi içinde ve çevresinde birleşmesini, onun sınıf siyasetini benimsemesini anlıyoruz. Bu oluşumun

henüz gerçekleşmediği Türkiye'de işçi sınıfının değişik görüşler taşıyan kesimlerinin birlikte davranamayışının baş sorumluları yine sosyal demokrasi ve oportünizm olmuştur.

Soru: 12 Eylül sonrasında, devrimci demokratik halk hareketinin karşı karşıya kaldığı sorunların ve olumsuzlukların ortaya çıkışında örgütünüzün ya da kişisel tavrınızın sorumluluk payı var mıdır?

12 Eylül sonrası olumsuzluklar yepyeni şeyler değil. 12 Eylül öcesinin şanssız miraslarıdır. Bu anlamda, karşı-devrimin üstün gelmesinde kuşkusuz örgütümüzün de sorumluluk payı vardır.

İşçinin Sesi hareketi, partimizi oportünistler eliyle itildiği derin bunalımdan kurtarma gereksiniminden doğdu. 1979'da menşevizme karşı açık savaşıma geçtiğimizde ayrı örgütlenme düşüncesiyle yola çıkmadık. Savaşımın gelişimi kaçınılmaz olarak bu yola itti. Düşüncelerimizin o günkü durumunu bir yana bırakırsak, bunun zararlı bir gecikmeye neden olduğu açıktır.

Sonra, devrim güçlerinin göreceli güçsüzlüğü ve dağınıklığı koşullarında gelişen sınıf savaşımı, hem yenilgiye doğru bir gidişti, hem de yanlışların pratikte kanıtlandığı, doğruların güçlenmesini getirebilecek bir süreçti. Devrim güçleri henüz yenilmemişti, gidişi tersine çevirme olanağı vardı. Bu nedenle komünistler 1980 yılı boyunca, bir yandan devrim hareketinin güçsüzlüklerini kaynaklarıyla gösterirken, öte yandan gidişi değiştirmenin yollarını gösterdiler. "İşçiler silahlanın, devrime hazırlanın" belgisini attılar. Attılar ama bu belgiyi yaşama geçirecek güçten yoksundular.

Türkiye Komünist Partisi — *İşçinin Sesi*'nin örgütlendiği üç yılın son iki yılı faşizm altında geçti. Bu anlamda "hatamız" karşı devrimin saldırısı karşısında devrimi yapacak güçte olmamaktı denebilir. Gericilik döneminde işte bu durumu düzeltmeye çalışıyoruz.

Soru: Bugün Türkiye'de yaşanan olaylar ve gelişmeler karşısında görevlerimiz ve hedeflerimiz neler olmalıdır?

Devrimci hareketin önündeki temel hedef faşist diktatörlüğü devrimle yıkmaktır. Bu hedefi benimseyen ve

bu yönde çalışan tüm güçlerin savaşkan birliğini sağlamak, geçmiş yanlışlardan ders çıkartmak, bu yolda hazırlığımızın zorunlu yönüdür.

Soru: Solun birliğinin sağlanması konusunda (eylem birliği, cepheleşme, yeniden partileşme vb.) neler düşünüyorsunuz?

Partimizin 62. kuruluş yıldönümü nedeniyle yaptığımız konuşmada bu konuda şu görüşleri dile getirmiştik:

“Türkiye’de 1960’larda cuntacılarla, Avcıoğullarıyla MDD’cilerin bir-iki kez oynadıkları ‘güçbirliği’ oyunu ve son yıllarda TKP-TSİP-TKP ‘resmi’lerin sonuçsuz itişmeleri dışında ilk kez son dönemde ciddi bir cephe girişi oldu. Devrimci Yol ve PKK’nın girişiyle Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi (FKBDC) kuruldu. Bu cepheye çeşitli örgütler katıldı.

“Eylem birliklerini, birleşmeleri, çoktan iflas etmiş örgüt ya da kadrolara (adlarını koruyarak ya da korumayarak, hiç farketmez) kan tazeleme yolunda ele alış reddediyoruz. Hangi düzeyde olursa olsun, gerçek birlikten başka herşeyi amaçlayan ağzı kalabalık ‘birlik tüccarları’, devrim hareketi için bugün en tehlikeli demagoglardır. İşçi hareketi bu tüccarları, bu yeni türeyen tipi, elinin tersiyle bir yana itmeden, bugünkü durumundan ileri gidemez.

“Özellikle Devrimci Yol ve PKK’nın davranışlarını dikkatle gözden geçiren ve sözü edilen yaklaşımı görmeyen yetkili kurullarımız oybirliğiyle FKBDC’ye katılma kararı aldı. Cephe platformunda katılmadığımız pekçok nokta olmasına karşın bunları ‘münazara’ gereci yapmadık. Bugün gerekli olan cuntaya karşı ciddi bir çekim merkezi yaratmaktır, birlik hareketi geliştikçe yanlışlar zaman içinde temizlenir, dedik... Bugün FKBDC içinde aktif olarak çalışıyor, üstümüze düşen görevleri yerine getiriyoruz.

“FKBDC bugün ilk adımlarını atıyor. Henüz tam ayakları üstüne dikilmiş değildir. Gelişmesinin önünde çeşitli güçlükler varolması da ancak doğaldır.

“FKBDC’ye katılma kararı alındığı anda TKP Eşgüdüm Komitesi Üst Bürosu tüm parti örgütlerine şu

direktifi yolladı: Uyumlu çalışılacak, hırçın-dayatmacı tutumlardan kaçınılacak, 'hegemonya' adına fırsatçı davranılmayacak, kısa erimli çıkarlar peşinde gidilmeyecek. Birlikte savaş yürüttüğümüz yandaşlarımıza güven vereceğiz. Sözünde duran, ciddi, birleştirici (çok önemlidir, Türkiye devrimci hareketinde üç kişiyi biraraya oturtmak bile bazen güç oluyor) mutlaka birleştirici bir hareketiz. Geçimli bir hareketiz. İdeolojik konularda her zaman geçimsiziz.

"FKBDC'ye yaşamımız başında böyle oldu, bundan sonra da böyle olacaktır.

"FKBDC'nin bugünkü varlığı ve atacağı adımlarla başan şansı vardır. Bu şansı olguya dönüştürmek kendi elindedir."

Yeniden partileşme konusunda ise bizim için bugün birşey söylemenin koşulları yoktur. Türkiye işçi sınıfına nasıl bir partinin — komünist partisi — gerekli olduğunu biliyor ve bu yolda elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz.

ÖRGÜTLÜLÜK-ÖZGÜRLÜK

İşçinin Sesi, sayı 221-222, 3 Ocak 1983

Şu sıralarda devrimci harekette iyice yaygınlaşan bir yaklaşım var ki partimiz bundan tam ve kesin olarak arınmak zorundadır. Dönemin getirdiği “olanaklar”dan küçük burjuvanın yararlanması anlamını taşıyan bu yaklaşıma günlük yaşantıda sık sık şu cümlelerde rastlarız: “Aklıma yatmayanı yapmam.” “Şunu yap, bunu yap olmaz, ben kendim karar vermeliyim.” “Özgürlüğüm kısıtlanmamalı.” “Evet efendimcilik isteniyor” vb. Bu çok “kişilikli”, çok “özgürlükçü” yaklaşım aslına bakarsanız likidatörlük ve küçük burjuva anarşizmidir. Tüm emek hareketi, tüm devrimci hareket için, ama özellikle komünist partisi için yoğun olarak savaşılmaması gereken bir illetir. Hele bugün.

Bu yaklaşım üç düzeyde ele alınabilir. Birincisi, TKP'nin yeni tüzüğü düzeyinde, ikincisi Leninci parti teorisi düzeyinde ve üçüncüsü genel olarak örgüt kavramı düzeyinde.

Birinci düzeyden başlarsak, TKP'nin bugünkü tüzüğü, demokrasi asıl ve tam olarak MK'da işler, belli kısılmalarla il komitesine dek iner, o düzeyin altında demokratik işleyişler bugün yoktur der. Bu tüzüğü onaylayarak partiye katılan kişi, “aklıma yatmayanı yapmam”, “evet-efendimcilik”, “özgürlüğüm kısıtlanıyor” derse ya ikiyüzlü bir küçük burjuva, ya da okuduğunu anlamayan biri olduğunu kanıtlar.

Bırakalım tüzüğümüzü, gericilik dönemini, kritik dönemleri, ikinci düzeye bırakalım. Leninci parti teorisine göre parti tepeden aşağıya kurulur. Bu ne demektir?

Hiçbir “biçimsel demokrasi” arayamazsınız. Birisi gelir, sen sen sen il komitesisin, sen şu ülkeye, sen şu kentten şu kente gideceksin der. Bu insan kimdir? Nereden almış bu hakkı, meşruluğu nereden geliyor? Özünde *yoldaşca güvenden, partiyi kabulden* geliyor, başka hiçbir şeyden değil. Böyle bir anlayış içinde çalışacaklar parti saflarına katılır. İşin özünde merkezi otorite vardır. Komünist partisi en başından merkeziyetçidir. Tepeden aşağıya örgütlenir. Bunu kabul etmeyene komünist denmez.

Üçüncü düzey ise, bu küçük burjuva bireyciliğine tutulmuşların o çok “aydın” tutumlarının altında koyu bir karacahillik yattığını ortaya serer. Felsefi anlamda, “özgürlük-örgütlülük” konusunu hiç anlamadıklarını, örgüt nedir bilmediklerini gösterir. Hangi örgüt olursa olsun, hayvanları koruma derneği bile olsa bir takım kurallara sahiptir. Böyle kurallara sahip bir örgüte girdiğin zaman, “özgürlüğünü” o kurallar oranında kapıda bırakıyorsun. Örgüt ile özgürlük arasında diyalektik bir çelişki vardır.

Bir kez *çoğunluk* diye bir kavram var. Çoğunlukla karar belirlenen yerde tam bir özgürlüğün olanağı yoktur. Hem öyle ki, azınlığın büyüdüğü oranda, özgürlükler de o denli budanıyor demektir. Şimdi bir örgüt düşünün, karşıt görüş %1 olsun. O örgüt gerçekten çok özgür demektir. Ancak %1'in isteğine karşı tutum alıyor, ancak %1'in isteğini reddediyor. Fakat bir örgüt düşünün, %51 çoğunluk %49 azınlık. Orada özgürlük çok daha fazla budanmış demektir, çünkü %49'un dediği hiçe sayılıyor. Bunlar komünist partisinin değil, örgüt kavramının içinde vardır.

Görülüyor ki, konuya hangi yönden yanaşsak, küçük burjuvazinin tutarsızlığına varmak zor olmuyor.

Bir de şunu görmek gerekir. “Aklıma yatmayanı yapmam”cılar genel olarak Türkiye’de değil, Avrupa’da ortaya çıkıyorlar. Bunlar Batı Avrupa’daki demokratik işleyişleri, örtüleri biraz fazla abartıyorlar. Kapitalist toplumu vitrinindeki en iyi görüntülerle alıp kabul ediyorlar, bu nedenle işin özünü gözden geçiriyorlar. Bu hatayı işledikten sonra ikincisi ve en az birincisi denli ağır

bir hata daha yaparak, toplumla illegal komünist partisi arasında paralel kuruyorlar(!) ve buradan akıl yürütmeye başlıyorlar. Bu bir yana, bir takım işleyişleri özün yerine geçirmeye çalışan bu yarım-aydınlar, bu ülkelerin en demokratiğinde bile önemli odaklarda merkeziyetçiliğin ve disiplinin mutlaklığını ya görmüyorlar, ya herkesi kendileri gibi sanarak hasıraltı etmeye çalışıyorlar.

Bir kez kapitalist toplumda insanlık dışı bir disiplin, *açlık disiplini* vardır. Tüm toplum buna göre örgütlenmiştir. Sonra, evet partilerde, örgütlerde bir düzeye dek demokratik işleyişler vardır. Ancak, mekanizmaya bir zarar gelebileceği anda neler olabildiğini Tony Benn'e yapılanlarda görebiliyoruz. En önemlisi de, kapitalist toplumu çekip götüren, kapitalist toplumun canalıcı mihrakları olan orduda, gizli servislerde, korporasyonlarda, tekellerde, hiçbir şekilde "biçimsel demokrasi" işleyişleri göremezsiniz.

Bu son söylediğimden önemli bir sonuç çıkar. Bir düzeni yaşatacak, ya da yıkacak mihenk taşı örgütlenmeler, merkeziyetçi ve yüksek disiplinli örgütlenmeler zorundadır. Lenin'in yaptığı, işte tam bu noktada işçi sınıfı açısından bir ikiyüzlü tutumu kaldırmak olmuştur. Lenin savaşmak isteyen, merkezi olarak örgütlenir diyor. Ve demokratiklik o örgütlenmenin izin verebildiği çerçeve içinde uygulanır. Lenin'in parti teorisine yaptığı katkının en önemli yönü buradadır. Tarihin verdiği en büyük ders, savaşacak örgütlerin merkezi örgütler olduğudur. Tüm insanlık tarihinden, sınıf kavgaları tarihinden bu sonuç çıkmaktadır. Bunun tersine bir tek örnek gösterilemez. Lenin bu dersi çıkarıyor ve bir aldatmacayı, demokrasi adı altında sahtekarlık yapılmasını reddediyor. İşçi partileri için Lenin'in dönemine dek bir tek kavram vardı: Demokrasi. Demokratik merkeziyetçilik kavramı Lenin'le geldi. Demokratikliği belirleyen asıl olarak yoldaşça güvendir, devrimi yapacak parti, merkezi bir partidir. Bu Lenin'in katkısıdır. Menşeviklerin Lenin'i diktatör diye "eleştirmelerinin" nedeni de buradadır. Lenin'i öteki renklerden ayıran önemli unsur budur.

Savaşacaksan, karşıdaki örgütlü güçleri yenecek-

sen, merkezi bir güç olacaksın. Gemide kaptanın (ya da kaptanlık kurumu) sözü geçer. Mutlak otoritedir. Orada koca denizle boğuşan bir küçük tekne, burada büyük düşmanlarla boğuşan bir örgüt. Lenin'in parti teorisi, merkezizetçiliği getirerek, savaşmak isteyenler için bir aldatmacayı ortadan kaldırıyor. Savaşmak istemeyenler için de örgütü kapatıyor.

Savaşmak isteyenler için *demokratikliğini kendi içinde zamana, yere ve yaptığı işe uygun olarak biçimlendiren, ama merkezizetçi ve demir disiplinli örgütlenmeler* gerekir. Bu sınıflar kavgası tarihinin gösterdiği *yasadır*.

Biz Türkiye'de düzeni devirmek, ihtilal yapmak, yeni bir düzen kurmak istiyoruz. Yine Lenin'in bir sözü var: Devrim dünyanın en otoriter işidir. Karşımızda en merkezi biçimde örgütlenmiş bir düşman var. Ordusuyla, polisiyle, mahkemeleriyle, hapishaneleriyle düşmanın karşısında ancak merkezi bir güçle durulabilir. Bu düşman ancak merkezi ve demir disiplinli bir örgütle yere çalınabilir.

"Aklıma yatmayanı yapmam!" Öyle bir tıngırtısı var ki, "ileri", "modern", "aydın" bir tutum gibi geliyor değil mi? Tam tersine, bu tutum bizi düşman karşısında teslim almak isteyen bir görüşü simgeliyor. Bu görüş, düşman sınıfın kendi canalcı örgütlerine (ordular, gizli servisler, polis, tekeller, korporasyonlar, işletmeler) hiç bulaştırmadığı ama orta katmanların ve genel olarak halkın içine onu pasifleştirmek için "aydın-ileri" tutum olarak soktuğu çıplak *burjuva bireyciliğidir*. En başta küçük burjuva entellektüelleri (siz yarım-aydın diye okuyun) koşarak bu oltayı yutuyorlar.

"Aklıma yatmayanı yapmam!" "Doğruluğuna ben karar vermeliyim!" Bu tutum özünde ne demektir? Bu, büyük harflerle yazılmış, altı da iki kez çizilmiş "*ben*" demektir. *Ben* bilirim, *ben* yaparım, *ben* karar veririm. Üstün karşısına *ben*, çoğunluğun karşısına *ben*. *Ben, ben, ben!* Bu, işte özünde böyle iğrenç bir anlayıştır. (Bu çeşit "demokrat"lardan iyi diktatör çıkar!) Nesnel anlamı ya da sonucu da, amaçlarına, yaptığı işe, örgütüne, yoldaşlarına, yöneticilerine inançsızlıktır.

Bu noktada, yanıtlanması gereken iki soru akla

geliyor. Birincisi: Yöneticiler (yani üst) her zaman en iyisi midir, her zaman doğru mu karar verir?

Tabii ki yöneticiler her zaman en iyisi olmayabilir. Tabii ki her örgütte yönetimin dışında daha yetenekli insanlar bulunabilir. Çeşitli nedenlerle olabilir. Gözden kaçmış olabilir. Ya da yönetici, bu gelirse benim ayağımı çecek diye kasıtlı olarak dışarıda tutmuş olabilir. Herşey olabilir. Ya da tabii yönetici yanılabilir. Yanlış karar verebilir.

Ancak soruna iki noktadan bakmak gerekir. Birincisi, sosyolojik açıdan, uzun dönemli baktığımızda hayvanları koruma derneğinden komünist partisine, hangi örgütü alırsanız alın, daima yöneticiler daha yetişkindir. En doğru karar verme şansları daha yüksektir. Bunun tersini düşünmek, örgütün kendi varoluş nedenine karşı savaşıyor olmasını kabul etmek olur. Her örgüt, amacı ne olursa olsun, kendi amaçları doğrultusunda gelişmek, kendi amaçlarına göre birşeyler yapmak, birşeyler başarmak ister. O zaman, o örgütün bunu en iyi yapabilecek olanları kenarda bırakıp, daha kötülerini başa getireceğini ve uzun süre bunun böyle gidebileceğini düşünmekte mantık yoktur. Sosyolojik açıdan, o itiş-kakış, o eleme içinde yöneticiler daima örgütün en ileri unsurlarıdır.

İkinci bakmamız gereken nokta da şudur. Yanlış yapabilir yönetici. Ama düzeltmenin yolu, ancak o örgütün *o günkü* işleyiş kurallarında bulunabilir. Bunun dışında, bu kuralları reddederek bu yanlış düzeltmeye kalkmak, buna kalkışan kişi açısından sahtekarlık, kalleşlik anlamına gelir. Altına imza attığı, söz verdiği şeyi reddetmek anlamına gelir. Örgüt açısından ise o kişilerin taşıdıkları güce bağlı olarak ya sinek vızıltısı anlamına, ya da yıkıcılık anlamına gelir. Yönetici yanlış yapabilir. Düzeltmenin yolu örgütün kendi kurallarından geçer.

İkinci soruya gelirsek. Bu “aklıma yatmayan yapmam” vb.nin içinde asıl olarak şu düşünce gizlidir: Çoğunluk her zaman doğru mudur? Bizim de yanıtlamak istediğimiz ikinci soru budur.

Tabii ki çoğunluk her zaman doğru söylemez. Ancak

burada da yine iki noktadan bakmak gerekir. Birincisi, sosyolojik açıdan, uzun erimli bir çerçeve içinde baktığımız zaman, çoğunluğun daha doğru tutum alma şansı karşılaştırılmaz.

İkincisi, çoğunluğa uyma kararını kaldırdın mı geriye anarşi, kaos kalır. Örgüt kalmaz. Uzun dönemde çoğunluğun tek tek insanlardan daha iyi düşünebileceği doğruysa, uzun dönemde çoğunluk kendi yanlışını düzeltir. Şu ya da bu yöne, kendi anlayışı doğrultusunda. Çoğunluğun bir yanlışının düzelmesini istiyorsak, o yine ancak çoğunluğun *o günkü* işleyiş kuralları içinde kendini düzeltmesinden geçer. Bunun karşısına örgüt kurallarını yıkıcı bir biçimde çıkılırsa, ortada örgüt değil kaos kalır.

Bütün bunlardan çıkan sonuç: Örgütle özgürlük arasında bir diyalektik ilişki vardır. En başta bunu görmek gerekir.

Biz gerçek bir Leninci komünist partisi olmayı, demir gibi bir disiplini ve merkezîyetçiliği amaçlıyoruz. Bunu açıkça söylüyoruz. Tüzüğümüz bu anlayıştadır. Siyasal özgürlüklerin varolmadığı bir ülkenin illegal bir partisinin bu tüzüğü yine de demokratiklik sağlayan pekçok işleyiş sahiptir. Çek-al'da Hatice yoldaşın söylediklerine ben de şunları ekleyebilirim:

- Parti hattını tam öğrenme hakkı,
- Organında görüş getirme, üst organlara iletme, eleştiri-özeleştiri,
- Karar alınmamış her konuda parti içinde ve dışında istediği görüşü savunma,
- parti basınına yazı yazma,
- açık tartışma,
- il ve yukarısı örgütler için kongre toplama,
- MK'nın seçimle gelmesi,
- yerel örgütlerin özerkliği.

Tüzüğümüzün güvence altına aldığı bu işleyişler, pekçok legal komünist partisinin tanımadığı özgürlüklerdir. Ve de siyasal özgürlükler sağlandığı oranda alanı genişleyecek ve çeşitlenecektir.

"Leninci parti, merkezi bir partidir, tepeden aşağıya kurulur." Bunun özünde, temelinde, başlangıcında

karşılıklı bir anlaşma, yazılı ya da yazısız bir sözleşme vardır. *Yoldaşlık güveni* vardır. Bunun ötesinde de hiçbir şey yoktur. Yoldaşça güven temelinde insan kendi özgür iradesiyle bir işleyişler-kurallar topluluğuna katılıyor. Bunun içinde özgür iradesiyle çalışıyor. Çıkacaksa da kendi özgür iradesiyle bunun dışına çıkıyor. İşte özgürlüğün çerçevesi budur. *Partinin ve komünist bireyin ortak olan amaçları ve inançları yolunda savaşmanın dışında bir özgürlük yoktur. Özgürlük gönüllülüktedir.* Yoldaşça bir güvene, böyle bir sözleşmeye dayanmasındadır. Bunun ötesinde başka birşey aramak korkunç bir burjuva entellektüelizmine çıkar.

Bunları çok yinelemeliyiz. Bugün böyle bir yineleme hepimizin anlayışının yanlışsa değişmesini, eksik-yanlış yanları varsa düzelmesini sağlamak içindir. Ancak, yalnız bugün değil, sonuna dek bu sorun önümüzde duracaktır. Bu Leninci anlayış devrimi gerçekleştirecek bir parti yaratma, devrim yapma sorunudur. Başarıya ulaşmak için merkezi, demir disiplinli bir parti olacağız. Ve bunu kafalarımızda özgürlükle çeliştirmeyeceğiz.

SOSYALİST YIĞIN ÖRGÜTLERİ ÜZERİNE

İşçinin Sesi, sayı 223-224, 17 Ocak 1983

Türkiye Komünist Partisi Eşgüdüm Komitesi'nin 17.9.1982 tarihli kararıyla açılan *Örgüt Seferberliği*'nin önemli bir hedefi partimizin ideolojik-siyasal hattına bağlı çalışma yürüten "*sosyalist yığın örgütlerini güçlendirme*"dir.

Sosyalist yığın örgütlerini (SYÖ) çeşitli bölgelerde varolan hazır potansiyeli örgütlemenin üstünde güçlendirmek için iki konuyu iyi kavramış olmak gerekir. Bunlardan *birincisi*, SYÖ'nün nasıl bir örgüt olduğu, *ikincisi* gerici dönemlerde yığın çalışmasının vurgusunda nasıl bir değişiklik ortaya çıktığıdır.

SYÖ NASIL BİR ÖRGÜTTÜR

Bu konuda, dünyada hızlı bir yayılma gösteren oportünizmin özel etkisiyle geniş bir karışıklık vardır.

Oportünistler en başta SYÖ kavramına karşı çıkmakta ve demokratik yığın örgütünden farklı bir SYÖ'nün olabilirliğini ve olması gerekliliğini reddetmektedirler. Bunun yanı sıra, yığın örgütü-parti ilişkisinde, yığın örgütünün amaçları-görevleri-çalışma biçimi konusunda küçük burjuvaziye özgü görüşler son derece yaygındır.

Partimizin SYÖ anlayışı, yalnızca bu kavramın kullanılışı bile oportünizmin sağ anlayışına indirilmiş bir tokat olmuştur. Ancak bu kadarı, yanlışları ayıklamaya, saflarımızın Marksçı-Leninci arılığını korumaya yetmez. Burjuva ideolojisinin *egemen* ideoloji olduğu kapitalist

toplumda, partinin oportünizmle parti içinde ve dışında uzlaşmaz savaşı sürekli. Marksçı-Leninici anlayışı derinleştirmek bu savaşın başarısının koşuludur.

Şimdi, sosyalist yığın örgütünün nasıl bir örgüt olduğuna bakalım.

1. Sosyalist yığın örgütü, *sınıfsal özü açısından proletarya örgütüdür*. Proletarya örgütü oluşu, proletaryanın genel amaçları doğrultusunda çalışmasından gelir. Bunların dışında, bunları dışlayan bir anlamda kendine özgü amaçları yoktur.

2. SYÖ, *kapsamı açısından yığın örgütüdür*. Toplumun ezilen emekçi sınıflarının üyelerini içinde taşır.

3. SYÖ, *kuruluş biçimi açısından yan örgüttür*. Parti değildir, çünkü iktidara yürümez, iktidarı amaçlamaz, gerçekleştirmek için çalıştığı kendine özgü programı yoktur. Kendi çalışmasının özel amaçları, toplumdaki devrim kavgasının bütünü için program sahibi olan partinin amaçlarının çeşitli yönlerini anlatır, onları destekler.

4. Taşıdığı bu üç özellik nedeniyle sosyalist yığın örgütlerinin *kuruluş ilkesi*, “örgütsel bağımsızlık, davranışta bağımlılık” olarak ortaya çıkar.

Örgütsel bağımsızlık, kendi kongresini yapan, kendi organlarına ve hiyerarşisine sahip ayrı bir örgüt olmayı anlatır.

Davranışta bağımlılık, siyasal sorunlarda proletarya partisinin tutumuna bağımlılığı anlatır.

5. SYÖ'nün *genel amacı* her somut devrimci aşamada işçi sınıfına o aşamanın hedeflerini gerçekleştirmede omuz vermektir. Bugün Türkiye devrimci çalışmasında SYÖ'nün genel amacı, ileri demokratik halk devrimin gerçekleştirmede işçi sınıfına omuz vermektir.

6. SYÖ'nün bu genel amaç doğrultusunda başlıca ik *temel görevi* vardır:

a. Üyelerine bilimsel-sosyalizmi öğretmek, komünizm okulu olmak. Bu da ancak şu üç yönde ısrarlı çalışmayla sağlanabilir:

— Yüzyıllar boyu insanlığın biriktirdiği bilgiyi zararlı sınıfsal yanlarını ayıklayarak üyelerine öğretmek.

— Sosyalist ahlaki üyelerine yerleştirmek. Bunun için (bireycilik, kariyerizm gibi) burjuva ahlakının zehirli mantarlarıyla amansız ve sürekli bir savaş yürütmek.

— Üyelerini, emekçi sınıfların yaşamına, eylemine, kavgasına katmak, onlarla organik ilişkilere sokmak. Böylece hem öğrenmek, hem öğretmek.

b. Başını Türkiye proletaryasının çektiği devrim savaşında yerini almak ve üzerine düşen görevleri korkusuzca yerine getirmek. Yalnız kendi üyelerini değil, yöneldiği toplumsal kesimin tümünü savaş alanına çekmek.

SYÖ'nün bu iki temel görevinin yanında ve bu görevleri başarabilmek için bir dizi başka görevleri de vardır. Yaşanılan dönemin özelliklerine bağlı olarak bu ikincil görevlerin önemi geriye kayabilir ya da gerçekten çok öne çıkabilir. Bu ikincil görevler dizisi, seslendiği kesimin her çeşit ekonomik-demokratik sorunlarıyla ilgilenmek başlığı altında toplanabilir.

SYÖ, demokratik yığın örgütünden özellikle amaç ve görevler konusunda derin bir farklılık taşır. DYÖ'nün taşımadığı görev ve amaçlara sahiptir. Ancak kendisi, DYÖ'nün amaç ve görevlerini de *içeren* daha yüksek bir örgütlenmeyi temsil eder. Örneğin, SYÖ de ekonomik-demokratik sorunlarla, haklar savaşımıyla yakından ilgilenir. Bu düzeyde aralarında bir fark yoktur. SYÖ, bu sorunlarla ilgilenmez görüşü, onu yığınlardan soyutlayan *sekte* bir görüştür. Ancak SYÖ'nün bu sorunlarla ilgilenirken getirdiği *platform*, getirdiği görüşler DYÖ'den farklıdır, proletarya partisinin platformudur, görüşleridir. Demek ki, SYÖ'nün, DYÖ'den farkı kızılığında, komünizmi savunmasındadır. Çalışma alanlarından çok, çalışmasının içeriğindedir.

SYÖ'nün partiden farkı, yukarıda söylediğimiz dışında bir de istediği disiplinin düzeyindedir. SYÖ de disiplinli, örgütlü bir kolektiftir ama bu disiplin partinin demir disiplini değildir.

SYÖ'de çalışan komünistler, partililer, iki örgüt arasındaki disiplin ve merkezizetçilik farkına, SYÖ'nün kapısından içeri girince, "burada parti disiplini aranmaz"

diye yanaşırlarsa, ona göre davranırlarsa büyük bir yanlış yapmış olurlar. Bu, yığın örgütünün partiye göre daha geri düzeyinin ardına sığınıp parti disiplininden kaçınmak anlamına gelir. Yığın örgütünün üyesi bir partili, partisi öyle istediği için orada üyedir. Bir partili, son çözümlemede yalnız ve yalnızca partisinin disiplinine bağlıdır. Yığın örgütleri içinde bir partili disipliniyle çalışmak, dolayısıyla o örgütlere kendi tüzüğü dışında disiplinli-ilkeli davranış taşıyarak onların düzeyini yükseltmekle yükümlüdür.

SYÖ'nün varoluş nedeni, işlevi, partinin tutumunu yığınlara ulaştırmak, ve giderek genişleyen sempatican havuzları yaratmaktır. Bunun için yığının konumuna uygun çalışmalarda uzmanlaşacaktır.

SYÖ-PARTİ İLİŞKİSİ

SYÖ'ler, a) ayrı-bağımsız örgütler olarak kuruldukları, b) parti disiplini aramadıkları, c) genel olarak legal ya da yarı-legal çalıştıkları için, genel olarak çalışma alanlarında illegal bir komünist partisinden daha hızlı büyüme şansına sahiptir. SYÖ çevresinde toplanan bu geniş yığın ideolojik-siyasal anlayış düzeyi, partiliye oranla geridir. İlegal partinin üye ve yöneticisi "karanlıkta" dururken, yığın örgütü üye ve yöneticisi "ışık altında", kamuoyu önündedir.

Bu özellikleri nedeniyle legal yığın örgütleri tarihte çoğu zaman oportünistlerin biriktiği bir odak olmuş ve oralarda toplanan güçle gelip kendi partisini vurmuştur.

SYÖ-parti ilişkisini partinin zararına bozmak isteyen her çeşit fırsatçı eğilim, "örgütsel bağımsızlık-davranışta bağımlılık" ilkesini çarpıtarak işe başlar. Bu çarpıtmanın en yaygın ve Türkiye devrim savaşının bugün geçtiği dar boğazda özellikle yaygınlaşacak biçimi, "davranışta bağımlılığı" yok eden bir "örgütsel bağımsızlık" vurgusudur. Parti, yığın örgütünün yönetimine seçilmiş partiliye, o yığın örgütünün çalışmasına-tutumuna ilişkin direktif veremez! Neden? Bu, yığın örgütünün "örgütsel bağımsızlığını" çiğnemek olur da ondan!

Parti, legal yığın örgütünün tüzel kişiliğine, örgütsel bağımsızlığına saygı gösterir, onu zedelemesiz. Örgüt, kongresinde organlarını, yöneticilerini kendisi seçer, çalışmalarını bu seçtiği organlar eliyle yürütür. Parti, çeşitli partilileri örgüt tabanının güvenini kazanarak yönetime gelmekle görevlendirebilir. Bu görevi *başaran* yoldaşlar *o örgütün kongresinde* seçildikleri için bu işleyiş örgütsel bağımsızlık ilkesinin yaşamda uygulanışı anlamına gelir.

Parti, yığın örgütünün tüzel kişiliğine, örgütsel bağımsızlığına karışmaz, ama o örgütte çalışmakla görevlendirdiği partiliye *karışır*, direktif verir. Parti, bunu yaparken yığın örgütüne değil, kendi kararıyla o örgüt içine çalışmaya gönderdiği üyesine karışmış olur. Yığın örgütlerinde komünistler, partinin hattını, partinin istediği yönde çalışmayı o örgütlere benimsetmek göreviyle yükümlüdürler. "Örgütsel bağımsızlık" ardına gizlenerek bu görevden kaçamazlar. Yığın örgütünün siyasal bağımsızlığı yoktur. Tutumlarda partiye bağımlılığı SYÖ'ye taşıyanlar, oralarda partinin direktifi altında çalışan komünistlerdir.

Öte yanda, dernek-parti çatışması, böyle birşeyin *olabilmesi*, o bölgedeki parti liderliğinin kadroları üzerindeki otoritesini tam kuramamış oluşunun da göstergesidir.

Tarihte çoğu zaman, partinin illegal olduğu koşullarda legal yığın örgütleri oportünizm odağı olarak gelip kendi partisini vurmuştur. Bizim pratiğimizde böyle sonuçlarla karşılaşmamak için şimdiden bazı önlemleri genel uygulama durumuna getirmek gerekir.

Bu önlemlerin en başında, legal yığın örgütlerinin yönetimine en güvenilir, partisine bağlılığı tartışmasız insanları (ki bunlar parti üyesi olmayabilirler) seçmek gelir. Bu, asıl olarak partinin saygınlığının kazandırdığı yığın örgütü üyelerini partiye karşı kullanmayı deneyecek kariyerizme, fırsatçılığa karşı güçlü bir önlemdir.

İkincisi, SYÖ'de bilimsel-sosyalist eğitimi ciddi biçimde planlamak ve yürütmek, üyelerin parti hattını derinliğine öğrenip kavramalarını sağlamak gerekir.

Uçuncüsü, SYÖ'lerin içinde partinin moral otoritesini her yoldan yükseltmek için bilinçli-ardıcıl bir çaba gerekir.

KP-SYÖ ilişkisinde derneği partiyle karıştıran eğilimler de az değildir. Örneğin, dernek, "parti binası" değildir, böyle anlayışlar yanlış olur.

GERİCİLİK DÖNEMİNDE SYÖ'LER İÇİN DEĞİŞEN YIĞIN ÇALIŞMASI VURGUSU

Türkiye, 12 Eylül faşist cuntasıyla gericilik dönemine girdi. Yığın hareketliliği bastırıldı. Öte yanda, ekonomik bunalım çözülmedi, derinden ağırlaşarak sürüyor. Dolayısıyla, ancak devrimle çözülebilir bir durum sürüyor. Bu nedenle komünist partisinin ve tüm devrimci örgütlerin görevi devrim propagandasını ve hazırlığını gündemden indirmemektir.

Ancak, yığınların hareketliliğinin sönüşü, direnişlerin, işgallerin vb. yokluğu bu dönemde devrimci yığın çalışmasına değişik bir vurgu getiriyor. Bu da ekonomik-demokratik haklar savaşının kazandığı büyük önemdir. Ekonomik-demokratik haklar savaşı bu dönemde geri çekilen yığınların hareketlenmesinde *canalıcı* halkadır. TKP II. Leninciler Konferansı bu değerlendirmeyi kesin bir biçimde yapmıştır.

İkinci Konferans'tan bu yana örgütlerimiz bu alanda da belli bir birikim sağladılar, deneyim kazandılar. Yine de, çevremize bakınırsak yanlış yaklaşımlar yok değildir.

Oldukça yaygın bir eğilim, SYÖ'leri "yığını kaçıırız" endişesiyle giderek "pembe"ye, "beyaz"a boyama eğilimidir. Giderek eğitimlerin içeriği düşürülür, duvarlardan Lenin resimleri kalkar vb. ki bu oportünist, sağ bir tutumdur.

Bir başka eğilim de, çevrenin somut sorunları, işçilerin ekonomik-demokratik hakları gibi sorunlarla uğraşmayı küçümseyen, yeterince devrimci bulmayan eğilimdir. Giderek örgüt sokaktan içeriye, lokaline çekilir, halkla bağları kopar. Bu da sekter, sözde devrimci bir tutumdur.

TKP'nin yolunu yol tutmuş SYÖ'ler bu iki yanlışla karşı

da uyanık durmalıdırlar. Komünistlerin etkinliği altında çalışan SYÖ'lerin kızılığına kimse el, dil uzatamaz. Bu bereketsiz ortamda, komünistlerin etkinliğinde çalışan SYÖ'lerin, ekonomik-demokratik haklar savaşına kimse dudak bükemez, bu "lükse" izin veremez.

Lenincilerin ekonomik-demokratik sorunlara yaklaşımı "sol"lardan ve oportünistlerden elbette ki temelden farklıdır. Bizler bu sorunların hepsiyle boğuşuruz ama ajitasyon ve propagandamızın devrimci içeriğini hiçbir biçimde budamayız. Çalışmayı o sorun çevresinde dondurmaz, onu ustaca devrim kanalına akıtmaya çalışırız. Folklor, tiyatro, koro gibi kültürel çalışmalardan ve spordan sonuna dek yararlanırız. (Ancak bugün hakkıyla yararlandığımız söylenemez. Bu alana daha özen göstermeliyiz.)

Sonuç olarak, SYÖ'ler, partinin savaşında çok önemli bir yer tutar. Çalışmasının özgül koşullarından gelen tehlikeli bir yanı da vardır. Bu yönlere karşı uyanık ve önlemleri çalışıldığında bu örgütlerin devrime katkıları çok yüksek olacaktır.

PAPAZA KIZIP ORUÇ BOZULMAZ

İşçinin Sesi, sayı 223-224, 17 Ocak 1983

Önce, şu günlerde özellikle sınıf kavgasında yeterince pişmemiş bazı yoldaşlarda gelişen bir eğilime değineyim.

Bu yoldaşlar, tüm devrimci duygularına karşın önemli bir yanlış yapıyorlar ve şöyle diyorlar: "Neden sürekli TKP'nin oportünist kanadıyla uğraşıyoruz? Bunların ne olduğunu anladık artık."

Son 10 yılın deneyiminden biraz olsun genel sonuçlara ulaşabilmiş bir devrimci için bu görüşün hamlığı ortadadır. Son 10 yıl, devrimi gerçekleştirebilmek için oportünizmin yerle bir edilmesi *zorunluluğunu* anlatmıyorsa hiçbir şey anlatmıyor demektir. TKP'nin oportünist kanadı, oportünist akımlardan "bir tanesi" değil, dünya çapındaki oportünizmin ülkemizdeki kaynağı, özü, ruhu, örgütüdür. Onun her alandaki tipik fikirleriyle kavga, oportünizmle kavganın ta kendisidir. Onunla kavga, tüm öteki oportünist hareket ve partilerle de kavga anlamını taşır.

İkincisi, TKP'nin menşevik kanadı bugün hâlâ oportünist yelpazenin en büyük gücüdür. TKP oportünistleri ile uğraşmayı bırakalım diyen yoldaşlar bu nedenle bildik bir sekte yanlışa düşüyorlar. Kendileri için çözülmüş, açık bir sorunu, başkaları, öteki devrimciler, yığınlar için de çözülmüş sayma hatasını işliyorlar. Öyle olmadığı açıktır. Oportünizmin belini kırmak, devrimciler ve yığınlar için tehlike olmaktan çıkarmak görevi önümüzde duruyor.

Üçüncüsü, *TKP komünistleridir*. Partimizi bırakıp bir yere gitmeyeceğimizi, bırakın partiye girerken ettiğimizi yemini, 1979 kavgasına girerken söyledik! Parti içi kavga

bitmedi. Yeni açılımlar kazanıyor. Dört yıldır söylediklerimizin doğruluğunu her yaşanan olay kanıtıyor ve bu her geçen gün yeni yeni yoldaşların parti içi kavgayı yükseltmesini getiriyor. Bugün TKP'nin gayri meşru menşevik yönetimiyle aktif savaşımı *her alanda* Leninciye yaraşır bir ataklıkla yürütmek tüm örgütlerimizin başta gelen görevidir. Bu karar *tüm* organ toplantılarının zorunlu gündem maddesi yapılmalı ve herkes bölgesinde yapabileceklerini en kısa zamanda yaşama geçirmelidir.

Siyasal yaşamın diyalektiğini anlayamayan görüşler yanımıza yanaşmasın. Menşevizmle savaşı *yaşamın her alanında* yükseltiyoruz!

Yukarıda değindiğim üçüncü nokta bizi bir başka önemli soruna bağlıyor.

Parti içinde 1973'ten bu yana geldiğimiz yolu herkes biliyor. Parti yaratma çabası, idealizasyon, idealler uğruna her çeşit haksızlığa katlanma, yanlışları düşüncelerde geriye itme böyle başladı. CHP iktidarına tam destek, tekeldışı burjuva kuyrukçuluğu, işçi hareketini geri çekme, sendikaları soysuzlaştırma böyle ilerledi. CHP'nin, faşizmin yollarını döşeyen yasa tasarıları karşısında susuş, 1 Mayıslarda geri adım, İzmir ayaklanmasında çizgi dışı durma, devrimci durumu reddetme, cuntanın faşistliğini reddetme, cuntada ilerici kanat bulma böyle bağlandı.

Bugün yaptığı Bizans darbesiyle Politik Büro'yu ele geçiren partizan kliği bazı çok önemli sorulara yanıt vermek zorundadır:

1. TKP ile ilgili her satırın MİT elinden çıktığı bir ortamda Kutlu diye bir kişinin yakalandığının gazetelerde yayınlanması, ardından bir daha sözünün edilmemesi (bu kişi Avrupa'dadır) ne anlama geliyor?

2. Politik Büro, 30 il komitesinin poliste resimli dosyalarının varlığını biliyordu. Tutuklamaların başladığı Mayıs ayına dek ne yaptı?

3. Politik Büro Türkiye'de örgüt çalışmasını neden tatil etti? Ne hakla "nerede bir komünist varsa parti oradadır"

edebiyatı ardında partiyi likide ediyor?

4. Partizan kliği neden partiye haber vermeden kendi kadrosunu tek tek ülke dışına çıkardı?

5. Sapancı yoldaşın kahraman çıkmadığı ortadadır. Kahramanlar sık çıkmıyor. Ancak, sorunun iki yönü var. Bir kez, Sapancı yoldaş bilmesine olanak olmayan şeyleri de "konuşmuş" görünüyor. Polis bu bilgileri nereden aldı? İkincisi, bu yoldaş provokasyon anlamı taşıyan bir görevle neden ülkeye yollandı?

6. Sapancı yoldaşa, o provokasyon anlamı taşıyan görevini yerine getirebilmesi için bile neden bilinçli olarak hiç olanak (parasal dahil) sağlanmadı? Neden onun yanında çalıştırmak istediği yoldaşlar İzmir'de iken, ona "ülke dışına çıktılar" denildi?

7. Erdal yoldaşın Politik Büro'ya görüşülmek isteğiyle verdiği öneriler neden gündeme bile alınmadı?

8. Partizan kliği, Avrupa'da ve özellikle Almanya'da ayrı bir barış hareketi tezgahlamaya çalışarak neden bu ülkelerde barış hareketini bölüyor?

Bunlar ilk akla gelen soruların en önemlileridir. Tüm parti tabanı şu ya da bu düzeyde, nasıl bir yönetimle karşı karşıya olduğunu bugün daha iyi anlıyor. Karşımızdaki ekip, komünist bir yönetim değil, Borjyalara rahmet okutan hilekar bir memur takımıdır. Hiçbir kimsenin, hiçbir şeyin, bizce kutsal hiçbir yerin ardına sığınmaları onları kurtaramayacak. Kinimiz sınıf kinidir, fillerinki yanında hiç kalır.

Ancak yoldaşlar, bunun olabilmesi için *üç unsurun* birlikte yürümesi gerekir.

Birincisi parti içinde en büyük, en örgütlü, en aktif ve en etkin muhalefet gücü olan *İşçinin Sesi*'nin oportünizmle kavgayı yükseltmesidir. Bunu, son üyemize dek yerine getireceğimizden kimsenin kuşkusu olmasın.

İkincisi, parti içinde partizan kliğine karşı oluşan hiçbir gurup, oportünizmle uyuşmayan, onun ikballerine ve vaatlerine kanmayan hiçbir komünist, oportünist yönetimin oldukça başarıyla yerleştirdiği "*İşçinin Sesi*"yle birleşmeme" kompleksine düşmemelidir. Bugün, ve bugünden sonra, artık *İşçinin Sesi* ile eşgüdümlü bir

kavgaya girmeyen hiçbir güç TKP'de dengeyi Leninizm lehine değiştiremez. Bu yalnızca güçleri böler ve oportünizmin işine yarar.

Üçüncüsü, oportünizme düşman hiçbir üye partisini bırakıp bir yere gitmemelidir ki *bugünün acil sorunu budur*. Bu da devrimci komünistleri güçten düşürür ve yalnızca oportünizmin işine yarar. Son aldığımız haberlere göre, TKP'den TİP'e geçen bir azıllı oportünist, yönetimin oportünistliğine düşman ama çıkış yolu bulamayan üyeleri tek tek dolaşıp TİP'e(!) üye yapmaya çalışıyormuş. Yoldaşlar! Bu oyuna düşmeyin! Attan inip eşeğe binmeyin. Papaza kızıp oruç bozmayın. *TKP'li TİP'e gidemez!* TKP'li partisinde savaşıacak. Partisindeki oportünizmi, dolayısıyla TİP'teki ikinci kopya oportünizmi yıkmak için dışıyla tırnağıyla savaşmaya yazık olsun!

Bu üç unsur biraraya geldiğinde, partimizde menşevizmi yıkmak ulaşılır olur.

Partide oportünizmle kavganın temel direği, *gerçek bir kongre* hedefidir. Herkes her yandan gerçek bir kongre istemini yükseltmelidir.

Gerçek bir kongre: 1. Delegelerin çağrılı değil, seçimle geldiği, 2. Parti içindeki tüm eğilim, gurup ve örgütlerin *güçleri oranında* temsil edildiği, 3. TKP Leninci kanadının ülke içindeki ve dışındaki tüm örgütlerinin sayıları oranında temsil edildiği, 4. "Resmi iyimserlik"lerden uzak gerçek bir tartışmanın yürüdüğü, 5. Vural Demir, H. Erdal ve Veli Dursun yoldaşların Merkez Komitesi üyeleri olarak katıldıkları, 6. Türkiye'nin ekonomik-toplumsal-siyasal ortamına denk düşen bir programı kabul edecek, 7. Partimize yeni ve işler bir tüzük kazandıracak bir kongredir.

Bu koşulları taşımayan bir kongre Marksizm-Leninizm, devrimci ahlak ve toplumsal meşruiyet açılarından *sahte* bir kongre olur. Pekçok enerjiyi birkaç yıl daha zıyan etmekten başka sonuç vermez. Sonunda yine sınıf kavgasının inatçı mantığı üstün gelir. İşçi sınıfının böyle dev bir güç, sınıfsal çelişkilerin böyle yumuşatılmaz olduğu bir Türkiye'de Leninizm geçici bir kabus değildir.

Tarihsel rolümüze hepimiz sahip çıkalım. Partinin tüm sağlıklı güçleri, menşevizme karşı *örgütlü savaşa!*

BİR BOŞ ÇABA DAHA

İşçinin Sesi, sayı 228, 14 Mart 1983

Türkiye'de parti çalışmasını tatil eden saray darbecisi partizan kliği Avrupa'da yeni bir maceraya açılıyor: Kendi deyişleriyle "sözde değil öзде demokrat bir yayın organı", *Türkiye Postası* yayına başlıyor.

Bu yayının anlamını iyi değerlendirebilmek için iki eksen birlikte ele almak gerekir. Birincisi, parti içi durum ve ikincisi, partinin devrimci kamuoyu önündeki durumu. Bu iki eksen, karşılıklı ilişki içinde birbirlerini etkileyerek her gelişme aşamasında değişik bir noktada yine birlikte bir uyum oluşturuyorlar. Örneğin, parti içinde tek sesliliğin azalması partinin çalışmalarını, o da partinin devrimci kamuoyu önündeki konumunu etkiliyor. Partinin oportünist hattının devrimci kamuoyunda deşifre olması oranında da parti içi kriz ağırlaşıyor.

Parti içi durum açısından *Türkiye Postası*'nın anlamı nedir? Hepimizin bildiği gibi, parti içi oportünizm-devrimci Marksizm kavgası bugün yeni bir doruk noktası yaşıyor. H. Erdal yoldaşın Politik Büro'dan (*parti üyeliğinden değil*) istifa etmesi ve oportünizme karşı açık-ödünsüz-örgütlü savaşımın zorunluluğunda anlaşılan öteki yoldaşlarla birlikte partinin öteki parçasına, TKP'nin Leninci örgütlerine katılması bu doruk noktasını anlatıyor. "Resmi" kanadın etkinliğindeki tabanda "bu adamlardan hayır çıkmaz" anlayışının yayılması ve oportünist disiplini kabul etmeyen çeşitli örgütlenmelerin çıkması bu doruk noktasını anlatıyor. Erdal yoldaş olayından sonra partizan kliğinin Politik Büro'da kendi dışında kalanlara karşı binbir hileyle kavgaya girişmesi bu

doruk noktasını anlatıyor.

Bu doruk noktasında birşey tartışmasız biçimde ortaya çıkmıştır: Politik Büro'yu bir saray darbesiyle ele geçiren partizan kliği parti içinde *mutlak olarak azınlıktadır*. TKP'nin devrimci bir hatta oturmasını isteyen *İşçinin Sesi* ve öteki guruplar bugün partinin "aktif çoğunluğu" değil, *tüm üyeliğin ezici çoğunluğudur*. 1920'den bu yana, oportünizmi bir daha gelmemek üzere yok etmek parti yaşamında *ilk kez* bugün ciddi bir olasılıktır. Yalnız bu olasılığın gerçekleşebilmesi için *bir tek koşul* vardır. Oportünizme karşı olan güçlerin oportünistlerin hazırladığı tuzığa düşmemeleri, *İşçinin Sesi*'ne karşı bilim dışı, irrasyonel psikolojik koşullanmalarını bir yana itmeleri. Partide, oportünizme karşı gurupların tümünün toplamından daha büyük, daha örgütlü, ideolojik ve siyasal açıdan daha tam bir devrimci güç olan *İşçinin Sesi* olmadan oportünizmi yenmek *olanaksızdır*.

Bugün partinin eline geçen olasılık değerlendirilebilecek mi? Bakalım, göreceğiz. Belki, parti içinde tüm devrimci niyet sahibi güçlerin oportünizme karşı birleşmesine, bugün yaşanan parti içi bunalım da yetmeyecektir. Belki bunun için yeni ve daha şiddetli bir bunalım gerekecektir. Yoldaşların, söylediklerimizin doğruluğunu kabul etmeleri için belki bir süre daha çıkmaz yollarda taban tepmeleri gerekecektir. Olsun. Yeni ve daha şiddetli bir bunalım mutlaka gelecektir.

Yaşanan ve yaşanacak deneyler, her çeşit soyut fikirden daha öğreticidir. Partimizde 1920'den bu yana süren *periyodik likidasyonlar* zinciri bir rastlantı değildir. *Kişiler gidiyor, Türkiye'de devrimi istemeyen tutum kalıyor*. Neden? İşte üstünde düşünülmesi gereken bir soru. Düşünün, partinin tarihine bakın, çevrenize bakın ve söyleyin: Türkiye'de devrim (dolayısıyla "karışıklık"!) istemeyen tutum dünya devriminin çıkarlarıyla ve dolayısıyla sosyalist dünyanın gerçek ve uzun dönemli çıkarlarıyla uyumlu mudur? Uyumlu değil diyorsanız, Sovyetler Birliği ve dünya sosyalist sisteminin gerçek bir dostu olmayla, Türkiye'de bir tarih boyu proletaryanın ve

emekçi halkın çıkarlarını satan çizgiye karşı durmayı birbirinin karşısına çıkarmaya çalışan menşevik tuzağa düşmeyin. Partimizin tarihi bu tuzağa düşenlerin cesetleriyle doludur.

Bu tuzağın iki sonucu olmuştur, olmaktadır: Denklem bir yanını seçenler devrimci özerlerini boşaltmış, yığınlardan kopmuş memurcuklar durumunu almışlardır. Denklem öteki yanını seçenler ise ülke gerçeklerine oturan sağlam bir teorik taban geliştirmediklerinden ve dayanabilecekleri proletarya tabanının o dönemlerdeki zayıflığından dolayı yollarını şaşırılmış, pekçoğu da anti-Sovyetizme kaymışlardır. Partimizin tarihinde sağlıklı, dengeli ve serinkanlı Sovyet dostluğuyla Türkiye'de gözü kara bir devrimci çizgiyi yaratan ve birleştiren ilk ve tek örnek *İşçinin Sesi*'dir.

TKP'de oportünizme karşı olduklarını söyleyenler bugün doğru tutum almazlarsa, bu demektir ki, yeni ve daha şiddetli bir bunalıma gereksinimleri vardır. Devrimci tutumda *ısrar ettikleri* sürece yeni yeni bunalımlar göreceklerdir. (Devrimci tutumda ısrar etmezlerse denklem bir yanını seçmiş ve memurlaşmış olacaklardır.) Ve *İşçinin Sesi*'ni o gün yine yanlarında, hem de çok daha gelişmiş olarak bulacaklardır. Proletaryanın toplumda böylesine büyük bir yer tuttuğu Türkiye'de, gerçek proletarya aydınlarının en seçmelerinin, küçük burjuva entellektüellerine toz attıran komünist işçilerin birlikte yarattığı böyle özverili militanlar topluluğu kalıcı, *en kalıcı* bir siyasal varlıktır.

İşte, parti içi oluşumların böyle kader bağlayıcı bir noktasında *Türkiye Postası* yayına başlıyor. Bir saray darbesiyle üst yönetimi ele geçiren partizan kliğinin, bu oldu bittiyi parti çoğunluğuna benimsetmek için bazı girişimlerde bulunacağı bekleniyordu. Bu girişimler, ilerliyoruz, evi düzene sokuyoruz, atılım yapıyoruz havasında olmak zorundaydı. *Türkiye Postası* bu girişimin aracı, yeni bir *sahte umut* üreticisidir. Partiye sahte bir umut, sahte bir canlılık sunmayı amaçlıyor.

Türkiye Postası'nı çıkaranlar, partizan kliğinin ideolojik-siyasal çizgisiyle, çalışma yöntemleriyle uyuş-

mazlar. Devrimci kamuoyunda belirli ağırlığı olan bir kadrodur. İçlerinde, adlarını orada görmeye içimizin yandığı, devrimciliklerine inandığımız kişiler vardır. Ancak siyaset tuhaf bir oyundur, niyetlerle değil atılan adımların somut anlamıyla biçimlenir. Bu dostlar, geçmişte ciddi yanlışlar yaptılar. Bugün de yeni bir yanlış adım atıyorlar. Herkesin çeşitli amaçlara ulaşmak için belirli düşünceleri vardır. Belki bu arkadaşlar partizan kliğinin likidatör çizgisine "etkili" biçimde karşı çıkabilmek için parti tabanında ve devrimci kamuoyunda daha büyük bir ağırlık kazanmak istiyorlar. Ve *Türkiye Postası*'nı bu amacın bir aracı olarak ele alıyorlar. Öyleyse de çok yanlışlıyorlar. Türkiye işçi hareketinin tarihini yakından bilen kişiler, bu tarihten çıkarılması zorunlu ve o derecede kolay sonuçları çıkarmada neden aciz kalıyorlar? Oportünizmle uyuşma içinde oportünizm yenilemez. Evrimci yoldan devrim yapılamaz. Partimizde bugün devrim gerekiyor.

Niyetler ne olursa olsun, *Türkiye Postası*'nın kısa erimli sonucu partizan kliğinin likidatör çizgisini güçlendirmek ve meşrulaştırmaktır. Sahte umutlar yayılmasına bir kez daha yardımcı olmaktır. Uyuşmalı-uzlaşmalı-budanmış-sulanmış görüşleri doğrular diye militanlara bir kez daha sunmadır. Bu da, yoğun savaşımı hak eden ağır bir suçtur.

Niyetler ne olursa olsun, *Türkiye Postası*'nın, eğer yayını sürerse uzun erimli sonucu, menşevizmin ideolojik sefaletini deşifre etmek, menşevik cephedeki iç çelişkileri derinleştirmek ve azdırmak olacaktır. Partinin parasal olanaklarını da çürütecektir.

Partinin devrimci kamuoyu önündeki durumu açısından *Türkiye Postası*'nın anlamı nedir? Hepimizin bildiği gibi, TKP'nin oportünist "resmi"leri devrimci kamuoyunda şiddetli bir *soyutlanma* içindedir. Sosyalist ülkelerin yersiz ve yanlış yere verdikleri destek dışında hiçbir açıdan, ne ideolojik etkinlik, ne örgütlülük açısından bugün ciddiye alınmamaktadır. Partizan kliği, *Türkiye Postası* ile bu durumu değiştirmek ve bu değişimin getireceği moral güçle parti içi kavgayı kendi

lehine kesin sonuca bağlamak istiyor.

Ne var ki, yanlış ideolojik-siyasal konumların yanlış pratik adımlar ve tutarsızlıklar doğurması kaçınılmazdır. Ve daha gazeteyi tanıtmaya bülteninde yanlış adım (bölücülük) ve tutarsızlık hemen sırtıtmıştır. Kısaca görelim.

Devrimci hareketin, özellikle Avrupa parçasının bugün içinde bulunduğu koşullarda *Demokrat Türkiye*, çeşitli devrimci-demokratik güçler için bir buluşma platformu olmaya başlarken yeni bir "demokrat" yayın organının gereği nereden doğmaktadır?

Türkiye Postası'nın çıkış bültenini okuyunca bu soruya iki yanıt buluyoruz: 1. "*Türkiye Postası*... sözde değil, özde demokrat bir yayın organı... olacaktır." (s.1) 2. "Batı Avrupa'da yayınlanan birçok ilerici gazete de var. Ama bunların çıkış süreleri, kapsamaları, habercilikleri, yığınsallıkları ihtiyacı gidermeye yetiyor mu?" (s.2)

Birinci yanıt, partizan kliğinin Türkiye devrimci, demokratik güçlerini bölme çabasının kanıtıdır. Öteki tüm yayınlar "*sözde demokrat*"tır. Kendileri ise "*özde demokrat*"tır. Bunu tartışmak bile gereksiz, devrimci hareket onların demokraliğinin nasıl bir sınıfsal öze dolu olduğunu iyi biliyor. Zaten kendileri de kısa sürede bir kez daha gösterirler. Bugün açıkça görülmesi gereken yön, girişimin bölücülüğüdür. *Türkiye Postası* Avrupa'da gerçekleşmeye başlayan devrimci, demokratik güçlerin birlik hareketini bölme girişimidir.

İkinci yanıtları da tutarsızlığın kanıtıdır. Öteki ilerici yayınların çıkış süreleri gereksinimi karşılamıyormuş! Söz konusu yayınların büyük çoğunluğu 15 günde bir yayınlanmaktadır. Peki, *Türkiye Postası* günlük mü, haftalık mı? Hayır, 15 günlük!

İlerici yayınların kapsamaları ve habercilikleriyle *Türkiye Postası*'nı karşılaştırmak için birkaç sayısının çıkışını bekleyelim. Ancak perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. Devrim kavgasını çizgi dışından seyreden, Avrupa'daki Türkiyeli topluluğun giderek dışına düşen, örgütlerinin yığın bağlarının eridiği bir hareketten nasıl bir kapsam ve habercilik çıkacağı ortadadır.

Avrupa'da çıkan öteki ilerici yayınların yığınsallıkları gereksinimi karşılamıyormuş! Söz konusu yayınların büyük çoğunluğu 2-4 bin, *İşçinin Sesi* 7 bin, yanlış bilmiyorsak, *Demokrat Türkiye* 20 bin basıyor. Peki *Türkiye Postası* nasıl bir hedef koymuş? 20 bin mi, 50 bin mi? Hayır 2 bin abone, 5 bin satış! O da gerçekleştirebilirse!

Görüldüğü gibi, *Türkiye Postası*'nın nesnel işlevi parti içinde ve devrimci harekette bölücülüktür. Ancak, boş bir çabadır. Sınıfta kalmaya mahkumdur.

Oportünist uzlaşmalar içinde *Türkiye Postası*, kendi deyişleriyle ne "özgür" ne de "özde demokrat" olabilir. Ancak *gerici* olabilir. Örnekler "tanıtma bülteni" ile bile sıralanmaya başladı. Bültenin ikinci sayfasında "*ünlü bir gazeteci*"den bir alıntı yer alıyor. Bu adı belirtilmeyen, "illegal" tutulan ünlü gazeteci kimdir biliyor musunuz? *Lenin!* Yirminci yüzyılda, hele devlet-tekelci kapitalizminin egemen olduğu Türkiye'de Lenin'in adını gizleyerek hem de "özde" demokrasi yapmaya kalkışmak! İşte bu çok ilginç. İşte bu tüm kavgayı özetliyor!

TARİHİN SAVAŞ ÇAĞRISI

İşçinin Sesi, sayı 229, 28 Mart 1983

Bundan 100 yıl önce, tarihin bugüne dek gördüğü en büyük deha, Karl Marks öldü. Onun bir ömre sığdırdığı bilimsel ve siyasal çalışmaların sonuçlarını şöyle bir sıralamak bile akıllara durgunluk vermeye yeter. Marks'ın insan düşüncesine katkılarının belki de en büyüğü, bütün komünistlerin davranışlarının anlamını veren, kuşkusuz *tarihin hareket yasası* dediğimiz bulgusudur:

“Tarihin büyük hareket yasasını ilk bulan Marks'tı. Bu yasaya göre *tüm tarihsel savaşım*lar, ister siyasal, ister dinsel, ister felsefi ya da başka bir ideolojik alanda yürüsünler, gerçekte *toplumsal sınıfların savaşım*larının az ya da çok açık ifadesinden başka birşey değildir. Bu sınıfların varlığı ve dolayısıyla aralarındaki çarpışmalar da, aslında ekonomik konumlarının gelişmişlik derecesi, üretimlerinin biçimi ve onun belirlediği değişimlerinin biçimi tarafından koşullanır. Tarih açısından, doğal bilimlerde enerjinin dönüşümü yasasının taşıdığı önem kadar önemli olan bu yasanın...”¹

Tarihin hareket yasası ya da toplumların gelişme yasası diye birşeyin varlığını, biz şimdi kolayca öğrenip kabul edebiliyoruz. Tarihsel determinizm var diyoruz. Dünya genel olarak bir takım aşamalardan geçmiş, ilkel komünal toplumdaki başlamış, köleciliğe, feodalizme, kapitalizme varmış, oradan sosyalizme gidecek diyoruz. Fakat ilk ortaya atıldığı zamanı düşünürseniz, bu yasanın

1. Engels, “Karl Marks'ın *Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i'nin Üçüncü Almanca Baskısına Önsöz*”.

toplum bilimlerini gerçek bilime dönüştürmede ne büyük bir katkı olduğu görülür. O güne dek toplum gelişmesinin bir takım yasalara bağlı olduğu gibi bir anlayış yoktu. Bunu getiren, doğada nasıl bir takım yasalar varsa insan toplumunda da yasalar vardır diyen Marks'tır.

Bizim için sosyalizmin kaçınılmazlığı nereden geliyor? Tarihsel determinist anlayışımız neye dayanıyor? Bu yasalara dayanıyor: Toplumun gelişmesinin kendine özgü, insanların isteklerinden bağımsız nesnel yasallıkları vardır. Dünyanın gelişmesi bu yasallıklar içinde ilerleyerek komünizme varacaktır.

Tarihin hareket yasası, toplumsal gelişmenin *zorunluluklardan* doğduğunu anlatıyor. Toplumun gelişmesi, şu ya da bu insan, parti öyle istediği için şu ya da bu yöne gitmiyor. Dahası, toplumsal gelişmenin gidişi yalnızca insanların isteklerinden, planlarından bağımsız değildir, tersine onların bilinçlerini belirleyen bir özellik de taşıyor.

İkincisi, bu yasa bize toplumsal gelişmenin nesnel zorunluluklardan doğduğunu, ama bu zorunlulukların toplumsal güçler üzerinden, insan kafası ve insan eylemi üzerinden gerçekleştiğini anlatıyor.

“İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar. Ancak gönülleri dilediğince, kendi seçtikleri koşullar altında değil, doğrudan karşılaştıkları, veri olan ve geçmişten devralınan koşullar altında yaparlar.”¹

Tarihin hareket yasasını doğru anlamının devrimci çalışma açısından büyük önemi vardır. Yaşamın her alanında önümüze çıkacak olaylarda, nesnel koşullarla insan iradesinin, insan bilincinin karşılıklı etkileşimini doğru anlarsak çok şeyi çözeriz.

Bu yasayı, öznel koşullarla nesnel koşulların ilişkisini doğru anlamak, sosyalist devrimin de anahtarını taşır. Çünkü tarihin hareket yasasının özünde toplumsal gelişmenin kendiliğinden, keyfi değil, belirli yasallıklara göre ilerlediğini kavramak ve bu kavrayış temelinde gelişmelere *müdahale* etmek vardır. Yasanın en sonunda verdiği mesaj budur. Sosyalist devrim de ancak böyle

1. Marks, *Louis Bonaparte'in 18. Brumaire'i*.

yapılır.

TOPLUM YASALARI-DOĞA YASALARI

Marksizmi çarpıtmak isteyen her türlü sapık görüş ya başında ya sonunda gelip bu yasayı çarpıtır. Bu çarpıtmanın en klasik örneği şu soruda yatar: Toplumsal gelişmenin insanların isteklerinden bağımsız yasaları varsa, toplumsal gelişme insan bilincinden bağımsızsa, gerçekleşen şeyler gerçekleşmesi zorunlu olan şeylerse, sosyalizm kaçınılmazsa, o zaman sosyalizm için boğuşmaya ne gerek var? Bu soruyu yanıtlayamadık mı herşey anlamsızlaşır.

Marks ve Engels'in toplumun yasallıklarını "kaçınılmazlık", "zorunluluk", "tarihin önünde durulmaz gidişi" gibi deyimlerle açıklamaları, en hafifinden, Marksizme hakkını vermek istemeyen insanlar için, Marksizmi tahrifte bir fırsat anlamında ele alınıyor.

Marksizmi saptıranlar Marks ve Engels'in çeşitli yerlerde kullandıkları "doğa yasaları gibi" deyimine özellikle yapışıyorlar. Öyle ise, insan iradesi, bilinci, insan çabası gereksizdir, sosyalist devrime kendi kendine gideceğiz diyorlar. Onun için Marks'ın doğa yasalarıyla toplum yasalarını ne anlamda karşılaştırdığını çözmek gerekiyor.

Toplum yasalarını doğa yasalarıyla karşılaştırmak ancak analogi, ancak benzetme olarak kabul edilebilir. Onun ötesinde hiçbir biçimde birbirlerine eşitlenemezler. Onun ötesine götürmeye çalıştığımız zaman yasanın vermek istediğinin tam tersine sonuçlar alırız.

Her bilim dalında geçerli olan şey Marksizm için de geçerlidir: Tek tek ele aldığımız zaman anlam taşımayan bir takım şans ve kaza unsurları, bir bütün olarak ele alındığında anlam kazanır.

Her alanda olduğu gibi toplumsal alanda da pek çok beklenmedik tekil, anlamsız olguyla karşılaşılabilir. Bunlar tek başlarına bir sonuca götürmez. Fakat ne zaman ki olgulara tek tek değil, geniş çapta, büyük ölçekte,

birlikte bakarız, o zaman matematikteki “olasılık teorisi” toplumsal olgular için de işler. Şans ve kaza unsurları birbirlerini götürür, olayların içinden eğilimler, iç bağlantılar ortaya çıkar. Geniş ölçekte ele almaya başladıkça en anlaşılmaz, en birbirinden ilgisiz gibi gözüken şeylerin *zorunlu* sonuçları, *kaçınılmaz* olarak gelişeceğini söyleyebileceğimiz eğilimleri ortaya çıkar. Tekil durumların rastlantısallığı, olasılığa dönüşür. Bu bir anlamda niceliğin niteliğe dönüşümüdür. Şans ve kaza unsurları *zorunluluğa*, başı bozukluk *düzenliliğe*, hesaplanamazlık da *önceden görülebilen* gelişmeye dönüşür.

İşte Marks'ın toplumsal yasalar için kullandığı “kaçınılmaz”, “önünde durulmaz”, “zorunluluk” gibi kavramlar bu anlamda kavramlardır. *Tarihsel genellemeler* anlamında kavramlardır. Acil, bugün ya da yarın kaçınılmaz anlamında kavramlar değildir. Bakın Marks bir mektubunda tarihin gelişimini nasıl anlatıyor:

“Yalnızca açınımların kesinkes elverişli olacağı koşuluyla savaşıma girişilecek olsaydı, dünya tarihini yapmak gerçekten de kolay olurdu. Öte yandan ‘kazalar’ bu işte hiçbir rol oynamasaydı, dünya tarihinin son derece mistik bir niteliği olurdu. Bu kazalar doğal olarak gelişimin genel hattının parçasını oluşturur ve başka kazalar tarafından etkisizleştirilir. Fakat hızlanma ve geçikme bu tür kazalara, bu arada hareketi ilk yönetenlerin karakterinin de bulunduğu ‘kaza’ya çok bağlıdır.”¹

Engels de aynı konuda şunları söylüyor:

“Genel olarak ekonomik yasalara gelince. Hiçbirinin yaklaşıklık, eğilim, ortalama dışında bir gerçekliği yoktur, hiçbiri acil gerçeklik değildir. Bu bir yanıyla bu yasaların işleyişlerinin başka yasaların aynı andaki işleyişleriyle çatışmasından, ama bir yanıyla da kavram olarak kendi niteliklerinden kaynaklanır.”²

1. Marks, “L. Kugelmann’a Mektup”, 17 Nisan 1871.

2. Engels, “Conrad Schmidt’e Mektup”, 12 Mart 1885.

TARİHİ YARATAN İNSAN EYLEMİDİR

Şimdi toplum yasalarının neden doğa yasaları gibi ele alınamayacağını daha yakından görelim. Bunun anahtarı da Marks'ın "tarihi yaratan insan eylemidir" sözündedir.

Toplumsal yasalar insan eylemini ilgilendiren yasalardır. İnsan ise bilinçli bir varlıktır. Karar verme yeteneği vardır. Toplum yasaları doğa yasalarından bu nedenle farklıdır. Bu nedenle, doğa yasalarındaki kesinlik yerine, daha genel eğilimler söz konusudur.

Tarihi yapan insan eylemidir, yani sınıf kavgasıdır. Toplumun nesnel yasalara bağlı olarak gelişmesi tarihi insanın yaptığı gerçeği ile çelişmez.

"Tarih hiçbir şey yapmaz. 'Hiçbir dev zenginliğe sahip' değildir, 'savaşlar' yürütmez. Bütün bunları yapan insan, gerçek yaşayan insandır. İnsandır sahip olan ve savaşan. 'Tarih' insanı kendi özel amaçları doğrultusunda araç olarak kullanan ayrı bir kişi değildir. Tarih, kendi amaçları peşinde koşan insanın eyleminden başka birşey değildir."¹

Görülüyor ki, Marks için bilinç ve bilinçli eylem, "tarihsel zorunluluğun", "kaçınılmazın" *zorunlu ve kaçınılmaz bir parçasıdır*. Bilinçli insan eyleminin kendisi, zorunluluğun *zorunlu* parçasıdır. Marks insanların dışında bir tarihten söz etmiyor. Dünyanın sosyalizme gitmek zorunda oluşu da, içinde insan eylemini taşıyan bir zorunluluktur.

Bütün bunlar komünistlerin görevlerine bağlanıyor. Tarih insanların bilinçli eylemiyle ilerliyorsa, toplumsal gelişmelerin kaçınılmazlığı, özellikle sosyalist devrimin kaçınılmazlığı, kaçınılmaz olarak insanların bu kaçınılmazlığı kavramasını içerir.

Marks'a göre ekonomik gelişmenin yaptırımı, her dönemde, savaşa ilerleyen sınıfın başkaldırısını, eylemini de içinde taşır. Marks, *Kapital*'in en güzel bölümlerinden birinde nesnel ve öznelin nasıl birlikte toplumsal gelişmeyi sağladıklarını şöyle anlatıyor:

1. Marks-Engels, *Kutsal Aile*, 6. bölüm.

“Bu dönüşüm sürecinin tüm yararlarına konan ve onları tekeline alan sermaye babalarının sayısının giderek azalmasıyla birlikte, sefalet, ezgi, kölelik, aşağılama ve sömürü büyür. Ama aynı zamanda, sayısal olarak sürekli büyüyen ve kapitalist üretim sürecinin kendi mekanizmasının disiplinli, birleşik ve örgütlü kıldığı bir sınıf olan işçi sınıfının isyanı büyür. Sermayenin tekeli, onunla birlikte ve onun altında doğan ve yeşeren üretim biçimine ayakbağı olur. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve emeğin toplumsallaşması artık kapitalist kabuklarıyla uyumsuz bir noktaya ulaşır. Kapitalist özel mülkiyetin ölüm çanları çalar. Mülksüzleştiriciler mülksüzleştirilir.”¹

Bu alıntıdan çok güzel görüldüğü gibi, Marks'ın düşüncesinde iki unsur her zaman birlikte varolmaktadır. Toplumsal gelişmenin önüne geçilmez bir süreç oluşu ve örgütlü işçi sınıfı isyanıyla sosyalizme gidiş. Sosyalizme gidiş hem önüne geçilmez bir süreçtir, hem de insan eylemiyle gerçekleşecektir. Zorunluluk ile zorunlu kavrama tarihte birliktedir. Sık sık kullanmaktan hoşlanmadığımız, ama burada tam yerine oturan bir kavramla anlatmaya çalışırsak: Marks, insan eylemi ile tarihin hazırladığı zorunluluğu, aralarındaki karmaşık diyalektik ilişki içinde ele almıştır.

Bilinçli eylemin tarihteki rolü ve yeri üzerine, belki de en güzel sözler şunlar. Onu da okuyalım:

“Dünyaya doktriner biçimde dönüp, ‘gerçek budur, burada diz çökün’ diye ilan etmiyoruz. Dönüp dünyaya, ‘savaşmalarınızı kesin aptalcadır, biz size savaşımın gerçek parolasını vermek istiyoruz’ demiyoruz. *Bizim yaptığımız yalnızca dünyaya gerçekte neden savaştığımızı göstermektir. Ve bilinç, dünyanın istemse de kazanmak zorunda olduğu birşeydir.*”² (abç)

Zorunluluk ile zorunlu kavramının nasıl içiçe olduğunu bundan daha iyi ne anlatabilir? Bu sözler üstünde düşündüğümüz zaman anlaşılıyor ki, herşeyi bilinç yapacaktır, ama bu bilinç de gelmek zorundadır.

1 Marks, *Kapital*, 32. Bölüm.

2. Marks, “Ruge’ye Mektup”. Eylül 1843.

Tarihin hareket yasası, insanın eylemiyle işler dedik. Şimdi bunu bir adım daha ileri götürüelim. Tarihin hareket yasası *ancak* insanın eylemiyle işler.

Sosyalizmin kaçınılmazlığı anlayışı, iki fikri birlikte barındırır. Birincisi, toplumsal gelişmenin belirli yasaları izlediği fikrini, yani kaçınılmazlık fikrini, ikincisi, toplumsal gelişmenin insanlar tarafından hele sosyalizmi düşünüyorsa, devrim yoluyla gerçekleştirileceği fikrini birlikte taşır. Tarihin hareket yasası insan toplumunun yasasıdır. Bu nedenle de ancak insanın üzerinden geçerek işler. Bu şu anlama gelir: Tarihin hareket yasası, nasıl ve ne zaman işleyeceği önceden çizilmiş bir tarihsel çerçeve içinde, insanın yargı ve girişimine bağlıdır. Toplumsal yasaları doğa yasalarından farklı kılan işte budur.

TOPLUMSAL DEVRİM

Tarihin gelişmesinin, dolayısıyla en büyük toplumsal gelişme aşaması olan toplumsal devrimlerin de altında yatan asıl belirleyici nesnel koşullardır. Toplumsal devrimin nesnel temeli, hepimizin bildiği, üretim güçleriyle üretim ilişkisi arasındaki çelişkidir.

Şimdi, Marks'tan, pek çok sapmanın kaynak yapmaya çalıştığı bir bölüm okuyalım:

“Araştırmalarım beni şu sonuca ulaştırdı: *Yasal ilişkiler* de, *devlet biçimleri* de, ne kendi içlerinden ne de insan aklının sözümona genel gelişmesinden kalkarak kavranamaz. Yasal ilişkilerin ve devlet biçimlerinin kökleri, yaşamın maddi koşullarında yatar.

“(…)

“Vardığım ve bir kez varınca araştırmalarımın yönlendirme ipliği görevini gören genel sonuç şöyle ifade edilebilir:

“Yaşamlarının toplumsal üretiminde insanlar vazgeçilmez ve iradelerinden bağımsız olan belirli ilişkilere girerler. Bu üretim ilişkileri maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme aşamasına tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin toplamı, toplumun ekonomik yapısını, üstünde yasal ve

siyasal üst-yapının yükseldiği ve toplumsal bilincin belirli biçimlerinin tekabül ettiği gerçek temeli oluşturur. Maddi yaşamın üretiminin biçimi, genel olarak toplumsal, siyasal ve düşünsel yaşam sürecini koşullar. İnsanların varoluşunu belirleyen bilinçleri değildir. Tersine, insanların toplumsal varoluşları, bilinçlerini belirler. Gelişmelerinin belli bir aşamasında toplumun maddi üretici güçleri, varolan üretim güçleriyle — ya da aynı şeyin yasal ifadesi olarak, o güne dek içinde çalıştıkları mülkiyet ilişkileriyle çatışmaya girer. Bu ilişkiler üretici güçlerin gelişme biçimleri olmaktan çıkıp, onlara ayak bağı olurlar. *O zaman bir toplumsal devrim çağı başlar.* Ekonomik temelin değişmesiyle, o koca üst yapı da tümüyle aşağı yukarı hızlı bir biçimde dönüşüme uğrar. Bu tür dönüşümleri ele alırken, doğal bilimlerin kesinliğiyle belirlenebilen üretimin ekonomik koşullarının maddi dönüşümü ile, insanların bu çatışmanın bilincine varıp, savaşımı yürüttükleri yasal, siyasal, dinsel, estetik ya da felsefi — kısaca ideolojik biçimler arasında bir ayrım her zaman yapılmalıdır. Nasıl bir kişi hakkında görüşümüz o kişinin kendisi hakkında düşündüklerine dayanmıyorsa, aynı biçimde, böyle bir dönüşüm dönemini de kendi bilinciyle yargılayamayız. Tersine, bu bilincin maddi yaşamın çelişkilerinden, toplumsal üretici güçlerle üretim ilişkileri arasında varolan çatışmadan çıkararak açıklanması gerekir. Hiçbir toplumsal düzen, içinde barındırabileceği tüm üretici güçler gelişmeden yok olmaz. Ve de yeni, daha yüksek üretim ilişkileri, hiçbir zaman, varoluşlarının maddi koşulları eski toplumun rahminde olgunlaşmadan ortaya çıkmaz. Dolayısıyla insanoğlu önüne ancak çözebileceği görevler koyar. Çünkü soruna daha yakından bakarsak, her zaman görülecektir ki, görevin kendisi, ancak çözümünün maddi koşulları varsa, ya da en azından olgunlaşma sürecindeyken gündeme gelir.”¹

Burada tartışma asıl olarak şu noktada odaklaşıyor: Marks bir takım nesnel gelişmeleri anlattıktan sonra, “o zaman bir toplumsal devrimler çağı başlar” diyor.

1. Marks, *Siyasal Ekonominin Eleştirisine Katkı'ya* Önsöz.

Marksizmi yeterince kavramamış insanlar bu noktada ayağa fırlıyorlar. “Marks insanı unuttu. Birey tarihten silindi. Herşey determinizm oldu. İnsanlar kukla oldu. Gelişme insan dışı bir mistik yapıya büründü” demeye başlıyorlar.

Ancak, cümleleri cımbızlamadan, Marks’a ve Marksizme hakaret etmeden anlamaya çalışırsak, şunu gayet iyi görürüz ki Marks burada tarihsel bir perspektiften, kapitalizmin işleyişinin, üst aşmaya -geçişinin modelini çiziyor. Tabii ki *tarih açısından* belirleyici olan ekonomik koşullardır.

Peki, bunu *sınıf kavgasının içinde belli bir anda bulunan insanlar* olarak bizler nasıl anlayacağız? “Kapitalizmin üretim ilişkileriyle üretim güçleri çelişkiye düştüğü zaman, bir toplumsal devrimler çağı başlar” cümlesini, *bugün* görevler üstlenmiş ve zaman süresi daha kısa dönemlere bakan insanlar olarak bizler nasıl anlayacağız? Şöyle anlayacağız: *Üretim ilişkileriyle üretim güçleri çelişkiye düştüğü zaman toplumsal krizler ortaya çıkar. Bu toplumsal krizler ise devrimci sınıflar tarafından toplumsal devrimler yoluyla aşılır.* Bu cümleyi böyle anlamamak, görevlerden yan çizmenin yolu olur.

Devrim yaparak toplumsal krizleri çözecek olan insanlardır. Lenin’in devrim teorisine katkısı da tam bu anlayışın üstüne oturur. Lenin ne diyor? Bir ülkede devrimci durum varsa, ama vurup devirecek örgütlü bir güç yoksa, toplum çürür. Devrimci sınıf tarihin yakasına yapışıp tutmazsa, devrimi yapacak örgütlü gücü oluşturmazsa, o toplum kısa bir süre çürüyor, sonra, (tarihte çok örneği var) burjuvazi çok dinamik bir sınıf, şuradan buradan yeni olanaklar yaratıyor, toplumu yeni bir dengeye getiriyor ve bir süre daha egemenlik sürüyor. Demek ki, tarihin hareket yasasının içinde otomatik bir değişim mekanizması yoktur. Çelişkiler krizleri getiriyor. Krizlerden yararlanmak, bilinçli unsurların işidir.

Marks’ın çok ilginç bir sözü var. “Ya sosyalizm, ya barbarlığa dönüş”, diyor. Bunu termonükleer silahların gölgesindeki bugünün koşullarında düşünürsek, nükleer dünya savaşı bir olasılık değil midir? Bugünkü silah

dengeleri içinde verilecek bir savaş, tüm insanlığı yok etmeyebilir. Ama gelişme burada durmuyor. On yıl önce daha az insan ölürdü. Şimdi çok daha fazlası ölecek. 15-20 yıl daha beklersek, kavga çıktığı anda, dünyada bir tek insan kalmayabilir. Dünya, kainat sistemi içinde bir küçücük yer. Ötekiler gibi bir duruma birdenbire dönüverir. Olamaz mı? Mussoliniler, Hitlerler nasıl çıkmış? Olmayacak birşey yok.

O zaman şunu söyleyebiliriz ki, tarihin hareket yasası, insan toplumunun yok olmasının garantisi değildir. Yenilginin, gerilemenin, çöküntünün, çürümenin önünde duran birşey değildir. Tarihsel determinizm tam da bu nedenle *savaşma sorumluluğundan*, karar verme sorumluluğundan, taraf tutma sorumluluğundan hiç kimseyi kurtarmıyor. Tarihsel determinizm, *tarihin hareket yasası*, *kavgaya*, *kavgaya*, *daha fazla kavgaya gitmek gerektiğini anlatıyor*. "Filozoflar bugüne dek hep dünyayı anlamaya çalıştılar, oysa sorun onu değiştirmektir" diyen Marks'ın kendisidir.

Tarihin hareket yasası, sınıflı toplumun ilk çıkışından günümüze, insan eylemiyle dönen o dev çarkın her çığığında, ilk köle isyanından, Komün'den, Moskova ve İzmir barikatlarına, barut kokusunda, borazanların, trampetlerin sesinde gelen savaş çağrısıdır.

Karl Marks'ın öğretisi, sömürülen yığınların bu savaşta altında toplandıkları kızıl sancaktır!

YETMEZ

İşçinin Sesi, sayı 240, 15 Ağustos 1983

Partimizin menşevik kanadında bir değişiklik var. Faşist cuntaya faşist dediler!

Önce gerekçelerini görelim:

“Son gelişmeler cunta yönetiminin dış politikasının ABD emperyalizminin dünya çapındaki saldırgan politikasıyla uyum içinde olduğunu, son yıllarda imzalanan gizli anlaşmalara göre yürütüldüğünü ortaya koymuştur.

“Cunta yönetimi komşu sosyalist ülkelere ve Ortadoğu’daki ulusal kurtuluş hareketlerine karşı ABD emperyalizminin bir uydusu olmuştur. Ayrıca 12 Eylül’den bu yana erk organlarının yeniden yapılandırılması, militaristleştirilmesi yolunda atılan adımların yeni bir aşamaya ulaştığını, cunta yönetiminin burjuvazinin uluslararası tekellerle içiçe geçen hem işbirlikçi tekelci kesimlerinin ve büyük toprak sahiplerinin erkine dönüştüğünü gösteren olgular şimdi çok daha açık ortaya çıkmıştır. (!)

“Ordu üst yönetiminin içiçe geçtiği bu asalak kesimlerin çok sınırlı da olsa bir parlamenter rejime geçilmesine her araçla karşı koyacakları artık açıklık kazanmıştır. Tüm bunlar 12 Eylül devirmesiyle kurulan gericici askersel diktatörlüğün partimizin en baştan beri vurguladığı gericileşme sürecinde adım adım faşistleşerek sonuçta açık bir faşist nitelik kazandığını gösteriyor...”
(TKP’nin Sesi, 4.8.1983)

Şurası çok açık görülüyor ki, cuntaya *hiçbir geçerli ideolojik gerekçeyle* faşist demiyorlar. Gerçekten, alıntıda söylenenlerin hiçbirinde dün olmayıp bugün ortaya çıkan

birşey yoktur. Söylenenlerin hiçbiri de bir iktidarı faşist diye nitelemeye yetmez.

Öyleyse, cuntaya bugün bu "adet yerini bulsun" çeşidinden gerekçelerle faşist denmesi ideolojik bir konum değişmesini değil, taktik bir manevrayı anlatmaktadır.

NEDEN FAŞİST DEDİLER?

Şimdi bu manevranın nedenlerini (ya da nedenini) görmeye çalışalım. Neden bu insanlar üç yıldır faşist olduğu çok kolayca görülebilen bir iktidara faşist demek için uğraştılar ve bundan kısa bir süre önce bir de *Neden Cuntaya Faşist Demiyoruz* diye broşür çıkarttılar da üç yıl sonra hiç gerekçesiz birdenbire faşist deyiverdiler?

Çeşitli nedenler sayılabilir. Önem sırası içinde olmadan kısaca ele alalım.

Devrimci hareket içinde faşist dememelerinde odaklaşan bir tartışma yürüdü. Faşist deyip demek kendi içinde fazla bir önem taşııyordu, iktidara karşı nasıl tutum alınacağını belirlediği için öne çıkmış bir tartışma noktasıydı. Ancak, devrimci hareketin büyük çoğunluğu, dünya kamoyunun giderek artan bölümü faşist derken bunların faşist dememesi tartışmayı o noktada yoğunlaştırdı. Bu yoğunlaşma sonucunda son üç yılda menşevikler devrimci hareket içinde hiçbir dönemde yaşamadıkları denli soyutlandılar, maskara oldular. Bu nedenle bir kez faşist mi, değil mi tartışmasının kendilerine getirdiği şanssız durumdan kurtulmak istiyorlardı.

H. Erdal yoldaştan sonra İ. Bilen'i de kenara itip parti yönetimini tam anlamıyla eline geçiren bu ekip doğal olarak partiyi "yeniden kurmak" için kolları sıvamak durumundadır. Parti derin yaralar aldı. Bunların da bir partiye gereksinimi var! Yalnız, parti kurmak, partiyi geliştirmek militanlardaki moralle bağlıdır. Militanlarda büyük bir moralsizlik var. Özellikle devrimci hareketteki değişik öğelerle kaçınılmaz bir ilişki içinde olan tabanda büyük bir moralsizlik var. Tabandaki moralsizliği, inançsızlığı, sıkıntıyı ortadan kaldırmak istediler. Partiyi

kendi istedikleri gibi yeniden kurmak için böyle bir dönüş gerek vardı.

Son bir buçuk yıldır dünya komünist hareketinde durum hiç de onların istediği gibi gelişmedi. Dünya komünist hareketi içinde bizim bir yönden, TİP'le TSİP'in bir başka yönden ama bu konuda aynı sonucu veren etkileri var. Bu üç hareketin etkisiyle çeşitli komünist partileri cuntaya giderek açıktan faşist demeye başladılar. Bu da sıkıntı yaratıyordu.

Faşist demelerinin hem nedeni hem de bir yan ürün olarak düşündükleri şey herhalde şudur. Partiyi "yeniden" kurmaya kalkarken parti içinde eritemedikleri guruplarla bir uzlaşma zemini yaratmak zorundaydılar. Örneğin Devrimci Kanat denilen ekip ve bunlar dışında çok sayıda kendi içinde örgütlenmemiş, görev almayan ama partiden de ayrılmayan, bu cuntayı faşist olarak değerlendiren bir kalabalık var. Bunlarla bir uzlaşma ortamı yaratmak gerekiyordu.

Bir neden de şudur: Son üç-beş aydır özellikle Almanya'da yürüyen birlik toplantıları, eylem vb. toplantılarında FİDEF eliyle menşeviklerin getirdiği temel bir strateji var, *İşçinin Sesi*'ni soyutlamak. Bütün çabaları bu amaç üstüne geliyor. *İşçinin Sesi*'ni soyutlayabilmek için ortada duran engellerin biri ise bu konudur. Bu yeni hareketle *İşçinin Sesi*'ni soyutlayan yeni bir cepheleşme yaratma şansını elde edeceklerini düşünmektedirler.

Bütün bunlar nedenlerdir. Ancak hiçbiri yeterli neden değildir. Bir bölüğü yan üründür, faşist dedikten sonra elde edilecek, cebe atılacak küçük yararlardır. Bir bölüğü doğrudan hedeflenmiş amaçlardır. Fakat bunların hiçbiri, tek başına ya da birlikte, cuntaya faşist dedirtmeye yetecek neden değildir. Bir tek ana nedeni vardır. SBKP artık bu cuntaya faşist denmesini istemiştir.

Sovyetler Birliği'nin nasıl bir yorumdan kalkarak cuntaya faşist denmesini istediğini bilemeyiz. İki almaşık ya tek tek ya da birlikte olabilir: Ya Sovyetler Birliği bu cuntayla artık belli bir düzeyde donmuş ilişkiler bile yürütemeyeceğini ve kısa bir süre içinde açık bir tartışmaya ya da çatışmaya gidileceğini düşünüyor. Ya da, Demirel'in

de tutumundan kaikarak cuntanın uzun ömürlü olmadığını düşünüyor. Ne olduysa, a yıya dayı demek zorunluluğu anlaşılıyor ki kalktı. Bunlar dışında başka hiçbir neden bir sınır komşusuna faşist dedirtemezdi. Tarihin tüm deneyleri bunu gösteriyor.

Sovyetler Birliği'nin bu dönüşü ne düşünceyle yaptığı üstüne değil de bu cuntanın geleceği üstüne bizim öngörümüz ise suyunun ısındığıdır. Üzerindeki basınç hızla yükseliyor. Burjuva muhalefetin halk kahramanlığına soyunması da bunun göstergesidir.

Evet, devrimci harekete büyük zararlar verme pahasına TKP'nin menşevik kanadının üç yıl faşiste faşist demedikten sonra bugün "deyivermesinin" anlamı budur.

KISA ERİMLİ ETKİLERİ NE OLABİLİR?

Bu son derece pişkince gerçekleştirilen dönüşü, çocuk aldatırcasına sıralanmış "gerekçe"lerin kofluğuna bakarak hafife almamalıyız.

Bir kere sol gözüken, zaman zaman menşevikleri eleştirerek rahatça oportünizmle de savaştığını düşünen bir takım guruplar var. Bunlar ortalağa saçılacaklar. Ağzlarında da şöyle bir cümle takılmış olacak: "Bu hem kendileri için, hem devrimci hareket için çok olumlu bir gelişmedir." Bu dönüş, sol gözüken oportünistleri birdenbire coşturacaktır.

İkincisi bizimle menşevik yönetim arasında kalmış iyi niyetli pekçok yoldaşın ideolojik kavganın özünü anlamasını zorlaştıracaktır. İdeolojik düzeyi yeterince yüksek olmayan pekçok yoldaş şimdi, "onlar da faşist diyor siz de faşist diyorsunuz, bu ayırım nedir artık?" diyecek.

Bununla bağlı olarak parti içinde bir başka sonuç da şu olacaktır: Partizan kliğine muhalefet eden kesimlerin bir taktik hatası var, kavgayı faşist midir değil midir noktasında odaklaştırdılar. İdeolojik ayırım, Türkiye'deki devrimin stratejisi üzerine ayırım daraldı daraldı "faşist midir değil midir" konusuna geldi. Böyle olunca faşist

demekle bu muhalefetleri büyük ölçüde nötralize ediyorlar. Bunun sonuçları hemen çıkıyor. Fransa'daki Devrimci Kanat üyesi insanlar açıkça şunu söylediler: "Merkezle hiçbir ayrılığımız kalmamıştır artık." Bu etki yayılacaktır.

Bunun parti içinde bir başka yönden daha etkisi olacaktır. İyi niyetli pekçok yoldaş yeniden şöyle bir hayale kapılacaktır: "Görüyor musunuz, biz parti içinde kalıp savaşıyor faşist demeyenlere faşist dedirttik. Demek ki savaşımın yolu açıktır. Demek ki biz parti içinde kalarak bu hatalı ideolojik çizgiyi değiştirebiliriz". Bu anlayışa da doğal olarak büyük bir canlanma gelecektir.

Bunun tahmin edilebilir bir etkisi de *İşçinin Sesi*'ne menşevik kanattan süren kayışı belli bir süre için durdurması olacaktır. Ve onların arasında belirli bir toparlanma yaratacaktır. Çünkü artık ele güne bakabilir bir halleri var! "Hep beraber bu cuntaya faşist diyoruz"! Menşevik kanadın yelkenleri rüzgar alacak.

Partinin Erdal yoldaşın olayıyla yaşadığı son bunalım sonuna gelmiştir. Tabii ki toplumsal bir bunalım, partinin vicdanını derinden yaralayan bir bunalım olduğu için etkileri şurada burada sürecektir. Tekil insanlar düzeyinde sürecektir, tekil örgütler düzeyinde sürecektir. Ama parti çapında bu bunalım kapanmıştır. Biz 1979'da açık kavgaya başladığımızdan bu yana birkaç kez bunların bunalımına tanık olduk, onun için rutini aşağı yukarı biliyoruz. Bu bunalım bitti, şimdi bizim örgütlerimiz kendi örgütlenmelerine büyük bir hızla dalacaklardır.

Onların başından bunalım eksilmeyecektir. Eksilmesine olanak yoktur, çünkü çizdikleri yol yanlıştır. Türkiye öyle olaylara gebe bir ülke ki, çizdikleri yol yanlışlığı kısa sürede gösterecek ve yeni bir bunalım kaçınılmaz olacaktır. Gidilen yolun yanlışlığı ortaya çıktığı zaman yeni bunalımı patlatacak saatli bombalar orada fazlasıyla vardır. Ama bu son bunalımı kapattılar. Bizim de buna göre çalışmamız gerekir.

Faşist demelerinin bir etkisi de, "bu olumlu bir gelişmedir" diyen bütün sol gözüken oportünistleri toparlayarak yeni bir odaklaşma yaratmak olabilir. Ne

olursa olsun çok daha sağda yeni bir odaklaşma ortaya çıkabilir.

BU OLUMLU BİR ADIM MIDIR?

Şimdi şu soruya açık bir yanıt gerekiyor. Menşeviklerin bu "eureka" yollu dönüşü kendileri için olumlu bir adım mıdır? Devrimci hareket açısından olumlu bir adım mıdır?

"Takım tutma", "rekabet duygusu" vb. her çeşit kaygunun çok uzağından söyleyelim, bu dönüş kesinlikle olumlu bir adım değildir. Bu gelişmeye olumlu demek, nesnel olarak zaten sağa kaymakta olan devrimci hareketin bütününe daha fazla sağa itmek demektir. Bu olumlu bir adım değildir.

Birincisi, hiçbir bilimsel gerekçeye dayanmadan üç yıl en hayasızca bu iktidara faşist değildir dedikten sonra en olmadık sudan bir küçük paragrafla, "MK üyelerine de sorduk" diyerek yine hiçbir bilimsel gerekçeye dayanmadan faşist diyorlar. Bu en başta bilimsel bir namussuzluktur. Bu bizim çeşitli olayların zorlamasıyla sık sık söylediğimiz, ideolojinin siyasete kurban edilmesinin en iğrenç örneğidir.

İkincisi, evet, ideolojiyi siyasete, ama hem de Demirel'in siyasetine kurban etmenin yolunu açmaktadır. Ne diyorlardı bunlar? "Biz faşist demiyoruz. Faşist deseydik Demirel'i de cepheye çağırırdık." Şimdi onu yapıyorlar!! Faşist diyorlar ve Demirel'i cepheye çağırıyorlar. Faşizme karşı burjuva demokrasisini bile savunmuyorlar. (Ki biz buna da karşıyız. Komünistin görevi faşizme karşı burjuva demokrasisini değil devrimi hedeflemektir. Reformların devrim kavgasının yan ürünü olması gibi, devrim kavgasının sonunda burjuva demokrasisi de kurulabilir. Ondan da halk, faşizme kıyasla yararlı çıkar. Ama hiçbir zaman budanmış hedeflerle komünistler yola çıkmazlar.) Böyle yaparak faşizme karşı burjuva demokrasisini değil, faşizme karşı *gerici Demirel demokrasisini* savunmuş oluyorlar, onu istemiş oluyorlar. Demirel'in burjuva demokrasisinin ne olduğunu biz biliriz.

Demirel'in demokrasisi, Avrupa'daki burjuva demokrasisi değildir. Halkın isteği 11 Eylül'e dönmek değildir. Bu açıdan da hiçbir biçimde olumlu adım değildir.

Üçüncüsü, bu namussuz dönüş devrimci harekette zaten sürmekte olan sağa kaymayı daha da hızlandıracaktır.

Dördüncüsü, üç yıl önce 12 Eylül yapıldığı zaman bu adamlar cuntaya faşist deselerdi belki olumlu bir adım olurdu. Üç yıl içinde dünya alem cuntanın faşistliğini gördükten, devrimci hareket silme bir biçimde bunların faşistliğini tanıdıktan sonra, artık *nasıl yıkacağız* konusunda adam gibi tutum göstermek gerektiği bir zamanda faşist demek yetmez. *Bugün yetmez!*

Bugünün sorusu şudur: Bu faşist iktidar nasıl devrilecek? Nasıl savaşılacak? Yerine ne konması hedeflenecek? Bu konularda *devrimci* konumlara geçerse ilerleme budur, olumlu adım budur. Yoksa faşist mi değil mi, yaşam öyle eskitti ki bu soruyu.

Üç yıl önce cunta geldiği zaman faşist midir değil midir tartışması reformcu-devrimci ayrımında önemli bir noktayı simgeledi. Ama hiçbir zaman bu tartışma kendi içinde bir anlam taşımadı. Ne için tartışılıyordu? Ana soruya yolu açıyordu. Bu tartışma ne yapılacak konusundaki farklılaşmada *ilk çizgiyi* çektiği için yürütülüyordu. *Ne yapacağız?* Ne yapılacak? sorulması gereken soru budur. *Faşist dedin ama ne yapacağız?* Nasıl bir savaşım ve nasıl bir iktidar istiyoruz? Devrim mi, burjuva demokrasisi mi istiyoruz? Tartışma bu noktadadır. Bu noktada da doğrusu menşevikler çok açık konuşuyorlar. Demirel'in gerici burjuva demokrasisini istiyorlar, en namussuz yanıtır: Demirel'le işbirliği.

Demek ki hiçbir biçimde olumlu bir adım değildir. Tersine, devrimci hareketin kafasını karıştırmak amacına hizmet etmektedir.

Devrimci hareketin sağa kaymasını, burjuva kuyrukçuluğunun sel gibi boşanıp yiğit işçi sınıfımızı boğmasını engellemek için bu oluşuma karşı şiddetle savaşılmalıdır. Ki bu savaş yalnızca partimizin menşeviklerine karşı değil, daha geniş bir çevreye karşı verilecektir. Çünkü

oportünizmle, küçük burjuva solculuğu aynı çamurdan yoğrulmadır. Siyasal yaşamın her kritik anında bunların ikisi birden “esneklik” adına, “en geniş”lik adına kendilerine ve proletaryaya inançsızlıktan liberal burjuvazinin önünde eğilirler: “Senin neyin var, Demirel’in gücü var”!

Burjuva kuyrukçuluğuna karşı var gücümüzle savaşıcağız. Bunu, devrimi görebilmek, yaşayabilmek, *yapabilmek* için yapacağız. Türkiye, toplumsal sıçrama açısından tarihin en olanaklı dönemini yaşıyor. Bir saydığımız kişinin bir zamanlar yazdığı gibi, “fırsatlar tükenmez”, ama fırsatların arası yüzyılları bulabilir. Bizler, bu savaş kuşağı, bu proletarya ise devrimi *bizler* yapmak istiyoruz. Çekilen acılar bu amaç içindir.

Burjuva kuyrukçuluğuna karşı savaş!

Halk düşmanlarını birliğe çağırın genişliklerle savaş!

Tanklarla gelen devrimle gitmelidir!

GELECEK ONUN İÇİN SAVAŞANLARINDIR

Yoldaşımızın 7 Yaz Taarruzu kapanış gecesinde yaptığı konuşma. *İşçinin Sesi*, sayı 241, 1 Eylül 1983

Yoldaşlar!

Her yaz taarruzu bitiriş gecesinde benden yalnız bir-iki cümle dinlediniz, rahat ettiniz. Bu kez biraz uzun konuşacağım.

Türkiye’de hava dönüyor. Halkta gözle görülür bir kıpırdanma var. Bu olguyu, benden önce konuşan, Demokratik Hakları Savunma Komitesi adına gittiği inceleme gezisinden yeni dönmüş olan Sayın Chris Smith’in konuşmasından da izledik.

Ancak, halkta öfkenin, cuntada tedirginliğin ve o ölçüde şımarıklığın, zindanlarda devrim ateşinin yeniden coştığı şu günlerde, Türkiye devrim hareketinin durumu ne yazık ki, ve bir kez daha, hiç iç açıcı değildir.

Bir kez, ülke içinde devrimci güçler arasında hiçbir dayanışma, yardımlaşma ve eşgüdüm yoktur. Avrupa’da bu alanda olumlu bir ilerleme var ama o da şiddetli bir sağa kayışla sakattır.

Devrimci hareketin sağa kayış nedenlerine girmeyeceğim. En ilginç, en son dört göstergesine değineceğim.

Birincisi, TKP’nin resmi kanadı ve adları ne denli “büyük” olursa olsun birkaç çizgi gurubu, Demirel’i, AP’yi, Ecevit’i cepheye çağırıyorlar. Bir kez daha, utanmadan, yükselen burjuva muhalefetin kuyrukçuluğunu yapıyorlar.

İkincisi, “*yerel girişimcilik*.” Çok demokratik gibi gözükən, aslında başıbozukluğun kılıfı olan bu tutum

nereye varır? Demek kurarlar, yönetim kurulu, başkanı olmaz, her hafta biri başkanlık yapar. (Bazı yerlerde tam da böyle yapıyorlar!)

Yerel girişimcilik fikirlerinin kalıcı olacağını sanmıyoruz. Bugün bu fikirleri savunan akım, her yerde az çok varolan yaygın, büyük bir harekettir ama yine bugün bu akımın her tarafa egemen olabilecek yeterli bir yönetim kadrosu yoktur. "Yerel girişimcilik" bu durumun yanıtı olarak gelmektedir. Devrimciliğine inandığımız bu akım yarın bu güçlüğünü çözünce, bu görüşü geri almak zorundadır. Çünkü, gerçek bir savaş için, her yerde, bir anda aynı davranabilen merkezi örgütlenme esastır.

Sağa kayışın üçüncü göstergesi, "*devrimsiz demokrasi*" hayalleri. Hem Türkiye'de!!!

Türkiye'de kapitalizmin Avrupa'daki demokrasiyi kurmasının nesnel tabanı yoktur. Olsaydı kurardı. Kötü insan olduklarından mı? Avrupa'daki burjuvazi iyi insan mı?

Demirel'in demokrasisini değil, komünist partisinin yasak olduğu, olduğu kadarıyla demokrasiyi yığın savaşımının sağladığı *sahte* demokrasiyi değil, gerçek bir demokrasiyi amaçlıyorsak, o, Türkiye'de devrim sorunudur. Bunu bilmek için okumuş olmak da gerekmiyor. Biraz sağduyu yeter.

Bir de "*bağımsızlar*" akımı var. Bir kısmı şurada burada iş yapmış. Bugün ne diyorlar: "Örgüt, örgütlülük olmamalı, disiplin olmamalı." Bir kuşak çürüyor. Türkiye ayağa kalktığında belki bir kısmı geri gelir. Büyük çoğunluğu için iş bitti. Bu bile gösteriyor ki, iyisiyle kötüsüyle örgüt, örgütsüzlükten bin kat daha iyidir.

"Bağımsızların" ortalıkta gezinen, iş yapmak ister görünen bir kesimi de, "yepycni", "birleşik" bir KP kurmak peşindeler. Oysa ne boş çaba. Ülkenin en kritik yıllarında kenara çekilenlerin artık devrimci hareketten bekleyebilecekleri tek şey, verecekleri özeleştirinin kabulüdür.

Devrimci hareketin on yıllar içinde yarattığı örgütler, kadrolar şans eseri değildir. Bugün bulunduğumuz noktadan nereye gidilecekse, yine bu örgütlerle ya da

bunların evrimi yoluyla gidilecektir.

Türkiye’de işler giderek açılacağı benziyor ama devrimci hareket hiçbir zaafını henüz yenebilmiş değildir. Tüm *gerçek* devrimci hareketlerin yönetici kadroları bu durumu görmeli, ortamın gerektirdiği sağduyu ile davranabilmeliyiz. Türkiye bizlerden Mevlana tekkesi değil, savaşçı güçlerin birliğini istiyor. Türkiye bizlerden, açıktan burjuva demokrasisini (Türkiye’de bu Demirel’in demokrasisidir) hedefleyen sahte siyasetçilerle tartışarak bir dakika bile yitirmemizi değil, demokrasi için devrimci kavga bayrağını yükseltmemizi istiyor.

İŞÇİNİN SESİ İLERLİYOR

Kendimizden öyle çok hoşnut olmayalım ama Leninci TKP örgütleri ilerliyor. Bunu artık yalnız biz söylemiyoruz, tüm dost hareketler söylüyor.

İdeolojik-siyasal yönden ilerliyoruz, derinleşiyoruz. Bugün Türkiye devrimci hareketindeki sağa kayışın hiç tartışmasız en önemli engellerinden biri.

Bu arada, özellikle kıta Avrupası’ndaki örgütlere bir uyarı yapmak istiyorum. Sol kesimde çeşit çeşit gurup var. Hepsi de “siyasal” hareket olduklarını söylüyorlar. *Görüşsüz-yayinsız siyasal hareket olmaz!* Hiç yapamıyorsa teksir eder dağıtır. Siyasal bir hareket halka şuradan değil buradan yürümek gerekir demek için varolduğuna göre, böyle yayinsız “siyasal” hareketlere rastlarsanız bilin ki bunlar başka birşeydir.

İdeolojik-siyasal yönden ilerliyoruz, örgütsel yönden ilerliyoruz. Örgütlerimiz büyüyor, olgunlaşıyor. Dostluk, ahbaplık yerine partiye, parti hattına bağlılık herşeyi belirlemeye başlıyor.

Örgütümüz yeni çalışma alanlarına açılıyor. Bursa, Frankfurt, Hollanda, İsveç, Avustralya son bir yılın kazanımlarıdır.

Bazı bölgeler çeşitli nedenlerle dün yapamadıklarını bugün yapıyorlar, gerçek bir örgüt oluyorlar: Ankara, Münih.

Partimizin resimleri geçenlerde bize "gurupçuk" diyerek yine ideolojik(!) savaşım yürüttüler. Buna en güzel yanıtı 7. Yaz Taarruzu'muz verdi. On haftada ne kadar katkı topladığımızı hepiniz biliyorsunuz. Bu miktar Avrupa'nın her yanında binlerce işçinin hareketimize olan güveninin göstergesidir.

Bir yanıt da ben vermek istiyorum. Üç komünist partisinin her yıl düzenledikleri parasal kampanyaları ele alacağım. Bakalım şimdi bu gurupçuğun, bu üç "gurupçuk"la karşılaşırıldığında durumu nedir?

Birincisi, ABD Komünist Partisi'nin merkez organı *Daily World* çevresinde açtığı ortaklık kampanyası. ABD Komünist Partisi güçlü geleneklere sahip bir partidir. Bu yıl gazetelerini kompüter teknolojisine geçiriyorlar. Haziran-Temmuz aylarını kapsayan, £250.000 hedefleyen bir kampanya. Bir noktaya dikkat çekeyim, bağış değil *ortaklık* kampanyası. 1 Temmuz'a dek %60'ını toplamışlar. Daha yeni bilgi yok.

İkincisi, Britanya Komünist Partisi — *Morning Star* gazetesi, 20 bin üyesiyle 1981'de £138.590, 1982'de £143.661 toplamış. Burada da bir noktaya dikkat çekeyim, bu kampanya 10 haftalık değil, bir yıl boyunca süren bir kampanyadır.

Üçüncüsü, Kanada Komünist Partisi ve onun merkez organı *Canadian Tribune*'ün 1 Mart-30 Nisan arasında açtığı 2 aylık "Yaşatma Kampanyası". Hedef £40.000.

İlk genel açıklama 9 Mayıs'ta yapılıyor. İki aylık süre bitmiş, £15.000 toplanmış, hedefin ancak %37'si. 30 Mayıs'a dek ise £32.000 toplamışlar, başka bilgi yok.

Yoldaşlar! Bu sayıları bu komünist partilerini küçültmek için okudum. Bizim yaptığımızı, yerimizi, gücümüzü hem kendimize, hem dışımızdakilere daha iyi anlatabilmek için okudum.

7. Yaz Taarruzu'nda yoğun bir çaba gösteren tüm örgütlerimizi candan kutlarım.

YAZ TAARRUZU KOMÜNİST OKULUDUR

Eksiklerimiz, hatalarımız yok mu? Sayılamayacak kadar

ve bunları bizden daha iyi kimse bilemez. Her düzeyde. Burada yalnızca 7. Yaz Taarruzu'nun gösterdiği üç noktaya değineceğim.

Yaz taarruzu büyük bir okul. Safları ayıklayan, tüm yoldaşlara Batılı dostlarımızın kolayca anlayamayacakları düzeyde davaya tutku, humma gibi tutku aşıl原因, bireylerin kişiliğini ortadan silmeyen ama kişilikleri örgütün arkasında hizaya sokan, komünist formasyonu-muzu geliştiren büyük bir okuldur.

Böyle olduğu için de eksiklerimizi belki en canlı biçimde gösterir. Her eksikliği göstermez ama gösterdikleri en sıcaklığı olanlardır.

1. Bazı bölgelerde örgütlere tanınan harcama oranlarının üstüne çıktı.

2. Bir bölgede örgütün bir bölümü hedefini tamamlayamadı ve o örgütün geri kalan bölümleri o yerel örgüte yardım-dayanışma örgütlemeyi aklına getirmede.

3. Yaz taarruzunun çeşitli spor karşılaşmalarında takım tutma, rekabet yer yer genelin-bütünün çıkarı için sosyalist rekabet ölçüsünü aştı.

Bundan sonraki yaz taarruzu sporu için bir de önerim olacak: Kollektiflere dayalı takım yöntemini kaldırmak, karma takım. Hem böylece, sporun tabanını genişletmek.

Bu üç aksamanın da gösterdiği yön aynıdır yoldaşlar: Objektif olarak kendi parçasını bütünün önüne koymak.

Hiçbir yoldaşın niyetini sorguya çekmiyorum. Tüm yoldaşları çok iyi tanıyorum. Tutumun objektif anlamından konuşuyorum. Önümüzdeki dönemde, uzun süre birlikte çalıştığı kollektifin değil, kendi sorumluluk alanı olan işin değil, genelin ve bütünün ve *yalnızca* onun vidası olduğumuz anlayışını daha da geliştireceğiz.

Ancak yoldaşlar, ilerleme var. Her alanda ve bu alanda. Hem de hızlı bir ilerleme ve neler hasasına.

Fransa'daki yoldaşların nasıl koşullar altında çalıştıklarını iyi biliyoruz. Avusturya'nın yaşadığı yılları hepimiz biliyoruz.

Hamburg örgütüne İngiltere Türkiyeli İlericiler Birliği'nin gösterdiği dayanışmanın da nedeni budur. Bu, hedefini tamamlayamamış bir örgüte yardım değildir. Bu,

yıllardır en başta hareketin merkezini, sonra öteki örgütleri kendi örgütünün önüne koyan bir kollektife şükran ve takdir duygularımızın anlatımıdır.

Türkiye örgütüne ise hiç değinmiyorum. Geçici yol arkadaşları ringe havlu attı, hepsi onların yakın arkadaşlarıydı, yaprak kıvıldamadı. Türkiye'de çalışan, hapislerde direnen yoldaşlarımız, partimizin onurudur. Asıl kavga orada veriliyor, verilecek. Avrupa'da hepimiz orası için, o günler için çalışıyoruz.

Evet yoldaşlar, geneli özele, bütünü parçanın, merkezi yerel birimin, yaşamın her alanında önünde tutmak, komünistliğin en önemli ayırıcı özelliğidir. Ve örgütümüz bu alanda da hızlı bir gelişme içindedir.

YENİ KESKİN DÖNEMEÇLERE HAZIRLANIN

Şimdi önümüzdeki ilk hedef Avrupa'nın her yanında, özellikle Almanya'da 12 Eylül eylemidir.

Türkiye devrimci güçlerinin bu eylemlerde burjuva ajanı-teslimiyetçi-kuyrukçu-Mevlanacı görüşlerin etkisini kırarak göstereceği *devrimci* birlik, dayanışma, coşku, halkı sokağa çıkarabilme gücü, zaaflarımızı aşmada önemli bir köşetaşı olur. Demirel, Ecevit, sahte-soyut demokrasi filan değil, demokrasiyi getirecek olan *devrim*. Bunu istiyoruz.

Yıllardır ideolojik ve siyasal konularda herşeyi bizden, hem de dip not vermeden(!) alanlar için ise şunu diyoruz: *İşçinin Sesi* yıllar içinde ideolojik canlılığın tek merkezi oldu. Teorik ve örgütsel alanlarda komünist çizgiyi derinleştirdi. Siyasal sahnede başkasından aktarma suyla değirmen döndürmeye çalışan bu guruplar *İşçinin Sesi*'ne katılmalıdırlar.

Bugün bizim ihtiyacımız, deneyimli örgüt kadrolarıdır. Katılmazlarsa, biz onu da kendi çalışmalarımızla yaratıyoruz.

Ama bu kendileri için son şanstır. Siyasal sahnede gerçek yer tutan bir konuma geçmezlerse, dejenere arkadaş gurubuna dönüşmeleri çok yakındır.

Yoldaşlar, ülkemiz içten içe kaynıyor. Beklenmedik dönüşler ortaya çıkabilir. Hazır olmazsak yol sapar, biz düz gideriz. Örgütleri hazırlayın. Örgütleri güçlendirin. Komünist-siyasal eğitimi geliştirin.

Yaşasın 7. Yaz Taarruzu!

Şan olsun Türkiye işçi sınıfına!

Şan olsun halkın savaşçı ruhunun simgesi iki yiğit kızımıza!

Gelecek, onun için savaşanlarındır!

TKP'İNİN 63. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KONUŞMASI

İşçinin Sesi, sayı 242, 19 Eylül 1983

Partimizin 63. yıldönümü hepimize kutlu olsun. Nesiller boyunca halkların kurtuluşu için ölenleri, işkencelerde, hapislerde direnenleri saygıyla selamlarım.

1983 yılı partinin bütününde H.Erdal olayı çevresinde gelişti. Erdal yoldaşın tasfiye biçimi, ardından getirdikleri gerekçeler, partizan kliğinin partimizin kötü alışkanlıklarının yalnızca dolaylı bir temsilcisi değil, doğrudan ürünü, ta kendisi olduğunu açıkça ortaya serdi.

İ.Bilen'in tasfiyesi, bu oportünist kliğın parti yönetimini bir kadro halinde ele geçirdiğini anlattı.

Bu kliğın parti yönetimini ele geçirdikten sonra yaptığı ilk iş, Demirel'i cepheye çağırmak, devrim hareketinde komünistlerin hegemonya istemediğini, kurulacak ilerici bir hükümette yer almak gibi istekleri olmadığını söylemek oldu.

Son yaptığı da, sizler belki bilmiyorsunuz, 10 Eylül 1983 Köln Yürüyüşü Hazırlık Komitesi'ne Türkiye'den aldıkları(!) bir enformasyon getirmek oldu. Buna göre cunta, Köln mitingine silahla saldırmak üzere Almanya'ya 600 tane tam silahlı polis göndermiş! Bu bilgiyi Türkiye'den mi, Almanya'dan mı, neredense duyup getirdikleri için (eğer kendileri uydurmadılarsa) suçlamıyorum. Fakat nedense insanların psikolojilerini geriye çekici bilgileri hep bunlar getirirler. Türkiye'de de defalarca, şunu yapmayalım faşizm gelir, bunu yaparsak geliyorlar diyen bunlar değil miydi?

Yoldaşlar, bu oportünist yönetim, son yıllarda

Sovyetler Birliği ve sosyalizm üzerine getirdiğimiz görüşler nedeniyle bize anti-Sovyet çığlıklarıyla, ağzından köpükler saçarak saldırıp durdu. Şimdilerde, sıkı durun, bu fikirleri aynen söylemeye başladıklarını duyarsanız hiç şaşırmayın. nk sanıyorum, Andropof yoldaşın yönetiminde SBKP de “anti-Sovyet” olmaya başladı. Bir süredir Sovyetler Birliği’nin yayınlarını izleyen yoldaşlar gayet iyi görmüşlerdir ki, yeni yönetim bazı yanlışları geri çekmekte, birçok konuda doğru görüşler ne sürmektedir.

Sovyetler Birliği’nden açılmışken güncel bir sorunda tutumumuzu belirtmek gerekir. Sivil bir yolcu uçağının düşürülmesi, 269 insanın yok yere ölmesi, tüm insanlık ailesiyle birlikte zldğmz, son derece acı, şanssız bir olaydır. Ancak bu olayın asıl sorumluluğu, sivil bir uçağı ördek tuzağı olarak kullanmaya kalkışan, bu uçağın ışıksız, uyarılara aldırmandan, radyo haberleşmesinde kasıtlı olarak yanlış bilgi vererek 2,5 saat — 300 mil Sovyet hava sahasını en hassas bir askersel bölgede ihlal etmesini hazırlayan ABD emperyalizminin omuzlarındadır. Sovyetler Birliği, uluslararası hukuk erevesi içinde tüm uyarıları yerine getirmiştir. Bu acı olayı iğrenç biçimde sömürmeye alışan ABD’nin ise, bunları söylerken aynı anda Lübnan’da bir başka ülkenin suçsuz ve haklı insanını bombalamasını lanetliyoruz.

Geçtiğimiz yıl içinde menşevikler parti içi krizde zararlı çıktılar ve partinin savaşçı kesimi çok değerli yoldaşlar kazandı. Bu yoldaşların katkısı pratik çalışmalarımızda hemen hissedilmeye başlandı. Bunu hepimiz yakından biliyoruz.

Yoldaşlar, ülkenin durumu örgütlenmeye büyük bir hız vermemizi gerektiriyor. rgtlenme seferberliğinin getirdiği alışkanlıkları daha ısrarlı uygulamamız gerekiyor. Bu yılın vurgusu *rgt* olacaktır. 10 Eylül toplantısını Almanya’da yapmamızın anlamı budur.

SÖZÜMÜZDE DURDUK

Yoldaşlar, bildiğiniz gibi Türkiye Komünist Partisi, Büyük

Ekim Devrimi'nin doğrudan etkisi altında, yeryüzünde yeni bir çağ açıldığı dönemde, 10 Eylül 1920'de kuruldu. Mustafa Suphi yoldaşın liderliği altında Bakü'de toplanan I. Kongre, ülke içindeki ve dışındaki komünist gurupları birleştirdi ve partimizin I. Programı'nı kabul etti.

Ardından gelen yıllar partiye çok çetin koşullar dayattı. Onbeşler'in Kemalciler eliyle Karadeniz'de boğdurulması, partinin en seçkin yönetim kadrosunu bir anda yitirmesi, gelecekte karşılaşılabilecek tüm sorunların altında yatan önemli bir neden oldu.

Yine de o yıllarda parti tüm ağır teröre, işçi sınıfının azlığına, toplumsal ortamın hazır olmamasına rağmen çalışmalarını olabildiğince sürdürdü. 1926 yılında Viyana'da Şefik Hüsnü yoldaşın yönetiminde toplanan, Nazım Hikmet yoldaşın da katıldığı konferans, ülkenin değişen koşullarını yansıtacak biçimde partimizin II. Programı'nın hazırlanması kararını aldı. Bu program daha sonra 1929'da örgütlere sunuldu ve 1930 yılında yayınlandı.

1932'de partinin 4. ve *son kongresi* toplandı. Bu iki yıl içinde ne olduysa, 1930'da kabul edilen programı, 1932'de toplanan kongre sekter buldu ve değiştirilmesini kararlaştırdı. 1973'de ortaya çıkan III. Program'ın "giriş" bölümünde de II. Program için sekter denir. Yine 1973 programının "giriş" bölümündeki anlatımıyla bu karar, "parti yönetiminde uzun süre oportünistlerin program ve tüzüğün yenilenmesi önerilerine aldırılmaları" nedeniyle tam 41 yıl yerine getirilemedi! Yalnızca bu gerçek bile TKP'de bugün yürüyen kavganın çerçevesini ve derinliğini, nasıl bir kanserle karşı karşıya olduğumuzu iyi anlatıyor.

Bu bir yana, durumu tam olarak anlamak da pek olanaklı değildir. Sekter denilen bir programı oportünist dedikleri bir yönetim değiştirmek istemiyor, bunun için 41 yıl direniyor. Bir de bugünkü oportünistler, sekter bir programı değiştirmemek için 41 yıl direnmiş bir yönetime oportünist diyor. İşin içinden çıkmanın olanağı yok.

Elimizde belge yok ama sezgiyle de olsa toplumsal bir olay olduğu için akıl yürütebiliriz. 1930-1932 arası Komintern'in çizgi değiştirme yıllarıdır. 1928'de toplanmış olan

Komintern 6. Kongre kararlarının “sekte” bulunup, 7. Kongre’nin ideolojik platformunun hazırlanmakta olduğu yıllardır. Bu çark edişle, bizim programın sekte bulunması ve yeni program istenmesi ardından, 1932’den bu yana TKP bir daha belini doğrultamamıştır. Demek ki partinin çoğunluğuna karşı bir istek dayatılmıştır. Bu tarihlerden başlayarak partinin sürekli olarak birkaç yönetim merkezi yaratması, “parti yönetimi hangisidir” sorusunun sürekli olarak canlı kalması da bu yargıyı destekler. Kim, nasıl dayatmış, bunu da elbet *İşçinin Sesi*’ne geçecek yeni yoldaşlarla beraber yeni belgeler ortaya çıktıkça öğreniriz.

1950’lerle beraber, giderek çalışmasını iyice tatil eden parti, örgütsüz, programsız, tüzüksüz 1970’e dek geldi. Bu tarihlerde başlayan yeniden örgütlenme çabası, yeni bir programın da yazılması gereğini dayattı. Özellikle Yakup Demir yoldaşın yazılarında getirdiği çerçeveye dayanan III. Program’ın yazılması 1973 yılında bitti, 1974 yılında parti örgütleri onayladı. Bu program en başta Yakup Demir ve İ. Bilen yoldaşların ürünü oldu.

1. Program dışındaki öteki iki program bir kongrece onaylanmadı. Partimizde 1932’den bu yana kongre toplanmadı. III. Program’ın kendisi de eklektik, oportünist bir program oldu.

Böyle bir kahtım altında, partinin oportünizmin elinden kaçıcı olarak çekilip alınması davasına baş koyan komünistler, 1979 yılında açık-örgütlü-disiplinli kavgalarını başlattılar. 1980 yılında toplanan TKP Leninci örgütlerinin I. Konferansı, Marksizmi ve Türkiye’yi doğru yansıtan IV. Program’ın hazırlanmasını ve toplanması gereken 5. Kongre’ye sunulmasını kararlaştırdı.

1981 yılında toplanan TKP Leninci örgütlerinin II. Konferansı bu istemleri yineledi.

IV. Program, Türkiye’de devlet-tekelci kapitalizminin oluştuğu, yönetici sınıfın gitgide emperyalistleşme zorunluluğuna dayandığı, yayılmacı eğilimlerin belirleyicilik kazanmaya başladığı, bu amaçlara erişemediği için de kapitalizmin çıkmazda olduğu, ekonomik-toplumsal sorunların ancak devrimle çözülebilir olduğu bir aşamanın

programı olacaktır.

Yoldaşlar! 10 Eylül 1983'de, partimizin 63. kuruluş yıldönümünde hepinizi sevindirecek bir açıklama yapabildiğim için gerçekten mutluyum. *Sözümüzde durduk!* Türkiye Komünist Partisi'nin IV. Programı hazırdır. Bu toplantıyla tartışmaya açıyorum.

DÖRDÜNCÜ PROGRAM'IN KURGUSU

Yoldaşlar, Lenin'e göre bir program üç fikir gurubunu kapsamalıdır: 1. Program partinin temel görüşlerini formüle etmelidir. 2. Acil siyasal görevleri tam tamına ortaya koymalıdır. 3. Ajitasyonel eylem alanını kapsayan acil istemleri göstermelidir.

Yine Lenin'e göre birinci gurupta programın formüle etmesi gereken temel görüşler şunlardır: Ülkenin ekonomik gelişme düzeyi, egemen üretim tarzı. Bunun sonucu olarak toplumda ezilmenin ve sömürünün artışı. Proletaryanın toplumdaki rolü ve sonul amacı.

İkinci gurupta ortaya konacak acil siyasal görevler, ana düşmanı ve işçi sınıfının bağlaşıklarını ayırmak, devrimin stratejisini çizmek olacaktır.

Üçüncü gurupta yer alacak olan ajitasyonel eylem alanını kapsayan acil istemleri de Lenin üç parçada ele almıştır: a. Ülke çapında istemler. b. İşçi sınıfı için istemler. c. O tarihin Rusyası açısından köylülük için istemler.

Bugün taslak olarak tartışmaya sunduğumuz TKP'nin IV. Programı altı bölümden oluşmaktadır:

1. "*Çağımız kapitalizmden komünizme geçiş çağıdır*" adlı bölüm. En genel hatlarıyla dünya ve çağ değerlendirilmesi yapıyor, dünyanın ilerlemesinin global yolunu, dünya devrimini ele alıyor.

2. "*Türkiye'de devlet-tekelci kapitalizmi*" adlı bölüm. Türkiye'nin ekonomik gelişme düzeyini, üretim biçimini ve bunların toplumsal sonuçlarını ele alıyor.

3. "*Türkiye'de devrimci aşama, sınıfların konumu ve halkın birliği*" adlı bölüm. Türkiye'de devrimin karakteri-

nı, sınıfların potansiyellerini ve komünist partisinin stratejisini, ana düşmanı ve bağlaşıkları ele alıyor.

4. “Tekellere karşı halkın savaşı ve ileri demokratik halk devrimi programı” adlı bölüm. Ajitasyonel eylem alanını kapsayan istemleri içeriyor.

5. “Sosyalist toplum ve sosyalist devlet” adlı bölüm. Sonul amacımızı ve nasıl bir sosyalizm hedeflediğimizi ele alıyor.

6. “Komünist partisi” adlı bölüm. Tüm bu görüşleri öne süren ve bunlar için savaşan bu parti nasıl bir partidir, nasıl bir parti olmayı amaçlıyor sorusunu yanıtıyor.

Görüldüğü gibi, Lenin’in birinci bölüm için söylediği temel görüşler, bizim programımızda birinci, ikinci ve beşinci bölümlere dağılmıştır. Altıncı bölüm, komünist partisi bölümü Lenin’in önerisinde yoktur. Ancak bugünkü dünya koşulları altında, çeşit çeşit komünist partisinin var olduğu bir dönemde, böyle bir bölümün varlığı gerçekten zorunludur, hem de temel görüşlerimiz arasındadır. Birinci ve beşinci bölüm, dünya değerlendirmesi ve sosyalist toplum bölümleri Lenin’in önerisinde çok kısadır. Fakat yine tarihin bu noktasında, dünyanın bugün geldiği yerde ve komünist hareketin çözmek durumunda olduğu sorunlar karşısında bu bölümlerin de Lenin’in önerisinden daha uzun olması gerekiyordu. Hele yaşayan bir sosyalizm varken, hele sosyalizmin çok sayıda sorunu varken ve bu sorunlar emperyalizm tarafından sömürülüyorken.

Lenin’in ikinci bölümü bizde tam karşılığıyla üçüncü bölüm, “Türkiye’de devrimci aşama” denilen bölüm olmaktadır.

Lenin’in önerisinin üçüncü bölümü ise bizde tam karşılığıyla dördüncü bölüm olan “Tekellere karşı halkın savaşı” bölümü olmaktadır.

Söylediklerimi toparlarsam, Lenin’in önerdiği üç fikir gurubu da bizim programımızda vardır. Fakat kurgusu değişiktir. Birbiri ardından değil, birbiri içinden geçerek, yerleri yer yer değişerek gelmektedir.

IV. Program taslağını biraz uzun bulacaksınız. Bir programda belki olmaması gereken açıklama, tanımlama,

kanıtlamalar taşıyor. Bu, program tartışma aşamasında daha anlaşılır olsun, çeşitli fikirlerin altındaki mantık daha iyi anlaşılсын diye yapıldı. En mükemmel bir belge olabilmesi için üzerinde yoğun olarak çalışacağız.

Uzunluğuyla bağlı olarak, üslup da yer yer akıcılıktan uzaktır. Bunları da düzeltmek gerekecektir.

Yalnız yine de uzunluğunu kafanızda pek sorun yapmamalısınız. Dünya komünist hareketinde, ilginç bir durum, programlar uzunluk açısından dönemlere göre epey değişmiştir. Yadsımanın yadsıması gibi, bir dönem uzamış, bir dönem kısalmıştır.

Marks'ın zamanında parti programları uzun ve kapsamlıymış. *Komünist Partisi Manifestosu* hiç de kısa değildir. Lenin'in dönemine gelince, özellikle Bolşeviklerin yaklaşımı olarak programlar iyice kısalmış. RSDİP'nin çok kısa olan programı 1903'de yazılmış, 1918'de değişmiş.

Bugün, öteki komünist partilerine bakarak değil, gerçekten devrimci hareketin gereksinimlerine bakarak şunu söyleyebilirim ki programların yeniden kapsamlı olması, biriken sorunları yanıtlaması zorunludur. Komünist hareket tıkanıklık içinde, çok yönden çekiştiriliyor, komünizm adına çok tuhaf şeyler getiriliyor. Bunlar karşısında konumumuzu açık olarak ortaya koymak zorunludur. Bunu da çok kısa bir programla yapmak gerçekten güçtür. Ancak tartışma sihirli birşeydir, herşeyi billurlaştıracak ve daha kısa biçimde anlatmayı getirecektir. Özünden budamamak koşuluyla.

DÖRDÜNCÜ PROGRAM MARKSİZMİ
TÜRKİYE'YE UYGULAYARAK DERİNLEŞTİREN
YEPYENİ BİR PROGRAMDIR

Yoldaşlar, sizler, *İşçinin Sesi*'nin görüşlerini birlikte yaratan ve benimseyen insanlar olarak, IV. Program'da "yepyeni" çok az şey bulacaksınız. Hepsi yıllardır *İşçinin Sesi*'nin araştırdığı, geliştirdiği, sonuçlandırdığı konular, görüşlerdir. Bu yıllardır *planlı* biçimde, teoriyi, dünyayı ve

ülkemizi en doğru yansıtan bir program için çalıştığımızın kanıtıdır. Ne yaptığımızı biliyorduk. Bazen yoldaşlar, “şu konuyu neden işliyorsunuz?” gibi sorular da yöneliyorlardı. Herhalde şimdi anlamı yerine oturur.

Programda tüm yoldaşlar kendilerinden, yıllardır yapmakta oldukları pratik-teorik çalışmalardan sonuçlar bulacaklardır.

IV. Program, Türkiye komünist ve işçi hareketi için, tüm fikirlerini yıllardır geliştirmekte ve söylemekte olmamıza rağmen *yepyeni* bir programdır. Hatta, çok konuya yaklaşım biçimiyle dünya komünist hareketi içinde de yeni ve farklı bir programdır. Sayısız örneğinde rastladığımız gibi basmakalıp, soru sormadan ezberlenmiş, mantığı kavranmadan aktarılmış tek bir cümlesi yoktur.

IV. Program, Türkiye devrimci hareketi içinde komünist çizgiyi tüm öteki renklerden bıçak gibi ayıracaktır. Her konuyu ele alış, “resmi iyimserlik”lerden, abartmalardan uzak, zorlukları saklamaz ama sarsılmaz bir komünist iyimserlikle doludur.

Şimdi yoldaşlar, programın bazı önemli yanlarına bir-iki cümleyle değinelim.

IV. Program, şimdilerde iyice unutulmuş olan *dünya devrimi* kavramını tüm görüşlerinin omurgası yapmış ve bu amaca varmada hangi güçlere ne görevler düştüğünü büyük bir açıklıkla işlemiştir.

IV. Program, Türkiye’de 1970’lerden bu yana devlet-tekeli kapitalizminin belirleyici olgu olduğunu ve ülkenin emperyalistleşme aşamasına vardığını söyleyen *tek* programdır. Zaten bunları söyleyen tek örgüt de biziz. Ülkenin genel geriliği, güçlü emperyalist devletlerin varlığı gibi nedenlerle bu amacına ulaşamayan Türkiye burjuvazisi, ülke içinde sömürüyü giderek ağırlaştırmakta, bunu sağlayabilmek için de sürekli olarak totaliter, faşizan ve faşist rejimler üretmektedir. Toplumsal yaşamın her alanı, ya faşizm ya devrim ikilemini yansıtmakta, üçüncü yollar hep geçici olmaktadır.

Türkiye devrimci hareketinde, ülkenin önündeki *devrimci aşamaya*, devrimin karakterine ilişkin olarak,

uluslararası oportünizmin derin etkileri altında uzun yıllardır anlamsızlık, bulanıklık, ne dediği anlaşılmazlık egemendir. Çok sayıda parti ve hareket, ülkenin önündeki devrimin karakterini "*burjuva demokratik özlü*" olarak açıkça belirlemiş, geri kalanların çoğunluğu ise, tekeldışı burjuvaziyi halk sınıflarının birliğine çağırarak bunu belki daha kapalı, ama daha az dürüst biçimde yapmıştır. IV. Program bu konuda getirdikleriyle tüm renklerden kendini ayırmıştır. Programın verdiği adla, *ileri demokratik halk devrimi* burjuva özlü bir devrim değil, proletaryanın *siyasal* devrimidir. Görevi, kapitalizmin önündeki engelleri temizlemek değil, baş düşman emperyalizmi ve yerli finans oligarşisini alaşağı etmektir. Devlet-tekelci kapitalizminin egemen olduğu, yerli finans oligarşisinin devleti eline geçirdiği Türkiye'de önümüzdeki *toplumsal devrim* aşaması ise sosyalizmdir. Böyle bir ülkede demokrasi kavgası, anti-feodal çerçeveden çoktan çıkmış, bir üst aşama olan kapitalizmden sosyalizme geçişin çerçevesi içine oturmuştur.

IV. Program'ın getirdiği önemli bir başka fikir, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olan bu çağda, proletaryanın yalnızca ideolojik değil, fiili öncülüğü altında kurulacak her çeşit erkin, *proletarya diktatörlüğü*nün bir çeşidi olacağı fikridir.

Bu nedenle IV. Program, Türkiye devriminde *proletarya hegemonyası* fikrini çeşitli açılardan büyük bir önemle ele almıştır. Proletarya hegemonyası ve proletarya diktatörlüğünü öznel bir seçim değil, nesnel, tarihsel açıdan zorunlu bir uğrak olarak açıkça belirleyişiyle tüm oportünist, revizyonist, Yüro-komünist görüşlerle arasına çizgiyi çekmiştir.

IV. Program'da "*cephe*" adı geçmemiştir. Bu, partimizin devrimci güçler arasında birlik fikrinin canalıcı önemini küçümsediğini değil, şablonlara, klişelere karşılığını göstermektedir. Savaş birliği zorunludur ama bu, kavganın gelişimi içinde çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Taktik sorunlar strateji, hele ilke düzeyine hiç çıkarılmamalıdır. Dünya komünist hareketi bu yanlışa zaman zaman düşmüş ve zararlı çıkmıştır.

IV. Program, Türkiye’de demokrasi sorununu kategorik olarak, koşulsuz olarak devrim sorununa bağlayan bir programdır. Türkiye kapitalist olduğundan bu yana burjuva anlamda bile sahte demokrasiden başka birşey yaşamadıysa, bunun nedeni bizdeki burjuvanın daha “kötü” insan olması değildir. Avrupa’da burjuva demokrasisi yaşıyorsa, Avrupa burjuvası daha “iyi” insan olduğundan değildir. Türkiye kapitalizminin demokrasi getirmeye hiçbir düzeyde gücü yoktur. Türkiye’de demokrasi devrim sorunudur.

Bu konuda böyle “sekte” olan program, demokrasi konusunda kapsamlı bir çerçeve getirmiştir. Böylece demokrasi adını ağzından düşürmeyen sahte solcuları her açıdan köşeye sıkıştıracaktır. Programın getirdiği demokratik istemler sosyalizm filan değil, demokrasinin ta kendisidir. Neden hiçbir sol akımın, en başta partimizin oportünist kanadının, demokrasi dedikleri zaman akıllarına bu istemler gelmemektedir? Ne kadar ilginç değil mi? Herkes demokrasi diye bağırıyor da, işte demokrasi budur, bunun dışında gerçek demokrasi yoktur demiyor, bunu istemiyor.

İstemiyorlar çünkü bunların bir kısmı açıktan burjuva kuyrukçusudur, bir kısmı ise komünist harekette şu sıralarda ortalıkta gezinen bazı moda görüşleri soru sormadan alıp kullanmaya kalkıştığı için, demokrasi kavgasının komünistler tarafından *nasıl* verilmesi gerektiğini bilmemektedir.

Siyasal demokrasinin *tüm* önemli istemlerinin kapitalizm altında kaderi, uygulanmamak ya da eksik uygulanmaktır. Partimizin oportünistleri bu gerçekten kalkarak demokratik istemleri kapitalist düzenin *verebileceğiyle* sınırlıyorlar. Oportünist ve uzlaşmacı olmasa da bu yaklaşımı “sağduyulu”, “gerçekçi” sanan çok hareket de aynı yolu izlemektedir. Oysa IV. Program, bu gerçeği, kapitalizm altında demokrasinin hiçbir zaman tam uygulanamadığı gerçeğini demokrasi savaşımını devrim hedefine *bağlı kılmanın* somut maddi tabanı, fırsatı olarak görmektedir. Bu nedenle de, demokratik istemlerin reformcu değil devrimci biçimde, burjuva legalitesinin

sınırlarını parçalayıcı biçimde öne sürülmesini istemektedir.

IV. Program'a "köylülük" diye bir bölüm konmamıştır. Buradan "Troçkistliğimize" hüküm giydirmesinler. Köylü deyiimi, günlük dilde, hatta istersek yazılarda, ama içi düzgün doldurularak kullanılabilir. Bilimsel anlamıyla "köylülük" kapitalizm öncesine aittir. Kırdaki kapitalizm geliştikçe ayrışır, kapitalizmin sınıflarına bölünür. Bir kesimi kır burjuvazisi, çoğunluğu küçük burjuvazi, yine bir bölümü kırdaki ve kentte proletarya olur. Türkiye'de de durum budur, ayrışmamış tek bir yığın olarak "köylülük" ve "köylü sorunu" yoktur. Kırdaki kapitalizmin sınıflarının sorunları vardır.

IV. Program komünizmin ilk aşaması olan sosyalizmi, sosyalizmde sınıfları ve sınıf kavgasını, sosyalizmde demokrasiyi anlayışıyla da Türkiye devrimci hareketinde ötekilerin hepsinden ayrılacaktır.

PROGRAM TARTIŞMASI

Şimdi bu program taslağının en yoğun biçimde tartışılması gereklidir. Fikirlerin üretimi partinin kollektif savaşımının sonucu oldu. Bağlayıcı belge durumuna gelme aşamasında da kollektif düşünmeye dayanmalıdır. İkinci- si, program partinin ideolojik ve siyasal birliğinin temelidir. Pratik çalışmayı bağlayıcı ve belirleyicidir. Bu nedenle tüm yoldaşların derinliğine öğrenmesi, her yanda bir örnek başarılı pratik çalışma için zorunludur. Üçüncüsü, dışarıdan gelecek eleştirilere yalnızca merkez organ düzeyinde yanıt yeterli olamaz. Tüm yoldaşlar gelecek eleştirileri anında çökertici biçimde yanıtlayabilmekle yükümlüdürler. Bu üç nedenle, önümüzdeki aylarda programı yoğun biçimde tartışacağız.

Tartışma şöyle bir yol izlerse en uygunu olacaktır. *Birinci aşamada* taslak organlarda tartışılacak ve görüşler yazılı olarak üst organlara bildirilecektir. Bu çalışmanın sonuçları belirlemeye başlayınca, *ikinci aşamada* merkezin duyurusuyla yığın örgütlerinde tartışma açılacak ve

sonuçlar yine merkeze iletilecektir. Bu aşamada program kamuoyuna açılacaktır. *Üçüncü aşamada* gelen görüşlerin ışığında program düzeltilecek, yeniden yazılacaktır. Önerilerin kapsamlı bir istatistiği tutulacaktır. *Dördüncü aşamada* yeni taslak ve öneri istatistiği (ne kadar öneri gelmiş, ne kadarı kabul edilmiş, ne kadarı birleştirilmiş, ne kadarı kabul edilmemiştir vb.) yayınlanacak ve komitelerden onay istenecektir. Program, onaylayan komiteler için o günden itibaren bağlayıcı olacak, onaylamayan komiteler görüşlerini 5. Kongre'ye getireceklerdir. *Beşinci aşama* olarak TKP 5. Kongresi programı son kez tartışıp karara bağlayacaktır.

Bir noktaya daha dikkat çekmek istiyorum. Yazılı olarak verilecek görüşler iki bölümde hazırlanırsa değerlendirmede kolaylık sağlar. Birinci bölümde genel değerlendirmeler ve öneriler, ikinci bölümde teknik değişiklik önerileri. Her öneri ayrı maddeler halinde ve mümkünse her öneri somut formüller içinde olursa yardımcı olur.

Program tartışmasının böyle bir yol izlemesi belki biraz uzun olacak ama yoğun biçimde tartışılmasını, gözden kaçan yanlışlar varsa düzeltilmesini ve programı derinden öğrenmemizi getirecektir. Bunu yapmadan programı yayınlarsak ne olur, yayınlamarsak ne olur. Hepimiz programın mantığını tam kavrayıp, o yolda çalışabiliyorsak programın o zaman örgüte bir katkısı vardır. Onun için bu tartışmayı herhangi bir tartışma gibi değil, en önemli, yanlılarımızı hazırlayan bir tartışma olarak alalım ve yoğun olarak tartışalım.

PROGRAM TARTIŞMASINI GÜNÜN GÖREVİNE BAĞLAMALIYIZ

Yoldaşlar biliyorsunuz, her yönden ağır bir saldırı altındayız. İdeolojik, siyasal ve son zamanlarda yoğunlaşan biçimde MİT'ten gelen yoğun bir saldırı altındayız. Olsun diyoruz, olacak. Bunlarla başedemeyen, Türkiye gibi bir ülkede devrimi nasıl yapar?

Bunlara olağan gözüyle bakıyorum da bazen öyle eleştiriler geliyor ki gerçekten komik oluyor. Örneğin bir gurup, adını vermeyeyim bilirsiniz, bizi programsız olmakla suçladı. *İşçinin Sesi* kendine parti diyor, programı yok, bizim programımız var, komünist partisi biziz, dedi. Arada bir, zaman bulduklarında yayınladıkları merkez organlarında böyle yazdı.

Bu eleştiri sahiplerinin programı gibi bir program yazmak herhalde çok güç olmazdı. Ağırlarına gitmesin, şaka yollu söylüyorum, bir yoldaşın bir şişe rakıyla iki gecesine mal olurdu en fazla. Böyle eleştiri olmaz. Sonuçta herkes ürünüyle ortadadır. *İşçinin Sesi* de bugünüyle, yarınıyla, ürünüyle ortadadır.

Öte yanda, geniş anlamda düşünürsek, *İşçinin Sesi* hiçbir zaman "programsız" da olmadı. Merkez organ tüm programatik konulardaki başarılı yayınlarıyla pusulasız kalmamamızı sağladı. Program diye bir metnimiz olmadığı zaman bile "programlılardan" çok daha programlı bir harekettik.

Yoldaşlar, parti içi kavga patladığından bu yana dört tam yıl geçti. Bu dört yıl içinde en önemli bir kazanım, kalıcı bir kadronun ortaya çıkması oldu. Azdır, tüm görevlere koşacak kadar değildir, ama geliyor. Önemli olan, değişim eğrisi ne yanadır, düşüyor mu, yükseliyor mu? Yükseliyor. Öte yanda, kadromuz devrimci harekette bilgi birikimi, profesyonel hüner ve yaratıcı çalışma açılarından en seçme kadrolardan biridir.

Böyle kısa sürede bu nitelikte bir kadro oluşumu büyük bir başarıdır. Biz, başkaları gibi hazır birikimi alıp yoğurmuyoruz. Hazır bir potansiyelin üzerine oturmuyoruz. Biz yoktan var ediyoruz ve ideolojiimiz Türkiye'nin bu koşullarında insanların en güç gelebilecekleri ideolojidir. Buna rağmen böyle ilerliyorsak, bu yarınımızın da nasıl olacağını gösterir.

Dedim ki, en önemli kazanımımız bu siyasal çizgi için canını vermeye hazır kalıcı bir kadronun çıkmasıdır. Şimdi bu merdivenle binanın ikinci katına çıkmak zorundayız. Kadrolaşmayı, derinliğine ve yaygınlığına örgütlenmeyi geliştirmek zorundayız. Program çalışmasını bu amaçlara

bağlayabiliriz. Bu amaçlar uğruna yürütülecek günlük çalışmanın içine oturtabiliriz. Öyle de yapmalıyız. O zaman program tartışması soyut bir fikir tartışması olarak kalmaz, o zaman programın varlığı pratik örgüt çalışmasını derhal etkilemeye başlar. Çalışmanın iki yönü de bu kaynaşmadan son derece yararlı çıkar.

Şu sıralarda sanki kafamın arkasından biri oturmuş sürekli olarak, “zaman azalıyor” diyor. Gerçekten Türkiye’de zaman azalıyor. Cuntanın içine düştüğü durum gösteriyor. Halk yönetime karşıdır. Diller değişti. Zaman azalıyor. Elimizi çabuk tutmak zorundayız. Şu yaşadığımız son yılları yeni baştan, bir daha baştan yaşamamak için elimizi çabuk tutmak zorundayız.

Böyle giderse tüm devrimci hareket bir kez daha yaya kalacaktır. Bu konuşmanın ilgi alanı kendi örgütümüz olduğu için devrimci hareketin durumunu bir yana bırakalım, ama biz de yaya kalırız. Ufukta haberci bulutları birikmeye başlayan yeni açılımı karşılayabilecek, doyurabilecek durumda değiliz.

Acele etmek zorundayız. Örgütsel, siyasal, teorik açılardan, parasal açıdan, eğitim açısından, sayın ne sayarsanız, çalışmayı arttırmak zorundayız. Çok güzel bir başlangıcımız var. Artık üstüne dayanabileceğimiz bir birikimimiz var. Ancak Türkiye’deki sorun karşısında yetmiyor, gücümüz yetmiyor. Zaman az, hızlı çalışmak zorundayız. Günde 25, 26 saat çalışmak zorundayız. Bir parantez açarak, merkezi kayırma, merkezi herşeyin önüne koyma bilincinin önemini de bir kez daha vurgulayayım.

Yoldaşlar, yapmakta olduğumuz görevin büyük anlamını hepimiz içimizde duyuyoruz. Elbirliğiyle sıfırdan başlayarak bir varlık yaratıyoruz. Biraz önce döndüğümüz çok başarılı yürüyüşümüz bunun en güzel göstergesidir. Bunda hepimizin katkısı var. Bizim yaratıcılığımız, bizim hünerimiz işte bizim örgütümüzdür diyoruz. Öyle bir varlık yaratıyoruz ki, en temiz kalpli, en yufka yürekli ama acımasız, önündeki hiçbir engeli tanımayacak, ezip geçecek bir varlık. Bizlerden sonra da, nesiller nesiller boyu bekçiliğini sürdürecektir, Türkiye’de devlet ve sınıflar

yok olana dek kalacak bir mekanizma yaratıyoruz. Bunun heyecanını duyan kadrolar, halkın gönlünü kazanır yoldaşlar. Çünkü içtenlik bulaşıcıdır.

TKP'nin IV. Programı, Türkiye işçi sınıfının, komünizmin yeni ve utkan geleceğinin başlangıcı olsun!

TOPTANCI SİYASETE HAYIR

İşçinin Sesi, sayı 244, 17 Ekim 1983

Hatırlarsanız, *İşçinin Sesi* birkaç ay önce şöyle bir öngörüde bulunmuştu: Menşeviklerin bu bunalımı bitti, yenisine dek biraz kıpırdanacaklardır. Ancak yeni bir bunalımın geleceği de, en az yeniden canlanmaları denli kaçınılmazdır.

Aradan geçen aylar öngörünün doğruluğunu kanıtladı. Canlanıyorlar! İdeolojik yönden, henüz tokatı yemiş bazı yeni şeyler getiriyorlar. Ukala bir öğrenci diliyle, kendilerinden çok emin konuşuyorlar. (Bu yeni getirdikleri fikirler, belki daha ustaca, daha "derin" getiriliyor ama öncekilerinden çok daha temelli sapmalar ve çarpıtmalar taşıyor. Devrimci hareketin bu fikirleri de tokatlaması zor olmayacak.)

Canlanmaları yalnız ideolojik değil, siyasal-örgütsel alanda da görülüyor. Ama nasıl canlanma? Doğaldır ki can düşmanları biz olduğumuz için saldırının "keskin" ucunu bize yöneltiyorlar. Fakat yalnızca bize yönelmiyor. Tüm gerçek devrim hareketine yöneliyor.

Bu örgütsel-siyasal canlanmanın, kendi ideolojik karakterleriyle bağlı bazı özellikleri de gelişiyor. Bunlar belki yeni olmayan, Türkiye'de çok kez uyguladıkları şeylerdir, ama bugün üstünde durulması gereken yönü, biraz kendilerini toparladıklarında derhal eski melun özelliklerini dışarı vurmalarıdır. FİDEF kongresinde, Paris'te, Frankfurt'ta ve son olarak da Brighton'da *İşçinin Sesi*'nin militanlarına saldırdılar. Hollanda'da Dev-Yol yöneticisini dövdüler. FİDEF olayları sırasında, Paris'te yoldaşlarımızı polise verdiler. Hamburg'ta Dev-Yol'u mahkeme-

ye verdiler ve galiba da 10 bin DM para aldılar. Bu "pratik" şu özellikleri dışa vuruyor: Bir yandan Türkiye devrimini burjuvaziye satmak için ideolojik olarak saldırıyorlar, bir yandan devrimci örgütlere yapabildikleri yerde fiziksel olarak saldırıyorlar ve bir yandan da bu "pratiği" buldukları yerin kurulu düzeniyle uyuşma içinde yapıyorlar.

Bu durumu devrimci harekete götüreceğiz, tüm devrimcilerin dikkatini, uyanıklığını, ortak tutumunu isteyeceğiz. *İşçinin Sesi*'nin, "bu benim parti içi sorunumdur, kimseyi karıştırmam" gibi bir tutumu, menşevizme karşı tek başına savaşım gibi bir kararı yoktur. Tam tersine oportünizme, işçi ve emekçi yığınlar arasındaki burjuva ajanlığına olabilecek en geniş devrimci karşı duruşu yaratmanın, bu kansere karşı tek başarı şansı olduğunun bilincindeyiz.

İşçinin Sesi, Türkiye devrimci hareketinde sorunların ideolojik-siyasal tartışma yoluyla aydınlatılması konusunda en ısrarlı, verdiği teorik ürünlerle bu alanda en fazla yol almış bir örgüttür. Böyle bir örgütün sol yelpaze içinde fiziksel kavgayı savaşım yolu olarak seçmesini gerektiren hiçbir koşul yoktur, yarın da olmayacaktır. Bugün sol hareketler içindeki varlığımız, başarılı ideolojik savaşımın gücünün kanıtıdır. *İşçinin Sesi* kendisine sataşmayan hiçbir kişiye-ve örgüte devrimci saygı dışında davranmamıştır. Bundan sonra da aynı tutumu sürdürecektir. Öte yanda, *İşçinin Sesi* kimsenin vesayeti altında değildir. Bunu yapmaya da kimsenin gücü yetmez.

Yoldaşlar, özellikle Türkiye devrimci hareketinin bugün geçmekte olduğu derede, sol içi kavgalar tüm hareket için son derece zararlı olmaktadır. Bu nedenle, provokasyonlara karşı uyanık ve tedbirli olmalıyız. Menşevikler korkaktır, menşevikler kavgayı göze almaz, bunları bir yana bırakın. Güçlüyseniz menşevikler ve tüm öteki bulanık su balıkları korkaktır. Güçsüzsünüz, dünyanın en hain insanlarıdır. Çünkü ideolojik yönden acizdirler. Güçlü olacaksınız. Yoksa, onların her türlü melaneti yapabileceklerini bileceksiniz. Eyleme güçlü ve yığınsal çıkış, provokasyonların üzerinden atlamanın en

emin, en kestirme yoludur. Biz güçlüyüz. Onları ideolojik-siyasal çalışmamızla siyaset sahnesinin dışına süreceğiz. Ancak bunun yolu kendine boş güvenden geçmiyor, harıl harıl çalışmaktan ve *doğru* çalışmaktan geçiyor. Bu konuya yeniden döneceğim.

Asıl üzerinde durmak istediğim konuya geçmeden önce ilginç bir noktaya daha dikkatinizi çekmek istiyorum. Ortamı daha derinden anlamaya yardım edecektir. Şu sıralarda her yandan uyarlanmış, sanki görünmeyen bir el tarafından hazırlanmış bir mizansen yürüyor. Bir yandan *çeşitli güçler* bizi devrimci kamuoyu önünde saldırgan, ayrılıklarını ideolojik yoldan çözmeyen (!!!) ikide bir kavga yoluna sapan bir örgüt gibi yansıtmaya çalışıyorlar. Öte yandan, Avrupa'nın her yerinde yoldaşlarımıza saldırının ardı kesilmiyor. Böylece, fasit bir çember içine alınmamız ve hızlı ilerleyişimizin önü kesilmek isteniyor. Saldırıları yanıt versek "saldırgan" olacağız, vermezsek şapkayı alıp gideceğiz.

Bu gelişmeler birşeyi tartışmasız biçimde ortaya seriyor. Menşevikler yalnız değil! Umulmadık köşelerden menşeviklerin destekleri var. Ortalıkta başkasının elbisesini giymiş çok menşevik var. Bu, devrim hareketinin sağa kayışının bir göstergesidir. Hatta, dahası var. Siyasal hareketin haber-alma yönlerini ilgilendiriyor.

Bu "fasit çember" karşısında tüm devrimci örgütlere, *haklıyı-haksızdan ayırmaya* istekli tüm devrimcilere sesleniyoruz. Bizi böyle bir açmaz karşısında bırakmayın! Türkiye devriminin çıkarı için burjuva kuyrukçusu oportünizmin provokasyonlarına hep birlikte dikilelim. Unutmayın, dün okun ucu sizlere yönelmişti. Bugün bize, ama yarın *mutlaka* size de. Devrimin önündeki en büyük engel olan TKP menşevizmine karşı hep birlikte. *İşçinin Sesi* şapkasını alıp gitmeyecektir. İstese de yapamaz, çünkü o şapkayı yakalı yıllar yıllar oluyor!

Şimdi yoldaşlar, asıl olarak üzerinde durmak istediğim konuya geliyorum.

Türkiye devrimci hareketinden oportünizmin sultasını kaldırmada, işçi ve emekçi yığınların gönlünü ve kafasını devrime, sosyalizme kazanmada *yığın çalışması*

canalıcı öneme sahiptir. Türkiye'de ve Avrupa'da örgütlerimiz, bizler, yığın çalışmasını düzgün götürmüyoruz. Açık özeleştirisi mi? İşte hareketimiz bu noktada kendi açık özeleştirisini yapma durumundadır.

TKP I. Leninciler Konferansı 1980 yılında yığın çalışmasının ana hatlarını ele aldı, demokratik ve ekonomik sorunların önemine dikkati çekti. Ardından aynı yıl içinde yazılan *Propaganda ve Ajitasyonun Güncel Sorunları* kitabı konuyu geniş bir çerçeve içinde ele aldı ve nasıl bir yığın çalışması yürütmek gerektiğini işledi. 1981 yılında toplanan TKP II. Leninciler Konferansı bu konudaki görüşlerimizi daha da olgunlaştırdı ve özel kararlar çıkarttı. Bu arada, merkez organ konuyu periyodik olarak sık sık ele aldı. Son olarak da *sosyalist yığın örgütleri* üstüne yazı yığın çalışmasında atılacak adımları ve çalışma biçimini işledi.

Peki biz, bu belgelerde işlenen, bir bölümü bağlayıcı karar durumuna gelen ve bizlerin ortak ideolojimiz olan tutumları gerçekleştirebildik mi? Neden yapmıyoruz? Bu görüşleri yaşamda uygulamak için geliştirmiyorsak ne için uğraşıyoruz? Bir yanda en doğru fikir ve tutumları geliştir, öte yanda yaşam kendi bildiği gibi, kendi ataleti ve alışkanlıkları içinde yürüyüp gitsin, bu bize yakışmıyor. Hepimizin bu konuda özeleştirisi yapması ve pratik çalışmayı partimizin ısrarla istediği yöne çevirmesi gerekiyor.

Bildiğim kadıyla son iki yıl içinde Almanya'da *çevrenin somut sorunlarına ilişkin* bir tek bildiri çıktı. Bir tek bildiri! Yabancı düşmanlığı üstüneydi ve çok güzel bir bildiriydi. Ardi gelmedi. Öteki bölgelerde ise bu bile yapılmadı.

Oysa çevredeki emekçilerin somut sorunlarında, onların psikolojilerini dikkate alan biçimde ekonomik-demokratik sorunlardan kalkmak gerektiğini defalarca işledik. İşten mi atılıyor, horlanıyor mu, yabancı işçiye karşı düşmanlık mı var, sendika sorunu mu var? Yığın örgütlerimizin hangisi bu konularda dikkate değer bir çalışma yapıyor? Hangi yerel sorun var önümüzde? Örgütlerimizin bulunduğu bölgelerde emekçi insanlar

yaşamıyor mu? Bunların sorunları yok mu?

Kompartımanlarda yaşamıyoruz. Okuduğum ideolojiktir, yaptığım alışkanlıktır. Öyle değil. İdeolojik çalışmayı, pratiğimize ışık tutsun, pratiği değiştirsin diye yapıyoruz. Pratiğimizi gerçek komünist pratik yapmak için.

Somut sorunları, somut dertleri alarak, bunları devrim davasına bağlamada bugüne dek gelmiş geçmiş tek bir usta hareket var, Bolşevikler. Devrimi de ancak böyle yapabilmişler. Soyut laflarla olmuyor. Onlardan öğreneceğiz.

Soyut ve genel laflarla yığın çalışmasının yürütülemediğini menşeviklerimiz güzel görüyorlar. Şu sorunlarda iş var diyorlar. Doğru, o sorunlarda "iş" var. Ama onlar devrimci çalışmayı yalnızca o sorunlara hapsediyorlar ve ahlaksızlığın büyüğü, o sorunlar düzeyinde bir de "eylem programı" çıkarıyorlar. Orada bağlayıveriyorlar üstünü. Komünistin işi bu değil. Bu tutumu küçümseriz tabii. Doğru. Ancak o çalışma alanlarını küçümseyemeyiz. Gerçekten o çalışma alanlarından kalkmazsan, halkı kazanamazsın. Yaşadığın bölgenin somut sorunlarından kalkmazsan insanları kazanamazsın. O düzeyde de menşeviklik var, bolşeviklik var. Onlar menşevikçe, biz bolşevikçe çalışırız. Çalışma stili farklıdır, çalışma alanları büyük ölçüde aynıdır.

Oportünistler çalışmayı bu alanlara hapsederler. Oysa komünistler için sorun bir çalışma düzeyinin yerine, bir başkasını, genel siyasal devrim çalışmasının yerine yerel-ekonomik-kesimsel demokratik çalışmayı geçirme sorunu değildir. Komünistler için sorun bir çalışma düzeyini bir başkasıyla, genel siyasal çalışmayı yerel-ekonomik-kesimsel demokratik çalışmayla *desteklemek* sorunudur.

Yerel kavganın üstüne oturmayan örgüt, örgüt olamaz. Örgütlerimiz hâlâ ideolojik gücün kazanımlarını kullanıyorlar. Dönemin şanssızlığı da var, ama döneme uygun çalışmayı da yürütmüyoruz. İTİB neden öteki rakiplerini sildi de tek örgüt oldu İngiltere'de? Çünkü yerel bir kavga götürdü. Yerel bir kavganın üstüne oturdu.

Wimpy işçilerinin sendikalaşması, onların grevleri, doktoru, hastanesi, buralardan kalktı.

Şırıngayla örgüt olunmaz. Örgüt, bölgenin sorunlarıyla itiş-kakış içinde ortaya çıkar. Ya yerel çalışmalar içinde doğacak, ya da onun dışında kurulabilir ama mutlaka yerel sorunların üstüne oturacak, hemen çevrenin sorunlarına eğilecek. Oportünizmden nefretimiz, yanlışlıkla bazı doğruları da güme götürmesin.

Bu her zaman böyledir. Her zaman örgüt, örgüt olmak istiyorsa yerel sorunların üstüne oturmak zorundadır. Onları küçümsemek zorundadır. Faşizm koşullarında çok daha fazla böyledir. Her yerde bildiriler çıkıyor. Antetli, renkli. Ne var ki, hep genel siyasal konularla ilgileniyor. Oysa işçiler fabrikadan atılıyor, işsizlik, açlık, baskı, zorbalık, sayılmayacak denli sorunlar emekçiyi yakıp kavuruyor.

Hatta şunu söylüyoruz. Bu yalnız Avrupa'daki çalışma için değil, dünyanın her yeri için, Türkiye için de böyledir. Yerel kavganın üstüne oturmayan örgüt örgüt olamaz.

Yerel kavgaları tek bir devrim kanalına akıtmaktan söz ediyor Lenin. Söylediği ve yaptığı budur. Biz bunları güzel söylüyoruz, ama kötü yapıyoruz. İşte bu olmuyor! Biz de güzel yapacağız. Nerede insanlar toplanabiliyorsa biz o işin içindeyiz. Yabancı düşmanlığına hayır mı, yabancı düşmanlığına hayır.

Bu mesajı vermek için merkez organ yabancı düşmanlığı konusunda kaç çek-al yayınladı. Şunu söylüyordu. Yabancı düşmanlığı yakalanması gereken bir halkadır. Almanya'daki kaç milyon insanın can derdidir. Fark, konulara yanaşımında gelecek. Çeşitli hareketler hep Türk ulusçuluğu çerçevesine sokuyorlar yabancı düşmanlığı sorununu. Bolşeviğin çerçevesi farklı olur. Yabancı düşmanlığı konusunda hiçbir örgütün söylemediği şeyler söylüyoruz, ama bunları yaşama akıtmıyoruz.

Hatamızı, hızla dağıtıp yok etmemiz gereken hatamızı şöyle söyleyeyim: *Toptancı, global siyaset.* Çoğunluk yoldaşımız global siyaset yapıyor. Türkiye'de devrimden konuşuyor, dünyada devrimden konuşuyor,

bölgesinin, insanının sorunundan konuşmuyor. Yerel siyaset yapmıyor. Hatamızı düzeltmenin yolu *yerel siyasete* gereken önemi vermekten geçiyor.

Şiddetli bir özeleştiriyi yapmak zorundayız. Burada şu ya da bu yoldaşı ya da örgütü değil, kendim dahil hepimizi eleştiriyorum. Bu bütünsel bir özeleştirmedir.

Siyasal çalışmayı, yalnızca yerel siyaset düzeyinde tutmak sendikal siyaseti devrimci siyasetin yerine geçirmek olur, kapitalist düzeninin istediğinin ta kendisidir. Ancak, yerel-somut sorunlar üzerinde çalışmayı reddetmek de gerçekten “solcu” suçlamasına hak verdirir.

Siyasal çalışmanın, çalışmayı yürütenleriyle ve konularıyla böyle iki ayrı kampa ayrılması, kapitalist düzenin oyununa düşmektir. Uzun dönemde devrim hareketinin halktan soyutlanmasını ve etkisiz bir güce dönüşmesini getirir.

Bir yanda yerel siyaseti oportünistlere, “sosyal işçi” tiplerine, liberal “kana yan kalpler”e bırakmışız. Bu yanda da devrimciler devrimlerden konuşuyorlar... Hayır, bu ikisi birlikte yürütülmeden devrime olanak yoktur.

Bizde olmayan, olması gereken yerel siyasettir. Genel siyasetimizin yönü herkesten güzel ve doğrudur. Günlük pratik çalışmada bunu yerel çalışmayla dengelemek gerekir. Yayın organımız var, yayınlarımızın içeriği var. Onunla eğitim, onu sokaklarda satma, onun görüşlerini yayma, bunlar sürecek. Ama saha operatörü olan yoldaşlar, yığın çalışmasının içinde olan yoldaşlar global siyaset tutumunu bırakmalıdırlar. Yerel siyaset, yerel sorunlara gereken önemi vermek. Tüm ustalık burada.

Yerel çalışmaya hakkı olan önemi vermek ve bu çalışmayı devrim davasına bağlamak zorundayız. Allaha şükür, herşeyi devrim davasına herkesten güzel bağlıyoruz. Şimdilik olmayan şeyleri bağlıyoruz. Yerel sorunları, insanları, bunları devrim kanalına bağlamak sorunu var. Biz bağlıyoruz ama bağlananlar ortada yok. Bağlanacaklara gitmek gerek. Şaka bir yana yoldaşlar, bu çerçeveyi ciddi olarak, son hızla yaşama geçirmeliyiz. Hepimizin hatası oldu. Şimdi düzeltelim.

Siyasetin yerel ve genel, kesimsel ve genel düzeylerini

başarıyla birleştiremezsek, oportünizmin işçi hareketi içindeki etkinliğini yok edemeyiz. Ayrıca bunu oportünizm diye de ele almayın. Karşınızdaki kapitalizmdir, kurulu düzendir. Devrime dek, gücümüzün ve saldırımızın artışı oranında artacak bir saldırıyla karşı karşıyayız. TKP "resimleri" olarak çıkar, onlar gider başka menşevik çıkar, o ad kalkar başkası gelir. Bu, *düzenin devrim hareketine saldırısıdır*.

Bu saldırıya ancak yığınların içine yerleşerek ("daha iyi yerleşerek" diyemiyorum) yanıt verebiliriz. Yengeci bilir misiniz? Tehlike karşısında yüzmeyi bilmeyen, hızla oradan savuşmayı bilmeyen (yani şapkasını alıp gitmeyi bilmeyen) bu hayvan yavaş yavaş kumun içine gömülür ve kendisini kapatır. Bizim de yapacağımız, benzetmenin sınırlılığı içinde, budur. Bizim kumumuz işçiler, emekçiler, yığınlardır. Onun içine gömüleceğiz, onunla birlikte ülkeyi boydan boya ayaklandıracak karşı saldırıyı örgütleyeceğiz. Daha yapamadık.

Yapamayışımızın nedeni, söylediklerimizin yanlışlığı değildir. Yığınların en gerçek, en kapsamlı ve en kalıcı çıkarlarını ilgilendiren konuları getirmeyişimiz değildir. Yığın çalışmasının dinamiğini düzgün oturtmadık. Emekçinin somutundan kalkarak, onun en önemli çıkarlarını nasıl savunduğumuzu gösteremedik.

Onun somutunda çalışacağız. Dudak bükmeden yerel siyasette harıl harıl çalışacağız. Ekonomik sorunlar, sendikalar, belediyeler, şunlar, bunlar, oradan oraya koşturacağız. Bu iş böyle olacak.

Komünist olduğumuzu herkes biliyor. Neyi savunduğumuz da apaçık ortada. Bunları bilerek yerel düzeyde bizimle çalışan işçi daha başında koşullanmalarının önemli bölümünü kendi eliyle yıkmış oluyor. Bu yönlere girmeyelim. Bilmediğimiz şeyler değil bunlar. Yalnız yapmadığımız şeyler. Şimdi yapmamız gerekiyor. Global, toptancı bir siyasal çalışma yerine yerel-çevresel sorunlara oturmuş, oralarda odaklanmış, oralardan genel devrim kanalına akan bir çalışma gerekiyor.

Bu örgütün yıllar içindeki gelişmesine bakarsanız yoldaşlar, çok hatalar yaptı. Ancak, örgütün en güçlü

yanı, hatalarını zamanında gördü ve ona göre tutum aldı. Onun için eminim, çok eminim, yarından başlayarak başka türlü çalışacağız. Üstümüze düşeni yapacağız.

Toptancı siyaset değil, yerel çalışmaya oturmuş devrimci siyaset!

TDHSK ULUSLARARASI KONFERANSI'NDA YAPILAN KONUŞMA

İçinin Sesi, sayı 245, 7 Kasım 1983

Türkiye, çok yaygın bir küçük üretim tabanı üzerinde tekellerin, finans guruplarının oluştuğu, finans-kapitalin devleti ele geçirdiği bir ülkedir. Aynı zamanda, yerli tekellerle iöiçe geçmiş emperyalizmin, başta Amerikan emperyalizminin her yoldan sömürdüğu ve askersel güdümü altında tuttuğu bir ülkedir. Türkiye, az gelişmiş ülkeler çerçevesi içinde, orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir.

Ülkemizin bu yapısı, son derece önemli jeopolik-stratejik konumu içinde, halkımıza ağır koşullar dayatmıştır. Toplum, sürekli olarak ekonomik-toplumsal-siyasal bunalımlar içinde çalkalanmış, dişe dokunur bir demokrasi yaşamamış, sık sık baskıcı, totaliter rejimler görmüőtür. Bu sonuçlardan kalkarak, zaten "Türkiye demokrasi yaşamadı ki", "işkence zaten her zaman vardır" gibi gerekçelerle bugünkü faşist rejime karşı yükselen sesi azaltmaya çalışmak, karanlığın apolojisini yapmak için, ya ahmak olmak, ya o karanlığın insanı olmak gerekir.

Türkiye halkı da, tüm halklar gibi demokrasiye layıktır. Ve bu uğurda son 25 yıldır yoğun bir mücadele vermektedir. Sorun, halkımızın demokrasiyi istememesi, ona layık olmaması, bulduğuyla mutlu olmasında değil, ekonomik-toplumsal ve siyasal açıdan Türkiye egemen güçlerinin, güdük bir demokrasiye bile dayanamayacak denli zaafı taşıyan yapısıdadır. Demokrasiyi sağlamanın yolu Türkiye'de ona düşman güçleri iktidardan uzaklaőtırmaktan geçiyor.

Halkımız demokrasi istiyor ve bu uğurda, dönem dönem gerilese de, susturulsa da, sürekli ilerleyen ve yükselen bir kavga veriyor. 1960'ların ortalarından bu yana Türkiye'nin Avrupa'da toplumsal çatışmanın en yoğun olduğu ülke olması bunun kanıtıdır. Halkın siyasallaşma düzeyi bunun kanıtıdır.

Bir örnek vereyim: Ülkemizin ilerici yayınevlerinden biri olan Sol Yayınlar, 12 Eylül öncesinde, her *kitabını* 20.000 basıyordu. Bu sayı da kısa zamanda tükeniyor, ikinci, üçüncü baskılar yapılıyordu. Bu kitaplar polis romanları vb. değil, Marks'ın kitaplarıydı. Ve Sol Yayınları, ilerici yayınevlerinden yalnızca bir tanesiydi. Bu sayıları, Avrupa'da basılan ilerici yayınlarla karşılaştırmak bir fikir verir.

İlerici güçlerin Türkiye'de büyük bir ağırlığı vardır. Bir kez, onlar objektif olarak halkın tümünün çıkarlarını temsil etmektedirler. Sonra, sübjektif açıdan da küçümsenemez denli büyük kalabalıkları hareketlendirmiş, seferber edebilmişlerdir. İlerici güçlerin, objektif olarak çıkarlarını temsil ettiği yığının tümünü harekete geçiremeyişinde çeşitli faktörler arasında, devrimci hareketin aşırı bölünmüşlüğü ve eşgüdümlü çalışmaması çok önemli rol oynamıştır.

Bu koşullar altında, 12 Eylül'de ülkemize faşizm geldi. Çok zor bir dönem yaşandı, yaşanıyor. Türkiye'nin faşizm altındaki durumunu tanıtmak, Türkiye halkıyla dayanışma sağlama hareketi Avrupa'da son derece önemli bir alan olarak öne çıktı. Avrupa'nın her ülkesinde, her görüşten barışsever, hümanist, demokrat, komünist insanlar bu alanda çalışma yürütüyorlar.

Türkiye 12 Eylül rejiminin faşist karakteri bu çalışmalarla Avrupa kamuoyuna kabul ettirildi. İşçi sınıfına ve halkımıza önemli bir destek sağlandı. Yalnız, Türkiye devrimci hareketinin kronik bazı zaafı da yansımaya başladı. Bu zaafın üstesinden gelmezsek, Avrupa ilerici kamuoyu önünde, tüm devrimci hareketin küçük düşmesi, desteğin zayıflaması tehlikesi vardır. Türkiye devrimci hareketindeki bölünmeleri yansıtır biçimde, her çizginin gücü oranında ayrı bir dayanışma

kampanyası, ya da komitesi örgütlenme eğilimi vardır.

Bu, çok tehlikeli bir eğilimdir. Kesinlikle önüne geçmeli, ısrar edenleri teşhir edip engellemeliyiz. Değişik siyasal görüşlere sahip ilerici olarak, Türkiye ile dayanışma hareketi içinde birlikte çalışabilmeliyiz. Çalışmalıyız. Başka yolu yoktur. Siyasal görüş farklılığı nedeniyle, ama bunu açıkça söylemeden, gözünün üstünde kaşın var diyerek dayanışma hareketini bölmeye kimsenin hakkı yoktur.

Dayanışma hareketini, her görüşten ilerici insanın olumlu bir görev yapmanın mutluluğunu duyarak çalıştığı en geniş bir hareket durumuna getirebilmeliyiz. Bunun için bence iki düzeyde çalışmaya gerek vardır:

1. Avrupa'nın tek tek ülkelerindeki dayanışma kampanyalarını tekleştirerek. Bunun her ülkeye göre somut yolunu bulmak. Kampanyalar arası periyodik düzenli görüşmeler, ortak bir koordinasyon komitesi kurma, tek bir kampanya olarak birleşme, bu tekleşme çalışmasının akla ilk gelen yollarıdır. Ama hangi yoldan gidilirse gidilsin mutlaka eylemler derhal koordine edilmeli ve Avrupa ilerici kamuoyunun kafasının karışmasına izin verilmemelidir.

2. Tüm Avrupa çapında aynı tekleşmeye ulaşabilmeliyiz. Bunun için ilk adımda, tüm komitelerin eşit temsille katıldığı, periyodik toplanan bir Avrupa koordinasyonu kurulmalıdır.

Şimdi değinmek istediğim nokta arkadaşlar, belki doğrudan doğruya dayanışma kampanyalarını ilgilendiriyor ama sonuçları kampanya çalışmalarının başarısını en derinden etkiliyor.

Avrupa'da Türkiye ile dayanışma hareketi içinde yer almış Türkiyeli ilerici güçler olarak şunu çok iyi kavramak zorundayız ki, Avrupa'daki Türkiyeli işçi kitlesinin gönlünü tam anlamıyla kazanmadan, onu hareketlendirmeden, öteki amaçlarımıza ulaşamayacağımız gibi güçlü bir dayanışma hareketi de yaratamayız. *Bizim gücümüz, aramızdaki Türkiyeli yığındadır.*

Avrupa'daki Türkiyeli işçinin sorunlarına yakın olmalıyız. Soyut, global siyaset yerine, onun yakın

sorunlarına önem veren, oradan kalkan yerel siyasete ağırlık vermeliyiz. Bu alanda atacağımız her ileri adım, Avrupa çapında Türkiye ile dayanışma kampanyasının başarısına da çok önemli bir katkı olacaktır.

Halkımızın bu zor günlerinde ona destek olan tüm barış, demokrasi ve özgürlük yanlılarını, özellikle Avrupalı dostlarımızı saygıyla selamlarım. Ve onlara, tüm Türkiye devrimci güçleri adına şu mesajı iletirsem, sanırım devrimci hareketimizin büyük çoğunluğunun duygularını dile getirmiş olurum: Sizleri yurdumuzda ağırlayacağımız ve o günkü güçlüklerimizi çözmede yine yardımınızı isteyeceğimiz yıllar uzakta değildir.

SEÇİMLER SONRASI TÜRKİYE

İşçinin Sesi, sayı 246, 21 Kasım 1983

Üç icazetli parti dışında en hafif bir burjuva muhalefete bile izin verilmediği, halk sınıfları üstünde baskı, tehdit ve şantajın her biçiminin uygulandığı bir ortamda "seçimler" yapıldı. Demokrasi sözcüğünü ağza almanın bile en büyük utanmazlık olacağı sahte bir seçim! "Demokrasiye dönüş"le ilgisi olmayan bir seçim!

Böyle seçimin sonuçlarının toplum açısından bir önemi olmamalıydı değil mi? İşte bu, siyaseti matematikle kanştırıranların düşeceği hata olur. Siyasetin, onu yapanların öznel istemlerinden *bağımsız* olduğunu bu seçimlerden daha iyi gösteren örnek az bulunur. Yapılan düzmece seçimlerle Türkiye, bu seçimi düzenleyenlerin (seçime katılan üç partinin yönetimlerini de düzenleyiciler arasında düşünüyorum) öznel istemlerinden, hesaplarından *bağımsız* olarak *yeni bir döneme* girmiştir.

Girilen bu yeni dönem üzerinde durmadan önce seçimin gösterdiklerine ve göstermediklerine bir bakalım.

SEÇİMLERİN GÖSTERDİKLERİ

Sahte seçimlerin gösterdiği *en önemli sonuç*, halkımızın çoğunluğunun faşist cuntaya karşı olduğudur. Halk, Özal'a yaptıkları, yapacakları için değil, fikirleri ve tutumu için değil, her çevreden elbirliğiyle "cuntaya muhalif gerçek parti" imajı yaratıldığı için oy verdi. Halkın gözünde faşist rejime en yakın duran "devlet partisi" MDP'nin aldığı oylar, halkımızın yüzyıllar içinde

edindiği bilgeliğiyle faşizme vurduğu tokattır.

Seçimler onu düzenleyenler açısından oyundur, ama halkın oylarıyla belirttiği tepki oyun değildir.

Sahte seçimlerin gösterdiği *ikinci* önemli sonuç, sosyal demokrasinin solunda duran solun Türkiye toplumunda taşıdığı büyük ağırlıktır. İç ve dış basın bu gerçeği ne denli gizlemeye çalışırsa çalışsın, en yoğun şiddet altında, en ufak legal olanak yokluğunda alınan sonucun solun gerçek gücünü hiçbir biçimde yansıtmaması da bir yana, sonuç gücümüzün göstergesidir. Bu durum aşağıdaki tabloda izlenebilir.

Tablodan anlaşıldığı gibi, geçersiz oy — seçime katılmayan — oy hakkını yitiren oranı %18.3'dür. Seçime katılmanın zorunlu tutulduğu bir zorbalık ortamında bu oranın tümünü şu ya da bu düzeyde bilinçli sol olarak kabul etmek hiç de yanlış olmaz.

Sonra, seçmen kütüklerinde yer almayanları buna katınca oran %22 olmaktadır. Ortaya çıkan %4'lük artışın bir kısmı ülkenin genel geriliğinin sonucu yapılan bildik yanlışlardandır ama bir kısmı hem de mutlaka solun en bilinçli unsurlarıdır. Bunlar onbinlerce siyasal tutuklu ve binlerce illegal yaşayan devrimcidir. Bu sayıları bir de 18 yaşın üstündekilerin önemli bir bölümünün sola eğilimli olduğunu dikkate alarak düşünelim. O zaman tümü birlikte, en asgari bir tahminle Türkiye'de solun birleşik gücü %20'nin altında değildir. Bu da solun büyük gücünün ve burjuvazinin korkularının hayal olmadığını kanıttır.

Sahte seçimlerin gösterdiği *üçüncü* sonuç, burjuva muhalefetinin (AP+CHP+MSP) sınıf belkemiksizliğidir. Demirel'in "Gökalp mektupları" ve üç partinin de geçersiz oy çağrıları ardından "demokrasi kavgası"nı yeterince verdiklerini düşünerek seçimden haftalar önce Özal'a çark ettiler. Bunu yaparak faşist rejimi bir yanıla bir kez daha iflastan kurtardılar, (%20 çevresinde bir geçersiz oy rejimin sonunu getirirdi), bir kez daha onunla uzlaştılar. Öte yandan, en uzlaşmacı yoldan Özal'ı (ve cuntayı) kendi amaçlarına esir alarak "yavaşça" istedikleri noktaya ulaşmayı hesaplıyorlar.

Sahte seçimlerin gösterdiği *dördüncü* sonuç, sahte TKP'nin iflah olmaz burjuva kuyrukçuluğu içinde, burjuva muhalefetini nasıl gözünde büyüttüğüdür. Menşeviklerin, burjuva muhalefetin "demokrasi kavgasında" sonuna dek gideceği üstüne hesap yaptığını, ondan neler beklediğini, seçim günü yaptıkları radyo yayını bütün çıplaklığıyla sergilemiştir. Belli ki sahte TKP'de yeni bir durum yoktur.

Sahte seçimlerin gösterdiği *beşinci* sonuç, devrimci solun örgütsüzlüğü ve kendisini candan destekleyen kesimlere mesajını iletmedeki yetersizliğidir. Türkiye'de solun büyük bir gücü vardır ama bu güç hâlâ çoğunluğuyla kendiliğinden, ulaşılmamış, örgütlenmemiş bir güçtür. Toplumda bir durum mu var, soldaki örgütlenmeler olarak hemen belgelerimizi atıyoruz. Peki yığınlar ne yapıyor?

SEÇİMLERİN GÖSTERMEDİKLERİ

Şimdi bir de seçimlerin göstermediklerine bakalım.

Bir kez, sahte seçimler, Anavatan Partisi'nin şike bir parti olmadığını göstermedi. Gerçek bir muhalefet partisinin seçimlere sızdığının cuntanın gözünden kaçma olasılığı çocukları güldürür. Halkta hiçbir geçmişten gelen desteği olmayan Özal adlı birisini ve onun partisini cuntanın veto etmeye cesaret edemeyeceğini düşünmek de öyle. Kaldı ki cunta çok daha güçlü adları veto etmiştir.

Seçimlere üçşike parti katıldı. Üçünün de lideri, cunta dönemi başbakanlık binasının aynı koridorundaki üç ayrı odadan çıkıp geldi. Cunta nasıl, "bağımsız Kıbrıs devleti" ilanını önceden bilmediği, hatta pek onaylamadığı yalanını ortalığa yayarak gelecekte ortaya çıkacak gelişmelere karşı geçebileceği bir köprü bırakmak istemişse, bu olayda da aynı oyunu oynamıştır. Böylece halkın tepkisini yine kendi ekonomik ve toplumsal görüşlerinin uygulanmaya devamına kanalize etmiş ve toplumdaki buharı bir an olsun azaltmayı amaçlamıştır. Türkiye'nin hilekar burjuvazisi için bunlar bildik

taktiklerdir. Kemal de “Komünist Partisi” kurdurmuştu.

İkincisi, sahte seçimler ülkemize demokrasinin kırınısının bile geldiğini göstermedi. Cunta icazetiyle kurulmuş, ekonomik-toplumsal-siyasal görüşleri AP'den çok daha sağda, faşizmden ne yapalım, hatta nasıl yapalımda değil, nasıl gösterelimde ayrılan *aşırı sağ* bir parti iktidara gelmiştir. Meşru olmayan seçimlerle meşru olmayan bir parti iktidarı ele almıştır ve bu iktidar da *meşru değildir*. Devrimci hareketin bu noktada atlaması kendisi açısından son derece tehlikeli bir durum yaratır, gayri meşru bir iktidara berat verme anlamına gelir.

ÇÖZÜLME DÖNEMİ BAŞLADI

Sahte seçimlerin gösterdikleri ve göstermedikleri en önemlileri bunlardır. Ancak, bu seçimlerle toplum yaşamında *yeni bir dönem* başlamıştır. Yapılanların hepsi manevradır ama yaptırın, halkın faşizme karşı gerçek öfkesidir. *Faşizm çözülme sürecine girmiştir*. Çözülmenin nasıl bir eğri izleyeceğini, yeniden geri dönüşler taşıyıp taşımayacağını, hangi yollardan ilerleyeceğini bugünden kestirmek güçtür. Bunu asıl olarak halkın rejime bindireceği basıncın ağırlığı ve yönü belirleyecektir. Ancak, *faşizmin geri devşirilme, çözülme dönemi başlamıştır*.

Sahte seçimlerin böyle gerçek bir sonuç getireceğine toplumdaki tüm göstergeler işaret ediyordu. Enflasyon yeniden %40-50'ye yükselmiş, işsizlik afet olmuş, oradan buradan homurtular duyulur olmuş vb. Köln'de düzenlenen 10 Eylül toplantısında şöyle dediğimi anımsıyorum:

“Şu sıralarda sanki kafamın arkasında biri oturmuş sürekli olarak, ‘zaman azalıyor’ diyor. Gerçekten Türkiye’de zaman azalıyor. Cuntanın içine düştüğü durum gösteriyor. Halk yönetime karşıdır. Diller değişti. Zaman azalıyor. Elimizi çabuk tutmak zorundayız. Şu yaşadığımız son yılları yeni baştan bir daha yaşamamak için elimizi çabuk tutmak zorundayız.”

Biz, faşist cunta başa geldiğinden bu yana sürekli

olarak "tanklarla gelen devrimle gider" dedik. Faşizmin Türkiye'de yukarıda sözünü ettiğimiz türden bir çözümlere sürecine girişi bu belginin yanlışlığını mı kanıtlar?

Tabii ki hayır. O belge, devrimci güçlerin görevini ve hedefini anlatır, faşizmin gidişinde tek yolun devrim olduğunu anlatmaz. Bunu yayınlarımızda defalarca işledik. Faşizmin devrimsiz eriyerek ortadan kalkmasının yakın tarihte çok örneği vardır. Ancak böyle yollar halkın gerçek kurtuluşuna varmaz.

Sonra, faşizmin çözülme döneminin başlaması belgimizi eskitmiyor. *Faşizm duruyor*, çözülmenin başladığı bir öngörüdür.

Bu arada, sahte TKP'nin bir miyopluluğuna da değinmeden geçemeyeceğim. Bu menşevikler, cuntaya en azgın yıllarında faşist demediler de durup durup seçimlere beş kala faşist dediler. Hem de şu günlerde radyodan okudukları "kongre"lerinde yer alan "*artık barışçıl yollar kapandı*" gibi dehşetli bir saptamayla!! 12 Eylül 1980'e dek barışçı yollar açıldı! Doğru Yol Partisi'nin veto edilmesiyle barışçı yollar kapandı!

Şimdi yoldaşlar hem tüm devrimci solun, hem kendi partimizin önünde gelen döneme uygun olarak yapılması gereken işler iyice beliriyor. Tedbirli ve ne yaptığını bilir biçimde, "devrimci" başdönemlerine kapılmadan örgütlenmek. Adım adım, ısrarla... Halkla kaynaşabilmek. Ona ulaşabilmek, onun dilinden konuşabilmek. Bunun için varolan tüm legal olanaklardan yararlanmaya çalışmak... İdeolojik ve siyasal konularımızı geliştirmek.

Bu görevleri yerine getirmek zorundayız. Çünkü tanklarla gelen devrimle gönderilmelidir. Çünkü ancak o zaman gerçek demokrasi gelebilir.

FKBDC VE DEVRİMCİ GÖREV

İşçinin Sesi, sayı 250, 16 Ocak 1984

Dev-Yol ve PKK'nın girişimiyle *Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi*'nin (FKBDC) kurulmasının hemen ardından *Türkiye Komünist Partisi (İşçinin Sesi)*, yetkili kurullarının oybirliğiyle aldığı bir kararla bu cepheye katıldı.

Partimiz, cephe platformunda katılmadığı çok yer olmasına karşın bunları "münazara" gereci yapmadı. Faşist cuntaya karşı ciddi bir çekim merkezi yaratmanın günün temel sorunu olduğu, birlik hareketi geliştikçe yanılığların eylem içinde ayıklanabileceği görüşünden hareket etti.

FKBDC daha ilk adımlarını atarken çeşitli zorluklarla karşı karşıya kaldı, ki bu da ancak doğaldı. Bu zorlukların en önemlileri bizce şunlardı:

1. Cepheye katılan güçler arasında nesnel ve öznel nedenlerden, yer yer haklı ve haksız nedenlerden kaynaklanan bir güven sıkıntısı vardı.

2. Cepheye katılan güçlerin değişik bölgelerdeki kolları arasında cepheye ve cephedeki öteki güçlere karşı tutumlarında farklılıklar vardı.

3. Hegemonya fikrini dayatmacılıkla karıştıran tutumlar hem küçük, hem büyük örgütler arasında sürüyordu.

4. Cepenin kuruluş belgelerinde ağırlıklı yer alan, bizim de katılmamızın temel nedeni olan, *devrim için cephe* anlayışı ve bu anlayışın uzantısı devrimci-reformcu çizgisinin çekilişi günlük tutumlarda kararlı biçimde yaşama geçirilemiyordu.

5. Cephe, devrimci kesimin bazı önemli hareketlerini

içinde toplayamamıştı.

Böyle zorluklar vardı ve bir dereceye dek kaçınılmazdı. Geçmişimiz böyle deneyler taşııyordu.

Yine de FKBDC özellikle ilk başlarda yararlı eylemler yaptı, önemli bir çekim odağı oldu.

FKBDC'ye karşı partimizin tutumu nasıl oldu? Bunu da 1,5 yıl önce söylediklerimizden okuyalım:

“FKBDC'ye kaulma kararı alındığı anda TKP EK Üst Bürosu tüm parti örgütlerine şu direktifi yolladı: Uyumlu çalışılacak, hırçın-dayatmacı tutumlardan kaçınılacak, ‘hegemonya’ adına fırsatçı davranılmayacak, kısa erimli çıkarlar peşinde gidilmeyecek. Birlikte savaş yürüttüğümüz yandaşlarımıza güven vereceğiz. Sözünde duran, ciddi, birleştirici (çok önemlidir, Türkiye devrimci hareketinde üç kişiyi biraraya oturtmak bile bazan güç oluyor), mutlaka birleştirici bir hareketiz. Geçimli bir hareketiz. İdeolojik konularda her zaman geçimsiziz.

“FKBDC'ye yanaşımımız başından böyle oldu, bundan sonra da böyle olacaktır.

“FKBDC'nin bugünkü varlığı ve *atacağı adımlarla* başarı şansı vardır. Bu şansı olguya dönüştürmek kendi elindedir. Gerçek bir başarı için doğal olarak köprülerin altından çok sular akması gerekir.”¹

Biz sözümüzde durduk ve söylediğimiz gibi davran-dık. Ancak, başarısı “*atacağı adımlarla*” oluşacak FKBDC beklenen adımları atmadı. FKBDC çalışmadı, çalışamadı, çalıştırılmadı, her ne ise, amacımız polemik yapmak değil. Bugün varılan yerde durum nedir?

FKBDC çalışmıyor ve çalışmayışıyla, devrimci güçlerin birliğine *özünde* karşı olan güçlerin değirmenine su taşıyor. *Özünde* birliğe karşı güçleri ikiye ayırabiliriz: 1. Reformist, burjuva kuyrukçusu, pasifist hareketler, 2. Le-ninci taktikleri karikatür düzeyine indirerek “ne denli ayrırırsan o denli devrimcisin” anlayışına varan hareketler.

Bu iki çeşitten hareketler, FKBDC'nin kuruluşun-daki bazı durumları sürekli olarak öne sürüyorlar ve “bak işte, biz dememiş miydik!” diyorlar. Bu arada çeşitli

etkilerle (devrimci hareketin ideolojik yönden sağa kaymakta oluşu, yığın kuyrukçuluğu, Türkiye ortamın şu sıralarda devrimci olmayan bir legal çalışmaya giderek olanak tanıyabileceğinin ortaya çıkması ve legal parti hayallerinin yeniden hortlaması) *devrimci* hedefleri, ne olduğu belirsiz mide bulandırıcı bir "demokratlık" içinde eritme çabaları yoğunlaşıyor.

FKBDC, Türkiye'de hiçbir iş yapmadı, yapmayı da önümüzdeki kısa dönem için planlamıyor. Oysa bu, cephenin başarısı için zorunludur. Türkiye'nin bugünkü koşulları altında örgütlerin belki birlikte çalışmaları zordur ama bu zorluğu aşmanın herkesin kabul edebileceği bazı kolay adımları da vardır.

Avrupa'da BİRKOM sorunu var. Nedir, ne olacak? Birkaç kez cephe bu konuda karar değiştirdi. Avrupa'da geniş eylem birliği toplantıları var. Bu eylem birliğinin FKBDC ve BİRKOM'la ilişkileri belirsizdir. Çeşitli formüllerle bu sorunlar, en geniş devrimci birliği sağlayacak biçimde çözülebilir. BİRKOM federasyon olabilir, olmayabilir, eylem birliği onun yerine geçebilir, geçmeyebilir, vb.

Zaman zaman cephe içinde çeşitli örgütlerin getirdikleri bunlara benzer öneriler karşısında biz "ilkesel" bir tutum almadık. Böyle öneriler karşısında her zaman birleştirici ve eyleme dönük olduk. Çünkü öyle de olabilir, böyle de olabilirdi. Önemli olan FKBDC'nin çalışmasıdır. Cephe iş yapsın, yan konulara ilişkin en doğru adımları bu çalışma gösterecektir.

FKBDC'nin Türkiye devrimine yararlı olabilmesi için bizce şunları ivedi olarak yerine getirmesi gerekir:

1. Cephe güçleri kamuoyu önüne, her çeşit platforma bir *taraf* olarak çıkmalıdır.

2. Cephe, hem Türkiye'de, hem Avrupa'da *somut* çalışma yapmalıdır.

FKBDC'nin zaman geçirmeden, "siyaset üretme" filan gibi jimnastikleri bir yana bırakarak bu iki koşulu yerine getiren bir hareketlilik içine girmesi zorunludur. O zaman siyasetini de üretir. Bunlar olmazsa, o cephenin varlığı, "cephe çalışmasa da adı dursun yararlıdır" tutumu

devrim hareketine yarar değil zarar verecektir. FKBDC kendi yanlışının sırtından ters görüşlerin, özünde burjuva görüşlerin güçlenmesine yardım etmiş olacaktır.

İYİ ÖNCÜ DEĞİL KÖTÜ ARTÇI BİLE DEĞİL'DEN

Menşevik programın evrimini ele alan
bu kitabın, birinci ana
bölümünden sonuç alt bölümünü ve
ikinci ana bölümünün tümünü veriyoruz.

I. OPORTÜNİST PROGRAMIN BİRİNCİ DÖNEMİ— NİSAN-KASIM 1983

I.IX. SONUÇ

Buraya dek söylediklerimizin bir özeti olarak menşevik devrim teorisinin, BUDEP'in mantığını maddeleyelim:

1. Türkiye'nin önündeki stratejik aşama, sosyalizme açılacak olan anti-emperyalist, anti-tekel devrimdir.

2. Ancak buna bugün halkın psikolojisi ve bilinci hazır değildir.

3. Etkin *burjuva demokratik* güçler vardır. Devrimci güçler ise bunlardan çok daha zayıftır.

4. Bu nedenle burjuva demokratik güçlerle birliği sağlayacak "Ulusal Demokrasi Aşaması" gereklidir.

5. BUDA'dan nereye gidileceğini işçi sınıfının ve KP'nin gücü belirleyecektir. (Bu da mavi boncuk!)

Bu mantık, hem Türkiye'yi, hem Marksizmi ya anlamadıklarını, ya da daha olası, bilerek çarpıttıklarını göstermektedir. Türkiye'yi çarpık ele alıyorlar ve "ulusal" ve "demokratik" bir burjuvaziden konuşuyorlar, oysa Türkiye'de en "iyi" burjuva demokrat değil, liberaldir.

Marksizmi çarpıtıyorlar. Birincisi, hadi, bizim liberal dediğimize onlar demokrat diyor olsunlar, taktik onlarla bütünleşmek yine olamaz. Leninci taktiklerin öğrettiği, bunları soyutlamak ve tarafsızlaştırmak için çalışmaktır. Burjuva devriminde bile Bolşevikler bunun için çalışmışlardır. Bizimkiler ise onlarla bütünleşmek için uğraşıyorlar.

İkincisi, halkın bilinç düzeyine bakarak iktidar aşaması belirlenmez. Görevimiz halkın bilincini toplumun

nesnel olarak önünde duran aşama için hazırlamaktır. Bilincin o günkü durumuna göre aşama icadetmek, işte bu oportünist "aşamalar" teorisidir. Bu da değilse, bir kul çıkıp "aşamalar" teorisini anlatabilir mi?

Üçüncüsü, bugün stratejik devrim programının değil, *BUDEP'in* gerçekleşmesi için çalışacaklarını söylüyorlar. O zaman bir düşünelim. Oportünizm bir noktada davaya zarar vermeden sonuna dek güzel gitse, herkes oportünist olurdu. İflaslarının önemli bir yönünü bugün stratejik programlarını değil de *BUDEP'i* propaganda etmeleri hazırlayacaktır, çünkü bu strateji ile taktiği birbirinden koparmanın ta kendisidir. Diyelim ki parti güçlendi. Nasıl bir temelde güçlenecek? O noktaya dek yapılanların temelinde, "bu komünist partisidir ama şunları savunuyor" temelinde güçlenecektir. Aşamalı bir bilinç temelinde güçlenecektir. Eğer güçlenirse sıcak döneme KP'nin bu yolla güçlendiği bir şekilde gelinirse işte o zaman oportünizm, o noktaya dek ağır aksak idare eden bu günah, faturasını ister. O noktaya dek ülkenin içinde bulunduğu geçici geriliğe teslim olmuş bir çalışmanın kazandığı destek ileriye gitmesini engeller. Avrupa'da bugün pekçok KP'nin, hatta eski sosyal demokrat partilerin geçirdiği acı evrimde bu olgunun payı büyüktür. Tarihsel olarak bu olgu oportünizmin klasik burjuva reformizmine dönüşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'de de oynayacaktır.

GÜNÜMÜZ OPORTÜNİSTLERİ DE 3 PROGRAMLI OLUYORMUŞ

"Sağ ve sol oportünizmin ortak özelliği 'tek programlı' olmalarıdır. Sol oportünizm 'devrimci durum var' derken de, 'faşizm geldi, devrimci durum uykuya yattı' derken de güncel politikasını, stratejik programına eşitler. Sağ oportünizm ve reformizm ise, devrimci bir stratejiye, ya da amaca sahip olmadığı, rotasız olduğu için rüzgara göre yelken açar. ..

"Birinin politikası somut duruma bakılmaksızın

olasılıklara göre belirlenir. Öbürünün politikası somut duruma teslim olmaktır. Sonuçta her ikisinin de ortak yanı kendiliğindenciliktir. İşi olacağına bırakmış olurlar.”¹

Yenice böyle diyor! “Sol”u anladık! “Sol” hep devrimden konuşur, anarşistlik yapar, öyle “ıvır zıvır” işlerle, işçileri hastaneye götürmekle falan ilgilenmez, hadi o tek programlı olur. Peki sağ neden tek programlı olsun? Sağ istediğın kadar programlı olabilir. Hele “devrimciliği” bırakmamış bir sağ ise mutlaka *ilerisi* için devrimci bir programa sahip olacaktır. Ama oraya *varmamak* için de sürekli başka programlar getirecektir.

TKP-İşçinin Sesi'nin programı tek değil, iki aşamalı bir devrim hedefi belirliyor ve bu iki aşamanın ancak proletarya hegemonyasıyla tek bir oluşum içinde birleşerek başarıya ulaşabileceğini işliyor.

Peki onlar BUDEP'le ne öneriyorlar? Okuyalım:

“Devrim sürecinde, erkte ve mülkiyet ilişkilerinde köklü bir nitel değişme getirmeyen daha az önemli devrim olmayan sıçramalar da söz konusudur. Kuşkusuz, tümüyle yepyeni bir mülkiyet ilişkisine geçişi sağlayan çok daha önemli devrim sıçramaları da vardır. Bu üçü (*üçü diyor, dikkatlerden kaçmasın* — R.Y.) birbirine karıştırılmamalıdır. TKP Eylem Programı'ndaki, cunta rejimine son vererek ulusal demokrasiye geçiş, erkte, mülkiyet ilişkilerinde köklü nitel değişimlere elverişli olmayan bir güçler oranı altında gerçekleştiğinde, bu devrim olmayan bir sıçrama, bir geçiş olacaktır. (*Birincisi bu, bir sıçrama ama devrim değil* — R.Y.) Erkte ve mülkiyet ilişkilerinde köklü bir nitel değişim sağlayacak devrim sıçramasına hazırlanmaya katkıda bulunacaktır. Stratejik yakın devrim hedefimiz olan, anti-emperyalist, anti-tekel devrim erkte ve mülkiyet ilişkilerinde yapısal, köklü değişiklikler getiren bir devrim sıçramasıdır. (*İkincisi, anti-emperyalist, anti-tekel devrim* — R.Y.) Üçüncüsü ve sonuncusu, tümüyle yepyeni bir mülkiyet ilişkisine geçişi sağlayacak çok daha önemli bir devrim sıçraması olan sosyalist

1. Yenice, *Yol ve Amaç*, s.37.

devrimin kendisidir.”¹

Üç etti: 1. Ulusal demokrasi, 2. anti-emperyalist, anti-tekel devrim, 3. sosyalist devrim. Üç ayrı aşama, üç ayrı program! Resmiler bizi tek programlı olmakla eleştirirken öte yanda hokkabazlık yapıyor ve *üç programlı komünist partisi* ortaya çıkartıyorlar. Gerçek bir hokkabazlık.

O zaman, günümüz oportünistleri de *3 programlı* oluyormuş diyeceğiz.

II. OPORTÜNİST PROGRAMIN İKİNCİ DÖNEMİ — KASIM 1983 SONRASI

Resmilerimiz üç programlı oluyormuş diyeceğiz ya Kasım *Atılım*'ıyla diller ansızın değişiyor. Kendi yaptıkları ve yayınladıkları "Barış ve Ulusal Demokrasi için Eylem Programı"nı (BUDEP) aynen faşizm konusunda olduğu gibi bir-iki sudan gerekçeyle "tedavülden" kaldırıyorlar. Ya da, kaldırıyorlar mı?

Bu bölümde Kasım *Atılım*'ıyla yansıyan, kongrede bağlanan programa ve devrime ilişkin görüş değişikliğinin ne olduğunu saptamaya çalışacağız. Bu yeni dönemin görüşlerini değerlendirmede kullanılacak iki temel kaynak vardır: *Türkiye Komünist Partisi 5. Kongre Belgeleri* (Kasım 1983) ve *TKP Programı* (Kasım 1983).

"Barış ve Ulusal Demokrasi için Eylem Programı" (BUDEP) Nisan 1983'de yayınlanıyor. Önceki bölümde ele aldığımız yazıları taşıyan, (ikinci sayısını 6 aydır beklediğimiz!) *Yol ve Amaç* Temmuz 1983'de yayınlanıyor. Aradan üç ay geçiyor, Kasım *Atılım*'ında okuduğumuz "5. Kongre MK Raporu"nda Kutlu bukalemunlaşıyor.

"Kongrenin" programa getirdiği yeniliği iyi anlamak için bu yazının ilgili bölümünü birlikte okuyalım:

"Nükleer savaş tehlikesinin ciddi boyutlara yükselmesi ülkemizdeki faşist diktatörlüğe karşı savaşımı çok yönlü etkiliyor ve barış uğrunda savaşım ile diktatörlüğü yıkmaya ve ulusal demokrasiyi kurma savaşımı arasında varolan bağ, çok daha dolaysız bir duruma getiriyor.

"Parti programını değiştirmeyi gerektiren öteki temel etken, herşeyden önce, Türkiye'nin bugün faşist bir diktatörlük rejimiyle yönetilmesidir. Bu, toplumdaki varolan sosyal ve ulusal (Kürt halkı ile egemen Türk

burjuvazisi arasındaki) çelişkileri keskinleştirmekle kalmadı. Ek olarak, işbirlikçi oligarşinin faşist diktatörlüğü ile, son derecede geniş sosyal ve politik güçler arasında da keskin bir güncel politik çelişkinin ortaya çıkmasına yol açtı. Partinin önünde duran ivedi politik görev böylece değişikliğe uğradı. Parlamenter rejimin, sınırlı da olsa, işçi sınıfına, halka verdiği tüm olanaklardan yararlanarak, yığınların aktif eylemleriyle demokratik kazanımları savunmak ve geliştirmek görevinin yerini, faşist diktatörlüğü yıkma görevi almıştır. Bir başka deyişle, bütünsel bir süreç olan devrimin ilk aşamasına yaklaşmanın yolu değişikliğe uğramıştır.

"İvedi görev olan, faşist diktatörlüğün yıkılması, kendi başına, Türkiye halkının çözmek zorunda olduğu öne çıkan çelişkiyi, emperyalizm ve işbirlikçi oligarşi ile halk ve aynı zamanda ulusal burjuvazi arasındaki çelişkiyi çözemeyeceği açıktır.

"Partinin, işçi sınıfının önünde duran sorun, diktatörlüğü yıkan güçlerin olanaklı olan en geniş kesimleriyle birlikte, anti-emperyalist, demokratik halk devrimini *başlatmaktır*. Bu da, söz konusu devrimin ilk adımda çözmek zorunda olduğu görevleri ön plana çıkarmayı, en geniş güçleri bu görevleri çözmeye amacıyla birleştirmeyi gerektiriyor. O nedenle şimdi, *faşist diktatörlüğü yıkmak ve bu değişimi, devrimin ilk aşamasına yöneltmek* için, geçmişe göre daha geniş güçlerin bağlaşıklığına olanak veren bir *minimum program* gerekliliği ortaya çıkmıştır. 1983 MK Plenumunda onaylanan Ulusal Demokrasi Eylem Programı bu zorunluğun bir ürünüdür.

"Buradan da anlaşılacağı gibi, ulusal demokrasi, anti-emperyalist demokratik halk devriminin ilk, başlangıç basamağı olacak ve bundan sonra yolu sosyalizme açacak olan köklü anti-emperyalist, anti-tekel, demokratik dönüşümler gerçekleştirilerek, devrimin birinci aşaması tamamlanacaktır.

"MK Plenumunda hazırlanan eylem programının, devrimin ilk aşamasına özgü görevlerin çözümünü başlatması söz konusu olduğu içindir ki, MK, bu evreyi

parti program taslağına almıştır. Görülebileceğı gibi, devrimin bu ilk adımını ya da evresini, onun tamamlanması evresinden ayrı bağımsız bir aşama olarak ele almak olanaklı değildir.

“Değerli yoldaşlar, *nasılsa ortaya çıkmış* olan bir yanlış anlayışa değinmek istiyorum. Bazı kimseler, devrimci süreçteki evrelerden, aşamalardan söz etmenin pek devrimci bir tutum olmadığı gibi bir kanı taşıyorlar. Troçkistlerce özendirilen bu eğilimin elbette üzerinde bile durmaya değmez. Onun ipliğı çoktan pazara çıkmıştır. Bununla birlikte, pekçok iyi niyetli insanın bilincindeki etkileri yabana atmamak gerekir. Şimdi, partimizin anti-empyrist demokratik halk devriminin *bir ön adımından*, ilk basamağından söz etmesi bu gibi kimseler için elbette anlaşılması zor bir saptamadır.

“Demokratik devrimin kendi içinde değişik evrelerden geçeceğine ve giderek sosyalist devrime dönüşeceğine ilişkin tez, Lenin’in sosyalist devrim teorisinin parlak bir düşüncesidir ve bütün devrimlerin deneyimi ile doğrulanmıştır. ...

“Kaldı ki, bir devrimin maksimalist amaçlarla değil de, hemen yerine getirilmesi, ivedilikle çözülmesi gereken görevle işe başlamasından daha doğru, mantıklı ne olabilir? İşte yoldaşlar, yeni program taslağıımızda *devrimin ilk aşaması ve onun başlangıç adımı olarak ulusal demokrasi* üstüne söylenecekler bu kadardır.”¹ (abç)

Kutlu’nun bu söyledikleri dönüp dönüp bir daha okunacak bir ibret belgesidir. Kim demiş Türkçe yoksul bir dildir diye? “*Ulusal demokrasi aşaması*” devrim midir, değil midir? Evet devrimdir, hayır değildir. İşte bu. Ama olmaz. Şu seçilen sözcüklere bakın: “Devrimi başlatmak”, “faşist diktatörlüğü yıkmak ve *bu değişimi devrimin ilk aşamasına yöneltmek*”, stratejik programdan ayrı bir “minimum program”, “devrimin ön adımı”, “devrimin ilk basamağı”, “devrimin ilk aşamasının başlangıç adımı olarak ulusal demokrasi”.

1. TKP 5. Kongre Belgeleri 1, s.65-68.

II.I. "DEVİRİMİN İLK AŞAMASININ BAŞLANGIÇ ADIMI OLARAK ULUSAL DEMOKRASI"

Şu cümleyi bir daha değerlendirelim: "O nedenle şimdi, faşist diktatörlüğü yıkmak ve bu değişimi, devrimin ilk aşamasına yöneltmek için, geçmişe göre daha geniş güçlerin bağlaşıklığına olanak veren bir minimum program gerekliliği ortaya çıkmıştır." (Kutlu)

Cümleden kolayca anlaşılıyor ki faşist diktayı yıkmak devrim değil, devrimin ilk aşamasına yönelebilecek bir *değişimdir*. *Minimum program* da bu değişim için gereklidir.

Menşevik programın ortaya çıkışının ikinci aşamasında özde hiçbir değişiklik yapılmamış olduğunu, aynı MK raporunun bir başka yerinde şu cümlelerde de görüyoruz:

"Belirttiğimiz gibi, TKP'nin dolaysız politik amacı, faşist diktatörlüğü yıkmak ve ulusal demokratik güçlerin hükümetini kurmaktır. Partimiz bu uğurda verilecek savaşların, elde edilecek başarıların, *bütünsel devrimci sürecin birinci aşaması olan anti-empyalist, demokratik devrim için elverişli koşullar yaratacağı inancındadır*."¹ (abc)

BUDEP'i değerlendirdiğimiz önceki yazılarımızda, "ulusal demokrasi" aşamasında burjuvazinin de yer alacağını görmüştük. Bu noktada da, belki biraz daha açık konuşmak dışında bir değişiklik yoktur.

"Ulusal demokrasi, işçi sınıfının, köylülerin, esnaf ve zanaatçıların, yurtsever erlerin, assubay ve subayların, aydınların ve gençliğin, küçük ve orta işletme sahiplerinin, Kürt halkının, diktatörlüğe karşı çıkan ve ortak bir program çevresinde birleşen tüm güçlerin işbirliği ile, işçi sınıfının öncülüğündeki yığınların bağımsız, aktif savaşımıyla kurulabilir.

"Ulusal demokrasi, tüm bu sınıf ve katmanların erkidir."²

1. *agy.* s.51.

2. *TKP Programı.* s.32.

“Köylü”, esnaf, zanaatçı, assubay, yurtsever erler ile subayların hiç olmasa bir bölümü, aydınlar ve gençliğin önemli bölümü küçük burjuvazidir. Küçük işletme sahiplerinin bir bölümü, kullandığı işgücü ve makina oranına göre küçük burjuvazidir ama bir bölümü *küçük kapitalisttir*. Orta işletme sahipleri de geneliyle *orta kapitalisttir*. Küçük ve orta kapitalist, küçük burjuvazi sınıfından ayrı olarak, burjuvazinin tekeldışı burjuvazi dediğimiz katmanıdır.

Menşevik “kongre”ce kabul edilen programın istemleri, BUDEP’in istemleriyle *tamamen aynıdır*. Aşamanın içeriğini anlatan istemlerin aynılığı, konumlarında hiçbir değişiklik yapmadıklarının kanıtıdır. Yazımızda çok yer tutmaması için, programda çeşitli sayfalara yayılmış istemleri MK raporundan veriyoruz.

“Genel politik af çıkarılması; koğuşturmaların durdurulması; politik göçmenlerin yurttaşlık haklarının geri verilmesi, özgürce ülkeye dönmelerine izin verilmesi; 1982 Anayasası’nın iptal edilmesi ve 1961 Anayasası’nın *demokratik ilkeleri temelinde* ulusal demokratik bir anayasa yapılması; bu anayasayla tüm erkin, demokratik koşullarda oluşacak parlamentoya verilmesi; politik özgürlüklerin ve sendikal özgürlüklerin, düşünce ve vicdan özgürlüğünün eksiksiz sağlanması; faşist akımların yasaklanması; Kürt halkı üzerindeki ulusal baskıların kalkmasının sağlanması; *devlet aygıtının ve özellikle ordunun faşistlerden, cunta kalıntılarından ve emperyalizmin ajanlarından arındırılması, tüm devlet aygıtının demokratik temeller üzerinde yeniden örgütlenmesi; ordunun ulusal bağımsızlığı ve demokratik kazanımları korumakla görevlendirilmesi.*

“Ekonomik bağımlılığa son vermeyi amaçlayacak, demokratik bir toprak ve tarım reformunu gerçekleştirecek, yerli ve yabancı tekellerin, büyük burjuvazinin ayrıcalıklarına son verecek, eylemlerini sınırlayacak, aracı-vurguncu burjuvazinin eylemlerine son verecek, devlet ekonomik sektörünün öncülüğünde, endüstrileşmeye yönelecek, halkın ekonomik, sosyal, kültürel yaşam düzeyini yükseltmeyi, ulusal gelirin emekçiler yaranna

daha adaletli dağılımını amaçlayacak bir ekonomik ve sosyal politikanın uygulanması; NATO'nun dayattığı aşırı askersel harcamaların azaltılması."¹ (abç)

Görülüyor ki iki metnin de önlemleri aynıdır. Öyleyse, Kasım 1983'de menşeviklerin program ve devrim konusunda yaptıkları değişiklik nedir ki, bu tarihten sonra ikinci bir dönemden söz ediyoruz?

Program ve devrim anlayışı konusunda *özde* hiçbir farklılaşma yoktur. Ancak *biçimsel yönde* iki değişiklik vardır: *Birincisi*, "Ulusal demokrasi programı"nı ayrı bir broşür olarak dağıtmak yerine parti programının *kendisi* yapmışlardır. TKP Programı adı altında çıkarttukları metin basılı 46 sayfadır. Bunun 2 sayfası "*anti-emperyalist demokratik halk devrimi*"nin görevlerine, 2 sayfası da "*sosyalist amacımız*"a, 42 sayfası "*ulusal demokrasi*"ye ayrılmıştır!

Bu değişiklikle yine biçimsel olarak 1973 programına geri dönmüş oldular. 1973 programında da "demokratik dönüşümler" bölümü programın içinde idi. Ancak gözden kaçmaması gereken nokta, 1973 programında "demokratik dönüşümler" metnin küçük bir bölümüydü, 1983 programında, *programın kendisidir*.

1973 programı, 1983 programının tüm günahlarının kimi yerde kendini, kimi yerde tohumunu taşıyan eklektik bir programdı. Dolayısıyla içinde devrimci bir anlayış, devrimci istemler ve hedefler de vardı. Oportünizmle yoğrulmuş 10 yıl içinde program eklektizmden kurtuldu (!) ve devrim olmayan bir aşamanın programı durumunu aldı.

Kasım 1983'le gelen *ikinci* değişiklik kullanılan dildedir. 1973'den 10 yıl sonra yaptıkları program ilkinden o denli sağdadır ki, ve BUDEP broşürü o denli tepki çekmiştir ki, kasımdan bu yana anlaşılmasa bir dil jimnastiği, militanlık gösterisi ortalığı sarmıştır.

Bu noktanın bizler için önemi şuradadır. Herşeye karşın, kendi disiplinlerini kabul eden herkesi menşevikleştirememişlerdir.

Lenin'i de yine çarpıtıyorlar. Bir devrim ilerleyerek

1. TKP 5. Kongre Belgeleri. 1. s.52.

bir üst devrime dönüşebilir ya da kendisi devrim olmayan bir adım ilerleyerek devrime dönüşebilir. Türkiye’de de herşey olabilir, her olasılık vardır. Ne var ki, o zaman devrim olmayan bir adım devrime dönüşmüş olur. Böyle birşey oldu diye, ya da hatta bugünden olacağını öngörüyoruz diye, devrim olmayan bir gelişmenin başladığı anın kendisi devrim olmaz. Devrim olması için iktidarın sınıf karakterinin değişmesi gerekir. Bunun için de Türkiye’de işçinin ve küçük burjuvazinin ve Kürt hareketinin temsilcilerinin devleti ele geçirmesi gerekir. *Bundan önce devrim olmaz.*

İktidarı ele almayı, hükümeti kurmak olarak da anlamamalıyız. Öyle anlarsak bugün Fransa’da Komünist Partisi ve Sosyalist Partisi’nin iktidarı ile “iktidarın sınıf karakteri değiştiği” için devrim olmuştur demek zorunda kalırız.

Özetle, BUDEP’in ve *Yol ve Amaç*’taki o saçma yazıların büyük bir tepki toplaması üstüne yapılanın olabildiğince üstünü örtmeye çalışıyorlar. Geri çekilebilecekleri yer de ancak dili olabildiğince lastiklendirmek ve BUDEP’i ayrı bir broşür olmaktan çıkarıp tek bir program içinde vermek. Yapabildikleri budur.

Burjuvazinin en iyi niyetli bir yorumla, ortak olacağı bir iktidardan konuşuyorlar. Burjuva güçlü, devrimciler daha güçsüz, şans yaver giderse devrimcilerin belki bir ucundan tutacağı bir iktidar aşamasından söz ediyorlar. Devrim olmadığı apaçık ortada. Tekellerle ulusal burjuvazi arasındaki çelişkiyi bile çözmeyecek, nereye kaldı devleti ortadan kaldıracak bir devrim. Aslında buna *ekstra-minimum* program demek gerekir.

II.II. TARTIŞMALARIN ALTINDAKİ KIZIL ŞERİT

Bu noktada altını çizmek istediğim bir temel mesele var. 1973’ten bu yana gelen tartışma nasıl bir tartışmadır? Bu tartışmanın altında bir kızıl şerit gibi hangi konu yatmaktadır? Onu ortaya koyarsak, herşey yerli yerine oturur.

Partimizin içindeki bu kavganın 1973'ten 1983'e 10 yıldır bir temel unsuru vardır: *Türkiye burjuvazisine karşı tutum*. Her konunun altında bu yatmaktadır.

Program tartışmasını da bu temel çerçeve içinde ele almak gerekir. Ulusal demokrasi devrim midir, evrim midir, ne için gereklidir, ne için işin özünü değiştiremezler, ya da faşizm var... Hepsi bu çerçeve içinde.

Faşizmin varlığı bazı iyi niyetli insanlara, "durum değişti" gibi şeyler düşündürebilir. Yok! Kavganın özüne iyi bakmak gerekir. Burjuvaziye karşı tutumları vazgeçemeyecekleri birşeydir. Onların yapısıdır. Faşizm var diye bu görüşler gerekmiyor. Bu görüşler bunlara gerekiyor.

Rusya'da Bolşevik-Menşevik ayrımı belki bir başka konuyla çıkmış ama 15 yıl orada da Bolşevik-Menşevik ayrımını belirleyen asıl konu burjuvaziye karşı tutum olmuş. Şimdi, bizimkilere menşevik demekte haksız mıyız?

Burjuvaziyle işbirliğinin bu denli açık önerilmesi, belki faşizm varolduğu için (erimekte olan faşizm, geç söylediler, neyse) çok çarpıcı gelmiyor. Ne var ki buna 10 yılın tartışması içinde bakmak gerekir. Dün yine aynı şeyi söylüyorlardı. 1973 programı, ileri demokratik devrimden ve demokratik dönüşümler aşamasından birlikte söz ediyordu. Kavga derinleştikçe, resimler resmi teori çerçevesinde görüşlerini daha "bilimsel" savunmaya başladıkça mesele iyice açığa çıktı. Onun için, burjuvaziyle işbirliği tutkusu faşizmle bağlı birşey değildir.

Kısa bir süre içinde Türkiye'de faşizmin erimesi olasılığı büyüktür. Bu gidişle ya yeni bir silkinmeye geçecek ya da gidecektir. Artık kaygan bir zemindedir, bu biçimde yaşayamaz. Gittiği zaman, bu mantığa göre stratejik devrim aşamasını öne getirmeleri gerekir. *Getiremezler!* İstediginize iddiaya girerim, getiremezler. Faşizm gitsin, yine bir başka "eylem programı" getireceklerdir. Onları belirleyen ideolojik anlayış budur. Bu anlayışı 11-12 yıl önce yeterince kavrayamamışız. Epey de eleştirmişiz ama aradan geçen yıllar ve olaylar işin derinliğini çok daha iyi önümüze koydu. Onların değişmeyecek yandır bu.

Şimdi “12 Eylül rejimi var, mübahadır,” diyorlar. Ancak bunun altındaki niyeti iyi biliyoruz ve hiçbir teorik gerekçeyle böyle olması gerekmediğini de biliyoruz. Çarlık dönemi, Stolipin dönemi, Kara Yüzler terörü bizim cuntadan daha mı “iyi”ydi. 1906-7’de buna benzer bir tartışma Rusya’da çıkıyor. Duma seçimlerinde Kadetlerle işbirliği yapılınsın mı yapılmasın mı? Böyle bir iktidar var, gerici, bastırmış, kasıp kavuruyor. Kadet’lerle (CHP’yle yani) işbirliği yapılınsın mı, yapılmasın mı? Bu, bizim resmilerin koyduğu gibi herşeyi kapsayan bir iktidar aşamasının programı da değil. Bir somut meselede, seçimlerde somut ve geçici ve sınırlı işbirliği yapılınsın mı, yapılmasın mı tartışılıyor. Tüm Menşevikler ve Plehanof şunları söylüyor: “Aman güçleri bölmeyelim” (kendi cümleleri ile söylüyorum) “ortak düşmana karşı”, “belki farklı amaçlarla ama bugün onlar da aynı şeyi istiyorlar.” Benzerlik ancak bu kadar olur! Bugün bizimkilerin söylediğiyle kelime kelime aynı, yalnız *ufak bir farkla*: Çarlığa karşı burjuva demokratik devrimiyle, anti-tekel ileri demokratik halk devrimi farkı, 78 yıl farkı! O zaman yapılan yanlış idiyse, bugün Türkiye üstüne bilinçli-kasıtlı pazarlıktır.

TKP içindeki kavgaların altında yatan kızıl şerit, burjuvaziye karşı tutumdur. Şu noktayı da *önemle* vurgulayalım ki, *İşçinin Sesi* anlayışının belirmesiyle sonuçlanan son 10 yıllık kavga bu kızıl şeridin başlangıcı değil, *en son örneğidir*. Bakın, son yıllarına oranla daha militan konumdayken İ.Bilen neler diyordu:

“Parti içinde ters, anti-Leninci, oportünist akımlarla savaş burjuvaziye karşı savaşlardan ayrılmamıştır.”¹

“III. Kongre’den sonra partinin yönetimi daha çok oportünistlerin, likidatörlerin eline düştükten sonra partinin içinde ters akımlarla savaş sürekli bir yol tuttu.”²

“Partimiz, uzunca bir süreç, uyuşuk, beceriksiz kalmıştır. Yığınlardan, politik yaşamdan, savaştan kopuk kalmıştır. Bir bakıma erimiştir. Bu olguyu yalnız nesnel

1. *Savaş Yolu*, 1974, s.10.

2. *agy.* s.11.

(objektif) koşullara: Burjuvazinin uygulayageldiği yasaklara, sert baskılara, sıkıyönetimlere yükleyemeyiz. Burjuvazinin 55 yıl boyunca sürdürdüğü sert terör partinin gelişmesini engellemiştir. Ama bu nedenlerin hepsi değildir. Bunun, böylesi bir durumun nedenlerinden biri de partinin genel yönetiminin yeteneksizliğidir. Kimi yöneticilerinin, çoğu kez Leninci çizgiden kaymalarıdır.”¹

Partimizin 1973 yılında sıfırdan başladığını bilenler için, sözü edilen süregen oportünistlerin, parti taban üyesi ya da “kimi yöneticiler” değil, parti yönetimlerinin çoğunluğu olduğu açıktır. *TKP’de baştan bu yana iki çizgi çarpıştı: Devrimci Marksizm ve burjuva kuyrukçusu oportünizm. İşte, İşçinin Sesi, kökleri partimiz denli eski olan bu kavgada devrimci Marksist anlayışın dününün mirasçısı, bugününün sahibi, temsilcisidir.*

* * *

Türkiye Komünist Partisi (*İşçinin Sesi*)’nin geniş bir tartışmayla yarattığı IV. Program’ın doğruluğunu, menşevik tahlillerin ve programın sahteliğini ve ancak işçi sınıfını burjuvaziye yem yapmayla sonuçlanabileceğini önümüzdeki kısa dönem gösterecektir. Türkiye’nin siyasal yapısı oynak bir tabana oturduğu için öyle çok beklemek zorunda kalmayacağız. Çünkü:

“Siyasal çatışma belli ölçüde açık biçimlere ulaştınca, olayların, her taktik adımı ne denli hızlı ve canlı biçimde sınavdan geçirdiği şaşırtıcıdır.”²

Böyle bir dönem yaklaşıyor. Tüm taktikler hızla sınavdan geçecek.

Son bir sözle bitirelim. Yenice yazısında şöyle diyor:

“Eylem programı adı üstünde eylem kılavuzudur. Günlük eylemimize, çalışmalarımıza yol gösterecektir. Yaşama geçirilmek içindir.”³

Ya komünist partisinin o bildiğimiz programları ne içindir?

1. TKP MK Raporu, Konya Konferansı.

2. Lenin, *agy*, c.11, s.332.

3. Yenice, *Yol ve Amoç*, s.35.

10. YIL MARŞI GELECEK ONUN İÇİN SAVAŞANLARIN

İçinin Sesi, sayı 254, 17 Mart 1984

İçinin Sesi'nin 10. yılı nedeniyle
sözlerini yoldaşımızın yazdığı ve dünya çapında
ünlü komünist kompozitör Alan Bush'un bestelediğı bu marş,
daha sonra 5(1). Kongre'de parti marşı olarak kabul edildi.

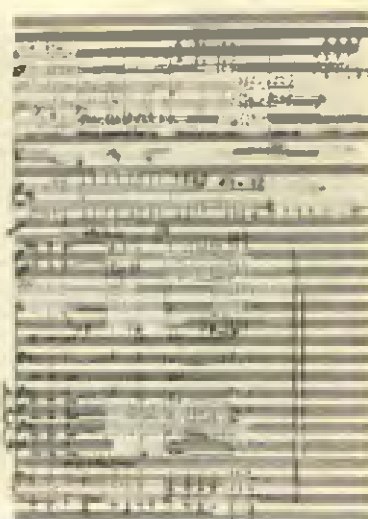
Handwritten musical score for a single instrument, possibly a saz or baglam, consisting of approximately 25 horizontal staves. The notation is dense and appears to be a specific piece of music.

Handwritten musical score for a single instrument, consisting of approximately 15 horizontal staves. The notation is dense and appears to be a specific piece of music.

Handwritten musical score for a single instrument, consisting of approximately 15 horizontal staves. The notation is dense and appears to be a specific piece of music.

8

Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkımızın
Özgürlüğü için
Komünizm için
Türkiye Komünist Partisi
Halkın öncüsü
Gelecek onun için savaşımların

Haydi kalk yoldaşım
Fabrikadan atölyeden
Sancağımız önde
Yürüyoruz kinle
Türkiye Komünist Partisi
Halkın öncüsü
Gelecek onun için savaşımların

Anadolu'da devrim
Çiçek olup açacak
Dünya devrimi için
Kanlarımız akacak
Türkiye Komünist Partisi
Halkın öncüsü
Gelecek onun için savaşımların

Kızıl bayraklar
Dalgalanıyor artık
Silahları parıldıyor
Parıldıyor emekçinin
Parti sesleniyor
Bu son kavgadır yoldaşlar
Marks, Engels, Lenin
Haydi ilerleyin
Türkiye Komünist Partisi
Halkın öncüsü
Gelecek onun için savaşımların

SODEP DEMOKRAT DEĞİLDİR SODEP'E OY VER

İşçinin Sesi, sayı 254, 17 Mart 1984

İşçinin Sesi açık sözlüdür. Yeri gelir silahları alın der, yeri gelir sosyalizmde çok parti olabilir der. Şimdi önümüzde yine bir sınav var. Yerel seçimler Türkiye'nin yakın tarihlerdeki önemli bir dönüm noktası olabilir.

I. NASIL BİR ORTAMDA YEREL SEÇİMLER

Yerel seçimler konusunda tutum belirlerken yanıtlayacak ilk soru Türkiye'nin nasıl bir durumda olduğudur.

En önemli yönleriyle ve kısaca ele alırsak, bir kez, bugün Türkiye'de devrimci bir durum, devrimci bir kabarış yoktur. Fakat gerçekten çok yoğun bir sıkıntı vardır, yoğun biçimde patlayıcı madde bi ikmiştir.

Öte yandan faşizm gerilemeye başlamış, çözülme sürecine girmiştir. (Ne ilginçtir ki, herkesin gözü önünde gelişen bu olguyu devrimci hareket şimdilik kabul eder görünmüyor. Hatta menşevikler birkaç yazıda bu görüşe karşı çıktılar.) Çözülme sürer mi, faşizmin yeniden konsolidasyonuna mı yol verir, sürerse nasıl bir tempoyla çözülür, bunlar yalnızca sınıf kavgasına bağlıdır. Ancak halkın iyice biriken tepkisi ve bunun etkisi altında burjuvazinin artan ve keskinleşen iç çelişkileri faşizmi yok olmanın eşiğine getirmiştir.

Cunta ve onun partileri istediklerini istedikleri gibi yapamıyorlar. Bir takım önlemler, girişimler getiriyorlar ama bunlar istedikleri gibi işlemiyor, orasından burasın-

dan deliniyor, biçim değiştiriyor.

Cunta seçim oyunuyla, geldiğinden bu yana kazanamadığı yığın desteğini seçim platformu içinde kazanmayı hesap etmişti. Cunta partilerinin getirecekleri oyları (halk kesimlerini), faşizmin kurumsallaştırılmasında taban olarak kullanacaktı. Bu olmadı. Faşizme, ne denli utangaçça olursa olsun, yine de karşı olan partiler kuruldu ve bu seçimlere giriyor.

Fabrikalarda devrimci işçiler toparlanmaya başladılar. İşyeri temsilciliği seçimleri de gösterdi ki, bu temsilcileri ülke çapında faşizmin fabrikalardaki başçavuşu yapma oyunu bozuldu, bozuluyor.

Sendikalarındaki gelişmeleri, yoğunlaşan tartışmaları, yükselen ısyı hepimiz izliyoruz. Derneklerde canlanmanın ilk belirtileri, okullarda hareketlenme var. Çok sayıda ilerici dergi ve kitap yayınlanmaya, sol kitaplar vitrinlerde görünmeye başlandı.

Toplumda siyasallaşma düzeyi gözle görülür biçimde yükseliyor. Daha önce söylediğimizden daha da fazla "olanaklar ve tehlikelerin arttığı" bir dönem yaşanıyor.

Böyle bir durumda yerel seçimler geldi. Yerel seçim, genel seçim gibi önemli değildir. Ancak, Türkiye'nin *bu* ortamında, çeşitli sınıf güçlerinin *bu* somut yeralımında *bu* yerel seçimler en az bir genel seçim denli önemlidir.

Toplumumuz 25 Mart yerel seçimlerinin büyük önemini derinden duyuyor, devrimci hareket duymuyor. Devrimci hareketin geniş çoğunluğu kendi yapay sorunları ve tartışmaları içinde yerel seçimlerin geldiğini bile farketmiyor. Fakat toplum yerel seçimlerin, faşizmi geriletmede, onun çözülmesini hızlandırmada önemli bir araç olabileceğini hissetmiştir.

II. YEREL SEÇİMLER VE DEVRİMCİ HAREKETİN TUTUMU

Zaman zaman sosyalist ülkeleri donuklukla, tıkanıklıkla eleştiriyoruz. Peki, bunu eleştirirken kendimize neden bakmıyoruz? Türkiye devrimci hareketi eleştirdiği örneklerden hatta daha donuk, daha geridir. Ülke mize, hepsi de

bambaşka koşullar altında seçimler geliyor gidiyor, herkesin cebinde terden ıslanmış, kullanılmaktan okunmaz olmuş bir kağıt parçası, çıkarıp, çıkarıp okuyor. Bu yerel seçimlerde de durum değişmedi.

Devrimci hareketin yerel seçimlere tutumunu iki geniş kesime ayrabiliriz.

Birinci kesimde en yüksek duyulan ses menşeviklerdir. Menşevik cepteki kağıdın artık ezberlediğimiz taktiği ikilidir.

Bir yandan “MDP’ye, ANAP’a, HP’ye oy verme” diyor. Hangi partiye oy verelim? Onu söylemiyor. Orada “incelik” yapıyor, “yakalanmıyor”. Öte yandan, “ilerici, demokrat, barıştan, halktan yana adaylara oy verin” diyor.

Tabii, bu durum en başta faşizmin çözülme sürecine girdiğini reddetmeleriyle çelişiyor. Faşizmin gerilemeye başlamadığı bir ülkede yerel seçimlerde demokrasiden, halktan, barıştan, özgürlükten yana insanlar nasıl aday olabilir? Allah söyletiyor!

Sonra, “ilerici, ... yana adaylar” dediğinde bunu bağımsız adaylar olarak da anlayamayız. Bağımsız adaylar, Türkiye çapında az sayıda çıkacak ve seçim sonuçlarını belirlemeyecektir.

O zaman şu çok iyi açığa çıkıyor ki, menşevikler 1973’de Ecevit’e yaptıklarını bu kez SODEP’e yapıyorlar. (Ya da daha beteri, belki SODEP, Doğru Yol ve Refah Partisi’ne birlikte yapıyorlar.) Dolaylı bir yoldan, adını koymadan, korkakça SODEP için umut ve sevgi yaymaya çalışıyorlar. SODEP, ilerici, demokrat, halktan yana, barışçı, anti-emperyalist bir parti oluyor. Bu, oportünistlerin tutumudur.

Devrimci hareketin öteki kesiminde de tersten buna benzer bir tutum vardır. “Halkımız hiçbir zaman demokrasi yaşamadı, bu da sahte seçimdir, bizim bunlarla işimiz yoktur” yollu konuşuyorlar. Marksizm bize birşeyler öğretmişse, bugün anlamı boykota varan tutumlar önermenin saçmalığı ortadadır. Boykot önerisi bugün halktan yalıtılmanın, halkın düşüncesine yol aramayı bırakmanın en kestirme yoludur. Böyle bir siyasal

tutum olmaz.

Tutumların biri sahte umutlar yayıyor, ötekisi halkı kavramış bir konuda tutum almıyor. İkisi de alanı yanlış ellere, hem de en önemlisi yanlış bilinç vererek bırakmış oluyor.

III. KOMÜNİSTLER NEYİ NASIL ÖNERİYORLAR

Komünistler yerel seçimlerde ne öneriyorlar? Bu soruyu yanıtlarken, neden herhangi birşey öneriyoruz, amacımız nedir, önce bunu belirtmek gerekir.

Bu seçimlerde demokrasinin geleceğini düşünebiliyor muyuz? Yok öyle birşey. Bu seçimlerde gerçekten demokratik bir gücün seçimlere girdiğini düşünüyor muyuz? Yok öyle birşey. Demek ki bu yerel seçimlerde bir partiyi başa getirmek, onun güzel iş yapmasını sağlamak için tutum alamayız.

Öte yandan, faşizm çözülmeye başladı. Öyleyse bu yerel seçimler çözümlenin hızlandırılmasında kullanılmalıdır. Bunu yapmıyorsak, siyasal bir görevi yerine getirmemiş olacağız. Tehlikeli konulardan kaçmış, aman eleştiri gelecek deyip, siyasal savaşımın göbeğinde durmamış olacağız.

Yerel seçimlerde tutum belirlerken *partimizin amacı, seçimleri faşizmin çözümlmesini hızlandırmada nesnel bir unsur olarak kullanmaktır.*

O zaman seçimlerden çıkacak hangi sonucun *daha büyük olasılıkla* faşizmin çözümlüşünü hızlandırabileceğini düşünelim.

Yerel seçimlere altı parti katılıyor. Birinin pek esamesi okunmuyor. Üç cunta partisinin oy almasıyla faşizmin çözümlme süreci hızlanmayacak, yavaşlayacaktır. SODEP'in ya da Doğru Yol'un oy alması *büyük olasılıkla* faşizmin çözümlme sürecini hızlandıracaktır. Biz seçmiyoruz oyunun kurallarını. Durum böyle. Seçimlerin etkisi olmayacak diyemeyiz. Bu çok kaba bir anlayış olur.

Bu nedenle, komünistler bu seçimlerde SODEP'e oy verilmesini istiyorlar. SODEP oylarının yeterli bir

yüksekliğe ulaştığı Türkiye’de hükümet düşebilir, erken seçimler gündeme gelir. Daha önemlisi, tüm toplumsal psikoloji değişir, insanların cesareti, canlılığı artar ve sokağa taşmaya başlar. Türkiye böyle bir ülkedir ve bir Ecevit deneyi yaşamış halkımızı doğacak yeni ortamda SODEP de zaptedemez. Devrimci durum doğabilir ya da bir süreç içinde oluşabilir. Toplum bir kez daha ya faşizm — ya devrim ikileminin doğruluğuyla yüzyüze kalır.

Komünistler, 25 Mart yerel seçimlerine ilişkin önerilerini nasıl ortaya getiriyorlar? Yerel seçimlerde tutum konusunda asıl kritik nokta burasıdır.

İstesek de istemesek de, komünistler konuşsalar da konuşmasalar da Türkiye’de SODEP’e geniş bir sempati doğuyor, ve giderek hızlanıyor. Bunun önüne geçmek gerekir, bu zararlıdır.

O zaman öyle bir tutum almak gerekir ki birkez *halkın kulağını kazanabilelim*. Bir yandan halkın kulağını kazanalım, bir yandan halka neye, neden oy verdiğini anlatabilelim.

Ancak bu iki yönü birleştirebilen bir tutum, geçmişte CHP seçim sandıklarını koruyan komünistlerin düştüğü onursuzluğa düşmekten kurtulur. -

Partimizin tüm Türkiye örgütlerinde ve onları belirli bir zaman arasıyla izleyen Avrupa örgütlerinde yayınlanan seçim bildinlerinde ortak bir cümle yer alıyor: “*SODEP’e verdiğimiz destek, yağlı ipin asılan adama verdiği destektir.*”

Çünkü SODEP demokrat değildir. Demokrat olabilmek için komünist partisine, komünizme, SSCB’ye düşman olmamak gerekir. Kürt halkının ayrılma hakkını kabul etmek gerekir, vb. SODEP utangaç bir liberaldir.

SODEP gerçek anti-faşist değildir. Faşizm yıllarında o kadroların neler yaptığı ortadadır.

SODEP anti-emperyalist değildir. Amerika’ya ülkemizdeki ABD üslerine, NATO’ya karşı değildir.

SODEP barıştan yana değildir. Burjuva düzeninde barıştan yana olmak bile nükleer silahlara karşı olmayı gerektiriyor. Burjuvazinin barışçısı bunlara karşı savaşıyor.

Bunlar ne demokrattır, ne anti-emperyalisttir, ne

ilericidir, ne de halktan yanadır. Bunlar utangaç liberal burjuva partisidir.

Ne var ki bunların aldıkları oy, kendi niyetlerinin ötesinde faşizmin çözülmesini hızlandıracaktır. Bunu anlamak önemlidir.

Komünist propaganda böyle olmak zorundadır. SODEP'e akmakta olan sevgiyi engelleyebilmek için de başka bir tutum yoktur. Türkiye'de ve Avrupa'da tüm parti örgütlerinin kafasında şu çok açıktır: "SODEP'e oy ver" diyen *İşçinin Sesi*'nden olmaz. Bu kesin tutumdur. "SODEP demokrat değildir, anti-faşist değildir, halktan yana değildir, ... SODEP'e oy ver." Bizim tutumumuz budur. Halka söylediğimiz budur.

Bizim bu tutumu yurt çapında benimsetme olanağımız sınırlı olduğu için taktiğimiz de bu anlamda sınırlıdır. Fakat doğru tutum almak, sonradan doğruluğu herkes tarafından kabullenilecek tutumu önceden almak en azından siyasal hareketin kendine güvenini attırma ve olayların sonunda ortaya çıkacak durumdan daha açık kafayla yararlanma gibi çok önemli sonuçlar getirir.

IV. İKİ SORU

Partimizin yerel seçimlerdeki tutumuna ilişkin olarak iki soru akla gelebilir. Birincisi, tutumumuz SODEP'e yönelik sahte umutlar mı yaratır, ikincisi, böyle bir tutum alarak faşizmi devrimle yok etme amacımızda bir değişiklik mi yapmaktayız?

Tutumumuz SODEP'e yönelik sahte umutlar mı yaratır sorusuna verilecek yanıt, tam tersine bu tutumdan başka SODEP'i yerli yerine koyacak *siyasal açıdan anlamlı* bir tutum yoktur olur. SODEP sevgisi, bu tehlike bizim dışımızda gelişmektedir. Ajitasyonumuz bu umuda karşı duracak, etkinliği ne denli fazla olursa, umudu o denli engelleyecektir.

Komünistlerin tutumu, toplumsal gelişmenin çıkarlarını, siyasal ortamın gerçeği ve toplumun psikolojisi ile uyumlaştıran tek devrimci tutumdur.

Yerel seçimlere karşı tutumumuzla, *faşizmi devrimle yok etme amacımızda bir değişiklik mi yapmaktayız?* Bir başka deyişle bu tutum, *faşizmin devrimci olmayan yoldan kaldırılmasını mı getirir?* Bu soru iki düzeyde ele alınmalıdır.

Toplumsal nesnellik düzeyinde düşünürsek, hiç kimsenin toplumsal konularda matematik bir kesinlikle konuşamayacağı açıktır. Bu düzeyde ancak olabildiğince çok veri hesaba katılarak en olası gelişmeye işaret edilebilir. Biz de bu nedenle, SODEP'in alacağı oylar "*büyük olasılıkla*" faşizmin gerileyişini, sulanışını hızlandıracaktır diyoruz.

Toplumdaki tüm verileri dikkate alınca, yerel seçimlerde SODEP'in yüksek bir oy oranı tutturmasının en olası sonucu devrimci durumun doğması ya da bu doğuşun yolunun hızla açılmasıdır. Faşizmin devrimci olmayan bir yoldan ortadan kalkmasının ve gelişmelerin gide gide eskisinden de güdük bir burjuva demokrasisinde oturmasının da olasılığı vardır. Ancak Türkiye koşullarında bu da zayıf bir olasılıktır ve ama bu olasılığın kapısını kapayacak asıl unsur devrim hareketinin gücüdür. Öte yandan faşizm de yeniden tüm ağırlığıyla toplumun üstüne çökebilir, ki bu en zayıf olasılıktır.

Toplumda veriler gösterdiğimiz yöne ağırlık koymaktadır. SODEP'in oylarının artmasıyla faşizm gitmeyecek. Ancak bir yanda faşizm gerilerken, öte yanda liberaller ve demokrasi güçleri ilerliyor olacak. Bunun getireceği yoğun bir sınıf çatışmasıdır. Sınıf savaşımı açığa, sokağa çıkacak ve şiddetlenecektir.

Soruyu, partinin özel istemi, taktiği düzeyinde ele alırsak yanıtı çok daha kolay ve açıktır. Faşizmin gerilemesini, sulanmasını, çözülmesini hızlandırmak amacıyla SODEP'e düşmanca bir destek vermek, faşizmin devrimle yok edilmesinin olasılığının az olduğunu kabul etmek demek değildir. Tam tersine, tutumumuzun amacı, faşizmin çözülmesini hızlandırmak ve onu devrimle bağlamaktır.

Doğru, partimiz ve genel olarak devrim hareketi devrime ne yazık ki Türkiye'nin nesnel ortamından daha

uzaktır. Ortam patlamalara hazır ve gebedir. Öyleyse, devrim hareketinin asıl olarak kavganın içinde hazırlanmak zorunda olduğu, böyle hazırlanacağı gerçeğini görelim. Şunu da görelim ki, son 10 yıldır, hele faşizm yıllarında, burjuvazi siyasal açıdan aşırı yorulmaktadır. Büyük bir yükün altındadır, bunalım derinleşmektedir. Bunlar şansımızdır.

Yerel seçimlerdeki taktiğimiz devrimi yakınlaştırmak içindir. Tanklarla gelen devrimle gitmelidir. Türkiye’de ya faşizm ya devrim ikilemi yapısaldır. Devrimden başka üçüncü yollar geçici, zaman yitiricidir ve çok acılar getirecektir.

V. YEREL SEÇİMLER TÜRKİYE’SİNDE KOMÜNİSTLERİN ÜÇ GÖREVİ

Bir anlamda yineleme olacak ama alt alta yazmakta yarar vardır.

Bugün komünistlerin *birinci* görevi, seçim platformundan aktif yararlanmaktır. Tüm parti örgütleri, tüm komünistler seçim çalışmaları içinde yer alıyor, bildirisini dağıtıyor, SODEP’e ilişkin görüşlerini anlatıyor. Ülkenin her yanında bir hareketlilik gidiyor. Komünist bunun içinde olmadı mı ancak dantelalı devrimci olur.

Komünistlerin *ikinci* görevi, SODEP’i deşifre eden, ne olduğunu açık eden bir çalışma yürütmektir. Ne menşevikler gibi SODEP’i “güzel” göstermek, ne de boykota varan öneriler doğru değildir.

Böyle bir propaganda Türkiye’de ilk kez yapılıyor. Oy ver denildiğinde hep “çok iyidir, onun için oy ver” deniliyor. Şimdi hem “SODEP demokrat değildir” hem “oy ver” deniliyor. Bu da işte komünistin farkıdır. Biz özünde SODEP’e oy ver demiyoruz. Ortama oy ver, ortamda faşizmi geriletecek neyse ona oy ver diyoruz.

Menşevikler burjuvazinin çelişkilerinden yararlanmak üzerine konuşurlar. Bunun için de en iğrenç işleri korkakça üstünü örterek yaparlar. Oysa burjuvazinin çelişkilerinden yararlanmanın hele ki daha ileri hedefler önermeye olanak

olmayan bir ortamda, en güzel yolu komünistlerin tutumudur.

Komünistlerin bugün *üçüncü* görevi, toplumda yeniden yükselmekte olan sosyal demokrat seçeneğe karşı etkin bir ideolojik savaşım örgütlemektir.

* * *

Parti örgütlerimizin, yerel seçimlerdeki taktiğimizi başarıyla uygulaması, görevlerini yerine getirmesi, partinin bir bütün olarak yerine ve zamanına göre değişik taktikleri aynı başarıyla uygulama yeteneğini geliştirecektir. O zaman, gönül rahatlığıyla “bugün daha iyi siyasal savaşım veriyoruz” diyeceğiz.

ZAMAN MARKSİZMİN SAVAŞÇI YOLUNDAN İLERLİYOR

İşçinin Sesi'nin 10. yıl gecesinde yapılan konuşma.
İşçinin Sesi, sayı 255, 2 Nisan 1984

Değerli dostlar, yoldaşlar, bizim için çok değerli böyle bir gecede aramızda bulunduğunuz için hepimize teşekkür ederim.

Yoldaşlar, Türkiye işçi hareketi içinde, hem burjuvaziyle uzlaşmayan, hem siyasal gerçekleri reddetmeyen tek doğru devrimci çizgi olan TKP — *İşçinin Sesi*, eski partinin ayrışmasıyla 1979 yılında doğdu.

1974-79 arası, hareketimizin köşetaşı görüşlerinin oluştuğu ve parti merkezi ile kavganın giderek derinleştiği yıllardı.

Şubat 1973'de *İşçinin Sesi* yayına başladığında ise, herhalde hiçbirimiz bu küçük yerel gazetenin bizleri eğiteceğini, bizlere öğreteceğini düşünmemiştik. Fakat tam da öyle oldu. Bu küçük yerel gazete, onu çıkaranları eğitti, yoğurdu, olgunlaştırdı. Her adımda yeni katılımları da içine alarak Türkiye'de sınıf savaşının ön saflarına ilerledi. 1920'de partimizin kuruluşuyla birlikte boğuşmaya başlayan iki çizgiden birinin, devrimci çizginin günümüzdeki sahibi oldu. *İşçinin Sesi* bu savaşkan çizginin bir anlamda hem mirası, hem mirasçısıdır.

1979 yılında ülke koşulları, haklı eleştirilerimizi, görüşlerimizi illegalitenin karanlıklarında yıllardır boğanlara karşı harekete geçme zorunluluğunu, bu çoktan olgunlaşmış ve belki biraz da gecikmiş zorunluluğu dayattı. Açık kavga başladı. Elimizdeki tek silah gazetemizdi.

1979 çıkışının ilk yazılarının birinde, “güçlünün yanına değil, doğrunun yanına” demiştik. Ardından gelen aylar, güçlüye rağmen doğrunun yanına gitmek isteyenlerin çok olmadığını gösterdi. Hele o doğru, en *sol*, en ödünsüz, en saldırgan görüşlerden oluşuyorsa, tüm öteki seçenek sanılan örgütler ve görüşler bir bir düşmeden güçlünün yanını bırakmak isteyen pek çıkmıyordu.

Kavgaya, doğrunun yanında durmak isteyen bir avuç inançlı insanla başladık. Bu insanlar, yaşamın her tersliğiyle inatlaşarak, dişiyle tırnağıyla beş yıldır boğuşuyorlar. Ne güzel ki, yaşanan yıllar, doğrunun kendi gücünü yaratma şansına sahip olduğunu gösteriyor. Tabii, acılar, fedakarlıklar, ancak devrimden sonra açıklanabilir kahramanlıklar pahasına. Fakat aldığımız yol ortadadır. Alınan yol, doğrunun yanında durmak için gücü görmek isteyen çok kafayı sarsmaya başlamıştır. Bu yürüyüş ilerledikçe, devrimci hareketin dağınıklığı da yok olacaktır.

Bu süreçte gazetemiz *İşçinin Sesi*, kolektif örgütçü, ajitatör, propagandacı görevlerini üstün başarıyla yerine getirdi, gerçek bir merkez organ oldu. Türkiye işçi ve devrimci hareketinde, parti kuran ilk ve tek yayın organı *İşçinin Sesi*'dir.

Türkiye devrimci hareketinde başka hiçbir yayın organı bu denli geniş bir yazar kadrosu yaratmamış, bu denli geniş bir kadroyla yayınlanmamıştır. Bir rakam vereyim. Haziran 1979 ile Haziran 1983 arası dört yılda, okuyucu mektuplarını dışarıda tutarak, gazeteye 387 değişik kişi ve gurup yazı yazmıştır. Ki bunların hiçbirisi “yazar” değil, sınıf kavgasının ön siperlerinde savaşan insanlardır.

Bu noktaya kolay gelinmedi... Bu arada epey komik durumlar da yarattık. 1974 yılında, yayın işlerine başlarken masa üstüne konan, teksir kırması, elden düşme bir makina satın almıştık. Bunu bir gece yarısı paramparça söküp, battaniyelere sarıp, *gizlice* İTİB binasının bodrumuna, rutubetten duvarları mantar kaplı bir taşlığa kurduk. Pardon, kuramadık, koyduk. Söktüğümüz parçaların yerlerini bulmak, sonradan epey uğraştırmıştı...

Ardından binada kalan yoldaşlar zayıflamaya başladılar. Çünkü mutfak bodrumdaydı ve artık değil mutfağa inmek, merdivenlerden aşağıya bakmak yasaktı... Tuvalet de alt katta olsaydı ne olurdu bilmiyorum!.. Daha sonra, öğrenmeyi kafaya koyduğumuz bu iş bizi biraz eğitince, makinayı İTİB binasından daha uygun bir yere taşımıştık.

Fakat o zaman da ne hikmet ise, gazetenin 1974-76 arasında sorumlusu olan yoldaş (ve bir yoldaş daha) dışında kimsenin bu yeri bilmemesi gerekiyordu. İki yıl boyunca bu yoldaş yazıların çoğunu yazıyor, düzeltiyor, gidip basıyor, sonra? Sonra koltuğunun altına alıp, sinema önüne götürüp satışa katılıyordu.

Birkaç yıl içinde buralardan, yukarıda verdiğim sayılara ulaştınca, menşeviklerimiz, "bunlar üç kişidir, tüm yazı ve mektupları kendileri yazıyorlar" diye bir dedikodu çıkardılar. Yoldaşlarımızın bazıları bile bu dedikodulardan etkilenmişlerdi.

Bununla ilgili ufak bir anı anlatayım. Süleyman Sakalı yoldaşımız bir vesileyle Düsseldorf'a gitmişti. Orada bir yoldaş Süleyman'ı kenara çekiyor ve ötekilerine duyurmadan soruyor: "Neden Emine Engin adıyla yazıyorsun?"... Bunu biraz da kadın sorununda bugün ulaştığımız düzeyi vurgulamak için anlattım.

Nizam Sucu'nun bembeyaz suya bir iki bezelye ile yaptığı ve adına türlü dediği yemekler... , Memet Kurtalan'ın her çeşit ottan yemek yapma merakı..., Kemal Koldaş'ın günlerce uykusuz kaldıktan sonra ünlü, "15 dakika uyuyacağım" cümlesi..., Aliye "Pi" Atılgan'ın adının "pi" olarak söylenmesi için verdiği zorlu savaş..., Ayla Antepi'nin tek sayfalık gazete yazısı için yazdığı ve basılmak için sıra bekleyen broşür ve kitapları..., Hatice Dağlı'nın adını bileğinin hakkıyla kazanışı ardından, şakalarımızı durdurabilmek için etrafa resim yapmaya başladığını yayışı ve gidip odasını badana yapışı..., gazete toplantılarında yoldaşların ne olur ne olmaz diyerek yağmurlukla oturmaları, damda akan yerlerin altına konan kapkacağın ilginç gürültüsü..., bunlar, *İşçinin Sesi*'nin her satırında gömülü ne güzel anılardır.

Yoldaşlar, burası yeridir, yüksek irade, tutkulu

yanaşımla, yıllar içinde artan bir hızla basın-yayımda ve yazı kurulunda çalışan yoldaşlarımı, ne çalımılı efeleri öğüten bir işte yıllardır üstün başarıyla çalışarak tüm partiye örnek olan, gazetemizi dizen-basan elleri ve tabii, yığınları *İşçinin Sesi*'ne, *İşçinin Sesi*'ni yığınlara taşıyan işçi muhabirlerimizi ve dağıtım aygıtında kelle koltukta görev yapanları, yüksek idealleri uğruna her zorluğa göğüs gererek yurdumuzda komünizmin meşalesini yükseltenleri, yurt dışında, kalbi her an ülkedeki yoldaşları için, devrim için çarparak görev yapanları, tüm partilileri en içten komünist ateşiyle selamlarım.

Yalnız bir yoldaşımız var ki, adı gazetemizin ve partimizin gelişmesiyle kopmazcasına bağlıdır. İnsanlığı, bilgisi, ünlü inadı ve oportünizme derin kiniyle Emine Engin yoldaşımız hareketimizin vicdanı, ruhu olmuştur. Emine'yi tüm yoldaşlar adına sevgiyle selamlarım ve ama 85 çeşit hastalığıyla daha ciddi ilgilenmesi gerektiğini hatırlatırım.

Yoldaşlar, gördüğünüz gibi bu gece siyasal bir konuşmadan çok aile içi konuşuyorum. Çünkü biz bir aileyiz, büyük ve giderek büyüyen bir aileyiz. Bugüne gelmede emeği başta geçmiş yoldaşları insan yönleriyle de tanımamız için böyle bir geceden daha uygun ortam olabilir mi?

Bizim yoldaşlarımız, Marksizm-Leninizmi ülkenin koşullarına başarıyla uygulayışları yanısıra, her birisi değerli insanlardır. İnsandırlar. Ortalıkta hesap makinası, hem de doğru bir toplama bile yapamayan hesap makinası durumuna gelmiş yaratıklardan geçilmezken, nefreti bildiğince sevmesini de bilen, katıla katıla gülebilen, pas tutmasını diye silahını gömdüğü yerden ayda bir çıkarıp yağlarken ikinci çocuğunu isteyebilen, insan mı insan bir kadroyla, tertemiz komünistlerle birlikte savaşmak, işte bu şanstır!

Tabii yoldaşlar bizde de hoş işler yok değildir. Ne denli düzenli-titiz çalışmak istesek yine de az hata yapmıyoruz. Örneğin, *İşçinin Sesi Yayınları* 27 no'lu kitabın ne olduğunu söyleyebilir misiniz? Söyleyemezsiniz, ben de söyleyemem. Kimse bilmiyor!

İki yoldaş bir büfede buluşacaklar. Birbirlerini tanımıyorlar. İşaret: Birinci yoldaş elinde *Hürriyet* gazetesi tutacak ve büfeden sandviç alacak. İkinci yoldaş da yanaşıp "sen Kartal mısın?" diyecek. İkinci yoldaş randevuya gidiyor, bakıyor elinde *Tercüman* olan birisi büfeden sandviç alıyor. Bizimki, herhalde *Hürriyet* bulamadı *Tercüman* aldı diye düşünüyor ve usulca yanaşıp soruyor: "Sen Kartal mısın?"... Ardından ne olduğunu bana söylemediler!...

Yoldaşlar, 12 Eylül ile gelen gerici dönemine çok da ihanet gördük. İlişkilerini devretmeden çekip gidenler bile oldu. Böyle durumda olan bir bölgeden sürekli mektup alıyorduk, "yerimizi yurdumuzu biliyorsunuz, bizi bulun", diyordu. Düşünebiliyor musunuz? Orada yoldaşlar bizim onları bulabilecekken bulmadığımızı düşünüyorlar, biz burada çaresizlikten kendi kendimizi yiyorduk. Çok insan partiye, kendisine verdiği şerefli sözde durmadı. "Yiğit olan ikrarından döner mi?" Bunların hepsi de öğrenci, küçük burjuva kökenliydi. Ama hareketimizin mayası sağlamdı, bunlar çok azınlıkta kaldı. Hem de işe yaradı. İşçiler ve işçileşebilen aydınlar öne geldi.

Bu faşizm yıllarında Türkiye'de örgütlü çalışmayı bir an olsun durdurmadık. Bunu, bu açıklıkla devrimci harekette kaç örgüt söyleyebilir? Bu tutumun sonucunda bugün, 12 Eylül 1981'e oranla Türkiye'de hem daha yaygın, hem daha büyük örgütümüz vardır.

Bu faşizm yıllarında, ulaşabildiğimiz hiçbir yoldaşımızı, hapislerdeki yoldaşlarımızı ve ailelerini yalnız bırakmadık.

Hapisteki yoldaşlar da, hele yönetici yoldaşlar üstün bir sınav verdiler, veriyorlar. *Burada, bu gece hep birlikte onlara sesleniyoruz: Şan olsun dövüşene, düşene. Teslim olmayana şan olsun!*

12 Eylül 1981 öncesinde yurt dışında yoktuk. Bugün Hollanda'dan Fransa'ya, İsviçre'den Almanya'ya, İngiltere'den Norveç'e, İsveç'e, Avusturya ve Avustralya'ya dek varız.

Evet yoldaşlar, faşizm yıllarından gerilemeden, hem parti terbiyesi, hem teori, hem örgüt yönlerinden

ilerleyerek çıkıyoruz. Bunu da böyle rahat söyleyebilen az çıkar.

1979'da ilk çıkışımız sırasında bize, "teoriniz güçlü ama örgütünüz yok" diyorlardı. Bunlar, dost gözükten, doğru olduğumuzu bilen ama yanımıza gelmek için güç görmek isteyenlerdi. Aradan birkaç yıl geçti geçmedi. Şimdi, "Avrupa'da hatırı sayılır bir güçsünüz ama Türkiye'de var mısınız?" diye soruyorlar. Böylelerine şunu söyleyelim: Hiç merak etmesinler, Türkiye'deki varlığımızı da görecekler. Evet, dünün büyük örgütleri yine şanslı bir noktadan başlıyor. Yaygın ilişkileri, uykuya yatmış sürüyle dirsek temasları var. Ama ulaşabildiğimiz her işçi, faşizm yıllarında kimin çalışmayı ne pahasına sürdürdüğünü iyi biliyor. Herşeyden önemlisi, zaman Marksizmin savaşıcı yolundan yana işliyor. Devrimci Marksizm, tüm gerekçeleri, engelleri tek tek yok edecektir. *Bundan sonraki yıllarda bizden kurtuluş yoktur!*

Önümüzde hareketli, baskı azalmayacağı için zor ama gerekenleri yapabilirsek bereketli bir dönem açılıyor. Tüm yoldaşlar, hepimiz daha iyi, daha çok çalışmalıyız. Yalnızca pratik işlerde değil, her alanda.

Legal ve illegal çalışmayı birleştirmede oldukça ilerledik. Ancak yürünecek daha çok yol var. Bugünün canalcı önemde bir görevi, legal olanaklardan daha iyi yararlanmaktır. Daha hâlâ yoldaşlarımız arasında legal alandan ürkme, onu oportünizmle eşitleme eğilimleri tam olarak yok olmamıştır. Böyle eksikliklerimizi hızla gidermek zorundayız.

Bilimsel soğukkanlılıkla devrimci coşkuyu birleştirebilen, yaratıcı ve kendine güvenli bir hareketiz. Devrimci coşkuyu aynı zamanda topluma verebilmek için çalışıyoruz. Yenilgici ruh haliyle durmaksızın savaşıyoruz.

Bunun güzel bir örneği, işkenceler karşısında aldığımız tutumdur. Pekçok hareket üç yıldır yayınlarında çarşaf çarşaf devrimcilerin uğradıkları işkenceleri yazıyor. Amaçları faşizmin gerçek yüzünü tanıtmakmış. *İşçinin Sesi'*nde bu konuda tek bir satır gördünüz mü? Peki bizim işkence gören yoldaşlarımız yok mu? Bu salonda bile işkenceden birkaç kez geçmiş, polisin elinden sıyrılmış

yoldaşlarımız var. Aklını yitiren de, sakat kalan da var. *Ama amaç nedir?* Amaç emekçi halkı kendi gücüne inandırmaktır ve işçiden yana olduğunu söyleyenler için yılgınlık yayan davranışlar yasaktır.

Son olarak yoldaşlar, bizim için önemli bir noktaya değineyim. *Biz herşeyimizi kendimiz yarattık ve yarattığımızın üzerine basarak ilerledik.* Biz, TKP güçlüyken içine girip sonradan birşeylere konmadık. Bugün örgütümüzün başını çeken kadro, o yıllarda TKP'yi yoktan var edenlerin önemli bir bölümüydü.

Bu temel özelliğimiz bugün de sürüyor. Bu nedenle belki bazı alanlarda olanaklarımız yoktur. Ama şunu tüm sınıf kavgası tarihi gösteriyor ve biz de çok iyi biliyoruz ki, yaşamın ve Marksizmin doğruları, devrimini yapmış ya da yapmamış hiçbir kimse ya da örgütün tekelinde değildir. Öyle olmasaydı, son 35 yıldır dünyadaki gelişmeler neredeyse, "devrim istiyorsan 'kardeş parti' olmayacaksın" fikrine varmazdı.

Bugün dünyamızda iki büyük güç, ABD ve Sovyetler Birliği, emperyalizm-sosyalizm kavgasının iki temel ucudur. Yerimiz Sovyetler Birliği'nin yanındır. Ama "padişahım çok yaşa" değil, her yaptığında, her söylediğinde hikmet vardır değil. Yoksa, içimizden Sovyet sevgisini kimse sökemez.

Yoldaşlar, kavga zorlu, düşman acımasız, yol uzun, çok uzundur. Ama halka kurtuluşunu gösteren komünistlikten daha yüce bir uğraş da yoktur.

Ardahan dağ yeridir.

Kağızman bağ yeridir

Şen olsun Anadolu

Yiğidin bol yeridir.

Bu insana ulaşan ülkü ölmez. Görevimiz bellidir.

İşçinin Sesi'nin 10. kuruluş yıldönümünde, komünizm uğruna yaşamlarını feda eden aziz ölülerimizle, Suphi-Nejatlarla, Barış Yıldırımlarla, Talip Öztürklerle, Ali İhsan Özgürlerle, gencecik kızımız İnanç Seçicimizle birlikte haykırıyoruz:

Yürüyoruz hep bir elden
kanlarımız zulmü boğacak
Mezarların üzerinden
kıpkızıl bir güneş doğacak.
Yaşasın Türkiye işçi sınıfı!
Yaşasın komünizm!
Lanet olsun ikrarından dönene!

ALMAN GAZETECİ DİETER FALK'IN SORULARINA YANITLAR

İşçinin Sesi, sayı 259, 28 Mayıs 1984

Soru: Öyle görünüyor ki çoğu gözlemciler, özellikle sol kesimden olanlar, 25 Mart yerel seçimlerinde ANAP'ın bu kadar iyi sonuç alacağını beklemiyordu. Ülkenin endüstri merkezi dahil Türkiyeli seçmenin kendilerini açlığa terkeden bir adama bu denli ezici bir destek vermesinin nedeni nedir?

Yanıt: Bizim için yerel seçimlerin sonuçları sürpriz olmadı. Bunlar, kesinlikle beklediğimiz ve öngördüğümüz sonuçlardır.

Türkiye'deki ve ülke dışındaki burjuva basını seçim sonucunu Özal'ın büyük "zaferi", halk desteğinin göstergesi ve rejimin meşruluğunun onaylanması olarak göstermek için kıvranıyor. Biraz daha yakından bakıldığında çok farklı bir durum ortaya çıkıyor.

Öncelikle, seçimlerin faşizm koşullarında yapıldığını unutmamak gerekir. Seçimler halkın iradesinin özgürce anlatımından çok, işkence tehdidi altında alınmış sahte bir ifadeye benziyor. Seçimler hiçbir biçimde demokratik değildi. Akılda tutulması gereken birinci nokta budur.

İkinci olarak, 6 Kasım genel seçimlerine katılmaları yasaklanan üç muhalefet partisine yerel seçimlere katılma izni verildi, ama seçim kampanyalarını "çok ileri" götürmemeleri için bunlara ciddi bir baskı uygulandı. Seçim otobüsleri taşlandı, adayları saldırıya uğradı, liderleri tehdit edildi

Aslında bu partilerin kendileri de gerçek bir kampanya yürütmekten geri durdular. Özellikle SODEP çok "yapıcı"ydı. ANAP'a karşı geçerli bir alternatif olarak

kendisini sunmaktan bilerek kaçınıyor göründü.

Son olarak, Özal'ın "yenilikçi" siyasetleri henüz pratikte sınanmamışken ANAP, seçimlerin zamanlamasını çok akıllıca ayarladı.

Yukarıdaki tüm koşullar dikkate alınınca, seçim sonuçları çok çarpıcıdır. ANAP oyların yüzde 41,4'ünü aldı. Cuntadan "bağımsız" görünümü altında girdiği genel seçimlerdeki durumuna göre oylarında yüzde 5 oranında bir düşüş var. Burjuva basını işine öyle geldiği için bunu görmezlikten geliyor.

Öte yandan yığınların bilincinde cuntayla en yakın bağlı parti MDP, 6 Kasım seçimlerinde yüzde 23 oy almışken, 25 Mart'ta yüzde 7,1'e geriledi. Kayıp yüzde 16 oyun ANAP'a gittiğini rahatça varsayabiliriz. Bu durumda Özal'ın yüzde 60 civarında oy toplamış olması gerekirken, sonuçlar gerçekte "muhalefet"e yüzde 20 oy kaptırdığını gösteriyor. Bu nasıl bir "zafer"dir diye soruyoruz.

25 Mart seçimlerinin sonuçları, Türkiye'de faşizmin çözülüşünü hızlandıracaktır. Bunun ne oranda ve ne hızda olacağını önümüzdeki günler gösterecektir.

Soru: SODEP'in başarısının etkisi ne olurdu? Halkçı Parti ya da CHP'nin Ecevit kanadıyla karşılaştırıldığında SODEP ne tür bir partidir? SODEP gerçek bir burjuva demokrasininin güvencesi olabilir miydi?

Yanıt: Tutumumuzu belirlerken partimiz yerel seçimleri faşizmin çözülüşünü hızlandıran nesnel bir unsur olarak ele aldı. Üç cunta partisinin herhangi birinin kazanacağı oyların faşizmin çözülüşünü hızlandırmayıp yavaşlatacağını, ama SODEP ya da DYP'nin alacağı oyların büyük olasılıkla çözülüşü hızlandıracağını söyledik.

Bu nedenle oyların SODEP'e verilmesi çağrısında bulunduk. SODEP yeterli sayıda oy alırsa hükümet düşebilir ve erken bir genel seçim gündeme gelebilir, dedik. Hepsinden önemlisi tüm toplumsal psikoloji değişir, halkın cesareti ve canlılığı artar, bu da kendini sokaklarda göstermeye başlardı.

Türkiye öyle bir ülkedir ki, doğabilecek yeni durumda

SODEP, halkın rejime duyduğu hoşnutsuzluk dalgasının başını çekemezdi. Devrimci bir durum doğabilir ya da oluşmaya başlayabilirdi. Toplum bir kez daha ya faşizm, ya devrim ikilemiyle yüzyüze gelecekti. Önümüzdeki günlerin bu çözümlenenin doğruluğunu yansıtacağına inanıyorum. Daha dün kurulan, seçim kampanyalarında saldırıya uğrayan ve gerçek bir kampanya yürütmede kendini geri tutan bir parti için yüzde 23 oy önemsiz bir oran değildir. Bu oyla SODEP ana muhalefet partisi hem de parlamento dışı muhalefet partisi durumuna yükseldi. Bir fırtınanın oluştuğuna ilişkin işaretler vardır. Üstelik SODEP'in kendisi fırtınayı dağıtmak istiyor ama durduracak gücü yoktur.

Seçimlerde siyasetimizi açıklarken çok önemli bir noktaya dikkati çekmem gerekiyor. Halkı yalnızca SODEP'e oy vermeye çağırarak ve işi orada bırakarak komünistler için affedilmez bir ihanet olurdu. Zira SODEP lehine bir sonucun yukarıda sözü edilen olumlu etkileri yanı sıra bu partiye büyüyen sempati zararlıdır. CHP deneyimi tekrarlanmak istenmiyorsa bu sempati zamanında engellenmelidir.

Açıkladığımız gibi SODEP gerçekten demokrat değildir. Demokrat olabilmesi için komünist partisine, komünizme düşman olmaması, Kürt halkının ayrılma hakkını vb. kabul etmesi gerekir.

SODEP, gerçek bir anti-faşist değildir. Kadrolarının faşizm yıllarındaki tutumu bunu gösterdi.

SODEP anti-emperyalist de değildir. ABD emperyalizmine, ülkemizdeki Amerikan üslerine ve NATO'ya karşı değildir.

SODEP barıştan yana değildir. Tüm burjuva pasifistlerinin güçlü bir biçimde kınadığı ve savaştığı nükleer silahlara karşı değildir.

Kısacası, SODEP, utangaç bir burjuva liberal partidir. Burjuva demokrasisinin bile tutarlı bir sözcüsü değildir. Bununla birlikte alacağı oylar, SODEP'in istemlerinin dışında bir etki yapacaktır, dedik. Bu oylar faşizmin çözülüşünü hızlandıracaktır. Belgimiz "SODEP'e oy ver, SODEP demokrat değildir" idi.

Tekrarlıyorum, bugün olan da budur.

HP ise sahte bir partidir. Cuntanın kuklasıdır. Yine de ona oy verenler, sosyal demokrasiye oy veriyorum illüzyonuyla oy verdiler. Bu gerçek de hesaba katılmalıdır.

Öte yandan Ecevit, kendini akıllıca seçimlerden uzak tuttu ve şimdi SODEP'e "sol" bir alternatif olarak hazırlanıyor. Daha başka "alternatifler" kanatlar altında sıra bekliyor.

Soru: Seçimler halkın siyasal eğilimlerini gerçekten yansıtmıyorsa, Türkiye'de anti-kapitalist sol potansiyelin gücü nedir dersiniz?

Yanıt: Seçimler halkın gerçek siyasal eğilimlerini yansıtmaz denemez, yansıtırlar, ama söz gelimi, doğrudan yansıtmazlar. Aynadaki görüntünün nasıl yorumlanacağını bilmek gerekir. Bugün Türkiye'de ANAP'a, hatta SODEP'e oy vermek, ille de onların siyasetlerini desteklemek anlamına gelmez.

Hem 6 Kasım genel seçimleri, hem 25 Mart yerel seçimleri solun, yani sosyal demokrasinin solunda duran solun Türkiye'de büyük bir ağırlık taşıdığını gösteriyor. Yurt içinde ve dışında basın ne denli büyük bir çabayla bunu saklamaya çalışırsa çalışsın, seçim sonuçları solun gücünü gösteriyor. Yoğun terör koşullarında ve en ufak bir legal olanağın bile varolmadığı bir ortamda hâlâ solun gerçek gücünü yansıtmamakla beraber seçim sonuçları yine de solun gücünü gösteriyor.

Kasım seçimlerinde geçersiz oyların, oy kullanmayanların ve oy hakkını kaybedenlerin toplam oranı yüzde 18,3'tür. Baskı koşullarında, oylamanın zorunlu olduğu koşullarda bu oranın çeşitli bilinç düzeylerini içinde barındıran solu temsil ettiğini söylemek haksızlık olmaz.

Buna seçmen kütüklerine kayıtlı olmayan insan sayısını eklersek yüzde 22 gibi bir rakama ulaşırız. Açıktır ki eklenen yüzde 4'ün bir kısmı hatalardan ya da ihmalkarlıktan doğar ama öteki kısmı kuşkusuz solun en bilinçli unsurlarını temsil ediyor. Binlerce siyasal tutuklu ve illegaliteye geçen binlerce devrimci. Oy hakkı olmayan 18 ve 21 yaş arasındaki gençlerin büyük bir bölümünün sol eğilimli olduğunu akılda tutarsak, en kötümser bir

yaklaşım ile Türkiye’de solun gücünün yüzde 20’den az olmadığı sonucunu çıkarabiliriz.

Bunun, bugünkü elverişsiz koşullarda solun yalnızca çıplak potansiyeli olduğunu vurgulamalıyız. Burjuvazi korkularında tümüyle haklıdır.

Soru: O halde “demokratikleşmenin” gerçek özelliği nedir ve Türkiye’de bir burjuva demokrasinin gelişme şansı nedir?

Yanıt: Cuntanın sözde “demokratikleşme” sürecinin bir oyun olduğu tamamiyle açığa çıkmıştır. Halkın geniş çoğunluğu bunu anladı. Cunta bu oyunla kendine toplumsal taban kazanmayı ümit ediyor. Üç yıllık çıplak baskı bunu büyük ölçüde dışlamıştı.

Bu bir oyundu ama halkın tepkileri oyun değildi, cuntanın istemlerinden bağımsız olarak kendi kendine bir hayatiyet kazanmıştır.

Bu gelişmenin en olası sonucu devrimci bir durumun yeniden doğması, ya da ona doğru hızlı bir gelişmedir.

Bir başka olasılık, faşizmin devrimle değil, bir öncekinden daha sınırlı bile olsa burjuva demokrasisiyle sonuçlanan gelişmelerle gitmesidir. Ancak bu, bugün ilkinden daha uzak bir olasılık olarak görülüyor. Türkiye’de toplumsal ve ekonomik bunalım kalıcı ve yapısaldır. Faşizmin son üç yıllık deneyimi bu bunalımı olumsuzundan çözmeye girişimi oldu. Başaramadı. Burjuva demokrasisi Türkiye finans-kapitalinin bedelini ödeyemeyeceği bir lükstür. Türkiye’de orta yol, er geç ya faşizm ya devrim ikilemine varan geçici bir olgu oldu ve böyle olacaktır.

Bugünkü koşullarda, Türkiye’de devrimci hareket güç kazandığı ölçüde sınırlı bir burjuva demokrasinin kapısı kapanır.

İkincisinden daha da uzak bir üçüncü olasılık faşizmin yeniden tüm ağırlığıyla toplumun üstüne çökmesidir. Ama bu olasılık için olaylar çok ileri gitmişe benziyor.

Günün geçerli belgisi hâlâ şudur: “Tanklarla gelenler devrimle gitmelidir!”

Soru: Öyle görünüyor ki, özellikle devrimci güçlerin ayıplanması durumu nedeniyle toplum içindeki sol potansiyel

sürekli bir biçimde harekete geçirilemiyor ve örgütlenemiyor. Örgütünüzün de içinde olduğu sol cepheleden biri, Dev-Yol cepheyi bıraktığı için bölündü. Bölünmenin nedenlerini açıklar mısınız?

Yanıt: Bilginiz olsun diye söylüyorum, farklı nedenlerle biz ve Dev-Yol ayrıldıktan sonra söz konusu örgüt, FKBCD, eski varlığının bir gölgesi olarak da olsa hâlâ yaşıyor.

Bizi FKBCD'den ayrılmaya götüren nedenleri yayınlamıştık. Kısaca özetlersek, bize göre, kendisini cephe olarak tanımlayan ama bu tanıma uymayan, programatik bir anlamda bile artık birleşik olmayan, somut çalışma yürütmeye yönelik önlemleri almamakta direnen bir örgütün varlığını sürdürmesi artık Türkiye'de devrim davasını ilerletmiyordu, hatta bu davaya zararlı duruma girmişti. Biz *devrim için cephe* olduğunu ileri sürdüğü için FKBCD'ye katılmıştık. Ayrılma kararı aldığımızda ise FKBCD, yararlı çalışma yürütmeyi çoktan bırakmıştı ve ayrıca FKBCD programının temel ilkesi olan devrim için birlik anlayışını açıkça reddeden bir örgüt (TKEP) bünyesinde barındırıyordu. Bu aldatmacayı kabullenmektense kendimizi FKBCD'den ayrı tutmayı tercih ettik.

Bir zamanlar, FKBCD'nin, devrimci güçlerin birliği için anlamlı bir çekim merkezi olma gücü vardı. Bu olanağı yine kendi elleriyle ortadan kaldırdı. FKBCD'deki dostlarımıza karşı hiçbir düşmanlık beslemiyoruz ve devrim için tüm devrimci güçlerle, yaşayabilecek birlik biçimleri aramayı sürdürüyoruz ama öte yandan bu görevi reformlar için birliğe indirgeyen her türlü girişimi eleştiriyoruz.

Soru: Genel olarak, çeşitli sol güçlerin farklılık gösterdiği birkaç temel sorun var. Bunların birkaçı üstüne sizin görüşlerinizi almak istiyorum. Birincisi Türkiye'nin toplumsal-ekonomik yapısı ve egemen sınıfların niteliğidir. Bu konuda Türkiye solunda (TKP, TDKP, Dev-Yol, TKSP, PKK, PPKK) egemen başlıca görüşleri ve sizin görüşlerinizi kısaca özetleyebilir misiniz?

Yanıt: Türkiye'nin toplumsal ekonomik yapısına ve

sınıf güçlerinin yeralımına ilişkin olarak sol gurup ve partilerce önerilen farklı çözümlemelere işaret etmekte çok haklısınız. Bu konu, tüm öteki farklılıkları doğuran en canalıcı ayrılık noktasıdır.

Genellikle egemen olan yanlış, Türkiye'nin gelişme düzeyinin geri gösterilmesidir. Bu devrimin görevlerinin ve devrime katılan güçlerin yanlış belirlenmesini beraberrinde getiriyor.

Bu yanlış değerlendirmeler başlıca iki kategoride guruplanabilir. Birinci yanlış, Türkiye'yi yarı-feodal, yarı-sömürge bir ülke olarak görmek saçmalığı ve bu nedenle, önümüzdeki görevin burjuva demokratik devrimi olduğunu söylemektir. Bu görüş, Arnavutluk yanlışsı çeşitli guruplar (TDKP dahil) arasında yaygındır.

İkinci kategoride olanlar, Türkiye'nin kapitalist bir ülke olduğunda anlaşmakla birlikte, gelişme düzeyini o kadar geride görüyorlar ki, yine "ulusal demokratik devrim" günün görevi oluyor. (TKP-Resmi, TKSP ve diğerleri. TKP-Resmi'leri önceki geri konumlarından bile daha geri gittiler, şimdi Türkiye'de tekелci kapitalizmin egemen olduğunu yadsıyorlar.)

Bu iki yanlış tezin ortak noktası, "ulusal burjuvazi" denen tekeldışı burjuvazinin devrimde doğal bir bağlaşıklık olarak (eğer aşırı menşevik anlayışlarda olduğu gibi öncü olarak görülüyorsa) görülmesidir.

Partimiz, Türkiye'nin emperyalizme bağımlı, orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülke olduğunu, endüstrinin başı çeken sektör olduğunu, finans-kapital ve devlet-tekелci kapitalizminin doğmuş ve egemen olduğunu, tarım üretiminin göreceli olarak geri ama üretimin karakteri açısından kapitalist olduğunu ve tarımın artan oranda finans-kapitalin egemenliğine geçmekte bulunduğunu ileri sürüyor.

Bundan dolayı devrim, yerli finans-kapital ve emperyalizme karşı yöneliyor. Devrimde öncü güç, kent ve kır küçük burjuva yığını ve Kürt ulusal hareketiyle bağlaşıklık kuran proletaryadır. Tekeldışı liberal burjuvazi devrimci bir güç değildir. Halk güçlerinden soyutlanmalı ve tarafsızlaştırılmalıdır.

Türkiye’de devrim, anti-tekelci, anti-emperyalist, anti-faşist karakterdedir. Bu devrim, taslak programımızda da belirtildiği gibi “ileri demokratik halk devrimi”dir. Burjuva demokratik devrimden farklı olarak İDHD’nin, kapitalist gelişmenin yolunu temizleme görevi yoktur. Onun görevi, gerçek demokratik dönüşümleri gerçekleştirerek, ancak sosyalist karakterli olabilecek toplumsal bir devrimin yolunu temizlemektir. Proletarya, devrimde hegemonyasını kurup geliştirdiği ölçüde, doğan sınıf erki proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olacaktır.

Soru: Türkiye devrimi ya da yalnızca demokratik savaşım açısından bunun ne gibi stratejik sonuçları olabilir?

Yanıt: Bu farklılıkların derin stratejik sonuçları vardır. Bizim görüşümüzde İDHD, proletaryanın hegemonyası yoluyla sosyalizme büyüyecek sürekli bir devrim sürecidir. Öteki partilerin çeşitli stratejilerinin tümü, devrimin demokratik görevleri ile sonul amaçları arasında bir kopmaya götürüyor. Bunların tümü, menşeviklerin “aşamalı devrim teorisi”nin farklı anlatımlarıdır.

Bu, demokratik savaşıma yaklaşımda da yansıyor. Bugün için Türkiye’de demokrasi bir devrim sorunudur. Bugün Türkiye’de hiçbir gerçek demokratik hedef, devrimsiz kazanılamaz. Bu nedenle demokrasi için savaşımları hep devrim için savaşıma bağlıyoruz. Küçük burjuva anlayışa göre, demokratik savaşım her zaman reformist bir savaşımdır. Sağ oportünistler için bu, “demokratik savaşım” uğruna devrim için savaşımları yadsımak, “sollar” için ise soyut bir “devrim için savaşım” uğruna demokratik savaşımları yadsımak anlamına geliyor.

Bugün bu farklılıklar, anti-faşist savaşıma tutumda en güçlü biçimde yansıyor. Sol içinde faşizmi devrimle yıkmak isteyenlerle, bunu liberal burjuvazinin kapasitesine asılsız bir güven duyarak reformlarla yapmak isteyenler arasında şiddetli bir savaş yürüyor.

Soru: Sizce Kürdistan Türkiye burjuvazisinin bir sömürgesi midir? Değilse, Kürtleri, yine de ayrılma hakkı olan bir ulus olarak görüyor musunuz? Öyleyse, Kürt devrimcilerinin Türkiye işçi sınıfı partilerinden ayrı olarak kendi partilerini kurmaları doğru mudur?

Yanıt: Kürdistan'ı Türkiye'nin bir iç sömürgesi olarak görüyoruz. Bu topraklar Türkiye tarafından zorla ilhak edilmiştir. Ancak şunu belirtmek önemlidir. Türkiye böyle yaparak, Kürdistan'ı, kendi pazarını oluşturmaktan mahrum bırakmıştır ve Kürdistan bugün Türkiye ekonomisine tamamen bütünlenmiştir. Biz, Kürt ulusunun ayrılma hakkının vazgeçilmez bir hak olduğunu tabii ki savunuyoruz ve bunu ilk kez açıkça söyleyenler arasındayız. Ne var ki Kürt proletaryasının Türk proletaryasından ayrı bir partide örgütlenmesine şiddetle karşıyız. Komünistler olarak, ilkesel düzeyde proletarya örgütünün olanaklı en geniş biçimlerde örgütlenmesinden yanayız. Bundan da öteye, Türkiye'de Kürt proletaryasının ayrı örgütlenmesinin nesnel koşulları yoktur. Kürdistan'ın kendi pazarının olmaması bir yana, Kürt asıllı proleterlerin büyük çoğunluğu, ülkenin Türk kesimindeki endüstri merkezlerinde yerleşmiştir. İkinci olarak, Kürdistan'ın Türkiye, Irak, İran ve Suriye parçaları arasındaki bağlar, tekil parçalarla sömürgeci ülkeler arasındaki bağlardan çok daha zayıftır. Bu koşullarda Kürt proletaryasının ayrı örgütlenmesi, Türkiye'de işçi sınıfının savaşım birliğini yalnızca zayıflatmaya yarar. Türkiye'de işçi sınıfı savaşımının ve Kürt halkının ulusal savaşımın yazgısının kopmazca bağlı olduğu üstünde anlaşıyorsak, birlik olmayışından Kürt ulusal hareketi de zarar görür.

Soru: NATO emperyalizmi için Türkiye'nin bölgede önemli bir stratejik yeri vardır. Sosyalist kampa karşı rolü tartışılmaz. Türkiye için Ortadoğu pazarlarının önemi artarken, OECD pazarının önemi azalıyor. Bu durumun, Türkiye burjuvazisinin, ABD'nin İsrail'le sıkı işbirliğine dayanan stratejik çıkarlarıyla çatışan bir siyaset izlemesiyle sonuçlanabileceğini düşünüyor musunuz?

Yanıt: Bu ilginç bir varsayım ama tersinin doğru olduğunu söyleyeceğim. Türkiye emperyalistleşme arzusuyla dolu bir güç olarak İsrail'i bölgedeki baş rakibi olarak görüyor. Bu nedenle Filistin halkının kurtuluş davasının şampiyonluğunu yapıyor gözüküyor ve İslam ülkelerinin zirve toplantılarında İsrail'e atıp tutuyor.

İkincisi, Ortadoğu pazarlarında Türk çıkarlarının büyümesinin Türkiye'yi ABD emperyalizmi ile belli bir çatışmaya sokacağı doğrudur ama bu ABD'nin stratejik çıkarlarıyla bir çatışma noktasına dek asla varmaz. Zaten bu pazarlara açılma, ABD emperyalizminin yön göstericiliği ve himayesi altında oluyor. Amerikalıların doğrudan karışmamayı tercih ettikleri ülke ve sektörlere Türkiye finans-kapitali girerek ABD emperyalizmine atlama tahtası işlevi görüyor. Bunun siyasal ve askersel anlamı şudur: Türkiye, sözcüğün tam anlamıyla ABD emperyalizminin vekili, onun için İslami bir Truva atı gibi hareket ediyor.

Soru: Bölgedeki anti-emperyalist süreçte Türkiye devriminin nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?

Yanıt: Türkiye devriminin dünyayı sarsıcı etkileri olacaktır. Bu etkiler yalnızca Ortadoğu ülkeleri için değil, Pakistan ve Yunanistan gibi ülkeler için de geçerlidir. Daha geniş bir çerçevede, sosyalist ülkelere de çok gereksinim duyduğu taze kanı akıtarak, bir bütün olarak, dünya devrimine çok büyük bir ivme kazandıracaktır.

Bu yayılcılık, gericilik ve savaş kaynağının bölgeden silinmesi, kendi başına, insanlığa büyük bir hizmettir.

Soru: Irak ve İran'daki devrimci güçlerle birlikte savaşan Türkiyeli devrimciler var. Bu ülkelerdeki rejimlerin devrilmesinin Türkiye'deki durum üstünde olumlu bir etkisinin olabileceğini düşünüyor musunuz?

Yanıt: Irak ve İran'daki rejimlerin devrilmesinin açıktır ki Türkiye'deki devrimci gelişmeler üstünde bazı etkileri olur. Ancak bu etkiler beklendiği kadar büyük olmayabilir. Bir kez, iki rejimden herhangi birinin devrilmesi büyük olasılıkla ötekinin zaferi pahasına olacaktır ve böylece zaferi kazanan ülkedeki Kürt hareketi üstüne ters bir etkiye bulunacaktır. Humeyni ve Saddam rejimlerinin aynı anda devrilmesinin ve Kürtlere şu ya da bu biçimde bağımsızlık veren devrimci hükümetlerin kurulmasının kuşkusuz daha büyük bir etkisi olacaktır. Ama bu durumda, böyle bir gelişmeyi ezmek için Türkiye'nin doğrudan bir askersel müdahalede bulunaca-

ğını da gözden kaçırmamamız gerekir. Bana öyle geliyor ki, bölgedeki bilmecenin çözümü Türkiye'de bir devrimden geçiyor. Bunun İran ve Irak üstündeki etkisi, öteki türlü olacak etkiden daha büyük olacaktır.

I. FAŞİZMİN ÇÖZÜLÜŞÜ'NDEN

Hem Türkiye'deki durumu, hem partinin görevlerini koyuşuyla büyük ve güncel önem taşıyan bu kitabın birinci ana bölümünden bir alt bölümü ve ikinci ana bölümünün tümünü veriyoruz.

I. TÜRKİYE — FAŞİZMİN ÇÖZÜLME SÜRECİ

I.III. TÜRKİYE'DE BUGÜNÜN ANLAMAMI

I.III.I. YENİ DEVLET — ARA DÖNEM

Demokrasi oyununun oynanmaya başlamasıyla birlikte başlayan faşizmin çözülme süreci, beklenebilecek şiddetli geri tepmelerle karşılaşmadan kendi mantıksal akışı içinde ilerlemiş ve bir nitelik değişimine ulaşmıştır.

Devrimci güçler üzerinde eksilmeyen zorbalığa rağmen, “demokrasi oyunu” nun oynanmaya başlamasından ve genel seçimlerden yerel seçimlere varışla birlikte *artık Türkiye'deki devlet totaliter (faşist) bir devlet olarak değerlendirilmemelidir.*

Türkiye'de faşist bir devlet var mıdır, yok mudur?

Dünyada faşist devlet örgütlenişinin çok farklı biçimleri olmuştur. Faşizm uygulandığında çeşitlilik taşır, taşımaz mı? Kırmızı at, al at, yeşil at ama, atı aslandan ayıran bir takım özellikler de olur. Devletin sınıfsal özü belirlendikten sonra, bu ayırıcı özellik *monolitikliktir.* (Çok partili bir sistem varsa ve işliyorsa, orada faşist devlet yoktur.) Bu ayrımı yaptığımız zaman herşey yerli yerine oturur. Böylelikle her türlü gerici-baskıcı rejimi faşizm diye nitelenebilir yanlıştandır kurtuluruz. Türkiye'de Kemal döneminden beri faşizm vardı yanlıştandır gitmeyiz. Başkaca anlamak, kavramı oraya buraya çektiirmek ve yozlaştırmaktır. Faşizm karşı-devrimdir, ne sınırı, ne kitabı, ne insafı olur.

Devlet faşist mi sorusunu yanıtlamaya çalışırken devleti faşist yapan özelliklerden kurtulmak gerekir. Bu özellikler olduktan sonra bunların büründüğü biçimler

farklı koşullarda farklı olacaktır.

Faşizmin temel özelliği işlevinden ortaya çıkar. Faşizm genel olarak emperyalizm aşamasının, özel olarak emperyalizme büyüme aşamasının karşı-devrimidir. Burjuvazi için karşı-devrim, erki çatladığı, erki elden gitmeye başladığı durumlarda gerekli olur. Böyle olduğu için, öne çıkan finans-kapital kesiminin hiç vazgeçemeyeceği bir amacı ve görevi ve bunu sağlamada yardımcı ikinci bir amacı ve görevi daha vardır.

Hiç vazgeçemeyeceği amacı ve görevi iki yönlüdür. Halkın yükselen savaşını bastırmak ve bunu yapabilmek için egemen sınıf içindeki çatlakları ortadan kaldırmak. Bunu devrimci durumda olağan burjuva devlet örgütlenmesiyle yapamadığı ve yapamayacağı açıktır. Onun için yığınlara şiddet uygularken, egemen sınıfı da *zorla* bir arada tutması gerekir. Dolayısıyla faşizm yalnızca yığınlara değil, burjuvaziye karşı da şiddet uygulamasıdır. Tabii bunlara uygulanan şiddetin dozu ve biçimi daha farklı olur. Bunların hepsini Türkiye'de yaşadık.

Halka ve burjuvaziye karşı şiddet uygulamak, burjuvazinin çelişkili yapısına rağmen yönetici sınıf olarak birlikte davranabilmesini sağlayan eski yapıyı ortadan kaldırmak demektir. Dolayısıyla faşist devletin, hangi biçimi alırsa alsın, bir belirleyici özelliği vardır. Bu da monolitikliktir. Yapması gereken işler nedeniyle, faşizm, yargıyı da, yasamayı da yürütmenin altında, tek bir merkezi otorite altında toplamak ve olağan yasalarla bağlanmamak zorundadır.

Burjuva kesimler kendi çıkarları için siyaset arenasına girecekler, nisbeten bağımsız davranacaklar ise derhal karşımıza ikili bir durum çıkacaktır. Birincisi, monolitiklik ortadan kalkacaktır. İkincisi burjuvazi diye bir avuç insandan söz ettiğimiz için, değişik burjuva kesimler üste gelebilmek için mutlaka halk yığınlarını arkasına almaya çalışacaktır. Onun için faşizmin, monolitikliği sağlamada yardımcı olmak üzere ikinci amacı ve görevi, yığınları řu ya da bu burjuva kesimin değil, merkezi otoritenin altına döšemektir. Bu da *korporatif* devlet örgütlenmesidir. Onun için demek ki faşizm asıl olarak monolitik, sonra

korporatiftir. Bu, işlevinin gerektirdiği örgütlenmedir.

Bugün Türkiye'ye baktığımız zaman, bu nasıl bir faşist devlettir ki, değişik burjuva kesimler belli sınırlar içinde — o sınırların güdüklüğü tartışma konusu yapılabilir — çıkar çatışması sürdürebiliyor. Kendi çıkarları çerçevesinde arkasına yığınların desteğini alıp o şekilde bilek güreşine çıkmaya kalkışabiliyor. Bunu yapabilme hakkı da, burjuvazi arasındaki bir anlaşma temelinde kural olarak kağıda geçirilmiş. Konseyin bir önceki dönemde tek ve mutlak varlığı ile, bugün cumhurbaşkanı olarak güç merkezlerinden biri olması arasında temel bir fark vardır. Bakılacak yer, devleti faşist yapan örgütlenmenin durup durmadığıdır. Türkiye'de faşizmin işlevi ortadan kalkmış, işlevin gerektirdiği örgütlenme ve üst yapı oluşumu da ortadan kalkmıştır.

Faşist olmayan bir rejime faşist demek, çok dikkat edelim, sol bir eğilim değildir. Tam tersine burjuvaziye parlak ama olmayan yetenekler yakıştırmak demektir, burjuva hayranlığına çıkar. Öyle ya, bugün Türkiye'de faşizm varsa bizim burjuvalar dünün Namık Kemallerini hiç aratmayacak biçimde davranıyorlar. Vay yiğitlere!

Bugün yapılmaması gereken, iki şeyi, yeni bir faşizm tehlikesi ile faşist devletin varlığını birbirine karıştırmaktır. Şu ya da bu kurumu faşistleştirme, devlete faşist kadroları sokma gereksinimi, bunlar devletin faşist olduğunu anlatmaz. Hatta bu durum başlıbaşına faşist olmadığının kanıtıdır. Faşistler yeni yollar arıyorlar, arayacaklar. Faşizm tehlikesi gündemden kalkmıyor.

Bugün Türkiye çok ilginç özellikleri birleştiren bir *ara dönem* yaşamaktadır.

Çelişki ya da paradoks gibi gelecek ama ara dönemi belirleyen özelliklerden *birincisi*, faşist kliğin erk üzerindeki etkinliğini yitirmeye niyetli olmamasıdır. İç ve dış zorlamalarla bir "demokrasi takvimi" yapmak ve ona uymak zorunda kalmış olan cunta, bu işe başından bu yana oyun olarak yanaşmıştır. Ama oyunun her aşaması kendi kurallarını birlikte getirmiş, çoğulcu bir işleyiş olanağı yaratılmıştır. Ancak bu kez görüyoruz ki, cunta getirmek zorunda kaldığı anayasayı çiğnemeye niyetlidir.

HP ve ANAP'ta ortaya çıkan gelişmelerin, cuntanın iktidarı yitirmeye niyetli olmaması içinde bir anlamı da vardır. Bu partiler içinde sivil siyasal güçlerle cunta taraflısı güçler ayrılmakta, cunta taraflıları yönetim için yoğun kavga vermektedirler. Cunta bu partileri elinin altından kaçırmak istemiyor. Buna bir de ANAP içinde, MHP'nin cuntanın göz yummasıyla yürüttüğü operasyonu eklemeliyiz.

Faşistler demokrat olmadılar. Görüyorlar, ipler elden gidiyor. İplerin elden gitmesi kelleyi sorguya çekiyor. Yarın asarlarsa Çankaya'da, hiç hoşlarına gitmeyecek asılanların. Kendilerini sağlama almaya çalışacaklar. Çözülme sürecini mümkün olduğu kadar yavaşlatmak, denetim altına almak için bugüne dek aralarında çelişki bulunan sivil faşist güçlerle de zemin yoklaması yapıyorlar. Tabii ki faşist bir parti yaratarak onun eliyle yığın desteğini kazanmaya uğraşacaklar. Onlar da neden iki yıl içinde bu noktaya geldiklerini gördüler.

Ara dönemde MHP tehlikesi büyüktür. Asker ve sivil faşist güçler arasında belli çıkar ve ideoloji çelişkileri varolmasına rağmen, toplumda giderek genişleyen demokratikleşme eğilimi karşısında bunların isteyerek ya da zoraki bir bağlaşıklıkla olasıdır. Öyle ya da böyle MHP tehlikesi büyüktür. (Devrimci örgütlerin birbirlerine, hatta kendi üyelerine "şiddet" uygulayarak tatmin olmayı bırakıp bu alanda halka örnek olacak savaşım yolları geliştirmeyi düşünmeleri çok yerinde olacaktır.)

Ara dönemde Cumhurbaşkanı ve yeni ordu şeflerinin büyük bir ağırlığa sahip olmaları tüm bölge halkları için tehlike yaratmaktadır. Biz yalnızca Ortadoğu'dan örnekleyelim.

Evren'in şubat ayında yaptığı Riyad gezisinden sonra, Türkiye Arap dünyasıyla daha yakın ilişkiler içine girdi. Bir miktar F-5A ve F-104S savaş uçağını ve 50 pilotu temmuz başında sessizce Suudi Arabistan'a gönderdi. Bunlar Kuzey Yemen sınırında Hamiş Musayd havaalanına yerleştirildi.

Ayrıca bir paraşütçü birliği ile bir gurup subay da Suudi ordusunda komando eğitimi vermek üzere Hamiş

Musayd'a gittiler.

Suudi Arabistan'la Türkiye'nin Mart 1984'te yaptıkları anlaşmaya göre acil durumlarda petrol kuyularını ve öteki kilit noktalarını korumak için Türkiye Arabistan'a uçak ve üç paraşüt tugayı gönderecek. Karşılığında ise 1,6 milyar dolara yakın petrol ve para alacak.

Limanlarından İran'a yüklü miktarlarda mal taşınması nedeniyle, Türkiye, Körfez savaşında taraf tutuyor görünmekten kaçınıyor. Ancak Suudi Arabistan'la yaptığı anlaşma Irak'ı da içine alıyor. Türkiye uçakları Kerkük-Türkiye boru hattında devriye geziyorlar ve ayrıca komando birlikleri ve helikopterler Humeyni yanlılarının boru hattında yapabilecekleri saldırıya karşı her an hazır bekliyorlar.

Bir habere göre de bazı Türk komando birlikleri halihazırda Kuzey Irak'ta üslenmiş durumda.

Arabistan topraklarına NATO üyesi Türkiye'nin asker yerleştirmesi son derece vahim bir durumdur. Ortadoğu'da çıkabilecek bir krizde bu askerlerin Batı Çevik Güçleri'nin bir bölümünü oluşturacağı bellidir.

Türkiye'nin bu adımları, yerine ve zamanına göre İran, Irak, Suriye, Kuzey Yemen, Kürt hareketi, Sovyetler Birliği'ne karşı ciddi tehlikeler taşımaktadır.

Fiili yaşamda faşist kliğin hâlâ önemli ağırlık taşıyor oluşu halkımız için de büyük tehlikeler taşımaktadır. Genişleyen legal olanaklardan yararlanırken bunu bir an olsun unutmamalı, olağan bir ortam gelmiş gibi davranmamalıyız.

Ara dönemi belirleyen özelliklerden *ikincisi*, ama döneme asıl karakterini vereni, istesin istemesin faşist cuntanın erkine ortaklar çıkması ve bu sivil siyaset güçlerinin alanının giderek genişlemesidir. Artık rejim totaliter (faşist) bir rejim olarak değil, otoriter eğilimli, anti-demokratik, siyasal anlamda gerici, saldırgan ve ulusçu bir rejim olarak değerlendirilmelidir.

Evren'in bu anayasa ile kazandığı yetkiler, De Gaulle Anayasası'ndaki yetkilerle büyük ölçüde benzerlik taşımaktadır. Ordunun devlet ve hükümet yönetimine katılımı değişik biçim almış, dolaylı yollara itilmiştir. *Totaliter*

devletin temeli olan bazı özellikler ya ortadan kalkmış ya da cuntanın tüm isteğine rağmen gerçekleştirilememiştir. Örneğin devlet yönetimine paralel tek parti, tek devlet sendikası, yığın mobilizasyonu, her türlü denetimin üstünde bir yürütme. Bunlar yoktur.

Ara dönemi belirleyen özelliklerden *üçüncüsü*, cuntanın gelişinden bu yana varlığını sürdürebilmesinin bir anlamda harcı olan görüşler, güçler ve kurumlar arasındaki birliğin parçalanmasıdır. Bu durum, iktidar bloğunun parçalanmasına yardım etmiştir.

Cami bölünmüştür. Geleneksel olarak Arap dünyasıyla bağlı Türkiye din eliti bir kesimiyle cunta yönetimine entegre olmuş, bir kesimiyle bugünkü iktidar partisi içinde pazarlık ve uyuşmalar içinde gününü götürmekte. Fakat büyük bir kesimi bugünkü yönetimin Suudi Arabistan'a, Irak'a tüm gücüyle açılmasına rağmen cuntayla karşı karşıyadır. ANAP'taki kavganın bir yanını bunlar oluşturuyorlar.

Ara dönemi belirleyen *dördüncü* özelliklik, faşist cuntanın yarattığı işleyişler ve kurumların halkın rejime desteğini sağlamada, yeniden büyümeye başlayan çelişki ve çatışmaları durdurmadaki yetersizliğidir

Bu kurumların ve işleyişlerin sınıfta kalmasının en önemli göstergelerinden biri ve ara dönemi belirleyen özelliklerden *beşincisi*, cuntanın iktidara gelmesiyle beraber açılan siyasal buz çağında ne denli geri, ne denli yanlış, hatta bir kesimiyle ne denli gerici olursa olsun burjuva basının büyük bir işlev üstlenmesi, bir anlamda parlamento görevini yürütmesidir. (Bunun karşısında bizim yapmamız gerekenlere ileride değineceğim.)

Evren cuntası yurdumuzda halkımızın savaşımlı ile yaratılan tüm siyasal işleyişlere şiddetle saldırmış ve bunları tümüyle ortadan kaldırmıştı. Ancak devlet yönetimindeki geleneklere, belki daha doğru bir deyimle, devlet yönetimindeki hedeflere dokunmamıştır. Orta sınıf yeteneklerinin sisteme emilmesi, Evren cuntasının sürdürebilmesinin altında yatan önemli nedenlerden biridir. Yaşamda ilerlemek isteyen, hırslı ve yetenekli insanlar için sistemin dışında bir fırsat bırakılmamıştı.

Fakat tüm gelişmeler cuntanın başlangıçta sağladığı

ve kendisine rejimin kalıcılığı açısından büyük destek veren bu özelliği ortadan kaldırmıştır. İlerlemek isteyen insanlar için kaderlerini bu rejimle bağlamak artık ne denli avantajlıdır? Bu soru her gün daha güçlü biçimde kafalara gelmektedir. Ve giderek burjuvazinin daha geniş kesimleri bu dönemin bir ara dönem olduğunu hissetmekte, almışıklarını önümüzdeki yılları düşünerek belirtmektedirler.

Bugün yurdumuza baktığımızda en başta işçi sınıfı ve hemen onun ardından öğrencilerin yanısıra ara rejim üç alanda daha ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Birincisi, Türkiye Kürdistanı'nda yaşayan halkın büyük çoğunluğu rejime karşı en azından pasif düşmanlık yürütmektedir. İkinci alan cuntanın ilk yıllarında bir dereceye dek sağladığı din elitinin desteğinin parçalanmasıdır. Üçüncüsü, en beyazından pembesine dek tüm basın rejimin karşısındadır.

Ne denli gerekli ya da yararlı olacağı tartışmasının bugün pek bir yaptırım yok çünkü dışımızda geliyor ama şunu söylemek hiç yanlış olmaz: Önümüzdeki dönemde Kürt ulusçuluğu 1980 sonrası yaşanan yılların intikamını almak istercesine şiddetle yükselecektir. Bu olgu Türkiye'nin demokratikleşmesinde büyük bir rol üstlenebileceği gibi yeniden totaliter-çıplak diktatörlüğe kaymada da kaldıraç rolü oynayabilir.

Kısaca özetlediğimiz bu koşullar altında ara rejimin bugün varlığını sürdürebilmesi, halkın siyasete karşı belli bir soğuma taşınması ve faşizm döneminin ürküntüsünden henüz tam olarak sıyrılamamış oluşu, rejimin içine entegre olmuş baskı guruplarının hâlâ şu ya da bu derecede doyurulabilmesi, rejim karşıtı devrimci solun sistemli biçimde sahneden uzak tutulması, ve onun da bu sahneye girme yeteneğini henüz gösterememiş olması gibi nedenlere dayanmaktadır.

Görüldüğü gibi, yaşanan dönemi *ara dönem yapan*, Türkiye'nin toplumsal ve siyasal ortamıdır. Dönemin tüm özellikleri birleşerek şöyle bir durum ortaya çıkarmıştır: Devlet kurumlaşması, siyasal örgütlenme faşist biçimin dışına çıkmıştır fakat faşist klik, ordunun yeni başlarıyla

akrabalık ve devletin önemli yerlerine yerleştirdiği adamları nedeniyle önemli bir "de facto" güç merkezi olma durumunu korumaktadır. Sonra, o günkü oy oranıyla (bugün daha da yükseldiği kesindir) yüzde 40'lık muhalefet parlamento dışındadır.

Tüm bu oluşumların içinden dönemi *ara* dönem yapan çok önemli bir gerçek daha belirlemiştir ki, bugün ülkedeki hukuk düzeni ve işleyişler toplumun kendisine el uzatılamaz hak gördüğü demokrasi ve özgürlük düzeyiyle *uzlaşamaz* bir çelişki içindedir.

Türkiye'nin herkeşçe bilinen ekonomik ortamında yaşayan ve en önemlisi, daha iyiye özlemi olan bir toplumda en ufak bir serbestleşme alkoliğe içki ikram etme sonucunu doğurmaktadır. Bu dönem Türkiye toplumu için uzun süre yaşanacak bir uğrak değildir. Çözülme sürüyor. Ancak bu artık, faşist değil, otoriter eğilimli gerici rejimin çözülme sürecidir.

* * *

Bu bölümün sonunda, evrimci bir yoldan ilerleyen süreçleri kesin tarihlere ayırmanın güçlüğünü ve göreceliğini akılda tutarak şöyle bir belirleme yapabiliriz: 12 Eylül 1980 darbesiyle başlayan faşizm, anayasanın kabulüne dek katıksız sürmüştür. Demokrasi oyunuyla birlikte çözülme süreci başlamıştır. Bu tarihten itibaren 25 Mart 1984 yerel seçimlerine dek faşist devlet adım adım gerici, baskıcı, anti-demokratik devlete dönüşmüştür. 1984 yerel seçimlerinden sonra da sürmekte olan çözülme artık bu devletin çözülmesidir. Faşizmin çözülmeye başlamasından bu yana Türkiye ne kadar süreceği belli olmayan (ama uzun sürmeyeceği belli) bir ara dönem yaşamaktadır.

I.III.II. 1982 ANAYASASI VE SİYASAL SİSTEM

Anayasa, devletin varoluş biçiminin temel belgesidir. Bu nedenle, genel olarak büyük önemi ve anlamı vardır. En

başta da, yapıldığı anda toplumda varolan sınıf güçleri mevzilenmesini, güç dengesini gösterir. Çünkü yasal yapının varoluşunu ve uygulanışını toplumdaki güç dengesi belirler.

Öte yandan, tam da bu nedenle, her yasal yapı toplumun değişen dengelerine bağlı olarak şu ya da bu yönde değiştirilerek ya da çekiştirilerek ya da üzerinden atlanarak uygulanır. Çünkü yasal yapı statik, toplumun yapıları dinamiktir.

Konumuz açısından yalnızca anayasaya bakarak karar vermek yasalıcı (judicial) bir tutum olur. Anayasalar tabii ki devlet işleyişini ve devletle toplum arasındaki ilişkileri tam anlamıyla yansıtmaz. Her zaman için anayasanın anlatmadığı siyasal güç merkezleri, işleyişler vb. vardır. Ancak, anayasanın ülkedeki rejimi aydınlatmada temel araçlardan biri olduğunu unutmak da son derece yanlıştır.

Bu bölümde 4 soru sorup yanıtlamaya çalışacağız.

1. 1982 Anayasası nasıl bir devlet öngörüyor?
2. 1982 Anayasası ile faşizm uygulanabilir mi?
3. Faşizmin anayasası olur mu?
4. 1982 Anayasası ile genişçe bir burjuva demokrasisi uygulanabilir mi?

Birinci soru, faşizmin çözülme sürecini geriye doğru izlemeye çalışırken kaçınılmaz olarak önümüze çıkan bir sorudur. Toplumun son yıllarda yaşadığı olayları düşünerek adım adım geriye gidiyoruz. Yerel seçimler önemli bir dönemeç oldu. Partilerin kurulması en önemli bir dönemeç oldu. Bir adım daha geriye, anayasanın çıkması önemli bir dönemeç oldu. İşte bu noktaya dek geri dönünce orada soruyoruz: *82 Anayasası nasıl bir devleti öngörüyor?* Bu soruyu sormak çok meşru ve çok zorunludur.

O zaman soralım, 1982 Anayasası faşist bir belge midir? Açık soru açık yanıt ister.

Hayır, 1982 Anayasası *faşist bir belge değildir*, faşist bir devleti öngörmüyor.

Faşist "anayasa" demek, devleti faşist biçimde örgütleyen anayasa demektir. 1982 Anayasası ise anti-

demokratik, baskıcı, gerici, yürütme yanlısı bir anayasadır.

Kimileri, "ama yasa hükmünde kararname yetkisi var" diyorlar. Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu durumu anlatmak için çeşitli sol hareketler, "faşizmin kurumsallaşması", "faşizmin sistemleştirilmesi", "faşizmin konsolidasyonu", "parlamenter faşizm" gibi kavramlar kullanıyorlar. Bu, kendilerinin bileceği iştir. Ancak bir de faşist devletin özelliklerini anlatsalar, hiç olmazsa kendi üyelerine yardım ederler. Olmaz değil mi? O zaman tüm yakıştırmaların kofluğu sırtıverir. Neyse, Türkiye'de zaman ilerledikçe tutarsız çözümlerinin çelişkinin ağırlaşacağını, giderek dayanılmaz olacağını söyleyelim.

Şimdi, 1982 Anayasası'nı ve siyasal sistemini ele almadan önce, yararlı olabilecek bazı ön bilgilere bakalım.

Örneğin İngiltere'de yazılı bir anayasa yoktur ve bu bile özünde, son çözümlemede, yalnızca ülkedeki güçler dengesiyle bağlı bir yürütmeyi anlatır.

En yüksek merkezi yetkiler krallığın elinde toplanmıştır. Krallığın onayını almayan hiçbir tasarı yasalaşamaz. Dolayısıyla kraliçe en yüksek yasama kadıdır. Kraliçe aynı zamanda hem en yüksek yargı organı, hem en yüksek yürütme organıdır. Kraliçenin, parlamentonun iki meclisinden de geçen yasa tasarılarını veto etme hakkı vardır.

En yüksek yürütme gücü olan kraliçe, ordunun, deniz ve hava güçlerinin ve bugün dünyada az rastlanır biçimde kilisenin başıdır. Ülkedeki tüm mahkemelere, yargıya karışma hakkı vardır. Bakanları atayabilir, parlamentoyu dağıtabilir, yeni seçim çağırabilir, yasa yapabilir, başbakanı görevinden uzaklaştırabilir.

Kraliçenin yanısıra, asillik ünvanlarını kraliçeden alan ve ülkenin üç büyük kilisesinin papazlarını da içinde barındıran Lordlar Kamarası en yüksek yargı organıdır. Her lord mahkemelerdeki her duruşmayı istediği anda girip dinleyebilir. Yüksek Mahkeme, en yüksek mahkeme olan Lordlar Kamarası'na bağlıdır. Yüksek mahkemelerin ve tüm mahkemelerin yargıçları, kraliçenin onayıyla başbakan tarafından atanır.

“Olağanüstü durum”lar için kraliçenin yetkileri daha da genişletilmiştir. Kraliçenin bu durumlarda sıkıyönetim vb. gibi uygun gördüğü her önlemi alma yetkisi vardır. Bir “iç çatışma” ya da ayaklanmayı bastırmak üzere polisi ya da gerekli görürse orduyu çağırabilir.

Kraliçe yukarıda saydığımız yetkilerin çoğunu kullanmaz. Hatta örneğin parlamentodan geçen kararları en son 1707 yılında bozmuş, başbakanı görevinden en son 1834’de almış, 1923 ve 1935’de ise, çoğunluk partisinden başbakan atamak kuralına karşın iki kez azınlık partisinden başbakan atamıştır. Ancak bu haklar onun elindedir. Böyle bir merkezîyetçiliğe neden gerek görüldüğünü İngiliz Anayasası’nı anlatan S.E. Finer güzel açıklıyor:

“Kraliçenin bu yetkileri vardır ama yalnızca devrimci durumlarda kullanılmak üzere”.¹

“De Gaulle Anayasası” adıyla da bilinen 1958 Fransız Anayasası da cumhurbaşkanına olağanüstü yetkiler tanımıştır. Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri birbirinden ayrılmıştır ve cumhurbaşkanı halk oylamasıyla 7 yıl için seçilmektedir.

Cumhurbaşkanının başbakanı seçme ve atama, bakanları atama, bakanlar konseyine başkanlık etme, meclisi dağıtma, devletin sivil ve askeri görevlilerini atama yetkisi vardır.

Cumhurbaşkanı silahlı güçlerin başı olarak ulusal güvenlik komitesine de başkanlık eder. Olağanüstü durumlarda her “önlemi” alma yetkisi vardır.

Bunların yanısıra başbakanın da parlamento karşısında yetkileri genişletilmiştir. Yasaların yapılmasında “düzenleyici işlem” denilen bir madde eklenerek başbakanın anayasaya uygun olmadığını düşündüğü yasaları değiştirme yetkisi verilmiştir. Hükümetin olağanüstü durumlarda *yasa gücünde kararname* çıkartma yetkisi vardır.

1958 Fransız Anayasası’nda yürütme bu denli güçlendirilirken, parlamentonun yasama yetkileri kısıl-

1. S.E. Finer, *Five Constitutions*, s.35.

mıştır. Hükümet, güven sorunu yaptığında oya başvurmadan herhangi bir yasayı kabul edebilmektedir. Yasa yoluyla düzenlenebilecek konular sınırlanmış, parlamentonun mali konularda karar verme yetkileri daraltılmıştır.

1982 Türkiye Anayasası'nı ele almadan önce, çok gerilere gitmeden 1961 Anayasası'na ve 1971 değişikliklerine de kısaca bakalım.

1961 Anayasası'nda yasama, yürütme ve yargı yetkileri, ayrı organlara verilmiş, ama yürütme gücünden pek birşey yitirmemiştir.

Yasama organı (TBMM) iki meclislidir. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu.

Yasaları yapma yetkisi parlamentonundur, onaylanması dört aşamada tamamlanmaktadır. Önce tasarı Millet Meclisi'nde hazırlanır. Sonra Cumhuriyet Senatosu'na gider. Cumhurbaşkanı onaylarsa yayınlanır. Onaylamazsa geri gönderir. Yasa kendisine yeniden geri gelirse Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açma hakkı vardır.

1961 Anayasası'nda cumhurbaşkanı kendisini seçen parlamentoya karşı *sorumlu değildir*.

Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri arasına şunlar girmektedir: Cumhuriyet Senatosu'na üye seçme, TBMM'yi olağanüstü toplantıya çağırma, anlaşmaları onaylama ve yayınlama, başbakanı seçme ve atama, başbakanın seçtiği bakanları atama ve gerekli gördükçe bakanlar kuruluna başkanlık etme, başkomutanlığı temsil etme, genelkurmay başkanı, kuvvet komutanları ile tüm general ve amiralleri atama, Milli Güvenlik Kurulu'na başkanlık etme, yasalar ve parlamento iç tüzükleri hakkında — anayasaya aykırı olduğu savıyla — Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açma, özel af ilan etme ve askeri yüksek mahkemelere üye seçme.

Bunların yanısıra cumhurbaşkanının yaptığı *hiçbir işlemden* sorumlu tutulamayacağı kuralı vardır.

1961 Anayasası'nda askersel otorite ve sivil iktidar ilişkileri "sıkıyönetim rejimi" tanımlaması içinde düzenlenmiştir. Bu tanımlama yürütmenin yasama organı karşısındaki otoritesinin daha üst düzeyde anlatımıdır. Sıkıyönetim komutanını atama, sıkıyönetim görevlerini

yürütecek örgütleri kurma, askeri mahkemeleri kurma, bunların yargıç ve savcılarını atama görevi doğrudan yürütme organına verilmiştir.

1961 Anayasası sivil yönetim içinde anayasal organ olarak bir Milli Güvenlik Kurulu kurmuştur. Kurul, sivil ve asker üyelerden oluşmaktadır. Asker üyeler genelkurmay başkanı ile kara, deniz, hava kuvvetleri komutanları olarak belirli ve değişmez dört kişidir. Buna karşılık sivil üyelerin sayısı değişmekte, hatta “olağanüstü” durumlarda sivil üyelerin tümü dışarıda bırakılmaktadır. Sivil üyeler devlet başkanı, başbakan ve yardımcıları ile milli savunma, içişleri, dışişleri, maliye, ulaştırma, çalışma bakanları ile, gündemle ilgili olarak başbakanın çağıracağı öteki bakanlardan oluşmaktadır.

Milli Güvenlik Kurulu parlamento içinde ordunun gücünü yürütmenin gücüyle birleştiren bir mekanizma görevi görmektedir.

Bu anlattıklarımızdan şu sonuç kolayca çıkıyor: 1961 Anayasası gerçek anlamda demokratik olmayan bir anayasaydı.

İlk devrimci durum yılları ardından 1971'e gelindiğinde bu da yetmedi ve anayasaya, yürütme organının yetkilerini genişleten, devletin merkezileşmesini arttıran maddeler eklendi. Bu değişikliklerin bazıları şunlardır:

— Anayasa Mahkemesi, anayasa değişiklikleri hakkındaki denetlemesini biçim yönünden yapabilecek, esasa giremeyecektir. (1488 sayılı kanunla değiştirilen 147. madde.)

— 1630 sayılı Dernekler Yasası ile “dernek kurma” hakkına sınırlamalar getirildi.

— 1402 sayılı “Sıkıyönetim Yasası” çıkarıldı.

— 1961 Anayasası'nın sendikal özgürlüğü düzenleyen 46. maddesi 1488 sayılı yasa ile değiştirilip daraltıldı.

— Olağanüstü bir yargı kurma niteliğinde Devlet Güvenlik Mahkemeleri kuruldu. (Sonradan, halkın savaşımıyla yaşama geçirilmedi.)

— 1488 sayılı yasa, bakanlar kuruluna *yasa hükmünde kararname* çıkarma yetkisini yineledi. 1961 Anayasası'nda da bu madde vardı. Ancak “Anayasa Mahkemesi bu

kararnemelerin anayasaya uygunluğunu denetliyor”du.

1961 Anayasası’nda “idarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılmaz” denirken, 1971’de “idarenin her türlü işlem ve eylemine karşı yargı yolu açıktır” denildi. Ayrıca maddeye yapılan ikinci bir eklemeye yargı denetimi daha kısıtlandı: “Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak tarzda kullanılamaz.”

— Yargı denetimini kısıtlayan eklemelerden bir başkası da 147. maddede yapılan değişikliktir. 1961 Anayasası’nda “Anayasa Mahkemesi kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi iç tüzüklerinin anayasaya uygunluğunu denetler” denilirken 1971’de şöyle deniyor: “Anayasa Mahkemesi kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi iç tüzüklerinin anayasaya, anayasa değişikliklerinin de anayasada gösterilen şekil şartlarına uygunluğunu denetler.”

Görülüyor ki, 1960’lardan 1982’ye hukuk adım adım merkezileştirilmiştir. Parlatononun yetkileri daraltılmış, yürütmenin yetkileri artırılmıştır.

1982 Anayasası’na geldiğimizde, konumuzu ilgilendirdiği kadariyla burjuva devletin örgütlenmesi şöyledir:

En yüksek yürütme organı cumhurbaşkanıdır. Cumhurbaşkanı TBMM içinden, ya da meclis üye tam sayısının beşte birinin yazılı önerisiyle meclis dışından yedi yıllık bir süre için seçilmektedir. Cumhurbaşkanının yetkileri arasında önemlileri şunlardır:

Yasama ile ilgili yetkileri: TBMM’den gelen yasaları geri göndermek, gerekli durumlarda Anayasa Mahkemesi’nde iptal davası açmak. Seçimlerin yenilenmesine karar vermek. Bunların 1961 Anayasası’ndan farkı yoktur. Ancak geçici 9. madde cumhurbaşkanının yasamaya ilişkin yetkisini altı yıl için güçlendirmiştir. Şöyle:

“GEÇİCİ MADDE 9 — İlk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Başkanlık Divanı kurulduktan sonra altı yıllık süre içinde yapılacak anayasa değişikliklerini cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne geri gönderebilir. Bu takdirde Türkiye

Büyük Millet Meclisi'nin geri gönderilen anayasa değişikliği hakkındaki kanunu, aynen kabul edip tekrar cumhurbaşkanına gönderebilmesi, üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğunun oyu ile mümkün olabilir.”

Yürütme ile ilgili yetkileri: Başbakanı atamak, başbakanın seçtiği bakanları atamak ve yine onun önerisiyle görevlerine son vermek, TBMM adına silahlı güçlerin başkomutanlığını temsil etmek, TBMM tatilde ya da ara vermede iken kaçınılmaz olduğu durumlarda silahlı güçlerin kullanılmasına karar vermek, genelkurmay başkanını atamak, Milli Güvenlik Kurulu'nu toplantıya çağırmak, Milli Güvenlik Kurulu'na başkanlık etmek, başkanlığında toplanan bakanlar kurulu kararıyla sıkıyönetim ya da olağanüstü hal ilan etmek, başkanlığında toplanan bakanlar kurulu kararıyla yasa hükmünde kararname çıkartmak, Devlet Denetleme Kurulu'nun üyelerini ve başkanını atamak, Devlet Denetleme Kurulu'na inceleme, araştırma ve denetleme yaptırmak, Yüksek Öğretim Kurulu üyelerini seçmek, üniversite rektörlerini seçmek.

Yargı ile ilgili yetkileri: Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay cumhuriyet başsavcısı ve başsavcı vekilini, Askeri Yargıtay üyelerini, Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının gösterecekleri adaylar arasından “Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu” üyelerini seçmek.

Bu yetkileri uygularken cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler yargı denetimi dışıdır.

Bakanlar kurulu, başbakanca seçilen ve cumhurbaşkanınca atanan bakanlardan oluşur. Başbakan, bakanlar kurulunun başkanı olarak hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar kurulu bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur. Başbakan ayrıca bakanlarının görevlerinin anayasaya ve yasalara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemler almakla yükümlüdür. Görüldüğü gibi, 82 Anayasası'nda başbakanın rolü de bakanlar kuruluna göre arttırılmıştır.

Yasama organı genel oyla seçilen 400 milletvekilinden kuruludur. TBMM'nin yasa yapmak, değiştirmek ve

kaldırmak, bakanlar kurulunu ve bakanları denetlemek, bakanlar kuruluna belli konularda yasa hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek, bütçeyi kabul etmek, para basılmasına ve savaş ilanına, silahlı güçlerin kullanımına karar vermek, uluslararası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak vb. gibi yetki ve görevleri vardır.

1982 Anayasası, "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine yargı yolu açıktır" diyor. Yasama ve yürütme organları ile idare, yargı organlarının kararlarına uymak zorundadır, mahkeme kararlarını değiştiremez ve uygulanmasını geciktiremez.

1982 Anayasası'yla Devlet Güvenlik Mahkemeleri yeniden kuruluyor. DGM'nin olduğu bölgede sıkıyönetim ilan edilirse, o bölgeyle sınırlı kalmak üzere DGM sıkıyönetim askeri mahkemesine dönüşüyor.

Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkileri sınırlanıyor: Anayasa Mahkemesi, 1971'de olduğu gibi, yasaların, yasa hükmünde kararnamelerin ve TBMM iç tüzüğünün anayasaya uygunluğunu denetliyor, anayasa değişikliklerini yalnızca biçim bakımından inceliyor ve denetliyor. Ancak olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan yasa hükmünde kararnamelerin biçim ve esas bakımından anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmıyor.

TBMM görevinc başladıktan sonra Milli Güvenlik Konseyi'nin tümü yaptırım gücü olmayan bir Cumhurbaşkanlığı Konseyi'ne dönüşüyor. 6 yıl sonra bu konseyin de hukuksal varlığı sona eriyor.

Milli Güvenlik Konseyi'nin cuntanın gelişyle seçimler arasındaki yürütmesi hakkında cezai, mali ve hukuksal sorumluluk iddiası öne sürülemez. Bu dönem içerisinde çıkarılan yasaların, yasa hükmünde kararnamelerle, 2324 sayılı anayasa düzeni hakkındaki yasa uyarınca alınan karar ve eylemlerin anayasaya aykırılığı öne sürülemez.

1982 SONRASI SİYASİ PARTİLER

22 Nisan 1983'de yeni "Siyasi Partiler Yasası" kabul edildi.

6 Kasım 1983'de genel seçimler yapıldı. Yeni Siyasal Partiler Yasası, sınıf amaçları gütmeyen vb. partilerin kurulmasına izin veriyordu, ama yasaya konulmuş olan 12 geçici madde, cuntanın istemediklerinin *ilk* genel seçimlere katılmasını fiilen engelledi.

Örneğin, Siyasal Partiler Yasası'nın geçici 4. maddesi şöyle diyor:

“Milli Güvenlik Konseyi siyasi parti kurmak üzere İçişleri Bakanlığı'na verilen kuruluş bildirisinde yazılı bulunan parti kurucuları üzerinde incelemede bulunmak yetkisine sahiptir.”

Milli Güvenlik Konseyi'nin bu veto yetkisinden dolayı birçok siyasi parti Yüksek Seçim Kurulu'nun ilan ettiği tarihe kadar 30 kurucusunu (eski yasada 15 kişiydi) tamamlayamadı. Böylece hangi partilerin ilk genel seçimlere katılabileceği pratik olarak Milli Güvenlik Konseyi tarafından belirlendi.

Bununla da kalmadı. Milletvekili Seçim Yasası'nda geçici 3. maddeyle, yapılacak *ilk* seçimler için Milli Güvenlik Konseyi'ne milletvekili adayları üzerinde de veto hakkı tanındı. Böylece ilk genel seçimlerde yalnızca seçime katılacak partilerin Milli Güvenlik Konseyi'nce belirlenmesiyle kalmadı, milletvekili adayları da MGK'ca belirlendi.

Buraya dek, ilk genel seçimleri ilgilendiren “olağanüstülük”. Şimdi bundan sonraki seçimleri de, dolayısıyla siyasi partiler yaşamının ilerleyeceği olası çizgiyi ilgilendiren bazı maddelere bakalım.

Yeni Siyasal Partiler Yasası'nın 22. maddesi şöyle diyor:

“En az yirmi milletvekiline sahip siyasi partiler, TBMM'de gurup kurabilirler.”

Bu sayı eskiden bunun yarısıydı.

Madde 105 şöyle diyor:

“MADDE 105. — Kuruldukları tarihten itibaren aralıksız iki dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerine katılmayan siyasi partiye, ikinci genel seçimin yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde Cumhuriyet Başsavcılığı'nca kapanma kararı alması için yazılı

tebligatta bulunur. Bu yazının tebliğinden itibaren üç ay içinde kapanma kararı alınmadığı takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığı'nca açılacak dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla o siyasi parti kapatılır.”

Bu madde, seçimlere katılmayla ilgili 36. maddeyle birlikte ele alındığında daha çok anlam kazanıyor. 36. madde şöyle diyor:

“MADDE 36. — Siyasi partilerin seçimlere katılabilmesi için illerin en az yarısında teşkilat kurmuş ve büyük kongresini yapmış olması veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gurubu bulunması şarttır.

“Bir ilde teşkilatlanma, merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte birinde teşkilat kurmayı gerektirir.”

Böylece, illerin yarısında örgüt kuramamaktan dolayı üst üste iki seçime katılamayan partiler kapatılıyor.

Sonra, illerin yarısında örgütlenmek de yetmiyor. Milletvekili Seçim Yasası 12. ve 13. maddeleri birarada şunu getiriyor: Seçimlere katılmak üzere illerin en az yarısında örgütlü siyasal partilerin, katıldıkları her seçim bölgesinin çıkaracağı milletvekili sayısının iki katı aday göstermeleri gerekiyor. İller toplamının en az yarısında bu şekilde aday gösteremeyen siyasal partiler, *tüm* seçim bölgelerinde seçime katılma hakkını yitiriyorlar.

Görüldüğü gibi, yeni yasalarda küçük partilere yaşama ve gelişme hakkı tanınmamıştır. Az sayıda, güçlü burjuva partileri amaçlanmıştır.

GENEL SONUÇ

Tüm dünyada görülen odur ki, burjuva devletin bürokratik, merkeziyetçi yapısı hem ekonomik ilerlemeye, hem kapitalizmin bunalımının derinleşmesine, emperyalizmin giderek daha gericileşmesine denk düşer biçimde giderek merkezileşmektedir. Bu tüm dünyada gözlenen eğilimdir. Güçlü ekonomilere sahip, bunalımları daha az ciddi olan emperyalist-kapitalist ülkelerde bu merkezileşme burjuva demokrasisi ile şimdilik yanyana yürüyebiliyor. Oysa Türkiye gibi, ekonomik bunalımların ve onun

üstünde yükselen toplumsal-siyasal bunalımların derin olduğu ülkelerde burjuva demokrasisi bile merkezîyetçilik isteyen yapıya ayakbağı oluyor.

Türkiye'de finans-kapitalin ekonomik ve siyasal manevra alanı dardır ve gelişmesi emperyalistleşmesi ile bağlıdır. Bu oldukça uzak bir olasılıktır. Öte yanda, sermaye yoğunlaşıyor, merkezileşiyor, devlet tekelci kapitalizmi hızla genişliyor. Ülke çok yönlü bunalımlarla çalkalanıyor. Toplumdaki bunalım devlete de yansıyor. Burjuvazi sık sık yönetemez duruma geliyor. Uzun süreli koalisyon hükümetleri, azınlık hükümetleri, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde sonuç alınamaması hep bunun göstergeleridir. Bu durum burjuva devletin bürokratik merkezîyetçi yapısını olanakları geniş ülkelerden hatta daha da güçlendirmeyi gerektiriyor. 1961'den bu yana yapılanların anlamı budur.

Liberal 1961 Anayasası bile Türkiye'de kapitalizmin istediği düzeyde merkezîliğe ayakbağı olmuştur. 1971'deki anayasa değişiklikleri ve 1982 Anayasası bunu kanıtıyor. Türkiye bugün öyle bir gelişme aşamasına varmıştır ki gerçek anlamda siyasal özgür yaşam, ancak *devrimle kazanılabilecek bir demokrasi* sorunu olmuştur.

Ancak öte yanda, devrimci hareketteki yaygın "inanç"ın tersine, 1982 Anayasası faşist bir anayasa değildir. Bir sürü anti-demokratik yasayla desteklenen, özellikle geçici maddeleri ve çeşitli yerleri anti-demokratik ve gerici içerik taşıyan, cumhurbaşkanı ve başbakanın yasama karşısında yetkilerini arttırmış gerici, anti-demokratik, baskıcı bir anayasadır. Bunlar bir devlet örgütlenmesini faşist yapmaz.

1982 Anayasası, ne denli gerici bir anayasa olursa olsun, karşılıklı olarak yetkileri sınırlanmış bir devlet yaratan belgedir. Bugün ülkede faşizmin varlığını kanıtlayabilmek için çok kişi anayasanın geçici maddelerini öne sürüyor. Geçici maddelerin, özellikle de 9. maddenin altı yıl için yürütmenin yetkilerini arttırdığı doğrudur. Fakat yine de bu maddeye göre, cumhurbaşkanının çevirdiği bir yasayı meclis dörtte üç çoğunlukla geri gönderirse bu kez kabul etmek zorundadır. Bu

yürütmenin mutlakiyeti değildir.

Doğal olarak 82 Anayasası'nı, İngiliz, Fransız Anayasalarıyla hiçbir şekilde aynı ya da yakın düzeylerde ele almıyoruz. 82 Anayasası, İngiliz, Fransız Anayasası değil, karşı-devrimin ardından, böyle kalkıp oturmuş bir toplumda gelmiş anayasadır. Baskıcı ve anti-demokratiktir. Kişisel hak ve özgürlüklere saldırı olanakları çok geniştir, yargı bağımsızlığı zedelidir, yasamaya saldırı vardır. Derneklere ve sendikalara getirilen siyasetle uğraşma yasağı kapitalist toplumda işlemecek kof bir gerici çabadır. Bunların tümü halkı siyaset dışına sürmek için yöntemlerdir, hepsi gerici ve anti-demokratik önlemlerdir.

1982 Anayasası, parlamenter ve başkanlık sistemlerinin çeşitli özelliklerini, bir de karşı-devrim döneminin egemen sınıf açısından endişeleri ve değer yargularıyla birleştirmiş *hibrid* bir anayasadır.

Her anayasa olağan dönemler için bir kurumlaşma ve işleyiş önerir ki "anayasa neyi öngörüyor?" sorusunu bu öneri yanıtlar. Yine *her* anayasa bir de olağanüstü dönemler için bazı "olağanüstü devlet" işleyişleri önerir. Günümüzde tüm kapitalist ülkelerde, olağan dönem işleyişleri içine olağanüstü merkezi işleyişler sızdırma eğilimi güçlenmektedir. 1982 Anayasası ülke koşulları nedeniyle işte bu yönde hem de önlerde giden bir anayasadır. Genel oy, parti sistemi, hükümetlerin seçilmiş parlamentoya sorumluluğu, güçler ayrımı gibi özellikler olağan burjuva demokrasisini anlatmaktadır.

Öte yandan, bireysel özgürlükler, siyasal örgütlenme, kişinin siyasal hakları iyice kuşa çevrilmiştir ve olduğu kadarıyla da kesin ve güvenilir garantileri yoktur. Ayrıca Devlet Güvenlik Mahkemeleri gibi olağanüstü devlet mekanizmaları da anayasada yer almıştır.

1982 Anayasası, ara dönemin ara (interim) yapısını yansıtmaktadır.

Bundan sonra ikinci soruyu soralım: *1982 Anayasası ile faşizm uygulanabilir mi?*

Çeşitli yollardan uygulanabilir. Örneğin, anayasaya göre, savaş gibi, iç savaş gibi, ya da devletin güvenliğini ve

varlığını tehlikeye atan vahim durumlar gibi olağanüstü hallerde, cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan başkanlar kurulu olağanüstü hal ya da sıkıyönetim ilan edebilir ve bu süre içinde yasa hükmünde kararname ile devleti yönetebilir. Bundan yararlanılabilir ve bu durum süregenleştirilerek faşist bir rejim kurulabilir.

Sonra, anayasanın olağan maddelerindeki bazı gerici “açıklar” süregen ve herşeyi belirleyen uygulama durumuna getirilebilir. Örneğin yasa hükmünde karamame yetkisi genel uygulama yapılarak yasama yürütmenin altına sokulabilir. Bunların yapılabilmesi için tabii, parlamentonun, ya faşist bir partinin çoğunluğu alması ya dışardan tehditlere boyun eğmesi yoluyla, faşistlerin tüm isteklerini yerine getiren bir organ olması gerekir.

Hatta, anayasanın öngördüğü devlet örgütlenmesini, işleyişleri de göstermelik olarak kullanabilirler. Örneğin, parti kurma özgürlüğü var ama çeşitli yöntemlerle bunu yaptırmazlar.

Evet, pekçok ülkede yapıldığı gibi Türkiye’de de 82 Anayasası faşizm için böyle kullanılabilir. Biz de o zaman şöyle deriz: Anayasanın öngördüğü devleti “kılıfına uydurarak” kaldırıp attılar ve faşist bir devlet kurdular. Anayasa yine faşist olmaz. İşte Weimar Anayasası’nın başına gelenler onun da başına gelmiş olur.

1982 Anayasası devletin faşist olmayan bir örgütlenme biçimini gösteriyor. Parlamento, yürütme, yargı, genel oylu seçim, parti sistemi, vb. Bunun yanında da olağanüstü hallerde anayasa bir yana konulabilir diyor. Buna dayanılarak faşizm yürütülürse, sözcük anlamında biçimsel olarak anayasanın içindedir hâlâ, çünkü maddesi konmuş fakat anayasa tüm olağan erk kurumlarıyla birlikte rafa kaldırılmıştır. Bu gerçeği görmezden gelirse o zaman faşizme güzel bir buketi elimizle hediye etmiş oluruz. Böyle bir rejime bu maddeyi koydukları için “anayasal rejim” demek durumuna düşeriz.

Üçüncü soru: *Faşizmin anayasası olur mu?* Tarihsel örneklerinde olmamış deyip noktayı koymayalım, biraz daha geniş bakalım.

Her devlet, en azından bazı temel kurallar çerçevesin-

de çalışır anlamında, bir anayasa sahibidir. Kavramın bu anlamı içinde, anayasanın düşünülebiyecek tek almaşığı kaos olur. Bu anlamda, hatta tek kural diktatörün dediğı bile olsa, işte buna anayasa denilebilir. Ancak bu çerçevede, kavram tüm anlamını yitirir.

Siyasal toplumun herkesin uyacağı yasalarla yürüteceğı ve en yüksek yasanın da doğal hukukta olduğı fikri. antik çağın Yunan kent-devletlerinden bu yana Batı uygarlığının siyasal teori ve hukukunda temel olmuştur: Aristo'dan Çiçero'ya, ortaçağın Thomas Aquinas'ından modern anayasa anlayışının kurucularından John Locke ve Thomas Hobbes'a, Rousseau'ya kadar yöneticilerin yönetilenlerin rızasıyla yönetmeleri ve kişinin haklarına el uzatılamayacağı fikri.

Anayasa kavramının bu anlaşılabilir tek çerçevesi içinde "*anayasal hükümet*", hangi çeşit kural olursa olsun kural sahibi hükümetten daha fazla şeyler anlatır. Anayasal hükümet kavramı, hükümet etmenin demokratik, sınırları belirli ve hukuksal oluşunu anlatır.

Anayasa kavramı içine girebilecek çeşitten anayasalar da ikiye ayrılır: *Normatif* anayasa (toplum yaşamında kesinkes uyulan) ve *nominal* anayasa (devletin siyasal gerçeklerini yansıtmayan anayasa, ki bizce Sovyet Anayasası da bu çeşittendir).

Anayasanın nominal olduğı yerde, iktidarın gerçekte nasıl işlediğinin ilkelerini gösteren belgeyi başka bir yerde. Sovyet örneğinde parti tüzüğünde buluruz.

Dolayısıyla her devletin bir anayasası vardır. Ancak bazılarında bu, anayasanın tarihsel-toplumsal anlamına uygun anayasadır, bazıları da anayasa adlı geçersiz kağıdın arkasında başka yerlerde gizli bir gerçek kurallar bütünü anlamında "anayasa"dır.

Anayasadan değil de, gerçekte varolan devlet sisteminden söz edersek şöyle bir durum çok sık görölmektedir: Anayasa, devlet örgütlenmesinde parlamenter ya da başkanlık sistemini öngörmekte fakat gerçekte varolan diktatörlük olmaktadır. Pekçok Latin Amerika ve Afrika ülkesinde durum böyledir.

Buraya dek söylenenler ışığında birşey açıkça ortaya

çıkıyor ki, bir anayasa sahibi olmak, yönetimi “anayasal yönetim” yapmaya yetmez. *Anayasal hükümet* olabilmek için şu özellikler zorunludur:

a. *Belirlenmiş uygulama ilkesi*: Temel işleyişlerde keyfi değişiklikler olmaması. Bugün yasal olanın yarın yasadışı sayılmaması. Siyasal yaşamın uyacağı kurallar ve işleyişlerin herkesin bilebileceği gibi belirlenmişliği.

b. *Hesap sorulabilirlik ilkesi*: Yönetenlerin düzenli aralarla yönetilenlere hesap vermesi. Seçimler, geri çağırma, referandum vb. gibi çok çeşitli yolları olabilir. En önemli göstergesi, halk oyuna bağlı olmaktır.

c. *Temsilîyet ilkesi*: Yöneticilerin, kendilerini seçenlerin temsilcisi olarak davranması.

d. *Güçler ayrımı ilkesi*: Yasama, yürütme, yargı arasında ve merkezi ve yerel otorite arasında sınırları belli yetki bölüşümü.

e. *Açıklık ve açıklama ilkesi*: Devlet ve hükümet işlerinde açıklık.

Bu ilkelere dikkatli bakınca ortaya çıkıyor ki, anayasallık ile demokrasi aynı şeyler değildir ama aralarında hem tarihsel, hem pratik kopmaz bağlar vardır. Anayasallık, günümüzde demokrasinin olmazsa olmaz önkoşuludur. Tarihsel olarak da hazırlayıcısı olmuştur.

Faşizmin anayasası olur mu diye sorulduğunda, bu çerçeve içinde, faşizmin anayasası olmaz, “*anayasal faşizm*” diye birşey olamaz. Faşizm karşı-devrimdir. Anayasa ise, şu ya da bu derecede yürütmeyi engelleyen belgedir. Ne denli yürütme yanlısı olursa olsun.

Anayasa konusunu burjuvazinin tüm evrimiyle, tarihsel bir eğilim olarak gericileşmesiyle birlikte düşünmediğimiz zaman anayasa tartışması gereksiz bir tartışmadır. Anayasayı o çerçevede düşünmek ise faşizm kalktı dediğimiz andan başlayarak, neleri tartışmak ve yapmak zorunda kalacağımızı anlamada önemli olacaktır.

Gerçekten anayasaya iki türlü bakabiliriz. Basit bir kağıt parçası, bir aldatmaca belgesi olarak bakabiliriz ya da bir tarihsel tavizin aldığı biçim olarak bakabiliriz. “Neden böyle bir anayasa” sorusu, bugün Türkiye’de *neden* faşizm yoktur sorusunu da bize anlatır. Çünkü

burjuvazinin kendisini, kendi arasındaki çelişkilere rağmen tek bir sınıf egemenliği olarak nasıl örgütleyeceği sorusunun yanıtı burada yatıyor.

Bu çağda en demokratik ülkelerin bile anayasalarında karşı-devrimi "meşru" kılan maddeler var. Bu faşizmin "anayasal" olabileceğini göstermiyor. Tam tersine, burjuvazinin genel olarak gericileştiğini ve anayasallık yeteneğini gidercek yitirdiğini gösteriyor.

Son soru: *1982 Anayasası ile genişçe bir burjuva demokrasisi uygulanabilir mi?*

Genel olarak temsili hükümet, seçimler ve demokrasi eş anlamda kullanılır ve genel oy hakkının kullanıldığı rekabetçi seçimler çok yönüyle siyasal demokrasinin tanımlayıcı karakteristiğidir. Bu dar anlamda evet uygulanabilir. Ancak bunun bir adım ötesine, kişinin el uzatılmaz hak ve özgürlüklerine, yargı ve yasamanın yürütme sataşmasından kurtarılmasına, sendikaların ve derneklerin doğal işlevi olan siyasetle ilgilenmelerine, serbestçe örgütlenme hakkına vb., vb., vb. ilerlemeye başladık mı görülür ki bu anayasa ile geniş bir demokrasi değil, genişçe bir burjuva demokrasisi bile uygulanamaz.

Ara dönemin temel kavgası da bunları elde etme kavgasıdır.

* * *

Konuyu kapatmadan önce, faşizmin çözülüşü ve anayasa konularında daha önce söylediklerimiz arasındaki iki yanlış düzeltmeliyiz: 1. Anayasa oylaması sırasında anayasayı faşist olarak değerlendirdik. 2. Çözülme sürecini 6 Kasım 1983 seçimleri ile başlattık.

Anayasaya faşist derken asıl olarak metne değil, Türkiye'nin ortamına baktık. Anayasa faşist bir işleyişin üzerine geliyordu ve ne olacağı belli değildi.

Yine de yanlış oldu. Çünkü, evet rejim faşistti ama anayasa faşist değildi. Günlük görevler içinde, sorulması gereken soruları sormadık. Tüm devrimci hareket olarak edindiğimiz alışkanlığı sürdürdük: "Kahrolsun faşizm!"

Yanılmıyorsam daha 1982 yılında olanaklar ve

tehlikeler artıyor diye bağırmaya başladık. Artan olanak neydi? Neyi görmüştük? 1983 yazında menşevikler, “faşizm geldi” dediler. Yazılarımızda şu fikir çok sık işlendi: Herkes gider Mersin’e, menşevikler gider tersine. Ardından Kasım 83 seçimleri geldi. Yazılarımızda olanaklara vurgu arttı. Neden? Yaşamın dönüşlerini zamanında izlemeye çalışan bir hareketiz. Bazı keskin dönüşleri aynı keskinlikle anında söyleyememişiz, bazı noktalarda yanlış yapmışız ama, bakmışız, görmüşüz ve bu mantık doğrultusunda karar almışız. Şimdi gelişmeleri yeniden gözden geçirip dönemeçleri daha net tartıyoruz ve görüşümüzü geliştiriyoruz. Örgüt bunu yapmazsa geri kalır. Anayasaya faşist dedik. O yanlışla bağlı kalmak, işte bu büyük ve vahim yanlış olur.

Bu yanlışın ardından kendini *ilk* ve *tek* toparlayan *İşçinin Sesi* oldu. Toplumdaki değişmeyi yakaladı ve söyledi: “Çözülme”.

Fakat bu kez de çözülme için 6 Kasım seçimleriyle başlıyor gibi ele alıp işledik. Belki bu hataya da düşülmeyebilirdi.

Ancak şunu söylemeliyim ki, bu çeşit hatalar gelişmenin doğal sayılacak hataları arasındadır. Yaşamı ters yorumlama çeşidinden hatalar değildir. Yapılan yanlış, toplum yaşamının gittiği doğrultunun tersini göstermek değil, yine gittiği doğrultuda ama biraz daha geri bir noktada durmak oldu.

Sonra, yanlışlarımızı değerlendirirken dikkate alınması gereken güçlü “hafifletici nedenler” de vardır.

Bir kez faşizmin çözülme süreci Marksizmin üzerinde yeterince durduğu bir konu değildir. Doğru dürüst birşey yazılmamıştır. Dolayısıyla, teorik açıdan, gide gele aşındırılmamış yeni bir yoldur.

İkincisi, toplumsal olguların anlamını, olguların örnekleri, kanıtları, sonuçları yeterince birikmeden ilk yaşanan olayla birlikte anında ve tüm derinliğiyle kavrayabilmek gerçekten zordur. Çoğu zaman da olanaksızdır. Marksizmin tarihinden buna sayısız örnek verilebilir.

Bu nedenle, çözülme üzerine teorik anlayışımızın

olgunlaşp bütünleşmesi yaşamı geriden izledi. 7-8 aylık bir olguları biriktirme dönemi gerekti.

Olgular belli bir birikime ulaştığında değerlendirebilmek kolay oluyor. Bugün geriye baktığımız ve süreçlere toplumun ağırlıkla algılayabileceği bazı tarihlerle dönüm noktaları koymak istediğimiz zaman, 6 Kasım'ın böyle bir dönüm noktası olduğu ama sürecin başı olarak koyulacak bir dönüm noktası olmadığı ortaya çıkıyor. Bugün bir tarih belirlemek gerekirse, daha öncesi ve daha sonrası da olduğunu unutmadan faşizmin çözülme süreci, demokrasi oyunu ile başlamıştır diyoruz.

Peki, şimdi bu yanlışlar karşısında ne yapacağız? Eski söylediklerimizle tutarlı kalmaya mı çalışacağız, yoksa bugünkü verisel ve düşüncesele birikim altında doğru dediğimizi mi savunacağız?

Tabii ki doğruyu seçeceğiz! Yoksa eskisiyle tutarlı ama bu kez yanlışta tutarlı oluruz.

Devrime ve sonrasına giden yolumuz boyunca yanlışlar olacak. İki şey çok önemli:

1. Yanlışlar büyük ve vahim sonuçlar doğuran çeşitten olmamalı.

2. Yanlışlar o örgütün kendi dinamiği içinde düzeltilebilmeli.

Faşizmin Türkiye'deki evrimi konusundaki tutumumuz kendimize olan güvenimizin de göstergesidir. Yanlışımızı ortaya koyarız, düşmanın ne diyeceğinden korkmayız ve düzeltiriz.

I.III.III. ÇÖZÜLME YAVAŞ MI İLERLİYOR?

Rejime karşı direnişin yaygınlaşacağını gösteren çok sayıda ipucu vardır. Kısa zaman içinde işçilerden ve özellikle öğrencilerden çıkışlar beklemek yanlış olmaz. Ancak büyük olasılıkla rejim bu çıkışları şimdilik sınırlandırıp denetim altına alabilecektir. Bunun nedeni daha genel bir sorunun yanıtları içindedir.

1982 Anayasası'nın kabulü ile başlayan, 1983 genel seçimleriyle ve 1984 yerel seçimleriyle yeni aşamalara

yükselen çözülme süreci neden yavaş ilerliyor? Ya da, yavaş mı ilerliyor?

Kaynağı meşru olmayan halk düşmanı bir rejime karşı çıkışlar birdenbire patlamalara, dev gösterilere, karşı-devrimci şiddeti ödetmeye büyümediğine göre yavaş ilerliyor denilebilir. Yalnızca bu çerçevede bakıldığında böyle denebilir ve bunun nedenleri belirlenebilir.

Yavaşlık-hızlılık konusuna vereceğimiz yanıt nasıl olursa olsun, çözülmenin en azından devrimci gönlün isteğince hızlı ilerlemeyişinin, dahası yıkılma yerine çözülmenin yer almasının hiç olmazsa başta gelen nedenlerini belirleyebilmek büyük önem taşıyor. Bu nedenleri özümseyerek, a) neleri değiştirmek zorunda olduğumuzu, b) önümüzdeki dönemden nasıl yararlanmak gerektiğini iyi anlarız.

Faşizmin yıkılma yerine çözülme sürecine tanık olmamızın ve bu sürecin özleyerek beklediğimiz tempoda ilerlememesinin bizce *birinci nedeni*, devrimci cepheye halkın yaslanabileceği anlamlı güce sahip bir örgütlenmenin olmayışıdır.

12 Eylül öncesinde de vahim ideoloji ve örgütlenme zaafını taşıyan devrimci hareket, örgütlerin yöneticilerinin bir bölümünün faşizmle yok edilmesi, bir bölümünün hapisanelere düşmesi, geri kalanların da büyük bölümünün Avrupa'ya çıkmasıyla ve bu durumun gericilik dönemi koşullarıyla birleşmesiyle çok tehlikeli bir yere gelmiştir. Örgütlerin çoğunluğu Türkiye gerçeğinden kopmuş, en ileri kadrolarında bile siyasetten soğumanın salgın olduğu bir durumdadır.

Bu koşulların kısılcacından kurtulamayan ve daha bilimsel dünya görüşüne varamayan "parti", "örgüt", ya da "hareket"lerin büyük çoğunluğu, İspanya'da Franco'nun son yıllarında çok kullanılan bir deyimle "*taksi partileri*" (o denli ufak ki tüm üyeleri bir otomobile sığar anlamında) olmuşlardır, oluyolar, olacaklardır.

Oysa Türkiye işçi ve emekçilerinin büyük bir azınlığı devrimci görüşlere gönül vermiştir. Bu yığın kendi başınadır. Bu yığın kendi kendine, karanlıkta el yordamıyla rejime karşı birşeyler yapmaya uğraşiyor. Ve

ne yapıyorsa yine onlar yapıyor. Çözülmenin altında yatan, *zorlayıcı motor* onlardır.

Bir parti, halkın sempatisini kazanırsa güçlüdür. Ancak biz şunu da iyi biliyoruz ki, halkın sempatisini de ancak güçlü örgütler kazanabilir.

İkinci neden, halkı kavrayan bir devrimci örgütün yokluğu koşullarında rejime muhalefet şampiyonluğuna yine liberallerin konmuş olmasıdır. SODEP bilinçli bir tutumla baştan bu yana cuntayla karşı karşıya gelmemeye çalıştı. Yeni kurulmakta olan parti ile birlikte, ikisi de hem bir yaniyla "demokrasiye dönüşü", hem bu demokrasinin halkın gerçek çıkarını gözeten bir düzeye varmamasını hedefliyor. Bunlar, yakından tanıdıklarımız, yeni tasmalarla eski köpeklerdir.

Böyle olunca, çözülme süreci de şimdilik burjuvazi içinde pazarlıklar yoluyla ilerliyor. Arkada halkın biriken öfkesi olmasa, bu kadarının bile olmayacağı açıktır.

Üçüncü neden, Türkiye üst yapı değer ve kurumlarının tarih içinde kazandığı özelliklerdir. Hele emekçi yığınlar sınıf bilincini sistemli, ardıcıl ve yeterince geniş yayan bir partinin olmadığı koşullarda geleneksel özellikler giderek önemleri azalsa da yine küçümsenemez bir etkiye sahiptir.

Bunlar arasında özellikle din sisteminin ve kurumlarının faşizm karşısındaki konumu, Avrupa'da ve Latin Amerika'da kilisenin faşizme karşı savaşta oynadığı önemli rolden çok farklıdır, çok geridir.

Bu koşullar altında, faşist cunta kendini doğan yeni ortamlara, oluşan yeni güç dengelerine uydurabilmiştir. Birkaç kez işaret ettiğimiz, "*olağan* (Türkiye'de olabileceği denli *olağan*!) *burjuva demokrasisine yavaş geçiş*" planını yürütebilmiştir.

Cuntanın bu planında *emperyalizmin genel taktiği* de kendisini dışa vurmaktadır. Bu taktiği anlamak hem ülkenin geçmekte olduğu aşamayı, hem yapılması gerekenleri anlamak açısından canalcı önem taşımaktadır.

Bugün dünyada karşı-devrimlerin iflası dalgasından söz edebiliriz. Özellikle orta gelişmiş ülkelerde aşağı yukarı yüz yıldır karşı-devrim ve demokratikleşme birbiri ardına

dalgalar halinde gidip geliyor. 1970'lerin sonu, 1980'lerin başında bu ülkelerin bazılarında peşpeşe gelen karşı-devrimler hiçbir sorunu çözemedi. Ekonomik bunalımı atlattı. Siyasal iflası, yönetemezliği ortadan kaldırmaya faşist diktatörlükler de yetmedi. Şimdi karşı-devrimler peşpeşe iflas ediyor.

En önemlilerine kısaca bakalım:

Arjantin'de cuntanın gidişinin ardından gelenlerin tutumu kısa sürede açığa çıktı. Orduyla bir uzlaşmadır gidiyor. Örneğin, insan hakları guruplarının hazırladığı suçlular listesinde yer alan 7 general Alfonsin tarafından terfi ettirildi. Hükümete askersel danışmanlar alındı. Ekonomik siyasette dişe dokunur hiçbir değişiklik getirilmedi. Yeni hükümetin orduya tutumu, bu ülkenin nasıl bir süreçten geçtiğini iyi gösteriyor.

Cunta döneminde ortadan kaybolan insanların ne olduklarını ortaya çıkarmak için Alfonsin tarafından 16 kişilik "Ulusal Komisyon" atandı. Oysa, ülkenin tüm demokratları araştırmanın doğrudan parlamento tarafından yürütülmesini istiyorlardı. Doğal olarak bu atama komisyon zaman öldürmektedir.

Sonra, işkence ve cinayetle suçlanan kişilerin davaları sivil mahkemelerden alınarak askeri mahkemelere verildi. Suçlu, savcı, yargıç hepsi aynı, kim kimi yargılayacak?

Evet, Arjantin'de demokrasiye doğru adımlar atıldı, ama bu adımlar ancak *faşizme göre* ileri adımlardır ve faşist cuntanın koyduğu sınırların henüz dışına çıkmamıştır. Menşeviklerimiz, Arjantin için "demokrasiye döndü" derken, bugün Türkiye'de hangi mantıkla çözülmeyi reddediyorlar anlaması zordur. Herhalde, Evren cuntasına daha yeni faşist diyebildikleri içindir. Tadını çıkarıyorlar!

Brezilya'da askersel diktatörlüğün desteklediği Sosyal Demokrat Parti ile muhalefet partisi Brezilya Demokratik Hareket Partisi, Eylül 1984'de uzun bir aradan sonra ilk kez kongre yaptılar. Bu kongrelerde, Ocak 1985'de, 20 yıllık askersel diktatörlükten sonra ülkenin ilk sivil cumhurbaşkanını seçecek seçmenler kuruluna adaylarını seçtiler.

Her iki kongre de, ordu tarafından dikkatle

denetlenen “*demokrasiye yavaş dönüş*” sürecinde, uzun süredir beklenen bir adımdı. 1964 darbesiyle başa gelen generallerden şimdiye dek beşi cumhurbaşkanlığı yaptı. Bunlardan son ikisi, siyasal tutuklulara af, sansürün kısmen kaldırılması, muhalefet partilerinin hükümete daha fazla katılımı gibi azar azar siyasal serbestlikler uyguladılar. Kongrelerin sonuçları, yalnızca askersel denetimin kalkmasını değil, muhalefet partisinin yönetimini de getirebilir.

Brezilya’da işsizlik oranı yüzde 40 ve yıllık enflasyon oranı yüzde 218’dir.

Cuntanın partisi olan Sosyal Demokrat Partisi’nin cumhurbaşkanı adayı, Sao Paulo eyaletinin eski valisi Paulo Selim Maluf oldu. Cumhurbaşkanı Joa Figueiredo ise eski İçişleri Bakanı Mario David Andreazza’yı istiyordu. Figueiredo partisinin adayını desteklemeyi kabul etti ama başını cumhurbaşkanı yardımcısı Aurelino Chaves’in çektiği 60 kişilik bir grup, kurulacak hükümette karar alma yetkisine sahip bir görev karşılığında muhalefet adayı Neves’i desteklemeye karar verdi. Bir grup eski İçişleri Bakanı Andreazza taraftarı da aynı yolu izleyeceklerini belirtti. Neves kendi deyimiyle Brezilya’nın “20 yıllık güneş tutulması”ndan sonra siyasal yeniden doğuşuna öncülük edeceğe benziyor.

İki adaydan büyük olasılıkla Neves demokrasiye dönüşü hızlandıracaktır. Fakat her iki adayın da Brezilya’yı, Figueiredo’nun siyasetinden çok uzağa götürebileceği beklenemez. Brezilya’da siyasal yaşam çünkü şimdilik askersel cuntanın dayattığı sınırlar içinde ilerliyor.

Uruguay’da da “demokrasiye geçiş” süreci yaşanıyor. Ancak yığın hareketliliği yüksek. Bu bir umut. Geçtiğimiz ocak ayında genel grev yapıldı. Haziranda darbenin 11. yıldönümünde 24 saatlik “sivil grev” yapıldı.

Temmuzda cunta ile resmi pazarlıklar başladı. Ağustosta siyasal yaşamda sınırlar genişletildi. Kasımda genel seçimler yapılacak. Mart 1985’de parlamento açılacak.

Komünistler, Hristiyan Demokratlar ve Sosyalistler,

bir geniş cephe içinde çalışıyorlar.

Ancak cunta bir koşul getiriyor: Tüm partiler anayasa değişikliklerini kabul edecekler. Değişiklikler siyasal hakları "ulusal güvenlik" adına sınırlandırıyor. Bu değişiklikler kabul edilene dek cunta 11.000 kişi üzerindeki siyasal yaşama katılma yasağını kaldırmayacağını söylüyor.

Guatemala'da Mart 1982'de darbe yapılmıştı. Yine "demokrasiye geçiş" süreci. Temmuzda 88 kişilik parlamento seçildi. Bu seçimde geçersiz oylar en yüksek yüzdeyi oluşturdu. 1985'de başkanlık seçimi yapılacak. Ulusal Merkez Partisi, Arjantin'deki gelişmeleri bile aşırı buluyor ki, orduda Alfonsin türü temizlik yapılmayacağına söz verdi!

Şili'de çok ilginç bir durum var. 1973 yılında sosyalist Allende hükümetini kanlı bir darbeyle deviren faşist cunta altında devlet ekonomiyeye o denli karışmış ki bugün Şili'de "sosyalizme verimsiz bir geçiş" yaşandığı söyleniyor. Bunun en çarpıcı örneği banka sistemidir. Ülkedeki 7 ana banka devletin elindedir.

Ekonomide derin bir kriz var ve özellikle bu nedenle faşist rejimin toplumsal tabanı çözüldü.

Eylül 1980'de rejim yeni bir anayasa getirerek kendi deyimleriyle "demokrasiye yavaş evrim" dedikleri döneme geçti. Ama ilerici güçlere baskılarda hiçbir azalma görülüyor.

Buna karşılık Aralık 1982'den bu yana protesto gösterileri örgütleniyor. Komünistler ve Hristiyan Demokratlar birlikte "Ulusal Sendika Koordinasyonu"nu kurdular.

Son olarak 3 Komünist Partisi yöneticisinin ülkeye dönmesini rejim durduramadı. Şu anda genel grev konuşuluyor.

Bu ülkelerin ve Pakistan, Filipinler'in durumundan ve Türkiye'nin yaşadıklarından bazı genel sonuçlar çıkartabiliriz.

1. "Demokrasiye yavaş evrim", emperyalizmin bu ülkeler için önerdiği genel plandır. Bu genel plan, her ülkenin kapitalist sistemini ve burjuvazinin çıkarlarını:

bugünkü koşullarda en iyi koruyan bir plandır. Yine de ülkeler arası uygulama farkları vardır ve bunda cuntaların yığın desteğinden faşist liderin kişiliğine dek çok unsur rol oynamaktadır.

2. Bu geçiş faşistlerin demokratikleştiği anlamına gelmiyor. Süreç çatışmalı ilerliyor ve altında faşist rejimlerin iflası, halkın öfkesi yatıyor.

3. Bu genel plan, demokratikleşme savaşının başını burjuva kesimlerin çektiği, proleter yerine *burjuva hegemonyasının* olduğu ülkelerde işliyor. İşçi sınıfı da çeşitli biçimler altında sınıf uzlaşmacılığı içine çekiliyor.

4. Bu nedenle, faşizmin çözülmesi ("demokrasiye yavaş evrim") sürecinde işçi sınıfının hegemonya sağlamaması için sınıfın ve komünistlerin üzerinde yoğun baskı hiç azalmadan sürüyor. Onların siyasal sahneye çıkış yolları her araçla kapatılmaya çalışılıyor.

Evet, yukarıda ele aldığımız anlamda rejimin çözülüşü yavaş bir tempoyla ilerliyor. Türkiye'de de bunlar oluyor. Ama gerçekten böyle mi değerlendirmek, devrimci gönlün isteğiyle mi ölçmek gerekir? Halkımızın 12 Eylül 1980'den bu yana çektiği acılar yoğunudur ama unutmamalım ki dört yıl toplumsal yaşam için oldukça kısadır. Bunun da gerçek faşizm dönemi 2 yıl kadardır. Bu anlamda da gelişmeler hızlıdır.

Sık sık Türkiye Almanya değildir diyoruz ya, Almanya bir yana, İspanya bile değil. O İspanya ki tarihsel olarak Türkiye'den çok daha elverişli özelliklere sahipti.

1939'da kurulan faşizm, uzun bir dönem sürdü. Bu uzun yıllar kaçınılmaz olarak Franko karşıtı güçlerin tabanını gerçekten büyük boyutlara ulaştırmıştı. Yoksa General Franko'nun 1969'da halef seçtiği ve kendi ölümünden sonra kral olacağını ilan ettiği, 1969'dan 1974'e her toplantıda sessiz sedasız "Caudillo"sunun arkasında oturan Don Juan Carlos'un burjuva demokrasisinin gelişinde baş rol oynamak isteyeceği düşünülebilir mi?

İspanya toplumu genel olarak Türkiye'den daha ileri kültür ve örgütlenme düzeyine sahipti. Ayrıca, faşizm altında geçen yılları sosyalistler Avrupa'da geçirmiş ve

ülkede örgütlenmemişlerdi. Bu durumda işçi sınıfı ve öğrenciler arasında tek örgütlü ve çalışma yürüten gücün Komünist Partisi olması genel sınıf bilinci düzeyine olumlu bir etki yapıyordu.

Avrupa burjuva demokrasilerinin İspanya'da rejimin değişmesi yönünde yaptıkları baskı da Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı baskıyla ölçülmeyecek denli daha yoğundu.

Böyle elverişli özelliklere karşın İspanya'da faşizmin çözülme süreci 10 yıl kadar sürüyor. (İspanya'da yaşanan süreci daha iyi görebilmek için hazırlanan kronolojik döküm için bak: Ek no:2)

Bunları düşününce ülkemizde faşizmin çözülme sürecinin İspanya'dan daha yavaş olmadığı ortaya çıkıyor. *Hayır, Türkiye'de çözülme süreci yavaş ilerlemiyor!*

Bunlar bir yana, yavaşlık-hızlılık tartışması göreceli bir tartışmadır. Hızlı ya da yavaş olduğuna karar vermek önümüzdeki dönemin açınımlarını değerlendirmede belirli bir anlam taşır. Ancak bugün için daha önemli bir noktayı gözden kaçırtmamalıdır. Çözülme hızlı da ilerlese, kısa bir zaman da geçmiş olsa, bugün önemli olan cuntanın "demokrasiye sınırlı ve yavaş dönüş" planının bazı düzenlemelerle yürüyor oluşudur: 11 Eylül'den daha güdük bir burjuva demokrasisi.

Bu gidişi görmek, dikkate almak ve ona göre davranmak zorundayız. Bunu yapmazsak, varolan duruma değil, olasılıklara "uygun" bir çalışma yürütüyor oluruz. Bunun da ne tuzaklı bir yol olduğu bellidir. Ancak, bir an bile düşünmeyelim ki Türkiye'nin önündeki olasılıklar, hem de önümüzdeki aylar ve yıllar için bile üçten teke düşmüştür.

"Legal", izin verilmiş bir muhalefetin oluşması başlangıçta cuntanın bir derece keyfi "hoşgörüsü"nü yansıtıyordu. "Hoşgörü" sınırlarının gelişmeye zorlanması ülkeyi *kritik* bir dönemece getirdi. Gelişmeler öyle gösteriyor ki, önümüzdeki dönem hem cunta hem muhalefet (hem halk güçleri, hem liberaller olarak) açısından sürekli ileri-geri adımlarla dolu olarak açılacaktır. Ülke şimdilik bir yol üzerinden ilerlemektedir fakat toplumun önündeki üç almaşık, ya da olasılık tüm

acilliğiyle sürmektedir: 1. "Türkiye tipi demokrasi", 2. Yeni devrimci durumun doğması ve ilerlemesi, 3. Devrimci durum ortamında ya da daha önce (hatta yarın) faşizmin geri gelişi. Ayrıca, birinci ve üçüncü olasılıkların ikinciye her zaman içlerinde taşıdıkları da açıktır.

Türkiye'nin önündeki yakın üç almaşık için de çok şey söylenebilir. Ancak burada vurgulamak istediğim, ülkede süreçlerin kızırmakta olduğudur. Bir noktada ortalık toz duman olacak ve orada devrimci harekete, örgütlü proleter gücüne yine tarihsel bir sorumluluk düşecektir. Orada yine seçenek olunamazsa yeni bir totaliter dalga ile 1987 seçimleri, seçimden önce ya da sonra yok edilecek ve bu 12 Eylül 1980'e de benzemeyecektir. Ya da ufak bir olasılıkla, siyasal liberaller eliyle, 82 Anayasası'nın kurum ve işleyişlerini kullanarak "Türkiye tipi" sınırlı demokrasi. Fakat bu hiç görüldüğü kadar kolay değil, Evren'in anayasal hakları ve rejim tarafından yaratılmış çıkarların direnmesiyle aşırı derecede sancılı bir süreç demektir. Daha önemlisi, Türkiye gibi bir ülkede, kalıcı bir uğrak olmaz.

Bu nedenle, devrime dek Türkiye'nin önündeki *kalıcı* almaşık hep ikilidir: Ya faşizm ya devrim.

Halkımızın alın yazısını değiştirebilmek için tek yol proletarya hegemonyasında demokrasi savaşımının içinden yükselecek, sosyalizme açılan *İleri Demokratik Halk Devrimi*'dir. Bunun için de, yürüdü mü yeri göğü sarsan bir komünist partisi gereklidir.

II. YENİ AŞAMA: YENİ HEDEF

Partimiz önemli bir dönemecin eşiğine gelmiştir. Böyle dönemeçlerle, şu kısa yaşamında çok karşılaştı. Çok şeyi ilk söylemenin bir anlamda şanssızlığını uzun süredir sırtlıyor. Önemli değil. Örgüt olarak bu büyük dönemecin anlamını kavrarsak, yararlı çıkacağız.

Partimizin önündeki dönemeci hazırlayan oluşumlar bir değil iki tanedir. Birincisi ve asıl önemlisi, ülkenin içine girdiği yeni aşamadır. Birinci bölümde bu konu üzerinde durduk.

Ülkemizdeki rejimin faşist olmadığını söylemek, partinin genel siyasal iktidarı açısından canalıcı önem taşımaktadır. Monolitiklik altında yığınların harekelenişinin ne olacağı konusundaki öngörülerimizle, monolitikliğin ufalandığı ve her burjuva kesimin arkasına adam dizmeye başladığı bir ortamda, örgütü nasıl çalıştıracamız arasında uçurum vardır. *Ya gericilik dönemindeki gibi çalışacağız, ya da faşizmin kalktığını görerek çalışacağız.* İki dönemin örgütlenmesi de, çalışması da farklıdır. Bunu bugün söylemezsek, örgütü bu yönde uyarmazsak, fikirlerin altına örgüt yaratmaya çalışan bir hareket olarak yaya kalırız. Yaşam akar gider, partiyi de alır gider.

Partimizin önündeki dönemeci hazırlayan ikinci oluşum parti yaşamının ulaştığı aşamadır.

TKP içinde menşeviklere karşı kavga açığa çıktığından bu yana partiyi oportünizmden kurtarabilmek için elimizden geleni yaptık.

Belki istediğimiz yoldaşların tümünü savaşı çizgiye şimdilik kazanamadık ama eski partiden ve devrimci hareketin aşağı yukarı her kesiminden kazandığımız

yoldaşlarla, oportünizmi *kalın çizgileriyle* yenmiş yeni, savaşı bir komünist partisi yarattık.

Oportünizmle kavga, devrim için sürekli ve zorunlu bir kavgadır. Sürecektir. Ancak 1979-1983 döneminin alışkanlıklarından sıyrılıp, herşeyi partinin yeni koşulları çerçevesinde ele almak gerekir. O dönemin tutumu o dönemin gereği idi. Bugün o tutumu alışkanlık nedeniyle sürdürmek kabak tadı verir. Menşevizmle savaşımı Lenin'in deyişiyle spor düzeyine yükseltmeyeceğiz.

TKP içinde ayrışmanın ortaya çıkmasıyla birlikte, *İşçinin Sesi*'nin oluşum yıllarında, ülkenin karşı karşıya olduğu sorunların ve bunlara yanıtların ağırlıkla ilkesel düzeyde kavgasını verdik. En somut sorunlardan bile Marksizmin ilkesel-teorik ödünsüz tutumlarını ortaya koyabilmek için yararlandık. Yepyeni bir kadro yaratma zorunluluğu vardı. Bu yılların bıraktığı alışkanlıkların, savrulmaların, yanlış anlamaların, örgütümüzde bir ara iyice yaygınlaşan soyut siyaset yapma, "genel konuşma" eğilimini beslediği açıktır. Yaptığımız doğruydum ama yanlış bir eğilimi besleyici yan etkisi oldu.

Bugün bu ilk dönem, zorunlulukları ve gerekleriyle geride kalmıştır. Leninci mantığı giderek daha iyi kavrayan bir kadrolaşma gerçekleşmiştir. Kadro düzeyimiz yeterlidir hiç demiyorum ama bundan sonra kadrolaşma, partiye oportünizmi sokmadan, emekçi halkın günlük yaşantısına karışarak yürüyecektir.

Dünkü tutumumuz doğrudur: Görev bir parti çekirdeği yaratmaktır. Bugünkü tutumumuz da doğrudur: Görev yığınları partinin *yanına* kazanmaktır.

Lenin'in aşağı yukarı aynı kapsamda kullandığı sözleriyle söylersek:

"Savaşın başındaki ilk tutumumuz doğrudur: O sıralarda belirli ve kararlı bir çekirdek oluşturmak önemliydi. Sonraki tutumumuz da doğrudur: Yığınların kazanılması gerektiği fikrinden yola çıktık."¹

Türkiye'nin de, partimizin de vardığı yeni aşamanın, hem de birbiriyle uyumlaşarak partiye gösterdiği tek bir

1. Lenin. *agy.* c.42, s.325.

hedef vardır: *Yığınları kazanmak*. Bundan sonra, bu iki ögeden birinde ortaya çıkabilecek bir değişiklik, örneğin Türkiye ortamında ya da partide ortaya çıkabilecek bir geriye kayış, hedefi yine *değiştirmeyecek*, yalnız hedefe ulaşma yollarının araçlarını değiştirecektir. Bu hedef ancak bu iki öge birlikte kötüye doğru kayarsa değişir. Bu da olmayacaktır. Bundan sonra tek bir genel ve temel hedefimiz yığınları kazanmaktır.

Yığınları kazanma hedefi açısından en başta ele almamız ve düşünmemiz gereken parti örgütünü güçlendirmektir.

II.I. PARTİ ÖRGÜTÜNÜ GÜÇLENDİRME

Biz, hele bir devrimi yapalım, ekonomiyi “tam kitaplardaki gibi” kuralım, o alt yapı istediğimiz insanı yaratır demiyoruz.

Tarihsel açıdan yeni insan zaten ancak yeni alt yapı üzerinde yükselir. Fakat bilinç ve eğitim unsuru da, göreceli bağımsızlık sahibi olarak, yeni insanı yaratmada bir yana atılamaz.

Komünistler, devrim öncesinden başlayarak bu yeni insan tipinin, çalışmayı görev değil zevk haline getirmiş, yaratıcı, özgür kafalı, *kollektifin çıkarını başa almış* insanın habercileridir.

İşçinin Sesi bu alanda diyebilirim ki en yoğun çaba harcayan bir örgüttür. Komünistliği, sosyalist ahlakı, hümanizmi Japon ayakkabılarına sokmadan, ikiyüzlülüğe sapmadan ama burjuva ahlakının zehirli mantarlarıyla sürekli savaşıyor çabasını sürdürüyor.

Bu kavga bir kez kazanılıp bir yana bırakılacak cinsten değil, sürekli bir kavgadır. Parti varolduğu sürece varolacaktır.

Partiye sürekli olarak yeni katılım oluyor. Aramıza yeni katılan yoldaşların hiçbirisi eski elbisesini kapıda bırakıp gelmiyor. Herkes alışkanlıkları, öğrendikleri, yaşadığıyla bir bütündür.

Yaş ortalaması gençtir, bunun da getirdiği özellikler

var. Sonra, yenisi-eskisi, yaşlısı-genci hepimiz hâlâ emperyalizmin daha güçlü olduğu bir dünyada yaşıyoruz.

Bu, kişisel ve örgütsel olarak sürekli bir kavgadır. Ve en başta insanın *kendine karşı* namuslu ve ilkeli olma sorunudur.

Emekçi halkımız fikir namusunun, özverinin, yoldaşlığın ve yiğitliğin en yükseğini komünistlerde görecektir, görmelidir. Komünist kişiliğimizi geliştirme, partiyi güçlendirme hedefinin en önemli yönlerinden biridir.

Örgüt çalışmamıza bakarsak, girişimli ama merkezi disiplinli çalışmayı henüz tam anlamıyla yerleştirebilmiş değiliz. Yoldaşlar bazan "insiyatif" kullanıyorlar. Bazan sormadan tuvalete gitmiyorlar.

Doğru, girişimli çalışma ile demokratik yönü sınırlı merkezietçi çalışma arasında uyum sağlamak kolay değil. Ama olmaz da değil. Bolşevikler başarmışlar.

Girişim ve merkezi disiplin arasında uyum sağlayabilmede tek anahtarımız var, o da komünist *bilincimizdir*.

Teorik ve pratik gerekçeleriyle bilirsek ki, komünistliğin hırsızlıktan, katillikten daha ağır suç olduğu Türkiye'de polise karşı durabilmek ve kara düzeni yıkabilmek için merkezietçi bir parti gerekir; bilirsek ki, işçi sınıfı siyasal haklarını kazanmadan bir komünist partisinde tam işleyen demokrasiden söz etmek sahtekârlıktır; ve bilirsek ki ama bu işleyiş insanı girişimsizliğe, yalnızca söyleneni yapmaya itebilir; bilirsek ki komünistlik üstüne aldığı görevi *geliştiren*, girişimli, yaratıcı, canlı ve dikkatli bir çalışma ister, o zaman bu iki yön arasındaki görünürdeki çelişkiyi çözebiliriz.

Kaldı ki burjuvazinin bize dayattığı kavga koşullarının, çözümü en güç sorunlarından birisi bu değildir. Daha zoru: Uzun bir dönem illegal koşullarda çalışan, onun alışkanlıklarını edinen merkezietçi bir parti, devrimden sonra hedef koyduğumuz, çoğulcu-demokratik, varlığı yalnızca halkın sevgisine ve rızasına dayanan bir sistemin kurulmasında başı çekecek.

O da yapılmaz değil. Yapacağız. Biz bugünün sorunlarını çözelim. Bunların çözümü yarının sorunlarının çözümüne de yardımcı olacaktır.

Peki yoldaşlar, düzenin her yönden aşıladığı ve sızdırdığı alışkanlıklara, amatörlüğe, artizanlığa karşı yürüttüğümüz savaşta, topluca bir sonuç söylenebilir mi? Durum nedir? Yeniyor muyuz? Yeniliyor muyuz?

Hiçbir alanda yenilmiyoruz. Bazı alanlarda yerinde sayıyoruz. Çoğunda ilerliyoruz. Genel olarak adım adım yeniyoruz.

Geçtiğimiz yılın çalışmaları içinde iyi-kötü yanlarıyla şu alanları vurgulamak gerekir:

1. Geçtiğimiz yılın örgüt açısından büyük bir kazanımı oldu. Özünde günlük, ardicıl, gösterişsiz çalışmadan kaçmak demek olan soyut siyaset yapma alışkanlığını diyebilirim ki tüm örgütlerimiz bir yana bıraktılar. Şimdi çok daha yaşamın içinde, işçiye-emekçiye yakın bir çalışma yürütüyorlar.

2. Geçtiğimiz yıl içinde kadro hareketliliğini gereksinimlere daha iyi yanıt veren bir düzeye yükselttik. Kadronun biriktiği bölgeden, kadro isteyen bölgeye kaydırma yapmadan tüm harita çapında dengeli bir örgüt çok güç ortaya çıkar.

Bu bile kadroların formasyonunun ilerlediğini kanıtlar. Bir kez, boş zamanını değil, tüm yaşamını davaya adanmış kadrolar bu hareketliliğe katılamaz. Sonra iç dokusu yeterince sağlam olmayan, yoldaşça güveni yerleştirememiş örgütler bu hareketliliği istese de sağlayamaz, menşevik partide geçmiş yıllarda sık sık duyduğumuz "bu bir operasyondur" sözleri ortalığı sarar.

3. Biz yoğun çalışan, iş yapan örgütüz. Ağır bir çalışma tempomuz var. Derimiz kalınlaştıkça bu temponun çok daha yükseleceğine eminim de, yine zaman zaman "iş akıyor, bir dakika boş zaman yok" gibi sözler kulağa çalınıyor.

Böyle sözlerin altında belki her zaman değil ama en azından sık sık planlamada, zamanlamada hata, öncelikleri doğru belirlememe, ya da görev ve sorumluluk devretmede yeterince serbest olmama gibi eksiklikler yatıyor.

4. Geçtiğimiz yıl becerimizi geliştirdiğimiz alanlardan biri de legal olanaklardan yararlanmadır. Tür-

kiye'de ve Avrupa'da bir-iki yıl önce becerimizin ve gündemimizin sınırına yaklaştıramadığımız işleri bugün gündelik olarak yapıyoruz. Türkiye'de ve Avrupa'da yoldaşlarımız çok sayıda legal yayın organında, dernekte çalışma yürütüyorlar.

Ancak Türkiye'nin bugünkü koşullarında legal olanaklardan yararlanma o denli canalıcı ve o denli kapsamlı bir konu ki, yaptıklarımız, yapmamız gerekenler yanında hiç kalır.

5. Legal olanaklardan yararlanmanın illegal partiye kazandıracağı çok önemli bir olanak daha vardır. Lenin, partiye alınacakları uzun süre legal çalışma içinde sinamak gerekir diyor. Legal çalışma ajan-provokatörün kendisini en zor gizleyebileceği çalışmadır.

Koşullar nedeniyle, Lenin'in bu ilkesini Avrupa'da yarı bilinçli, yarı bilinçsiz uyguluyoruz. Asıl önemlisi ve yapmamız gereken bu ilkeyi yaygın biçimde Türkiye'de uygulamaktır.

6. Geçtiğimiz yılın gerçekten büyük bir kazanımı yeni program taslağımız ve onun yaygın tartışılmasıdır. Yeni program taslağı hapisanelere dek girdi, her yere ulaştı. Faşizmin gelmesiyle zorlaşan koşullar altında partinin ideolojik ve siyasal birliğini yeni bir düzeye yükseltti.

Yeni programımız yoğun ve daha önemlisi kollektif bir çabayla ortaya çıkıyor. Birinci ve ikinci taslak için gelen toplam önerme sayısı 1447'dir. Daha geliyor. Daha da geleceğini biliyoruz. Bu kadarıyla bile, ulaşılan sayı tüm yoldaşların özenle, dikkatle çalışıp, Türkiye ölçüsünde rastlanılmayan bir düzeyde, programa sahip çıktıklarını gösteriyor.

Birinci taslakta tümü kabul edilen gerçek öneri oranı yüzde 44,4 iken, ikinci taslakta yüzde 34,2 oluyor. Doğaldır. Birinci taslakta yapılan düzeltmelerden sonra taslak daha düzelmiş, daha oturmuştur. Yine buna bağlı olarak kısmen kabul edilen gerçek öneri oranı birinci taslakta yüzde 0,3 iken, ikinci taslakta yüzde 10,8 olmuş. Yani ikinci taslakta hemen kabul edilecek geliştirme yapmak daha zorlaşmış ve birinci taslak sırasında bu bölüme girebilecek öneriler "kısmen kabul"e kaymış.

Bu önerilerin yüzde 34,2'sinin tümüyle, yüzde 5,9'unun kısmen, dolayısıyla toplam yüzde 40,1'inin kabul edildiğini düşünürsek, 4. Program'ın nasıl bir kollektif çaba ürünü olarak ortaya çıkmakta olduğu daha iyi anlaşılır. Kaldı ki burada bitmiyor. Şimdi önümüzde programın yeniden yoğun biçimde ele alınacağı bir süreç daha vardır.

Üçüncü taslak hazırlanmıştır ve bundan sonra bu konuda yetkili olan organa sunulacaktır.

Evet yoldaşlar bazı alanlarda daha hızlı, bazılarında yavaş, ama örgüt olarak geliyor ve olgunlaşıyoruz. İlegal çalışmayı yetkinleştirerek, legal ve illegali daha uyumlu birleştirmeyi öğrenerek, yoldaşlarımızın ideolojik açıdan daha iyi yetişmelerini sağlayacak olanaklar açarak, bu gelişmeyi önümüzdeki dönemde hızlandırmaya kesin kararlıyız.

Ancak bugün örgütümüz öyle bir yere gelmiştir ki, bundan sonra örgütü geliştirip güçlendirmek de, komünist kişiliğimizi geliştirmek de, aklınıza başka ne geliyorsa herşey de bir başka yere, şimdi ele alacağımız konuya bağlanmıştır.

II.II. YIĞINLARI KAZANMA

Örgüt kurup geliştirmek de dahil tüm çabalarımız tek bir amaca yöneliktir. Devrim yoluyla sömürü düzenini yok etmek. Bunu yapabilecek, toplumda değişimi getirebilecek tek gerçek güç ise yığınların enerjisidir. Parti onlara bu savaşta yardımcı olmak içindir. Bu nedenle, yığınları kazanmak, herşeyin gelip dayandığı kapıdır.

Önce “yığın” kavramının anlamı nedir, onu görelim: Lenin'in sözleriyle:

“(Yığın kavramı — R.Y.) savaşımın yapısındaki değişmelere bağlı olarak değişen bir kavramdır. Savaşımın başlangıcında yığınlardan söz etmek için birkaç bin gerçekten devrimci işçi yeterli olur. Eğer parti, yalnızca kendi üyelerini değil, parti dışından insanları da savaşıma çekebiliyorsa, yığınları kazanma yolunda başarıyla

10 Eylül 83 — 21 Kasım 83

TKP 4. Program I. Taslak Öneri Tablosu

Toplam önerme*		Gerçek öneri**		Öneri taşımayan***		İçeriği ilgilendiren		Tekniği ilgilendirir	
sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
682	100	602	88	80	12	521	76	161	24

* Toplam önerme: Öneri, soru, yorum vb. herşey dâhil. ** Gerçek öneri: Doğrudan öneriler.
*** Öneri taşımayan: Sorular, açıklama istemleri, değerlendirme ve yorumlar.

Gerçek öneri		Tümü kabul edilen		Kısmen kabul edilen		Reddedilen		İşlemede*	
sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
602	100	267	44.4	1	0.3	264	43.8	69	11.5

* İşlemede: İşlemi biten 533, yani gerçek önerilerin %89'u.
İşlemede olan 144 işlemi henüz bitmemiş olanlar.

21 Kasım 83 — 30 Temmuz 84

TKP 4. Program II. Taslak Öneri Tablosu

Toplam önerme*		Gerçek öneri**		Öneri taşımayan***		İçeriği ilgilendiren		Tekniği ilgilendirir	
sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
765	100	686	89.7	79	10.3	564	73.7	201	26.3

- **Toplam önerme:** Öneri, soru, yorum vb. herşey dahil ** Gerçek öneri Doğrudan öneriler
- **Öneri taşımayan:** Sorular, açıklama istemleri, değerlendirmeye ve yorumlar

Gerçek öneri	Tümü kabul edilmiş		Kısmen kabul edilmiş		Reddedilen		İşlemede*	
	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
666	173	25.2	74	10.8	114	60.4	23	3.6

• **İşlemede:** İşlemi biten 661, yani gerçek önerilerin %99'u işlemede olan ist. işlemi henüz bitmemiş olanlar.

10 Eylül 83 — 30 Temmuz 84

TKP 4. Program Taslağı Toplam Öneri Tablosu

Toplam önerme*		Gerçek öneri**		Öneri taşımayan***	
sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
1447	100	89	160	11	

Toplam önerme		İçerdiği işlemlendirir		Tekniği işlemlendirir	
sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
1447	100	1085	80	362	20

- **Toplam önerme:** Öneri, soru, yorum vb. herşey dahil ** Gerçek öneri Doğrudan öneriler
- **Öneri taşımayan:** Sorular, açıklama istemleri, değerlendirmeye ve yorumlar

Gerçek öneri	Tümü kabul edilmiş		Kısmen kabul edilmiş		Reddedilen		İşlemede*	
	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
1288	440	34.2	76	5.9	678	52.6	94	7.3

• **İşlemede:** İşlemi biten 1194, yani gerçek önerilerin %93'u işlemede olan ist. işlemi henüz bitmemiş olanlar.

yürüyor demektir. Devrimlerimiz sırasında birkaç bin işçinin yığınları temsil ettiği durumlar oldu. Hareketimizin ve menşeviklere karşı savaşımımızın tarihinde bir kasabadaki birkaç bin işçinin harekete açık yığın karakteri verebilmek için yeterli olduğuna çok örnek bulabilirsiniz. Cehalet ve sefalet içinde sürünerek yaşayan, siyasetin adını bile duymamış birkaç bin parti-dışı işçi, devrimci biçimde davranmaya başladı mı, işte yığın. Bu hareket yayılır ve yoğunlaşırsa, giderek gerçek bir devrime dönüşür. Biz bunu 1905 ve 1917'de, üç devrimde gördük ve siz de tüm bunları yaşayacaksınız. Devrim yeterince hazırlandığı zaman ise 'yığın' kavramı değişir: Artık birkaç bin işçi yığınları oluşturamaz olur. Bu sözcük artık başka birşey anlatır. 'Yığın' kavramı değişikliğe uğrayarak çoğunluğu, yalnızca işçilerin çoğunluğunu değil, tüm sömürülenlerin çoğunluğunu anlatır."¹

"Yığınları kazanma" hedefimiz ancak Lenin'den yukarıda okuduklarımızla birlikte bir anlam kazanır, yerine oturur. Yığınların partiyi ve onun siyasal çizgisini benimsemesiyle, partinin üye sayısı farklı şeylerdir. Ama aralarında yakın da bir bağ vardır. Doğru ilkeler çevresinde örgütlenmek koşuluyla büyük bir parti, küçük bir partiden doğal olarak daha kolay amaçlarına ulaşır. Ancak, küçük ya da büyük parti olsun her zaman bir değişmez kural vardır: Devrim yapabilmek, yığınların aktif-örgütlü çoğunluğunun desteğini kazanmaya bağlıdır.

Şimdi, Lenin'in aynı konuşmasından daha uzun bir bölüm okuyacağım. Konumuz açısından canalcı öneme sahip olduğunu düşünüyorum:

"... Aşağı yukarı tüm proletaryanın örgütlü olduğu Avrupa'da işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmalıyız. Bu gerçeği anlamakta güçlük çeken, komünist hareket için kayıptır. ... Terracini, Rusya'da parti çok küçük olduğu halde zafere ulaştığımızı söylüyor. ...

"Terracini yoldaş Rus devrimini çok az anlamış. Rusya'da biz çok küçük bir partiydik, ama ülkenin dört bir yanındaki İşçi ve Köylü Sovyetleri delegelerinin çoğunluğu

1. Lenin, agy, c.32, s.475-476.

yanımızdaydı. (Bağırmalar: Çok doğru!) Sizin böyle birşeyiniz var mı? Ordunun yarıya yakını bizimle beraberdi. ... Ordunun çoğunluğu gerçekten sizin arkanızda mı? ...

“Biz içimizdeki sağ-kanat unsurları lanetlemekle kalmadık, partiden attık. Ancak, eğer Terracini gibileri sağcılara karşı savaşımı spora dönüştürürse, o zaman şöyle demek zorundayız: ‘Durun! Yoksa tehlike çok daha vahimleşecek!’...”

“Biz Rusya’da hem de oldukça kolay zafer kazandık, çünkü emperyalist savaş sırasında devrimimiz için hazırlandık. Bu birinci koşuldu. Rusya’da 10 milyon işçi ve köylü silahlanmıştı ve belgimiz şuydu: Her ne pahasına olursa olsun derhal barış. Zafer kazandık çünkü geniş köylü yığınları büyük toprak ağalarına karşı devrimci bir tutumdaydı. Sosyalist Devrimciler — İkibuçukuncu Enternasyonal taraftarları — 1917 Kasım’ında büyük bir köylü partisiydi. Devrimci yöntemlerden yanaydılar, fakat İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal’in gerçek kahramanları gibi devrimci biçimde davranacak cesaretleri yoktu. Biz, Ağustos ve Eylül 1917’de şöyle dedik: ‘Teorik olarak eskisi gibi Sosyalist Devrimcilere karşı savaşıyoruz, fakat pratikte onların programlarını kabul etmeye hazırız çünkü bu programı ancak biz yaşama geçirebiliriz.’ Söylediğimizi aynen yaptık. Bize karşı gönülsüz duran ve Sosyalist Devrimciler’in çoğunluğunu Kurucu Meclis’e seçen köylülüğü, zaferimizden sonra Kasım 1917’de bir-iki gün içinde olmasa da (ki benim beklentim ve öngörüm buydu) birkaç hafta içinde kazandık. Aradaki fark büyük değildi. Bana Avrupa’da köylülüğün çoğunluğunu birkaç hafta içinde kazanabileceğiniz bir ülke gösterebilir misiniz? İtalya belki? (Gülüşmeler) Eğer Rusya’da büyük bir parti olmadığımız halde zafer kazandığımız söylenirse, bu yalnızca bunu söyleyenlerin Rus devrimini anlamadıklarını ve devrime nasıl hazırlanılması konusunda hiçbir anlayışa sahip olmadıklarını kanıtlar.

“Bizim ilk adımımız gerçek bir komünist partisi yaratmak oldu, ki böylece kime konuştuğumuzu ve kime tam anlamıyla güvenebileceğimizi bilelim. Birinci ve İkinci

Kongrelerin belgisi 'Kahrolsun ortacılık'tı. ... İlk görevimiz gerçek devrimci bir parti yaratmak ve Menşeviklerden kopuşmaktır. Fakat bu henüz hazırlık sınıfıdır. Şu anda Üçüncü Kongre'yi topluyoruz ve Terracini yoldaş hâlâ hazırlık sınıfının görevlerinin ortacıları ve yarı-ortacıları avlamak, kovuşturmak ve ortaya çıkarmak olduğunu söylüyor. Hayır, teşekkür ederiz! Biz bu işi yeterince uzun yaptık. İkinci Kongre'de, ortacılık düşmanımızdır dedik.

"Fakat, artık gerçekten daha ileriye gitmek zorundayız. *Parti olarak örgütlendikten sonra, ikinci aşama devrime hazırlanmayı öğrenmeyi kapsar. Çoğu ülkede daha henüz liderliği ele geçirmeyi bile öğrenemedik. ... Küçük bir partinin bile, örneğin Britanya ya da Amerikan partisinin siyasal gelişmelerin yönünü kapsamlı inceledikten ve partisiz yığınların yaşamı ve gelenekleriyle haşır neşir olduktan sonra uygun bir anda devrimci bir hareket başlatabilmesi olanaklıdır. (Radek yoldaşın işaret ettiği madenciler grevi buna iyi bir örnektir.) Eğer öyle bir parti, öyle bir anda belgileriyle öne çıkar ve milyonlarca işçiyi peşinden getirmeyi başarabilirse, işte ortaya yığın hareketi çıkar. Devrimin çok küçük bir parti tarafından başlatılabileceğini ve zaferle sonuçlandırılabilceğini tümüyle reddetmiyorum. Fakat yığınları kazanma yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. ...*

"Ve yineliyorum: Tezimizi koşulsuz savunuyor ve savunmakla kendimi yükümlü hissediyorum. Biz ortacıları lanetlemekle kalmadık, partiden attık. Şimdi ise yine tehlikeli bulduğumuz başka bir yönle uğraşmak zorundayız. Yoldaşlara en nazik bir biçimde gerçeği söylemeliyiz ki (ve tezimizde bu ince ve anlayışlı bir yolla belirtilmiştir) hiç kimse hakarete uğradığı duygusuna kapılmasın: Şimdi ortacılara saldırıdan daha önemli sorunlarla karşı karşıyayız. Bu sorun artık yetti. Artık bir anlamda sıkıcı bile oldu. Onun yerine, yoldaşlar gerçek bir devrimci savaşım vermeyi öğrenmelidirler."¹ (abç)

Lenin'in bu gerçekten öğretici sözleri ışığında, şimdi

1. Lenin, *agy.* c.32, s.475-476.

yığınları kazanmada önümüzde duran bazı sorunlara değinelim.

Katıksız, komünist ideoloji ile örgütlenmiş bir öncü parti yaratma ile yığınlarla kaynaşma, hele de barışçıl dönemlerde ve gericilik dönemlerinde kolaylıkla biraraya getirilebilen iki uç değildir. Soyut düşüncede böyle bir sorun yok. Tam tersine bu iki uç da, bir öteki olmadan gerçek anlamını kazanamaz. Yığınları kazanmayan bir parti neyin öncüsü olur? Ya da öncü parti olmadıktan sonra yığınları kazanmak neye yarar? Ancak somut yaşamda çeşitli teorik ve pratik yetersizliklerden ve olanaksızlıklardan dolayı bu iki yakayı biraraya getirmek dünyanın en zor işi olarak karşımıza çıkıyor. Ve bu nedenle Lenin şöyle diyor:

“... Partiyi, yığınlardan kopmasına izin vermeden, tam tersine, onlarla gitgide daha yakından bağlayarak, onlara devrimci bilinç aşılayarak ve devrimci savaşım için ayağa kaldırarak, devrimci proletaryanın öncüsü yapma süreci çok zor ama en önemli iştir.”¹

Yığınları parti çizgisine kazanmanın, temel istemler çevresinde birleştirebilmenin zorluğu çeşitli nesnel ve öznel öğelerle belirlenmektedir ki bunların en önemlilerini şöyle sıralayabiliriz.

Yığınlar heterojendir, değişik sınıflardan, katmanlardan, guruplardan oluşmaktadır ve bunların hepsinin farklı istekleri, farklı psikolojileri, farklı bilinç düzeyleri, sorunlara (genel sorunlar da dahil olmak üzere) ve sorunların çözümüne farklı yaklaşımları vardır.

Yığınların kalbini kazanma uğraşında tek siyasal güç komünistler değildir. Komünistlerin yanında çeşit çeşit solcu, solcu geçinen, burjuva partiler vardır. Bunların hepsi aynı amaç için çalışmaktadır. Bu çok çeşitli öteki siyasal güçler emekçilerin çıkarlarının tutarlı savunucuları tabii ki değillerdir. Ancak değişik emekçi kesimlerinin zaman içinde değişen isteklerine kendilerini yer yer çok iyi uydurmayı bilmektedirler.

Komünistlerin önündeki en büyük engel ise finans

1. Lenin, *agıy*, c.33, s.209.

oligarşisinin yığınların dikkatini, enerjisini sınıf savaşının dışına saptırmak için uyguladığı baskı, siyasetten uzaklaştırma ve toplumsal manevra taktikleridir. Bu manevralar zaman zaman milliyetçilik, Türkçülük, zaman zaman toplumsal reform, liberallik görüntüleri altında yoğunlaşıyor. Devlet, tüm burjuva ve uzlaşmacı partiler, eğitim ve doktrin aşılama sistemi, haber ve basın araçları sistemi, tümü birlikte emekçileri sınıf savaşımından uzaklaştırma taktiklerini izliyorlar.

Bunlar, küçümsenecek, kolayca aşılabilecek cinsten değil, saygı duyulması gereken güçlüklerdir.

Bu güçlükler karşısında komünistler mutlaka içinde çalıştıkları kesimlerin siyasal bilinç düzeylerini, psikolojilerini, istemlerini yakından tanımak ve bunları dikkate alan bir çalışma yürütmek zorundadırlar.

Böyle bir çalışma için komünist partisinin dayanacağı birinci araç onun *temel örgütleridir*, hücreleridir. Temel örgütler, içinde çalıştıkları toplum kesiminin o günkü durumunu partiye taşıyan en önemli araçlardır. Bunun yanında araştırma, anket gibi yollarla da bu taşınan bilgileri desteklemek gerekir.

Parti merkezi ülke çapında daha büyük guruplar, sınıflar ve sınıf katmanları için genel istemler, genel psikoloji ve bilinç belirlemesi yapar. Bu genelin bölgelere ve değişik koşullara dağılımında büyük farklılıklar olacağı için mutlaka bölgelerde çalışan yoldaşlarımızın yığınları yakından tanımayı kendi sorunları olarak üstlerine almaları gerekir. Bu, her bölge yöneticisinin, her komitenin sorunudur.

Türkiye'de haberleşme ve ulaşım araçlarının yayılmasıyla birlikte bugün finans oligarşisinin ideolojik saldırısı toplumun tüm kesimlerine yönelmiştir. Bu nedenle komünistlerin ideoloji, ajitasyon ve propaganda görevlerinde çok daha aktif olmaları, onların da aynı biçimde her kesim için bilgili bir savaşım yürütmeleri zorunludur. Başka türlü yığınları bilinçlendirme olanağı yoktur.

Yığınsal haberleşme ve ulaşım araçlarının bugünkü gelişme düzeyinde burjuvazinin getirdiği sözümona

çözümlere karşı çıkmak, bunların sahteliğini halka göstermek, egemen sınıfın siyasetini eleştirmek için çok önemli bir yönüdür ama herşey değildir. Bugünkü gelişme düzeyinde bununla kalmamak gerekir. Komünistlerin bu gerici "çözümlere" karşı mutlaka *pozitif alternatifler* getirme zorunluluğu vardır. Pozitif alternatifler yığınların siyasal bilincini ve devrimci eylemlerini arttırmada bugün geçmişe oranla çok daha büyük bir rol oynayacaktır.

Yığınları kazanabilmek için acil çözüm bekleyen sorunların nasıl çözüleceğini yığınlara göstermek gerekiyor. Bir cümle ile, sosyalizme açılan ileri demokratik halk devriminin Türkiye'yi neden ve nasıl kurtaracağını her yönüyle, her sorunu ilgilendirir biçimde halkımıza açıklamak gerekiyor.

Partimizin yeni program taslağında topluma pozitif bir alternatif olarak sunulan *demokrasi programı*, hem bugüne dek Türkiye'de yapılmış en ileri ve kapsamlı programdır, hem de uygulanabilir bir programdır. Bunu halkımıza götürdüğümüz zaman pozitif alternatifin gücünü daha iyi anlayacağız.

Pozitif alternatiflerle yakından bağlı bir başka nokta. Eğer komünistler, halkı ilgilendiren her türlü dert ve sorunla, yalnızca genel siyasal sorunlar değil, onların günlük dertleriyle de derinden ilgili olduklarını ve hepsine çözümler taşıdıklarını, her alanda onların demokratik haklarını ve özgürlüklerini geliştireceklerini göstermezlerse, yine yığınların gönlünü kazanma olanağı yoktur.

Yıgınsal haberleşme araçlarının bu kadar geliştiği, radyo-televizyonun, çok sayıda günlük gazetenin haberleri anında halka ulaştırdığı ve dolayısıyla egemen sınıfların ideolojik saldırısının görülmedik boyutlar aldığı günümüzde komünist partisinin ajitasyon ve propaganda yöntemlerini ve halka sorunları açıklama çalışmalarını mutlaka sürekli olarak yeni yöntemlerle geliştirmesi, eski hatalarını ve zayıflıklarını aşması gerekmektedir. Bence, bu alanda varolan bazı zayıflıklarımız şunlardır: (Ki bunlar aslına bakarsanız yalnız bizim de değil, tüm devrimci hareketin zayıflıklarıdır.)

1. Acil sorunlara ve yeni gelişmelere yanıtlar

gecikmeli gelmektedir. Gecikmeli yanıt, egemen sınıflara onların yürüttükleri ideolojik saldırıda yardımcı olmakta, zaman kazandırmakta ve onların gerçeği çarpıtarak halka bizden önce sunmalarını getirmektedir. Bu durum daha baştan komünistleri savunma durumuna düşürmektedir. Şunu hepimiz iyi bilmeliyiz ki, doğru fikirler ancak yığınlara zamanında ulaşırsa amaçlarına varabilir.

2. Propagandada çoğu zaman berraklık ve bilimsel temel eksikliği vardır. Bu belki, *İşçinin Sesi* için az söylenebilir. Fakat, yine de, tam anlamıyla bilimsel berraklığa kavuşturamadığımız çeşitli propaganda alanları vardır.

3. Şunu gayet iyi biliyoruz ki, komünist fikirlerin gücü asıl olarak onun içeriğinde, doğruluğundadır. Fakat, doğruyu nasıl sunacağımız konusunda yapmamız gereken çok geliştirmeler vardır. Mutlaka fikirleri yaymanın doğru, ileri yöntemlerini geliştirmek, hünerini yetkinleştirmek zorundayız.

Fikirler ancak, berrak, temiz, açık biçimde sunulursa etkili olur, kabul edilir. Bu nedenle çok önemli bir başka nokta da, partinin propagandasında temiz ve anlaşılır bir dil kullanılmasıdır. Bu temiz dilin, yığınların o günkü psikolojisini de dikkate alması, onların durumunu dikkatle yansıtması, gerçeği olduğu gibi yansıtması gerekir. Parti merkez dökümanlarında, parti merkez organında, bunlar bence güzel yapılmaktadır. Fakat, bölgelerin çıkardıkları her yazılı metinde, bildiride vb. aynı düzeyi göremiyoruz. Bu, bir yönüyle anlaşılır, yine de bölgelerde çalışan yoldaşlarımızın üzerinde titizlikle durup, geliştirmeleri gereken bir konudur.

4. Toplumun *çeşitli kesimlerine* yönelik propagandamızda, onların özelliklerini çok iyi tanımak zorundayız. Bu da her zaman yapılmıyor.

“Yığınların her bir katmanının, mesleğinin vb. kafa yapılarındaki ayırıcı özellikleri anlayabilmek amacıyla yığınlara özellikle sabırlı ve temkinli yaklaşmayı öğrenmeliyiz.”¹

1 Lenin, *agy.* c.31, s.192.

Emekçilerin geniş çoğunluğunu kazanabilmek ve birleştirebilmek için mutlaka değişik toplumsal gurupların durumlarını, özel sorunlarını, profesyonel çıkarlarını, çeşitli sorunlara yanaşmalarını öğrenmek ve bunlardan kalkarak değişik toplumsal gurupların ülke çapında birleşebilmesini sağlayacak genel istemleri formüle edebilmek ve bu hem genel hem özel istemleri birlikte propagandamızda kullanabilmek gerekiyor.

Çeşitli toplumsal gurupları ele alırken bugün önem listesinin en başına koyacağımız bir sorun, gençliği kazanmak sorunudur. İşçi, emekçi gençliği kazanmak sorunudur. Önümüzdeki dönemde bu kesimlerin koşulları üzerine dikkatle eğilmeliyiz.

5. Bugün radyo, televizyon ve basın bu derece gelişmişken, eski gelenekleşmiş dinleyici tipi değişmiştir. Şimdi, tüm bilgiler istediği ve istemediği kadarıyla, insanın kendi evine gelmektedir. Bu durum komünist basının ve yeni bir takım yöntemlerin (ses bantları, film, video vb.) önemini arttırmaktadır. Biz ise henüz modern propaganda tekniklerinden yeterince yararlanamıyoruz.

Burjuva basını yığınla malzemeyi emekçilerin kulağından akıtırken, parti yayınının dağıtımı eskiye oranla daha büyük önem kazanmıştır. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, partide görevi ne olursa olsun, her düzeydeki partili için, parti basınına yaymak en temel görevlerden biridir.

6. Yığınları kazanmak için yürütülen çalışmada zaman zaman içine düştüğümüz iki yönlü bir yanlış var.

Bazan somut sorunların üzerine eğilirken bu sorunların genel siyasal karakterini, egemen sınıfın siyasetiyle ve sömürü sistemiyle olan bağına yeterince açıklamıyoruz. Günlük düzeylerde duruyoruz. Belki tam bir örnek olmuyor ama (olmuyor çünkü yaptık ama yeterince yapamadık) dünya işçi sınıfı açısından çok önemli olan 35 saatlik iş haftası kavgasında biraz böyle oldu.

İşçi sınıfı ve burjuvazi açısından işgününün sınırı olmadığını, sınırın sınıf savaşımında ortaya çıktığını *derinlemesine* anlatmadık. 35 saate düşürülsün diye bir

öneri getiriliyor ve herkes buna en ilerici birşeymiş gibi sahip çıkıyor. Tabii 35 saat savaşımında varız. Fakat, şunu da göstermek gerekirdi, 35 saatlik istem aslında işçi sınıfının bugün Almanya'da hakkı olan 30 saatlik, 25 saatlik iş haftası istemini gizlemek içindir. Somut sorunlara eğilirken bunun sistemi değiştirmek zorunluluğuyla olan bağına bazan yeterince ortaya koymuyoruz. Oysa, somut gerçekliği tam olarak anlatmak istiyorsak, mutlaka genel ilkemizle, ideallerimizle, amaçlarımızla bağlamak gerekiyor.

Bazen ise, genel fikirleri anlatırken bunu somut gerçeklikle bağlamadan yapıyoruz. Soyut konuşmaya başlıyoruz. Fikirlerimizi, ideallerimizi, amaçlarımızı, yığınlara ulaştırmak istiyorsak, mutlaka somut gerçeklikle bağlamamız gerekiyor. İkisi birbirinden ayrılmıyor.

Yığınları kazanmak için, buraya dek söylediğim herşeyi yapmalı, her eksikliği gidermeliyiz, ama bunlar da yetmez. Yalnızca açıklama, propaganda, ajitasyon ne denli iyi örgütlenmiş ve sunulmuş olursa olsun, yığınların bilincini ve militanlığını yükseltmede yeterli değildir. Yığınlar en başta ve asıl olarak kendi deneylerinden öğrenirler. Peki bu alanda komünistlerin yapacağı şeyler yok mudur? Vardır. Mutlaka propagandamıza, ajitasyonumuza ekonomik haklar, demokrasi ve devrim için *somut eylemler* eşlik etmelidir.

Komünist partisi propaganda örgütü olarak kaldığı anda ölmüştür, yığınların desteğini hiçbir zaman sağlayamaz. *Komünist partisi eylem örgütüdür.* Halkın istemleri için savaşımın örgütçüsüdür. Bu savaşım içinde, onlara doğru dersler çıkarmaları için yardımcı olur. Yığınları kazanmak, onların bilincini yükseltebilmek için, acil ekonomik, toplumsal ve siyasal istemleri için savaşmak, bu savaşları örgütlemek canalıcı önem taşıyor. Bunu yapabilmek, değişik kesimlerin birlikte ortak amaçlar çevresinde savaşını örgütlemek, daha yüksek sınıf bilincinin oluşmasının da yolunu döşer.

Özellikle Türkiye'de, hiçbir zaman gerçek burjuva demokrasisi yaşamamış, faşizm altında ise herşeyin yerle bir edildiği Türkiye'de, halkın demokratik haklarını ve

özgürlüklerini özel bir hırsla, özel bir enerjiyle, *eylemle* savunmak zorundayız.

Yığınları kazanmada, onların somut acil ekonomik-toplumsal ve siyasal istemlerinden kalkmak, bunlar çevresinde savaşım örgütlemek canalıcı önem taşımaktadır, ama bir noktayı unutmadan. Acil istemler çevresinde savaşım, uzun erimli ve sonul amaçlarımız arasında doğru bir denge kuramadığımız zaman, yine yığınlara verdiğimiz, yanlış bilinç olacaktır. Öyleyse yığınların devrimci bilincini arttırmak, bizi izlemelerini sağlamak istiyorsak, onların acil gereksinimleri üzerinde savaşımını örgütleyeceğiz ve bu savaşımın programımızla, komünist idealleriyle bağıni mutlaka kuracağız.

Yığınsal haberleşme araçlarının, basının böyle büyüdüğü, güçlendiği, kendi başına bir varlık (ayrı bir "estate") durumu aldığı günümüz Türkiye'sinde komünistler için yeni ve çok önemli bir savaşım odağı doğmuştur. Mutlaka bu yeni konuyu tüm yönleriyle kavramak, üstüne yürümek zorundayız. Bunu ne denli başarıyla yapabilirsek, sınıf savaşımına o denli katkısı olur.

Bu yeni savaşım odağı, basının demokratikleşmesi, basın üzerinde demokratik denetim sağlanmasıdır.

Bu konuda şöyle bir yanlış fikir vardır: Gazete kiminse onun görüşlerini yazar. Öyle değil! Basın, herhangi bir özel mülkiyet değildir. Toplumun fikirlerini etkileyen ve değiştiren, belirleyen bir aygıttır. Dolayısıyla, kim mülkiyetine sahipse onun düdüğü çalar görüşünü aklı kafasında duran hiçbir toplum kabul edemez. Buna karşı, basının demokratik denetimi için, sahiplikten bağımsız olarak halkın çıkarına doğruları yazan bir basın haline gelmesi için savaşım yürütmeliyiz.

Yalnızca basın değil, radyo, televizyon, film endüstrisi, eğitim programları, okullardaki eğitim kitapları da öyle. Tüm bu alanlarda demokratikleşme ve demokratik denetim için istemler yükseltmek, savaşım örgütlemek zorundayız. Bunların hiçbirisi bilinen özel mülkiyetin sonuçlarını getiremez. Buna izin verilemez. Bu düzen sürdüğü sürece kârını cebine koysun, fakat ne yazılacağına

kendisi karar veremez.

Günümüzü tam olarak ilgilendirmiyor ama yığınları kazanma sorununun yarınımızı ilgilendiren bir başka yönü daha var. Yığınların desteğini bir kez kazandı mı da iş bitmiyor. Bu desteği sürekli yinelemek, sürekli saklı tutmak gerekiyor. Bu da gerçekten çok önemlidir. Desteğin kazanılıp sonra yitirildiğini devrimci hareketlerin tarihi bize çok sık göstermiştir.

Bu söylediğim, daha düşük bir düzeyde belki bugünümüzü de ilgilendirebilir. Şunu hiçbirimiz reddetmeyiz ki önümüze somut yığın eylemleri koyduğumuz zaman (şurada bir toplantı, burada bir yürüyüş) yığın çalışmamız birdenbire yükseliyor. O zaman, her sempati-zanı, her dostu arıyoruz, konuşuyoruz. Oysa yığın çalışması, dalgalar halinde ilerleyen bir çalışma değildir. Sürekli olarak canlı ilişkileri korumak ve geliştirmek zorundayız. Mutlaka, bu çalışmanın düzenli, ritmik yollarını bulmalıyız. Sempatizanlardan başlayarak, getirdiğimiz yeni görüşlere, siyasetimize, belgelerimize karşı yığınların tepkisini sürekli olarak ölçmemiz ve bunları parti merkezine hızla iletmemiz gerekiyor. Mutlaka ilgilendiğimiz, görüştüğümüz, tanıştığımız insanlara yakından bakmak ve içinde buldukları havayı, psikolojiyi partiye hızla aktarmak gerekiyor. Bunları, dalgalar halinde değil, sürekli, ritmik işleyen bir iş olarak yapmadığımız zaman yine yığın çalışmasından büyük amaçlarımız doğrultusunda kazançlı çıkmak zor olacaktır.

Komünist partisi yığınlarla canlı ilişkiler kurmak ve geliştirmek istiyorsa, onlar neredeyse orada çalışmak zorundadır. Komünistler yığını ancak işyerlerinde, oturdukları, çalıştıkları, dinlendikleri yerde bulur, eğitebilir ve örgütleyebilirler.

Yığınlar içinde çalışma tüm partinin yürüteceği bir çalışmadır. Tüm parti örgütlerinin ve tek tek tüm komünistlerin yürüteceği bir çalışmadır. Ancak bu çalışmada, en önemli rol parti *temel örgütlerine*, hücrelerine düşer. Lenin'in aşağıdaki sözleri, temel örgütün önemini çok güzel anlatıyor:

"Ayrıcasız her örgüt, birlik ve dernek içinde, en başta

proletarya örgütlerinde, fakat aynı zamanda proleter olmayan çalışan ve sömürülen yığınlar içinde (siyasal, sendikal, askersel, kooperatif, öğrenim, spor vb. vb.), komünist guruplar ya da hücreler kurulmalıdır. Olabiliyorsa açık guruplar. Fakat hele burjuvaziden baskı, tutuklama ya da sürgün gelmesi için herhangi bir neden varsa gizli guruplar zorunludur. Kendi aralarında ve parti merkeziyle yakın ilişki içindeki bu hücreler, deneyimlerini birleştirerek, ajitasyon, propaganda ve örgütlenme işlevini sürdürerek, toplum yaşamının kesinlikle her alanına ve her çeşit ve kategorideki çalışan yığınlara kendilerini uyumlaştırarak, hem kendilerini, hem partiyi, hem sınıfı ve yığınları böylesine çeşitlenmiş bir çalışmayla sistematik olarak eğitmelidirler.”¹

Bu nedenle, parti temel örgütlerine, hücrelere “en alt birimler” gözüyle değil, tam tersine partinin *en önemli işlerini yürüten*, yığınları kazanmakla yükümlü organlar olarak bakmak, ona göre çalışmalarını titizlikle izlemek, en mükemmel biçimde örgütlemek zorundayız. Parti temel örgütleri eliyle yığınları kazanır.

Buraya dek söylediklerimin bir anlamda sonucu olarak, önümüzdeki dönemde siyasal çalışmanın, 4 vurgusunu şöyle sıralayabilirim:

1. Her alanda, her yönde aktif, militan, proleter yöntemlerle yürütülecek demokrasi savaşımlı.

2. Emekçi halkın acil-yakıcı sorunlarında yoğunlaşma.

3. Yasal düzen içinde oluşan yapılarda çalışma. İşçi sınıfının yanısıra özellikle gençlik, sonra aydınlar ve sanatçılar arasında yoğunlaşma.

4. Artan legal olanaklara bakarak işçi sınıfı ve komünistler üzerinde süren ağır baskıyı hafife almama ve disiplin ve konspirasyonu yükseltme.

* * *

Türkiye halkının özgür, bağımsız yaşantısı, mutlu

1. Lenin, agy. c.31, s.191-192.

geleceği tek bir koşula, gericiliğe karşı savaşta işçi sınıfının hegemonyasına bağlanmıştır. İşçi sınıfına bu hegemonyayı yaşama geçirebilmek için bir parti, Marksizm adlı gerçek toplum bilimini doğru özümsemiş, doğru kullanan ve siyaset sanatıyla doğru birleştirebilen bir komünist partisi gerekiyor.

Hiç çekinmeden ilan ediyoruz: Biz bu göreve talibiz!

19 Mayıs 1895 günü Küba'nın Dos Rios ovasında İspanyol sömürgecilere karşı verilen savaşta vurularak ölen Latin Amerika'nın özgürlük bayrağı Jose Julian Marti, "patrio i muerta" diyor. Vatan ya da ölüm.

Biz de Anadolu'da sömürüyü yok etmek için şöyle diyoruz: Devrim ya da ölüm!

YENİ AŞAMA YENİ MİZAH

İşçinin Sesi, sayı 268, 1 Ekim 1984

Oniki Eylül 1980'de ülkenin tepesine çöken generaller darbesi, öteki çıplak diktatörlüklerden farklı olarak en başta *sınıfsal özü* nedeniyle faşistti. Finans-kapitalin en saldırgan kesiminin diktatörlüğüydü.

Faşist cunta, sınıfsal özüne uygun ekonomik, siyasal ve toplumsal programla geldi.

Cuntanın ekonomik programını anlamaya çalışırken bir noktaya dikkat etmeliyiz. Faşizm, genel olarak emperyalizm aşamasının, özel olarak emperyalizme büyüme aşamasının karşı-devrimidir. Dolayısıyla bu aşamada olan ülkelerdeki öteki rejimlerle ekonomik hedefler açısından temel bir farklılığı yoktur. Devlet-teknelci kapitalizminin toplumda ve ekonomide istediği merkezileşmeyi gerçekleştirmek ve emperyalistleşmek faşist cuntanın ekonomik programının iki ana hedefi olmuştur. Bunlar faşizme özgü hedefler değil, bu aşamadaki her finans-kapitalin ortak hedefleridir. Fakat Türkiye'de bu hedef zor ile beslendi ve yoğun, akordiyon gibi sıkıştırılmış bir uygulama yer aldı. Böyle bir program faşizmi finans-kapitalin olağan yönetim biçimlerinden ayırmaz ama öteki çıplak burjuva diktatörlüklerinden ayıran temel unsurdur.

Cuntanın siyasal programı (ki bu, faşizmi öteki çıplak burjuva diktatörlüklerinden ayırmaz ama olağan burjuva düzenlerinden ayıran temel özelliştir) monolitiklidir. Cunta, devlet düzeninde monolitiklik, tek ses, yargı ve yasama yürütmenin altında olsun istedi.

Cuntanın toplumsal programı da (siyasal programını

desteklemek üzere) korporatif bir düzendi. Korporatifik, faşist devlet için olmazsa olmaz koşul değil, fakat faşist devleti uzun süre yaşatabilmek için en önemli koşuldur. Faşist devlet, yürütmenin mutlak egemenliği altında bir devlettir. Korporasyon, küçük bir kliğin mutlak egemenliğini uzun bir süre götürebilmesi için, ülkede yaşayan halkın o yönetim altındaki devletle kaynaştırılmasını sağlar. Gençlik örgütü, sendika vb.lerle halkı devletin altında (ve içinde) örgütler ki, monolitiklik uzun vadede tehlikeye düşmesin.

12 Eylül 1980 darbesi faşist bir darbeydi.

* * *

Cuntanın gelişile *Türkiye'de faşist bir devlet kuruldu.* Tüm olağan burjuva işleyişleri yok edildi. Parlamento, seçimler, partiler, sendika ve derneklerin bir bölümü yok edildi ve herşey beş kişinin (aslında bir kişinin) dudağının arasından çıkan söze bırakıldı. Bunun organları da yaratıldı: Milli Güvenlik Konseyi, Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği. Tüm devlet Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği'nin altında örgütlendi.

Tam bir monolitik yapı içinde faşist devlet kuruldu ama korporatif bir yapı kurulamadı. Tüm toplumu devletin içinde örgütleyemediler. Türk-İş bile bu amaca hizmet ettiremedi. Buradan kalkarak Türkiye'de faşist bir devlet hiç olmadı diyebilir miyiz? Kesinlikle diyemeyiz. Dünyada korporatifiğin gerçekleştiği tek faşizm deneyi Hitler Almanya'sıdır. İtalya'daki faşist hareket, korporatifik fikrini faşizme taşıyan harekettir ama kendisi korporatif devlet ve toplum yaratamamıştır. İspanya da öyle. Bu tarihsel örneklerin dışında da hiçbir faşist devlette, Yunanistan'dan Latin Amerika'ya dek korporatif bir düzen yaratılamamıştır. Ayrıca, tam bir korporasyon, tam bir totaliterlik de toplumsal açıdan ulaşılmayacak bir hedeftir.

Tüm faşizm deneylerinden bir sonuç çıkıyor, korporatifiği faşist devletin temel koşulu olarak ele almamak gerekiyor. Yoksa dünyada faşist olarak bir

Almanya deneyi kalır.

Cunta tabandan halkla beraber değil, tepeden geldi, taban da yaratamadı. Yaratamayınca tek sendika durumuna getirdiği Türk-İş'i bile tek devlet sendikası yapamadı. Korporatif bir yapı yerleştiremedi. Ancak, çıplak diktatörlüğün devletini, faşist devleti kurdu.

* * *

Çözülmenin yıkılmadan farkı açıktır. Bu fark sözcüklerin anlamında da bellidir. Çözülme bir süreçtir. Süreçlere başlangıç ve bitiş gibi köşe taşları koymanın zorluğunu bilerek, faşist devletin ne zaman çözüldüğü hakkında kesin tarih belirlemenin göreceliğini akılda tutarak, *faşizmin çözüme süreci anayasanın ilamıyla başladı* diyebiliriz.

Çözülme sürecini başlatan anayasanın metni değildir. O, sonuçta bir kağıt parçasıdır. Faşizmin çözülüşünü başlatan toplumdaki yeni güç dengesidir. Uluslararası koşulların etkisi de bu güç dengesi içinde ortaya çıkmıştır. Anayasa çözülmenin nedeni değil, çözülmeyi hazırlayan ortamın sonucudur.

Faşizmin ülkemize acil geliş amacı, devrimci durumu bastırmak, devrim tehlikesini yok etmektir. 1) Bu amacını gerçekleştirdi, gerici bir stabilizasyon getirdi. Böylece acil geliş nedenini de ortadan kaldırmış oldu. 2) Acil geliş nedenini ortadan kaldırırken ve ondan sonra yaptığı uygulamayla halkta büyük bir tepki ve nefret yoğunlaştırdı. 3) Burjuvazi de halkın içinde bulunduğu durumun biraz daha iteklenirse patlamalara gideceğini görüyor, öte yanda acil geliş nedeni ortadan kalkmış bir çıplak diktatörlüğün kendisini de zor altında tutan koşullarının gereği kalmadığını düşünüyor.

Faşizm bir küçük azınlığın mutlak yönetimi, ezilen sınıflara karşı açık terörü demektir. Fakat, devrimci durumda burjuvazi de çatlamıştı. Değişik kesimleri birbirleriyle ve halkla kavga içine girmişti. Faşizmi dayatan finans-kapital kesimi böyle bir egemen sınıf ile böyle bir terör uygulayamazdı. Faşizmin amaçladığı

terörü uygulayabilmesi için şöyle ya da böyle birleştirilmiş egemen sınıf gerekirdi. Faşist cunta halka terör uygulamak, monolitikliğini sağlayabilmek için, egemen sınıf içindeki çatlakları yapıştırmak zorundaydı ve yapıştırdı. Türkiye'de bunları yaşadık. Demirel'in serüvenini biliyoruz. Demirel kim, bir düşünelim. Çağlayangiller... Burjuva basınının başına gelenler. Tüm bunlar egemen sınıfı birarada tutmak için yapıldı. İşte çözüme sürecinin başlaması, faşizmin çeşitli yöntemlerle yarattığı iktidar blokunun da parçalanmaya başladığının göstergesi oldu.

Bu üç ögeye bir de Avrupa'nın homurtusunu katmamız ve tüm bunları yoğunlaşan ekonomik bunalımın içine oturtmamız gerekir. Türkiye'de 12 Eylül faşizmi böyle bir çerçeve içinde çözülmeye başladı.

* * *

Faşist devletin ne zaman ortadan kalktığını belirlerken de yine kesin bir tarih vermenin güçlüğü ortadadır. Bu da bir bardak suya mürekkep damlatmak gibi birşeydir. Hangi damlada suyun mürekkep rengini aldığını seçmek kolay değildir. Faşizm bir süreç içinde çözüldüyse, bu çözümlüğü asıl olarak halkın ama aynı zamanda kendi çıkarını savunmaya çalışan tekeldışı burjuvazinin de, faşist yönetime dayatması olarak düşünürsek, ara dönemde geçen dönemin kalıntılarının sürdüğü açıktır. Faşist devlet çözülme yoluyla ortadan kalktığı için geçen dönemin bazı uygulamalarının kalıntıları bu dönem içinde sürmektedir. Başka türlü olamaz. Fakat birşey çok açık. *Bugün Türkiye'de faşizm yoktur.* Buradan düşünmeye başladığımız zaman şu ortaya çıkıyor ki, anayasanın kabulünden yerel seçimlere varan süreç içinde, faşist devlet parça parça kopmuş ve yerine parça parça başka şeyler gelmiştir. Bugün faşist bir devletin varlığından konuşmak olanaksızdır.

* * *

Türkiye bugün ara dönem yaşamaktadır. Devlet kurumlaşması, siyasal örgütlenme faşizmin öngördüğü örgütlenmenin dışındadır. (Siyasal partiler, en az iki almasıklı seçim, parlamentonun yasama yetkisi, yargı — ne denli tasallut altında olursa olsun — yürütmenin sınırsız olmayışı, vb.)

Ne var ki, faşist klik “*de facto*” bir şekilde hâlâ güçlüdür, devlette hâlâ önemli bir etkinliğe sahiptir. Bu gücü, ordunun yeni başlarıyla akrabalıktan, şantaj ve tehditten gelmektedir. Cumhurbaşkanı şöyle söylüyor: “Olağanüstü durum olmuş olmamış önemli değil, ordu dediğimi yapar. Fazla ileri giderseniz yeniden herşeyi kaldırır, bildiğim gibi yönetirim.” Parlamento da, yargı da böyle bir tehdit altında çalışıyor. Fakat faşistlerin güçlü olmasıyla, faşist bir devletle karşı karşıya mıyız sorusu başka şeylerdir.

Ara dönemi anlamaya çalışırken, ölçülebilir birşey değil ama herşeyin altında yatan yığın ögesini ilgilendirdiği için dikkate alınması gereken bir durum var. Yığınların bir önceki dönemden duyduğu ürküntü geçmiş değildir. Hatta cunta öncesi dönemden ve cunta döneminden olan ürküntüsü birlikte, geçmiş değildir.

Ancak öte yanda, bugün birşey birdenbire herkesin görebileceği bir berraklıkla açığa çıkmıştır. Tüm burjuva gazetelerinde ve SODEP’in tavrında bile ortaya çıkmıştır ki bu getirilen düzen, değil toplumun vardığı aşamanın gerektirdiği, toplumun bugünkü bilinciyle istediği demokratiklik düzeyiyle bile (ki bu düzey, toplumun vardığı aşamanın gerektirdiği düzey olan bizim istediğimizin çok gerisindedir) *uzlaşmaz* biçimde çelişmektedir. SODEP gibi bir parti bile basın, dernekler, sendikalar yasalarını değiştireceğini, anayasaya değişiklikler getireceğini söylemektedir.

Tüm bu özellikleri birlikte düşününce ara dönemin kalıcı dönem olmadığı açıktır.

Kalıcı olmayan bu ara dönemin sonunda devlet örgütlenmesi ve işleyişi mutlaka değişecektir. Ara dönemin sonunda devrimciler de gelse, liberaller de gelse demokrasinin daha genişlediği bir döneme girilecektir.

Devrimci bir erk tüm devleti yıkarak yeni bir devletle değiştirecektir. Öte yandan tekeldışı burjuvazinin istediğine kadar da genişlese, yine bu devlet işleyişi ve bu yasal düzen değişecektir. Ya da faşizm yeniden gelse, bu devlet işleyişi, bu yasal düzen yeniden kaçınılmaz olarak değişecektir.

Yalnız burada birşeyi ayırmak gerekir. Bu almasıklar içinde ortaya çıkacak değişiklikler birbirinden farklıdır. Faşizm gelirse, bu devlet kalkıp yerine yeni bir devlet gelecektir. "Türkiye tipi" demokraside bu devlet kalkmaz, işleminin önündeki ayak bağlarını sınırlı temizleme anlamında yasal düzen ve bazı örgütlenmeler değişebilir.

Öte yanda, toplumsal açıdan ülkenin önündeki yol ayrımı hiçbir zaman değişmemiştir. Devrime dek ya da Türkiye emperyalist bir ülke, hem de güçlü bir emperyalist ülke olup sorunlarını erteleyene dek de değişmez: Ya faşizm, ya devrim. Ancak, bu, kısa erimde üçüncü yollar yok demek değildir. Ülkenin her somut anında güç dengesi neyse ona göre almasıklar vardır. Bugün Türkiye'de üç olasılık da geçerlidir. Devrimci durum, SODEP stratejisi ile anayasanın bazı maddelerini değiştirerek "Türkiye tipi" bir demokrasi ya da yeniden faşizm.

Devrimci durum apayrı üçüncü bir yol değildir. Biz devrimci durum olasılığı derken bunun hangi çerçevede doğabileceğini tartışıyoruz. Faşist bir devlet çerçevesinde mi, yoksa demokrasinin genişlemesine giden bir işleyiş içinde mi?

Bugün yaşanan ortamda keskin dönüşler belirmezse devrimci durum, demokrasinin genişlemesi süreci içinde ortaya çıkacağına benzemektedir.

ORTADOĞU VE BALKANLAR'IN DEĞERİ EN AZ ANLAŞILMIŞ HOKKABAZI KİMDİR?

Elimizde H. Kutlu'nun 10 Eylül konuşmasının radyodan çekilmiş metni var. Bazı yerleri kaydedilememiş bu konuşmanın faşizmin çözülüşünü ilgilendiren bölümünü okuyarak başlayalım. Başlıktaki sorunun yanıtını sizden

isteyeceğiz.

“(…)

“Yeri gelmişken faşizm çözülüyor safatasına da değinelim. *Bu görüşün sahipleri üzerine konuşma ne gerekir* diye sorulacağını bilerek, bu görüşün *tehlikeli ve ince bir pasifizm yaydığını* unutmamak gerekiyor. Bunlar gerçek düşündüklerini...her zaman olduğu gibi *utangaç ve korkak olmasalar faşizm bitti diyecekler. Onlar Özal hükümetine bakarak rejimin sivilleştiğini sanıyorlar.* Kimileri de yüzeysel çelişkilere bakarak, sivil görüntüye aldanarak Özal hükümetine destek verici bir tutumla rejimde iki başlılık görüyorlar. Günümüzde ABD emperyalizminin saldırı stratejisi özellikle Reagan yönetimiyle birlikte kuvvete başvurma yoluyla askersel üstünlük elde etme tutkusuna dayanmıştır. Ama emperyalizm, dünya sosyalist sisteminin gücü, ulusal kurtuluş hareketinin etkinliği ve gitgide büyüyen barış güçlerinin eylemi kaşısında bu evrensel stratejiyi bölgelere, ülke ve somut duruma göre esnek davranmayla birleştiriyor. *Sivil Özal hükümetinin en büyük destekçisinin dünya halklarının, barışın, demokrasinin en büyük düşmanı olan ABD emperyalizmi olduğunu unutmamak gerekiyor.* Görülmesi gereken ikinci nokta, ABD emperyalizminin ve NATO'nun stratejik planlarında Türkiye'ye verilen özel roldür. ABD yönetimi Türkiye'ye bölgede daha etkin bir görev vermek istiyor. İsrail'den, Pakistan ve Japonya'ya kadar uzanan, amacı Sovyetler Birliği'ni çepçevre kuşatmak olan güvenlik kuşağı içinde olan Türkiye'nin kilit bir rol oynamasına, Türkiye'ye dayanarak bölgede gerici, askersel, politik paktlar oluşturmaya, bu konuda, Batı emperyalizminin de desteğini almaya çalışıyor. Açık askersel yönetim altında olan, suçu yalnızca barışı savunmak, yalnızca namuslu sendikacılık yapmak olan insanların yargılanmasının sürüp gittiği bir Türkiye. Bu görünüm, elbette emperyalizmin bu amaçları için çok uygun değil. Açık askersel yönetim altındaki bir NATO üyesi, özgürlük, demokrasi örneği diye yutturulmak istenen NATO... bir leke... böyle de olsa eğer Barış Komitesi yöneticileri ve DİSK'li sendikacıların kurtarı-

ması için, cuntanın işkence ve cinayetlerini sergilemek için yükselen güçlü dayanışma olmasaydı, emperyalizm ve faşist diktatörlük kolay kolay böyle bir manevraya yönelmezlerdi. Şimdi elde edilen bu kazanımı daha da ilerletmek gerekiyor. Tüm politik tutukluları kurtarmak için çabaları arttırmak gerekiyor.

“Üçüncü olarak, şu görülmelidir: Faşist diktatörler ya halkın güçlü direnişleri altında yıkılır ya da *sınırlı bir muhalefet ve faşizmin kendi iç çelişkileri nedeniyle çözülür*. Ya da onu getiren emperyalizm ve işbirlikçileri tarafından artık *uygun görülmediği için kaldırılır*, geri çekilir. Bu son biçim ilk ikisinden *kökten farklıdır*.

“*Bugün Türkiye’de faşizm ne çözülüyor, ne de kaldırılıyor. Fakat eğer, kaldırılma hazırlıklarının ciddi işaretleri görülürse, bunu hemen saptamalıyız. Çünkü bu, muhalefetin sıralarında yeni şaşkınlıkları beraberinde getirecektir. Ve bizim de yeni bir tutum belirlememizi getirecektir. Bir zamanlar Marks’ın söylediği gibi, bugün Türkiye’de düzen iç bağlarından öylesine boşanıyor ki, düzenin sahipleri için düzeni kurtarmanın giderek tek yolu kalıyor. Düzeni profesyonel hırsızlara, ..., anarşinin eline teslim etmek ve ancak onların eliyle düzeni yeniden kurtarmak. Kuşkusuz böyle bir düzene uygun politik yapı, hukuk ve ahlak yapısı gerekir. Bugün toplumumuzda bilinçli politikalar sonucu çöken ve temellerinden sarsılan ahlaksal değerlerin, halkın olumlu geleneklerinin, ulusal kültürün, demokratik öğelerin yerine, ahlaksızlık, hırsızlık, zorbalık, fuhuş, rüşvet, kültürsüzlük, yozlaşma, politik şantaj... Son haftalarda ortaya çıkan ve hükümet içinde derin çatışmalara... Tercüman gazetesinin kapatılmasına... döviz ve altın kaçakçılığı olayı Türkiye kapitalizminin vahşi ve insanlık düşmanı içyüzünü gözler önüne sermiştir. Evde aç bekleyen bebeleri için özgürlüğünü ve daha da önemlisi onurunu bile yitirmeyi göze alarak fırından ekmek çalmak zorunda kalan yoksul babalar ve Türkiye’nin toplam dış borçlarının yarısına yakın bir miktarda altın ve dövizini, yani halkın alınterini yurt dışına kaçıran vurguncu kapitalistler.*

“İşte Türkiye’nin gerçekleri böylesinedir. Yoldaşlar,

yığınlara derinden güvenmek ne demektir bilmeyenler, halkımızın tüm bu koşullar karşısında sessiz kalacağını düşünüyorlar. Kuşkusuz yığın eylemleri, büyük çaplı grevler, gösteriler bugün henüz görülüyor ama yukarıda sözünü ettiğimiz ve benzeri örnekleri yorumlayabilenlerin, halkımızın aslında sessiz olmadığını anlamaları zor değildir. Yaşamak için, çoluk çocuğu için böylesi bedelleri göze alanlar eğer gerçek politik düşmanlarını görebilirlerse, *daha doğrusu bizler onlara bunu göstermeyi başarabilirsek* yığınların eylemi tıpkı uzun süren bir kuraklıktan sonra gelen sağanak gibi yıldırımlarla, şimşeklerle, gök gürültüleriyle gelecektir. Bunun arkası büyük şairimizin dediği gibi, ıslak bir bezle gıcır gıcır silinmiş masmavi bir gökyüzü, bahar, özgürlük türküleridir. Ama bu nasıl olacak? Yağmur duasına çıkmak bize göre değildir.”¹ (abç)

Şimdi tek tek ve çabuk çabuk ele alalım.

1. “*Bu görüşlerin sahipleri üzerine konuşmak ne gerekir*” diye yükseklerden uçarak başlıyor Kutlu. Oysa el insaf, bizden başka kiminle uğraşıyorlar?

2. Çözülme görüşü “*tehlikeli ve ince bir pasifizm yayıyor*”muş. Bir düşünelim öyle mi? Tam tersi değil mi? Faşizmin çözüldüğünü söylemek eskisinden çok daha aktif ve yoğun bir *savaşım çağrısıdır*. Arkadaş kendine gel, yerin dibinde durma, durumlar değişiyor demektir. Faşizmin çözümediği bir durumda çok daha kısıtlı, sınırlı çalışma zorunluluğu vardır. Bugün faşizm var diye illegalitenin karanlıklarında yan gelip yatabilirsin. Oysa faşizm çözümlüyor dediğin zaman yoğun çalışma zorunluluğu doğuyor. Bugün pasifizmi faşizm çözülmüyor diye yapmak çok kolay ama çözümlüyor diye yapmanın olanağı yoktur.

Sonra bu çözülmüyor diyen “*ihtilalciler*” ne yapıyorlar? Santralleri, barajları mı uçuruyorlar, yoksa “*faşizme karşı*” kahramanca savaşan burjuvaziyle anlaşmaya mı çalışıyorlar?

3. “*Utangaç ve korkak olmasalar faşizm gitti*

diyecekler''(!) Yoldaşlar, 1978'den bu yana bir çok şeyi ilk, hem de tek olarak söylüyoruz. Bu bir yana, hiç olmazsa şimdi cesaretimizi kanıtlamış olduk! Hem de aynı gün, aynı saatlerde konuşarak.

4. *"Onlar Özal hükümetine bakarak rejimin sivilleştiğini santıyorlar*''(!) Tartışma siviller mi askerler mi yönetiyor değil, faşizm çözülüyor mu çözülmüyor mu tartışmasıdır. Soru faşizmdir. Faşizmin askeri de, sivil de olur. Kutlu bu cümlesi ile tartışmayı başka yana kaydırıyor ve çarpıtıyor... Sonra Türkiye'de rejim tabii sivilidir.

5. *"Sivil Özal hükümetinin en büyük destekçisinin dünya halklarının, barışın, demokrasinin en büyük düşmanı olan ABD emperyalizmi olduğunu unutmamak gerekiyor*''(!) Bu mantık hangi faşizmi kanıtıyor? Menderes faşizmini mi, Demirel faşizmini mi, Mitterrand, Thatcher, say gitsin. ABD desteği bir rejimi faşist yapmaya yetiyorsa, tüm kapitalist dünya en başta da ABD'nin kendisi faşisttir.

6. Gelelim çözüme sorununa. En başta görüyoruz ki çözüme kavramını almış, kabul etmiş, kullanıyor. Ancak körün değneği oraya dek yardımcı. Hemen ardından çarpıtma başlıyor: *"Faşist diktatörlükler ... ya yıkılır, ya ... faşizmin kendi iç çelişkileri nedeniyle çözülür."*

Kutlu böyle söyleyerek iki düzeyde sahtecilik yapıyor. Birincisi, çözüme kavramının içeriğini çarpıtıyor. Çözülme kavramının içi faşizmin iç çelişkileri ile değil, *halkın* çok değişik görüntüler altında çıkabilecek basıncı ile doludur.

Menşevik Kutlu yukarıdaki cümlesiyle bir de tarihi çarpıtıyor. Faşizmin içinde her zaman çelişkiler olur da hangi faşizm iç çelişkileri nedeniyle çözülmüştür? Var mı bir tane örneği? Olabilir mi? Nerede kaldı yığınların enerjisi, gücü? Sonra bu iç çelişkilerin nedeni nedir? Koca yığınlar ortalıkta yok, ve faşistler tüm nimetleri kendi iç çelişkileri yüzünden terkedip gidiyorlar. Peki kim geliyor yerine? Kutlusal mantığa göre bir başka faşistin gelmesi gerekir (çünkü yığınlar ortada yok) ama nedense faşizm yok oluyor.

Faşizmin kendi iç çelişkileriyle yıkılması görüşü,

teorik olarak da, siyasal olarak da büyük bir bataklıktır.

“Kendi iç çelişkileriyle çözülür” anlayışı bize hemen birisini hatırlatıyor. Geçiş sürecinde ana vurguyu burjuvazinin iç çelişkilerine vuran adam: Poulantzas! Ne ilginç rastlantıdır, kim bize karşı çıkmaya kalkışsa Poulantzas’ı getiriyor. Yalnız hakkını verelim, Kutlu’nun Poulantzas’a katkısı var. “Burjuvazinin iç çelişkileri” Kutlu’da “faşizmin iç çelişkileri” biçiminde iyice daraltılıyor.

Faşizmin, burjuvazinin iç çelişkileri, ya da bin beteri, “faşizmin iç çelişkileri” nedeniyle ortadan kalkabileceğini söylemek, yığınlara inançsızlığın en gafil yansımasıdır.

7. “Uygun görülmediği için kaldırılır”(!) Gerçekten çok hoş! Faşizm değil “miki” filmi. Uygun görülmeince kaldırılıyor. Şimdi bu “kaldırılma” kavramı Marksizme katkı değil mi? Ülkeyi ve tüm toplumu diktatörün iki dudağı arasından kanla, terörle yöneten bir rejim uygun görülmeyerek kaldırılıyor.

8. “Bu son biçim, (faşizmin kaldırılması — R.Y.) ilk ikisinden (yıkılma ve çözülme — R.Y.) kökten farklıdır”(!)

Haydar Kutlu, partimizin 64. kuruluş yıldönümü gibi önemli bir günde konuşma yapıyor, faşizmin kalkışma ilişkin üçüncü bir yol icat ediyor ve ekliyor, “bu son biçim ... kökten farklıdır”. Peki sonra? İstedığınız kadar arayın, neden “kökten farklı” olduğunu anlaşılan tek bir cümle bulamıyorsunuz. Belli ki suflör daha fısıldamadı!

9. “Bugün Türkiye’de faşizm ne çözülüyor, ne de kaldırılıyor.” Ne yapalım el oğlunun düşüncesi bu deyip geçeceğiz ama yaptığı mantık çorbası vicdan sızlatıyor.

Alıntıda okuduğumuz gibi, önceki paragrafların fikri şöyleydi: ABD, Türkiye’yi demokrasi örneği diye yutturmazsa bölgede Sovyetler Birliği’ne karşı kullanamayacağı için faşizmi “uygun görmemiş” ve cuntaya “faşizmi kaldır” demiş.

Hemen ardından öğreniyoruz ki bugün Türkiye’de faşizm kaldırılmamış. Ne oluyor? İşte “uygun görülüyor” ve “kaldır” deniyor. Neden kaldırılmıyor? Faşizmin “kaldırılma” teorisi daha doğarken kullanılmaz mı oluyor?

10. Fakat yoldaşlar, en eğlendirici mizah şu satırlardadır:

"Bugün Türkiye'de faşizm ne çözülüyor, ne de kaldırılıyor. Fakat eğer, kaldırılma hazırlıklarının ciddi işaretleri görülürse, bunu hemen saptamalıyız."

Ortada çözüme yok, kaldırılma yok, kaldırılma hazırlıkları yok, hatta kaldırılma hazırlıklarının ciddi işaretleri bile yok, lider uyarıyor: Olursa hemen saptamalıyız!! İşte bu hiç "utangaç ve korkak" olmayan(!) bir tutumdur.

Uyarı filan değil, yaşamın artık kılıfa giremeyişi karşısında kaçışın kapısını aralıyor. Faşizmi bir gecede getirdikleri gibi, bir gecede de "kaldırmaya" hazırlanıyorlar. Sonra radyodan dinleyeceğiz: 'Yaşam, TKP... Haydar Kutlu yoldaşın söylediklerini hemen doğruladı.'

Hem niye uyarıyor, bunu da anlamak olanaksız. Böyle bir olasılığın olamayacağını söyleyen kendisiydi: "Kimilerinin sandığının tersine işbirlikçi oligarşi Özal'ın ekonomik politikasının başarısından umut kesse bile, bu rejimden vazgeçmez, geçemez." (Son Plenum Raporu)

11. *"Bugün Türkiye'de düzen iç bağlarından öylesine boşanıyor ki"...* buna çözüme dememek için böyle büyük cambazlıklar zorunlu oluyor.

12. Hiç içinden çıkılmaz bir cümle daha. Düzeni profesyonel hırsızlara teslim ediyorlar dedikten sonra, *"kuşkusuz böyle bir düzene uygun politik yapı, hukuk ve ahlak yapısı gerekir"* deniyor.

Siyasal yapı, sınıfların birbirleriyle ve devletle ilişkilerinin biçimidir. En somut anlatımını siyasal yaşamın ve devlet örgütlenmesinin biçiminde bulur. Hukuk ve ahlakla birlikte üst yapıyı oluşturur. Bu da bir katkı herhalde: Profesyonel hırsızlık üst yapısı!

13. Bir de şu ustalığa bakın. Hem kendisi, "faşizmin iç çelişkileri" nedeniyle çözüleceği gibi bir saçmalık söylüyor, hem hatta iç çelişkilere de gerek kalmadan "kalk" denince kalkacağını söylüyor, hem de sıkılmadan bizim için, *"yığınlara derinden güvenmek ne demektir bilmeyenler"* diyebiliyor.

14. Son paragrafta da, bir sürü mide bulandırıcı

yavanlıktan sonra, yığın eylemi partinin yığınlara siyasal düşmanını gösterebilmesine bağlanıyor. Parti bunu gösteremezse yığın eylemi olmayacak... Tabii bu da yığınlara güvensizlik değildir. Bu bambaşka bir iş, tarihi yapan yığınları, yığın eyleminin ve devrimin oluşması üstüne Marksçı teoriyi camdan dışarı fırlatmaktır.

Ne denli büyük ve güçlü olursa olsun nesnel koşulları yoksa hiçbir parti yığınların eylemini yoktan varedemez. Böyle koşullar varsa parti olmuş olmamış yığın hareket eder. Öte yanda, komünist partisi, yığın eylemini, hatta devrimi yoktan varetmek için değil, asıl olarak onu doğru hedefe yönlendirmek, başarıya ulaştırmak için zorunludur.

* * *

Görüldüğü gibi, bir kısa alıntı bile yanlışın sefaletini ne denli yoğun sergiliyor. Marksçı teorinin temel anlayışlarına, Türkiye'nin gerçeklerine ve onurlu bir siyasal kavgaya böyle yabancı bir kadro. Yaşam elindeki çizgi dışı olanaklara güvenen bu kadroyu çok şaşırtacaktır. Türkiye işçi ve devrimci hareketinin onbinlerce samimi, dürüst, inançlı, devrim gönüllüsü bunları silindir gibi ezip geçecek, emeğin kızıl sancağını bir uçtan bir uca gerecektir.

Bir kısa alıntı ve ufak ufak rengarenk toplar. Biri inip biri kalkıyor. "Faşizmin iç çelişkileri", "uygun görülmediği için", "kaldırma", "kökten farklı", "ciddi işaretler", "kaldırılma hazırlıkları", "kaldırma", "ABD", "sivil yönetim", "kaldırma"

Şimdi son bir soru sorayım. Bu insan bu görevde harcanmıyor mu? Siz de bölümün başındaki soruyu yanıtlayın.

YENİ DÖNEM FABRİKALARDAN GELECEKTİR

İşçinin Sesi, sayı 270, 29 Ekim 1984

Türkiye'nin bugünkü gerçeğini içinde yaşadığımız ara dönem oluşturuyor. *Ara dönem* tanımı, çıplak burjuva diktatörlüğüyle (ki bizim deneyimimizde bu faşizm oldu), olağan burjuva diktatörlüğü (olağan burjuva devleti) arasında bir devlet biçimi değil, olasılıkların yakınlığını ve acilliğini, bugünkü siyasal oluşumun geçiciliğini anlatıyor. Ara dönem ya demokrasinin genişlemesine, ya faşizmin yeniden ülkeye çöküşüne açılacaktır.

Demokrasinin genişlemesi iki yoldan olabilir. Ya faşizmin çözülmeye başladığı anayasa oylamasından bu yana ülkenin yürümekte olduğu yoldan, yani "Türkiye tipi", son derece güdük bir burjuva "demokrasi"sine gidiş yolundan, ya da sosyalizme açılacak ileri demokratik halk devriminin gerçek halk demokrasisi yolundan. Partimiz tüm propaganda ve tüm eylemlerinde ancak ikinci yolun ülkeyi demokratik bir ortama kavuşturacağını savunmuştur. Partimizin bu alandaki değişmez belgisi, "*demokrasi için devrim*"dir. Önümüzde açılmakta olan dönem demokrasi için yoğun bir savaşım dönemidir. Partimiz bu savaşımı her zaman olduğu gibi yine devrim hedefiyle bağlayarak yürütecektir.

Devrimi yığınlar yapar. Bu, kuru, beylik bir cümle değil, insanlık tarihinin tılsımlı anahtarıdır. Bunun üzerinde durup düşünmek gerekir. Yeni döneme hazırlanmak, doğacak tarihsel fırsatları değerlendirebilmek için en başta işçi sınıfını devrime hazırlamak, örgütlemek, onun içinde örgütlenmek gerekir. Devrimci hareketin

göreceli boyutları içinde güçlüce örgütler kurulabilir ve bunlar eliyle çeşitli işler yapılabilir. Ancak komünistler kendilerini aldatmasınlar, bunların değil en büyüğüyle, tümünün toplamının karesiyle bile devrim yapılamaz. Devrim için yığınlar, yığınları devrime kazanmak için sistemli, sabırlı (bir anlamda gösterişsiz) ajitasyon ve propaganda gerekir. Bugün Türkiye’de yığınlar devrim için bir işaret bekliyor gibi düşüncelerle ve bu düşüncelere uyarlı davranışlarla yalnız ve yalnızca Türkiye devrimci hareketi olarak kavrayış cüceliğimizi dünyaya bağırması oluru.

Son aylarda, kendine isterse komünist desin, küçük burjuva devrimcilerinden şu cümle sık sık duyuluyor: “Türkiye’de ses getiren (sansasyonel) eylem yapmak gerekir.” Bunun da üzerinde durup düşünmek gerekiyor. Küçük burjuva gösteri düşkünlüğünü, güce tapışını kusuyor ve proletaryayı da kendisi gibi yaldızlara kulak asan bir sınıf sanıyor.

Bugün Türkiye’de ses getiren eylemleri *sürekli*, bir daha söyleyeyim, *sürekli* olarak yürütebilecek bir örgüt yoktur. O zaman söz konusu olan, planlanıp planlanıp uygulanacak blöflerdir. Blöf çıkışlar, ülke içinde güçlü ve yığınlarla kaynaşmış bir örgütlenmenin üstüne oturmadığında ise çıkabilecek sonuç bir şans unsurudur. En iyi durumda, ne yapacağını, ne yana gideceğini bilmez küçük burjuva devrimcilerinden bir gurup insan kazanmaya yarar.

Böyle blöflerin en zayıf yanı, küçük burjuvanın hayal dünyasını gerçek sanmasındadır. Şu pek tatlı olmayan gerçeği en başta kabul edip ona göre çalışmanın dışında bugün *devrimcilik yoktur*: Türkiye’de işçi ve emekçi yığınlar devrime hazır bir toplumsal bilinç içinde değildirler. Büyük bir bunalım, büyük bir patlayıcı madde birikimi var. Ancak patlatıcı maddeyi blöflerde değil, Lenin’in gösterdiği gibi siyasal çalışma yolunda bulabiliriz.

Bugün Türkiye’de işçi ve emekçi yığınları kuşatmakta olan tehlikeleri iyi belirleyip bunlarla ölümcül bir kavgaya girmek, devrim hedefleyenler için başta gelen görevdir. Şimdi Türkiye’de bol miktarda legal dergi yayınlanıyor. 12

Eylül öncesinin pekçok büyük söz etmiş keskin solcusu bunlarda yuvalanmış özeleştiriyor. Devrimci durum döneminin pekçok devrimcisi şimdi yeni kimlikleriyle, küçük burjuva liberalizminin türkülerini işçi ve emekçiye tek kurtuluş yolu olarak sunuyor.

Bunların, anti-Sovyetizm yapmak koşuluyla Marksizmden de dem vuran, içkiyi, pornografiyi, bulvar kahvesi kültürünü, anlamsız sanatı ve düzene karşı ayağını öpeyim tutumunu tanımalıyız. Bunları, faşizm döneminin bir ürünü olarak ele almalı ve devrim istiyorsak bu anlayışları girmekte oldukları işçi ve emekçi yığınlar arasından söküp atmamızdır.

Her gericilik döneminin ardından böyle oluşumlar gelmiştir, gelir. Önemli olan tehlikeyi görmek ve ona göre çalışmaktır.

Şöyle bir tarihe geri dönersek, Osmanlı İmparatorluğu'nda II. Abdülhamit'in zulüm ve baskı dönemi parlamentonun 1878 yılında dağılmasından başlayan 30 yıllık bir süreyi kapsamıştı. Bu dönem, içeriden ve dışarıdan imparatorluğun varlığına yönelen tehditlere karşı devletin merkezileşerek, daha da otoriterleşerek yanıt verme çabasını temsil ediyordu.

Bu dönemde burjuva liberal muhalefet, burjuva "radikalizmi" açısından ilginç deneyler yaşandı. Bu deneyler 12 Eylül 1980 faşist rejimi altında yaşadığımız deneylere tarihsel bir anlayış kazandırmada özellikle önem taşır.

Zulüm döneminde yaşanan baskıların pekçok "savaşçıya" moral bozucu etkisi olmuş ve onlara "dava"larını bıraktırmıştır. Örneğin Ahmet Mithat Efendi, baskı dönemlerinde sıra sıra çıkan tövbecarlara güzel bir örnektir.

Ahmet Mithat Efendi birçok siyasal yazarın katkıda bulunduğu *Dağarcık* diye bir dergi yayınlıyordu. Sansürün şimşeklerini çekince Rodos'a sürgün edildi. Abdülhamit başa geçince İstanbul'a döndü. İstanbul'a döndükten sonra kendini "yığın eğitimine" verdi. Padişahın parlamentoyu dağıtmasını haklı gösteren *Üss-i İnkılap* diye bir kitap yazarak padişahın gözüne girdi. Mükafat olarak

Matbaa-i Amire'nin (İmparatorluk matbaası) başına geçirildi. Ayrıca o günkü resmi gazete olan *Takvim-i Vakaî*'nin editörlüğü verildi. 1878'de padişahın parasal desteğiyle *Tercüman-ı Hakikat* gazetesini çıkarmaya başladı. Ülkenin gelişme düzeyinin özgür bir basına gerek duyacak düzeyde olmadığını savundu.

İkinci bir örnek Şemsettin Sami Bey'dir. Arnavutluk'ta bir feodal toprak ailesinin çocuğu olan Şemsettin Sami de Ahmet Mithat Efendi gibi sürgüne gönderilen, fakat sonra rejime muhalif olmaktan vazgeçen Yeni Osmanlı aydınlarından. Döndükten kısa bir süre sonra Arnavut dili üzerine araştırmalarını bırakarak dikkatini Osmanlıcaya çevirdi. Bu alanda birçok lügat ve Osmanlı dili üzerine araştırma kitabı yayınladı.

Eski "savaşçı"ların milliyetçi monarşiye teslim oluşlarını gösteren daha çok örnek vardır. Ziya Bey paşa ünvanını alarak Adana valiliğine atandı. Reşat Bey Mersin kaymakamı oldu. Nuri Bey saray katipliğine getirildi. Agah Efendi Atina elçisi oldu. Rifat Bey Yüksek Askeri Şura'ya üye oldu. Mahmut Ekrem siyasal yaşamdan tamamen çekildi.

Abdülhamit döneminde, bir karmaşık istekler bütünü olarak Pan-islamizm oldukça güçlendi. Cemalettin Afgani ve Muhammet Abdo gibi ideologlar, müslümanlığı Doğuda Rusya'nın yayılışını durdurabilecek, müslüman monarşilerin varlığını sürdürmeye yardım edecek bir öge olarak öneriyorlardı. Öte yanda, tüm hristiyan "emperyalizmlerine" karşı bir savaş gücü oluşturmayı düşünüyorlardı. Bu nedenle Lenin, Pan-islamizme daha sonraları "Avrupa ve Amerikan emperyalizmine karşı verilen kurtuluş savaşımını han, ağa ve mollaların durumunu güçlendirerek birleştirmeye çalışan"¹ bir akım diyecekti.

Abdülhamit döneminin baskılarına, toplumsal kökenleri güçsüz, ilerlemeden yana ama Osmanlıcı ve İslamcı Türk burjuvazisinin karşı koyuşu bir başka düzeyde de ilginç bir kaçış biçiminde ortaya çıktı: Servet-i Fünun (Bilimlerin Zenginliği) edebiyat akımı.

1. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, c.31, s.149.

1891'de aynı adla bir gazete yayınlayan Ahmet İhsan'ın başlattığı bu akım Tefik Fikret, Abdülhak Hamit, Cenap Şahabettin, Süleyman Nazif, Halit Ziya Uşaklıgil ve Hüseyin Cahit Yalçın gibi çok sayıda önemli ozan ve yazarı birleştirdi.

Servet-i Fünun yazarları, Fikret'in "Sis"nde olduğu gibi, allegorik bir dil kullanarak dolaylı yollardan dönemin toplumsal ve kültürel hastalıklarını ve Osmanlı üst sınıfı üzerindeki Batı etkisinin sonuçlarını ele aldılar, mutlakiyetçi rejimi "eleştirdiler", burjuva ve burjuva demokratik fikirlerin propagandasını yaptılar.

Aşağı yukarı aynı durum bugün Türkiye'de yaşanıyor. Toplumsal ortam ve sınıf konumları farklı. O gün söz konusu olan yeni doğmakta olan burjuva liberal muhalefetti. Bugün buna bir de çok geniş ve etkin bir küçük burjuva liberal muhalefet katılmış. Ancak yine örnekler sıra sıra.

Ara dönemde bunlarla ve öteki uçtan gelen bunalımlı küçük burjuva devrimciliğiyle ideolojik-siyasal kavga can alıcı önem taşımaktadır. Yığınlarla kaynaşmak, onlardan öğrenmek, ideolojik-siyasal konumlar üzerine örgütlenmek, yığınları kazanmak. Bunun ötesi laf-ı güzafır ve izleyicisini sonunda *nesnel* olarak burjuva saflara atacaktır.

Yeni dönem fabrikalardan açılacaktır. Okullar çok önemli eylem odakları olacaktır. Komünistler, partimiz gözlerini buralara dikiyor.

Türkiye'de görev başındaki yoldaşlar, proletaryayı fabrika fabrika örgütleyerek düşmanı kahretmek görevimizdir. Proletaryanın Marksçı-Leninci savaş yolu partilerinin sistemli pratik çalışmasıyla açılıyor.

Yığınlara yoldaşlar! *İşçinin Sesi*'nin pırl pırl ideolojisiyle, entrizmden uzak soylu siyasal tutumuyla, partimizi bugünlere getiren, taşı taş üstüne koyan kadrolarının ve örgütlerinin tümüyle, komünist örgüt terbiyesiyle yığınlara!

Gerisini yaşam dosta düşmana söyleyecektir!

Yeni dönem fabrikalarda hazırlanıyor!

İŞÇİNİN SESİNDE KRİZ OLMAZ

İşçinin Sesi, sayı 272, 3 Aralık 1984

A. ALMANYA ÖRGÜTÜNÜN BİR BÖLÜMÜNDE ORTAYA ÇIKAN PARTİ YIKICILIĞI, PARTİNİN YENİ ÇÖZÜMLEMELERİNE KARŞI DİSİPLİNSİZ BİR KARŞI ÇIKIŞ DEĞİL, BİR SÜREDİR YÜRÜYEN BAŞKALAŞMANIN PATLAMASIDIR.

Bir süredir Almanya örgütünün bir bölümünde, daha doğrusu azınlık bir bölümünde, her türlü disiplini ve yoldaşlık dışı eylemlerin eşlik ettiği bir fraksiyon hareketi gelişti. Bunun, parti yönetimine yansımayan bir öncesinin olduğu, olayın gelişiminden rahatça anlaşılmaktadır.

Söylediğimizin doğruluğunu anlayabilmek için olguların bazılarını göz atmak yeterlidir:

1. Vural Demir'in Üst Büro'ya sunduğu "Notlar"da, Almanya'da yer alan olaylara neden olacak, bir parti içinde durulamayacak denli derin ideolojik ayrılıklar yoktur.

2. "Notlar"da günün temel sorusu olan "Türkiye'de devlet bugün faşist midir?" sorusuna açık bir ters yanıt yoktur.

3. Partiyeye başıbozuk biçimde dayatmaya kalktıkları tartışma içinde konuların kayması, sürekli platform değişmesi ve sık sık "kafamda sorular var" denmesi, faşizm konusunda henüz genellemelere varılmadığını anlatır.

10 Eylül konuşmasının ardından yapılan ÜB ve EK toplantılarında Vural Demir, Türkiye'de devlet faşist değildir diyordu. Bu birinci platform, "Notlar"da, "çözülme süreci bugün iyice ilerlemiş ve sonuna gelmiştir" gibi, ne anlama geldiği belirsiz, tam anlamıyla ortacı bir

tutum aldı. Bu ikinci platformdur. *İşçinin Sesi Nereye Gidiyor* adlı ibret belgesinde ise bugün Türkiye’de faşizm vardır diyor. Bu da üçüncü platform.

4. “Notlar”da ve öteki yazılarda tutarlı ve ısrarlı tek bir yan vardır, yanlış yakalama çabası.

5. “Tartışma” faşizm konusunda detay bir farklılaşmayla başladı. Birkaç hafta içinde hangi konulara ve tutumlara açıldığını hep birlikte hayretle izledik. Söylenen gerçek dışı şeyler ve tahrifatlar bir yana, bu konular hiçbir zaman organlara getirilip orada ciddi olarak tartışılmadı.

6. Parti yıkıcılığı girişimi yine tam özveri taarruzunda patladı. Özveri taarruzunun sapı samanı ayırmada ne denli önemli bir dönem olduğunu tüm partililer bilir. Gözü başka yana bakmaya başlayanlar için özveri taarruzu atlatılır dönem değildir.

7. Partimizin genel forumu öncesinde çıktı.

8. Birşey daha biliyoruz: Daha önceden çeşitli yollardan parti üst yönetimine güveni yok edilmiş bir partili gurubu bir gün içinde böyle yıkıcı bir konuma geçemez. Örgütüne karşı bir gün içinde “bunlar burjuvalardır, bunlar bürokratlardır” gibi sözlerle çıkabilmek için bunun bir ön sürecinin yaşanması gerekir.

Bunları alt alta düşününce şu sonuca varmak hiç zor değil: Bu olay kendiliğinden bir gelişme değil, uzun zamandır yürüyen başkalaşmanın dışı vuruşudur. Vural Demir’in artık dünyada kendisine yeni ve “daha geniş” bir yer arayışının sonucudur.

Vural Demir son zamanlarda sık sık yanında duranları kastederek, “benim kimseye verilmiş bir sözüm yok, kimse beni bağlamaz” diyor. Hayır. Bağlar. Hem o da onları bağlar. Yanındakiler arasında çok değişik niyetler olduğu açık. Fakat madem ki onların başına geçmiştir, onların her yaptığından ve yapacaklarından, nasıl bir siyaset yürüteceklerinden, onların geleceğinden sorumludur.

Almanya örgütünün bir bölümünde ortaya çıkan tutumun parti yıkıcılığı olduğu anlaşılır anlaşılmaz partimiz derhal tek bir belgi, tek bir istemle çıktı: *Tartışma yazılı metinler üzerinde olmalıdır*. Vural D. kiminle, hangi

partiliyle yatay ilişkiye geçtiyse tek bir istem bir ateş çemberi gibi çevresini kuşattı. “Görüşlerini yazılı getir.” Ortacı oportünizmin ne denli yanar döner, ne denli değişken ve adamına göre olduğunu bildiğimizden, onu reddedemeyeceği yazılı yanıtlara bağlamak gerekiyordu.

“Yazılı olacak” istemi onu kuşatınca tutabileceği iki yol kalıyordu. Ya, “tartışmayı”, parti yıkıcılığını “Notlar” çevresinde sürdürecekti. O zaman olayın yapaylığı ve altında yatan kariyerizm hiç gizlenemez olacaktı. “Notlar”daki konular parti birliğini bozmaya gerekçe olabilecek şeyler değildi. Ya da hızla faşizm konusundaki tutumunu değiştirecek ve sıra sıra yeni ve “daha temel” konuları getirmek *zorunda* kalacaktı. O zaman da, bunun geçmişisi olan bilinçli bir fraksiyon hareketi olduğu kanıtlanmış olacaktı. Öyle de oldu! Birdenbire neler ortalığa döküldü.

Böylece bu olay, kişisel hırslara “teorik gerekçe” eyleminin, Türkiye devrimci hareketinde çok yaygın olan bu küçük burjuvalığın son ve en hızlı (bir kaç haftada oldu) örneklerinden birisini yarattı.

Bir örgütün yapısı ya da işleyişi nasıldır ki hiçbir dayanağı olmayan “teorik” çıkıştan, yapı bu denli hızla çığnenebiliyor?

Bu, *bir günde* buraya gelebilecek bir olay değildir. Bu uzun zamandır gelişmekte olan başkalaşmanın patlamasıdır. Bilinçli bir klik çalışması mıdır, orasıyla ilgilenmiyorum bile. Bir başkalık ve başkalığın patlaması. Fazla ilgilendirmiyor ama bilinçli bir destek kazanma çalışması da olmuş. Gelen enformasyonlardan şu açık ki, dolambaçlı konuşmalarla ufak bir gurup içinde ÜB'nin, merkez yönetiminin otoritesi yok edilebilmiş. Fakat yaşam öyle getirdi ki, 10 Eylül konuşmasıyla Vural D. bir ayağa havada erken yakalandı. Ve erken davrandı. İyi oldu.

Parti yönetimine sevgi, saygı, güven yitirilince zaten orada durulamaz. Hele özveri taarruzuna katkı hiç çıkmaz. Böyle olunca da örgüt görevi yerine getirilmediği için açık düşüleceğinden, özveri taarruzunda kazan kaldırmak bir zorunluluktur.

Ne var ki bu gelişmelerin sonunda Vural D., özellikle

sınıf-parti-devrim anlayışında Marksizmi bıraktı, gitti.

B. BU OLAY TÜM ÖTEKİ PARTİ ÖRGÜTLERİNDEN FARKLI OLARAK SON BİR YIL İÇİNDE GERİLEMEKTE OLAN ALMANYA ÖRGÜTÜNÜN YÖNETİMİ İÇİN HAZIRLANAN ELEŞTİRİYİ ÖNLEME, TARTIŞMAYI BAŞKA KANALA AKTARMA İÇİN BİR KALKIŞTIR

Bu olayın ortaya çıkışında Almanya üst yönetimine karşı bir süredir yoğunlaşmış olan ve artık EK'nın gündemine gireceği 12 Eylül yürüyüşünden sonra çok açık ortaya çıkan eleştirilerin önünü kesmek çabasının da payı vardır. Bir buçuk yıldır Almanya yönetimi aşağı yukarı her toplantıda eleştirilmekteydi. Almanya'da işler iyi gitmiyor, *İşçinin Sesi*'nin örgüt anlayışı, anladığı militan tipi gelişmiyordu. (Her bölgedeki gerçek partilileri dışarıda tutarak söylüyorum.)

EK'da bundan bir süre önce alınmış özel bir karar vardır: Almanya yöre komitesi hiç olmazsa ayda bir toplanacak. Bir EK böyle karar alır mı? *Uzun bir süredir* yöre komitesi toplanmıyordu. Toplanmayan organ olur mu? EK hem de uzun bir tartışma yapma durumunda kalarak bu kararı aldı.

Aynı şekilde Haydar Çetin'in sekreterlik yaptığı F. Komitesi de (ki il komitesi düzeyinde de değildir) aylardır toplantı yapmıyordu.

Şimdi demokrasi havarisi kesilenler, partimize "telefon partisi" diyebilecek denli düşenler belki bilmiyorlar ki partide organların toplanması, konuların görüşülmesi, karar alınması demokratik-merkeziyetçiliğin işlediğinin en önemli göstergesidir. Organlar toplanmadığında geride yalnızca kişisel yönetim, şeflik, diktatörlük kalır.

12 Eylül Köln yürüyüşü için, 400 kişi yürüyecek dendi, 164 kişi yürüdü. Vural D.'nin verdiği rakam ise 205 kişi yürüdü oldu. Kaç kişinin yürüdüğü önemli değildir fakat birşey anlatıyor: Avrupa'nın öteki ülkelerinde örgütümüz gelişirken Almanya'da geçen yıldan az yüründü. Bunun bir nedeni olması gerekir.

Almanya'da uzun bir süredir *İşçinin Sesi*'nin bağımsız

eylemi yapılmıyordu. Tüm çalışma ya rutin işler ya eylem birliği toplantılarında alınan kararlar çerçevesinde kalıyordu. Üst Büro, Vural D.'ye uzun bir süredir şunu söylüyordu: Eylem birliği toplantılarına katılıp onun aldığı kararlar çerçevesinde eylem yapmak işin küçük bir kısmıdır. Marksçı-Leninci bir örgüt *mutlaka* kendi bağımsız eylemine sahip olmalıdır. Mutlaka kaç kişiye o kadarla eylem yapmak zorundasın. Ve mutlaka bölgede ne varsa, o demokratik sorundan yakalayıp sokağa çıkmak zorundasın. Gazete satmak bu çeşitten iş değil, örgütün temel bir görevidir. Haftalık toplantısına katılmak gibi bir görev. Bakın getirilen yanıtlara:

1. "15 kişi ile sokağa çıkarsak moral bozucu oluyor." Bunlar bize yabancı anlayışlardır. Kaç kişiye o göre ses getirecek eylem vardır. Bu konuda ayrıca alınmış eylem kararları da uygulanmamıştır.

2. "Almanya'da demokratik sorun pek yok"! Olur mu böyle şey?

Almanya'da gözlenen bir başka olgu da parti bilincinin düşmekte olduğudur. Buna da sayısız örnek verilebilir.

Almanya örgütünde ortaya çıkan bu gerileme son bir yıl içinde defalarca eleştirildi ve yoldaşça yol gösterildi.

Vural D. getirilen organ eleştirilerine karşı önceleri hep Almanya'da işlerin iyi gittiğini söylüyordu. Partinin hiçbir zaman örgüt çalışmasında kuşkucu bir yaklaşımı olmamıştır. Bir yerde bir yönetici varsa partinin güveni tam olarak onun arkasındadır. Ancak, uzun yıllardır siyaset içinde olan insanların bazı şeyleri görmesi de zor değildir. "İşler iyi gidiyor" deniyordu. 12 Eylül yürüyüşü işlerin iyi gitmediğini birkaç açıdan çok açık gösterdi.

12 Eylül yürüyüşü, işlerin iyi gittiği tezini savunulamaz yapınca Vural D. organ toplantıları sırasında ve dışında şöyle iki görüş getirdi:

1. "Kadro vermediğiniz için oluyor." Bu, en azından işlerin iyi gitmediğini kabul anlamı taşıdı. Yürüyüşe kadar "gayet başarılı" gidiyordu, şimdi başarısızlık kabul edildi, ama bu kadro verilmediği için böyle oldu! Her iyi niyetli parti üyesi durumu az çok kestirebilir. Nereden alıp, nereye

verilecek? Zaten Üst Büro üyesi verilmiş. Bu söylenen, Almanya'nın durumundan kendisini değil, merkezi sorumlu tutma çabasına bir örnektir.

2. Aynı tutumun çok daha çarpıcı örneği, getirilen ikinci görüşte ortaya çıktı: Almanya örgütü gelişmesinin sınırına dayanmıştır, bundan sonra Almanya'da gelişmek için Türkiye'den ses getirmek gerekir!

Almanya'da yalnızca dört kentte örgütlenmişiz, daha neden örgütlenmeyelim, neden sonuna gelmiş olalım? Bu kadar saçma, bu kadar kendi sorumluluğunu merkeze ve Türkiye örgütlerine atan bir tutum olamaz.

C. PARTİ İÇİNDE SAĞ EĞİLİM KENDİ KENDİNİ TASFİYE EDİYOR

Olayın parti içi gerçeklik açısından anlamı, *parti içinde sağın en önemli bölümünün kendi kendini tasfiyeye geçmesidir.* (Tabii bu *İşçinin Sesi'*ne göreceli bir sağdır.)

Hiçbir zaman kişilik yargılaması yapmadık. Şimdi de yapmayacağız. Ancak bazı siyasal gerçekler bugün yeniden hatırlanmalıdır: Vural D., partide sağ eğilimin, menşevik alışkanlıkların en önemli temsilcisiydi, bugün de öyle olduğunu kanıtıyor.

Partiyle beraberken ve dümeni oraya buraya çekirtmeye çalışmadığı sürece yoldaşlarımızın eksikliğini ortalığa dökmek, organlarda tartışma-eleştiri yoluyla gidermeye çalışmak, iyisini ve doğrusunu da herkese göstermek bir görevdir. Bu kişinin parti yaşamında aldığı oportünist tutumların, o tutumları sonradan geri aldıysa konu yapılması doğru değildir. Ancak *özel bir neden varsa* bu yapılabilir. (Bu tutumu bize öğütleyen Lenin'dir.) Bugün öyle bir *özel neden* vardır, o da bu kişinin dünü ile bugünü arasındaki köprüyü kurma gereğidir.

"... Rusya'daki Ekim Devrimi'nin arifesinde ve hemen arkasında belli sayıda çok iyi komünistler halkımızın şimdi hatırlamak bile istemediği bir hata yaptılar. Neden hatırlamak bile istemiyorlar? Çünkü, *eğer özel bir neden yoksa artık tam olarak düzeltilmiş hataların hatırlatılması yanlıştır.* Ama İtalyan işçilerinin yararına bu

hataları hatırlatmakta yarar vardır.”¹ (abç)

Bu örgütün anlayışı, terbiyesi, şemsiyesi altındayken hepimizin iyi kötü yanları bir yerde dengeye geliyor ve birlikte yürüyoruz. Bunun dışına çıkıldığında herkes neyse odur. Neyse ancak onu ortaya koyabilir. Bir yazı için iki ay otur, resim yapar gibi bir oradan bak, bir de buradan bak, siyasal kavga öyle yürümüyor. İşin basıncı bindikçe, yaşam çabuklaştıkça hiç kimse neyse onun dışında birşey ortaya koyamaz. Onun için yazı insanı *en iyi anlatan*, kimsenin kendini uzun süre gizleyemeyeceği bir araçtır.

Bu çıkış, Vural D.’nin siyasal yaşamında onu bir türlü bırakmayan bir takım yanlışların azdığını anlatıyor.

Bu insanın yaşantısında şanssız bir alışkanlık var. Bu alışkanlığı onun kişiliğini yargılamak için anlatmıyorum. Yalnızca, ne çeşit tutumlar ne çeşit yapılardan çıkar, burada bir paralel kurmak yararlı olur diyorum.

Vural D.’nin oylamalar konusunda çok şanssız bir tutumu var. Kararlara her zaman oybirliğiyle katılmış, ondan sonra çiğnemiştir. Ve partimiz bugün hâlâ arabayı yokuş yukarı itiyorsa bunda bu tutumun tarihsel rolü vardır.

En başta Veli Dursun yoldaşın MK’dan çıkartılması-na, *aynı görüşleri savunduğu halde oy kullanmış mıdır? Oy kullanmıştır. Atılsın diye oy vermiş midir? Vermiştir. Buradan başlıyor şanssızlık. Partide solun tasfiyesine el kaldırılır mı? Ya da neden el kaldırılır? Bu tutum işte oportünizmi içinde taşır. O çünkü çeşit çeşit “taktik” nedenler düşünerek el kaldırır. Öyle değildi.*

Oylamalardaki tutumu devam etti. Veli Dursun yoldaşın atılmasına el kaldırmaktan *çok daha büyük* zararı ikinci noktada verdi. Neydi o? Çitin üstüne oturmuştu, *İşçinin Sesi*’yle de, Kutlularla da görüşüyordu. Görüşleri *İşçinin Sesi*’ndendi. Bize, “Emine’nin yazıları çok sert, çok hırçın” vb. diyordu. Onlara karşı da görüşlerimizi yapabildiği kadarıyla savunuyordu herhalde. Evet ideolojik olarak bizden yanaydı ama çitin üzerinde duruyordu.

O günleri hatırlarsınız, Ankara sokağa çıkmıştı. Hem

1, Lenin, *agy.* c.31, s.384-385.

çok rastlantısal bir çıkış. (*İşçinin Sesi*'nden yalnız bir kişi vardı.) Ama *İşçinin Sesi* adına sokağa çıkmıştı. Ortalık gümbürdemiş gidiyordu. (*İşçinin Sesi*'nin gerçek militanları da bu rastlantısal çıkışın içinden, azar azar yıllar içinde geldiler.) Onun da örgütünü hızla ayrıştırması gerekiyordu. Bundan sonra düşünülecek tek şey eski partiye zarar vermek filan değil, Marksçı-Leninci bir örgüt için gerekli kadroyu kazanabilmektir.

Peki nasıl çitin üstünden bu yana atladı? Ya da atladı mı? Yoksa öbür yandan vurulup da bu yana mı düşürüldü? Yine söylüyorum, görüşleri bizimleydi. Tutumu affedilmez yapan da asıl budur. *Savaş Yolu*'na bir yazı yazdı, bir kopyasını da bize gönderdi. *Savaş Yolu*'ndaki yazıda devrimci durumla ilgili bölümler basılmamış. O zaman da söyledi, bizim de düşüncemiz, *Savaş Yolu* yazıyı bu bölümleri çıkararak bastı.

Bu arada sürekli anlatıyoruz ki, böyle siyasal kavga olmaz. Siyasal savaşım açık, ideolojik platformlar üzerinde yürür. En değerli anlar yitiriliyor. O günleri hatırlarsanız, özellikle Ankara'da çalışmış ve çalışan yoldaşlar hatırlarlarsa, Ege'nin ikircimsiz desteğiyle durum çok değişik olurdu. Yine olmuyor. Gönderdiği yazıyı gazetede bastık. Kesin tutumların ortaya çıkmasında büyük yarar vardı. Zorunlu olarak bu yana indi. Zorunluluğu siyasal bir zorunluluk olarak söylüyorum. Gönlü bizimleydi. Ancak siyasal olarak ortacı bir yol yanlısı idi, yaşam buna izin vermedi.

İşçinin Sesi yanında böylece açıkça durduktan sonra bile örgütünü aktif savaşıma sokmadı. Bu nedenle I. Konferans'ın direktifi, "Ankara'yı parti yapalım, Ege'yi savaşıma sokalım" oldu.

12 Eylül darbesi olduğunda, bu darbenin faşistliği konusunda ikircim gösterdi.

Leninci parti örgütlenmesi anlayışına, tutarlı bir bütünlük içinde olmasa da her zaman şurasından burasından karşı çıktı. (Yanlış anlamayın, oylamalara hiç yansımada!) Bugün giriştiği sonuçsuz parti yıkıcılığı onu bu konuda kendi içinde tutarlı bir bütünlüğe zorunlu olarak götürecektir.

Küçük Burjuvazi broşürünü dikkatli okuyan her yoldaş gördü ki ruhu *İşçinin Sesi*'nden değildir. Kalbini kırmayacak bir yöntemle en kaba yanlışlarını ayıkladık ama ruhu farklı kaldı.

Vural D.'nin menşevik alışkanlığının en güçlü kanıtı olan oylamalardaki şanssızlığı devam ediyor. Arada bulunabilecek örnekleri atlayalım, gelelim bugüne. Oybirliğiyle faşizmin ortadan kalktığına karar veriliyor, ondan sonra faşizm "2 haftalık süreç içinde" varoluyor!

Örgüt yöneticilerinin yeni görüşleri en dinamik biçimde örgütlerine indirmelerine oy veriyor, sonra "ben seminer veremem" diyor.

Kafam karışık diyen, bu konuları örgütime benimsetemem diyen bir yönetici örgüt yönetiminde bulunamaz, başka bir örgütsel göreve geçmesi gerekir. Oybirliğiyle yöre sekreterliğinden başka bir göreve, ama yetişme durumunda olan yoldaşlarla ilişkisi olmayan bir göreve geçmesi kabul ediliyor. Almanya'ya dönünce, "bu tasfiyedir" diye başlıyor.

Karısı olan K. sekreterinin görevinin değişmesine hiçbir karşıt söz söylemeden oy kullanıyor. Döner dönmez herkesi alınan kararlara karşı kışkırtıyor.

ÜB'ye tartışma için hazırladığı bir metni, basılması isteğiyle Almanya'da dağıtıyor. Daha EK'da görüşülmemiş!

Bunların yanısıra, kendisinin aleyhte oy kullandığı ama organ kararı olarak uymanın komünist onuru olduğu çok sayıda kararı da çığnıyor.

Görülüyor ki, bu insan tüm parti yaşamında daima "çoğunluk baskısı" altında kalmış, çoğunlukla birlikte oy kullanmış ama sonradan bildiğini yapmıştır.

"Notlar"ın dili bile ortacılığı anlatmıyor mu? Birsürü dolambaçlı ve yuvarlak cümle... ama günün ana sorununa yanıt yok!! Ya- 10 Eylül'den bu yana sürekli platform değiştirmesi?

Burjuva ideolojisi sızar yoldaşlar. Yüzme öğrenmek gibi değil, öğrendin mi unutmazsın. Aşıyı yaptın beş yıl burjuva ideolojisi sızmayacak, öyle birşey değil. Vural D.'de burjuva ideolojisinin sızdığının en önemli göstergesi,

şimdiye dek hiçbir yerde tutarlı biçimde getirmedi ama bu tartışmanın mantığı getirtecektir, komünist partisi nedir, nasıl örgütlenir, nasıl çalışır gibi konulardadır. Bu konularda Leninci anlayıştan çok ayrı bir anlayışı var. Onun için de ısrar ettik, yazılı istedik tartışmayı. Bu partiye kritik bir anda kötülük etti.

Yazmaya başlar başlamaz da çok iyi ortaya çıktı ki, likidasyonizm yani oportünizm onda en başta parti teorisinde bacayı sarmıştır. Demokrasi, demokrasi diye gidiyor. Nasıl bir memlekette, nasıl koşullar altında? Komünist partisinin örgütlenme anlayışını *İşçinin Sesi* kadar açık yüreklilikle koyan yoktur. Bu parti, siyasal haklara kavuşana dek demokratikliğin çok sınırlı işlediği bir partidir. Başkasını söylemek sahtekarlıktır, aldatmacadır, geri insanları okşamaktır ama Marksçı-Leninci bir tutum değildir. Partinin bugün böyle çalışmak zorunda kalışı, demokrasi istemediğimiz anlamına gelmiyor. Yönetimde olanlar merkeziliğe alışırlar da demokrasiye geçme zamanı gelince belki bunu istemezler diye de neyi amaçladığımızı yazıyoruz. Ama bugün böyle bir parti!

Böyle geçmişinden gelen yanları var. Önemli katkıları da olmuştur, ama şunun altını çizeyim ki, katkıları *İşçinin Sesi*'nin şemsiyesi altında, *İşçinin Sesi*'nin karakteri içinde ortaya çıkmıştır. Gerçekten nasıl bir komünist olduğu bu şemsiyenin dışına çıktığı zaman görülür. "Diktatör", "tek adam" vb. Yok, öyle değil! Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, Lenin'in döneminden çok daha fazla olarak kollektif bir çalışma olmadıktan sonra tek kişi hiçbir şey yapamaz. Diyalektik diyorsak, partinin dışında, yanında, üstünde tek insanlar aramak saçmadır. Tüm yapılanlar *kollektif bir mekanizmanın* ürünüdür.

Herkes birilerini kazanıyor o başka ama bir rastlantı bu insanı komünist yapan ve partileyen benim. Uzun bir geçmişimiz var. Siyasal kavga olarak bakarsam çok rahatım. Tüm bunlara ve daha pislerine hazır olmazsak niçin gireceğiz bu kavgaya? Gireceğiz ve yapacağız fakat kişisel yanlar mide bulandırıyor. Bunca yıl *İşçinin Sesi*'nde çalışmış bir insan, en tepede çalışmış, basit yalanlara neden tenezzül etsin? Bir yoldaş için küfrü ağırına gidiyor. Onun

gibi gerçekten övgüye değer bir yöneticiye. İdeolojik yapısıyla, örgütsel yöneticiliğiyle. Almanya'da *İşçinin Sesi*'ne kadro yaratabilmiş bir insan. Bu yoldaş şimdi birdenbire polis oldu!

Bir başka nokta. Diyelim ki yanlış yaptık. Bir partinin ne yapması gerekir? Yanlışın üzerine kapanması gerekir. Partiye en az zarar verecek yoldan bu yanlışın geri almaya çalışması gerekir. Vural D. geliyor, "*İşçinin Sesi* sağa kayd" diyor, küt diye vuruyor. Bunlar işin kişisel yanları. Lenin'in söylediği birşey var: "Hasımlarda ahlak aramayacak kadar bu işte eskidim." Kavganın mantığı ona kendine yakışmayan işler yaptırıyor. Demek ki yanlışta duruyor.

Vural D. ile birlikte çalışmış tüm yoldaşlarımız için durum açıktır. Her dönemde ideolojik yapısı onu sağa çekmiştir. Bu kez de öyle.

Peki böyle de neden bu insan yıllardır Üst Büro'da?

Bunu anlayabilmek için çıkış yıllarını hatırlamak gerekir. Organlar o günün en iyileri ile kuruldu.

Parti işleyişine uyulduğu, organ kararları uygulandığı ve parti hattı ilerlediği sürece bundan korkacak bir durum da yoktur. Kimse ikiz kardeşini aramıyor.

Öte yanda, yıllar beklediğimizi bize verdi, veriyor. İdeolojimiz ve örgütümüz için ateşin çemberinden Türkiye'de zindanlarda, poliste, işkencede, firarda geçen, *İşçinin Sesi*'nin kızıl anlayışıyla ve parti terbiyesiyle yoğrulmuş kadrolar geliyor.

Kongremiz gerçek bir kongre olacak ve partimizin yıllar içindeki gelişimini her düzeyde yansıtacaktır.

Söz konusu kişiyi bir kenara koyalım. Olaylara serin kanlı bakınca, faşizm yıllarında iyice farkına vardığımız birşey çok açık ortaya çıkıyor: Bizim çıkışımızda partide iki çizgi iç içe girmiş. Birinci çizgi *İşçinin Sesi*'nin çizgisidir. Biz hiçbir zaman demokratik merkezîyetçiliğe karşı çıkarak eski partiden ayrılmadık. Partiden çıkarken bile hiçbir zaman disiplini bozmadık. Fakat ikinci bir çizgi var ki, o komünist partisinin demokratik merkezîyetçiliğinden, yani merkezîyetçiliğinden sıkılmış, bu merkezîyetçiliği istemiyorum demiş. Açık tartışma mesele-

leri onların gönlünü kazanmış. Bizi rahatsız etmiyordu merkeziyetçilik, bizi yanlış ideoloji rahatsız ediyordu. İki ayrı çizgi.

Bu olay, ikinci çizginin kendini tasfiye etmesidir. Sağın, örgütsüzlüğün, likidasyonun kendisini tasfiye etmesidir. Leninci parti anlayışına sahiplerle, sahip olmayanlar ayrışıyor. Vural D.'nin tüm söylediklerinin, "ÜB diktatörlüğü", "kişi diktatörlüğü" sözlerinin altında "bırakın bildiğimi yapayım" fikri yatıyor. Ve bu ideolojik bir anlam taşıyor.

Bu nedenle diyorum ki çok kısa sürede parti bundan yarar görecektir.

D. PARTİ YIKICILIĞINA PARTİ PLATFORMLARI KAPALIDIR

Her parti içinde oluşan her muhalefet, tüzüğün yönetim tarafından çiğnenmesine örnekler bulup bunları konu yapmaya çalışır. Çok doğaldır. Parti tüzüğüne uygunluk, meşruiyet kaynaklarından biridir.

Neden partiye ve yönetime karşı hiçbir "muhalefet" bizde bu silaha sarılmak istediye de sarılamadı ve neden kendisi, ortaklaşa kabul edilmiş kuralları bir çırpıda çiğneyip geçti?

Partimizde hiçbir yıkıcı, "tüzüğü çiğniyorlar" silahını kullanamadı. Kullanmaya kalktıysa da silah geri tepti. Çünkü parti, tüzüğün her üye ve organa verdiği hak ve görevlere titizlikle saygılıdır.

Partimizde ortaya çıkan bu "muhalefet" de bir çırpıda kendisi tüzüğü çiğneyip geçti. Çünkü, tüzük çerçevesinde yürütülecek bir muhalefet için, bilinç düşüklüğünü kaşımadan, konuları iyi bilmeyenlere kendini acındırmadan yürütülecek bir tartışma için gerçekten doğru bir ideolojik yapılanma gerekir. Zaten öyle birşey olursa tüm yönetimi, tüm partiyi o görüşlere kazanır. Ne ki böyle olmadı.

Partiye girerken partiye ve kendi vicdanına verdiği sözü tutmayarak tüzüğü ve disiplini çiğneyenlere karşı (ki bunlar değil parti bütününün, Avrupa'nın küçük bir

azınlığı, Almanya örgütünün azınlığıdır) parti, merkez organı bunlara açacak mıydı? Bir yanda parti kararlarını reddettiler öte yanda “açık tartışma” istediler. Parti bu filmi ikinci kez seyrediyor!

1. Almanya’da bu gurup tarafından çok sık söylenen bir şey var: Yürükoğlu aklına geleni yazıyor. Yönetim organları da o konuşmaları dinliyor. Böyle parti olmaz. Parti tabanına ve de yığınlara(!) danışmak gerekir.

Bu söylenenlerde iki yön var ve bu iki yönü de korumamız gerekir. Yalnızca böyle işlemediğini anlatmak bunları söyleme hakları vardır anlamına gelir. Hayır, biz tüzüğümüzü korumakla da yükümlüyük. Beğenmiyorsak değiştireceğiz. Aradan geçen 4-5 yıl çok eksikliğini gösterdi. Tabii ki değişecek ama değişene dek uymakla ve korumakla yükümlüyük.

Bir kez böyle bir iddiayı öne sürebilme hakkını reddederek başlamak gerekir. Bunu söylemeye kimsenin hakkı yoktur, çünkü tüzüğümüze uygun olmayan bir durum ortada yoktur. Diyelim ki kimseye danışmadan yazdım, örgüte sundum. Var mı bunu yapmaya hakkım? Var yoldaşlar. Bunu sorguya çekmek komünistlik değildir. Konuşmanın altında kişinin adı var. Konuşma hiçbir organ adına değil, o kişi adına yapılmıştır. Daha sonra organlar uygun görürlerse, konuşmadaki fikirleri karar olarak benimseyecek ya da benimsemeyeceklerdir.

Parti tabanına, hele yığınlara danışma (!) fikri ise hepten saçmadır ve söyleyenin liderlik ve parti anlayışını sergilemektedir. Birşeyi daha, aynen “Notlar”daki Dimitrof alıntısı gibi, bu kez de Lenin’in söylediklerini nasıl çarpıtılabildiğini sergilemektedir. Yığınlara, psikolojiyi ilgilendiren taktikler için danışılır ama bilimsel çalışma için danışılmaz. “Türkiye’de devlet faşist mi?” sorusu için kendisinin *sonradan* “yığınlara” (yanındaki küçük gurup olarak anlayın) danıştığı ise açıktır.

Söylenenin ikinci yönüne geçelim. “Faşizmin Çözülüşü” kitabının kimseye danışmadan getirildiği doğru mu? Doğru da değil yoldaşlar. Partimizin kendi gerçekliği içinde, içimize sinen kadrolarımız *yavaş yavaş* birikiyor. Bir anda akıp gelmiyor ve bu kadrolaşma düzeyine bağlı

olarak da en başta yönetimin girişimiyle katkılar daha kollektifleşiyor. İşin en hoş tarafı şu ki, bu 10 Eylül konuşması, bu örgüt içinde baştan sona tüm önemli fikirleri kollektif olarak üretilmiş *ilk* yapıttır. Yıkıcıların şanssızlığına bakın!

Şimdi nasıl oldu bu çalışma? Partimizin genel forumuna hazırlanıyoruz, ve belli ki faşizmin çözülmesi sorunu bu forumun temel tezlerini oluşturacak. Bu nedenle ÜB bir yoldaşa bu foruma götürülecek tezleri hazırlama görevi verdi. Bu arada 10 Eylül konuşması geliyordu. Dolayısıyla iki ayrı koldan aynı konuda çalıştık. Bir yandan da başka bir yoldaş daha çalışıyordu. Ondan sonra konuyu gündeme aldık ve çalışan yoldaşlar hazırladıkları raporları sundular. O tartışmada tüm ana noktalar belirlendi. İki hafta kadar sonra bir görüşme daha yapıldı ve fikirler daha ileri bir düzeyde belirlendi.

Hazırlığın içinde yalnızca ÜB'nin kollektivitesi de yer almadı. Basın-Yayın toplantılarında konu tartışıldı. Bunların yanısıra, organlar dışında yine tartıştık. Böylece, Basın-Yayın'ın ve Basın-Yayın'dan ve dışarıdan yoldaşların da tartışma sürecine dahil olduğu *kollektif* bir konuşma ortaya çıktı. Bu süreç defalarca anlatıldıktan sonra hâlâ "kimseye danışılmadı" demekte ısrar ediliyorsa amaç başkadır.

2. Bir söylenen de şu oldu: "Yazılı metin yoktu, bir konuşma dinledik, ondan sonra oy verdik"! Öyle sanılacak ki, bu odada konuşmayı dinledik, öbür odaya gidip toplantı yaptık. Öyle mi oldu? Toplantıdan sonra sabahın erken saatlerine dek tartışıldı. Ertesi gün ÜB'de aynı konu uzun uzun tartışıldı. Ondan sonra, yani 3. gün EK'da bir daha. Şu cümle bu cümle değil, ana fikirler tartışılıyor. Üç günlük bir süreçten sonra, hangi ana fikirlerde anlaşılma anlaşılmadığı belli olur herhalde!

3. "*Tasfiye*" sorunu. Vural D.'nin "Notlar"ını getirdiği ÜB toplantısı... Tartışıldı ve yazdığı şeylerin ÜB'nin görüşlerini değiştirecek içerik taşımadığı belirtildi.

Bundan sonra sorunun örgütsel yönü üzerinde duruldu. Vural D., bu platformu Almanya'da örgüte indirmeyeceğini, kafasında çok soru olduğunu, seminerleri

veremeyeceğini söylemiş. Böyle durumdaki bir yöneticiden “beni başka bir göreve verin, kafamdaki sorularla benden isteneni yerine getiremem” demesi beklenirdi. Bu kendisine söylendi. “Ben de düşündüm aslında” dedi. Bir de kaçış bulmuş kendisine: “Almanya’da bugün en önemli mesele bu değil, özveri taarruzudur. Almanya’da faşizm ortadan kalkmıyor. O Türkiye’de.” Bu kadar saçma birşey olmaz. Yine tutumunu gösteriyor. Yine çitin üzerinden atlamamak için uğraşiyor. Kimbilir neler düşünüyor bunları söylerken? Neyse, *oybirliği ile* kendisini ve karısını başka görevlere geçirme kararı alınıyor.

Almanya’ya döner dönmez bir feryattır başlıyor: “Bu tasfiyedir!”, “Bir büyük devrimci fikirlerinden dolayı tasfiye edildi”, “Tasfiyeleri durdurun” vb.

Yöre komitesi sekreterliği, geçici ve EK kararına bağlı bir bağlantı görevidir. Vural D.’nin partide asıl çalıştığı organ ise ÜB’dir, ve kendisine o düzeyde başka bir görev verilmiştir. Bu karar tasfiye değil, görev değiştirmeydi. Bu karar moral açıdan haklı, tüzüksel açıdan geçerli, siyasal gerçeklik açısından yerindedir. Böyle bir durumdaki yöneticiden verimli örgüt çalışması beklenemez.

ÜB böyle bir kararı alırken Lenin’in söylediklerini kendisine klavuz edinmiştir:

“Serrati yoldaşın bahsettiği yanlışlar küçük yanlışlardır ve düzeltilmesi, Menşevikler tarafından devrimin sabote edilmesine izin verme ve devrimin kendisinin yıkılması “yanlışından” bin kat daha kolaydır. Bu çok açıktır. Macaristan örneğinde çarpıcı biçimde açığa çıktı. Bizim deneyimimizde de doğrulandı. Rusya’daki üç yıllık proleter hükümet döneminde *bir çok kereler* zor durumlar ortaya çıktı. Ve eğer Menşevikler reformistler, küçük burjuva demokratlar partide kalsalar ve hatta Merkez Yürütme Komitesi gibi merkez Sovyet organlarında azımsanmayacak sayıda bulunmuş olsalardı, Sovyet rejimi çok büyük olasılıkla devrilirdi.

“Serrati, İtalya’da var olan geçici durumun kendine özgü özelliklerini anlamadı, ki İtalya’da herkesin itiraf ettiği gibi, devletin ele geçirilmesi için burjuvazi ile proletarya arasındaki sonul savaş yakındır. Böyle bir anda,

yalnızca Menşevikleri, reformistleri, Turatistleri partiden uzaklaştırmanın mutlak gerekliliği yanında, *sallanan ya da reformistlerle "birliğe" eğilim gösteren çok iyi komünistlerin de sorumlu görevlerden uzaklaştırılması yararlı olabilir.*

"Pratik bir örnek vereyim. Rusya'daki Ekim Devrimi'nin arifesinde hemen arkasında belli sayıda çok iyi komünistler halkımızın şimdi hatırlamak bile istemediği bir hata yaptılar. Neden hatırlamak bile istemiyorlar? Çünkü, *eğer özel bir neden yoksa artık tam olarak düzeltilmiş hataların hatırlatılması yanlıştır.* Ama İtalyan işçilerinin yararına bu hataları hatırlatmakta yarar vardır.

"O sıralarda, Zinovyef, Kamanef, Rikof, Nogin ve Milyutin gibi önde gelen Bolşevikler ve komünistler sallandılar ve Bolşeviklerin aşırı derecede soyutlandıkları, ayaklanmanın başını çekerek çok büyük bir risk aldıkları ve menşeviklerin belli bir kesimine karşı tavizsiz tavır aldıkları gibi konularda korkularını dile getirdiler. Çatışma o kadar keskinleşti ki, bu yoldaşlar, Sovyet devriminin düşmanlarını mutlu ederek, hükümet ve partideki tüm sorumlu mevkilerden istifa ettiler. Olay öyle yerlere gelişti ki, partimizin Merkez Komitesi istifa eden yoldaşlarla basında çok ateşli tartışma yürüttü. Ama birkaç hafta — en fazla birkaç ay sonra — tüm yoldaşlar hatalarını anladılar ve parti ve Sovyetlerdeki bazı en sorumlu görevlerine döndüler.

"Neden bunun böyle olduğu kolayca anlaşılabilir. Devrimin arifesinde ya da zafer için savaşımın en yüksek noktasında, parti saflarındaki en küçük bir sallantı *herşeyi yıkabilir*, devrimi çıkmaza sokabilir ve iktidar henüz sağlamlaştırılmadığı için ve iktidara olan saldırı hâlâ çok güçlü olduğu için iktidarı proletaryanın elinden alabilir. Eğer sallanan liderler böyle bir zamanda istifa ederse bu partiyi, işçi hareketini ve devrimi zayıflatmaz, güçlendirir."¹ (abç)

Lenin'in söz konusu ettiği ortam farklı ama ana fikir aynıdır: Kritik dönemde parti hattında ikircim gösteren

1. Lenin, *agy*, c.31, s.384-385.

çok iyi komünistleri bile...

4. Verilmek istenen ve kabul edilmeyen görev, yöre komitesi sekreterliğinden daha az önemli değildi. Bu hâlâ ona kişi olarak güvenildiğini gösteriyordu. Bu kendilerine söylenildiğinde kurnazca bıyık altından gülüp, “bu kızağa çekmektir” diyorlar. Oysa önerilen görevi yürüten bir başka ÜB üyesiydi.

5. Parti yıkıcılığının ilk ikircimli-utangaç günlerinde “partide ÜB diktatörlüğü var” diyorlardı. Sonradan bunu “kişi diktatörlüğü”ne çevirdiler.

KP merkeziyetçiliğini böyle adlandırmaları kendi bilecekleri iştir. Fakat diyelim ki partide diktatörlük var. Böyle bile olsa, bu partinin %95’inin onayıyla ayakta duran, *çoğunluğun, tüzüğe uygun diktasıdır.*

Kendilerinin birdenbire, başıbozuk dayatma biçiminde yapmak istedikleri ise çoğunluğun karşısında çok küçük bir azınlığın şantajıdır. Buna boyun eğmek, *partiyi azınlığın diktasına teslim etmek olurdu.*

İsteyen istediğini yapar. Parti de istediğini yapar. Azınlık çoğunluğa, alt organ üst organa uymadı mı orada konuşacak konu yoktur.

Partide kişi diktatörlüğü olup olmadığına karar verecek olanlar o kişinin çalıştığı organlar, parti örgütleri ve en sonunda kongredir. O kişinin bu konuda söyleyeceği *hiçbir şey olmamalıdır.*

6. Vural D. Almanya’ya dönünce kararı çiğneyerek herkesi arıyor ve anlatıyor: “Farklı görüşler savunduğum için beni görevden aldılar. Size şöyle ya da böyle yapın demiyorum, yalnız bunu dikkatli değerlendirmek gerekir.” Ondan sonra da, “ben örgütlemedim” diyebiliyor! Ardından gelen tüm olayların *tek sorumlusu bu tutumdur.* Fakat bir yanıyla da yine “çitin üzerinde” tutum, *değil mi?*

7. Almanya’nın bir bölümünde başıbozukluk ortalığa dökülünce yeni görevli yoldaşlar hemen gittiler. Önce, yöre komitesi ile toplantı yaptılar. Komitenin sorunlu üyeleri önce görevlerini devretmeyi reddettiler. Fakat bir rol paylaşımı içinde sonunda Vural D. yöre komitesi sekreterliğini devrediyor. (Sevinç ise K. sekreterliğini devretmiyor.) Ondan sonra “bak ben görevi devrettim”

diyor. Bu yine oportünizme özgü “ince taktik” olmuyor mu?

Dahası, Vural D. görevi devretmesini disipline uyduğunun örneği olarak gösteriyor. Görevi devretmek disipline uymak ise, devretmemek de *disiplini çiğnemektir*. Demek ki Vural D. K. komitesinin disiplini çiğnediğini kabul ediyor. Öyleyse neden bir kere olsun yoldaşlarını uyarmadı, uyardı da dinlemedilerse neden bir yöneticinin yapması gerekeni yapmadı?

8. Yeni görevli yoldaşlar daha sonra, K.’deki komiteyle toplantı yapıyorlar. İlginç bir toplantı bu. O yoldaşlar, Başta Vural D’nin karısı olmak üzere, bir ultimatoma okuyorlar. “Tasfiyeler durdurulmalıdır. Herkes görevlerine iade edilmelidir. ÜB kararlarını tanımıyoruz. Kongreye kadar açık tartışma istiyoruz.” Ve de “Notlar”ı veriyorlar. “Bunu A.H. Karadağ adıyla, hiç değiştirmeden merkez organda tüzüğün 35. maddesi uyarınca basacaksınız.”

Devrimci hareket böyle akli evliliklerden kurtulmadıkça işimiz zor. Bu insanlar tüzüğün 34 maddesini çiğneyip 35. maddesini istiyorlar. Burada tüzük suçu vardır. Ne 35. maddeyi kullanma hakları vardır, ne açık tartışma isteme hakları vardır. Her açıdan haksızdır. Böyle tutumlarla karşılaşınca, eski şarkı yeni solist diyoruz.

9. Vural D.’yi partiden uzaklaştırmaya götüren temel tutum ise şu oldu: ÜB, kendisine önce organlarda tartışalım, o alanı tüketelim, sonra birlikte ne yapmak gerektiğini düşünürüz dediğinde bu kişide sigortalar attı. “Ama örgütlere görüşlerimi duyuramayacağım o zaman. Organlarda beni boğacaksınız tartışmalarla! Azınlık nasıl çoğunluk haline gelecek?” Ne yapalım? Bu tüzükle kongreye gidilecek. Tüzüğü çiğneyerek yanına birkaç insan daha kazanmaya çalıştı. O kadar. Ancak bu yöntemle doğru yaratılamaz. Tüm söyledikleri doğru olsun, bu yöntemlerle kazandırılan “doğru” yine işe yaramaz. İyi niyetli bir durumla karşı karşıya değiliz. Bilerek işlenen parti suçu var.

Parti ağızdan tartışmayı bir de bu nedenle kesti. Son geldiği ÜB ve EK toplantılarında getirdiği yanlılar, yaptı-

ği çarpıtmalar tartışılmadı. Çünkü iyi niyetli bir tutum yok. Tartışma içinde en çürük noktalarını anlıyor, başka şeyler getiriyor. Yanlış bulma çabası ise ısrarla sürüyor.

10. Tüzüğe uymayacağını söyleyen bir komünistin organından istifa etmesi gerekir, ama etmiyor, bu kararı almayı da partiye bırakıyor. Aslında kendi almış kararı, adını koymayı partiye bırakıyor ve bunu da tabii malzeme olarak kullanacağını düşünüyor. "Beni tasfiye ettiler." Tasfiye varsa bundan sonra başlar. Buraya dek "tasfiye" yoktur. Yapılanlar karşısında alınan önlemler çok hafiftir. Önemli olan herkese partinin iyi niyetini göstermektir ki bundan yine parti kazanır.

Bu şekilde, tüzüğü, disiplini çiğneyen, partiyi yıkmak için "Yürükoğlu kliği" diye bildiriler çıkaran bir "İşçinin Sesi'ci" gurup var. Ne kadar bayat. Partinin her yanında yoldaşlar Mannheim bildirisini okuduklarında bunun partili dili olmadığını anladılar.

Parti yıkıcılığı vardır. *Parti yıkıcılığına parti platformları kapalıdır.*

Her bölünme arınma anlamını taşımaz. Her bölünmeden partiler güçlenerek çıkmazlar. Fakat partimiz bu olaydan örgütün iç gerçeği açısından güçlenerek çıkıyor. Bu bölünme değil, arınmadır.

E. ENERJİNİZİ İÇE DÖNDÜRMEYİN

Olayların partiye düşmanlığın boyutlarını açığa çıkardığı andan başlayarak prati bir tek soruya yanıt aradı: Örgüt olarak bu olaydan nasıl yararlanacağız?

İlk yapılması gereken, bu olaydan yararlanarak Almanya'da partili ile partisizin ayrışmasını sağlamaktı. İyice ayrışmalıydı, partiye güvenen. Ondan sonra bu durumu Almanya'da *İşçinin Sesi'*ne yaraşır bir örgüt yaratabilmek için gerçek bir olanak olarak değerlendircektik.

İlk hedef büyük bir başarıyla, gün gün, saat saat yoldaşların kararlılığını, sabrını, partiye bağlılığını sınaya sınaya gerçekleştirdi. Partiliyle partiye yaraşmayan ayrıştı.

Almanya'da partinin *çoğunluğu* partisine daha sıkı sarıldı.

Şimdi, ikinci hedefi, Almanya örgütünü hâlâ partimizin sırtında taşıdığı bir örgüt olmaktan çıkarıp, Avrupa'daki çalışmanın can damarı, ana kaldıracı yapma hedefini önümüze koymanın günü geldi.

Bu noktada tüm yoldaşlar birşeye çok dikkat etmelidirler: Bir süredir yaşanmış olaylar parti örgütlerini içe döndürmemelidir. Bize çok gerekli olan zamanı, enerjiyi boşa harcatmamalıdır. O zaman düşmanın tuzağına düşülür. *Sorunların ve konuların asıl olarak çözüleceği yer pratiktir.* Fikir olarak hangisi doğruduru ayırdeden insanlar için bu tartışma zaten başlamadan bitti. Konferanstan bu yana gelen faşizm anlayışımızla yeni tezler birbirinin uzantısı oldu. Yepyeni şeyler söylemedik. Örgüt için bu sorun çoktan aşıldı. Şimdi kitabın asıl olarak ikinci kısmına geliyoruz. Partimizi Türkiye çapında bir güç yapacak, parti içinde de her çeşit kariyerist ve fırsatçıya parti birliğini bozmadan önce 10 kez düşünmeyi dayatacak olan, bu bölümde önümüze koyduğumuz görevleri yaşama geçirebilmemizdir. Orada her komiteye görevler var. Bu görevleri yerel koşullara indirmek gerekiyor.

Bu olayın parti örgütüne ve kadrolara zararı olmadığı, tersine ağırlıklarını atan örgütün daha hızlı koşacağı açıktır. Olaylar *İşçinin Sesi*'ne zarar vermiştir ama bu zarar (a) partimizin kamuoyu önündeki prestijine verilmiş zarardır, (b) zaman kaybıdır, (c) mali zarardır. Pek çok düşünen insan şimdi, "*İşçinin Sesi* de böyleymiş" diyebilecektir. Önümüzdeki dönemde bu yargıyı, bunu hak edenlere postalamak, partimizin niteliğini kamuoyuna daha iyi tanıtmak önde gelen görevlerimiz arasındadır.

Bunun ötesinde, kadro düzeyinde zararımız yoktur. Tam tersine bir çeşit *kart yenilemesi* oluyor. Böyle bir ülke, böyle bir devrimci hareket olduğumuz için biraz tansiyonlar yüksek ve heyecanlı oluyor, hepsi o kadar.

F. İŞÇİNİN SESİNDE KRİZ OLMAZ

Neden devrimci hareket farklılıklarını düzgün bir çerçeve

içinde tartışmıyor? Neden birdenbire yalanlar, iftiralar, düzeysiz suçlamalar ortalığı sarıveriyor?

Neden Türkiye devrimci hareketinde *Makyavelizm* bu denli yaygın? Neden, saçmasapan biçimde “ilke” düzeyine yükseltiverdiğimiz şeyler için herşey mübah oluyor?

Neden amaca giden yolda her araç mübah?

Bu, hareketin genel sınıf karakterinin, burjuva ideolojisinin etkisinin boyutlarının en güzel göstergesidir. İşine gelmediğinde kabul etmeme, *meşruluğun kaynağını güçte görme*, zorun tarihteki rolünü karikatür gibi anlama!

Devrimci hareket 71'den öğrenmedi. 80'den öğrenmediği ortada. Hiç olmazsa Avrupa'da. Tam birbirimizi en çok dinleme, ilkelerde savaş-devrimci kardeşlik görev iken. Fakat Türkiye'de, hele hapishanelerde hava bu değil. Geleceğin güvencesi de Türkiye'deki havadadır.

Türkiye devrimci hareketinin genel düzeyinin, ortaya çıkan bölünmelerde ve bölünmelerin izlediği yolda mutlaka rolü vardır. Bu tartışılmaya değmez demiyorum, ancak bu olayı tam olarak anlattığını sanmıyorum, çünkü bir de Türkiye örgütlerimiz var. Faşizmin ortadan kalktığını biz söylemeden önce Türkiye söyledi. Türkiye'den gelen yazı ve raporlarda faşizmin çözülmesi yalnızca örgütün kullandığı klişe olarak bir yere yapıştırılıyordu. Yazılanların tüm mantığı faşizmin kalktığını söylemek istiyordu.

Türkiye devrimci hareketinin ortamı olayın içinde geçtiği çerçevedir. Öte yandan partiliyken böyle değillerdi bu insanlar? Nedeni onun için başka bir yerde daha aramak gerekir. Her örgütte muhalafet olarak çıkanlar mutlaka yönetime tüzüğü çiğniyorsunuz derler. Bir kere bunu bize karşı gerçek bir silah olarak kullanamıyorlar. İkincisi ve asıl önemlisi partinin hattı doğrudur. Şurasında burasında eksikinin fazlasının olmaması olanaksızdır ama bugünün en doğrusudur. Mutlak doğru değil, bugünkü en doğru çerçevedir. Böyle olunca buna karşı çıkmak için başka motifler gerekir ve tüzüğü kılı kılma uygulayan ve ideolojik hattı da en doğru olan bir partiye karşı düzgün bir savaşım yürütmek çok güçtür. Bunları birlikte düşündüğümüzde herhalde en tam yanıtı vermiş oluruz. Biri genel toplumsal çerçeveyi veriyor, ötekiler de örgütün

gerçekliği içinde yanıtlar veriyor. Bunların yanı sıra bir de en temel bir nedeni, Türkiye siyasal ortamının yaptığı keskin dönüşü, yeni biçimlenmeyi unutmamalıyım.

Parti disiplinine başkaldırı girişimi, Almanya örgütü içinde bile fazla ciddi bir sorun değildir. Bu olayın partimizin bütünü için önemi *başka bir yerdedir*. Tam da kadro hareketliliği, “operasyon mantığı” üstüne yazdıklarımızın mürekkebi kurumadan ortaya çıkan bu olay, bir süredir gözlemekte olduğumuz ama düzeltmek için kongreyi beklediğimiz örgütsel eksiklerimizi ve eskiyen yanlarımızı daha iyi açık etmiştir. Bu olaydan parti bütünüün çıkaracağı *dersler* vardır. Tüm parti, EK öncülüğünde ve aracılığıyla bu dersler üzerinde duracak, tartışacak ve kongreyle birlikte girilecek yeni çalışma döneminin örgütsel alt yapısını yeniden biçimlendirecektir.

Bugünkü yönetim örgütlenmesi içeriği ve modeliyle 1979-1980’in ürünü, o koşulların gereksinimine yanıtı. Bu içerik ve biçim bugünkü gereksinimleri karşılamakta giderek güçsüz kalmaktadır:

— Kadronun bir bölümü, partinin genel gelişmesinin gerisinde kalmıştır.

— En zor koşullar altında parlak sınav vererek süzülen yoldaşları yönetim aygıtına emmeye bu şema içinde çok az olanak vardır.

— Bugünün fiili örgütsel ve teorik görevleri, çıkış dönemimizle kıyaslanmayacak denli karmaşıklaşmış ve derinleşmiştir. Bu yükün daha iyi ve modern bir işbölümü içinde yeniden dağıtımı gerekmektedir.

— Parti, üyeleri açısından yoldaşça güvenle ayakta durur, örgütü açısından örgütsel güvensizliğe dayanır. Oysa partimizde, ilk çıkış döneminin “ufak kadro” etkilerinin sürmesiyle örgütleri denetimde eksiklik, fazla güven, boş bırakma vardır. Yeni bir şema, yeni bir çalışma biçimi gerekiyor.

— Özellikle Avrupa’da parti üyeliği standardı düşüktür.

Yoldaşlar, bu olayın tüm mantığı aslında tek bir temel soru soruyor: *Nasıl bir parti istiyoruz? Ve Lenin’in doğrulu-*

ğunu bir kez daha kendi deneyimimizde görüyoruz. Önümüzdeki dönemde yoğun olarak bu konuyla ilgileneceğiz.

Nasıl bir parti? Kolay parti üyeliği, çok kafa, farklı platformların “barış” (kavga) içinde yan yana yaşaması mı? Profesyonel devrimciler örgütü, üyeliğin en büyük onur olduğu demir disiplinli monolitik parti, yığnsal üyelik yerine yığnsal etkinlik mi?

Bizler seçimimizi ikincisinden yana yapmışız. Mutlaka ve mutlaka parti üyeliği en yüksek onur olmalıdır. Kapıyı çalan girmemelidir. Mutlaka bunun önüne geçmek gerekiyor. Yoksa, nerede kaldı öncü müfreze? Kim bizimle çalışmak istiyorsa o kadar iş var ki, gelsin çalışsın ama parti üyeliği başka.

Kesinlikle vardığımız noktadan başlamak zorundayız. Bu olay hele iyice damlattı. Malzeme böyle diyorlar. Ne var ki, parti normlarını da düşüremeyiz. Lenin’in dediği gibi bir parti. Yaşam da gösteriyor ki Lenin doğru. Öyleyse onun dediklerini daha dikkatli yapmak zorundayız. Toplum çapında siyasal etkinliği olan örgüt istiyoruz. Bir sekt istemiyoruz. Siyasal partinin tanımında ülke çapında örgütlenmişlik vardır. Herkes unutmuyor, beş kişi bir araya geldi mi siyasal parti oluyor. Yok, *siyasal parti demek, ülke çapında örgütlülük demektir...* O zaman ne yapmamız gerekiyor? Toplumun düzeyini bir anda yükseltmeyeceğimize, öte yanda ideolojimizi bırakıp şefflik taslayamayacağımıza, aradaki uçurumu bir kaç 10 yılda kapataamayacağımıza göre yığnsal çapta yapılacak bir tek şey vardır. Gerçekten Lenin’in dediği gibi bir profesyonel devrimciler partisi, en geniş yığın etkisi için kafa sayısının yerine başka araçlar.

İşin bir anlamda ters bir mantığı var. İnsana sanki Türkiye’de parti üyeliği standardını daha yüksek tutmak gerekir gibi geliyor. Orası Türkiye. Avrupa’da ise daha geniş davranılabilir sanılıyor. Burjuva demokrasileri, rahat bir ortam, terör çok gerilerde duruyor. Oysa hiç de öyle değil. Eğer Avrupa’daki partililer Türkiye toplumunun bir parçası olarak, Türkiye’ye gitmek üzere, Türkiye koşullarına göre kurulmuş merkeziyetçi bir partinin

üyeleri olarak, Türkiye devrimi için çalışıyor olmasalar doğru. Fakat bu *Türkiye* komünist partisi. Türkiye'ye göre örgütlenmiş. Dolayısıyla partinin örgütlenme biçimiyle, merkeziliğiyle, Avrupa'nın demokratik ortamı çelişiyor. Avrupa'da yaşayan partili, bu parti içi koşulları kaldıramıyor. Parti, Avrupa'da başka, Türkiye'de başka tüzükle, normla çalışamayacağına göre bu çelişki (ki Almanya'daki olayların derinliklerinde de bu çelişki yatmaktadır) bizden ne istiyor? Türkiye'de bu görevi bir yere dek toplumun kendisi yerine getiriyor. Orada partiye girenle, Avrupa'da partiye giren arasında genel olarak söylüyorum, inanç-kararlılık-disiplin açısından büyük fark vardır.

Demek ki, Avrupa'da parti üyeliği ölçütlerini daha titizlikle gözeceğiz. Fakat o zaman da bu ölçütlere uyan insan sayısı azalıyor. Evet, ödün vermeyeceğiz. Parti üyesi olabilecekler üye olacak. Yoksa bu çeşit ihanetlerle belirli aralarda karşılaşmak kaçınılmazdır. Avrupa'da Avrupalı komünist değil, Türkiye koşullarına uyan komünist, üye olmalı. *İşçinin Sesi*'nin görüşlerini benimsiyorum diyen çok sayıdaki iyi niyetli devrimci, komünist için çalışacak çok yer, yapılacak çok iş var, dernekler, işçi birlikleri, sendikalar, fabrikalar, okullar vb. (Parti üyesi olmadım diye gönlü kırılıp gidiyorsa, Türkiye koşullarının istediği komünist olabilecek biri değildir zaten.) Ve yığın örgütlerinde çok daha esnek, çok daha geniş, demokratik bir çalışma, "hareket" tarzı çalışma.

Parti yıkıcısı gurup, "*İşçinin Sesi*'nin çözülmesi"nden, tıkanmasından, krizinden söz ediyor.

O devrimci çizginin yaratılmasında hiçbir katkısı olmayanların, onu yaratan ve geliştiren kadrolara karşı bunları kanıtlama çabası, *İşçinin Sesi*'ne gönül vermiş her militan tarafından ibretle izlenecektir. Bu bir yana, somut pratik, kuruntuyla gerçek arasındaki uçurumu ne güzel ortaya seriyor. Partinin devrimci hattını kavrayan ve o doğrultuda enerjilerini yoğunlaştıran komünistler tüm Avrupa'da gurur verici çalışmalar yürütüyorlar. Hamburg'da ve Fransa'da yoldaşlarımız kısa süre içinde ikişer greve öncülük ettiler. Hele Paris'teki son grevin tüm

Avrupa çapındaki sonuçları, inançlı ve nitelikli bir kadronun neler yapabileceğini gösterdi. Londra'da yoldaşlarımız son olarak İngiltere'de yaşayan Türkiyeli nüfusun %4 kadarını saatler süren 10 millik bir yürüyüşe çıkardılar. Şimdi sormak gerekir, tıkanan kim?

Bu gurubun getireceği ideolojik-siyasal konuların neler olacağını kestirmek zor değil ama somut olarak neler taşıyacağını bilmiyoruz. Hiçbirisi organına böyle konuları tutarlı görüşler olarak getirmedir. Bilmediğimiz için doğru şeyler de söyleyebileceklerini hiç olmazsa soyut olarak kabul etmek gerekir. Partili tutumunu bir anda yere tükürür gibi bırakanların doğru şeyleri (tek tek bile olsa) bulabileceklerini düşünmek çok zor ama olabilir. O zaman, söyledikleri arasından doğruları süzüp alırız ve örgütümüzün gelişmesi için değerlendiririz. Fakat, partimizi bu denli kolay yıkmaya kalkışanları özeleştirisiz aramıza almayız.

Her siyasal partiyi olduğu gibi partimizi de bırakan insanlar baştan beri oldu, bundan sonra da olacaktır. Bunlar olağandır, yaprak dökümünü, yenilenmeyi anlatır. Hele toplumsal ve siyasal yaşamın keskin dönemeçlerinde böylelerinin sayısı artar. Bu bir yanıla da döneme uygun, dönemin görevlerini kavramış kadroların öne gelmesi anlamını taşır. Fakat bunların hiçbiri *İşçinin Sesi*'nde kriz olduğunu anlatmaz. *İşçinin Sesi'nin devrimci çizgisinde kriz olmaz!*

Partimizin devrimci çizgisinde kriz olmaz çünkü *İşçinin Sesi* "kendinden kaynaklanan", "kendine özgü", "özel bir devrimci çizgi" yaratmıyor. Onun devrimci çizgisi denilen, yaşamın getirdiği değişik ortamları yakından izlemek ve her yeni ortamda işçi sınıfının devrimci çıkarlarını ortaya koymaktır.

YAZ TAARRUZU KAPANIŞ GECESİ KONUŞMASI

15 Aralık 1984'te 8. Özveri Taarruzu'nun kapanış gecesinde yapılan ve ilk kez bu kitapta yayınlanan konuşma.

Yoldaşlar, önce bir soru sorayım, çünkü ona göre konuşacağım.

Cebimde iki konuşma var: a) Biri böyle ortamlarda devrimcilerin alıştırıldığı, bir yöneticiden beklenen olgun ve dolgun bir konuşma. Dünyadaki gelişmeleri, Türkiye'nin ekonomik ve siyasal durumunu, IMF, NATO ve silahsızlanma görüşmelerini de katarak ele alıyor. b) Ötekisi böyle bir gecede içimden gelenler, kalıpsız ve şekilsiz. Hangisini istersiniz?

Peki, o zaman bir açıklama ile başlayalım. Tüzük. Yeni tüzük iki maddeli olacak.

1. Her zaman genel sekreter haklıdır.
2. Genel sekreterin haklı olmadığı durumlarda 1. madde geçerlidir.

"Ne kadar ciddi olursan o kadar iyi yöneticisin." Bazıları o kadar ciddi, o kadar ağırbaşlı oluyorlar ki, o vücut o başı taşıyamıyor ve baş aşağı, ayakları yukarıda yürümeye başlıyorlar. Oysa baş, yukarıda taşınmak içindir.

Evet, biz merkezi bir hareketiz. Demokratikliğimiz, serbest kongreler, seçimlerle vb. değil, "yoldaşça güven" denen şeyle belirleniyor.

Merkezi anlayış, küçük krallıklara karşıdır: Bölgecilik, bana bağlı çalışanla yönetici görüşemez, bana bağlı

çalışan doğrudan üst yöneticiye görüş bildiremez.

Bize kötülük ettiler... Ama iyi oldu dedikti. İyi olduğu bu toplantıdan ve sonuçlarından bellidir. Tüm örgütü ve yoldaşları saran "79 ruhu", 79 havası sözleri boşuna değildir. Onlar ise en basit burjuva politikası düzeyine düştüler. *Ördek fıkrası.*

Faşizm kalktı, demokrasi gelmedi, savaşım genişliyor, az bir zaman var... Ona göre çalışmalıyız. Türkiye'de ve Avrupa'da.

Türkiye devrimci çalışma açısından bugün yine birinci plandadır... Türkiye'de emekçi halkımız için canlarını ortaya koyarak çalışan yoldaşlarımıza, hapisanelerde taarruzumuz için resim yapan, el işi ören kardeşlerimize saygı ve komünist selamlarımızı iletiyorum.

Avrupa bir köprü başıdır, ama yalnızca bir köprü başıdır. Avrupa'da örgütlenilmez görüşü yanlıştır. Ama yalnızca köprü başıdır. Avrupa çalışmasında ideolojik yetişmenin büyük önemi vardır. Yoksa işte böyle, "*İşçinin Sesi* burjuva demokrasisini savunuyor" gibi görüşler çıkarılır. Türkiye'ye faşizmin geldiğini ilk söyleyen, faşizm yıllarında burjuva demokrasisini savunmayan, devrim hedefini koyan bir hareket neden burjuva demokrasisini savunsun! Faşizm varken, göreceli olarak daha iyi olan burjuva demokrasisini savunmuyorduk da şimdi mi savunacağız?

İşçinin Sesi devrim için savaşıyor. Bugün hedef, yığınları kazanma, sorunlarını bilme, onların dilinden konuşma, örgütlerimizi, birimleri iyi çalıştırabilme.

Bunun için iyi yetişmiş yönetici, örgütçü gerek.

Bugün bir görevi yerine getirdik. Çok başarılı bir taarruz bitirdik. Şöyle bir arkamıza yaslanalım ve bunun verdiği memnunluğu, mutluluğu iyice içimizde duyalım. Bu gece bunu kutlayalım, eğlenelim. Yarın yeni hedefler, yeni görevler. Önümüzdeki günlerin Avrupa'da en önemli görevi: *Hapisteki yoldaşlarımızla dayanışma.*

Yoldaşlar! Su sonunda varacağı yere ve hak ettiği yere varır. Buna hiçbir güç engel olamaz.

İşçinin Sesi doğru, haklı ve fütursuz bir savaş veriyor.

Bu savaşta büyüyor, yetkinleşiyor. Amacına ulaşmasına hiçbir güç engel olamayacaktır.

Biz disiplinli, örgütlü bir hareketiz., Dost, efendi, işinde gücünde insanlarız. Onun için bugün alçak sesle söylüyorum. Ama bu ses, düşmanın mecbur edeceği noktaya kadar yükselecektir. Çok yumuşak söylüyorum. *İşçinin Sesi* unutmaz ve affetmez.

Ne hapislerde, işkencelerde yapılanları ve yapanları... Ne de işçiye, emekçiye cehennem dayatanları, Türkiye Cumhuriyeti'nin burjuvazisini, onun muhafızlarını.

5.(1.) KONGRE: AÇIŞ KONUŞMASI

Mayıs 1985'te açıklanan 5 (1). Kongre'yi açış konuşması hem gazetede, hem *Kongre Belgeleri* kitabında yayınlandı.

Tüm delege yoldaşlarımı Eşgüdüm Komitesi adına selamlarım. Sizleri önce devrim şehitlerimiz anısına 3 dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

(3 dakikalık saygı duruşu yapıldı.)

Yoldaşlar sözümüzde durduk. Baştan beri parti olarak davrandık, gerçek bir parti olmayı amaçladık. Bugün kongremizi yapıyoruz. Çok şeyler çekildi, çok şeyler görüldü, ama hiçbir özveri boşa gitmedi ve bugün hapisten gelen yoldaşlarımızla beraber buradayız. Bunun için üstün bir özveriyle çalışan teknik büromuzu özel olarak kutlarız. Şimdi sizleri son kez eski parti marşımızı söylemeye davet ediyorum.

(Hep birlikte TKP Marşı söylendi.)

Yoldaşlar, siyasal olaylar genel olarak karmaşık ve kafa karıştırıcı gözüktür. Oysa siyasal ortam bir zincire benzetilebilir. Tüm zincire hakim olabilmek için rastgele bir halkayı değil, ana halkayı yakalamak gerekir.

1980 Konferansı sırasında ana halka devrimci durumu anlamak, ona göre örgütlenmekti. 1981'deki İkinci Konferans sırasında ana halka faşizmi anlamak, ona göre çalışmaktı. 1985 Kongre'de ana halka, faşizmin ortadan kalkışını ve ara dönemi anlamak, ona göre örgütlenmek, yeni görevleri belirlemektir. Kongremizin de başta gelen görevi bu ana halkayı yakalamaktır.

Türkiye'nin bir tek şeye gereksinimi var. Savaşkan bir

komünist partisi. Kongremiz bu temel belge altında toplanıyor: Türkiye'nin gereksinimi parti!

Yoldaşlar, tüm devrimci hareketin gözleri üzerimizde, dikkatle izliyorlar. Zaman geçirmeden çalışmaya başlayalım.

5. (1.) KONGRE KAPANIŞ KONUŞMASI

Mayıs 1985'te açıklanan 5 (1). Kongre'deki kapanış konuşması hem gazetede, hem *Kongre Belgeleri* kitabında yayınlandı.

Yoldaşlar, bu denli çeşitli konuları böyle derinliğine, bu denli kısa sürede bitirebilmemiz, 2. Konferans'tan bu yana zamanın boşa gitmediğinin en güzel göstergesidir. İdeolojik ve örgütsel birliğimiz, parti terbiyemiz, o günden bu yana dev bir yol almış.

Kongrede her konuda içten ve sözünü sakınmayan bir tartışma yürüdü. Tabii hepimiz, sert yumruklardan payımıza düşeni aldık. Fakat kimse de belden aşağı vurmadı, proleter devrimci tutum, tartışmaları başından sonuna belirledi.

Her partinin ilk kongresi en kritik kongredir, belirleyici kongredir. Türkiye'nin ve örgütün koşulları nedeniyle, belki bizim için, daha da kritikti. Bu sınavı yüzakıyla tam not alarak verdik.

Şimdi yoldaşlar, el birliğiyle kongre kararlarını hayata geçireceğiz. Bu ise sınavların en büyüğüdür. Tüm yoldaşlar, kongre kararlarını görev alanlarını ilgilendirmesi yönünden gözden geçirmeli ve zaman geçirmeden, bunları uygulamaya başlamalıdır.

Önümüzdeki dönem, yaratıcılık ve girişim dönemidir. Bu anlayışla çalışmalıyız. Hiçbir özveri boşa gitmiyor. Partimiz ilerliyor, yol alıyor, el ele, kalp kalbe, en sıcak yoldaşlık duygularıyla sarılı döne döne dövüşüyoruz. Türkiye'nin tek ihtiyacı parti, biz de bu karşı konulmaz gücü yaratıyoruz. Böyle bir partinin üyesi

olmakla, böyle vefalı dürüst, savaşarak enerji toplayan bir topluluğun gösterdiği güvenle görevlere seçilen yoldaşlar olarak gurur duyuyoruz. Bu güvene layık olmaya çalışacağız. Yaşasın Türkiye Komünist Partisi!

VI. 5 (1). KONGRE SONRASI...

Kızıl bayraklar
Dalgalanıyor artık
Silahları parlıyor
Parlıyor emekçinin
Parti sesleniyor
Bu son kavgadır yoldaşlar
Marks, Engels, Lenin
Haydi ilerleyin
Türkiye Komünist Partisi
Halkın öncüsü
Gelecek onun için savaşanların
(Parti Marşı'ndan)

THE LENINIST DERGİSİNİN ROPÖRTAJI

Britanya Komünist Partisi üyesi bir grup yoldaşın çıkardığı *The Leninist* dergisinin Haziran 1985 tarihli sayısından.

İşçinin Sesi, sayı 284, 10 Haziran 1985.

Soru: TKP-*İşçinin Sesi* Türkiye’de faşizmin bir “çözülme” süreci içinde olduğunu belirten bir tutum benimsedi. Bunu neden ileri sürdünüz ve bunun örgütün üze yüklediği görevler nedir?

Yanıt: Türkiye’de faşizm, devrimci durumu bastırmak, devrimi önlemek için geldi. Bu onun *acil amacıydı*. Bunun yanı sıra, devrimci durumu yaratan temel sorunları çözmek, emperyalistleşme sürecini ilerletmek ve Türkiye’de devlet tekelci kapitalizminin vardığı aşamanın gerektirdiği devlet, toplumsal yaşam ve ekonomideki merkezileşmeyi sağlamak gibi amaçları da vardı.

(...)

Faşizmin gidip gitmemesi, acil geliş amacının ortadan kalkma anı, uzun erimli amaçlarını gerçekleştirmek için zamanın uygun olup olmadığı, gittiğinde nasıl bir sürecin işleyeceği gibi soruların yanıtı siyasal güçler dengesine bağlıdır.

(...)

MGK’nın tek ve mutlak yönetici olduğu geçmiş durumla, cumhurbaşkanının başka güç merkezleri arasında bir güç merkezi olduğu şimdiki durum arasında temel bir farklılık vardır. Kriter, bir devleti faşist yapan örgütsel biçimin varolup olmamasıdır. Türkiye’de faşizmin işlevi ortadan kalktı. Dolayısıyla bu işlevin gerektirdiği üstyapısal şekillenme ve örgütsel biçim de

ortadan kalktı.

(...)

Türkiye bugün bir *geçiş dönemi* yaşıyor. Şimdiki rejim totaliter değil, anti-demokratik, siyasal olarak gerici, saldırgan ve milliyetçi bir rejim olarak ele alınmalıdır.

(...)

Varılan yeni aşama partinin önüne tek bir görev koyuyor: *Yığınları kazanmak*.

Yığınları kazanma amacı açısından üzerinde durmamız gereken ilk şey, parti örgütünü güçlendirmektir.

Bunun için önümüzdeki dönemde siyasal çalışmamızın dört yönünü şöyle özetleyebiliriz:

1. Aktif, militan, proleter yöntemler kullanarak her alana yayılacak bir demokrasi savaşı,

2. Çalışan insanların gündemdeki acil sorunları üzerinde yoğunlaşma,

3. Boy vermeye başlayan legal yapılar içinde, işçi sınıfının yanısıra özellikle gençlik, sonra da aydın ve sanatçılar arasında çalışma.

4. Çoğalan legal olanakların bizleri işçi sınıfı ve komünistler üzerinde süregiden baskıyı küçümsemeye götürmemesi için dikkat. Disiplin düzeyimizi ve konspiratif çalışmamızı yükseltme.

Soru: Komünist partisinin *İşçinin Sesi* kanadı demokrasi için yoğun bir savaşımın gerekliliğini önemle vurguluyor. Sizce Türkiye'ye demokrasi nasıl gelir? İstikrarlı burjuva demokratik bir rejim olabilir mi?

Yanıt: Evet, Türkiye'de yoğun bir demokrasi savaşımının gerekliliğini önemle vurguladığımız doğrudur. Nedeni, birinci soruda tartıştıklarımızla ilgilidir. Türkiye'de faşizm yoktur, ama demokrasi de yoktur. Genel olarak halkımız bugün varolandan daha yüksek düzeyde bir demokrasiye layık olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla demokrasi gerçek, yakıcı bir sorun haline geliyor. Bu öylesine gerçek bir sorun ki, burjuva siyasetçileri bile ülkeyi şu ya da bu yolla "demokratikleştirmeye" çalışmaktadır. Yani biz bunun için savaşmazsak, burjuvazi savaşacak. Halkın demokratik beklentilerini, şimdi varolandan birazcık daha iyi birşey için kullanma

yoluna gidecektir.

Demokrasi kavgasının ikinci ve daha önemli yönü, biz komünistlerin Türkiye’de demokrasi olarak neyi istediğimizdir. Başka bir deyişle üretici güçlerin gelişme düzeyinin Türkiye’de demokrasi olarak neyi gerektirdiğidir. Bu elbette burjuva “kahramanların” sunacağı, hatta halkımızın layık olduğunu düşündüğü demokrasiden daha yüksek düzeyde bir demokrasidir.

Sorunun iki yönü, demokrasi savaşımını önemle vurgulamamızı ve demokrasi için proleter bir yöntemle savaşmamızı gerektiriyor.

Görüşümüze göre Türkiye’ye demokrasi ancak devrimle gelebilir. Ve devrim de ancak başarılı bir demokrasi kavgasından geçerek kazanılabilir. Bu nedenle demokrasi için devrim amacıyla savaşıyoruz. Türkiye’de istikrarlı bir burjuva demokrasisi olabileceğine inanmıyoruz. Her zaman söyledik. Yine de söylüyoruz. Ya faşizm ya da devrim. Tüm diğer yollar geçici ve istikrarsızdır.

Soru: İşçinin Sesi’nin “İleri demokratik halk devrimi” amacıyla sosyalizm arasındaki ilişkiyi aydınlatır mısınız? Diğer bir deyişle devrimde aşamalar olacak mıdır?

Yanıt: Bir ülkenin nesnel durumu gerektiriyorsa aşamalardan söz etmenin hiçbir günahı yoktur. Türkiye feodal değil kapitalist bir ülkedir. Dolayısıyla Türkiye için bildiğimiz anlamıyla aşamalardan söz edilemez.

Ancak yine de aşamalardan söz edilebilir. Devrimimizde aşamaları farklı bir biçimde açıklıyoruz. İDHD’den iktidarın işçi sınıfınca fethedilmesini anlıyoruz. Yani ileri demokratik devrim siyasal bir devrimdir. Diğer yandan sosyalizm, üretim biçiminin değiştirilmesi ve sosyalist üretim biçiminin kurulmasıdır. Bu Marks’ın dediği gibi toplumsal bir devrimdir.

Böylece, önce bir siyasal devrim, ondan sonra da bir toplumsal devrimden söz ediyorsak bu anlamda kullanıyorsak, evet aşamalar vardır. Ama aşamalar derken dünya komünist hareketinin anladığı anlamda aşamalardan söz ediyorsak, işçi sınıfı siyasal devrim aşamasında yeteri kadar güçlü olur ve hegemonyasını kurarsa, o zaman herhangi bir aşama olmayacaktır.

Soru: Devrimci hareketin ve işçi hareketinin şu andaki durumu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? Partinin resmi, yani menşevik kanadının durumu nedir?

Yanıt: Nesnel koşullardaki her keskin dönüş devrimci harekette karışıklığa yol açar. Devrimci durum olduğunda, faşizm geldiğinde de aynı şey oldu. Faşizm devrimci bir yolla değil, yavaş yavaş çözüldü. Bu nedenle devrimci hareketteki dalgalanma da yavaş yavaş geliyor.

Sendikalarda o kadar çok basınç var ve taban o kadar güçlü ki, Türk-İş bile büyük şehirlerde gösteriler planlıyor. Süleyman Demirel'in partisi Doğru Yol, diğer bir burjuva partisi olan SODEP anayasayı değiştireceklerini söylüyorlar. İnsanın neler olup bittiğini anlamaması için gerçekten kalın kafalı olması gerekiyor. Ama *İşçinin Sesi* "çözülme"den söz ettiği için devrimci hareketin geri kalan tüm kesimleri "faşizm" formülüne yapıştılar. Rekabet mantığıyla düşünüyorlar. İdeolojik ortodoksluk, özellikle zor durumlarda iyidir. Ancak bu, o değildir.

Bununla birlikte söyledikleriyle yaptıkları tamamıyla farklı şeylerdir. Bizim menşeviklerle Dev-Yol gibi hareketler ideolojik konularda "pürist" değildir. Onlar ideolojiyi, pratiğin genellemesi, pratik için bir rehber olarak görmüyorlar. O halde ne yapıyorlar? Bir yandan hâlâ faşizm olduğunu söylüyor, öte yandan da faşizm yokmuş gibi çalışıyorlar.

Bu tür hareketleri, sorunun ideolojinin önemi ve ilkeli tavır olacağı bir çizgi üzerinde böylecek bir kriz ortaya çıkacaktır. Ne olduğunu gören ve buna uygun hareket eden, ancak bunun ne olduğunu söylemeyen örgütlerde bu çizgi üzerinde bir bunalım olacaktır.

Faşizmin olduğunu söyleyen hareketlerin çoğu faşizm varmış gibi davranmaktadır. Bunlar daha büyük bir sorunla karşılaşacaklardır. Birinci kategoride olanların ikiyüzlülük sorunu vardır. Ancak bunalımdan çıkış yolu bulabilirler, çünkü gerekli olanı yapıyorlar. İkinci kategoride olanlar ise treni tümünden kaçıracaklardır.

Diğer taraftan bugünkü durumun farklı bir tarzda menşeviklere yardım ettiğini düşünüyorum. Legal çalışma için bariz bir fırsat var ve bu fırsat büyüyor. Legal çalışma,

ancak kendini gizleme ve örtülü bir dille konuşma koşuluyla. Bu devrimcilerin sokaklara çıkmadan önce biraz daha beklemleri gerektiği anlamına gelir. Sokaklara çıkmanın zamanı gelince, kabarma menşeviklerin aleyhine olacaktır. Onlar bu tür bir çalışmayla başedemezler. "Saygıdeğer bir tarzda" burjuvazinin kendisi gibi hareket etmeyi gerektiren legal olanaklara gelince, bunu iyi yaparlar. Bu avantajı kullanırlarsa bunalımlarını bugün için çözebilir ve güçlenebilirler.

Soru: *İşçinin Sesi* örgütünde bir süredir program üstüne bir tartışma sürüyor. Bu programın önemli özelliklerinin kısa bir özetini verir misiniz? Ayrıca yenilikler var mı?

Yanıt: Programımızı İngilizce'ye çeviriyoruz ve kısa bir süre sonra yayınlayacağız. Yalnızca bu programla halkımıza pozitif bir alternatif sunduğumuzu belirtmekle yetineceğim. Türkiye'de bugüne kadar yazılan ve gerçekleştirilebilecek olan en kapsamlı ve ileri program olduğuna inanıyoruz.

Soru: Parti içi demokrasi devrimciler için en önemli sorunlardan biridir. Örgütlerimiz oportünist parti liderliğinin tartışmayı ezme için idari tedbirleri kullanmalarının olumsuz örneklerini yaşadı. Program sorunuyla ilgili farklılıkların özel olarak nasıl tartışıldığını ve örgütünüzde siyasal farklılıkların nasıl ele alındığını öğrenmek istiyoruz.

Yanıt: Parti legal olarak çalışabildiği zaman bütün yapı, tepeden tırnağa kadar, demokratik olmalıdır. Bu seçimler, açık tartışmalar, kooptasyonun kaldırılması, vb. anlamına gelir. Parti illegal olduğu zaman bu işleyişleri uygulayamazsınız.

İllegal bir partide seçim yapmaya kalkarsanız bu onu mahvetmenin en kısa yolu olur. Polis ve her türlü ajan partiye sızar. Bu nedenle illegal bir partide yalnızca MK için seçim yapabilirsiniz.

Kongre öncesinde MK belli bir üye sayısına sahip olan her örgütün yöre komitesi olarak değerlendirilmesini kararlaştırdı. Ve her yöre komitesi üye sayısına göre delegeler seçti ve kongreye yolladı.

İllegal partide demokrasi asıl olarak MK için uygulanır. Hücrelere ve bölge komitelerine vb. gelince, yoldaşıktan, yoldaşça güvenden söz edebilirsiniz, ama kurumlaşmış anlamıyla demokrasiden söz edemezsiniz. Diğer yandan partide demokrasinin mümkün olduğu kadar iyi işlemesi için olası her araçtan yararlanmaya çalışıyoruz. Partimizde her yoldaş kendi örgütünde, hatta MK ya da kongrede bile görüşlerini tartışmaya açabilir.

Menşeviklerle geçirdiğimiz deneyde, onların idari tedbirlerine karşı savaştık. Fakat partide merkeziyetçiliğe hiçbir zaman karşı çıkmadık. MK toplantıları istedik! Bu tür şeyler için savaştık. İllegal bir partinin üyelerine demokrasi için değil.

İllegal bir partinin gerçekten demokratik bir parti olamayacağını biliyoruz. İllegal partinin gerçekten demokratik olamayacağını söylemezsek ikiyüzlülük yapmış oluruz. Ancak işçi sınıfı siyasal haklarını kazandığı zaman parti demokratik ilkeler üzerinde çalışabilir.

Demokrasi bir oyun, bir oyuncak, bir fetiş değildir. İşçi sınıfı devrimci çıkarlara destek verdiği zaman demokrasiyi uygular. Parti legalken demokratik işleyiş devrimci çıkarlara katkıda bulunur. Ama parti illegalken bu, tehlikeli bir oyundur.

Türkiye'de yerel parti kongreleri toplamamız bir hataydı. 1979'da partiden atıldığımızda kafamıza takılı dev bir hayalet vardı. Partimiz 50 yıldır kongre toplamamıştı! 50 yıldır gerçek bir program ve tüzük yoktu! Üzerimizdeki bu baskıyla Lenin'in söylediklerini bile ihmal ettik. Yaptığımız bir hataydı ve pratik bize yine Lenin'in doğru olduğunu gösterdi. Bu kongrelerin ardından iki tutuklama kampanyası geldi. Biri İzmir'de, biri de İstanbul'da.

Soru: Bu kongreniz partinin bir *kanadının* kongresi mi olacak, yoksa Lenin'in 1912'de yaptığı gibi, *Partinin* kongresi olarak mı ilan edeceksiniz?

Yanıt: Biz, Bolşeviklerin RSDİP'de olduğu gibi, artık partinin bir kanadı değiliz.

Şimdi ayrı bir program, ayrı bir tüzük ve ayrı bir örgütle tamamıyla farklı bir partiyiz.

5 (1). Kongremizi toplamış bulunuyoruz. Maalesef partimizin tarihinde, toplanan her kongre, ilk kurucu kongre olmuştur. Bu nedenle "5" tarihi kökleri, "1" ise şimdiki durumu göstermektedir.

Kongrede 16 yöre komitesi temsil edildi.

Yoldaşlarımızın yarısına yakını cezaevlerinden gelenlerden oluşuyordu. Delegelerin %34'ü kadındı. Bu, özellikle bir Türkiye örgütü için olağanüstü bir rakamdır. Kongre oybirliği ile genel sekreteri seçti. Türkiye'de nasıl çalışılacağı konusu bütün yönleriyle tartışıldı. Durumun gerekleri doğrultusunda Türkiye'deki tüm örgüt yapısını değiştirdik.

Daha önceden program üç tartışma aşamasından geçti. Bu nedenle kongre başladığında programın 3. taslağı elimizdeydi. Bunu tartıştık ve bazı bölümlerini değiştirdik. Yeni program ve tüzüğü kabul ettik.

Soru: Dünya komünist hareketinin bugünkü durumunu, özellikle batı Avrupa'daki partiler söz konusu olduğunda, nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yanıt: Durumun karmaşıklığı karşısında her ne kadar biraz haksızlık olacaksa da, yargımızı birkaç cümleyle açıklayabiliriz. Komünist partilerinin "sosyal demokratlaşma" süreci vardır. Avrupa'da tüm komünist hareketin çözülmesi söz konusudur. Ve bu çözülme, yalnızca Avrupa'da değil ama Avrupa'da çok belirgin olarak son noktaya doğru ilerlemektedir. Az gelişmiş ülkelerde durum bu kadar belirgin değil. Çünkü oralarda hem yaşam daha zordur hem de partiler daha çok bağırılmaktadır. Bu, kendini militanlık olarak göstermektedir. Bir az gelişmiş ülke partisi elbette bağıracaktır. Bu, hayatta kalabilmenin yoludur ve militanlıkla karıştırmamak gerekir.

Büyük bir kriz vardır. Paradoks gibi görünecek ama, Avrupa partilerini, az gelişmiş ülke partilerinden daha kolay anlayabiliyorum. Avrupa partileri gerçekten tarihsel olarak sıkışmış durumdadır.

Geleceğe iyimser bakmak için her türlü neden var. Emperyalist sistemde gerçekten kötü bir kriz mayalanıyor. Gazetelerde bunun bütün belirtileri var. Bir "ticaret

savaşı" yakın görünüyor. Avrupa, Amerika ve Japonya'ya oranla çok avantajsız bir durumdadır. Bu, Avrupa'da yaşamın daha da zorlaşacağını gösteriyor. Bunun *en kötü* kriz olduğunu söylemek istemiyorum. Ancak en kötü krizlerden biri olacaktır.

Nesnel koşullar değiştiğinde, elbette yığınların psikolojisi de değişir. Bu nedenle Avrupa'da devrimci unsurların savaşıacakları ve örgütlenecekleri çok daha geniş bir alan açılacaktır. Türkiye gibi orta derecede gelişmiş ülkelerde fırsatlar ortadadır ve yakın gelecekte de ortadan kalkacak değildir. Gerçekten, kullanabilirsek, uzun bir fırsatlar dönemi var olacak. Ve görüşüme göre, Küba'dan biraz daha fazla ağırlığı olan bir ülkede devrim gerçekleşirse, dünya komünist ve devrimci hareketinde büyük değişikliklere yol açacaktır.

65. YIL KONUŞMASI

İşçinin Sesi, sayı 291, 23 Eylül 1985

Yoldaşlar, partimizin 65. kuruluş yıldönümü hepimize kutlu olsun.

Türkiye Komünist Partisi 65 yıl önce doğdu. Hepimizin birazını bildiği çok ihanet gördü. Sık sık da başını tutanlar onun yüce amaçlarına ihanet etti. En başta bu nedenle, bizim kuşağımız geçmişten çok az şey devraldı.

Bugün partimizin tarihinde iyi, güzel ne varsa alan ve büyüten, kötü, çirkin ne varsa reddeden ve yok eden bir oluşum geliyor. 65 yaşındaki TKP kabuk değiştiriyor. 65 yaşında ama 1985'de 5. Kongre ile yeniden doğdu. Bu anlamda hepimizi bir daha kutlarım.

Bu yıl kısa konuşacağım. 5. Kongre döneme ve görevlerimize ait herşeyi söyledi. Bize düşen, kongremizin koyduğu hedefleri gerçekleştirmektir.

Faşist rejimin çözülmesiyle onun yerini alan gerici rejim de çözülüyor. Kitaptaki cümlelerle yinelersek, bu çözülme belki devrimcilerin gönlünün istediği denli hızlı değil ama herhangi bir sürecin olabileceği denli hızlı.

Bu bir yılda Türkiye'nin toplumsal, siyasal ortamı kökten değişti. Burjuva siyasal çevrelerinin artık hiçbir kesimi 12 Eylül'ün *açıkça* ve tam olarak yanında duramıyor. MDP, Halkçı Parti gibi sahte muhalefet partileri liderlerini değiştirerek icazet görünümünü atmaya çalışıyorlar. Eski siyasetçilerin, üzerlerinde siyaset yasağı olanların çıkışları anayasayı ve yasaları deldi. Evren alttan alıyor. Tüm muhalefet partileri, bu kışa "gerçek muhalefet" yapmak üzere giriyor.

Daha önce böyle davranmıyorlardı. Şimdi neden böyle davranıyorlar? Çünkü yoldaşlar, burjuva siyasetçisi pragmatiktir. Burjuva siyasetçisi halkın nabzını çok iyi elinde tutuyor. Ve görüyor ki, bu rejim halkımızın istemlerine, özlemlerine tamamen ters düşmektedir. Halkın bu rejime verdiği destek yoktur.

Burjuva siyasetçileri doğal olarak halkın konumunu iki amaca birden alet ediyorlar. Birincisi halkın desteğini arkasına alarak başa gelmekse, ikincisi ve asıl önemlisi halkın tepkisinin sözcülüğünü kaparak patlamaların önüne geçmektir.

Çözülme denetimde tutabilmek, dizginleyebilmek için çeşitli yollar geliştiriyorlar. Bunların arasında üç tanesine dikkat etmek gerekir. Bunlardan birincisi, SODEP ile Halkçı Parti'nin, Doğru Yol'la MDP'nin birleşmesiyle parlamento dışındaki iki partinin parlamentoya çekilmesi oyunudur. Evren bildiğimiz gibi başlangıçta SODEP'in ve DYP'nin herhangi bir açık kapıyı kullanarak parlamentoya katılmalarına karşıydı. Şimdi bu birleşmeleri onayladığını gazeteler yazıyor. Bu durum bir yanıla faşizm sonrasında yerleştirmeye çalıştıkları rejimin de, yaşamın gerçekleri karşısında nasıl çarpılıp değiştiğini gösteriyor. Fakat bir yanıla da, çözülme yavaşlatmak, rejimi meşrulaştırmak, bu partileri parlamento içine çekerek iyice ehlileştirmek, daha ehlileştirmek, daha da ehlileştirmek amacını güdüyor.

Bu dönemde geliştirilen ikinci önlem, parti ve örgüt düşmanı burjuva sosyalizmine özgürlük tanımaktır. Devrimci çevreler için, Marksizmin parti fikrine, komünist partisine karşı olan, sol görünümlü, 12 Eylül'den önce keskin yazılar yazmış ama faşist dönemde ülkede legal yaşadıkları halde kılıplarına dokunulmamış bir çevre kullanılıyor. Bu çevre dört renkli, bol resimli dergilerle en bayat, en soysuz fikirleri, en yeni, en "Batılı", aynı zamanda en Türkiyeli sentezler olarak ortaya sürüyor. Bu gerçekten icazetli çevre, okullarda öğrenci dernekleri kurma savaşımını küçümsemeye, işçilerin sendikal savaşımını engellemeye çalışıyor. İğrenç amaçlarına uygun düşen bir halk dalkavukluğuyla en yoz müzikleri, en yoz

sinema artistlerini "halk seviyor" gerekçesiyle yüceltiyor. Günün ilgi çeken nesi varsa kullanıyor. Öyle ki, *Milli Gazete*'de bile yazılar yazıyor. Devrimcileri finans-kapitalle "tarihsel uzlaşma"ya çağırıyor. Tüm bunları yaparken ısrarla sürdürdüğü tek şey, varlığının da tek amacı olan, parti düşmanlığıdır. Gençliği Marksçı-Leninci yoldan uzaklaştırmaktır. Böyle olduğu için de, bu burjuva sosyalistleri çözülme sürecinin raydan çıkmasını istemeyen en gerici çevrelerin birer piyonu durumundadırlar.

Üçüncü olarak sendikal birliği engelleme ve parçalama. Burjuvazinin hain planlarından biri de işçi sınıfımızın sendikal birliğini parçalamaktır. Biliyorlar ki, Türkiye'nin koşullarında, Türk-İş'e sağlanmış bir sendikal birlik bugün belki sınıf uzlaşmacılığına da yarasa, yarın atom bombasıdır, en dehşetli silahtır.

Tercüman gazetesi bizi hedef aldığı son yayımlarında, bu bölme çabalarına destek veriyor. Komünistler Türk-İş'te birlik istiyor, diyor. Öyleyse, "Türk-İş'ten ayrılmak isteyenler komünist değildir, bu fikir kötü değildir" anlamına varıyor.

Çözülme denetimde tutmak için başvurulmuş bu ya da göremediğimiz başka önlemlerin hiçbirisi sökmeyecektir. Bir kere, DYP ve SODEP'i parlamento içine çekerek burjuvazinin iç çelişkilerini yumuşatma oyununun sökmeyeceğini Demirel'in ve DSP'nin tutumu gösteriyor. İkincisi, parti fikrine düşman burjuva sosyalistleri, burjuva soludur. Yığın hareketleri kaçınılmaz olarak yaklaşıyor. İlk yığın hareketleri ile birlikte bu burjuva sosyalizminin nasıl eriyip yok olduğunu göreceğiz. İşçi sınıfımızın sendikal birliğine gelince. Kapitalizm koşullarında işçi sınıfının bölünmüşlüğüne bitmeyeceğini biliyoruz. Ama bu birliği ağırlığıyla sağlamanın, savaşın sonunu belirleyecek unsurlardan biri olduğunu da biliyoruz. Türkiye işçi sınıfı bugün olgun ve deneyimli bir sınıftır. Bu çabaları boşa çıkaracağına inanıyoruz.

Yoldaşlar, bir yıl içinde Türkiye bambaşka bir yere geldi. Bugün artık Türkiye ortamı çok daha kolay görülüyor. Bir yıl önce faşizm çözüldü dediğimiz zaman, menşevikler ve benzerleri "orijinallik merakı" dediler.

“Orijinal görüşlerle örgütü ilerletme sevdası” dediler. Şimdi bunların üzerinden bir yıl geçti. Soralım bakalım, hangisi orijinaldir? Bugünkü Türkiye’ye, böyle bir ülkeye faşist demek, işte bu en büyük orijinaldir! Hem de Marksizme yabancılığın, hatta derinden düşmanlığın yaptırabileceği bir orijinaldir.

Yoldaşlar, faşizmin çözüldüğünü görmemek, böyle bir ülkeye faşist demek orijinalliği aynı zamanda *Türkiye devrimci hareketinin derin yapısal bozukluğunu* da bir kez daha gözler önüne serdi. Tabandaki militanların savaştanlığını bir yana bırakırsak, Türkiye devrimci solu, küçük burjuva yarım da diyemeyeceğim çeyrek aydınların sultası altındadır. Tabanda devrim için her özveriyi göğüsleyebilen devrimci yığınla var. Deneyim ve birikimleri arttıkça, bu çeyrek aydınları silkeleyip atacaktılar. Ama bugün böyle. Devrimci hareket üzerinde küçük burjuva aydını bile olamamışların sultası var. Bu durum devrimci hareketimize belli başlı dört özellik getiriyor.

Birincisi, bu küçük burjuva çeyrek aydınlar Marksizmi bilmiyorlar. Bildikleri kadarıyla da yarım yamalak, birbirinden kopuk kalıplar halinde biliyorlar. “Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz” gerçeği Türkiye’de çok güzel görünüyor. Yine hatırlatalım: Türkiye’de finans-kapitali, devlet-tekel kapitalizmini, emperyalizm aşamasını, devrimci durumu, faşizmi, faşizmin çözüldüğünü göremeyen bu yöneticiler, devrimci potansiyeli bir daha, bir daha kırdırmaktan başka ne yapabilirler?

İkincisi, bu küçük burjuva çeyrek aydınlar yaşamı izlemeyi de bilmiyorlar. Kafalarındaki kalıplar buna da engel oluyor. Oysa Türkiye’nin bugününü anlayabilmek için sağlam bir sağduyu büyük ölçüde yeterlidir. Herşey gözler önünde.

Sonra bu yöneticilerin büyük çoğunluğunda “saygı-değerlik” hastalığı var. Mesajlar, protokoller, kutlamalar, sonuç bildirgeleri, vb... “Önemli insan” pozları var.

Dördüncü olarak, bunlar yaşamı izlemeyi, onun gösterdiği teorik genellemeleri yakalamayı bilmiyorlar ama, bunların büyük çoğunluğunda günlük çıkar konusunda son derece ilkesiz bir pragmatizm var. Günlük

çıkarlarını iyi biliyorlar.

Bu küçük burjuva özellikler dalga dalga devrimci hareketin bütününe yayılıyor ve harekete *bugünün en büyük tehlikesini* taşıyor. Bu tehlike devrimci hareketimizi ipotek altına koyma tehlikesidir. Komünist partisini kendi devlet politikaları içinde bir dostluk derneği gibi değerlendiren geleneksel yaklaşımların yanına son yıllarda bir de Suriye, Irak, İran, Libya gibi ülkeler eklendi. Sorarsanız, bunlara “proleter enternasyonalist yardım” deniyor. Bilmediğimiz ne kadar çok “proleter enternasyonalist”(!) ülke varmış bu dünyada.

Komünistler gerçek proleter enternasyonalizminin değerini çok iyi bilirler. Ne var ki, şu ya da bu devletin o günkü erk yapısınca belirlenen geçici çıkarları uğruna “önerilenler” proletarya enternasyonalizmi değildir. Proleter enternasyonalizmi dünya devriminin ve ülkemiz devriminin çıkarlarını, devrimimizin dünya ve ülke gerçeklerinden çıkan bağımsız gelişim yolunu ipotek altına almaz. Bugün devrimci hareket için en büyük tehlike budur yoldaşlar. İpoteği engellemek, devrimin bağımsız yolunu korumak, güçlendirmek, herkese, herşeye karşı güçlendirmek, yine komünistlere düşüyor. Devrimimizin, dünya işçi sınıfının ve dünya devriminin çıkarlarından bağımsızlığını değil, şu ya da bu kesimin geçici ve kesimsel çıkarlarından bağımsızlığını gözbebeğimiz gibi korumak temel görevimizdir.

Türkiye solunun bu özetlediğim durumu, ara dönemin özellikleri üzerine oturunca, bu dönem devrimci hareketi bekleyen ikinci tehlike de büyük ölçüde ortaya çıkıyor. Önce ortamın özelliklerini hatırlayalım. Giderek genişleyen ama gerçek anlamda devrimci propagandaya hâlâ kapalı legal olanaklar. Yığın eylemlerinin yokluğu. Sola dönük çevrelerin 12 Eylül yenilgisinin ve terörünün şokunu henüz atlatamamış olması. Çok sayıda tövbekar, yığın, “bu böyle olmaz” diyenin ortalıkta varolması. Ortamın bu özelliklerini devrimci hareketin yukarıda değindiğim yapısal bozukluğu ile birlikte düşündüğümüz zaman, bu dönemde burjuva sosyalizminin ve menşevik oportünizminin güçlenmesi için son derece elverişli

koşullar olduğunu görürüz.

Menşevikler açısından 1973-74 yıllarına benzer bir durum var. Yalnız menşevikler bugün 73-74'den daha avantajlılar. O günlerde çok az sayıda örgüt, çok az sayıda partili vardı. Bugün öyle değil. Yılgınlık psikolojisini, yığınları bugün daha geniş toparlayabilme şansları vardır. Bu büyük avantajları yanında bazı dezavantajları da var. Bunların birine biraz ileride değineceğim.

Bu dönemde bu iki eğilimle savaşımlı yeniden yükselteceğiz, yeniden hızlandıracağız. Ve anlatacağız ve göstereceğiz ki, devrim için savaşmayana komünist denmez.

Devrim için savaşmayana komünist denmez ama devrim için *doğru* savaşmayana da komünist denmemelidir. Bu konuda da iki örnek vermek istiyorum.

Birincisi, ki bunu artık açıkça söyleme zamanı geldi geçiyor, Kürt komünistlerinin tutumudur. Yıllardır Türk komünistlerinin yapması gerekeni söylerler, onların geçmişini şövenlikle suçlarlar. Bunda hakları vardır. Türkiyeli komünistlerin geçmişi şövenizme bulaşmıştır. (Fakat *İşçinin Ses*'inde böyle birşeyi hiçbir zaman bulamamışlardır, bulamayacaklardır.) Tarihten gelen bir haklılıkla ezen ulus komünistinin görevini sürekli beynimize çakarlar. Biz bundan gocunmuyoruz. Kimse bize hatırlattığı ya da hatırlatmadığı için görevlerimizin peşinde değiliz. Ezen ulus komünistinin, ezilen uluslara ikircimsiz, koşulsuz ayrılma hakkını, ayrı devlet kurma hakkını savunması gerektiğini gayet iyi biliyoruz ve pratiğimizde de bunu ilk günden beri uyguluyoruz. Peki, yoldaşlar için bir de öteki yanı var. Ne oldu ezilen ulus komünistinin görevine? Neden bundan hiç konuşulmuyor? Ezilen ulus komünistinin de, tüm ulusların özgür ve gönüllü birliğini savunması, bunu aktif propaganda etmesi, bir devlet içinde her ulustan işçilerin bir tek komünist partisinde birleşmesini aktif propaganda etmesi gerektiğini Marksizm söylüyor. Komünistler, küçük "ulusal" devletlerden değil, olabilen en geniş, gönüllü birliklerden yanadırlar diyor. Neden ezilen ulus komünistinin görevleri hatırlanmıyor? Bugün bunları hatırlatma-

nın zamanıdır.

Kürt komünistlerine ilişkin olarak iki şey daha söylemek istiyorum. Son zamanlarda bu çevrelerde “devrimci intikam” diye bir kavram çıktı. “Devrimci intikam” kavramı hangi Marksizmde var? İntikamın hiçbir zaman devrimcisi olmaz. İntikam her zaman gericici bir duygudur, komüniste yabancı bir duygudur.

Bir de son zamanlarda “Kürdistan’da militanın kişiliği” diye bir sorunla ilgileniyorlar. Evet, Kürdistan’da militanın kişiliği diye bir sorun vardır. Dahası tüm Türkiye’de militanın kişiliği sorunu vardır. Ne var ki, bu onların anladıkları anlamda bir sorun değil, proleterleşme ve komünistleşme sorunudur.

Doğru savaşıma konusunda vermek istediğim ikinci örnek, son aylarda yine nükseden “komünistlerin birliği” fikridir. Bu fikri de iyi tanıyoruz. Toplumsal yaşamda her beklenmedik dönemeç devrimci harekete yeni bir yaprak dökümü getiriyor. Ağaçlardan kopan, ortalıkta uçuşmaya başlayan bu yapraklar, yeniden “yeşillenebilmek” umuduyla, komünistlerin birliği fikrine sarılıyor. Bu, gerçek komünist birliği değil, rüzgara kapılmış uçuşan cins cins yaprağın toplaşması fikridir. Böyle cins cins yapraklardan komünistlerin birliği çıkmaz, çıksa çıksa iyi humus çıkar.

Komünist partisinin bölünmez birliği! İdeolojik, teorik, siyasal saptamalarda ve örgüt anlayışında birlik. İşte komünistlerin birliği. Bizim anladığımız birlik budur.

Geçen yılki 10 Eylül toplantısının ardından, Marksizm, devrimcilik onuruna, partimize karşı bildiğiniz kara başkaldırıyı örgütleyen Karadağ da son aylarda bu tellerden çaldı.

Tarihte bir söz var: “Her Romalı asker Romalı değildi” diyor. Biz her parti üyesinin gerçek komünist olmadığını geçirdiğimiz gericilik yıllarında iyi öğrendik. Bunların bazıları hatalı seçim olmuş, partiye alınmaması gereken insanlarmış. Sonra insanlar zaman içinde değişebiliyorlar. Gerçek bir komünist olabilmek için bilimsel sosyalist dünya görüşü gerekiyor. Dünyayı değiştirmek kararlılığı gerekiyor. Bunların yanısıra bir de

gerçek insan olmak gerekiyor.

Parti yıkıcılığına heveslenenler bize Avrupa'da zarar verdiler. Türkiye'de yaprak kımıldamadı, kımıldamazdı, kımıldamaz. Ama Avrupa'da zarar verdiler ve hatırlarsanız o gün söylediğim gibi asıl olarak da mali açıdan zarar verdiler.

Şimdi bir de kendilerine bakalım. Büyük iddialarla, "en gerçek" komünist partisini kurma amacıyla çıktılar. Ne oldu bu bir yılda? Ancak ve ancak ideolojik, örgütsel ve taktik konularda oportünizmin birbirinden ayrılmayacağını kanıtlayabildiler. Bir yanda oportünizm, öte yanda devrimci tutum, yok böyle birşey. Oportünistsen ideolojik, örgütsel ve taktik konularda da oportünistsin. Karadağ'ın son bir yılı bu gerçeği bir kez daha kanıtladı. Kendisinin partiden attığı insanlara gazetesinde yer verdi. Bizim aramızdan faşizm çözüldü dedik diye, "hayır faşizm çözülmedi" bayrağını dalgalandırarak ayrıldı, hiçbir zaman faşizm gelmemiştir diyen bir örgütle birleşme görüşmeleri yaptı! Bunlar, oportünizmin gerçekten ideolojik, taktik ve örgütsel konularda bir bütün olduğunu gösteriyor. Ve bugün Ankara'daki yoldaşlarımızın onlara taktığı adla *Kurtuluş Yolu* değil, "*Kayboluş Yolu*" olduklarını gayet iyi görüyoruz.

Şunu da ekleyelim ki, içten ve açık bir özeleştiri yaptıkları, düşünce sistemlerini düzeltmeyi kabul ettikleri takdirde bu insanlara partimizin kapısı her zaman açık olacaktır.

Bize gelince, "faşizmin çözülüşü, *İşçinin Sesi*'nin de çözülüşü oldu" dediler. Öyle mi oldu? "*İşçinin Sesi*"nde kriz olmaz" derken abartma mı yapmışız? Gözboyamaca mı, kandırmaca mı yapmışız? Hayır, tam tersine, 1985 partimiz için verimli ve başarılı bir yıl oldu. Bu başarılar arasında 4 tanesi gerçekten dikkate değerdir.

Birincisi ve daha sonraki başarılarımızı da hazırlayan temel neden, faşizmin ortadan kalkışını saptayabilmemiz oldu. Ortamı doğru değerlendirince ortamın istediği yeni görevleri saptayabildik, ona göre kendimizi hazırlayabildik, ona göre çalışmalarımızı ilerletebildik.

İkinci başarı, Avrupa'yı ilgilendiriyor belki ama

söylemeye değer. Likidasyon sevdalılarını, sağ ve lümpen unsurları gerçek bir bozguna uğrattık

Üçüncüsü, Türkiye tarihinde ilk kez, televizyonda iki korsan yayın yaptık. İkincisi birincisinden kıyaslanmayacak kadar geniş ve çok daha net duyulan bir yayın oldu. İkinci yayının dinlendiği yerler Kasımpaşa, Taksim, Tepebaşı, Galatasaray, Kurtuluş, Harbiye, Maçka, Nişantaşı, Şişli, Osmanbey, Mecidiyeköy, Vatan Caddesi, Aksaray, Karaköy. 1965'lerden beri, böyle durumlar olduğu zaman oportünistlerden dinleriz hep, "aman yapmayın, provokasyon olur, aman yapmayın, faşizm gelir". Çok merak ediyorum şimdi ne diyecekler? Onlara göre faşizm var, nereye gelecek? Bakalım ne diyecekler?

Bir de menşevikler "bir çanta, bir adamla bu işler olur, gayet basit" diyorlar. Adam çantayı bir yana koyup gidiyormuş. Çanta da yayını yapıyormuş. Peki ama yoldaşlar, bir soru var burada. Çanta nerede? Çanta nerede gerçekten, çünkü yayının yapıldığı yer 3-4 dakikada saptanabiliyor. Neden bulunmuyor bu mübarek?

Geçtiğimiz yılın başarıları arasında en önemlisi de yoldaşlar, 5. Kongremizin toplanması oldu. En başta katılım, ne denli demokratik bir kongre olduğunu kanıtladı. Gerçekten, dünya komünist hareketindeki illegal partilerin durumlarını bilenler için kongrenin rakamları şaşırtıcıdır. Kongrenin çalışmaları büyük bir adım oldu. Kongrenin kararları da, ne denli önemli olduğunu ilerideki yıllarda daha iyi gösterecektir.

Bu kongreyle beraber, şimdi şöyle bir durum var: İki kongre, iki parti var.

İki kongre, neden İşçinin Sesi'nin kongresi? Hiçbir yönüyle, toplanış ve çalışma biçimiyle bile menşevik kongre Marksizme bağlı, savaşçı bir komünist partisi yaratmada bir adım olmadı. O kongreyle beliren belge bunu çok iyi anlatıyor. O kongreden sonra şu belgeyle çıkıyorlar: "Demokratik Türkiye, daha güçlü TKP!"

Türkiye kimin eliyle demokratik olacak? TKP eliyle olmayacağı belgiden okunuyor. Türkiye burjuvazisi eliyle demokratik olacak ve o ortamda da TKP daha güçlü olacak. Belgileri söylüyor, demokratik Türkiye, daha

güçlü TKP. Görülüyor ki, menşevik kongre TKP'yi burjuva demokrasisinin bir eklentisi yapmıştır.

TKP'nin gerçek 5. Kongresi ise partiyi Marksizm-Leninizm yolundan gerçek bir savaş aygıtı yapmada dev bir adım olmuştur. Bizim belgelerimiz, "demokrasi için devrim, devrim için demokratik savaşım" ve "devrim için Türkiye'nin gereksinimi parti"dir.

İki parti, neden TKP-İşçinin Sesi? Bu noktada uzun söze gerçekten gerek yok, hele bu salon için hiç gerek yok. Yalnız *Atılım*'ın 12 Ağustos 1985 tarihli sayısında yer alan, partimizin 65. yıldönümüne ilişkin yazıdan bir cümle okuyacağım. Seçilmiş sözcüklere dikkat etmenizi rica edeceğim. Okuyorum: "Ataların böyle bir parti yarattığını düşünen her bilinçli Türk işçisi, Kürt işçisi, Türkiyeli her emekçi Türk olmaktan, Kürt olmaktan, Türkiyeli olmaktan büyük bir ulusal gurur duymaktadır." Bir komünist partisi herhalde ancak bu denli düşebilir, herhalde bu en dibidir.

Yalnız yoldaşlar, menşevik partinin içinde çok sayıda namuslu komünistin hâlâ var olduğunu unutmayalım. Ve yine unutmayalım ki, devrimci hareketteki öteki örgütlerden farklı olarak, onlar da bizim gibi parti terbiyesiyle yetişmişlerdir. Ve onlar orada oldukça o partide krizler eksilmeyecektir. Bunu 1977'den beri söylüyoruz, olaylar da kanıtıyor. Bugün menşevik partide yeni bir kriz yaşanıyor. Belçika, Danimarka, İsveç, Hollanda, Almanya örgütlerinde gelişen devrimci başkaldırı ve buna yanıt olarak getirilen tasfiyeler bu yeni krizin kendisi değil başlangıcıdır, habercisidir.

Biraz önce, yaşadığımız ara dönemde oportünizme büyük bir fırsat var ve bu kez 1974'den daha avantajlılar demiştim. İşte dezavantajlarından bir tanesi de bu yeni girdikleri krizle birlikte ortaya çıkıyor, onun içinde anlaşılıyor. 1974'lerde partinin başında İ. Bilen vardı. İdeolojik görüşleri bir yana, yaşıyla, deneyimiyle, zekasıyla, partide gerçek bir otoriteydi. Bugün ise Haydar Kutlu denilen kimliksiz bir insan var. Bu önemli bir dezavantajdır. Parti içinde disiplini, otoriteyi yerleştirebilmede önemli bir güçtür.

Yoldaşlar, menşevik partinin ve bizim 1978'den bu yana geçirdiğimiz gelişim birşeyi çok iyi ortaya koyuyor: Komünist partisinin kendisini herkesten ayrı koymasının, ve ama bunu doğru bir platformda yapmasının önemini. Yaşadığımız 7 yılın en önemli bir dersi budur. Menşevikler "birlik" adına ne zaman birşeyler yapsalar ve özellikle ne zaman TİP'le yakınlaştılar, bundan zararlı çıkmışlar, özellikle de nitelikli kadro kaybetmişlerdir. İçine girdikleri bu son kriz de, doğrudan TİP yakınlaşmasının sonucudur. *İşçinin Sesi* ise ne zaman kendisini öteki güçlerden başarılı biçimde ayırmışsa güçlenmiştir.

Türkiye devrimci hareketinde çok şeyi ilk söyledik. Bunun sıkıntısını göğüsledik. Ve ardından yararını kucakladık. Üç dört kişi ile başlayıp, 14 komite ile kongre yapabilen bir parti olmamızın, kurda kuşa yem olmamızın önemli nedeni budur.

Faşizmin çözülüşü saptaması ile bu süreci biraz daha sancılı yaşadık, çünkü bu görüş, devrimci hareketin genel dokusuna, inançlarına ters geliyordu. Sonra süreç herkesin kolayca görebileceği gibi değil, yavaş geliyordu. Ve de partimiz içindeki oportünist yıkıcılıkla birleşmişti. Böyle olduğu için biraz daha sancılı geçti. Fakat bugün kucaklayacağımız yararları da daha fazladır. Devrimci hareketin düşünen, bir daha yenilgi istemeyen kadroları, düne oranla kıyaslanmayacak denli fazladır. Sonra mızrak artık çuvala değil, sirk çadırlarına sığamayacak kadar büyümüştür. Bugün böyle bir ülkeye faşist diyebilmek için tek kelimeyle dengesiz olmak gerekir. Ve buna rağmen devrimci örgütlerin büyük çoğunluğu hâlâ yanlışta ısrar ediyor, daha hâlâ faşist diyor. Böyle olduğu için de yoldaşlar, sıkıntının sonuçlarını çok daha iyi toplayacağız.

Geçtiğimiz yıl sıkıntılı oldu. Bunların üstesinden gelemeyen bir hareket ne yapacak? Bunların üzerinden geçtik ve ileriye doğru somut adımlar attık. Yerimizde saymadık, yerimizi korumadık, ileriye doğru adım attık. Ve görüyorsunuz, rüzgar döndü. Özellikle de Türkiye'den gelen haberler son derece sevindiricidir. Yalnızız. Yalnız yürüyoruz. Doğruda yalnız yürüyoruz. Tam da bu nedenle güçleniyoruz, güçleneceğiz.

Yalnız bir ihtar hepimize. Dönen havadan rahatlamayalım, gevsemeyelim. Düşmanlarımızın, başta Evren olmak üzere — artık iyice tanış olduk — tırnaklarının kesildiğini sanmayalım. Provokasyonlar gelecektir, hem de yakınlarda gelecektir. Bunlara hazırlanalım, kongrenin önümüze koyduğu hedefleri gerçekleştirelim. Düşmana en iyi yanıt budur. Yine aynı çerçevede bu yıl özveri taarruzunu da *üstün* başarı ile tamamlamak zorundayız.

Yoldaşlar, bilirsiniz, taarruzlarda hep bir öncekinden daha üstün başarı hedefi koyarız. Bunu dışımızdaki çok kişi, örgütümüze yönelik bir propaganda olarak değerlendirir. Oysa bizler çok iyi biliyoruz ki bu gelişen bir örgütün gerçeğini yansıtan zorunlu bir yinelemedir.

Ülke dışındaki parti örgütlerine bu konuşmada tek bir mesaj var: Her yerde örgüte "*savaş hazırlığı ortamı*"nı getirin diyoruz. Nedir savaş hazırlığı ortamı? Bir ülke savaşa yaklaştığı zaman ya da savaşa girdiği zaman, tüm ekonomisi savaşa yönelir. Otomobil fabrikası ise tank yapar, elbise fabrikası ise kaput diker, ayakkabı fabrikası ise postal yapar. Herşey savaşa yönelir, tüm barışçıl üretimler dahil. Bizim de Avrupa'daki tüm örgütlerimiz aynı şekilde savaş hazırlığı ortamı içine girmelidir. Bundan şunu kastediyorum: Ülke dışındaki her parti örgütü, her birim, her partili günlük görevlerinin yanısıra, Türkiye'deki örgütlerimize, yoldaşlarımıza ne katkı yapabilirim diye düşünecek. Başarısı, başarımız bir de bununla belirlenecek. Bugün Avrupa'daki yoldaşlar için tek doğru çalışma, Türkiye'ye ne verebilirizi içine eklemiş bir çalışmadır.

Yaşasın Partimiz!

Yaşasın devrim!

RESMÎ PARTİDEKİ KRİZİN HATIRLATTIKLARI

İşçinin Sesi, sayı 293, 28 Ekim 1985

Resmî partide yeni bir kriz var. Bu kez çok yaygın ve 70'lerde yetişmiş kadronun büyük çoğunluğunu içine almış olarak var.

Yıllardır söylediğimizi bir kez daha söyleyelim. Bir yanda o partiye dikte edilmiş devrim dışı misyon, öte yanda o partinin devrim partisi olduğuna inanarak oraya katılan temiz komünistler varoldukça resmî partide kriz eksilmez.

Bugünkü geniş muhalefetin perspektifleri üzerinde durmayacağım. Çok geniş ve azar azar tasfiye edilen, bir kısmı ise çeşitli yöntemlerle susmaya zorlanan bir muhalefet. Bırakın ülkeler arasında, aynı kentte bile örgütsüz, ilişkisiz, başsız, amaçsız, birbirlerine karşı bile güvensiz, "bu muhalefetle şuradan şuraya bir adım atılmaz" diyen büyük bir tek tek insanlar yığını. Baş gerçekten çekebilecek yoldaşlar ise, resmilere ne denli lanet ederse etsinler, "büyük bir partide kalmanın yararları"na inanmışlar.

Gerçekten düşünemeyeceğiniz denli geniş bir muhalefet. Fakat örneğin Belçika İşçiler Birliği'nin bildirimlerinde de izlenebildiği gibi, tüm ipleri atan cümlelerin yanında, uzlaşmaya açığız gibi cümleler ardında ne yaptığını, ne yapacağını pek bilmez bir muhalefet.

Resmî partideki bugünkü muhalefet, 70'den sonra partiyi Türkiye'de kuran kadroların büyük çoğunluğunu içine almış durumundadır. Dolaştığım ülkelerde bu yoldaşların bazılarıyla da görüşme olanağı buldum.

Dönüşte arabayı daha hızlı kullandım, çabuk geleyim diye. Örgütümün havası cennet gibi geldi. Diyorlar ki, "Sovyetler Birliği bunları destekledikçe, üç kişi de kalsalar anahtar onlardadır. Tarihte böyle olmamış mı? Nazım Hikmet'e yaptıkları bilinmiyor mu?" Kendilerine karşı güvensizler. Birbirlerine karşı güvensizler. Türkiye'de işçi sınıfının bugünkü gelişme düzeyine güvensizler. Dünyada devrimlerin gitmekte olduğu yol üzerinde sağlam bir genellemeleri yok. Bu nedenle de, "büyük parti", "resmi parti" faktörlerine pratiğin çoktan eskittiği bir ağırlık veriyorlar. Devrimi yapacak kadroların en başta kendilerine güvenmeleri gerektiğine ise çok bir önem vermiyorlar. Dolayısıyla daha baştan yığın ve yenikler.

Öte yandan bol miktarda espri ortalıkta dönüyor. Parti yönetimiyle açıktan alay ediyorlar. Bu tutum içindeki yoldaşlar, gerçekten deneyimli kadrolar, Türkiye'de partiyi kuran kadrolardır. Resmi partideki çürümenin, bu yoldaşların itildikleri çürümenin boyutlarına bakın: Kalabalıkça bir odada oturuyoruz, biraz eski günlerden filan, "nereye gitsek muhalefet, herkes muhalefet, peki, gidişten hoşnut kimse yok mu?" diyesoruyorum. Şu yanıtı alıyorum: "Birinci dereceden yöneticiler ve eşleri dışında hiç kimse hoşnut değil." Çok ilginç bir deyim: "Birinci dereceden yöneticiler ve eşleri". Belki durumlarını çok güzel anlatıyor, buna eminim, ama bunu söyleyenler o partinin hâlâ üyesidirler. Düşünebiliyor musunuz komünist partisi üyesinin böyle konuşabilmesini? Böyle konuşabilecek bir duruma gelmişsen, bunun tek bir *namuslu yolu* vardır, *açıkça savaşırsın*, ya kazanırsın, ya kaybedersin. Ve bilirsin ki o yenilgi anlık, geçici bir yenilgidir, savaşa devam edersin. Partilerinin yöneticilerine, "birinci dereceden yöneticiler ve eşleri" diyor ve gülüyorlar. Acı bir durum. Bu muhalefet *İşçinin Sesi*'nin ilk çıkış yıllarında boğuştuğu koşullardan çok daha avantajlı koşullar içinde, çok daha geniş olanakları harekete geçirebilir. Ne var ki, ne yapacağını bilmiyor, savaşmaktan korkuyor, fikir yapısı olarak da menşevik batakta kurtulmuş değil. Onun için bu geniş muhalefeti, bu yoldaşları *İşçinin Sesi*'ne çağırarak gibi bir amacımız

bugün yok. Bugün bir amacımız var: Bu yoldaşların kendi güçlerine inanmaları ve parti içinde açık siyasal konum almaları için yardımcı olmak. Açık siyasal, ideolojik savaşım sihirli birşeydir. Muhalefetin gerçek gücünü tam olarak o gösterir. Şimdi ne olduğu belirsiz fikirlerini de billurlaştırır. Muhalefet içindeki devrimci komünist ile çürümüşü ayırır. *İşçinin Sesi* ile bütünleşme bizim açımızdan işte o gün gündeme gelir.

Savaşıma girdikleri anda çok iyi görecekler ki, oportünizme karşı *İşçinin Sesi*'nin platformu dışında platform yoktur. Görecekler ki, yıllarca resmi yönetimin bize karşı ördüğü psikolojik duvarlar paramparça oluyor. "Ya demek *İşçinin Sesi* de bu duruma itildi, şimdi anlıyoruz..." Bu süreç işleyecek. Yapılanları, şimdi kendilerine yapılanları, o zaman bize yapılanları düşünecekler. Bizim başımıza neler geldiğini ama bunların üzerinden komünist onurumuzu lekelemeden nasıl çıkabildiğimizi iyi anlayacaklar. Onlar açısından bu kavgada kalabilmenin, namuslu, onurlu bir şekilde kalabilmenin tek yolu açık savaşımdır. Savaşım ne istediklerini ve kendilerinin ne olduğunu gösterecektir. Devrimci komünistleri de *İşçinin Sesi*'ne getirecektir. Savaşıma kararlılar arasından zaten *İşçinin Sesi*'ne katılımlar var. Yeni üyelik bildiri yapmadılar, eski partiye giriş tarihleriyle üyelikleri sürüyor. Çok değerli yoldaşlar geldi, ama onlar muhalefetin genel yapısından uzakta insanlar.

Gerçekten oralarda örgütümüzün güzel havasını özledim. Düşündüm ki, menşeviklerin bu durumundan, özellikle muhalefetin durumundan biz de kendimize dönük dersler çıkarmalıyız. Dışımızda bir olaydır ama her olaydan partimizin çıkaracağı dersler vardır.

1978-79'da siyasal sahneye bağımsız kimliğimizle çıkarken — ki gerçekten soğuk, kaygan, karanlık, ıssız bir alan orası, ayağın kaydığı zaman gidiyorsun, bir daha geri gelmiyorsun — böyle bir alana çıkarken pek düşünmedik, çıktık. Çıktıktan sonra da yok olmadık. Bunu sağlayan *örgütsel öğelerin* ne olduğunu bir kez daha hatırlayalım. Menşevik partinin içine düştüğü ortam ve muhalefetin bugünkü durumu, hangi özelliğimizle tüm pisliklerin

üzerinden yürüyebildiğimizi bize bir kez daha hatırlatsın. O güçlü yanlarımızı daha da geliştirmek için bir ders taşısin.

Bu güçlü yanlarımızın başında bir tutum geliyor yoldaşlar: Partimizde bir yoldaşın yüzüne söylenmeyen hiçbir şey arkasından söylenmez. Biz böyle başladık, böyle gidiyoruz. Bu yanımızı daha da geliştireceğiz. Büyüyoruz, yeni katılmalar, yeni alışkanlıklar var. Bunlarla dostça, yoldaşça uğraşacağız. Örgütümüzün bu yönünü hiç kimseye çığnetmeyeceğiz. Bir örgütte insan, kendisine söylenmeyen birşeyin arkasından söylendiğini düşünüyorsa, öyle bir örgütte yaşamın tadı tuzu kalmaz. Bu bizim tek mesleğimiz, en zevkli işimiz, bundan mutluluk duyduğumuz için bu işin içindeyiz. Kimse bizi silah zoruyla tutmuyor. Çıkanlara da hiçbir şey yapılmıyor, güle güle gidiyorlar. Onun için yoldaşlar, bu üstün yanımıza çok dikkat edelim. Dedikodudan, dedikodu yapılan yerden, ateşten kaçır gibi kaçalım. İşçi sınıfına yabancı bir özellik bu. Ne yazık ki, dedikodu işçilerde de var. Ama onlarda yeterince bilinçli olmadıkları için, başka bir sınıfın özelliğini taşımak anlamına geliyor. Yoksa proletaryanın karakterinde böyle birşey yoktur. Buna hepimiz çok dikkat edelim, örgütümüzün mayasındaki çok önemli bir özelliktir bu. Menşevik partinin durumu bunu bir kez daha bilincimize çıkarmaya yardımcı olsun. Böyle partili olur mu? Tamam söylediği güzel, söylediği doğru, ama böyle partili olur mu? Yöneticisine "birinci dereceden yöneticiler ve eşleri" diyen koca bir partili yığılı! Son çözümlemede bunun da vebali menşevik resmi yönetimin boynundadır.

Sonra yoldaşlar, biz iddialı bir partiyiz, iddiamız var. Öyle olunca, içindeki insanlar olarak da iddiamız var. Birşey yapacağız demişiz, yapacağız, iddiamız var. Bu iddia, örgüt içindeki *yoldaşlık duygularına* karşı işlememelidir. Resmi partinin içine düştüğü ortamın gösterdiği önemli derslerden biri *yoldaşlık duygularının* üzerine titremek gerektir. Günlük yaşam içinde bin türlü işe koştururken, bazen akıldan çıkabiliyor. Örgüt seminerlerinde "iyi yönetici hem örgütünü, hem insanı düşünendir" demiştik. İyi komünist de hem örgütünü,

hem yoldaşını düşünendir. Günlük çalışmanın hayhuyu içinde bu geriye kaymasın. İddialı insanlar olduğumuz için zaman zaman güçlüklerimiz oluyor. Zaman zaman yoldaşlığın gelişebilmesi için ilk adımı karşı taraftan beklemek gibi bir kasılma oluyor. Bunun da önüne geçmek gerekir. Yoldaşlık duygusunun gelişmesini isteyen ilk adımı kendisi atar, başkasından beklemez. Yoldaşlarının, kendi dertleriyle ilgilenmesini isteyen yoldaş, kendisi ilgilenmekle başlamalıdır. Yoldaşlık duygusunu elbirliği ile geliştirelim. Bizi bugünlere getiren önemli bir özellik de budur. Menşevik hercümerç bunu da hatırlamamızda bir fırsat olsun.

TOPTANCI SİYASET DEĞİL, HİZMET GÖTÜRME DEĞİL, YEREL ÇALIŞMAYA YASLANAN DEVİRİMCİ SİYASET

İşçinin Sesi, sayı 294, 11 Kasım 1985

Yoldaşlar,

1983 yılı sonlarına kadar örgütlerimizin çalışma biçimi oldukça toptancıydı, genel ve soyut düzeyde kalıyordu. Devrimlerden konuşmanın ötesine pek fazla gitmiyordu. Yaşadığımız yörenin insanların sorunlarına yaklaşmak, o sorunlar çevresinde çalışmalar yürütmek ve bu çalışmalarını devrimci savaşımın ana hedeflerine bağlamak gibi bir çalışma yapmıyorduk. Böyle bir çalışma biçiminin kaçınılmaz sonucu olarak da yığın bağlarımız oldukça zayıftı.

1983 başından başlayarak bu yanlışın üzerinde giderek artan bir önemle durduk. 1983 yılının Ekim ayında yayınlanan "Toptancı Siyasete Hayır" yazısıyla da kesin bir dönüş yaptık. O zamandan bu yana iki yıl geçti. Örgütlerin biriktirdiği deneylerle geçilen yolun karakteristiği belirdi. Şimdi bu iki yılın envanterini yapmak gerekir. İki yıl içinde edindiğimiz alışkanlıkların iyi ya da kötü yanlarını görüşmek, değerlendirmek gerekir ki, önümüzdeki döneme — Türkiye için yaşamsal önem taşıyor bu dönem — daha bilinçli girelim.

"Toptancı Siyasete Hayır" yazısının ardından yerel, demokratik çalışmaya uymada belli bir zorluğumuz oldu. Tüm örgütler buna hemen aynı kolaylıkla uyamadılar. Yine de kısa bir süre içinde dönüş sağlandı. Bu dönüş hem Türkiye'de, hem Avrupa'da örgütlerimiz bazı temel

anlayışlar ve uygulamalar kazandı. Bunları kısaca şöyle sıralayacağım:

1. Demokratik kavganın, yerel sorunlara yaslanmanın önemi örgütümüz tarafından iyi anlaşıldı.

2. Bunun sonucu olarak soyut ve toptancı siyaset anlayışı büyük ölçüde ortadan kalktı.

3. Kadrolarda taktik değiştirme yetisi gelişti.

4. Bu değişimlerin sonucunda tüm örgütlerin yığın bağları arttı. (Çok ilginçtir, Almanya'da ayrılma olayı ile darbe yedik, buna rağmen Almanya örgütlerinin bile yığın bağları 83 Ekim'ine oranla daha fazladır. Paris'te yoldaşlar tercüme işleri için bir yoldaşı tam gün çalıştırmayı kararlaştırmışlar. Yaşam için gereken 3.000 Frank, herhalde 20-25 günde çıkar, geri kalan günlerde 5-10 Frank kalırsa bu da örgüte katkı olur demişler. Yoldaş çalışmaya başladı, 4-5 günde 3000'i buldular. Bir örnek de Londra'dan. Özveri taarruzuna başış yapan dostlarımızın sayısı — şu anda 1200'ün üzerinde — açıkça gösteriyor ki, yığın bağlarında gerçekten büyük bir ilerleme var).

Bunlar iki yıllık çalışmamızın güzel yanları, bir de çok güzel olmayan yanlar, zayıflıklar var. İkiyi birlikte geliyor.

Zayıflıkları Türkiye ve Avrupa parti örgütleri diye ikiye ayırmak gerekir.

Türkiye'nin ortamı farklı. Türkiye örgütleri için zayıflık, toptancı siyasetin henüz tüm kadrolarca terkedilmemiş oluşu ve yerel çalışmaya, demokratik çalışmaya, legal olanaklara yapabileceğimiz denli asılmayıştığımızdır. Fazla birşey söylemek istemiyorum, Türkiye'deki yönetici yoldaşlar bu durumun bilincindedirler ve önlemlerini geliştiriyorlar.

Avrupa'da ise şöyle zayıflıklar var:

1. Partimizin siyasal yönlendiriciliğini kabul etmiş yığın örgütleri bu iki yıl içinde büyük ölçüde *toplumsal hizmet örgütüne* dönüştü. Toplumsal hizmet götürmeyi toptan karalama anlamına söylemiyorum. Olan nedir onu bir koyalım, sonra değerlendiririz.

2. Böyle olduğu için partinin bu çalışmalardan beklediği yararlar tam olarak sağlanmadı. Yaygın

ilişkilerin çok azı politize edilebildi, devrimci konuma çekilebildi. Onun da daha azı örgütlenebildi. Yığın ilişkilerinde bugüne dek ulaştığımız en yaygın zemine oturduk, fakat siyasal alana çekme yönünde elle tutulur başarı sağlayamadık. Bu tüm Avrupa örgütleri için geçerlidir.

3. Bunların yanısıra kadrolarda gazete ile eğitimin önemi geriye kaydı. Kadronun derinleşme süreci yavaşladı. Eskisi denli hırslı eğitim çalışması yürütülmüyor.

4. Aynı şekilde gazete ile örgütlenme, yeni bölgelere gazete ile girme, gazetenin eylemin omurgası olması anlayışı, bu da geriye kaydı. Dolayısıyla gazetenin dağıtımı belirli bir sayıda dondu.

Yukarıda kısaca özetlediğim bu dört zayıflığı tek bir yargıda birleştirebiliriz: 1983'ten bu yana Avrupa örgütlerinde *genel siyasal çalışmanın tuttuğu yer geriledi*. Oysa "*Toptancı Siyasete Hayır*" yazısı böyle bir hedef koymadığı gibi, tam da buna karşı uyarı taşıyordu. Yazının temel mesajı şu cümlelerle veriliyordu:

"...Komünistler için sorun bir çalışma düzeyinin yerine bir başkasını, genel siyasal devrim çalışmasının yerine yerel-ekonomik-kesimsel demokratik çalışmayı geçirme sorunu değildir. Komünistler için sorun bir çalışma düzeyini bir başkasıyla, genel siyasal çalışmayı yerel-ekonomik-kesimsel demokratik çalışmayla *desteklemek* sorunudur."

Ve aynı yazı şu cümlelerle bitiyordu:

"Global, toptancı bir siyasal çalışma yerine yerel, çevresel sorunlara oturmuş, oralarda odaklanmış, oralardan genel devrim kanalına akan bir çalışma gerekiyor.

"(...)

"Toptancı siyaset değil, yerel çalışmaya oturmuş devrimci siyaset!"¹

Görüldüğü gibi, yazıda yapılması istenenle olan arasında fark vardır. Bugün Avrupa örgütleri yukarıdaki fikirlerle pek uyumlu olmayan bir pratik içindedir. Öyleyse, yapılması gereken nedir?

1. *İşçinin Sesi*, sayı: 244, 17 Ekim 1983.

Bugün yapmamız gerekenler Türkiye ve Avrupa örgütleri için farklıdır ama bir cümleyle özetlenebilir: Türkiye ve Avrupa parti örgütlerinin çalışmalarını doğru temelde uyumlaştırmak. Bu cümlenin Türkiye ve Avrupa için somut anlamı nedir?

Türkiye’de ilk konulan hedef doğrultusunda yapamadıklarımızı yapmak ve Avrupa örgütlerinin zayıf yanlarından dersler çıkararak bunlara karşı önlemler geliştirmek hedefi vardır. Türkiye örgütleri için bir hedef değişikliği gerekmiyor, yalnız hedefin peşinden daha iyi koşmak gerekiyor.

Avrupa’da 83 Ekim’inden önce saatin rakkası bir tarafta takılı duruyordu. Yalnızca siyasal çalışma, onu da soyut ve genel yapıyorduk. Böyle yapmayalım dediğimizde ise saatin rakkası ters tarafa gitti. Şimdi orada takılı duruyor ve toplumsal hizmet görüyoruz topluma! Bunu değiştirmek, rakkası ortaya getirmek gerekiyor. Bunun için en başta genel siyasal çalışmayı arttırmak gerekiyor. Genel siyasal çalışmayı arttırmayı üç düzeyde düşünebiliriz.

1. Kadrolara dönük olarak daha sistemli, daha yoğun eğitim. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde hiyerarşinin her yanındaki, en alttan en üste dek her yetkili yoldaşın sorumluluğu vardır. Herkesin yapabileceği, yapması gereken işler vardır.

2. Avrupa’daki Türkiyeli emekçilere dönük olarak *İşçinin Sesi*’nin dağıtımını yaygınlaştırmak. Bunun yöntemlerini geliştirebiliriz, geliştirmeliyiz.

3. Avrupa kamuoyuna dönük olarak İngiltere’de çok başarılı bir çalışma olarak yürüyen Türkiye Demokratik Hakları Savunma çalışmasını yaygınlaştırmak ve tüm Avrupa için tek bir çatı altında toplamak. Böyle dayanışma türü çalışma doğrudan siyasal çalışmadır. Türkiye’yi yakından izlemeyi gerektiren bir çalışmadır.

Dediğim gibi, birinci olarak genel siyasal çalışmayı arttırmamız gerekiyor. İkinci olarak da, yerel çalışmayı bugün yaptığımız gibi değil ama biçimini düzelterek ve geliştirerek sürdürmemiz gerekiyor.

Yerel çalışmanın iki düzeyi vardır. İki düzey birlikte

gütmez ise, mutlaka yine eksiklik olacaktır. 83'ten bu yana ağırlığıyla toplumsal hizmet düzeyinde götürdük. Oysa yerel sorunlar, hatta Avrupa çapında sorunlar üzerine eylemler ve kampanyalar örgütlenme gibi bir yanı da var yerel çalışmanın. Bir düzey toplumsal hizmet götürmek ise, ikinci düzey sorunlar üzerinde eylem örgütlemektir. Bu da yerel çalışmadır, bu da demokratik çalışmadır ama yalnızca bu ikinci çeşit yerel çalışma sonul amaçlarımıza, siyasal amaçlarımıza, devrim amacımıza doğrudan bağlanır. Sorunlar üzerinde eylem, kampanya doğrudan siyasal savaşımla bağı kurar. Toplumsal hizmet götürme ise siyasal amaçlara doğrudan değil, dolaylı ve uzun süreçler içinde bağlanır.

Bu noktada çıkabilecek yeni bir yanlışa karşı uyanık olmalıyız. Avrupa koşullarında kampanya, eylem örgütleyebilmek için de toplumsal hizmet götürme zorunluluğu vardır. İnsanlara büyük ölçüde o yolla ulaşılabilir. Yığın bağları en kestirmeden toplumsal hizmetle gelişir. Bunu yapmadan Avrupa koşullarında eylem örgütleyebilmek de kolay değildir. Onun için yaptığımız toplumsal hizmetin düzeyini düşürmeyeceğiz, ama bunun yanına yerel çalışmanın daha savaşımçı biçimlerini ekleyeceğiz ve bunların yanısıra genel siyasal çalışmayı yükselteceğiz. Bu kez saatin rakkasını takılı durduğu bir yanlış uçtan alıp yine yanlış bir uca takacak tek tip bir çalışma yapmayacağız. Bugünkü hedefimiz her düzeydeki çalışmayı aynı başarıyla birlikte götürmektir.

Yerel ve demokratik savaşım için herkesten ayrı ve doğru görüşlerimiz var. Bunlar üzerinde kampanyalar örgütlenebilir. Sınırdışı etmelere karşı, ailelerin birleştirilmesi, serbest dolaşım, üç ayda vatandaşlık hakkı gibi konularda pekçok görüş var ki, yalnızca *İşçinin Sesi* savunmaktadır. Bunlar üzerinde çok şey yapılabilir.

Bir noktaya daha dikkatinizi çekmek istiyorum. Siyasal çalışmayı yükseltmek dediğimiz zaman aklımıza hemen çeşitli modeller geliyor. Örneğin, sosyalist yığın örgütlerini mi canlandıracağız, yoksa başka birşey mi yapacağız? Bu çeşit "sosyalist yığın örgütü" (SYÖ), "demokratik yığın örgütü" (DYÖ) gibi tanımlamalara,

kalıplara takılıp kalmamalıyız. Bugünkü hedefimizi o kavramlarla düşünmemeliyiz. Hele Avrupa gibi, kadroların az ve dağınık, ortamın çok bereketli olmadığı bir yerde şöyle yaşmak daha doğru olur: Siyasal çalışma temel olarak parti çalışmasıdır. Onu başka legal kalıplara koyup koymamada ortama göre esnek düşünmek gerekir. Siyasal çalışmayı nasıl geliştireceğiz derken SYÖ-DYÖ gibi kalıplara takılmayalım. Bunu o kavramların dışında siyasal parti çalışması olarak yapmak hem olanaklı, hem daha doğru olur.

Geçmişimiz yanlışlarımızı düzeltmeyi bildiğimizi gösteriyor. Kahramanlık gösterisine ihtiyacımız yok. Bu olayda da bir doğruya giderken yanında bir takım yanlışlarla birlikte gittik. Şimdi bu yanlışları temizlememiz gerekiyor. Bu temizlemeyi iki yıllık çalışmanın bize kazandırdığı doğruları yitirmeden yapacağız. Saatin rakkasını ortaya getireceğiz. Örgütü yeni döneme hazırlayacak önemli halka budur.

YOLDAŞIMIZIN 40. YAŞGÜNÜNDE YAPTIĞI KONUŞMA

İşçinin Sesi, sayı 294, 11 Kasım 1985

Değerli Yoldaşlar,

İçimden çok şey söylemek geliyor ama yapamayacağımı biliyorum. Onun için bir-iki şey söyleyip oturayım.

Yoldaşlar, her insanın özel yaşantısında çeşitli dertleri, sorunları vardır. Hiçbir özel sorunun, siyasal kavganın yüce amaçları yanında bir anlam taşımadığını iyi bilen ve bunu yıllardır kanıtlayan insanlarız. Ama kişisel sorunlar ve dertler de vardır. İnsanlar genel olarak bu sorunlarını, kendilerine yakın kişilerle dertleşerek çözerler ya da hafifletirler. Benim bu konuda bir zaafım var, iyi biliyorsunuz. Kişisel sorunlarımı pek kimseye açamadım.

Bu zaafıma rağmen dengeli, barışık bir yaşam sürdürebilmemi sizlere borçluyum. Sizlerin mutlak desteğinizin her zaman benimle olduğunu iyi biliyorum. Bir yıl değil, iki yıl değil, beş yıl değil. İyi gün oldu, kötü gün oldu. Sizin eksiklerimi görmezden gelmeyen ama tamamlayan ve kapatan sevginiz ve hiç kıyılamayan desteğiniz olmasa bugünlere gelemezdim.

Siyasal sahnede benim kadar düşmanı olan çoktur, ama benim kadar gerçek dostu olan herhalde yoktur. Hepinize çok teşekkür ederim. Sizleri çok seviyorum.

KAYNAKÇA

TKP II. Leninciler Konferans Kararları 1981, İşçinin Sesi Yayınları No.21

R. Yürükoğlu, "Acil Görevlerimiz", *İşçinin Sesi*, sayı 141.

SBKP Programı, Türkçe basım, Moskova 1961.

SBKP MK 26. Kongre Raporu, Novosti Press, İngilizce Basım, Moskova 1982.

K. Marks, "The Trinity Formula", *Kapital*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1962, c.3, Bölüm 48.

K. Marks, *Gotha Programının Eleştirisi*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova.

K. Marks-F. Engles, *Alman İdeolojisi*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1961.

K. Marks, "Kapitalist Birikimin Tarihsel Eğilimi", *Kapital*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1962, c.1, Bölüm 48.

K. Marks, *Artık Değer Teorileri*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1971, c.3.

R. Yürükoğlu, *Sosyalizm Üstün Gelecektir*, İşçinin Sesi Yayınları No.17.

R. Yürükoğlu, *Bu Kavga Gelecek Kavgasıdır*, İşçinin Sesi Yayınları No.22.

F. Engels, "K. Marks'ın '*Louis Bonaparte*'ın 18. *Brumaire*'inin Üçüncü Almanca Baskısına Önsöz", Marks-Engels, *Seçme Yapıtlar*, 3 ciltlik Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1973, c.1.

K. Marks, "Louis Bonaparte'in 18. Brumaire'i" Marks-Engels *Seçme Yapıtlar*, c.1.

K. Marks, L. Kugelman'a Mektup, 17 Nisan 1871, *Seçme Yazışmalar*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1955.

F. Engels, Conrad Schmidt'e Mektup, 12 Mart 1885, *Seçme Yazışmalar*.

Marks-Engels, "Kutsal Aile", 6. bölüm, Marks-Engels, *Toplu Yapıtlar*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1980, c.4.

K. Marks, Ruge'ye Mektup, Eylül 1843, *Seçme Yazışmalar*.

K. Marks, "Siyasal Ekonominin Eleştirisine Katkıya Önsöz", *Seçme Yapıtlar*, c.1.

V.İ. Lenin, "Eski Toplumsal Sistemin Yıkılmasından Yenisinin Kurulmasına Doğru", *Seçme Yapıtlar*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova 1950, c.2.

V.İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Progress Yayınları, İngilizce basım, Moskova.

— "Rusya Sosyal Demokratlarının Görevleri", c.2, s.328-346.

— "İki Taktik", c.9, s.45-46, 58-60.

— "Dumanın Dağıtılması ve Proletaryanın Görevleri", c.11, s.116-118.

- “The New Senate Interpretation” c.11, s.332.
- “Kadetler ve Tarım Sorunu”, c.18, s.282.
- “Kievski’ye Yanıt (Y. Pyatakof)”, c.23, s.25.
- “Uzlaşmalar Üzerine”, c.25, s.310.
- “Yaklaşan Felaket”, c.25.
- “Devlet ve Devrim”, c.25.
- “RSDİP(B) Merkez Komitesi Toplantısı 1917”, c.26, s.191-192.
- “Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi’nin Toplantısı, 4(17) Kasım, 1917”, c.26, s.288.
- “Tüm Rusya Trenyolu İşçilerinin Olağanüstü Kongresi 5-30 Ocak (18 Ocak-12 Şubat) 1918”, c.26, s.498.
- “RKP(B)’nin Yedinci Olağanüstü Kongresi (6-8 Mart, 1918)”, c.27, s.156.
- “Büyük Başlangıç”, c.29.
- “Kolçak’a Karşı Kazanılan Utkuya İlişkin Mektup”, c.29.
- “Proletarya Diktatörlüğü Çağında Ekonomi ve Siyaset”, c.30, s.115.
- “Sol Komünizm — Bir Çocukluk Hastalığı”, c.31, s.24-26.
- “Komintern’in Temel Görevleri Üzerine Tezler”, c.31, s.187-192.
- “Komünist Enternasyonal’in İkinci Kongresi”, c.31,

s.257-258.

— “İtalyan Sosyalist Partisi İçindeki Savaşım Üstüne”, c.31, s.384-385.

— “Aynı Vergi”, c.32, s.363.

— “Komintern’in 3. Kongresi’nde Konuşma”, c.32, s.475-476.

— “Bir Yayıncının Notları”, c.33, s.209.

— “Çok Fazla Ödedik”, c.33, s.330-334.

— “Alman, Polonya, Çekoslovak, Macar ve İtalyan Delegasyonlarına Konuşma — Temmuz 11”, c.42, s.325.

TKP MARŞI'NDAN

Beste: Alan Bush
Söz: R. Yürükoğlu

Haydi kalk yoldaşım
Fabrikadan, atölyeden
Sancağımız önde
Yürüyoruz kinle
Türkiye Komünist Partisi
Halkın öncüsü
Gelecek onun için savaşanların

Kızıl bayraklar
Dalgalanıyor artık
Silahları parıldıyor
Parıldıyor emekçinin
Parti sesleniyor
Bu son kavgadır yoldaşlar
Marks, Engels, Lenin
Haydi ilerleyin
Türkiye Komünist Partisi
Halkın öncüsü
Gelecek onun için savaşanların